Název: Válka žen
Autor: Alexandre Dumas
Nakladatelství: Oddych, 1998
Stav: Naskenováno, Mirek
* * *

ALEXANDRE DUMAS
VÁLKA ŽEN

ODDYCH, Český Těšín, 1998

Alexandra Dumase není třeba čtenářům představovat, čeští čtenáři znají především jeho Hraběte Monte Crista. Méně známé jsou historické romány o osudech Francie v 16. a 17. století. K této skupině autorových děl patří i román Válka žen.
Rok 1650 přinesl Francii počátek složitých válečných peripetií. Na francouzském trůnu vládla za nezletilého Ludvíka čtrnáctý jeho matka, Anna Rakouská. Skutečnou moc přenechala však svému milenci, rádci a ministrovi, kardinálu Mazarinovi. Přes své obrovské úspěchy na mezinárodní politické scéně byl kardinál ve Francii velmi neoblíben. Lid vznášel proti němu různá obvinění. Mazarinovým odpůrcům se společnými silami podařilo vyvolat protikrálovskou vzpouru, které se dostalo názvu fronda (16481653). Pod slovem fronde se v té době rozuměla střelba z praku, tedy uličnická zábava. Objektem této zábavy byla okna kardinálaministra.
V srpnu 1648 se v pařížských ulicích objevily barikády. Do čela agresivního pařížského lidu se postavil demagogický prelát Paulo Gondi (příští kardinál de Retz). Dvůr musel z města uprchnout, ale měšťané, vylekaní výbuchem násilí, se s vládou brzy dohodli. I když kvas nespokojenosti přetrvával ve společnosti nadále, první fronda vyzněla do ztracena. Radikální menšina měšťanstva se udržela v popředí odporu proti Mazarinovi jen v některých menších městech, především v Bordeaux.

Mnohem nebezpečnější byla druhá vzpoura, fronda princů (16501653). Bývalá opora dvora, Velký Condé, se náhle proti dvoru postavil. Condé byl z příkazu kardinála posléze zatčen a uvězněn. Zatknout slavného vojevůdce, vítěze od Rocroi a Lens, však bylo příliš troufalé. Za Condého se postavil i parlament. Na začátku roku 1651 byl Condé propuštěn a připojil se ke svému vojsku. Po počátečním úspěchu byla jeho vojska zatlačena do defenzívy a královská vojska se v říjnu 1652 zmocnila Paříže. V románu "Válka žen" najdeme jak rebelie princů, tak zpestření pro hlavní aktéry v jejich milostných výstřelcích. Šlechtici a generálové, poblouznění krásnýma očima svých vypočítavých milenek, vedli války ve jménu krále, nebo proti králi, ale vždy s prospěchem pro jméno láska.
Fronda nepředstavitelně zpustošila zemi. Především venkované byli vydáni na pospas vojákům obou válčících stran. Mnoho z nich, unikloli meči, podlehlo hladu. V myslích prostých lidí, měšťanů a drobné šlechty ožila opět touha po návratu královské moci. Podmínky pro absolutistickou vládu Ludvíka čtrnáctý byly vytvořeny.

Alexandr Dumáš: VÁLKA ŽEN
Z francouzského originálu La guerre desfemmes
přeložila Růžena Peyrová
Jazykově upravila Dagmar Pabišová, 1998
Cover Josef Růžička
Vydal ODDYCH, Český Těšín, Střelniční 54, 1998
Náklad 1000 kusů
Vytiskly Těšínské papírny, s. r. o., Český Těšín, Střelniční 54 Doporučená cena nakladatelem 169 Kč včetně DPH
ISBN 80 85941 78 3

Nanon de Lartigues
i.
Nedaleko veselého města Libournu, které se zhlíží ve vodách Dordogny, mezi Fronsacem a Saint Michel la Rivieře, se kdysi rozkládala pěkná vesnice s bílými zdmi a červenými střechami, napůl ukrytá mezi morušemi, lípami a buky. Středem pravidelně seřazených domů vedla silnice do SaintAndré de Cubzac. Zajednou z těchto dvou řad domů se vinula řeka, jejíž šířka a mohutnost proudu naznačovaly blízkost moře.
Ale prošla tudy občanská válka. Vyvrátila nejprve stromy a pak vylidnila domy, které byly vystaveny jejímu rozmarnému běsnění. Protože nemohly prchnout jako

obyvatelé, většinou se sesuly do trávy a země, jež se zdála stvořena k tomu, aby všemu sloužila za hrob, znenáhla přikryla i tyto zbytky jindy tak veselých domů. Na nové půdě vyrostla tráva a pocestný, jenž dnes kráčí po tiché silnici, při pohledu na pasoucí se stáda netuší, že pastýř i ovce šlapou po hřbitově, kde odpočívá vesnice.
V době, o níž však mluvíme konec května roku 1650 se tato vesnice rozvíjela po obou stranách silnice, jež ji živila jako veliká céva napájela ji bujností vegetace i ruchem života. Cizinci by se jistě líbili venkované vypřahající koně z pluhů, rybáři vytahující na břeh sítě, kde sebou házely bílé a narůžovělé ryby, i kováři bušící na kovadliny, zpod jejichž kladiv sršely snopy jisker, které při každém úderu kladiva osvětlovaly kovárnu.
Co by ho však nejvíce okouzlilo, zejména kdyby dostal onu příslovečnou chuť k jídlu lidí vykonávajících dlouhé cesty, byl jednopatrový, dlouhý dům, vzdálený asi pět set kroků od vesnice. Jeho komín vypouštěl jistý kouř a jeho okna jisté vůně, které pocestnému hlásaly lépe než zlaté tele namalované na červené plechové tabuli, že konečně došel k jednomu z těch hostinných domů, jehož obyvatelé si vzali za úkol obnovovat vyčerpané síly cestujících.
Zřejmě se ptáte, proč byl hostinec "U zlatého telete" pět set kroků od vesnice, místo aby se družil k přívětivým domům seskupeným po obou stranách silnice.
Je sice pravda, že se nacházel v zapadlém koutku země, ale hostinský

byl jako kuchař umělcem prvního řádu. Kdyby se usadil někde na okraji, uprostřed, nebo na konci vesnice, vydal by se v nebezpečí, že bude považován za jednoho z těch ubohých břídilů, které musel považovat za své kolegy, ale které nemohl pokládat za sobě rovné. Tím, že se usadil na odlehlejším místě, k sobě obracel pozornost labužníků. Jakmile ochutnali jeho kuchyni, říkali svým známým: "Až půjdete z Libournu do SaintAndré de Cubzac nebo ze SaintAndré de Cubzac do Libournu, nezapomeňte se zastavit v hostinci "U zlatého telete", pět set kroků od vesničky Matifou."
A labužníci se zastavovali, odcházeli spokojení a posílali sem nové labužníky, takže si dovedný hostinský nahospodařil pěkné jmění, které mu však nebránilo což byl vzácný případ aby svoji živnost udržoval na stejné výši dokonalosti. To dokazuje, jak jsme už řekli, že byl mistr Biscarros pravým umělcem.
Jednoho z těch krásných, májových večerů, kdy se příroda probuzená na jihu začíná probouzet i na severu, vystupoval z komína i oken hostince "U zlatého telete" ještě hustší kouř a líbeznější vůně než obyčejně. Mistr Biscarros, celý v bílém jako kněz, škubal na prahu hospody svýma vznešenýma rukama koroptve a křepelky, patrně určené k nějaké znamenité hostině, které doved! tak výborně připravovat a při nichž z lásky ke svému umění pečlivě dbal i o sebemenší detaily.
Schylovalo se k večeru. Vody Dordogny, jež se vzdalovala jedním ze svých křivých záhybů, na jaké je její tok bohatý, k malé tvrzi Vayres, se začaly bělat pod temným listovím. Nad krajinou se s večerním vánkem snášelo cosi klidného a melancholického. Vesnice se pomalu tišila, a když dozněl poslední úder kladiva, zakončující tento pilný den, ozval se v blízkém houští slavík.
Při prvních tónech, které vytryskly z hrdélka opeřeného pěvce, se dal mistr Biscarros do zpěvu, aby ho doprovázel. Výsledkem uměleckého snažení a pozornosti, jakou hospodský věnoval své práci, bylo, že si nevšiml malé tlupy šesti jezdců, jež se objevila na konci vesnice Matifou a směřovala k jeho krčmě. Lehký výkřik v okně prvního patra a prudký pohyb a hluk, s jakým se zavřelo, však hostinského přimělo, aby zvedl nos od své práce.
Spatřil, jak muž jedoucí v čele skupiny zamířil přímo k němu.
"Přímo" není to správné slovo a musím je ihned opravit, neboť jezdec se každých dvacet kroků zastavoval, pátravě se rozhlížel na všechny strany a pohledem pronikal stromy i křoví. Na kolenou držel mušketu, aby byl připraven k útoku i obraně, a chvílemi dával svým druhům znamení, aby pokračovali v cestě.
Biscarros sledoval očima jezdce, jehož křivolaký postup ho tak velmi zaujal, že zapomněl vyškubnout z těla ptáka špetku peří, kterou držel mezi palcem a ukazováčkem.

"To je pán, který hledá můj dům," řekl si. "Ten ctihodný šlechtic je patrně krátkozraký vždyť je moje ‚Zlaté tele' nově natřené a štít dost nápadný. Postavme se tedy do popředí!"
Mistr Biscarros se šel tedy postavit doprostřed silnice, kde pokračoval ve škubání zvěře vážnými, majestátními gesty.
Očekávaný výsledek na sebe nedal dlouho čekat. Sotva ho jezdec uviděl, pustil se rovnou k němu, zdvořile pozdravil a zeptal se:
"Promiňte, mistře Biscarre, ale neviděl jste náhodou tlupu vojáků? Jsou to moji

přátelé a hledají mě. Vojáci nebo lépe řečeno ozbrojenci ano, to je správné a přiléhavé slovo. Viděl jste snad tedy tlupu ozbrojenců?"
Biscarros, jemuž lichotilo, že ho jezdec oslovil jménem, opětoval pozdrav. Nevšiml si, že si neznámý přečetl jediným pohledem jeho jméno na štítě krčmy právě tak, jako podle jeho vzezření uhodl majitelovu totožnost.
"Ozbrojence, pane?" odpověděl po chvilce přemýšlení. "Viděl jsem pouze jednoho šlechtice se štolbou, kteří se u mě zastavili asi před hodinou."
"Ach!" zvolal neznámý a hladil si téměř bezvousou, ale mužnou tvář. "Ve vašem hostinci se tedy zdržuje šlechtic se štolbou a oba jsou ozbrojeni, jak říkáte?"
"Můj Bože, ano, pane! Mám snad tomu šlechtici vyřídit, že si s ním přejete mluvit?"
"Je však slušné, vyrušovat neznámého, zejména pokud to je vznešená osobnost? Ne, ne, mistře Biscarre, pouze mi ho popište nebo mi ho raději ukažte, aniž by mě však viděl."
"Ukázat vám ho půjde těžko, pane, protože vypadá, jako by se sám skrýval. Zavřel totiž rychle okno, když jste se objevili na silnici. Popsat hoje snadnější: je to malý mladý muž, jemný a světlovlasý, že by mu člověk nehádal víc než sedmnáct let, jinoch, jenž vypadá, že má právě tolik síly, aby unesl malý kord zavěšený na opasku."
Čelo neznámého se svraštilo.
"Dobrá," řekl, "vím, co tím chcete říct: mladý, zženštilý panáček na rousnatém koni, provázený starým, prkenným štolbou. To není ten, koho hledám."
"Ach, to není on?" tázal se mistr Biscarros.
"Ne."
"Nuže, mohl byste tedy vejít i se svými druhy do mého hostince, občerstvit se a čekat tam na toho, koho hledáte. Musí jet tudy, protože zde jiná silnice není."
"Ne. Nezbývá mi, než vám poděkovat a zeptat se, kolik je hodin."
"Právě bije na vesnických hodinách šestá, pane. Neslyšíte jejich silný zvuk?"

"Dobrá... A teďještě poslední službu, pane Biscarre."
 "S radostí!"
"Povězte mi, prosím, kde bych si mohl opatřit loď a veslaře." ' "Abyste se přeplavil přes řeku?"
"Ne, pouze abych se projel."
"Není nic snadnějšího rybář, jenž mi dodává ryby... Jíte rád ryby, pane?" zeptal se krčmář jakoby mimochodem, protože chtěl neznámého přimět, aby u něho povečeřel.
"Příliš ne," odpověděl neznámý. "Pokud jsou však dobře upraveny, nepohrdám jimi."
"Mám vždy výborné ryby, pane."
"Blahopřeji vám k nim, mistře, ale vraťme se k tomu, kdo vám je dodává."
"Máte pravdu, pane. Nuže, v tuto hodinu skončil svou práci a teď asi obědvá. Můžete vidět jeho bárku uvázanou k vrbám nedaleko toho jilmu. Jeho chatrč je skryta ve vrbinách. Jistě ho naleznete za stolem."
"Děkuji, mistře Biscarre."
Pokynul svým druhům, aby ho následovali, a rychle zamířil k vrbinám. Zaklepal na dveře označené chatrče. Otevřela mu rybářova žena.
Jak mistr Biscarros předpokládal, rybář seděl za stolem.
"Vezmi svá vesla a následuj mě!" řekl jezdec. "Můžeš si vydělat tolar."
Rybář chvatně povstal.
"Chcete se přeplavit do Vayres?" tázal se.
"Zavezeš mě pouze doprostřed řeky a chvilku tam se mnou zůstaneš."
Rybář vyvalil nad podivným rozmarem oči. Jelikož se však dal vydělat tolar a za jezdcem viděl siluety jeho druhů, neváhal. Pomyslel si, že nedostatek jeho dobré vůle by měl vzápětí násilné zakročení a navíc by ještě přišel o slíbenou odměnu. Rychle tedy neznámého ujistil, že mu je k službám on, jeho bárka i vesla.
Poté se vydala malá tlupa neprodleně k řece, a zatímco sjel neznámý až na břeh, zastavila se nahoře na svahu tak, aby viděla na všechny strany. Z místa, kde stála, mohla přehlédnout celou rovinu.
Neznámý vysoký, světlovlasý mladý muž, bledý, ale při své hubenosti svalnatý, s inteligentní tváří, přestože jeho modré oči vroubily temné kruhy a kolem úst mu pohrával výraz sprostého cynismu pečlivě prohlédl své pistole, zavěsil si mušketu na řemen, vyzkoušel, jdeli kord dobře z pochvy, a upřel svůj zrak na protější břeh. Nacházela se tam rozsáhlá louka přeťatá stezkou, vedoucí od břehu řeky přímou čarou k isonskému hradu, z něhož bylo vidět skrze zlatou večerní páru zčernalou zvonici a bílý kouř.
Na druhé straně vpravo se zvedala malá tvrz Vayres.
"Nu," obrátil se neznámý, jenž se stával netrpělivým, ke svým druhům

stojícím na stráži, "přijde, nebo ne? Vidíte snad, že by se někde vynořoval?"
"Zdá se mi," odpověděl jeden z mužů,, jako by se na cestě od Isonu pohybovala temná tlupa jezdců. Nejsem si však jistý, protože mě oslepuje slunce... Počkejte! Ano, jsou to oni jeden, dva, tři, čtyři, pět mužů v čele klobouk s perem a modrý plášť. Je to posel, na kterého čekáme a jenž se dal kvůli větší bezpečnosti doprovázet."
"Má na to právo," odpověděl neznámý lhostejně. "Ujměte se mého koně, Ferguzone!"
Ferguzon spěchal uposlechnout rozkaz a sjel ze svahu. Neznámý zatím seskočil z koně, a když k němu muž dojel, hodil mu uzdu a chystal se vstoupit na loď.
"Poslouchejte," řekl Ferguzon a položil mu ruku na rameno, "jen žádné zbytečné bravury, Cauvignacu! Při sebemenším podezřelém pohybu ze strany vašeho muže mu prožeňte hlavu kulí. Vidíte přece, že s sebou ten lstivý darebák přivádí celou tlupu."
"Ano, ale slabší, než je naše. Převyšujeme je tedy nejen odvahou, ale i počtem. Není se čeho obávat... Ach, už se začínají vynořovat jejich hlavy!"
"Jak to však zařídit?" zeptal se Ferguzon. "Nebudou si moct opatřit loď... A přece tam se jedna objevila jako zázrakem."
"Patří mému bratranci, převozníkovi z Isonu," vysvětloval rybář. Zdálo se, že ho tyto přípravy nesmírně zajímají. Chvěl se strachem, aby nebyl na obou lodích sveden boj.
"Výborně! Modrý plášť už vstupuje do loďky," řekl Ferguzon. "A sám na mou věru, přesně podle úmluvy."
"Nenechávejme ho čekat," dodal neznámý, skočil do loďky a pokynul rybáři, aby zaujal své místo.
"Dejte pozor, Rolande!" napomínal ho opatrný Ferguzon. "Řeka je široká. A nepřibližujte se příliš k druhému břehu, aby na vás nevypálili salvu z mušket, kterou bychom nemohli vrátit!"
Roland Cauvignac přikývl.
"Neboj se, právě jsem na to také myslel. Dopouštět se neopatrností si mohou dovolit jen ti, kdo nemají co ztratit, ale naše záležitost nám má vynést příliš mnoho, než abych se hloupě vydal do nebezpečí. Dopustíli se někdo při této příležitosti pošetilosti, jistě to nebudu já... Odraz, veslaři!"
Rybář odvázal svou loď, pohroužil dlouhou tyč do pobřežních travin a bárka se začala vzdalovat od břehu. Současně odjížděla od protějšího břehu šalupa isonského převozníka. Uprostřed řeky bylo zákolí skládající se ze tří dřev, na němž vlál bílý praporec, který dával lodím plujícím po Dordogně výstrahu, že se pod vodou nalézá skalní útes. V době, kdy bylo hodně vody, označoval nebezpečné místo pouze praporec a slabé vření vody. Oba veslaři nejspíš pochopili, že se tu má konat dostaveníčko, a na
11

řídili tam své lodky. Isonský převozník dorazil na místo první a na rozkaz svého pasažéra připoutal lodku k jednomu z kruhů na kůlech.
V té chvíli se rybář, jenž sem plul od protějšího břehu, obrátil ke svému cestujícímu, aby se ho zeptal na rozkazy, a byl nemálo překvapen, když ve své bárce spatřil maskovaného muže, zahaleného širokým pláštěm. Strach, jehož se dosud nezbavil, se zdvojnásobil, takže ze sebe stěží vykoktal otázku, jaké je přání této podivné osobnosti.
"Uvaž lodici k tomu dřevu!" odpověděl Cauvignac a rukou ukazoval najeden z kůlů.
"Co nejblíž k člunu toho pána," označil šlechtice, jehož přivezl isonský převozník.
Veslař uposlechl a obě bárky přihnané k sobě proudem dovolovaly oběma zplnomocněncům zahájit následující rozmluvu.
druhý
"Cože? Vy jste maskován, pane?" zvolal nově příchozí hlasem, v němž se mísilo překvapení s nevolí. Byl to tlustý muž mezi padesáti pěti až padesáti osmi lety, přísného, pronikavého pohledu, s prošedivělým knírem a bradou.
Cauvignac měl vlasy i tvář skryté pod širokým, prýmky zdobeným kloboukem a tělo i oděv pod modrým pláštěm s volnými záhyby. Když pozoroval zblízka osobu, která k němu promluvila, neubránil se bezděčnému pohybu překvapení.
"Co je vám, pane?" zeptal se ho šlechtic.
"Nic, pane. Málem jsem ztratil rovnováhu. Vidím však, že mi prokazujete čest, když se mnou hovoříte. Co jste mi, prosím, řekl?"
"Tázal jsem se vás, pročjste maskován?"
"Položil jste mi přímou otázku," řekl mladý muž, "a zodpovím ji se stejnou přímostí. Maskoval jsem se proto, abych před vámi skryl svůj obličej."

"Takže ho znám?"
"Nemyslím, ale kdybyste ho jednou spatřil, mohl byste ho později poznat, což je podle mého mínění zcela zbytečné."
"Zdá se, že jste přinejmenším tak upřímný jako já."
"Ano, pokud mi moje přímost neškodí."
"A tato přímost jde tak daleko, že odhaluje tajemství jiných?"
"Proč ne, když mi může to odhalení něco vynést?"
"Zabýváte se podivnými věcmi."
"Hrome, člověk dělá, co může, pane! Byl jsem postupně advokátem, lékařem, vojákem i straníkem. Vidíte, že jsem neměl o zaměstnání nouzi."
"A čím jste nyní?"
12

"Vaším pokorným sluhou," odpověděl mladý muž á se strojenous Ucti vostí se uklonil.
"Mátedopis?"
"Máte blanket?"
"Zdeje."
"Vyměníme šije?"
"Okamžik, pane," řekl neznámý v modrém plášti, "rozhovor s vámi se mi líbí a nerad bych tak brzy přišel o takové potěšení."
"Jsem vám k službám, pane," odpověděl Cauvignac. "Hovořme tedy, jeli vám to příjemné."
"Přejete si, abych přešel do vašeho člunu, nebo raději vstoupíte do mého, abychom nechali veslaře v prázdném člunu a mohli hovořit beze svědků?"
"Zbytečné, pane. Zajisté mluvíte některou cizí řečí."
"Mluvím španělsky."
"Já také. Mluvme tedy španělsky, vyhovujeli vám tento jazyk."
"Dokonale! Jaký máte důvod," řekl šlechtic domluvenou řečí, "abyste vévodovi ďÉpernon odhalil nevěru zmíněné dámy?"
"Chtěl jsem tomu úctyhodnému šlechtici prokázat službu a získat si jeho přízeň."
"Chováte snad ke slečně de Lartigues nepřátelství?"
"Já? Právě naopak. Jsem jí dokonce přiznávám se čímsi povinován a velice by mě mrzelo, kdyby ji potkalo neštěstí."
"Nenávidíte snad pana barona de Canolles?"
"Nikdy jsem ho neviděl. Znám hojen podle jména a musím říct, žerná pověst dvorného kavalíra a statečného šlechtice."
"Nejednáte tedy ze záště?"
"Fí! Kdybych měl něco proti baronu de Canolles, poprosil bych;ho, aby si se mnou prostřelil lebku nebo si podřezal hrdlo, a on je příliš dvorný, než aby podobnou zábavu odmítl."
"Mohu se tedy spolehnout na to, co říkáte?"
"Myslím, zeje to to nejlepší, co můžete udělat."
"Dobrá. Máte dopis, který dokazuje nevěru slečny de Lartigues?"
"Zde je... Promiňte, ale ukazuji vám ho už po druhé."
Starý šlechtic smutně pohlédl na jemný papír, skrze který bylo vidět písmo. Mladý muž pomalu rozevřel dopis,
"Poznáváte písmo, mám pravdu?"
"Ano."
"Dejte mi tedy blanket a obdržíte psaní."
"Hned... Dovolíte mi však otázku?"
"Ptejte se, prosím."
Mladý muž složil opět papír a zastrčil ho do kapsy.
13

"Jak jste si opatřil ten list?"
"Zajisté vám je známo, že mu vláda vévody ďÉpernon i když velmi málo marnotratná způsobila v Guyenně veliké nesnáze."
"Dobrá, pokračujte!"
"Jistě vám je rovněž známo, že mu vláda strašlivě lakomého kardinála Mazarina způsobila ještě větší nesnáze v hlavním městě."
"Ale co s tím má společného kardinál Mazarin a pan ďÉpernon?"
"Počkejte, prosím! Tyto dvě protivné vlády přivodily stav věcí, který se velmi podobá všeobecné válce, jíž se všichni zúčastní. Pan Mazarin právě vede válku pro královnu. Vévoda ďÉpernon vede válku pro krále. Pan koadjutor) vede válku pro pana de Beaufort. Pan de Beaufort vede válku pro paní de Montbazon. Pan de Rochefoucauld vede válku pro paní de Longueville. Pan vévoda z Orleansu vede

válku pro slečnu Soyonovou. Parlament vede válku pro lid. A pan de Condé, jehož uvěznili, vede válku pro Francii. Když jsem si pomyslel, že bych nezískal mnoho, kdybych vedl válku pro královnu, pro krále, pro pana koadjutora, pana de Beaufort, paní de Montbazon, slečnu Soyonovou, pro lid nebo pro Francii, dospěl jsem k názoru, zeje nejlepší nepřistupovat k žádné straně, ale pracovat ve prospěch té, ke které se cítím okamžitě přitahován. Vše je u mě věcí náhody. Co říkáte této myšlence?"
"Je geniální."
"Proto jsem sebral vojsko. Vidíte, je seřazené na břehu Dordogny."
"Pět mužů? Hrome!"
"O jednoho víc, než jich máte vy. Udělal byste chybu, kdybyste jimi opovrhoval."
"Velice špatně odění," pokračoval starý šlechtic, jenž byl ve špatné náladě, a proto nakloněn k zlehčování.
"Je pravda, že se poněkud podobají Falstaffovým druhům," odpověděl mladý muž. "Ale toho si nevšímejte Falstaff byl můj známý anglický šlechtic. Dnes večer budou mít nové šaty, a potkáteli je zítra, uvidíte, že to jsou opravdu hezcí hoši."
"Vraťme se k vám, vaši lidé mě nezajímají."
"Nuže, vedli jsme tedy válku na vlastní vrub a potkali jsme výběrčího daní, jenž chodil od vesnice k vesnici a zaokrouhloval měšec Jeho Veličenstva. Dokud nevybral všechny dávky, věrně jsme ho provázeli, a přiznávám, že když jsem viděl jeho tloustnoucí brašnu, dostal jsem chuť přidat se ke králově straně. Ale různé, po čertech zamotané události, náhlý špatný rozmar pana Mazarina, stesky, které jsme slyšeli na všech stranách, na vévodu dÉpernon, nás přiměly, abychom svého úmyslu zanechali.
) koadjutor = biskup, který pomáhá arcibiskupovi nebo biskupovi řídícímu příliš velkou diecézi, někdy už předem ustanovený jako jeho nástupce
14

Pomysleli jsme si, že věc princů má do sebe mnoho dobrého, a s nadšením jsme se k ní přidali. Výběrčí zakončil svoji obchůzku tím osamělým domkem, který vidíte ztrácet se tam mezi lípami a morušemi."
"Nanonin dům," zabručel šlechtic pro sebe, "ano, vidím ho."
"Počíhali jsme si na něho u východu, sledovali ho, jak jsme to dělali plných pět dní, a přeplavili se zároveň s ním přes Dordognu, o kus níže pod Saint Michelem, a když jsme se ocitli uprostřed proudu, informoval jsem ho o změně svého politického smýšlení a se vší zdvořilostí, jaké jsme schopni, ho vyzval, aby nám odevzdal peníze, které nese. Představte si, pane, on odmítl! Moji druhové ho tedy prohledali, a protože křičel tak, že by způsobil skandál, napadlo mého poručíka duchapřítomného hocha, jehož vidíte tam v červeném plášti, s kloboukem v ruce že voda tlumí zvuk. Byl to fyzický zákon, jemuž jsem jako lékař porozuměl a schválil ho. Ten, jenž připadl na tuto myšlenku, sehnul hlavu vzpouzejícího se k hladině a podržel mu ji pod vodou. Nic víc. Skutečně, výběrčí už nekřičel či lépe řečeno, neslyšeli jsme ho křičet. Mohli jsme tedy jménem princů zabavit všechny peníze, které nesl, i korespondenci, jíž byl pověřen. Rozdal jsem peníze svým vojákům, kteří nutně potřebovali novou výstroj, jak jste správně poznamenal, a ponechal si papíry, mezi nimiž byl i tento. Bylo vidět, že ten dobrý muž sloužil slečně de Lartigues jako poslíček lásky."
"Ve skutečnosti byl," zašeptal starý šlechtic, "nemýlímli se, Nanoninou stvůrou. Co se stalo s tím bídníkem?"
"Uvidíte, jestli jsme toho bídníkajakho nazýváte, dobře namočili. Nebýt tohoto opatření, pobouřil by celý kraj. Představte si, když jsme ho vytáhli z vody, ačkoli tam zůstal jen malou čtvrthodinku, už se zalkl zlostí."
"Tak jste ho tam nepochybně ponořili znovu."
"Jak říkáte."
"Pokud však byl posel utopen?" . . .
"Neřekl jsem, že byl utopen."
"Nehřejme si se slovy. Jeli posel mrtvý..."
"O, co se toho týče, je mrtvý."
"Pan de Canolles tedy nebyl uvědomen, z čehož vyplývá, že nepřijde na dostaveníčko."
"O, mějte okamžik strpení! Vedu válku s mocnostmi, ale ne s jednotlivci. Pan de Canolles dostal opis listu, který ho zve k dostaveníčku. Jelikož jsem usoudil, že by mohl mít originál nějakou cenu, ponechal jsem si ho."
"Co si pomyslí, když nepozná rukopis?"
"Že osoba zvoucí ho na schůzku použila kvůli větší bezpečnosti cizí ruku."
Šlechtic pohlédl na Cauvignaca s jistým obdivem nad takovou směsí nestoudnosti a duchapřítomnosti.

Chtěl se přesvědčit, zda se dá ten dobrodruh něčím zastrašit.
"A co vláda a vyšetřování, na to jste nepomyslel?"
"Vyšetřování?" zasmál se mladý muž. "Pan ĎÉpernon má na starosti jiné věci než vyšetřování. Řekl jsem vám přece, že jsem to udělal jen proto, abych si získal jeho přízeň. Ukázal by se nevděčný, kdyby mi ji nevěnoval."
"Nijak nechápu," řekl starý šlechtic ironicky, Jak to, že vy, jenž se hlásíte k straně princů, jste chtěl prokázat službu panu ĎÉpernon."
,To je zcela prosté. Prohlídka papírů, které měl výběrčí u sebe, mě poučila o ryzosti královýcb záměrů. Jeho Veličenstvo je v mých očích úplně ospravedlněno a vévoda ĎÉpernon má tisíc příčin proti svým poddaným. Jeho věc je dobrá ajá se naklonil na jeho stranu."
"Je to padouch, kterého dám pověsit, dostaneli se mi kdy do rukou!" zabručel starý šlechtic a škubal si ježatý knír.
"Říkal jste něco?" tázal se Cauvignac.
"Nic... Ještě otázku: jak naložíte s podepsaným, ale nevyplněným blanketem?"
"Ať mě vezme ďas, jestli jsem se už rozhodl! Žádal jsem nevyplněnou listinu, protože je to nejpohodlnější, nejpřenosnější a nejelastičtější věc. Možná, zeji uschovám pro krajní příležitost, možná, zeji promrhám při prvním rozmaru, který mě napadne. Snad vám ji sám předložím koncem tohoto týdne, snad se k vám vrátí po třech či čtyřech měsících jako obchodní směnka, opatřená tuctem podpisů. Buďte si však jistý, zeji nezneužiji k věcem, za které bychom se museli oba stydět. Jsem přece šlechtic."
"Vy jste šlechtic?"
"Ano, pane, a to jeden z nejlepších."
"Dám ho lámat kolem!" zabručel neznámý. "Kdo ví, k čemu má podpis sloužit?"
"Jste rozhodnut dát mi ten blanket?" naléhal Cauvignac.
"Jsem nucen," odpověděl starý šlechtic.
"Nenutím vás jen vám nabízím výměnu. Nechtě si tedy svůj papír ajá si nechám svůj."
"Dejte mi dopis!"
"Dejte mi blanket!"
Mladý muž natáhl ruku, zatímco druhou uchopil pistoli.
"Nechtě svoji pistoli na pokoji!" řekl šlechtic a odhalil plášť. "Mám ji také a dobře nabitou. Hrajme otevřeně. Zde máte blanket."
Vyměnili si papíry a obě strany mlčky a pozorně zkoumaly, co získaly.
"Kterou cestu zvolíte, pane?" zeptal se Cauvignac.
"Dám se převézt na pravý břeh řeky."
"A já na levý," řekl Cauvignac.

"Jak to uděláme? Moji lidé jsou na straně, kam se ubíráte vy, vaši na straně, kam jdu já."
"Není nic snazšího: pošlete mi zpátky moje muže ve své loďce ajá vám pošlu vaše ve své."
"Máte bystrého, vynalézavého ducha."
"Narodil jsem se, abych se stal generálem."
"Jstejím."
"Ach, opravdu," prohodil mladý muž, "zapomněljsem nato."
Starý šlechtic pokynul převozníkovi, aby odvázal bárku a zavezl ho k protějšímu břehu.
Mladý muž, jenž se patrně obával zrady, se napůl nadzvedl, by mohl očima sledovat šlechtice. Ruku měl stále na spoušti pistole, připraven při jeho sebemenším podezřelém pohybu vystřelit. Ten si však Cauvignacovy nedůvěry vůbec nevšímal. Otočil se k němu zády a s opravdovou, nebo strojenou bezstarostností začal číst dopis.
"Připomeňte si dobu," řekl Cauvignac,, je to dnes večer v osm hodin."
Starý šlechtic neodpověděl a zdálo se, že ho ani neslyšel.
"Ach," hovořil sám k sobě Cauvignac a hladil hlaveň pistole, "představímli si, že bych mohl uvolnit místo následníkovi guyenneského guvernéra a zastavit občanskou válku...
Ale kdyby byl vévoda ĎÉpernon mrtvý, co bych si počal s jeho blanketem? A z čeho bych žil, kdyby občanská válka skončila? Mám opravdu chvíle, kdy myslím, že se zbláznim. Ať žije vévoda ĎÉpernon a občanská válka...! Kupředu, rybáři, chop se svých vesel a rychle k druhému břehu! Nesmíme nechat toho ctihodného pána dlouho čekat na jeho průvod."
Po chvilce Cauvignac vyskočil na levý břeh Dordogny, právě v okamžiku, kdy mu starý šlechtic posílal Ferguzona a jeho pět lupičů v lodici isonského

převozníka. Co do přesnosti nechtěl zůstat pozadu a rozkázal veslaři, aby přeplavil na pravý břeh jeho čtyři muže. Uprostřed řeky se loďky setkaly a zdvořile pozdravily. Pak každá přistála tam, kde byla očekávána. Starý šlechtic zmizel se svým průvodem za kravinami táhnoucími se podél řeky až k silnici a Cauvignac jel v čele svého vojska po stezce vedoucí k Isonu.
třetí
O půl hodiny později se v hostinci mistra Biscarra pomalu otevřelo totéž okno, které se tak prudce přirazilo, a objevil se v něm asi osmnáctiletý, černě oděný mladík, který se nejdříve opatrně rozhlédl. Jeho elegantní ruka pravá ruka aristokrata netrpělivě mačkala rukavice z daňci kůže, zdobené vyšíváním. Perlově šedý plstěný klobouk, ohýbají

17
16

čí se na jedné straně pod obloukem nádherného, modrého péra, zastiňoval vlasy přecházející do zlata, jež vroubily podlouhlý obličej s mléčně bílou pletí, rudými rty a černým obočím. Je však nutné říci, že tento půvabný celek, který by z něho činil nejroztomilejšího kavalíra, jakého bylo možné kdy vidět, byl v této chvíli zachmuřený. Špatnou náladu zračící se na jeho obličeji nepochybně přivodilo nějaké marné čekání, neboť mladý muž pohlížel na silnici, která se ztrácela ve večerní mlze.
Ve své netrpělivosti klepal rukavicemi do levé ruky. Při tomto zvuku zvedl hostinský, který právě doškubal své koroptve, hlavu a smekl čapku.
"V kolik hodin budete večeřet, pane šlechtici?" zeptal se. "Čekám jen na váš rozkaz, abych vás obsloužil."
"Víte dobře, že nevečeřím sám a že očekávám společníka," odpověděl mladík. "Až ho uvidíte přicházet, můžete nosit na stůl."
"Ach, pane," odpověděl mistr Biscarros, "nechci posuzovat vašeho přítele, může přijít, nebo ne, aleje to ošklivý zvyk, nechat na sebe čekat." ,
"Není to jeho zvykem a divím se, že nepřijíždí."
"Mě to neuvádí v údiv, ale hluboce se rmoutím," řekl mistr Biscarros žalostně. "Pečené se připálí."
"Tak ji sundejte z rožně." : :
"Vystydne." .,. ,, ,
"Dejte péct jinou."
"Nebude upečena včas."
"Pak si dělejte, příteli, co chcete," řekl mladý muž, jenž se nemohl přes svoji špatnou náladu zdržet úsměvu nad zoufalstvím hostinského. "Ponechávám tu věc vaší nejvyšší moudrosti."
"Ani Šalamounova moudrost neudělá ohřívaný oběd chutný."
Po této zásadě, kterou měl o dvacet let později Boileau zbásnit, se mistr Biscarros vrátil do své kuchyně a smutně potřásal hlavou.
Mladý muž odstoupil od okna, jako by chtěl oklamat svoji netrpělivost, a začal prudce přecházet po pokoji. Najednou se mu zdálo, že slyší vzdálený koňský dusot. Rychle přiskočil k oknu.
"Konečně je tady!" zvolal. "Díkybohu!"
A skutečně. Nad křovinou, kde zpíval slavík, jehož melodických tónů si mladý muž ani nevšiml, viděl vynořovat se hlavu jezdce, ale ke svému velikému údivu marně čekal, až jezdec vyjede na silnici. Místo toho zahnul vpravo a vjel mezi křoviny, v nichž brzy zmizel i jeho plstěný širák, což byl důkaz, že seskočil z koně. Po chvilce pozorovatel uviděl rozhrnutými větvemi šedou kazajku a záblesk posledních paprsků zapadajícího slunce na hlavni muškety.
Mladík stál zamyšleně u okna. Bylo zřejmé, že jezdec ukrytý v křoví není společníkem, jehož očekával, a výraz netrpělivosti na jeho obličeji ustoupil výrazu zvědavosti. ;.. ,. ...., vu.i., ,,.<,., ...

Brzy se v zatáčce silnice objevil druhý klobouk. Mladý muž ustoupil do pozadí, aby ho nebylo vidět.
Stejná šedá kazajka, stejný manévr s koněm, stejně lesknoucí se hlaveň muškety. Druhý jezdec pronesl k prvnímu několik slov, které nemohl náš pozorovatel pro velkou vzdálenost slyšet. Pod dojmem zprávy zajel jezdec o několik kroků dále, kde se přikrčil za skalisko a čekal.
Ze svého okna mladík dobře viděl jeho plstěný klobouk a vedle klobouku lesklý bod hlaveň muškety.
Šlechtice, jenž přihlížel této scéně, se zmocnil pocit neurčitého strachu.
"Čekají snad na mě a na těch tisíc louisdorů, které s sebou povezu?" tázal se v

duchu sám sebe. "Ale ne. Přijedeli Richon a já se budu moci vydat na cestu, dám se k Libournu a ne k Saint André de Cubzac, takže nepojedu kolem místa, kde ti darebáci čekají. Kdyby tu byl aspoň můj starý Pompejus, poradil by mi. Nemýlím se... ano, opravdu... přijíždějí další dva muži. Ó, to je past!"
Mladý muž o krok ustoupil.
Vtom se na nejvyšším bodě cesty objevili dva jiní jezdci, ale tentokrát byl pouze jeden z nich oděn do šedé kazajky. Druhý, jedoucí na statném vraníkovi, byl zahalen širokým pláštěm a na hlavě měl klobouk s bílým pérem, zdobený prýmky. Pod pláštěm, který mu chvilkami odhrnoval večerní vánek, bylo vidět bohatě vyšívaný rudý kabátec.
Zdálo se, jako by se den prodlužoval proto, aby osvítil tuto scénu, neboť poslední sluneční paprsky, které se prodraly černou hradbou mraků, zahrály tisíci rubíny v okenních tabulkách pěkného domku, stojícího asi sto kroků od řeky, jehož by si jinak mladý muž ani nevšiml, tak byl skryt hustými větvemi stromů. Tato světelná posila umožnila, že bylo vidět hlavy zákeřníků, obracející se střídavě k vjezdu do vesnice a k domku s ozářenými okny; že šedé kazajky měly nepochybně velikou úctu před bílým pérem, s nímž nemluvily jinak než se smeknutým kloboukem; a konečně i to, že se jedno z rudě ozářených oken otevřelo, že se z něho vychýlila žena, jako by i ona někoho očekávala, a rychle ustoupila zpátky, jako by se obávala, že bude spatřena.
Jakmile se schovala, i slunce zapadalo za horu a tou měrou, jak klesalo, se přízemí domku halilo do stínu a sluneční světlo prchalo z oken a vystupovalo na břidlicovou střechu, až konečně zmizelo, když ještě na okamžik ozářilo svazek zlatých šípů tvořících větrnou korouhvičku.
Bystrému duchu poskytla náhoda dost známek, aby podle nich mohl usuzovat neli jistotu, tedy aspoň pravděpodobnost.
Bylo pravděpodobné, že ti ozbrojení muži hlídají osamělý domek, v jehož okně se na okamžik ukázala žena. Bylo pravděpodobné i to, že žena a muži čekali na tutéž osobu, ale s různými úmysly. Bylo rovněž pravděpodobné, že očekávaná osoba měla přijet od vesnice, takže musela

18
19

jet kolem hostince stojícího v polovině cesty mezi vesnicí a hustým křovím, o němž jsme se už zmínili. A konečně bylo pravděpodobné, že jezdec s bílým pérem na klobouku byl vůdcem jezdců v šedých kazajkách, a podle horlivosti, jakou dával najevo, se dalo předpokládat, že ten vůdce byl žárlivý a číhal v záloze na svůj vlastní vrub.
Ve chvíli, kdy mladý muž probral celou sérii dohadů, které ze sebe vyplývaly, vstoupil do jeho pokoje mistr Biscarros.
"Pojďte sem, drahý mistře!" vybídl ho šlechtic, aniž by mu dopřál čas zdůvodnit příčinu své návštěvy, kterou ostatně uhodl. "Pojďte sem a povězte mi neníli moje otázka nediskrétní komu patří ten domek, který se jeví jako bílá skvrna mezi lípami a morušemi?"
Hostinský sledoval očima směr jeho ukazováčku a poškrábal se na čele.
"Jednou tomu, podruhé onomu, na mou věru," odvětil s úsměvem, jemuž se snažil dodat zchytralost. "Třeba vám, máteli důvod vyhledávat samotu, buď abyste se skryl, nebo abyste tam ukryl někoho jiného."
Mladý mužsezarděl.
"Ale kdo ten dům obývá dnes?"
"Mladá dáma, která se vydává za vdovu a kterou občas přichází navštěvovat duch prvního a možná i duch druhého manžela. Musím však podotknout, že se tito duchové patrně mezi sebou dorozumívají a nikdy nepřicházejí ve stejnou dobu."
"Jak dlouho už obývá krásná vdova tento dům, tak příhodný strašidlům?" tázal se s úsměvem mladý šlechtic.
"Skoro dva měsíce. Žije však v ústraní a myslím, že se nikdo nemůže pochlubit, že by ji viděl, protože vychází jen zřídka, a když už vyjde, má vždy tvář zahalenou závojem. Každé ráno ke mně přichází hezká komorná objednávat jídlo na celý den. Dodám je tam, ona přijme mísy v chodbě, dobře zaplatí a rychle zavře kuchtíkovi dveře před nosem. Dnes večer se tam koná hostina, proto připravuji křepelky a koroptve, které jste mě viděl škubat."
"A pro koho pořádá hostinu?"
"Nepochybně pro jednoho z těch dvou duchů, o nichž jsem vám vypravoval."
"Viděl jste je někdy?"
"Ano, ale ne zblízka. Jezdí večer po západu slunce, nebo ráno před svítáním kolem mého hostince."

"Jsem si jistý, že jste si jich dobře všiml, drahý mistře Biscarre, protože jsem hned podle vašich prvních slov poznal, že jste výborný pozorovatel. Co jste tedy uviděl zvláštního na zevnějšku těch duchů?"
"Jeden z nich je duchem asi šedesátiletého muže ten se mi zdá být prvním manželem, protože přichází jako duch vědomý si svých práv. Druhý je duchem mladého, asi šestadvacetiletého muže, ale musím říct,
20

zeje mnohem nesmělejší, jako by to byla duše z očistce. Chtěl bych přísahat, zeje to duch druhého manžela."
"A na kterou hodinu je objednána večeře?"
"Na osmou."
"Je půl osmé," řekl mladý muž, když z kapsičky u kalhot vytáhl skvostné hodinky, na které se toho večera tolikrát díval, "nemáte tedy času nazbyt."
"Ó, večeře bude hotova včas, o tom nepochybujte. Přicházím však, abych s vámi promluvil o vaší večeři a sdělil vám, že jsem musel začít s přípravou nové. Jelikož se už váš společník tak opozdil, hleďte nyní, aby nepřišel dříve než za hodinu."
"Poslyšte, drahý mistře," řekl mladý kavalír s výrazem člověka, jenž nepřikládá otázce přesně podávané večeře velkou důležitost, "netrapte se kvůli naší večeři. I kdyby osoba, kterou očekávám, přijela dříve, máme si co povídat. Nebudeli večeře hotová, budeme hovořit před ní, budeii připravena, pohovoříme si později."
"Jste skutečně velice povolný šlechtic, pane," řekl hostinský. "Spoléháte se na mě ajá vás ujišťuji, že budete spokojen."
Mistr Biscarros se hluboce uklonil a mladý muž mu poděkoval lehkým pokynem hlavy.
"Nyní všechno chápu," řekl mladý šlechtic po mistrově odchodu, když zaujal znovu místo u okna. "Dáma očekává někoho, jenž má přijet od Libournu, a muži čekající v křoví zamýšlejí napadnout návštěvníka dříve, než bude mít čas zaklepat na její dveře."
Jako by chtěl potvrdit předpoklad našeho bystrého pozorovatele, ozval se z levé strany dusot koně. Oko mladého muže se snažilo bleskurychle proniknout houštinou, aby vyslídilo chování lidí, kteří se tam ukrývali. Ačkoli už noc začínala halit krajinu tmou, přece se mu zdálo, že někteří z nich rozhrnuli větve a jiní vyhlíželi za skaliskem, připraveni k výpadu. Zároveň k jeho sluchu dolehl ve třech intervalech jdoucích po sobě suchý zvuk, jako když se nabíjí mušketa a zachvěl jeho srdcem.
Rychle otočil hlavu směrem k Libournu, aby spatřil toho, koho ohrožoval tento suchý zvuk, a zahlédl na silnici mladého, krásného jezdce na bujném koni. Hlavu nesl vítězně vzhůru a levou rukou se podpíral v bok. Krátký bílý plášť, podšitý hedvábím, měl půvabně přehozený přes jedno rameno. Z dálky se jeho postava jevila elegantní a hrdá, zblízka bylo vidět jemné tahy jeho obličeje, krásnou pleť, ohnivé oči i ústa pootevřená k úsměvu, nad nimiž se černal malý knírek. Veselé točení bičíkem a slabé pohvizdování, jaké měli ve zvyku šviháci té doby a které uvedl do módy Gaston Orleánský, z něho činily podle zákonů slušného chování, zavedených na francouzském dvoře, který už tehdy začínal udávat tón ostatním evropským dvorům, dokonalého kavalíra.
Asi padesát kroků za ním jel domýšlivý, nadutý lokaj, jenž patrně zau
21

jímal mezi služebnictvem neméně význačné postavení než jeho pán mezi šlechtici. Krásný jinoch v okně hostince, nepochybně příliš mladý, aby mohl klidně přihlížet podobné scéně, jež se zde připravovala, se chvěl při pomyšlení, že oba nic netušící krasavci mají být pravděpodobně uvítáni střelbou z mušket. V jeho nitru se odehrával prudký boj mezi nesmělostí jeho věku a láskou k bližnímu. Zvítězila láska k bližnímu, a když jezdec míjel dveře krčmy, aniž na ně pohlédl, mladý muž podlehl neodolatelnému duševnímu hnutí, naklonil se z okna a zavolal:
"Holá, pane, zastavte! Musím vám říct něco důležitého."
Při zvuku tohoto hlasu jezdec pohlédl vzhůru. Uviděl v okně mladého šlechtice. Zastavil koně jediným trhnutím uzdy, které by dělalo čest i nejlepšímu štolbovi.
"Nezastavujte, pane!" upozorňoval mladý muž. "Jen pojeďte nenucené ke mně, jako byste mě znal už dávno."
Jezdec okamžik váhal. Když však viděl, že má co do činění se šlechticem jemných způsobů a krásného obličeje, smekl klobouk a s úsměvem se přiblížil k oknu.
"Jsem vám k službám, pane."
"Popojeďte ještě blíže, pane!" volal neznámý z okna. "To, co vám chci sdělit, nelze říct nahlas. Dejte klobouk na hlavu, protože se musíme chovat, jako bychom

se znali a vy jste mě přijel navštívit do této krčmy."
"Já však nechápu, pane..."
"Hned pochopíte. Dejte klobouk na hlavu... Dobrá, přibližte se ještě více... ještě. Podejte mi ruku... Tak! Velice mě těší, že vás vidím. A teď neodjíždějte z této krčmy, jinak jste ztracen." 'v' ;
"Co se děje? Skutečně mě lekáte," řekl s úsměvem jezdec.
"Ubíráte se do toho domku, kde svítí světlo, že ano?" ; Jezdec sebou trhl.
"Ale na cestě k tomu domu číhají v záhybu silnice v hustém křoví čtyři ozbrojení muži."
"Ach!" zvolal jezdec a upřel oči na bledého jinocha. "Opravdu? Jste si tím jistý?"
"Viděl jsem je postupně přijíždět, seskakovat z koní a ukrývat se jedny do křovin, druhé za skalisko. Když jste vyjel z vesnice, slyšel jsem, jak nabíjejí muškety."
"Dobrá," řekl jezdec a zvážněl.
"Ano, pane, je to tak, jak jsem vám řekl," pokračoval mladý muž. "Kdyby bylo jasněji, viděl byste je odtud a možná i poznal."
"Ó, nepotřebuji je vidět," řekl jezdec, "vím dobře, kdo jsou ti muži. Ale kdo vám pověděl, pane, žejdu do toho domu a že číhají na mě?"
"Uhodl jsem to."

"Jste roztomilým Oedipem, děkuji vám! Chtějí mě tedy zastřelit? A kolik jich je na tu pěknou operaci?"
"Čtyři, z nichž jeden se zdá být vůdcem."
"Ten vůdce je o mnoho starší než ostatní, že ano?"
"Pokud jsem to mohl odtud rozeznat, ano."
"Kulatých ramen?"
"Kulatých ramen, s bílým pérem na klobouku a modrým pláštěm. Jeho gesta jsou vážná, pánovitá."
"Ano, to je vévoda ďÉpernon."
"Vévoda ďÉpernon?" vykřikl mladý šlechtic.
"Vypravuji vám zde svoje záležitosti," smál se jezdec. "Nemám to ve zvyku, ale prokázal jste mi tak velkou službu, že u vás dělám výjimku. A jak byli oděni ti, kteří ho provázeli?"
"Do šedých kazajek."
"Ano, to je jeho tělesná stráž."
"Dnes se z ní stali biřici."
"Jsem vám nesmírně zavázaný. A víte, co byste měl nyní udělat?"
"Ne, ale povězte m i to a já vám to předem slibuji."
"Jste ozbrojen?"
"Ale... Ano! Mám svůj kord."
"Máte lokaje?"
"Samozřejmě. Ale poslal jsem ho naproti k někomu, koho očekávám."
"Nuže, měl byste mi pomoct."
"V čem?"
"Abychom dali těm darebákům na pamětnou a donutili je i s jejich vůdcem prosit o milost."
"Zbláznil jste se, pane?" zvolal mladý muž s přízvukem, který dokazoval, že nemá na podobnou výpravu nejmenší chuť.
"Prosím vás o odpuštění," omlouval se jezdec. "Zapomněl jsem, že se vás ta věc netýká."
Potom se obrátil ke svému lokaji, jenž zarazil koně v předepsané vzdálenosti, když viděl, že se jeho pán zastavil.
"Castorine, pojď sem!" volal. Současně sáhl na pouzdra u sedla, aby se přesvědčil, že tam jsou pistole.
"Ach, pane," zvolal mladý šlechtic a vztáhl ruku, jako by ho chtěl zadržet, "proboha, nevydávejte se do nebezpečí! Vejděte raději do krčmy, abyste tomu, jenž na vás čeká, nedal příčinu k podezření. Nezapomeňte, že jde o čest ženy."
"Máte pravdu," odpověděl jezdec, "ačkoli v této záležitosti nejde o čest, ale o blahobyt. Příteli Castorine," obrátil se k sluhovi, jenž se na jeho rozkaz přiblížil, "zatím nepojedeme dále."
"Cože?" zvolal lokaj neméně zklamaný než jeho pán. "Co to říkáte?"
"Říkám, že slečna Francinetta nebude mít dnes večer to potěšení vidět

vás, protože zůstaneme na noc v hostinci ‚U zlatého telete'. Vejděte dovnitř, objednejte večeři a dejte přichystat lůžka."

A jelikož jezdec nepochybně pozoroval, že se Castorine chystá něco namítat, provázal svá poslední slova pohybem hlavy, který nepřipouštěl další námitky. Castorine tedy zmizel za dubovými dveřmi, aniž se odvážil pronést jediné slovo. Jezdec ho sledoval očima a pak se jakoby náhle rozhodl. Seskočil z koně, vešel za lokajem a dvěma skoky se ocitl v prvním patře.
Jakmile ho viděl šlechtic vcházet do dveří, překvapením a úzkostí sebou trhl, ale příchozí si toho pro tmu nevšiml.
"Zachránil jste mi život," řekl jezdec, vesele přistoupil k mladíkovi a srdečně mu stiskl ruku, jež mu nebyla podána.
"Ach, pane, vy přeháníte službu, kterou jsem vám prokázal," odpověděl mladý muž a o krok ustoupil.
"To je přílišná skromnost. Je to tak, jak jsem řekl. Znám vévodu, je po čertech brutální. Vy jste však vtělený bystrozrak, jste fénix křesťanské lásky. Povězte mi, prosím, když už jste tak roztomilý a soucitný: šel jste ve své úslužnosti tak daleko, že jste snad poslal do toho domu výstrahu?"
"Do kterého domu?"
"Pardieu, do domu, kam jsem se ubíral a kde jsem očekáván."
"Ne," odpověděl mladík, "přiznávám se, že jsem nato ani nepomyslel, a ostatně, i kdybych si na to vzpomněl, neměl jsem k tomu prostředek. Přijel jsem před dvěma hodinami a nikoho tu neznám."
"Ach, k čertu!" zvolal jezdec znepokojeně. "Ubohá Nanon! Jen aby se jí nic nestalo."
"Nanon? Nanon de Lartigues?" zvolal mladý muž v úžasu.
"Vy jste čaroděj!" řekl jezdec. "Vidíte číhat v záloze ozbrojené muže a uhodnete, co chtějí. Vyslovím před vámi křestní jméno a vy uhodnete příjmení. Bud mi to ihned vysvětlíte, nebo vás udám a parlament v Bordeaux vás odsoudí k smrti upálením."
"Připustíte, že to v tomto případě není velké umění. Mluvil jste o vévodovi ĎÉpernon jako o svém sokovi, a tak je zřejmé, že když vyslovíte jméno ‚Nanon', musí to být Nanon de Lartigues, ta krásná, bohatá a duchaplná žena. Říká se, že vévodu očarovala a vládne místo něho, proto je v celé Guyenne stejně nenáviděna jako on... A vy jste šel k té ženě?" zeptal se s výčitkou v hlase.
"Přiznávám se, že ano. Pokud jsem ji už jmenoval, neodvolám to. Nanon je ostatně neuznávána a pomlouvána. Je to rozkošná žena, věrná svým slibům, pokud ji to těší, a zcela oddaná tomu, koho miluje, pokud ho miluje. Měl jsem s ní dnes večeřet, ale vévoda nám to překazil. Chce

té, abych jí vás zítra představil? Vévoda se přece musí, u všech ďasů, vrátit do Agenu!"
"Děkuji," odpověděl suše mladý šlechtic. "Znám slečnu de Lartigues jen podle jména a nepřej i si ji poznat jinak."
"Nejednáte správně, morbleu! Nanon je děvče, které je dobře znát ze všech stran."
Mladý šlechtic svraštil čelo.
"Ach, pardon," omlouval se udivený jezdec. "Myslel jsem si však, že ve vašem věku..."
"Zajisté, v mém věku se obyčejně takové návrhy přijímají s radostí," pospíšil si mladík napravit špatný účinek své přísnosti. "Přijal bych jej s povděkem, kdybych se zde mohl zdržet a nemusel ještě této noci odjet."
"Přísahám, že vás odtud nepustím, dokud se nedozvím, kdo je ten roztomilý kavalír, jenž mi tak šlechetně zachránil život."
Šlechtic okamžik váhal a pak řekl:
"Jsem vikomt de Cambes."
"Ach!" zvolal jezdec. "Slyšel jsem o rozkošné vikomtese de Cambes, které patří velké statky v okolí Bordeaux a jež je princezninou přítelkyní."
"To je moje příbuzná," dodal rychle mladík.
"Blahopřeji vám k ní, vikomte, protože se říká, že její žádná nevyrovná. Doufám, že nás seznámíte, až se k tomu naskytne příležitost. Jsem baron de Canolles, kapitán navailleského pluku, jemuž vévoda ĎÉpernon udělil na přímluvu slečny de Lartigues dovolenou."
"Baron de Canolles?" zvolal vikomt a pohlížel na šlechtice s nemalou zvědavostí, kterou v něm probudilo to jméno, v té době pověstné milost nými dobrodružstvími. , .,.., ’¦
"Vy mě znáte?" tázal se baron. ’¦,>..' ;?> ;
".Pouze podle pověsti." ,
"Podle špatné pověsti, že? Co chcete? Všichni se řídíme svou povahou a já miluji bouřlivý život."
"Můžete si žít, jak se vám líbí," odpověděl vikomt. "Dovolte mi však poznámku."

"Jakou?"
"Tam je kvůli vám strašlivě kompromitována žena a vévoda její možná za svoje dnešní zklamání pomstí."
"Hrome! Myslíte?"
"Zajisté. Třebaže je slečna de Lartigues... lehká žena, přece jen je to žena. Vy jste ji kompromitoval, je tedy na vás, abyste se postaral o její bezpečnost."
"Máte na mou věru pravdu, můj mladý Nestore! Zapomněl jsem na svou šlechtickou povinnost, okouzlen rozhovorem s vámi. Byli jsme zra

24
25

zeni a vévoda ví patrně o všem. Nanon je obratná kdyby byla varována, vyvlékla by se z toho tak, že by ji ještě vévoda nakonec poprosil o odpuštění... Rozumíte válečnému umění, drahý vikomte?"
"Dosud ne," zasmál se mladík, "ale doufám, že tam, kam jedu, se mu naučím."
"Udělím vám tedy první lekci. Snad víte, že pokud ve válce nestačí sílaje nutné použít lest. Pomozte mi při této lsti."
"S radostí. Ale jak?"
"Krčma má dva východy."
"O tom nevím."
"Ale já to vím. Jeden vede na silnici, druhý do polí. Vyjdu tím, který vede do polí, udělám okliku a zaklepu na Nanoniny dveře, protože i domek má zadní dvířka."
"Aby vás tam dopadli? To máte pěknou taktiku!"
"Že by mě tam dopadli?"
"Ovšem. Až se vévoda nabaží čekání a nedočká se vás, vrátí se do toho domu." ;
"Možná, ale já vejdu jen na okamžik a hned se zase vzdálím."
"Jakmile tam vejdete... už neodejdete." '
"Jste rozhodně čaroděj, mladý muži," řekl Canolles. ;> >
"Budete dopaden a snad zabit před jejíma očima."
"Pah! Jsou tam skříně." ;
"Ó!" zvolal vikomt.
A to "Ó!" bylo proneseno tak výmluvným přízvukem a obsahovalo tolik skryté výčitky, tolik cudnosti i líbezné jemnosti, že se Canolles náhle zarazil a přes nastalou temnotu upřel na mladého šlechtice, opírajícího se o okenní rám, pátravý pohled.
Vikomt cítil ten pohled, a proto vesele řekl:
"Máte skutečně pravdu, barone. Jen tam jděte, ale dobře se schovejte, aby vás nenašli."
"Ne, pravdu máte vy," zvolal Canolles. "Jak ji však varovat?"
"Myslím, že dopis"
"Kdo jí ho donese?"
"Zdá se mi, že jsem s vámi viděl lokaje. Lokajovi by se mohlo za těchto okolností stát jen to, že by dostal několik ran holí, kdežto šlechtici jde o život."
"Opravdu ztrácím hlavu," řekl Canolles. "Castorin to provede nejlépe navíc si myslím, že ten chlap má s tím domem jisté styky."
"Vidíte, že lze všechno zařídit." ';
"Ano. Máte inkoust, papír a pero?" <
"Ne, ale krčmář bude mít jistě vše." ; " '
"Odpusťte," omlouval se Canolles, "ale opravdu nevíti co se to se

mnou dnes večer děje. Dělám hloupost za hloupostí. Ale nevadí! Děkuji vám za radu, vikomte, zařídím se podle ní."
A aniž spustil z očí mladého šlechtice, který ho už delší dobu s podivnou vytrvalostí pozoroval, vyšel ze dveří a sestupoval ze schodů, zatímco si zmatený a znepokojený vikomt šeptal:
"Jak se na mě díval! Že by mě snad poznal?"
Baron sešel dolů a na okamžik se jako hluboce zarmoucený člověk zahleděl na křepelky, koroptve a jiné mlsky, které rovnal mistr Biscarros do koše umístěného na hlavě jeho pomocníka.
"Byly určeny pro mě a nyní si na nich bude pochutnávat někdo jiný," pomyslel si.
Potom požádal o pokoj, dal si tam přinést psací potřeby a napsal Nanon tento dopis:
" Drahá dámo,

nadalali příroda Vaše krásné oči schopností vidět ve tmě, mohla byste v blízkém křoví rozeznat pana vévodu ďÉpernon, jenž tam čeká, aby mé dal zastřelit a Vás tím hrozné zkompromitoval. Nemám však chuť přijít o život a zbavit Vás klidu. Po této stránce budte klidná. Půjdu si trochu užit dovolené, kterou jste mi vymohla a kterou jsem zamýšlel strávit u Vás. Nevím, kam půjdu, a nevím, jestli vůbec někam půjdu. Atje tomu jakkoli, zavolejte svého uprchlíka, až se bouře přežene! V hostinci ‚U zlatého telete' Vám sdělí, kterou cestou jsem se dal. Doufám, že uznáte, jakou oběť přináším. Vaše zájmy mi však jsou dražší než zábava. Říkám zábava, protože by mě nadmíru těšilo napráskat panu ďÉpernon i jeho biřicům. Ujišťuji Vás, drahá dámo, svou oddaností a zejména věrností. "
Canolles podepsal dopis překypující gaskoňským fanfaronstvím. Věděl, jaký dojem udělá na Gaskoňku Nanon. Pak zavolal svého sluhu:
"Pojď sem, Castorine, a upřímně se mi přiznej, jak jsi daleko se slečnou Francinettou?"
"Ale, pane," odpověděl Castorin udiveně, "nevím, jestli můžu "
"Buď bez starosti, nemám na ni zálusk a ty nemáš čest být mým sokem. To, nač se tě ptám, je pouhá informace."
"Ach, to je něco jiného! Slečna Francinetta ocenila moje dobré vlastnosti."
"Takže jsi s ní zadobře, viď, ničemo? Znamenitě! Vezmi tedy tento list a jdi po louce!"
"Znám cestu, pane," odvětil sluha sebevědomě.
"Dobrá! Zaklepeš na zadní dvířka. Nepochybně je také dobře znáš, že ano?"
"Výborně!" " ,,..., . . ,
:

26
27

"Čím dál, tím lip. Dej se tedy přes louku, zaklepej na ta dvířka a odevzdej tento dopis slečně Francinettě."
"Mohu tedy...?" zeptal se Castorin radostně.
"Můžeš ihned odejít, dávám ti deset minut na cestu tam a zpátky. Tento dopis musí být neodkladně odevzdán slečně Nanon de Lartigues."
"A co když mi neotevřou?" zeptal se sluha, jenž větřil něco nekalého.
"Byl bys hlupák, protože máš mít zvláštní způsob klepání, na který nenechají milého za dveřmi. Neníli tomu tak, pak jsem k politování, že mám ve svých službách takové nemehlo."
"Mám svoje klepání," řekl Castorin se svou nejvýbojnější tváří. "Zaklepu nejprve dvakrát rychle po sobě a teprve po třetí "
"Neptám se tě, jak zaklepeš, na tom mi nezáleží, jen když ti otevřou. Běž tedy, a pokud budeš dopaden, sníš dopis, jinak ti uřežu uši, až přijdeš, neudělajíli to tam."
Castorin vyletěl z pokoje jako blesk. Jakmile však sešel ze schodiště, zastavil se a proti všem pravidlům si zastrčil dopis do holínky své jezdecké boty. Pak vyšel vrátky vedoucími do polí. Učinil velikou okliku, prodíral se křovím jako liška, přeskakoval příkopy jako chrt a po chvilce už klepal na zadní dvířka Nanonina domu tím svým zvláštním způsobem, který účinkoval tak, že se dvířka ihned otevřela.
Než uplynulo deset minut, vrátil se bez jakékoli nehody a oznamoval svému pánovi, že byl dopis odevzdán krásným ručkám slečny Nanon.
Canolles využil těchto deseti minut k tomu, aby otevřel svůj vak, přichystal si domácí oděv a dal si prostřít. Se zřejmou spokojeností vyslechl Castorinův raport a šel se podívat do kuchyně, kde hlasitě udělil několik rozkazů. Zíval při tom jako člověk, jenž netrpělivě očekává chvíli, až ulehne. Tento manévr měl poučit vévodu ďÉpernona, pokud ho dal stopovat, že baron nemá nejmenší úmysl vyjít z krčmy, kam přijel jako prostý, nevinný cestující a žádal večeři a nocleh. Plán měl skutečně takový výsledek, jaký baron očekával. Jakýsi venkovan, jenž pil v nejtemnějším koutě hostinské místnosti, zaplatil útratu, zvedl se a nenápadně odcházel, přičemž si prozpěvoval písničku. Canolles ho sledoval až na práh dveří, odkud viděl, jak zamířil ke křovinám. Po chvilce slyšel dusot několika vzdalujících se koní. Biřici pana ďÉpernon byli odvoláni.
Baron se vrátil, a zbaven starostí o Nanon, nemyslel na nic jiného, než jak co nejpříjemněji strávit večer. Proto poručil Castorinovi přichystat karty a kostky a potom ho poslal pozeptat se, zda by vikomt prokázal baronovi tu čest a přijal ho. Castorin šel vykonat jeho rozkaz, ale na prahu vikomtova pokoje nalezl starého, šedivého štolbu, jenž na jeho poklonu nevrle odpověděl:
"Momentálně to není možné. Pan vikomt je zaměstnán."

"Dobrá," řekl Canolles, když mu Castorin vyřídil vikomtova époVeď, "počkám."
28

A protože sem z kuchyně doléhal veliký hluk, šel se z dlouhé chvíle podívat, co se děje v této důležité části domu.
Příčinou hluku byl ubohý kuchtík, jenž se vrátil spíše mrtvý než živý. V zatáčce cesty byl zastaven čtyřmi muži, kteří se ho vyptávali na cíl jeho noční procházky. Jakmile se dozvěděli, že nese večeři dámě v osamělém domku, vzali mu jeho čapku, bílou kazajku i zástěru. Nejmladší z nich se oděl těmito odznaky jeho řemesla, postavil si košík na hlavu a ubíral se místo kuchtíka k známému domku. Po chvíli se vrátil a tiše hovořil s mužem, jenž se zdál být vůdcem tlupy. Pak vrátili kuchtíkovi kazajku, čapku i zástěru, posadili mu koš znovu na hlavu a kopli ho do zadku, aby mu naznačili směr, kterým se má dát. Ubožák na nic dalšího nečekal a běžel, co mu nohy stačily, až klesl polomrtvý strachy na prahu hostince, odkud ho museli odnést.
Tuto událost nemohl kromě Canollese nikdo pochopit. Jelikož však neměl důvod, proč by jim něco vysvětloval, nechal hostinského, kuchaře, služky i kuchtíka marně si lámat hlavu. Zatímco o této příhodě živě rokovali, odebral se nahoru k vikomtovi. Bez okolků otevřel dveře a vstoupil v domnění, že ho k tomuto kroku opravňuje žádost vyřízená Castorinem.
Uprostřed pokoje stál jasně osvětlený stůl se dvěma příbory, čekající jen na mísy, jimiž měl být doplněn. Canolles si všiml obou příborů a vyvodil z toho radostnou předzvěst.
Jakmile ho vikomt uviděl, povstal tak prudce, že bylo jasné, že ho baronova návštěva překvapila a že to rozhodně není on, jak si v prvním okamžiku lichotil, pro něhož je určen druhý příbor. To mu potvrdila hned první vikomtova slova:
"Smím vědět, pane barone, jaké nové události mám děkovat za čest vaší návštěvy?"
"Ale, zcela přirozené okolnosti," odpověděl Canolles, trochu zmatený tímto málo laskavým uvítáním. "Dostal jsem hlad a myslel jsem si, že vy asi rovněž. Jste sám, já jsem také sám, a proto jsem vám chtěl navrhnout, abyste se mnou povečeřel."
Vikomt pohlížel na Canollese se zjevnou nedůvěrou. Bylo vidět, zeje na rozpacích, jakou by mu měl dát odpověď.
"Na mou čest!" zvolal Canolles se smíchem. "Člověk by řekl, že se mě bojíte. Jste snad maltézský rytíř nebo jste určen církvi nebo vás vychovala vaše úctyhodná rodina v hrůze před Canollesy? Hrome, nebudete snad zatracen jen proto, že se mnou strávíte hodinu každý na jedné straně stolu."
"Nemohu sejít dolů, barone."
"Tak nesestupujte, jelikož jsem vystoupil já k vám"   , ., .,,
"To je ještě nemožnější věc, pane... Očekávám někoho."
Canolles se zarazil.
29

"Ach, vy někoho očekáváte?"   í!   ~ '' '"'W 'f';
"Ano." '"; '   '   :';>< ' .;'>'   :
"Na mou věru," promluvil po chvilce trapného ticha, "bylo by mi skoro milejší, kdybyste mě nechal jít dál svou cestou, ať by se mi stalo cokoli, než svým O'dporem pokazit službu, kterou jste mi prokázal a za kterou jsem vám dbsud ani pořádně nepoděkoval."
Vikomt se zarděl a přistoupil ke Canollesovi.
"Odpusťte mi, pane," zvolal chvějícím se hlasem. "Jsem si vědom své nezdvořilosti. Kdyby nešlo o vážné záležitosti rodinné záležitosti, které mám projednávat s osobou, na kterou čekám, bylo by mi ctí a potěšením pozvat vás jako třetího, ačkoli..."
"Jen domluvte," usmál se Canolles. "Umínil jsem si nehněvat se na vás, ať mi řeknete cokoli."
"Ačkoli," pokračoval mladý šlechtic, "je naše známost jedním z těch nahodilých setkání, jedním z těch pomíjivých styků"
"Co na tom?" přerušil ho Canolles. "Právě tímto způsobem se naopak uzavírají ta nejdelší a nejupřímnější přátelství. Nepřičítejte vše pouhé náhodě, mnohdy je třeba děkovat Prozřetelnosti."
"A Prozřetelnost chce, abych se za dvě hodiny vydal na cestu, pane," zasmál se vikomt. "A to pravděpodobně na opačnou stranu než vy. Ze srdce lituji, že nemohu přijmout přátelství, které mi tak upřímně nabízíte a jehož si vážím."
"Na mou věru, jste divný hoch," řekl Canolles. "A vaše šlechetné jednání mi zprvu vnuklo zcela jiné mínění o vaší povaze. Ale budiž. Nemám právo být neskromný, protože jsem to já, kdo je vám zavázán, a udělal jste pro mě víc, než jsem mohl od neznámého člověka očekávat. Jdu tedy povečeřet sám. Ani nevíte,

vikomte, jak mě to mrzí nejsem totiž přítelem samomluvy."
A skutečně přes to, co Canolles řekl, a přes odhodlání odejít, stále neodcházel. Něco, co si neuvědomoval, ho poutalo k místu. Cítil se být neodolatelně váben k vikomtovi. Ten však vzal svícen, přistoupil k baronovi, podal mu ruku a s rozkošným úsměvem řekl:
"Ať je tomu jakkoli, pane, a ať bylo naše setkání sebekratší, buďte ujištěn, žejsem šťastný, že jsem vám mohl něčím prospět."
Canolles z jeho slov vycítil pouhou zdvořilost. Uchopil podávanou ruku, která se spíše odtahovala a byla vlažná a chvějící se, než abypťó1 valajeho silné, přátelské stisknutí. Pak však pochopil, zeje to přece jen rozloučení, i když zaobalené zdvořilou frází, a zklamaně a zamyšleně odešel.
U dveří se setkal s úsměvem starého, bezzubého štolby, jenž vzal z vikomtových rukou svícen a obřadně doprovodil Canollese až do jeho pokoje. Potom se ihned vrátil ke svému pánovi, čekajícímu už nahoře na schodech.
30

"Co dělá?" zeptal se vikomt tiše.
"Myslím, že se odhodlal večeřet sám,"tOdpovgděl Pompejus.
"Užsem nepřijde?"
"Myslím, žene." >:,;(
"Dej osedlat koně, Pompeje, bude to úspora,času... Co je to za hovor?" dodal vikomt a naslouchal.
"Jako by to byl hlas pana Richona."
"A pana de Canolles."
"Zdásemi, že se hádají."
"Naopak vítají se. Poslouchej!"
"Jen aby Richon nic neřekl."
"Není se čeho obávat, je to příliš obezřetný člověk."
"Ticho...!"
Oba zmlkli a naslouchali. Rozeznávali Canollesův hlas. "Dva příbory, mistře Biscarre!" křičel baron. "Dva příbory! Pan Richon večeří se mnou."
"Ne, děkuj i," namítal Richon, "nemohu."
"Ach, vy tedy chcete večeřet sám jako ten mladý šlechtic?"
"Jaký šlechtic?"
"Tamnahoře."
"Jak se jmenuje?"
"VikomtdeCambes."
"Vy vikomta znáte?"
"Pardieu, zachránil mi život!"
"Ano, on."
"A jakto?"
"Večeřte se mnou a já vám to budu při večeři vyprávět."
"Nemohu, večeřím s ním."
"Skutečně někoho očekává..."
"Čeká na mě, a protože jsem se opozdil, dovolte, abych se s vámi rozloučil, barone."
"Ne, u všech ďasů, to nedovolím!" zvolal Canolles. "Vzal jsem si do hlavy, že dnes budu večeřet v něčí společnosti, a proto budete večeřet se mnou, nebo já s vámi... Mistře Biscarre, dva příbory!"
Zatímco se Canolles obrátil, aby se přesvědčil, zda byl jeho rozkaz vykonán, Richon vyběhl rychle po schodech nahoru, kde se setkal s malou, jemnou ručkou, která ho vtáhla do pokoje vikomta de Cambes. Dveře se za ním zavřely a pro větší jistotu byly zastrčeny obě závory.
"Opravdu nevím," bručel si Canolles, když očima marně hledal zmizelého Richona a usedal ke stolu, "co proti mně mají v tomto prokletém kraji. Jedni za mnou běhají, aby mě zabili, druzí přede mnou prchají, jako bych byl nakažen morem. Hrome! Hlad mě přechází a ztrácím dobrou ná
31

ladu. Nejraději bych se dnes opil jako lancknecht... Holá, Castorine! Pojď sem, ať tě spráskám... Zamkli se tam nahoře, jako by osnovali spiknutí. Jsem to ale vůl! Oni je skutečně osnují! To mi vysvětluje vše. Proti komu však kují pikle? Proti koadjutorovi? Proti princi? Proti parlamentu? Proti králi? Proti královně?

Proti kardinálu Mazarinovi? Na mou věru, ať si osnují spiknutí proti komukoli, mně je to úplně lhostejné. Chuť k jídlu se mi vrací... Dej prostřít, Castorine, a nalej mi něco k pití! Odpouštím ti."
Canolles se pustil filozoficky do první večeře, jež byla původně připra vena pro vikomta de Cambes a kterou mu musel mistr Biscarros z nedo statku zásob předložit ohřívanou, i
čtvrtý
Podívejme se, co se dělo u Nanon.
Ať už o Nanon psali její nepřátelé cokoliv, a je třeba k nim počítat i většinu historiků, byla v té době rozkošným, asi pětadvacetiletým stvořením. Měla malou postavu, byla snědá, ale štíhlá a půvabná, s hlubokýma očima, černýma jako uhel, jejichž jasná, čistá rohovka hrála všemi odstíny a svítila jako oko kočky. Na pohled veselá Nanon se v duchu nezabývala rozmary a všemi těmi malichernostmi, jež protkávají zřeštěnými arabeskami hedvábné a zlaté předivo života milostnic. Její vzpurná mysl naopak uvažovala zrale a dlouze o nejvážnějších záležitostech, které nabývaly zcela jiný vzhled, když byly předneseny jejím melodickým hlasem se silným gaskoňským přízvukem. Nikdo by pod touto růžovou maskou s jemnými, usměvavými tahy a smyslně žhoucím pohledem netušil neúnavnou vytrvalost, nezdolnou houževnatost a hluboký rozhled starého, zkušeného státníka.
Takové byly tedy přednosti, nebo chyby Nanon, podle toho, jak na ně pohlížíme. Takovému vypočítavému duchu a takovému ctižádostivému srdci sloužilo za obal její krásné tělo.
Nanon pocházela z Agenu. Vévoda ďÉpernon byl synem onoho nerozlučného přítele Jindřicha IV, který s ním seděl ve voze, když ho Ravaillac probodl nožem, a na něhož padlo podezření, které se dostalo až k sluchu Kateřiny Medicejské. Vévoda ďÉpernon, jmenovaný guvernérem Guyenny, kde byl kvůli své nadutosti, lakotě a bezohlednosti všeobecně nenáviděn, objevil tuto dceru z měšťanské rodiny, dceru prostého advokáta. Dvořil sejí a po dlouhém dobývání u ní zvítězil, protože se hájila s obratností velikého taktika, jenž chce dát vítězi pocítit celou cenu jeho vítězství. Ale jako výkupné za svou ztracenou dobrou pověst Nanon zbavila vévodu jeho moci a volnosti. Po půl roce poměru s guvernérem Guyenny to byla ona, kdo ve skutečnosti vládl v krásné provincii. S lichvářským úrokem splácela všechny křivdy a všechna pokoření, která sejí

kdy dostala. Náhoda z ní učinila královnu a vypočítavost tyrana, jenž svou bystrozrakostí předvídal, že její kralování by mohlo mít krátké trvání, a zeje proto nutné z něho včas kořistit.
Zmocnila se tedy všeho pokladů, vlivu i poct. Byla velmi bohatá, jmenovala a dosazovala úředníky, přijímala návštěvy kardinála Mazarina i předních pánů francouzského dvora. S obdivuhodnou obratností zkombinovala živly, jimiž vládla, a utvořila si z nich tmel prospěšný její moci a výnosný její pokladně. Každá služba prokázaná Nanon musela být zaplacena. Hodnost ve vojsku i místo v úřadě měly svou sazbu. Nanon udělila hodnost nebo úřad, ale musela za to dostat zaplaceno buď hotovými penězi, nebo bohatým, královským darem. Pokud se tedy zřekla nějakého dílu své moci v něčí prospěch, dostávala jej opět v jiném tvaru zpátky. Rozdávala moc a přijímala peníze.
To vysvětluje dlouhé trvání její vlády, protože lid ve své nenávisti váhá srazit nepřítele, jemuž zbývá útěcha. Pomsta vyžaduje úplné zničení, naprosté pokoření. Národům je líto vyhnat tyrana, který by odnášel jejich zlato a při odchodu se smál. Nanon de Lartigues měla dva miliony!
Proto žila bezstarostně na této sopce, v níž to bez ustání vřelo. Cítila, jak zášť lidu stoupá jako příliv, jak vzrůstá a bije svými vlnami na moc pana ďÉpernon, jenž byl jednoho dne hněvem lidu vyhnán z Bordeaux a Nanon odvlekl s sebou jako koráb malou bárku. Nanon se před bouří sehnula, připravena opět se vztyčit, jakmile se přežene. Vzala si za vzor kardinála Mazarina a jako pokorná žačka provozovala politiku vychytralého, obratného Itala z dáli. Kardinál si povšiml této ženy, jež rostla a bohatla týmiž prostředky, které z něho učinily prvního ministra a majitele padesáti milionů. Obdivoval malou Gaskoňku, a dokonce učinil i více: nechal ji jednat. Snad se později dozvíme proč.
Přes to všechno, i přes to, že někteří lépe informovaní tvrdili, že si dopisuje přímo s panem Mazarinem, se o politických intrikách krásné Nanon mluvilo poměrně málo. Sám Canolles nechápal, k čemu je třeba být intrikánem, a nevěděl, co si o tom má myslet. Co se týče jejích milostných pletek, zdá se, zeje Nanon buď odkládala na pozdější dobu, protože byla příliš zaměstnaná vážnějšími starostmi, anebo hluk způsobený láskou pana ďÉpernon k ní do sebe vstřebal hluk, který by mohly vyvolat jiné, podružné lásky, a tak o ní ani její nepřátelé nemohli vypravovat žádnou skandální historku a Canolles se mohl ve své samolibosti

právem domýšlet, že do jeho příchodu bylo Nanonino srdce nedobytné. Ať vzbudil Canolles skutečně první milostné city v tomto srdci, přístupném dosud jen ctižádosti, ať opatrnost radila jeho předchůdcům k největší diskrétnosti, Nanon byla jako milenka rozkošná žena ale jako uražená byla strašlivá nepřítelkyně. Canolles se seznámil s Nanon nejjednodušším způsobem. Byl poručíkem v navaiileském pluku a chtěl se stát kapitánem. Proto napsal vévo
33

dovi ĎÉpernon, vrchnímu veliteli pěchoty. Nanon si dopis přečetla a odpověděla na něj, jak bylo jejím zvykem, neboť se domnívala, že lze uzavřít dobrý obchod, a pozvala barona v této záležitosti k sobě.
Canolles vybral ze svých rodinných šperků nádherný prsten, který mohl mít cenu pět set pistolí bylo to přece méně, než by stál pluk a odebral se k Nanon. Tentokrát však zmátl vítězný Canolles rozpočet ziskuchtivé slečny de Lartigues. Bylo to poprvé, co ji viděl, bylo to poprvé, co ho viděla Nanon. Oba byli mladí, krásní a duchaplní. Jejich setkání se odbylo za vzájemných poklon. O příčině návštěvy se vůbec nemluvilo, a přece byla vyřízena k plné spokojenosti. Následujícího dne obdržel Canolles svoje jmenování kapitánem, a když přešel drahocenný prsten z jeho prstu na Nanonin prst, nebyla to už odměna za uspokojenou ctižádost, nýbrž zástava šťastné lásky.
pátý
Proč měla Nanon své sídlo u vesnice Matifou, to nám poví historie. Jak jsme už řekli, vévoda ĎÉpernon byl v Guyenně nenáviděn a Nanon, jíž lid prokázal tu čest, že ji pokládal za jeho zlého ducha, tam kdekdo proklínal. Hněv lidu je donutil utéci z Bordeaux do Agenu. Vzbouření však vypuklo i tam. Jednoho dne převrátil rozzuřený dav Nanonin zlatý vůz, v němž jela za vévodou, a ona se ocitla v řece, aniž věděla jak. Zachránil ji Canolles. Jednou v noci vypukl v jejím domě požár a byl to opět Canolles, kdo vnikl do její ložnice a vynesl ji odtamtud. Nanon usoudila, že třetí pokus by se mohl agenským podařit. Ačkoliv se od ní Canolles vzdaloval co možná nejméně, byl by to přece jen zázrak, aby se u ní nalézal v okamžiku nebezpečí. Využila tedy odjezdu vévody, jenž se chystal na objížďku po své provincii, a eskorty dvanácti set mužů, mezi nimiž byl také navailleský pluk, aby vyjela z města zároveň s Canollesem. Cestou se z okénka svého kočáru posmívala lidu, jenž měl tisíc chutí rozbít kočár na padrť, ale neodvážil se toho.
Canolles pro ně vybral ten venkovský domek, kde měla Nanon bydlet, dokud pro ni nebude upraven dům v Libournu. Dostal dovolenou pod záminkou, že si potřebuje uspořádat rodinné záležitosti, ale ve skutečnosti proto, aby se nemusel vrátit se svým plukem do Agenu a tak se příliš vzdálit od Matifou, kde bylo více než jindy třeba jeho ochranné ruky.
Události začínaly nabývat povážlivě znepokojující ráz. Princové de Condé, de Conti a de Longueville, zatčení 17. ledna předešlého roku a uvěznění ve Vincennes, skýtali čtyřem nebo pěti stranám, na které se v té době Francie dělila, výbornou záminku k občanské válce. Neoblíbenost vévody ĎÉpernon, o němž bylo známo, zeje oddán dvoru, vzrůstala nejvyšší měrou.
34

Hrozící katastrofa, kterou si přály všechny strany, jež za té podivné situace, v níž se Francie ocitla, nevěděly, na čem vlastně jsou, se stávala neodvratná. Nanon zmizela z obzoru jako ptáci tušící blížící se bouři a skryla se ve svém hnízdečku, obrostlém zelení, aby vyčkávala na vývoj událostí.
Vydávala se za vdovu vyhledávající samotu. Tak ji alespoň označil, jak si pamatujeme, mistr Biscarros. Při své poslední návštěvě u rozkošné poustevnice jí vévoda oznámil, že se vydá na osmidenní objížďku. Sotva odjel, Nanon poslala po svém chráněnci několik slov Canollesovi, jenž se zdržoval v okolí. Tento dopis však zmizel z poslových rukou, jak jsme již pověděli, a byl přičiněním Cauvignacova pera zaměněn za kopii. Bezstarostný šlechtic spěchal vyhovět pozvání, když ho asi čtyři sta kroků od cíle zastavil vikomt de Cambes. Ostatní už víme.
Nanon očekávala Canollese jako milující žena. Dívala se dvacetkrát za minutu na hodinky, každou chvíli vyhlížela z okna, naslouchala nejmenšímu zvuku a pohledem se tázala rudého, nádherného slunce, které se pomalu skrývalo za horu, aby ustoupilo prvním stínům noci.
Najednou někdo zaklepal na hlavní dveře a Nanon hnala Francinettu, aby otevřela. Byl to však pouze přestrojený kuchtík, který přinášel objednanou večeři, k níž dosud chyběl host. Nanon pohlédla do předsíně a uviděla nepravého posla mistra Biscarra, jenž vrhl rychlý pohled do ložnice, kde stál malý stolek prostřený pro dvě osoby. Nanon přikázala Francinettě, aby udržovala pokrmy teplé, zavřela

smutně dveře a vrátila se k oknu, kterým viděla pustou silnici zahalenou prvním soumrakem.
Ozvalo se jiné, zvláštní zaklepání na malá zadní dvířka: nejprve dva rychle po sobě jdoucí údery a po malé chvilce třetí.
"To je on!" vykřikla Nanon.
Ale strach, že by to ještě nemusel být on, ji zadržel. Zůstala nehybně stát v polovině cesty. Za okamžik se dveře otevřely a na prahu se objevila vyděšená Francinetta. Držela v ruce dopis. Mladá žena zahlédla dopis, přiskočila ke komorné, vyrvala jí jej z ruky, rychle roztrhla a s úzkostí četla.
Ta slova ji ohromila jako úder blesku. Sice Canollese milovala, ale její ctižádost se u ní rovnala lásce, a kdyby ztratila vévodu ďÉpernon, pozbyla by nejen bohatství, které ji ještě čekalo, ale možná i to, které už měla.
Protože byla duchapřítomnou ženou, nejprve zhasla svíčku, aby ji její stín neprozradil, a přiskočila k oknu. Byl nejvyšší čas. K domu se totiž ubírali čtyři muži. V jejich čele kráčel muž zahalený do pláště a v tomto muži Nanon zcela určitě poznala vévodu. Vtom vešla Francinetta se svíčkou v ruce. Nanon vrhla zoufalý pohled na stůl, na oba příbory, dvě křesla, na dvě vyšívané podušky, chlubně vystavující na odiv svou sněhobílost v rudém pozadí damaškových závěsů, a konečně na své svůdné nedbalky, dokonala harmonizující se všemi těmito přípravami.

"Jsem ztracena!" zašeptala.
V tom okamžiku jí však hlavou projela spásná myšlenka a její rty přelétl úsměv. Rychlostí blesku uchopila jednoduchou křišťálovou sklenici, určenou pro Canollese, a mrštila jí nazdařbůh otevřeným oknem do zahrady, načež vyňala z pouzdra zlatý pohár s vévodovým znakem a vedle jeho talíře rychle položila příbor ze stříbra. Pak zledovatělá děsem, ale s rychle vyvolaným úsměvem na rtech seběhla ze schodů a ocitla se u dveří právě v okamžiku, kdy na ně bylo slavnostně zaklepáno.
Francinetta chtěla otevřít, ale Nanon ji prudce odstrčila a jediným pohledem, který u překvapených žen tak dobře doplňuje myšlenku, řekla:
"Očekávám vévodu a ne pana de Canolles. Nos na stůl!"
Odstranila závory a padla kolem krku muži s bílým pérem, jenž se na sebe chystal vzít svou nejdivočejší tvář.
"Ach," zvolala Nanon, "můj sen mě přece nezklamal! Pojďte, můj drahý vévodo, je prostřeno, budeme večeřet."
D'Épernon zůstal ohromen. Jelikož je však vždy příjemné dát se objímat hezkou ženou, nechal se políbit. Ale ihned si připomněl, jaký má v ruce zdrcující důkaz, a řekl:
"Okamžik, slečno! Nejdříve mi něco vysvětlíte."
Pokynul rukou svým lidem, kteří ustoupili uctivě stranou, aniž by se však úplně vzdálili, a vešel vážným, odměřeným krokem do domu.
"Co se vám stalo, drahý vévodo?" divila se Nanon s tak veselou, naivní nevědomostí, že by ji každý považoval za opravdovou. "Zapomněl jste si tu snad něco, že si tak pozorně prohlížíte všechny kouty?"
"Ano," odpověděl vévoda. "Zapomněl jsem vám říct, že nejsem starý hlupák Geront, jehož předvádí ve svých komediích Cyrano de Bergerac, a jelikož jsem vám to zapomněl říct, přicházím osobně, abych vám to dokázal."
"Nerozumím vám, Milosti," řekla Nanon s nejklidnější tváří. "Vysvětlete mi to, prosím vás."
Vévodův pohled spočinul na obou křeslech, přešel na dva příbory a z příborů se sesmekl na dvě podušky, kde utkvěl nejdéle. Jeho tvář zbarvil ruměnec zlosti.
Nanon to předvídala a očekávala výsledek zkoušky s úsměvem, který odkrýval její bílé zuby. Tento úsměv se však podobal křečovitému stažení úst a bílé perličky jejích zubů by cvakaly úzkostí, kdyby je silou vůle pevně nezatínala.
Vévoda přenesl svůj rozlícený pohled na ni.
"Moje Urozenost si přeje, abyste mi vysvětlila, co znamená tato večeře," řekl.
"Už jsem vám řekla, že mě můj sen nezklamal. Zdálo se mi totiž, že

přesto, že jste se se mnou rozloučil teprve včera, dnes opět přijdete. Ó, moje sny se mi vždy vyplní! Čekala jsem vás tedy s večeří."
Vévoda se ušklíbl, což mělo vyjádřit ironický úsměv.
"A ty dvě podušky?" zeptal se.
"Snad nemá Vaše Milost v úmyslu vrátit se na noc do Libournu? Pak by ovšem můj sen lhal, protože mi oznamoval, že Vaše Milost zůstane."
Vévoda se ušklíbl podruhé, tentokrát ještě významněji.

"A tyto rozkošné nedbalky, má drahá? A ty jemné voňavky?"
"Oblékám je vždy, když očekávám Vaši Milost. A tato vůně pochází z váčků s peau ďEspagne, které vkládám do svých skříní, poněvadž mi Vaše Milost nejednou řekla, že dává této voňavce přednost přede všemi ostatními, protože je to oblíbená vůně královny."
"Očekávala jste mě tedy?" zeptal se vévoda ironicky.
"Ach, Milosti," řekla Nanon a svraštila obočí, "zdá se mi Bůh mi odpusť jako byste měl chuť prohlížet skříně. Snad nejste náhodou žárlivý?"
Dala se do smíchu.
Vévoda na sebe vzal majestátní tvářnost.
"Já, a žárlivý? Ne, bohudíky, tak směšný nejsem. Jsem starý a bohatý, proto se znamenitě hodím k tomu, abych byl klamán. Chci pouze dokázat těm, kdo mě klamou, že jim nejsem pro blázny."
"A jak jim to dokážete?" zeptala se Nanon. "Na to jsem opravdu zvědavá."
"O, není to tak nesnadné. Ukáži jim pouze tento papír" vyňal z kapsy dopis. "Já sice nemám sny, protože v mém věku už člověk nesní, ani když bdí, ale zato dostávám dopisy. Přečtěte si tento, je zajímavý!"
Nanon vzala s chvěním podávaný dopis a zachvěla se ještě více, když uviděla písmo. Četla však napohled klidně:
"Jeho Milosti vévodovi ďEpernon se tímto podává zpráva, že dnes večer přijde k slečně Nanon de Lartigues muž, jenž s ní má už šest měsíců důvěrný poměr, a zůstane u ní na večeři a na noc. Aby nebyl vévoda ďE pernon v nejistotě, uvědomuje se, že se jeho šťastný sok jmenuje baron de Canolles. " , <.
Nanon zbledla. Rána ťala do živého.
"Ach, Rolande, Rolande," zašeptala pro sebe, "myslela jsem si, že jsem se tě už zbavila!"
"Jsem dobře informován?" zeptal se vévoda vítězoslavně.
"Dost špatně." odpověděla Nanon, "a neníli vaše policie lepší než tato policie lásky, pak vás skutečně lituji."
"Vy mě litujete?"
"Ano. Pan de Canolles, jemuž zdarma prokazujete čest tím, že ho pova
37

zujete za svého soka, zde totiž není a ostatně můžete počkat a uvidíte, jestli přijde."
"Přišel!"
"On? To není pravda!" Tentokrát měl výkřik obžalované hluboký přízvuk pravdy.
"Chci tím říct, že přijel na čtyři sta kroků odtud a že se zastavil ke svému štěstí v krčmě ‚U zlatého telete'."
Nanon poznala, že vévoda ví mnohem méně, než si zpočátku myslela. Pokrčila rameny. V jejím duchu začala klíčit nová myšlenka, na niž ji patrně uvedl dopis, který stále otáčela v prstech.
"Je možné," řekla posléze, "aby se tak geniální muž a jeden z nejobratnějších politiků království chytil na anonymní dopis?"
"Nechme anonyma stranou, ale jak vysvětlíte tento dopis?"
"Ó, vysvětlení není tak nesnadné. Je to dobrý úmysl našich přátel v Agenu. Pan de Canolles si vyžádal dovolenou kvůli uspořádání rodinných záležitostí, kterou jste mu povolil. Bylo známo, že tudy pojede, a vybudovali na této cestě tohle směšné nařčení."
Nanon si všimla, že místo, aby se vévodova tvář vyjasňovala, se ještě více zachmuřila.
"Takové vysvětlení by nebylo špatné," řekl, "ovšem kdyby psaní nemělo doušku, kterou jste si ve zmatku zapomněla přečíst."
Srdcem mladé ženy zachvěla strašlivá úzkost. Měla dojem, že sejí do žil vlévá smrtelný chlad. Cítila, že v zápase brzy podlehne, nepřijdeli jí nápomoc náhoda.
"Douška?" opakovala.
"Ovšem, čtěte," řekl vévoda, "máte dopis v ruce."
Nanon se pokusila o úsměv, ale ztuhlé svaly jejího obličeje se nechtěly propůjčit k tomuto projevu klidu. Spokojila se tedy s tím, že četla nejjistějším hlasem, na jaký se zmohla:
" Mám v rukou dopis slečny de Lartigues pro pana Canollese, v němž ho zve dnes večer k dostaveníčku. Vyměním tento list za nevyplněný blanket s podpisem pana vévody, který mi pošle v šest hodin večer po jediném muži na lodici uprostřed Dordogny proti vesnici Saint Michel la Riviéře. "
"A vy jste se dopustil té neopatrnosti?"
"Vaše písmo má pro mě takovou cenu, drahá dámo, že ani nevím, co bych za váš dopis dal."

"Vystavit podobné tajemství nediskrétnosti důvěrníka? Ach, pane vévodo!"
"Sdělení toho druhu přijímáme osobně, má drahá, a tak jsem také já přijal toto sdělení. Mužem, jenž byl dnes naDordogně, jsem jásám."
38

i, "Máte tedy ten dopis?"
>.' "Zdeje!"
Nanon se s největším úsilím pokoušela připomenout si obsah dopisu, ale paměťjí vypovídala službu a myšlenky sejí mátly v hlavě.
Jen s námahou přečetla svůj vlastní dopis. Obsahoval sotva tři řádky. Nanon je chtivě přelétla pohledem a ke své nesmírné radosti zjistila, zeji ten dopis příliš nekompromituje.
"Čtěte nahlas!" nařídil vévoda. "Nevede se mi lépe než vám, protože jsem také zapomněl, co tento list obsahuje."
Nanon opět nalezla svůj úsměv, o který se před několika minutami marně pokoušela. Uposlechla vévodovo vyzvání a četla:
"Budu večeřet v osm hodin. Jste volný? Já ano. Buďte proto přesný, milý barone, a neobávejte se o naše tajemství. "
"Zdá se mi, zeje to jasné," zvolal vévoda zsinalý vztekem. "To mě zachrání," pomyslela si Nanon.
"Vida, vida," pokračoval vévoda, "vy máte tedy s panem de Canolles tajemství?"
Nanon pochopila, že váhání jediné vteřiny by ji zahubilo. Měla ostatně dost času, aby v jejím mozku uzrál plán, k němuž ji dal podnět anonymní dopis.
"Nuže, ano," odpověděla a upřeně pohlédla na vévodu, "mám s tímto šlechticem společné tajemství."
"Vy se přiznáváte?" zvolal vévoda.
"Musím, protože před vámi nelze nic skrývat."
"Ó!" vykřikl vévoda.
"Ano, očekávalajsem pana de Canolles," pokračovala Nanon klidně. "Vy jste na něho čekala?"
"Čekala jsem na něho."
"A odvažujete se to přiznat?"
"Otevřeně. A nyní: víte, kdo je pan de Canolles?"
"Domýšlivý hejsek, kterého krutě potrestám za jeho nestoudnost."
"Je to vznešený, statečný šlechtic, jemuž zachováte svou přízeň."
"Přísahám Bohu, že se tak nestane!"
"Žádné předčasné přísahy, pane vévodo, alespoň pokud nedomluvím," řekla Nanon s úsměvem.
"Mluvte tedy, ale rychle!"
"Nebylo vám nápadné, vám, jenž zkoumáte i nejtajnější záhyby srdce,"
39

začala Nanon, "že vyznamenávám pana de Canolles, že se u vás za něj přimlouvám, že jsem mu opatřila hodnost kapitána, vymohla schválení výdajů jeho cesty do Bretaně s panem de la Mailleraye i poslední dovolenou zkrátka, že se mu snažím prospět?"
"To přesahuje všechny meze," řekl vévoda.
"Počkejte, proboha, až domluvím, pane vévodo!"
"Na co bych měl ještě čekat a co vám zbývá ještě říct?"
"Že mám o pana de Canolles nejněžnější zájem."
"Pardieu, to vím dobře!"
"Že jsem mu oddána tělem i duší."
"Madame, vy zneužíváte"
"Že mu budu sloužit až do smrti, a to proto, že "
"Že je vaším milencem, to není těžké uhodnout."
"Protože," pokračovala Nanon a dramatickým gestem uchopila vévodu za chvějící se rámě, "protože je mým bratrem."
Paže vévody dÉpernon bezvládně klesla.
"Vaším bratrem?"
Nanon s vítězoslavným úsměvem přisvědčila.
"To vyžaduje vysvětlení," zvolal po chvilce vévoda.
"Podám vám je," odpověděla Nanon. "Kdy zemřel můj otec?"
"Myslím " počítal v duchu vévoda, "že asi před osmi měsíci."
"Kdy jste podepsal kapitánský dekret pro Canollese?"
"Eh, téměř v téže době," odpověděl vévoda.
"Čtrnáct dní poté."

"Čtrnáct dní poté... to je možné."
"Je pro mě velice smutné," pokračovala Nanon, "musímli mluvit o hanbě jiné ženy, odhalit to tajemství, jež je naším tajemstvím, slyšíte? Ale dohání mě k tomu vaše podivná žárlivost, zavazuje, ba nutí mě k tomu vaše kruté chování. Napodobím vás, pane vévodo, nejednám velkomyslně."
"Pokračujte!" velel vévoda, jenž se už začínal chytat na udici fantazie, kterou mu hodila krásná Gaskoňka.
"Můj otec byl advokát, jemuž nescházela proslulost. Před osmadvaceti lety byl otec ještě mladý a stále krásný. Před svým sňatkem miloval matku pana de Canolles, jejíž ruku mu odepřeli, protože byla šlechtičnou a on plebejcem. Láska vyrovnala omyl přírody, jak se často stává, a při jakési cestě pana de Canolles... Chápete nyní?"
"Ovšem, ale jak to, že jste pocítila přátelství k panu de Canolles tak pozdě?"
"Protože jsem se teprve po otcově smrti dozvěděla, jaké pouto nás váže, a protože je to tajemství potvrzeno dopisem, který mi odevzdal sám baron."
"A kde je ten dopis?" zeptal se vévoda. , , , ,,
40

"Zapomněl jste na požár v mém bytě, který vše zničil moje nejcennější klenoty i nejtajnější papíry?"
"To je pravda."
"Chtěla jsem vám už mnohokrát vypravovat tuto historii, protože jsem si byla jistá, že uděláte vše pro toho, jehož tajně nazývám svým bratrem, ale vždy mě zadržel a prosil, abych ušetřila pověst jeho matky, která dosud žije. Ctila jsem jeho jemnocit, protože ho chápu."
"Ach, skutečně," zvolal vévoda dojatě, "ubohý Canolles!"
"A přece tím odmítl svoje štěstí," dodala Nanon.
"Je to ušlechtilá duše," řekl vévoda, "a jeho jemnocit mu slouží ke cti."
"Udělala jsem ještě více," pokračovala Nanon. "Přísahala jsem, že toto tajemství nezjevím nikomu na světě. Vaše podezření mi vyrvalo ta slova... Běda, zapomněla jsem na svou přísahu...! Zradila jsem bratrovo tajemství..." A dala se do usedavého pláče.
Vévoda padl na kolena a pokrýval polibky její krásné ruce, které nechala bezvládně viset, zatímco její vzhůru obrácené oči se zdály prosit Boha o odpuštění.
"Vy říkáte: ‚Běda mi!'" zvolal vévoda. "Řekněte raději: ‚Štěstí pro nás!' Chci tomu drahému Canollesovi nahradit vše, co zameškal... Neznám ho, ale přeji si ho poznat. Představíte mi ho a já ho budu milovat jako svého syna."
"Řekněte jako bratra," usmála se Nanon. Pak přešla k jiné myšlence. "Bídní udavači!" zvolala, mačkala list a předstírala, že jej hází do ohně, zatímco ho opatrně vsunula do kapsy, aby se později mohla pomstít jeho pisateli.
"Ale proč ten hoch nepřichází?" zeptal se vévoda. "Proč bych měl na něj vlastně čekat, když pro něho můžu poslat k ‚Zlatému teleti'?"
"Aby věděl, že před vámi nedovedu nic zatajit a že jsem porušila svou přísahu?"
"Budu diskrétní."
"Vidím, že vás musím vyplísnit, pane vévodo," odpověděla Nanon s úsměvem, který si démoni vypůjčili od andělů.
"Proč, má drahá krásko?"
"Protože jste jindy více toužíval po důvěrných chvilkách naší samoty. Raději se navečeřme a zítra ráno budete mít dost času, abyste poslal pro Canollese," řekla Nanon a pomyslela si: "Do zítřka se mi podaří dát mu zprávu."
"Budiž," přisvědčil vévoda. "Zasedněme ke stolu." Ale protože se dosud nezbavil zbytku podezření, tiše si řekl: "Nehnu se od ní ani na krok, a musela by být čarodějnicí, aby její ho podařilo varovat."
"Smím se tedy u svého přítele přimluvit za bratra?" zeptala se Nanon a ovíjela vévodovo hrdlo svými pažemi.
"Samozřejmě. Dostanete vše, co si budete přát... Peníze?"
41

"O, peníze!" zvolala Nanon. "Nepotřebuje je. Sám mi daroval tento skvostný prsten, jehož jste si všiml a který má od své matky."
"Tedy povýšení?"
"Ach! Uděláme z něho plukovníka, ano?"
"Hrome, hned plukovníka? Jdete na to příliš zostra, má drahá. Aby se mohl stát plukovníkem, musí vykonat nějakou službu ve věci Jeho Veličenstva."
"Je připraven vykonat všechny, které od něj budete požadovat."
"Měl bych právě důvěrné poslání pro dvůr..." řekl vévoda a pošilhával po Nanon.
"Poslání pro dvůr?"

"Ano, ale to by vás odloučilo," dodal starý dvořan.
Nanon viděla, zeje nutné odstranit i tento zbytek nedůvěry.
"Co na tom, drahý vévodo? Ať jsme od sebe odloučeni, jen když mu to prospěje. Zblízka bych mu sloužila špatně žárlíte na něho ale budeli vzdálen, budete nad ním držet svou mocnou ruku. Vzdalte ho, vypovězte ho třeba ze země, jen když to bude pro jeho dobro! O mě se při tom nestarejte. Zůstaneli mi láska mého drahého vévody, je to vše, co potřebuji ke svému štěstí."
"Ujednáno tedy. Zítra ráno pro něj pošlu a dám mu své instrukce. A nyní večeřme, jak jste správně řekla, má drahá," dodal vévoda a vrhl mnohem mírnější pohled na obě křesla, příbory a vyšívané podušky.
Zasedli s úsměvem na rtech ke stolu. Ačkoliv Francinetta ve své hodnosti komorné a důvěrnice znala dokonale vévodovu tvář i povahu své velitelky, přece si myslela, že je její velitelka úplně klidná a vévoda spokojený.
sedmý
Jezdec, jehož Canolles oslovil jménem Richon, vystoupil do prvního patra krčmy "U zlatého telete" a večeřel s vikomtem. Právě jeho vikomt očekával s takovou netrpělivostí, když ho náhoda učinila svědkem pomstychtivých příprav pana ďÉpernon a poskytla mu příležitost, aby prokázal baronu de Canolles službu, o níž jsme se už zmínili.
Vyjel z Paříže před osmi dny a z Bordeaux téhož dne. Přinášel tedy nejčerstvější zprávy o rozháraných poměrech. A jak tak hovořil o uvěznění princů, jež bylo událostí dne, hned zase o parlamentu v Bordeaux, který byl nejvyšší mocností tohoto města, hned o kardinálovi Mazarinovi, jenž byl pro tu chvíli králem, mladý muž tiše pozoroval jeho mužnou, snědou tvář, pronikavé, bystré oči, jeho bílé špičaté zuby, objevující se pod černým knírem všechny ty známky, činící z Richona pravý typ důstojníka.
42

"Princezna je tedy v Chantilly?" zeptal se vikomt po chvíli.
Tak se tehdy říkalo oběma vévodkyním de Condé, pouze s tím rozdílem, že vévodkyni matce se přidával titul "vdova".
"Ano," odpověděl Richon, "a očekávají nás tam co nejdříve."
"Jaké je jejich postavení?"
"Pravé vyhnanství. Hlídají ji stejně bedlivě jako její tchýni, neboť se u dvora domýšlejí, že se nespokojují s podáváním žádostí o ochranu k parlamentu a že kují něco působivého ve prospěch princů. Naneštěstí scházejí jako vždy peníze... Apropos, zaplatili vaši dlužníci? To je otázka, kterou mi obzvlášť kladli na srdce."
"Ale," mávl vikomt rukou, "složili dvacet tisíc liber ve zlatě. To je vše."
"Hrome, jak to mluvíte, vikomte? Je vidět, že jste milionář. Mluvit v takového chvíli s takovým pohrdáním o takové sumě! Dvacet tisíc li ber... budeme chudší než Mazarin, ale bohatší než král."
"Myslíte tedy, Richone, že princezna přijme ten skrovný dar?"
"S vděčností. Přinášíte jí tolik, že za to lze najmout armádu."
"Myslíte, zeji budeme potřebovat?"
"Co armádu? Rozhodně. A právě ji sbíráme. Pan de Rochefoucauld naverboval čtyři sta šlechticů pod záminkou, aby se zúčastnili pohřbu jeho otce. Vévoda z Bouillonu odjede se stejným počtem do Guyenny. Pan de Turenne slibuje, že se stočí na Paříž, aby přepadl Vincennes a rázem prince osvobodí. Bude velet třiceti tisícům mužů celé severní armádě, kterou odvedl z královských služeb... Ó, všechno je na dobré cestě, buďte bez starosti. Nevím, jestli vykonáme notný kus práce, ale jistě způsobíme mnoho hluku."
"Nepotkal jste vévodu ďÉpernon?" přerušil ho mladý muž, jehož oči zářily radostí při vypočítávání sil, které slibovaly úspěch straně, k níž náležel.
"Vévodu ďÉpernon?" žasl důstojník. "Kde bych ho měl potkat? Nepřijíždím z Agenu, nýbrž z Bordeaux."
"Mohl byste se s ním setkat několik kroků odtud," pronesl vikomt s úsměvem.
"Ach, máte pravdu! Krásná Nanon de Lartigues bydlí přece v okolí."
"Na dva dostřely z muškety."
"To ovšem vysvětluje přítomnost barona de Canolles v hostinci ,U zlatého telete'."
"Vy ho znáte?"
"Koho? Barona...? Ano... Mohl bych skoro říct, že jsem jeho přítel, kdyby baron nepatřil k šlechtě, zatímco já jsem jen ubohý prosťáček."
"Takoví prosťáčci jako vy, Richone, se v naši situaci vyrovnají princům. Víte ostatně, že jsem toho vašeho přítele zachránil před ranami holí a možná, že ještě před něčím horším?"
43

"Ano, zmínil se mi o tom. Skoro jsem ho však neposlouchal, spěchal jsem za vámi. Jste si jistý, že vás nepoznal?"
"Těžko poznáváme ty, jež jsme nikdy neviděli."
"Zajisté víte, co tím chci říct."
"Prohlížel si mě vskutku nápadně," řekl vikomt. s
Richon se usmál.
"To věřím," prohodil. "Šlechtice jako vy člověk nepotká každý den na silnici."
"Zdá se být veselým kavalírem," řekl vikomt po chvilce mlčení.
"Veselý a dobrý, vynikající duch a šlechetné srdce. Víte, že Gaskoněc není nikdy prostřední buď vyniká, nebo nestojí za nic. Canolles patří k těm dobrým. V lásce i ve válce je mistrem a statečným kapitánem. Jen mě mrzí, že patří k nepřátelské straně. Opravdu, měl jste využít příležitosti a získat ho pro naši věc, když vás s ním svedla náhoda."
Vikomtovu bledou tvář přelétl ruměnec.
"Ach, můj Bože," pokračoval Richon s onou melancholickou filozofií, s jakou se často setkáváme u lidí zapletených do nebezpečných podniků, Jsme dost vážní a rozumní, my, kteří neopatrně máváme rozžatou pochodní občanské války jako voskovou svící? Je dost vážným mužem pan koadjutor, jenž jediným slovem utěšuje, nebo bouří celou Paříž? Je dost vážným mužem pan de Beaufort, jenž má v hlavním městě takový vliv, že ho nazývají králem tržišť? Je paní de Chevreuse, která podle libosti jmenuje a sesazuje ministry, dost opravdovou ženou? Je dost vážnou paní de Longueville, jež tři měsíce trůnila na pařížské radnici? Je dost opravdovou ženou princezna de Condé, která se ještě včera nezabývala ničím jiným než toaletami, skvosty a démanty? A je vážný představitel strany vévoda ďEnghien, jenž ještě sedává na klíně chův a hraje si s panáčkem a jenž snad pobouří celou Francii, až si oblékne první kalhoty? A jsem konečně já sám dovolíteli, aby po tak slavných jménech přišlo na řadu moje jméno dost vážnou osobou, já, syn mlynáře z Angoulêmu, bývalý služebník pana de la Rochefoucauld, jemuž dal jeho pán jednoho dne místo kartáče a pláště do ruky meč, který od té doby nosím po boku a improvizuji tak vojáka? A přece se stal tento syn angoulêmského mlynáře a bývalý komorník pana de la Rochefoucauld kapitánem. Nyní sbírá kumpanii asi pěti set mužů, s jejichž životy si bude zahrávat, jako by mu dal k tomu právo sám Bůh. Ubírá se po cestě vedoucí k velikosti, snad se stane plukovníkem, místním guvernérem kdo ví? Snad dospěje tak daleko, že bude držet deset minut, hodinu nebo den osud království v rukou. Podobá se to klamnému snu, a přece to budu považovat za skutečnost tak dlouho, dokud mě jednoho dne nevzbudí nějaká veliká katastrofa."
"A toho dne běda těm, kdo vás probudí! Richone," dodal vikomt, "vy totiž budete hrdinou."
"Hrdinou, nebo zrádcem, podle toho, budemeli silnější, nebo slabší.
44

Za předešlého kardinála bych si to dvakrát rozmyslel, protože by mi šlo o hlavu."
"Jděte, Richone, nechtějte mi namluvit, že by podobné úvahy zdržovaly muže jako vy vždyť vás řadí mezi nejlepší vojáky armády."
"Možná jsem byl udatný," řekl Richon s nepopsatelným pokrčením ramen, "když Ludvík třináctý se svou bledou tváří, modrou stuhou a okem svítícím jako žhavý uhel vzkřikl svým ostrým hlasem: .Kupředu, pánové! Král sena vás dívá!' Ale až uvidím před sebou ne za sebou na synových prsou tutéž modrou stuhu, kterou ještě v duchu vidím na prsou otce, a budu muset svým vojákům velet:,Palte na krále Francie!', tu se bojím," potřásl smutně hlavou, "že dostanu strach a budu střílet stranou."
"Kdo vám to dnes přešel přes cestu, že všechno vidíte tak černě, milý Richone?" zeptal se mladý muž. "Pravda, občanská válka je smutnou věcí, ale často nezbytnou."
"Ano, jako mor, jako žlutá zimnice, černé neštovice, zkrátka jako nemoci všech barev. Domníváte se snad, pane vikomte, zeje k prospěchu, abych já, jenž jsem dnes večer s takovou radostí stiskl ruku statečnému Canollesovi, mu zítra vrazil kord do břicha, protože sloužím princezně de Condé, jež se mi snad posmívá, kdežto on slouží kardinálu Mazarinovi, jemuž se zase posmívá on? A přece se tak stane!"
Vikomt se zachvěl hrůzou.
"Pokud se ovšem nemýlím," pokračoval Richon, "a pokud to nebude on, kdo mi jakýmkoliv způsobem probodne prsa. Ach, vy všichni nevíte, co je to válka! Vidíte pouze moře pletich a pohružujete se do něho jako do svého přirozeného živlu. Podívejte, jednou jsem Její Výsosti řekl: ‚Žijete v ovzduší, kde se vám

zdá všechen ten oheň děl, jenž nás zabíjí, pouhým ohňostrojem.' A ona se mnou souhlasila."
"Opravdu mi naháníte strach, Richone," řekl vikomt, "a kdybych si nebyl jistý vaším doprovodem, neodvážil bych se vydat na cestu. Ale ve vaší společnosti," dodal a podal straníkovi svou jemnou ruku, "se nebojím ničeho."
"V mé společnosti? Ach, ano, dobře, že mi to připomínáte. Musíte se však bez ní obejít, protože z mého doprovodu sešlo."
"Copak se se mnou nemáte vrátit do Chantilly?"
"Měl jsem se tam vrátit v případě, že by zde nebyla moje přítomnost nezbytná. Ale jak jsem vám už řekl, stal jsem se tak důležitý, že jsem obdržel od princezny přesný rozkaz nevzdálit se z okolí tvrze, s níž mají patrně jisté záměry."
Vikomt se zděsil.
"Odjet bez vás?" zvolal. "Odjet s tím úctyhodným Pompejem, jenž je stokrát větší strašpytel než já? Projet půl Francie sám nebo skoro sám? Ó, ne, já nepojedu, přísahám! Zemřel bych strachy ještě dříve, než bych tam dojel."

"Pane vikomte," odpověděl Richon a dal se do smíchu, "zapomínáte na kord, který vám visí po boku."
"Ještě se mi smějte! Neodjedu. Princezna mi slíbila, že mě doprovodíte, a jen pod tou podmínkou jsem se k tomu zavázal."
"Stane se, jak si přejete, vikomte," řekl Richon se strojenou vážností. "V Chantilly vás rozhodně očekávají. Dejte však pozor, princové snadno ztrácejí trpělivost, obzvlášť když čekají na peníze."
"A k dovršení neštěstí mám jet v noci..."
"Tím lépe," smál se Richon. "Aspoň nebude vidět, že máte strach, a setkáteli se s ještě většími strašpytly, nežjste sám, dají se před vámi na útěk."
"Myslíte?" zeptal se vikomt, nedostatečně uklidněn tímto slibem.
"Ostatně je tu pomoc," řekl Richon. "Bojíte se hlavně o peníze, které vezete, že ano? Nechtě mi tedy peníze, pošlu s nimi tři nebo čtyři spolehlivé muže. Věřte mi však, že bude nejjistější, povezeteli je sám."
"Máte pravdu, Richone, pojedu, a protože musím být především statečný, vezmu peníze s sebou. Po tom, co jste mi řekl, soudím, že Její Výsost potřebuje více peníze než mě. Možná, že by mě bez peněz ani rádi neviděli."
"Řekl jsem vám přece ihned, sotva jsem vstoupil, že vypadáte jako hrdina. Ostatně jsou všude královští vojáci a válka ještě nezačala. Ale příliš se na to nespoléhejte a poručte Pompejovi, ať nabije pistole."
"To mi říkáte pro uklidnění?"
"Zajisté. Kdo zná nebezpečí, nedá se jím překvapit. Jeďte tedy," pobízel ho Richon a povstal, "noc bude krásná a před svítáním už můžete být v Monlieu."
"A co náš baron? Nezpozoruje můj odjezd?"
"Ó, v této chvíli se jistě zabývá tím, čím my právě před chvilkou, to je večeří. Rovnáli se jeho večeře naší, bez vážné příčiny od stolu nevstane. Sejdu ostatně dolů a zdržím ho."
"Omluvte moje nezdvořilé chování k němu. Nechci, aby se mnou začal hádku, až se se mnou jednou setká v méně roztomilé náladě než dnes. Ale ten váš baron je asi rafinovaný chlapík."
"To jste řekl správně, je schopen jet za vámi na konec světa jen proto, aby s vámi zkřížil kord. Buďte však bez starosti, vyřídím mu vaši poklonu."
"Dobrá, ale počkejte s tím, až odjedu."
"Hrome, nezapomenu to udělat!" '"
"A pro Její Výsost nemáte žádný vzkaz?" !
"To si myslím, že mám. Připomínáte mi to nejdůležitější."
"Napsal jste jí?" ií
"Ne, vyřiďte jí jen dvě slova: Bordeaux. Ano." . ...
...',:
"Bude vědět, co znamenají?" < '

"Dokonale. A na tato dvě slova může jet s jistotou. Řekněte jí, že ručím za všechno."
"Nuže, Pompeje!" zavolal vikomt na starého sluhu, jehož hlava se právě objevila v pootevřených dveřích. "Na cestu, příteli, odjedeme."
"Na cestu?" zhrozil se Pompejus. "Co to jen pana vikomta napadá? Žene se strašná bouřka."
"Co to říkáte, Pompeje?" zeptal se Richon. "Na nebi není ani mráček."
"Ale v noci můžeme zabloudit."

"To těžko. Jedete rovnou po silnici a měsíc krásně svítí."
"Měsíc krásně svítí... měsíc krásně svítí..." bručel Pompejus. "Víte dobře, že to neříkám kvůli sobě, pane Richone."
"Hrome, starý voják!"
"Když člověk prodělá válku se Španělskem a byl raněn v bitvě u Corbie " naparoval se Pompejus.
"Tak se nebojí ničeho, viďte? To se tedy znamenitě hodí, protože pan vikomt má nějaké obavy, na to vás upozorňuji."
"Ó!" zbledl Pompejus. "Máte strach?"
"S tebou ne, statečný Pompeje," odpověděl mladý šlechtic. "Znám tě a vím, že by ses dal raději zabít, než abys dovolil, aby mi někdo ublížil."
"Ovšem, ovšem," přisvědčil sluha. "Ale jestli se bojíte, mohli bychom počkat do zítřka."
"To není možné, můj dobrý Pompeje. Nalož toto zlato na svého koně. Hned za tebou přijdu."
"Není radno vydávat se v noci na cestu s tolika penězi," hučel Pompejus a potěžkával vak.
"Nehrozí žádné nebezpečí alespoň to tvrdí Richon. Podívej se, jestli jsou pistole v pouzdrech u sedla, meč v pochvě a mušketa na řemeni."
"Zapomínáte," odpověděl starý štolba, "že pokud byl člověk celý život vojákem, nedá se dopadnout při nedbalosti. Ano, pane vikomte, všechno je na svém místě."
"Je možné mít ještě strach, když máte takového průvodce?" ušklíbl se Richon. "Šťastnou cestu, vikomte!"
"Děkuji za přání, ale cesta je dlouhá," odpověděl mladý šlechtic se zbytkem úzkosti, kterou nedovedl zapudit ani Pompejův marciální vzhled.
"Pah!" mávl rukou Richon. "Každá cesta má svůj začátek a konec. Vyřiďte princezně moji pokornou poklonu. Řekněte, že až do smrti náležím jí a panu de la Rochefoucauld, a nezapomeňte na ta dvě slova: Bordeaux ano. Teď navštívím pana deCanolles."
"Poslyšte, Richone," zadržel ho vikomt, když už kladl nohu na první schod. "Jeli ten Canolles tak statečný důstojník a dobrý šlechtic, jak říkáte, proč se ho nepokusíte získat na naši stranu? Mohl by se k nám přidat v Chantilly nebo cestou. Už ho trochu znám a představil bych ho."
47

Richon na něho pohlédl s tak podivným úsměvem, že vikomt patrně vyčetl, co se děje v jeho duchu, a pospíšil si s dodatkem: "Ostatně dělejte, jak uznáte za nejlepší, Richone. Sbohem!" Podal mu ruku a vstoupil rychle do svého pokoje, snad z obavy, aby Richon nezahlédl náhlý ruměnec, který pokryl jeho tvář, nebo proto, aby ho nezaslechl Canolles, jehož hlas bylo slyšet až do prvního patra.
Richon sestupoval po schodech, následován Pompejem, který nesl těžký tlumok se zjevnou nedbalostí, aby nevzbudil podezření, co může obsahovat. Po několika minutách se vikomt ještě rychle rozhlédl, jestli nic nezapomněl, zhasl svíce a vyšel opatrně z domu.
Kráčel po špičkách kolem jedněch dveří v přízemí, odvážil se nesměle nahlédnout dovnitř ozářenou skulinou, načež se zahalil do širokého pláště, který mu Pompejus podržel, vložil nohu do štolbovy nastavené dlaně a lehce se vyšvihl na koně. Než zmizel v temnu, ještě si s úsměvem postěžoval na zdlouhavost starého vojáka.
Když Richon vešel do pokoje barona, jehož měl bavit, zatímco se malý vikomt chystal k odjezdu, dokázalo mu radostné "hurá", které provolal Canolles, že se na něj nehněvá.
Na stole, mezi dvěma průhlednými tělesy, která bývala plnými láhvemi, se na svou okrouhlost pyšnila hrdá láhev, opletená rákosem, skrze nějž se topasově a rubínově jiskřilo světlo čtyř svíc. Byla to láhev onoho starého colliourského vína, na jehož kořenně medové sladkosti si rád pochutná mlsný jazyk, už dříve něčím povzbuzený. Nádherné sušené fíky, mandle, piškoty, pikantní sýry a zavařené hrozny prozrazovaly zištné výpočty hostinského výpočty, jejichž vědeckou správnost dokazovaly dvě prázdné a jedna zpola vypitá láhev. Bylo skutečně jisté, že pokud se někdo dotkne těchto vyzývavých zákusků, i kdyby to byl sebestřízlivější člověk, spotřebuje veliké množství tekutiny.
Canolles se nehonosil vlastnostmi poustevníka. Snad proto, že nevěřil ve svátost těch zbožných poustevníků, kteří se dostali do nebe proto, že pili vodu a jedli kořínky. Sám byl hugenotem pocházel z protestantské rodiny a jakž takž vyznával víru svých otců. Při celém svém smutku a zamilovanosti přece nebyl nikdy necitelný k vůni dobrého oběda a lahvím s červenými, žlutými nebo zelenými pečetěmi, věznícími pod věrným korkem nejčistší gaskoňský, šampaňský nebo burgundský mok. Za těchto okolností Canolles těmto vábivým svodům jako obyčejně

podlehl WejpVve okouzlily jeho zrak, po zraku následoval čich a po čichu chuť. A když byly tři z těch pěti smyslů, jimiž nás obdařila matka příroda, úplně ukojeny, čekaly druhé dva v blahé rezignaci, až na ně dojde řada.
V takové chvíli vstoupil Richon a našel Canollese houpajícího se na židli.
"Ach, hleďme!" zvolal Canolles. "Přicházíte vhod, milý Richone. Potřeboval jsem nalézt někoho, komu bych pěl chválu o mistru Biscarrovi,
48

a málem bych byl nucen chválit ho tomu pitomci Castorinovi, který neví, co je to pít, a jehož jsem nikdy nemohl naučit jíst. Podívejte se na tuto polici, drahý příteli, a věnujte pohled tomuto stolu, ke kterému vás zvu. No povězte, není hostinský od ‚Zlatého telete', jehož chci doporučit svému příteli vévodovi ďÉpernon, pravý umělec? Vyjmenuji vám jídelní lístek a posuďte to jako znalec sám: račí polévka, jako předkrm marinované ústřice, sledi a telecí nožičky v rosolu, kapoun s olivami, zalévaný lahví medockého, jejíž mrtvolu zde vidíte. Pak koroptev s lanýži, karamelový hrášek, třešňová zmrzlina, polévaná touto odpočívající lahví chambertinského. A nakonec zákusky a k nim láhev colliourského, která se trochu brání a vzpouzí, ale půjde za ostatními, zvláště když se do ní dáme oba dva. Jsem ve znamenité náladě a Biscarros je velký mistr. Posaďte se sem, Richone! Večeřel jste, ale co na tom? Já už také večeřel. Nevadí, začneme znovu."
"Děkuji, barone," namítal Richon s úsměvem, "nemám hlad."
"To připouštím. Člověk nemusí mít hlad, ale žízeň musí mít vždycky. Ochutnejte toto colliourské."
Richon nastavil sklenici.
"Večeřel jste už tedy s tou svou šelmou vikomtem?" pokračoval Canolles. "Ach, pardon, Richone... Nemýlímli se, je to naopak roztomilý hoch, jemuž děkuji za to, že nyní okouším pěkné stránky života, místo abych vypustil duši třemi či čtyřmi dírkami, které by mi navrtal do kůže ten statečný vévoda ďÉpernon. Jsem vděčný tomu hezkému vikomtovi, tomu rozkošnému Ganymedovi. Ach, Richone, opravdu máte takový vzhled, jak se o vás povídá jako pravý služebník panade Condé."
"Jděte k šipku, barone!" zvolal Richon a propukl v hlučný smích. "Přestaňte s takovými nápady, nebo puknu smíchy!"
"Puknete smíchy vy? To snad ne, můj drahý.
Igne tantum perituri   !   ;;
Quia estis...   '   :.:.:   ' '.   :. '.;
..''<   Landeriri.) r   .>:>..<:. ..i
Znáte ten popěvek, co? Je to vánoční koleda vašeho patrona, zpívaná kdysi na Rýně, na tom německém veletoku, když ujišťoval své druhy, že se bojí utopení. Čertův Richone! Co na tom? Mám hrůzu z vašeho malého šlechtice. Zajímat se takto o prvního krásného kavalíra, který jede kolem po silnici!"
Canolles se s hlasitým smíchem zvrátil na židli a kroutil si s takovou veselostí knír, že se Richon nemohl ubránit, aby ji nesdílel s ním.
"Bez žertu, milý Richone," řekl baron. "Vy osnujete spiknutí, viďte?"
) Máte zhynout ohněm víry, protože jste... Landeriri.
49

Richon se smál dále, ale nuceným smíchem.
"Víte, že jsem měl chuť dát vás zatknout vás i toho malého vikomta? K ďasu! Jak by to bylo směšné a zároveň snadné! Měl jsem po ruce biřice toho kmeta ďÉpernona. Ach, Richon vedený stráží a ten malý šlechtic sním! Landeriri!"
Vtom se zval dusot dvou vzdalujících se koní.
"Oho!" zvolal Canolles. "Co jeto, Richone? Nevíte?"   .,;   <;.:,:
"Tuším to."   ; ...   .i),
"Povězte mi to tedy."
"To odjíždí malý šlechtic."
"Aniž by mi dal sbohem?" zvolal Canolles. "To je ale chrapoun!"
"Ne, drahý barone. Pouze spěchá."
Canolles svraštil čelo.
"Jaké má prazvláštní způsoby," řekl. "Kde toho hocha vychovávali? Richone, příteli, upozorňuji vás, že vám dělá hanbu. Tak se mezi šlechtici nejedná. Hrome! Kdybych ho měl po ruce, vytahal bych mu uši! Čert vem toho dobráka otce, který mu nezaplatil patrně ze skrblictví učitele!"
"Nezlobte se, barone," domlouval mu Richon se smíchem. "Vikomt není vychován tak špatně, jak si myslíte. Uložil mi, abych vám tlumočil jeho politování a vyřídil spoustu lichotivých věcí."
"Dobrá, dobrá," odpověděl Canolles. "Svěcená voda od dvora, jež dělá z velké impertinence malou nezdvořilost. Morbleu,jsem v zuřivé náladě! Pohádejte se se

mnou, Richone! Nechcete? Počkejte! K ďasu, Richone, vy jste ale ošklivý!"
Richon se dal do smíchu.
"V takovéto náladě byste byl schopen vyhrát na mně sto pistolí za večer, protože smutní lidé mají štěstí ve hře."
Richon znal Canollese a věděl, co dělá, když chtěl barona přivést do lepší nálady.
"Eh, pardieu, hrajme!" zvolal baron. ‚Ano, hrajme, máte pravdu. Příteli, to je slovo, které mě s vámi smiřuje. Jste velmi příjemný, Richone, jste krásný jako Adonis, Richone, a panu de Cambes odpouštím... Castorine, karty!"
Castorin přiběhl, provázen mistrem Biscarrem. Postavili stolek a oba důstojníci se dali do hry. Castorin, jenž už deset let snil o dvojnásobných sázkách na Irente et quaranle, a Biscarros, jenž hltal peníze žádostivým pohledem, zůstali stát a přihlíželi hře.
Ani ne za hodinu Richon vyhrál osmdesát pistolí. Protože u sebe Canolles neměl více peněz, poručil Castorinovi, aby pro ně zašel do jeho tlumoku.
"Zbytečné," řekl Richon, když slyšel jeho rozkaz. "Už nemám čas."
"Jakže, nemáte čas?"

"Ne. Je jedenáct hodin a o půlnoci musím být na svém místě." ' trn'
"Žertujete?"
"Pane barone," řekl Richon vážně, "jste voják, a proto znáte přísnost služby."
"Proč jste tedy nejel dříve, dokud jste na mě nevyhrál?" zeptal se Canolles napůl se smíchem a napůl mrzutě.
"Vytýkáte mi snad, že jsem vás navštívil?"
"Bůh uchovej! Ale jak vidíte, nemám nejmenší chuť ke spaní a budu se tady hrozně nudit. A co kdybych vám navrhl, že vás doprovodím, Richone?"
"Odmítl bych tu čest, barone. Záležitosti, jakými jsem pověřen, se vyřizují beze svědků."
"Výborně! Jeďte...! A na kterou stranu?"
"Právě jsem vás chtěl poprosit, abyste mi nekladl takovou otázku."
"A kam jel vikomt?" ' '
"Musím vám odpovědět, že to nevím."
Canolles pohlédl na Richona, aby se přesvědčil, zda jeho nezdvořilé odpovědi neskrývají úsměšek, ale bodrý výraz a upřímný úsměv velitele tvrze Vayres odzbrojily, když nejeho netrpělivost, tedy alespoň jeho zvědavost.
"Jděte," řekl Canolles, "vy jste dnes samá tajnost, drahý Richone. Můžete ovšem dělat, co je vám libo. Bylo by mi také velmi nemilé, kdyby mě někdo před třemi hodinami sledoval, ačkoliv by byl nakonec zklamán jako já. Tak tedy poslední sklenku colliourského a šťastnou cestu!"
Naplnil sklenice. Richon připil na barovono zdraví a odešel.
Jakmile Canolles osaměl u polodohořelých svíček, prázdných lahví a rozházených karet, pocítil takový smutek, jaký chápou pouze ti, kteří jej cítí, neboť jeho veselost toho večera vyplývala ze zklamání, které se snažil ohlušit, aniž se mu to zcela podařilo. Ubíral se zvolna ke své ložnici a vrhl z oken chodby lítostivý a hněvivý pohled k osamělému domku, jehož jedno okno, ozářené červeným světlem, které občas prokmitalo temnotou, zřetelně označovalo, že slečna de Lartigues netráví tak smutný večer jako on.
Na prvním schodě Canolles o něco zavadil špičkou boty. Shýbl se a zvedl vikomtovu perlově šedou rukavičku, kterou upustil, když spěchal z krčmy mistra Biscarra, a která mu asi nestála za to, aby mařil čas jejím hledáním.
Ať si Canolles ve své rozmrzelosti zklamaného milence představoval cokoliv, nebylo v osamělém domku mnohem veseleji než u "Zlatého telete".

50
51

Nanon, rozčilená a zmítaná celou noc nepokojem, vymýšlela tisíc plánů, jak upozornit Canollese. Vzala na pomoc všechnu svou vychytralost a ženskou lest, aby se dostala z této nebezpečné situace, v níž se ocitla. Šlo jí jen o to, jak získat minutku, aby mohla promluvit s Francinettou, nebo dvě, aby napsala na kousek papíru několik slov pro barona. Zdálo se však, jako by vévoda tušil, co se v ní dělo, a jako by prohlédl pod veselou maskou, kterou si zakryla obličej, neklid její duše. Zapřísáhl se, zejí nedopřeje ani okamžik volnosti, který tak nezbytně potřebovala.
Nanon dostala migrénu. Pan ĎÉpernon nechtěl dovolit, aby vstala a zašla si pro lahvičku se solemi, a šel ji hledat sám. Píchla se špendlíkem a z konečku jejího růžového prstíku vytryskla rubínová kapka. Chtěla si zajít do své toaletní

skříňky pro kousek té výborné náplasti z růžového taftu, která se v té době začala s oblibou užívat. Vévoda ďÉpernon, neúnavný ve své ochotě, vstal, uřízl malý kousek růžového taftu a s obratností, která budila zoufalost, uzamkl skříňku na dva západy.
Nanon se tedy tvářila, jako by tvrdě spala. Vévoda začal ihned chrápat. Tu Nanon otevřela oči a při matném světle alabastrové noční lampy, umístěné na stolku, se pokoušela vytáhnout zápisník z vévodova kabátce, položeného u lůžka na dosah její ruky, ale když už držela tužku a chystala se psát na vytržený list papíru, pan ďÉpernon otevřel jedno oko.
"Co to děláte, má drahá?" tázal se.
"Dívám se, jestli nemáte ve svém zápisníku kalendář," odpověděla Nanon.
"A nač ho potřebujete?"
"Abych věděla, na který den připadá váš svátek."
"Jmenuji se Ludvík a mám svátek 25. srpna, jak víte. Máte tedy k přípravám dost času."
Vzal jí zápisník z ruky a vsunul jej zpět do kapsy svého kabátce.
Nanon získala při posledním manévru alespoň tužku a papír. Schovala obojí pod podušku a po chvíli obratně zhasla lampu. Doufala, že bude moci psát potmě. Ale vévoda ihned zazvonil na Francinettu a s velkým křikem žádal o světlo. Tvrdil, že bez něho nemůže spát. Komorná přiběhla dříve, než mohla Nanon načrtnout půl věty, a ďÉpernon ji pro případ, kdyby se to opakovalo, nařídil, aby postavila na římsu krbu dvě svíce. Nyní zase prohlásila Nanon, že nemůže spát při světle. Obrátila se tedy obličejem ke zdi a se snadno pochopitelnou úzkostí očekávala den.
Tento obávaný den konečně ozářil vrcholky topolů a světlo obou svíc začalo blednout. Vévoda ďÉpernon, jenž si pokládal za zásluhu, že se řídí přísnými pravidly vojenského života, vstal, sotva žaluziemi pronikl první sluneční paprsek, sám se oblékl, aby ani na okamžik neopustil svoji malou Nanon, navlékl si domácí oblek a zazvonil, aby se zeptal, jeli ně
COnOVého. ,....1 :.. !:.. "v; .;: r. : <;'., ť ;> tu .:.,.

Francinetta přinesla balík dopisů, které v noci přivezl jeho oblíbený myslivec Courtauvaux.
Vévoda otvíral dopisy a četl je jedním okem. Druhé, jemuž se snažil dodat co nejzamilovanější výraz, upíral na Nanon. Ta by ho však, kdyby mohla, rozsápala na kusy.
"Víte, co byste měla udělat, má drahá?" zeptal se ďÉpernon, když si přečetl část své korespondence.
"Nevím, milosti," odpověděla. "Kdybyste mi však chtěl dát své rozkazy, řídila bych se jimi."
"Měla byste poslat pro svého bratra," řekl vévoda. "Právě jsem obdržel dopis z Bordeaux, který obsahuje nutné informace, a baron by se mohl bez prodlení vydat na cestu, abych měl po jeho návratu záminku jmenovat ho velitelem pluku, jak si přejete."
Vévodova tvář vyjadřovala nejupřímnější blahosklonnost.
"Jen odvahu!" pomyslela si Nanon. "Doufám, že mi to Canolles vyčte z očí a pochopí." A nahlas řekla: "Pošlete pro něj, milý vévodo!"
Věděla, že kdyby to chtěla zařídit sama, vévoda by nesvolil.
D'Épernon zavolal Francinettu a poslal ji do hostince "U zlatého telete" s těmito slovy:
"Vyřiďte panu baronovi de Canolles, že ho slečna de Lartigues očekává k snídani."
Nanon pohlédla na Francinettu, ale i kdyby byl její pohled sebevýmluvnější, komorná z něho přece nemohla vyčíst: "Řekněte panu de Canolles, že jsem jeho sestra."
Francinetta odešla.
Zatím se Nanon nenápadně zvedla a postavila se za vévodu, aby mohla dát Canollesovi ihned, jakmile vstoupí, znamení, že si má dávat pozor. Připravila si také umělou větu, která by baronovi pověděla to nejnutnější, aby nevnesl nějaký falešný tón do rodinného tria, jež se zde připravovalo.
Jedním okem pošilhávala po silnici. Dívala se až k záhybu, kde se předešlého dne skryl vévoda ďÉpernon se svými biřici.
"Ach, Francinettaje tady!" zvolal najednou vévoda.
Podíval se do očí Nanon, která byla nucena odvrátit je od silnice, aby mohla opětovat vévodův pohled. Srdce jí bilo. div se nerozskočilo.
Na schodech bylo slyšet kroky. Vévoda si připravil vznešený a zároveň přátelský úsměv.
Nanon potlačila rozechvění a chystala se k boji.

Francinette zaklepala tiše na dveře. .''''
"Vstupte!" zvolal vévoda. : ';
Nanon si rychle zopakovala větu, kterou chtěla uvítat Canollese. Dveře se otevřely, ale Francinetta byla sama. Nanonin lačný pohled pronikal do šera předsíně. Nikdo jiný tam nebyl. "

53
52

"Madame," řekla Francinetta se smělou duchapřítomností divadelní subrety, "pan baron de Canolles už v hostinci není."
Vévoda vyvalil oči a zamračil se.
Nanon zvrátila hlavu na opěradlo křesla a oddechla si.
"Jakže, baron de Canolles už není v hostinci?" zvolal vévoda. j;, ,
"Jistě se mýlíte, Francinetto," dodala Nanon.
"Madame," odpověděla komorná hbitě, Jen opakuji to, co mi řekl sám mistr Biscarros."
"Asi vše uhodl, ten drahý Canolles," šeptala si Nanon pro sebe. "Je stejně duchaplný a obratný jako statečný a krásný."
"Přiveďte mi sem ihned mistra Biscarra!" poručil vévoda rozmrzele.
"Ó, domnívám se, že se možná dozvěděl o vaší přítomnosti a bojí se, aby vás nevyrušoval," pospíšila si Nanon s vysvětlením. "Je tak nesmělý, ten ubohý Canolles!"
"Hrome, nesmělý? On? Takovou pověst zrovna nemá, pokud vím."
"Ne, madame," tvrdila Francinetta, "pan baron skutečné odjel."
"Ale jak by mohl mít baron ze mne strach, když mu měla Francinetta pouze vyřídit vaše pozvání?" zeptal se ďÉpernon. "Nebo jste mu snad, Francinetto, řekla, že jsem tady? Mluvte!"
"Nemohla jsem mu to říct, pane vévodo, protože už tam nebyl."
Přes toto Francinettino odseknutí, které bylo proneseno s celou rychlostí upřímnosti a pravdy, se zdálo, že se znovu probouzí vévodova nedůvěra. Nanon radostí nevěděla, co by řekla.
"Mám se tedy vrátit pro mistra Biscarra?" zeptala se Francinetta.
"To se rozumí, že ano," utrhl se na ni vévoda. "Ale ne, počkejte! Zůstanete tady. Vaše velitelka by vás mohla potřebovat. Pošlu Courtauvauxe."
Komorná zmizela.
O pět minut později zaškrábal Courtauvaux na dveře.
"Jdi říct hostinskému od ‚Zlatého telete'," nařizoval vévoda, "že s ním chci mluvit, a ať s sebou zároveň vezme snídani. Odevzdej mu těchto deset louisdorů, aby si na ní dal záležet. Pospěš si!"
Courtauvaux schoval peníze do šosu kabátu a odešel vykonat rozkaz svého pána. Byl to sluha z dobrého domu a rozuměl svému řemeslu, že mohl sloužit za vzor všem Kryšpínům a Mascarillům) té doby.
Když přišel k mistrovi Biscarrovi, řekl:
"Přemluvil jsem svého pána, aby si u vás objednal vybranou snídani. Dal mi na ni osm louisdorů dva si ponechám za doporučení a zde máte zbývajících šest. Pojďte hned se mnou!"
Krčmář se třásl radostí. Opásal si čistou zástěru, strčil svých šest loui
) Kryšpín = žertovný sluha z francouzských komedií; Mascarillo = sluha přestrojující se za markýze
54

sdorů do kapsy, stiskl myslivci ruku a klusal v jeho šlépějích až k osamělému domku.
. o ; ?,;r..; .: osmý.. :. < ;;,;;< ;;;.. : .',':
Tentokrát se už Nanon nechvěla Francinettino ujištění ji uklidnilo. Dokonce pociťovala vřelé přání promluvit s Biscarrem. Také byl hned po svém příchodu uveden.
Mistr Biscarros vstoupil. Cíp zástěry měl koketně zastrčený za pás a čapku v ruce.
"Včera jste měl u sebe mladého šlechtice," řekla Nanon, "pana barona de Canolles, že ano?"
"Co se s ním stalo?" dodal vévoda. ;?;'.
Biscarros se cítil nevolně, neboť podle myslivce a šesti louisdorů vyiur šil, že v tomto domácím šatě vězí vznešená osobnost, a proto odpověděl vyhýbavě: , ,. ,
"Ale on už odjel, pane."

"Odjel skutečně odjel?" tázal se vévoda. ,>!>, . v.\c>.,. .;
"Opravdu." '"":.;:;:;:; <\', '
"A kam jel?" zeptala se Nanon. <' :,. ,,;';<!
"To vám nemohu říci, protože to skutečně nevím, nadtun'pátý. :.< > ;
"Víte snad alespoň, po které silnici se dal?" :,; ,; ; ...
"Popařížské." ;; ;>.: ;;;.
"A v kolik hodin vyjel?" dotazoval se vévoda. ! :'<.; .í ..;rs
"Kolem půlnoci."
"Aniž by něco řekl?" zeptala se Nanon nesměle.
"Aniž by něco řekl. Zanechal pouze dopis s doporučením, aby byl odevzdán slečně Francinettě."
"A proč jsi ho neodevzdal, darebáku?" soptil vévoda. "Tak ctíš rozkazy šlechtice?"
"Odevzdal jsem jej, pane, odevzdal," bránil se Biscarros.
"Francinetto!" zavolal vévoda.
Komorná, která poslouchala za dveřmi, se skokem ocitla v ložnici.
"Proč jste neodevzdala své velitelce dopis, který pro ni zanechal pan de Canolles?" tázal se vévoda přísně.
"Ale, Milosti..." koktala Francinetta zděšeně.
"Milosti?" pomyslel si Biscarros vyjeveně a ustupoval do nejzazšího kouta pokoje. "Milost? To je nějaký přestrojený princ."
"Nežádala jsem ho na ní," pospíšila si říci na smrt bledá Nanon.
"Sem s ním!" poručil vévoda a natáhl ruku.
Nebohá Francinetta mu pomalu podávala dopis a pohlížela na svou velitelku, jako by chtěla říci:

"Vidíte, že to není moje vina. To ten pitomec Biscarros všechno pokazil."
Z Nanoniných zřítelnic vyšlehl blesk a zasáhl krčmáře v jeho koutě.
Nešťastníkovi vyvstaly na čele veliké krůpěje potu a rád by dal těch šest louisdorů, které měl v kapse, za to, aby stál u své plotny s rendlíkem v ruce.
Zatím vzal vévoda dopis, otevřel jej a četl. Nanon stála nehybná a studená jako socha, jen její srdce žilo.
"Co znamená ta čmáranina?" zeptal se ďÉpernon.
Nanon z těch několika slov vyrozuměla, zeji dopis nekompromituje.
"Čtěte nahlas a snad vám to vysvětlím," odpověděla.
"Drahá Nanon, " četl vévoda a po těchto slovech se obrátil k mladé ženě, která se zatím vzpamatovala a snesla jeho pohled s obdivuhodnou odvahou. "Drahá Nanon," opakoval vévoda, "využívám dovolené, za kterou Vám vděčím, a jedu se trochu rozptýlit. Na shledanou! Bděte nad mým štěstím! , ,;
Ten Canolles je ale blázen!" , .;.,. :... '';>r>n,
"Blázen? A proč?" divila se Nanon. :, .<
"Copak se takto odjíždí o půlnoci bez příčiny?" řekl ďÉpernon. ;.
"Opravdu," zašeptala Nanon sama pro sebe. sj';
"Vysvětlete mi ten odjezd, prosím vás."
"Ach, Bože," vzdychla Nanon s roztomilým úsměvem, "není nic snadnějšího, Milosti."
"Ona mu také říká ,Milosti'," šeptal si Biscarros. "Rozhodně je to princ." . . , .,.
"Povězte mi to tedy!" žádal vévoda. ~ ,
"Copakjste neuhodl, oč jde?" , .,., ,< ,
"Ani dost málo."
"Nuže, Canollesovi je dvacet sedm let, je mladý, krásný, bezstarostný. Co myslíte, čemu dává přednost? Lásce! Uviděl tedy asi jet kolem hostince mistra Biscarra nějakou hezkou dámu a pustil se za ní."
"Že by se zamiloval? Myslíte?" zvolal vévoda a při této zcela přirozené myšlence se usmíval, protože kdyby se Canolles zamiloval do některé kolemjedoucí dámy, nebyl zamilován do Nanon.
"Ano. myslím si, zeje zamilovaný. Viďte, mistře Biscarre?" řekla Nanon, nadšená, zejí vévoda sedl na lep. "Odpovězte upřímně, že jsem to uhodla?"
Krčmář si pomyslel, že nyní nadešel příhodný okamžik, aby si získal přízeň mladé ženy, a proto na své tváři vyloudil široký úsměv a odpověděl:
"Madame by mohla mít skutečně pravdu." ,

Nanon postoupila o krok k hostinskému. , :''\.,.\ "
"Viďte, že ano?" : : , ,.;

"Myslím si to, madame," odpověděl s vychytralým výrazem.
"Myslíte si to?"
"Ano, počkejte, skutečně mi otvíráte oči."
"Ach, vypravujte nám to, mistře Biscarre," povzbuzovala ho Nanon, v jejímž srdci se začínala ozývat žárlivost. "Povězte nám, které cestující dámy se u vás včera večer zastavily?"
"Ano, vypravujte," řekl vévoda, natáhl nohy a pohodlně se uvelebil v křesle.
"Nebyla u mě žádná dáma," odpověděl Biscarros.
Nanon si oddechla.
"Ale jen mladý, světlovlasý šlechtic," pokračoval krčmář, aniž by tušil, že při každém jeho slovu se Nanonino srdce zachvělo, "hezoučký, baculatý, nejedl ani nepil a bál se v noci vydat na cestu... Šlechtic, který se bál," zdůrazňoval Biscarros s významným pohybem hlavy, "rozumíte, že ano?"
"Ach!" smál se vévoda.
Nanon přizvukovalajeho smíchu jakýmsi zaskřípěním zubů.
"Pokračujte," vyzývala hostinského, ,je to roztomilé! Ten malý šlechtic nepochybně čekal na pana de Canolles."
"Ne, to ne. Očekával k večeři velikého pána s černým knírem a pana de Canolles dost hrubě odbyl, když chtěl, aby s ním povečeřel. Ale ten statečný šlechtic se nezlobil... Jeto podnikavý pán, jak se zdá... a po odjezdu toho velkého, jenž zabočil vpravo, se pan de Canolles pustil za tím malým, který zahnul vlevo."
Když mistr Biscarros viděl po tomto opravdu rabelaisovském závěru vévodovu zářící tvář, domníval se, že si smí dovolit vybuchnout v celou škálu tak hlučného smíchu, že se až tabulky v oknech otřásaly.
Spokojený vévoda by Biscarra nejraději objal, kdyby měl alespoň ten nejnižší stupeň šlechtictví. Bledá Nanon naslouchala s křečovitým úsměvem, který jí zledovatěl na rtech, každému slovu, jež vyšlo z krčmářových úst, s onou dychtivostí, která žárlivé lidí pudí, aby dlouhými doušky vypili až do dna jed, který je zabíjí.
"Podle čeho však soudíte, zeje tento malý šlechtic ženou?" vyzvídala. "Zeje pan de Canolles do této ženy zamilovaný a že se nepustil po silnici jen z dlouhé chvíle a náhlého rozmaru?"
"Podle čeho tak soudím?" opakoval Biscarros, jenž chtěl přesvědčit své posluchače. "Počkejte, hned vám to povím..."
"Ano, povězte nám to, milý příteli," pobízel ho vévoda. "Jste opravdu velmi zábavný."
"Jeho Milost je příliš laskavá," ukláněl se Biscarros. "Nuže..." .,
Vévoda napjal sluch. Nanon naslouchala se zaťatými pěstmi. 1,1
57

"...nic jsem netušil a považoval jsem malého, světlovlasého kavalíra opravdu za muže, když jsem na schodišti potkal pana de Canolles, držícího v levé ruce svíci a v pravé malou rukavičku, kterou si prohlížel a vášnivě k ní přičichával..."
"Oh, oh!" smál se vévoda, jenž se rozjařoval tou měrou, jak mizely jeho obavy.
"Rukavičku?" opakovala Nanon a snažila si vzpomenout, zda svému rytíři nedala takovou zástavu lásky. "Takovouto rukavičku?" ukázala krčmáři jednu ze svých rukaviček.
"Ne," zavrtěl Biscarros hlavou. "Mužskou rukavičku."
"Mužskou rukavičku...? Pan de Canolles si prohlížel a vášnivě přičichával k mužské rukavici...? Vy jste blázen!"
"Ale ne, protože to byla rukavička toho hezkého, malého šlechtice, který nepil ani nejedl a který se v noci bál... taková maličká rukavička, kam by se ruka madame stěží vešla, ačkoliv má madame hezkou ruku..."
Nanon dušené vykřikla, jako by ji bodlo neviditelné žihadlo.
"Doufám," řekla s nesmírným přemáháním, "že je nyní Vaše Milost dostatečně informována a že ví všechno, co si přála vědět."
S chvějícími rty, zaťatými zuby a planoucíma očima ukázala Biscarrovi na dveře.
Když hostinský viděl na tváři mladé ženy tyto známky zlosti, nechápal, co provedl, a stál tu s otevřenými ústy a vyvalenýma očima.
"Jeli nepřítomnost toho šlechtice tak velkým neštěstím," pomyslel si, "bude jeho návrat velkým štěstím. Zalichoťme se tomu vznešenému pánovi blahou nadějí, aby mu dobře chutnala snídaně."
Tato úvaha měla za následek, že se hostinský co nejlíbezněji zatvářil a půvabně vykročil pravou nohou vpřed.
"Potom šlechtic odjel, ale může se každým okamžikem vrátit."
"To je pravda," usmál se vévoda. "Proč by se nevrátil? Snad se už dokonce vrátil... Jděte se podívat, mistře Biscarre, a přijďte mi to povědět."
"A co snídaně?" ozvala se rychle Nanon. "Umírám hlady."

"Máte pravdu, pošlu Courtauvauxe... Pojď sem, Courtauvauxi! Dojdeš do hostince mistra Biscarra a podíváš se, jestli se vrátil baron de Canolles. Kdyby tam nebyl, zeptej se a poohlédni se po okolí... Chci s tímto šlechticem snídat. Jdi!"
Myslivec odběhl.
Biscarros zpozoroval trapné mlčení obou osobností a tvářil se, jako by měl chuť vytasit se s novým nápadem.
"Nevidíte, že vám madame dává znamení, abyste odešel?" řekla mu tiše Francinettta.
"Počkat! Počkat!" zvolal vévoda. "U čerta, vy ztrácíte hlavu, drahá Nanon... Jistě je to tou snídaní... Nevede se mi lépe než vám mám strašný hlad... Zde, kmotře Biscarre, přidejte těchto šest louisdorů k ostatním. Je to za tu pěknou historku, kterou jste nám vyprávěl."
58

Potom vypravěči nařídil, aby ustoupil kuchaři, a neváhejme podotknout, že se mistr Biscarros ve svém druhém povolání nezaskvěl o nic méně než v prvním. Nanon zatím uvažovala a přehlédla celou situaci, kterou jí odhalily dohady mistra Biscarra. Byly však tyto dohady správné? A copak nebylo baronovo chování omluvitelné? Jak kruté musí být pro statečného šlechtice zklamání ze zmařeného dostaveníčka! Jaká pohana, toto slídění vévody ĎÉpernon a tato vnucená nutnost přihlížet téměř soupeřovu vítězství! Nanon byla tak zamilovaná, že nejenže přičítala tento jeho zájem o jinou ženu návalu žárlivosti a omlouvala ho, ale ještě Canollese litovala a blahopřála si, že je jím tak milována, aby vyvolala z jeho strany tuto malou pomstu. Především však bylo nutné vyhladit zlo od kořene, zastavit postup této sotva se rodící lásky.
Vtom Nanoninou hlavou projela strašná myšlenka a ohromila ubohou ženu.
Co kdyby bylo to baronovo setkání s malým šlechticem dostaveníčkem?
Ale ne, šílí, vždyť malý šlechtic čekal na pána s knírem, vždyť odbyl Canollese, vždyť baron sám poznal pohlaví neznámého jen podle náhodou nalezené rukavičky. Ale co na tom? Hlavně je nutné zkřížit jeho záměry.
Ozbrojila se tedy celou svou energií a obrátila se k vévodovi, který právě propouštěl Biscarra, jenž se klaněl a rozplývал díky.
"Jaká škoda," řekla, "že ztřeštěnost připravila toho blázna Canollese o čest, kterou jste mu chtěl prokázat. Kdyby byl přítomen, měl by zajištěnou budoucnost takto si možná všechno pokazí."
"Ale když ho nalezneme "
"Ó, nato příliš nespoléhejte! Jdeli o ženu, jistě se hned tak nevrátí."
"A co s ním mám dělat, má drahá? Mládí je věkem zábavy je mladý a baví se."
"Já však usuzuji rozumem a byla bych toho názoru, aby se mu nevčasná zábava zatrhla."
"Ó, to je přísná sestřička!" usmál se vévoda.
"Prozatím se na mě bude hněvat, ale později mi bude jistě vděčný."
"Máte snad nějaký návrh? Pokud ano, milerád na něj přistoupím."
"Mám."
"Mluvte tedy!"
"Chtěl jste ho poslat ke královně s důležitou zprávou." ;
"Ovšem, ale nevrátil se"
"Pošlete za ním, a jelikož je na cestě k Paříži, bude to náskok."
"To je nápad!"
"Pověřte mě tím a Canolles bude mít rozkaz ještě dnes večer, nejpozději zítra ráno. Za to vám ručím."
59

"Koho však pošlete?" ' ' ' < ' ': '<: .'"rv .>
"Potřebujete Courtauvauxe?" l!':': ; :.'"".,;.. ?H:,;};.'" ,'.
;;
"Já? Ani trochu." .miirríí ' ''''' "' >:
"Půjčtemiho pošlu ho s vašimi instrukcemi." '; ,:.".
"O, to je diplomatická hlavička! Vy to přivedete daleko, Nanon."
"Zůstanu věčně žačkou svého dobrého mistra, to je celá moje ctižádost," odpověděla Nanon a ovíjela paže kolem krku starého vévody, jenž se zachvěl rozkoší. "Provedeme našemu seladonovi malé čtveráctví."
"To bude rozkošné, drahoušku."
"Opravdu, rozběhla bych se za ním sama, abych viděla, jak se bude tvářit, až uvidí posla."
"Naneštěstí či vlastně naštěstí je to nemožné a vy jste nucena zůstat u mě."
"Ano, ale nemařme čas. Napište, vévodo, svůj rozkaz a dejte mi Courtauvauxe k

dispozici."
D'Épernon vzal pero a napsal na kus papíru pouhá dvě slova:
,,Bordeaux. Ne."
Podepsal se a potom napsal na obálku lakonické depeše tuto adresu: 'P
"Jejímu Veličenstvu
královně Anně Rakouské,
vladařce Francie"
Nanon napsala jen několik řádek, které přiložila k obálce, když je napřed ukázala vévodovi. Zněly takto:
" Milý barone,
jak vidíte, je přiložena depeše pro Její Veličenstvo královnu. Doručte ji bezodkladně! Jde o blaho království. Vaše upřímná sestra
Nanon"
Sotva list složila, ozval se dole na schodišti kvapný krok. Courtauvaux vyběhl nahoru a se zářícím obličejem otevřel dveře.
"Je tady pan de Canolles potkal jsem ho sto kroků odtud," hlásil myslivec.
Vévoda vykřikl radostným překvapením. Nanon zbledla, vrhla se ke dveřím a šeptala:
"Je tedy souzeno, že tomu neujdu."
V tom okamžiku se na prahu objevil nádherně oděný mladý rftuž, držící v ruce klobouk a roztomile se usmívající.
60

Idesátý

Kdyby vedle Nanon udeřil blesk, nezpůsobil by větší překvapení než toto neočekávané objevení se a nevyrval by jí bolestnější výkřik než ten, který jí unikl přes rty.
"On!" zvolala.
"Ovšem, drahá sestřičko," odpověděl milý, lahodný hlas. "Ale pardon," pokračoval majitel tohoto hlasu, když zpozoroval vévodu ďÉpernon, "pardon, nevyrušuji?"
Uklonil se až k zemi guvernérovi Guyenny, jenž ho vítal blahosklonným kývnutím hlavy.
"Cauvignac!" splynulo z Nanoniných rtů tak tiše, že to bylo spíše zašeptáno srdcem.
"Buďte vítán, pane de Canolles," řekl vévoda s co nejpřívětivější tváří. "Od včerejšího večera o vás s vaší sestrou mluvíme a od včerejšího večera si vás přejeme vidět."
"Ach, toužila jste po mně? Opravdu?" zeptal se Cauvignac a spočinul na Nanon pohledem plným nevýslovné ironie a pochybnosti.
"Ovšem," odpověděla. "Pan vévoda byl tak laskav a přál si, abyste mu byl představen."
"Pouze obava, abych nebyl na obtíž, mě zdržela, Milosti, že jsem se o tu čest nepřihlásil už dříve," vysvětloval Cauvignac vévodovi a ukláněl se.
"Obdivoval jsem váš jemnocit, a proto vám musím udělit výtku," řekl vévoda.
"Mně, Milosti, výtku promuj jemnocit? Ach!"
"Ano, protože kdyby vaše hodná sestra nepečovala o vaše záležitosti "
"Ó!" zvolal Cauvignac a vrhl na Nanon vyčítavý pohled. "Moje hodná sestřička tedy pečovala o záležitosti... pana..."
"Svého bratra," dodala Nanon rychle. "Co je přirozenějšího? A čemu mám dnes děkovat za to potěšení, že vás vidím?"
"Čemu má Vaše Milost děkovat za potěšení, že mě vidí?" opakoval Cauvignac.
"Náhodě jistě, že pouhé náhodě, která vás přivedla zpět."
"Ach," řekl si v duchu Cauvignac, "zdá se, že jsem odjel."
"Odjel jste, vy ošklivý bratře," odpovídala Nanon na jeho myšlenku, "aniž jste mě o tom informoval jinak než těmi několika slovy, která jen zvýšila můj neklid."
"Co chcete, drahá Nanon? Zamilovaným se musí něco prominout," prohodil vévoda s úsměvem.
"Ó, věc se zaplétá," řekl si Cauvignac. "Zdá se, že jsem zamilován."
"Jen se přiznejte, že jste zamilovaný," řekla Nanon.
61

"Nepopírám to," odpověděl dobrodruh s vítězoslavným úsměvem a snažil se z jejího pohledu dopátrat zrnka pravdy, na němž by mohl vybudovat velikou lež.

"Ano, ano," řekl vévoda. "Ale nasnídejme se už, prosím. Budete nám vypravovat o svých láskách při stole, barone... Francinetto, příbor pro pana deCanolles...! Doufám, že jste ještě nesnídal, kapitáne?"
"Ne, Milosti, a přiznávám, že svěží ranní vzduch přispěl ke zvýšení mé chuti."
"Řekněte raději noční vzduch, vy čtveráku," prohodil vévoda. "Od včerejškajezdíte po silnicích."
"Na mou věru, můj milý švagr uhodl," řekl si Cauvignac tiše a nahlas odpověděl: "Budiž, doznávám, že noční vzduch "
"Nuže," podal vévoda rámě Nanon a odcházel s ní do jídelny, sledován Cauvignacem, "doufám, že zde je čím zahnat i ten nejzuřivější hlad."
Biscarros překonal sám sebe. Chodů nebylo mnoho, ale zato vybraná, znamenitě upravená jídla. Žluté guyeuneské a červené burgundské víno teklo z láhve jako zlaté perly a rubínový déšť.
Cauvignac hltal.
"Ten hoch se činí," řekl vévoda. "A proč vy nejíte, Nanon?"
"Přešel mě hlad, Milosti."
"Ó, ta drahá sestřička!" zvolal Cauvignac. "Pomyslímli, zeji z radosti, že mě vidí, úplně přešel hlad!"
"Toto křídlo z jeřábka, Nanon?" nabízel vévoda.
"Dejte je bratrovi, Milosti," odpověděla mladá žena, neboť viděla, s jakou rychlostí se prázdní Cauvignacův talíř, a obávala se úsměšků, až zmizí všechen obsah mís.
Dobrodruh nastavil talíř s nejvděčnějším úsměvem. Vévoda položil křídlo na talíř a Cauvignac talíř před sebe.
"Tak co děláte, Canollesi?" tázal se vévoda s důvěrností, jež se Cauvignacovi zdála nejlepší předzvěstí. "Samozřejmě slibuji, že nebudu mluvit o lásce."
"Naopak, Milosti, jen o ní mluvte a neostýchejte se," řekl mladý muž, jemuž médocké a chambertinské, střídavě míchané ve stejných dávkách, začínalo rozvazovat jazyk a jenž se nebál, na rozdíl od těch, kdo si přisvojují něčí jméno, že bude vyrušen svým dvojníkem.
"Rozumí žertu, Milosti," prohodila Nanon.
"Co kdybychom ho vyzpovídali, jak to bylo s tím malým šlechticem?" škádlil ho vévoda. ';';
"Ano, s malým šlechticem, s nímž jste se setkal včera večer." . '">
"Ach ano, potkal jsem ho na cestě." , '
"A potom v hostinci mistra Biscarra," dodal vévoda. ''''.
"A potom v hostinci mistra Biscarra," odpověděl Cauvignac. "To je pravda."
62

"Opravdu jste se s ním seznámil?" tázala se Nanon. "S tím malým šlechticem?"
"Jak vypadal? Povězte mi to upřímně."
"Byl to, na mou věru, roztomilý šviháček: zlatovlasý, štíhlý, elegantní, provázený štolbou."
"To se shoduje," řekla Nanon tiše a kousala si rty. "A zamiloval jste se do něho?" zeptala se.
"Do koho?"
"Do toho malého, zlatovlasého, štíhlého a elegantního šlechtice."
"Milosti," zvolal Cauvignac, připraven prolomit led, "co tím chcete říct?"
"Nosíte na srdci malou, perlově šedou rukavičku?" dotazoval se vévoda s potměšilým smíchem.
"Malou, perlově šedou rukavičku?"
"Ano, tu, k níž jste večer přičichával a vášnivě ji líbal."
Cauvignac rázem pochopil.
"Ach, ten šlechtic byl tedy přece ženou?" zvolal. "Na mou čest tušil jsem to."
"Není pochyb," zašeptala Nanon pro sebe.
"Dejte mi napít, sestřičko," žádal Cauvignac. "Nevím, kdo vyprázdnil tu láhev vedle mě, ale už v ní vůbec nic není."
"Tomu se dá ještě pomoci, nebráníli mu láska v jídle ani pití," usmál se vévoda, "a královy záležitosti tím neutrpí."
"Že by tím měly utrpět královy záležitosti?" zvolal Cauvignac. "To nikdy! Královy záležitosti jsou posvátné. Na zdraví Jeho Veličenstva, Milosti!"
"Mohu se tedy spolehnout na vaši oddanost, barone?"
"Na moji oddanost ke králi?"
"Ano."
"To si myslím, že se na ni můžete spolehnout. Dal bych se pro něj rozčtvrtit chvílemi."
"To je přece samozřejmé," poznamenala Nanon, která se obávala, aby Cauvignac ve svém nadšení pro médocké a chambertinské nezapomněl na úlohu, kterou hraje, a

neprozradil vlastní osobnost. "Jste přece kapitánem ve službě Jeho Veličenstva díky dobrotě pana vévody."
"Nikdy na to nezapomenu," ujišťoval Cauvignac s bouřlivým pohnutím a kladl ruku na srdce.
"Uděláme lépe, barone, budemeli pomýšlet na budoucnost," řekl vévoda.
'' ' ,' ' . ,.'.. v.' '5 J : i .
', ; ''.i :'....':' .
"Děkuji, Milosti, děkuji." . ' ''', ''.,
"Užjsme s tím začali." ,;..,...íy.; r,!i....: ' , 'ČÍM';. ''v.<v ft '>'<
''
"Opravdu?" ; .. ,,, ,. . , ,, .
>.; : .'.
63

"Ovšem. Jste příliš nesmělý, můj mladý příteli," pokračoval ĎÉpernon. "Až budete potřebovat protekci, obraťte se na mě. Nyní, když se už nemusíte skrývat když už vím, žejsteNanoniným bratrem, nejsou nutné žádné vytáčky."
"Od nynějška se obrátím přímo na vás, Milosti."
"Slibujete mi to?" ;
"Zavazuji se k tomu." :
"Uděláte dobře. Sestra vám zatím vysvětlí, oč jde. Má pro vás ode mne dopis. Možná, že vaše štěstí spočívá v poslání, které vám svěřuji. Řiďte se radami své sestry, mladý muži, řiďte se jimi! Je to bystrá hlava, vynikající duch, šlechetné srdce. Milujte svou sestru, barone, a zachovám vás ve své přízni."
"Milosti," vybuchl Cauvignac, "sestra ví, do jaké míry ji miluji a že si nepřeji nic jiného, nežji vidět šťastnou, mocnou a... bohatou."
"Ta vřelost se mi líbí," řekl vévoda. "Zůstaňte tedy s Nanon, zatímco se půjdu zabývat jistým darebákem... Apropos, barone, nemohl byste mi o tom banditovi něco sdělit?"
"Milerád," odpověděl Cauvignac. "Musel bych však vědět, o kterém banditovi to mluvíte, Milosti. V naší době jich je mnoho a všeho druhu."
"Máte pravdu. Ale tento je jedním z nejnestoudnějších, s jakými jsem se kdy setkal."
"Opravdu?" divil se Cauvignac.
"Představte si, že na mně ten bídák vymámil výměnou za dopis, který včera psala vaše sestra a kterého se zmocnil násilím, blanket s podpisem!"
"Blanket s podpisem? Skutečně? Ale jaký by mohl mít zájem na tom, aby měl v rukou dopis psaný sestrou jejímu bratrovi?"
"Zapomínáte, že jsem o tom příbuzenství nevěděl."
"Ach, to je pravda."
"A že jsem byl tak hloupý... Odpustíte mi, Nanon, že ano?" tázal se ĎÉpernon a podával jí ruku. "Že jsem byl tak hloupý a žárlil na vás."
"Na mě? Opravdu? Ach, Milosti, to nebylo v pořádku."
"Chtěl jsem se vás tedy zeptat, nemáteli nějaké podezření, kdo by mohl být ten udavač."
"Ne, nemám nejmenší tušení... Víte však, Milosti, že podobné skutky nezůstávají bez trestu, a jednoho dne se dozvíte, kdo se ho dopustil'."1'v>1'
"Zajisté, jednou se to dozvím," řekl vévoda, "a už jsem to zařídil. Přál bych si však, abych se to raději dozvěděl hned."
"Vy jste to zařídil, Milosti?" zeptal se Cauvignac a zbystřil sluch.
"Ovšem. A ten darebák bude moci mluvit o štěstí, nepřivedeli ho můj blanket na šibenici."
"Ale jak rozeznáte ten blanket od ostatních úředních listin, které vydáváte, Milosti?" zeptal se Cauvignac.
64

"Udělal jsem si na něm značku." : >"'' > ' v;:í<
"Značku?" o '
"Ano, pro všechny ostatní neviditelné znaménko, které poznám pomocí chemického prostředku."
"Vida, vida!" podivoval se Cauvignac. "To je nejdůmyslnější věc, jakou jste mohl udělat, Milosti. Musíte ale dát pozor, aby netušil past."
"Toho se nemusím bát kdo by mu to pověděl?"
"To je pravda," řekl Cauvignac. "Nanon to nebude, já rovněž ne..." ,ij
"Ani já," dodal vévoda.
"Zařídil jste to znamenitě, Milosti. Tak se musíte jednou dozvědět, kdo je ten člověk, a pak "
"A pak jelikož s ním už budu vyrovnán, neboť dostane výměnou za blanket, co si

bude přát pak ho dám pověsit."
"Amen!" řekl Cauvignac.
"A nyní," pokračoval vévoda, "protože mi nemůžete podat žádnou zprávu o tom darebákovi "
"Ne, Milosti, to opravdu nemohu."
" zanechám vás s vaší sestrou. Nanon, dejte tomu hochovi přesné instrukce a hlavně ať neztrácí čas."
"Spolehněte se, Milosti."
"Mějte se tu tedy dobře!"
Vévoda se rozloučil s Nanon, vlídně pokynul jejímu bratrovi, slíbil, že se nepochybně ještě téhož dne vrátí, a sestupoval ze schodů.
Nanon ho vyprovodila až k domovním dveřím.
"Hrome!" zaklel Cauvignac. "Dobře, že mi dal ten úctyhodný pán výstrahu. Vida, není tak hloupý, jak vypadá. Ale co si teď počnu s blanketem? Eh, naložím s ním jako se směnkou: eskontuji) ho."
"A nyní si spolu promluvíme, pane," řekla Nanon, když se vrátila a zavřela za sebou dveře.
"Ano, drahá sestřičko," odpověděl Cauvignac, "promluvme si. Stejně jsem přišel jen proto, abych si s vámi pohovořil. Ale vsedě se hovoří lépe. Posaďte se tedy, prosím." . ;;
Přisunul jí židli a dvorným gestem naznačil, zeje určena pro ni. ;,
Nanon usedla se svraštěným čelem, které nevěstilo nic dobrého. ;;;,
"Především," začala, "proč nejste tam, kde máte být?"
"Ach, drahá sestřičko, to není zdvořilé! Kdybych byl tam, kde mám být, nebyl bych zde a neměla byste to potěšení vidět mě." .;:
"Copak jste si nepřál vstoupit do řádu?"
"Ne, já ne. Řekněte raději, že osoby, které se o mne zajímaly
) eskont směnky = koupě nebo prodej směnky před dnem splatnosti, a próts s příslušnou úrokovou srážkou
65

obzvlášť vy si přály, aby mě tam viděly vstupovat. Ale co se mé osoby týče, nikdy jsem k církvi příliš nelnul."
"A přece se vám dostalo náboženského vychování."
"Ano, sestřičko, a myslím, že jsem toho také svatě využil."
"Žádné rouhání, pane, nežertujme o svatých věcech!"
"Já nežertuji, sestřičko, jen vypravuji, to je všechno. Poslouchejte, poslali jste mě k pavlánským mnichům do Angoulêmu, abych tam studoval."
"No a?"
"Studoval jsem tedy. Umím řecky jako Homér, latinsky jako Cicero a v teologii se vyznám jako Jan Hus. Když jsem se už neměl u těchto ctihodných otců čemu naučit, odešel jsem od nich, a jelikož jsem se řídil vašimi záměry, odebral jsem se ke karmelitánům v Rouenu, abych tam složil slib."
"Zapomínáte říct, že jsem se zavázala vyplácet vám roční rentu sto pistolí a že jsem svůj slib dodržovala. Sto pistolí pro karmelitána je myslím víc než dost."
"To nepopírám, milá sestro. Ale pod záminkou, že ještě nejsem karmelitánem, shrábl vždy tuto rentu klášter."
"I kdyby to byla pravda, copak jste nesložil slib chudoby, když jste se zasvětil církvi?"
"Sestro, jestliže jsem složil slib chudoby, přísahám vám, že jsem ho přísně dodržoval. Nikdo nebyl chudší než já."
"Ale jak jste odešel z kláštera?"
"Tak jako Adam z pozemského ráje zničilo mě moje vědění. Byl jsem příliš učený."
"Cože? Vy jste byl příliš učený?"
"Samozřejmě. Považte, že jsem byl mezi karmelitány, kteří nemají takovou pověst, aby byli jako Pie de la Mirandola, Erasmus nebo Descartes považováni za zázrak vědy ovšem. Proto bylo ustanoveno, že mám pronést uvítací řeč k vévodovi de Longueville, jenž přijel do Rouenu přimět město, aby se vyslovilo ve prospěch parlamentu. Učinil jsem to tak dvornými a vybranými výrazy, že pan de Longueville byl nejen velmi spokojen, ale že mě žádal, abych se stal jeho tajemníkem. Bylo to právě v době, kdy jsem skládal řeholní sliby."
"Ano, a pod záminkou, že dáte světu sbohem, jste mě žádal o sto pistolí, které jsem nechala doručit přímo vám."
"A to jsou také ty jediné peníze, jichž jsem se dotkl na mou šlechtickou čest."
"Měl jste se však zříct světa."
"Ano, bylo to mým úmyslem, ale nebylo to úmyslem Prozřetelnosti, jež se mnou

měla patrně jiné záměry. Disponovala mnou prostřednictvím

pana de Longueville jinak. Nechtěla, abych se stal mnichem. Podrobil jsem se tedy vlivu dobré Prozřetelnosti a musím přiznat, že toho nelituji."
"Už tedy nejste členem řádu?"
"Ne, alespoň pro tuto chvíli ne, drahá sestro. Abych vám řekl, že se tam už nevrátím, toho se neodvažuji, protože kdo dnes může říct, co bude zítra? Copak nezaložil právě pan de Rance řád Trapistů? Možná, že se budu řídit jeho příkladem a založím nějaký nový řád. Prozatím zkouším štěstí ve válce, jak vidíte, což mě na nějakou dobu znesvětilo a poskvrnilo. Při první příležitosti se zase očistím."
"Vy, a válečník?" ušklíbla se Nanon a pokrčila rameny.
"Proč ne? Hrome, neříkám, že jsem nějakým Dunoisem, Duguesclinem nebo Bayardem, rytířem bez bázně a hany. Nepyšním se tím, že si nemám co vytýkat, a nebudu se tázat jako slavný condottiere Sforza, co je to strach. Jsem člověk, o němž Plautus praví: Homo sun, et nihil humani a mé alienum puto, což znamená: Jsem člověk a nic, co je lidského, mi není cizí. Mám tedy strach, jak je člověku dovoleno, což mi však nebrání, abych byl při příležitosti statečný. Jsemlí k tomu donucen, dovedu obratně zacházet s kordem i pistolí. K čemu mám však opravdový sklon a nadání, to je diplomacie. Buď se velice mýlím, moje drahá Nanon, nebo se stanu velikým politikem. Je to krásná kariéra. Podívejte se na pana Mazarina nebudeli pověšen, přivede to daleko. Naštěstí jste tu vy, drahá Nanon, a to mi dodává velkou důvěru."
"Jste tedy válečník?"
"A podle potřeby dvořan. Pobytem u pana de Longueville jsem mnoho získal."
"A čemu jste se u něho naučil?"
"Tomu, čemu se učíme v okolí princů: válčení, intrikám, zradě."
"A kam vás to dovedlo?" ;
"Na něj vyšší místo."   ;
"Ztratí l jste ho?"   ,,
"Hrome! Pan de Condé ztratil svoje. Člověk není pánem události. Jak mě tu vidíte, drahá sestro, já vládl Paříži!"
"Vy?"   .";   ;.,,,v:pátý"   V
"Ano,já."   v ,,   ,'.;. '.
"Jak dlouho?"
"Hodinu a tři čtvrtě s hodinkami v ruce."   iř   )
"Vy jste vládl Paříži?"   :;
.;..'
"Jako císař."   .   .   .
"Jakto?"
"Zcela prostě. Jak je vám známo, byl pan koadjutor, pan de Gondy, abbédeGondy"
"Dobrá!"   ,   :;:.;;>

67
66

"...neomezeným pánem města. V té době jsem byl u vévody ďElbouef. Je to lotrinský princ a není hanbou náležet k panu ďElbouef, v té době nepříteli pana koadjutora. Vyvolal jsem tedy ve prospěch pana ďElbouef vzpouru, při níž jsem zajal..."
"Koho? Koadjutora?"
"To ne, nevěděl bych, co s ním, a překážel by mi. Zajal jsem jeho milenku, slečnu de Chevreuse."
"Ale to je strašné!" zvolala Nanon.
"Viďte, že je to strašné, máli kněz milenku. To jsem si také řekl, a proto jsem měl v úmyslu unést ji a zavézt tak daleko, aby ji víckrát nespatřil. Vzkázal jsem mu to, ale ten čertův chlap má důvody, jimž člověk neodolá: nabídl mi tisíc pistolí."
"Ubohá žena, vidět se takto prodávat!"
"Kdepak, naopak byla určitě nadšená, vždyťji to dokázalo, zeji pan de Gondy miluje. Jen sluhové církve jsou tak oddáni svým milenkám. Myslím, zeje to proto, zeje mají zakázané."
"Jste tedy bohatý?"   .'. =!;;, ...;; ;,,,
"Já?" podivil se Cauvignac.   ř;   < >..':'";'' A,
"Ovšem, po tom lupičství."
"Nemluvte mi o tom! Podívejte, Nanon, měl jsem smůlu. Komorná slečny de Chevreuse, kterou ode mne nikoho nenapadlo odkoupit, a proto zůstala u mě, mi s

těmi penězi utekla."
"Aspoň vám zůstalo přátelství těch, jimž jste sloužil, když jste urazil koadjutora."
"Ach, Nanon, je vidět, že neznáte prince. Pan ĎElbouef se s koadjutorem dohodl. Ve smlouvě, kterou mezi sebou uzavřeli, jsem byl obětován. Byl jsem tedy nucen vstoupit do žoldu kardinála Mazarina, ale pan Mazarin je halama. Protože plat nebyl v poměru se službou, přijal jsem nabídku, která mi byla učiněna, a to, abych vyvolal novou vzpouru k poctě rady Broussela, jež měla za účel jmenovat Ségniera kancléřem. Ale moji lidé, ti nemotorové, ho utloukli jen napůl. Nikdy mi nehrozilo větší nebezpečí než uprostřed této vřavy. Pan de la Meilleraie na mě vypálil z bezprostřední blízkosti ránu z pistole. Naštěstí jsem se rychle sehnul, kulka mi proletěla nad hlavou a slavný maršálek zabil jen nějakou babu."
"Jaké předivo hrůzy!" zvolala Nanon.
"Ne, sestřičko, to jsou jen nezbytnosti občanské války."
"Nyní chápu, že se člověk schopný takových věcí opovážil učinit to, co vy včera."
"A co jsem učinil?" tázal se Cauvignac s nejnevinnější tváří na světě. "Čeho jsem se opovážil?"
"Opovážil jste se mystifikovat tak váženou osobnost, jako je vévoda ĎÉpernon. Ale co nechápu a co bych si nikdy nepomyslela, je to, že
68

bratr, jehož jsem zahrnovala dobrotou, si chladně usmyslel zničit svou sestru."
"Zničit svou sestru...? Já...?" tázal se Cauvignac.
"Ano, vy. Ani jsem nemusela vyslechnout vaše vypravování, které dokazuje, že jste schopen všeho, abych poznala písmo tohoto listu. Chcete snad popřít, zeje tento dopis psán vaší rukou?"
Rozhořčená Nanon podržela před bratrovýma očima udavačský dopis, který jí předešlého večera odevzdal vévoda.
Cauvignac si jej přečetl, aniž by ho to vyvedlo z rovnováhy.
"Nu a co máte proti tomuto dopisu?" zeptal se. "Nelíbí se vám snad jeho sloh? Hněval bych se proto na vás a dokazovala byste tím, že tomu nerozumíte."
"O sloh nejde, pane, ale o samotný skutek. Jste to vy, nebo to nejste vy, kdo psal tento dopis?"
"Jsem to nepochybně já. Kdybych chtěl ten fakt popírat, změnil bych svoje písmo, ale bylo to zbytečné, protože jsem nikdy neměl v úmyslu skrývat něco před vaším zrakem. Dokonce jsem si přál, abyste poznala, že dopis pochází ode mne."
"Ó!" zvolala Nanon s posuňkem hrůzy. "Vy se k tomu přiznáváte?"
"To je zbytek křesťanské pokory, milá sestro. Ano, musím vám to povědět: dohnal mě k tomu jistý druh pomsty."
"Pomsty?"
"Ano, zcela přirozené "
"Pomsty na mně, nešťastníku? Myslete na to, co říkáte...! Čím jsem vám ublížila, že ve vás vznikla myšlenka na pomstu?"
"Čím jste mi ublížila? Ach, Nanon, vpravte se do mého postavení... Odjíždím z Paříže, protože jsem tam měl mnoho nepřátel, což je údělem všech politiků... Vracím se k vám... prosím vás... Vzpomínáte si na to? Dostala jste tři dopisy... Aspoň neřeknete, že jste nepoznala moje písmo... bylo přesně totéž jako v anonymním listě a navíc byly všechny listy podepsány... Psal jsem vám tři dopisy, žádal o sto bídných pistolí... sto pistolí! Vás, milionářku! Byla to bída... Víte dobře, že sto pistolí je moje obvyklá číslice... Nuže, sestra mi je odpírá... dostavím se k ní, sestra mě dá vyvést... Přirozeně se informuji... ‚Je snad v tísni?' myslím si. ‚Nadešla chvíle, kdy jí mohu dokázat, že její dobrodiní nepadlo na nevděčnou půdu... Snad už není volná... Potom by to bylo omluvitelné...' Vidíte, moje srdce vás omlouvalo a tu se dovídám, zeje moje sestra volná, šťastná, bohatá, přebohatá a že jistý baron de Canolles, cizí člověk, se zmocnil mých privilejí a dává se vámi protěžovat a žárlivost mi popletla hlavu"
"Řekněme hrabivost... Prodal jste mě panu ĎÉpernon, jako jste prodal slečnu de Chevreuse koadjutorovi... Co vám bylo do toho, ptám se vás, mámli styky s baronem de Canolles?"
69

"Mně? Nic, a také by mě ani nenapadlo znepokojovat vás, kdybyste nepřerušila styky se mnou."
"Víte, že kdybych řekla jediné slovo vévodovi ĎÉpernon, kdybych se mu upřímně vyznala, že byste byl ztracen?"
"O tom nepochybuji."

"Právě jste sám slyšel z jeho vlastních úst, jaký osud chystá tomu, kdo od něho přijal blanket s jeho podpisem."
"Ani mi o tom nemluvte! Zamrazilo mě až do kostí a musel jsem sebrat všecko své sebeovládání, abych se neprozradil."
"A vy se nechvějete, vy, jenž přiznáváte, že znáte strach?"
"Nechvěji se, protože vaše upřímné doznání by prokázalo, že pan de Canolles není vaším bratrem, a tak by vaše řádky, adresované cizímu muži, nabyly mrzutého významu. Udělala jste lépe, věřte mi, že jste se neupřímně vyznala svému bratrovi, vy nevděčná, neodvažuji se říct zaslepená, protože vás po této stránce znám příliš dobře. Uvažte přece, kolik vám z této malé, mou péčí připravené scény kyne výhod. Byla jste v nesmírných rozpacích a chvěla jste se, když jste slyšela, že přichází pan de Canolles, jenž by mohl po čertech pomíchat váš rodinný románek, protože nebyl informován. Moje přítomnost naopak vše zachránila. Váš bratr už není tajemstvím, pan ĎÉpernon ho adoptoval a musím podotknout, že velmi zdvořile. Nyní se už bratr nemusí skrývat, náleží k domu. Můžete si s ním dopisovat a dávat dostaveníčka doma i jinde. Černovlasý a černooký bratr se ovšem nesmí dopustit té neslušnosti a setkat se s panem vévodou tváří v tvář. K čertu, plášť se neobyčejně podobá jinému plášti, a až pan ĎÉpernon uvidí od vás odcházet muže v plášti, nebude vědět, jeli to, nebo není bratrův plášť. Jste nyní volná jako pták. Jenže jsem se abych vám prokázal službu překřtil. Jmenuji se Canolles a to je nepohodlné. Měla byste ocenit mou oběť."
Nanon byla tak ohromena tímto přívalem slov, plynoucích z neuvěřitelné nestoudnosti, že nenacházela námitky. Cauvignac využíval tohoto vítězství, dobytého prvním útokem, a pokračoval:
"A když jsme se tak, milá sestro, po dlouhém odloučení sešli, když jste po tolika nehodách nalezla pravého bratra, přiznejte, že od nynějška budete moct klidně spát díky štítu, který nad vámi bude držet láska. Budete žít tak klidně, jako by vás zbožňovala celá Guyenna, čemuž tak není, jak dobře víte. Já se usadím na vašem prahu, pan ĎÉpernon mě jmenuje plukovníkem, místo šesti mužů jich budu mít dva tisíce. S dvěma tisíci muži vykonám znovu dvanáct Heraklových prací. Budu povýšen na vévodu a paira. Paní ĎÉpernon zemře, pan ĎÉpernon se s vámi ožení "
"Především dvě věci," přerušila ho Nanon úsečně.
"Které, milá sestro? Mluvte, poslouchám vás."
"Nejprve vrátíte vévodovi blanket, jinak budete viset. Slyšel jste ortel z jeho vlastních úst. Potom odtud okamžitě odejdete, protože jinak jsem
70

ztracena já, což je vám ovšem lhostejné, ale vězte, že byste byl ztracen se mnou, což vás doufám přiměje, abyste vzal moje zničení v úvahu."
"Na to mám dvojí odpověď, drahá dámo: ten blanket je mým majetkem a vy mi nemůžete bránit, abych se dal pověsit, budeli mi to působit potěšení."
"Udělejte, jak je vám libo."
"Děkuji. Buďte bez starosti, nic z toho nebude. Právě před chvilkou jsem vám vyjádřil svůj odpor k tomu druhu smrti. Ponechám si blanket, nemáteli ovšem chuť jej ode mne odkoupit, o čemž bychom se mohli snadno dohodnout."
"Nepotřebuji ho. Blankety a diplomy udílím sama."
"ŠťastnáNanon!"
"Ponecháte si jej tedy?"
"Ano."
"Přes nebezpečí, které pro vás z něho může vyplývat?"
"Nebojte se o mě. Co se týče vašeho přání, abych se ihned vzdálil, takové chyby se nedopustím. Jsem zde totiž z vévodovy vůle. A co víc, ve své touze zbavit se mě zapomínáte na jednu věc."
"Na kterou?"
"Na důležité poslání, o němž se zmínil vévoda a které mi má založit štěstí."
Nanon zbledla.
"Ale, nešťastníku," zvolala, "víte přece, že toto poslání není určeno pro vás! Víte, že zneužití tohoto postavení by bylo zločinem, po němž by dnes nebo zítra následoval trest."
"Nechci ho zneužít. Chci ho pouze využít, to je všechno."
"Tou záležitostí je pověřen pan de Canolles."
"Copak se nejmenuji baron de Canolles?"
"Ano, ale u dvora znají nejen jeho jméno, nýbrž i jeho tvář. Pan de Canolles tam už byl několikrát."
"Na mou věru, to je první moudrý důvod, který od vás slyším a jemuž se také

podrobuj i."
"Ostatně byste se tam setkal se svými politickými nepřáteli," dodala Nanon, "a vaše tvář je tam možná v jiném smyslu ovšem neméně známá než tvář pana de Canolles."
"Ó, to by na věci mnoho neměnilo, jdeli, jak řekl vévoda, o prokázání velké služby Francii. Posla chrání poselství. Služba takového významu zjednává přízeň a amnestie minulosti bývá první podmínkou politických převratů. Věřte mi také, milá sestro, že není na vás, abyste mi kladla podmínky, ale na mně, abych stanovil svoje... Jak jsem vám právě řekl, je první podmínkou každé smlouvy úplná amnestie."
"To je všechno?"
"Následuje vyrovnání našich účtů." ; . ..
71

' "Jak se zdá, znovu vám něco dlužím." i ;:?,: ,' (' ''i, " <.
"Dlužíte mi těch sto pistolí, o které jsem vás žádal a které jste mi ne lidsky odepřela." : : ;?í:' '.
"Zdeje dvě stě." < : ,".;
"Ach, na mou věru, v tom vás poznávám, Nanon!"
"Ale pod jednou podmínkou." ,: ,! .
,
"Jakou?" .,;.,:;.,
.... >
"Abyste napravil způsobené zlo." . .. .'fc:i!:,.,.., >.:.' ,.
"To je správné. Co mám udělat?" '<' ; , v ;j,
"Vsednete na koně a poženete se po pařížské silnisi, dokud nedohoníte panade Canolles." ''''
"Ztrácím tedy jméno?" ; :
"Vrátíte mu je." ;'
.
"A co mu mám říct?"
"Odevzdáte mu tento rozkaz a přesvědčíte se, že'Odjel, aby ho bezod kladně vykonal." :,.'
"To je vše?" " '>" ' JÍ ' ' :
"Ano." ' ;' ' '" ''
'?'; ':"' "''
"Je nutné, aby se dozvěděl, kdo jsem?" ;;;.,,
"Je naopak důležité, aby to nevěděl."
!
"Ach, Nanon, styděla byste se snad za svého bratra?"
Nanon neodpověděla a uvažovala.
"Ale kdo mi zaručí," řekla po chvilce, "že věrně splníte své poslání? Kdyby vám bylo něco svatého, žádala bych od vás přísahu." "Udělejte to nejlepší."
"CO?" i,,..:;.
"Slibte mi dalších sto pistolí po provedení mého úkolu." ;;<; h .v'
Nanon pokrčila rameny.
"Platí," odpověděla.
"Podívejte, já na vás nežádám přísahu, vaše slovo mi stačí. Nuže, vyplatíte sto pistolí osobě, která vám ode mne odevzdá stvrzenku pana de Canolles."
"Souhlasím. Ale mluvíte o třetí osobě. Počítáte snad náhodou s tím, že se nevrátíte?" '.L'.
"Kdo ví? Jistá záležitost mě volá do okolí Paříže."
Nanon učinila bezděčný pohyb radosti.
"Ach, to od vás není hezké," řekl Cauvignac se smíchem. "Ale co na tom, milá sestro..."
"A teď na koně!"
"Okamžitě, jen mi dovolte, abych vypil sklenici na posilněnou."
Cauvignac vlil do sklenice zbytek chambertinského z láhve, pozdravil uctivou poklonou svou sestru, za okamžik se vyšvihl na koně a zmizel v oblaku prachu.
72

desátý
Právě začal vycházet měsíc, když vyjel vikomt, následován věrným Pompejem, z krčmy mistra Biscarrose a dal se pařížskou silnicí.
Asi po čtvrt hodině, kterou malý šlechtic věnoval svým úvahám, se obrátil k štolbovi, jenž vážně nadskakoval na svém sedle ve vzdálenosti tří kroků za svým pánem.
"Pompeje, nemáš náhodou moji pravou rukavičku?" zeptal se. ,;

"Nevím o ní," odpověděl Pompejus.
"Co to děláš s tím tlumokem?"
"Dívám se, jeli dobře připoután, a utahuji řemeny, aby to v něm nezvonilo. Cinkot zlata přináší neštěstí a vábí špatné lidi, obzvlášť v noci."
"Dobře, dobře, Pompeje," odpověděl vikomt, "těší mě, že jsi tak pečlivý a opatrný."
"To jsou přirozené vlastnosti starého vojáka, pane vikomte, které se znamenitě pojí s odvahou. Ale protože odvaha ještě není neohrožeností, přiznávám se, že lituji, že nás pan Richon nemohl doprovázet, neboť střežit dvacet tisíc liber není nic lehkého, zejména v tak bouřlivé době, jako jeta dnešní."
"Mluvíš moudře, Pompeje, a úplně s tebou souhlasím."
"Osmělil bych se dokonce říct," pokračoval štolba, povzbuzen ve svém strachu vikomtovým souhlasem, "zeje nemoudré pouštět se do takového dobrodružství. Zastavme na okamžik, abych mohl prohlédnout svoji mušketu."
"Tak co, Pompeje?" zeptal se vikomt po chvíli.
"Kohoutek je v pořádku a ten, kdo by nás chtěl přepadnout, by zažil ošklivou čtvrthodinku... Oh, oh, copak je to tamhle?"
"Kde?"
"Před námi asi na sto kroků. Vpravo, podívejte tam tím směrem."
"Vidím něco bílého."
"Něco bílého?" zvolal Pompejus. "To bude vojenské řemení. Na mou čest, mám sto chutí dostat se za ten plot vlevo. Ve válce se tomu říká ,krýt se'. Kryjme se tedy, pane vikomte!"
"To není vojenské řemení, Pompeje, to nosí královští vojáci a ti nepřepadávají pocestné."
"Nemylte se, pane vikomte, nemylte se! Naopak se povídá o uprchlících, kteří se pod záštitou uniformy Jeho Veličenstva dopouštějí nejhorších zločinů, a posledně byli v Bordeaux lámáni kolem dva od lehké jízdy, kteří... Zdá se mi, že rozeznávám stejnokroj lehké jízdy, pane vikomte."
"Uniforma lehké jízdy je modrá, Pompeje, a my vidíme něco bílého."
"Ano, ale oni si mnohdy navlékají přes svou uniformu blůzu to udělali i ti bídáci, co byli posledně v Bordeaux lámáni kolem... Zdá se mi, že

prudce rozkládají rukama hrozí... Vidíte, pane vikomte, to je jejich taktika. Číhají v záloze u silnice a s karabinou v ruce nutí pocestné, aby jim hodili svůj váček s penězi."
"Můj dobrý Pompeje," řekl vikomt, jenž přece zachovával duchapřítomnost, i když byl rovněž poděšen, "hrozíli z dálky svou karabinou, udělej totéž se svou mušketou."
"Ano, ale oni mě nevidí," namítal starý štolba. "Moje hrozba by byla zbytečná."
"Když nás nevidí, nemohou tedy hrozit, nemyslíš?"
"Válce ani trochu nerozumím," řekl Pompejus mrzutě. "Stane se mi totéž co u Corbie."
"Musíme doufat, že ne, Pompeje, protože pokud se dobře pamatuji, byl jsi u Corbie raněn."
"Ano, a strašlivě raněn. Byl jsem s panem de Cambes, s tím neohroženým šlechticem. Vykonávali jsme obchůzku, abychom se obeznámili s místem, kde měla být svedena bitva. Vtom spatříme uniformy. Napomínám ho, aby se zbytečně nevydával do nebezpečí, ale on si kráčí přímo proti uniformám. Rozzlobeně se obrátím zády a v tom okamžiku přiletí proklatá kulka... Vikomte, budeme opatrní."
"Buďme opatrní, Pompeje, to je nejlepší, co můžeme udělat. Zdá se mi však, že se nehýbají."
"Větří svou kořist. Počkejme."
Oba jezdci naštěstí nemuseli čekat dlouho. Po malé chvilce se z černého mraku vynořil měsíc a nádherně osvítil plot, vzdálený asi padesát kroků od našich hrdinů, na němž se sušily dvě nebo tři košile s roztaženými rukávy.
To bylo to vojenské řemení, které Pompejovi připomínalo jeho osudnou patrolu u Corbie.
Vikomt se dal do hlasitého smíchu a pobídl svého koně. Pompejus vyjel za ním a volal:
"Štěstí, že jsem neuposlechl svůj první nápad. Poslal bych v tu stranu kouli a vypadal bych jako don Quijote. Vidím, vikomte, že není nad opatrnost a vojenskou prozíravost."
Po velkých dojmech se obyčejně dostavuje chvíle klidu. Když naši cestující minuli košile, v klidu urazili dvě míle. Počasí bylo překrásné. Les, vroubící pojedná straně silnici, vrhal na cestu široký, ebenově černý stín.

"Měsíční světlo nemám rád," řekl Pompejus. "Člověka je vidět už z dálky a je v nebezpečí, že bude napaden ze zálohy. Slýchal jsem od vojáků, že ze dvou lidí, kteří se hledají, dopřává měsíc výhodu jen jednomu. Jedeme v plném světle, pane vikomte, to je neopatrné."
"Vjeďmetedy do stínu, Pompeje."

"Ano, ale kdyby čekal někdo na okraji lesa, vlezli bychom mu, jak se říká, rovnou do tlamy... Ve válce se nikdy nepřiblížíme k lesu, pokud není prozkoumán."
"Naneštěstí nemáme harcovníka," odvětil vikomt. "Říká se tak vojákům, kteří prohlížejí lesy, viď, můj statečný Pompeje?"
"Pravda, pravda," bručel štolba. "Čertův Richon, proč nejel s námi? Poslali bychom ho napřed jako přední stráž a sami bychom tvořili armádní sbor."
"Nuže, Pompeje, pro co se rozhodneme? Zůstaneme ve světle měsíce, nebo přejdeme do stínu?"
"Přejděme do stínu, pane vikomte, myslím, že to bude to nejmoudřejší."
"Dobrá."
"Máte strach, viďte, pane vikomte?"
"Ne, můj milý Pompeje, přísahám, že ne."
"To byste nedělal dobře, protože jsem zde já a bdím nad vámi. Kdybych byl sám, rozumíte, čerta bych si z toho dělal. Starý voják se nebojí Boha ani ďábla. Ale mít na starosti vás, to je právě tak nesnadné, jako opatrovat poklad, který mám za sebou na sedle, a tato dvojnásobná zodpovědnost mě děsí... Ach, co je to za černý stín tam proti nám...? Tentokrát kráčí."
"To se nedá popřít," odpověděl vikomt.
"Vidíte, jaká je to výhoda, být ve tmě. Vidíme nepřítele a on nás nevidí. Nezdá se vám však, že ten nešťastník nese mušketu?"
"Ano, ale ten muž je sám, Pompeje, zatímco my jsme dva."
"Pane vikomte, ti, kdo chodí sami, jsou nejobávanější, protože to svědčí o odhodlané povaze. Pověstný baron děs Adrets chodil vždycky sám... Ach, podívejte, zdá se mi, že na nás míří! Vystřelí, sehněte se!"
"Ale ne, Pompeje, pouze si přendává mušketu z ramene na rameno."
"To nevadí, jen zůstaňme sehnutí, to je pravidlo. Vyčkejme palbu skrčeni za sedlem."
"Ale vždyť vidíš, že nestřílí, Pompeje."
"Že nestřílí?" opakoval štolba a vztyčil se. "Dobrá. Dostal tedy strach a naše odhodlané vzezření ho zarazilo. Má strach. Počkejte, promluvím si s ním a pak si s ním promluvíte zase vy. Ale zesilte hlas."
Stín se stále blížil. ; .,Kv.
"Holá, příteli, kdo jste?" křičel Pompejus. .;
Stín se zastavil se zjevným pohybem zděšení.
"Teď vykřikněte vy," radil Pompejus.
"To je zbytečné," odvětil vikomt. "Ten ubožák už má bez toho dost strachu."
"Má strach?" zvolal štolba a vyrazil ze stínu s mušketou v ruce.

74
75

"Milost, pane," prosil muž a padl na kolena. "Milost, jsem jen chudý kramář, který už osm dní neprodal ani jediný kapesník a nemá u sebe ani denár."
To, co Pompejus považoval za mušketu, byl loket, kterým ubožák měřil své látky.
"Vězte, příteli," pronesl Pompejus majestátně, "že nejsme zloději, ale vojáci, kteří cestují v noci, protože se ničeho nebojí. Jděte klidně dále svou cestou, jste volný!"
"Tu máte, příteli, půlpistoli za strach, který jsme vám nahnali," dodal vikomtův milý hlas. "Bůh vás provázej!"
Bílá ručka malého šlechtice podala půlpistoli ubožákovi, který odcházel a děkoval nebi za šťastné setkání.
"Nejednáte správně, pane vikomte, nejednáte správně," tvrdil Pompejus, když ujeli asi dvacet kroků.
"Že nejednám správně? A proč?"
"Protože jste dal tomu muži půlpistoli. V noci se nemáme nikdy přiznat, že máme peníze. Všiml jste si, že prvním výkřikem toho strašpytla bylo, že u sebe nemá ani denár?"
"Máš pravdu," odpověděl vikomt s úsměvem, "ale to byl strašpytel, jak říkáš, zatímco my jsme vojáci, jak jsi řekl, kteří se ničeho nebojí."
"Bát se a vystříhat se má k sobě tak daleko jako strach k opatrnosti, pane

vikomte. Opakuji, že není moudré dát neznámému, kterého potkáme na silnici, najevo, že máme zlato."
"Jeli však ten neznámý sám a bezbranný?"
"Může náležet k ozbrojené bandě, může to být zvěd jdoucí napřed, aby poznal terén... Může se vrátit s celou tlupou a co zmohou dva lidé, byť sebestatečnější, proti celé tlupě?"
Vikomt tentokrát uznal oprávněnost Pompejových výtek nebo se spíše tvářil, aby zkrátil kázání, jako by je uznával, a tak přijeli na břeh říčky Saye u Saint Genesu.
Nebyl zde žádný most a bylo nutné přebrodit se.
Pompejus začal ihned s výkladem učené teorie o přechodu řek. Jelikož však teorie není most, nezbývalo nic jiného, než se přebrodit.
Říčka nebyla naštěstí hluboká a tato nová příhoda vikomta přesvědčila, že z dálky a zejména v noci vypadají předměty mnohem hrozívej i než zblízka.
Vikomt se už začínal zcela uklidňovat. Za hodinu se objevil první zásvit dne.
Oba jezdci právě dorazili doprostřed lesa obklopujícího Marsas a najednou se zastavili. Daleko za sebou ale zřetelně zaslechli cval několika koní. Jejich koně zároveň pozvedli hlavy a jeden znichzaržál.
"Tentokrát ukážete, pane vikomte," řekl Pompejus tlumeně a chopil se uzdy koně svého pána, "trochu poslušnosti a svěříte se zkušenosti starého

vojáka. Slyším tlupu jezdců pronásledují nás. Vidíte, to je jistě banda toho vašeho falešného kramáře. Říkal jsem vám to, vy neopatrný. A teď žádné zbytečné bravury, zachraňme svůj život a s ním peníze. Útěk bývá mnohdy prostředkem k vítězství."
"Prchejme tedy, Pompeje," řekl chvějící se vikomt.
Pompejus bodl koně. Jeho klisna, výborný rouenský kůň, se pod ostruhami vzepjala s horlivostí, která rozplamenila i vikomtova rousnatého koně, a oba letěli s větrem o závod.
Tato šílená jízda trvala asi půl hodiny, ale místo aby získávali terén, oběma prchajícím se zdálo, že se jejich nepřátelé blíží.
Najednou zazněl ranním šerem hlas, který se mísil s hvízdáním větru, způsobeným divokým letem našich jezdců, jak rozráželi vzduch. Zdál se jim strašlivou hrozbou duchů.
Při tomto hlasu se zježily šedé vlasy na Pompejově hlavě. , ,
"Křičí:,Zastavte!'"šeptal. . , , .
"Máme zastavit?" tázal se vikomt.
"Právě naopak," pohádal Pompejus, "zdvojnásobme rychlost, jeli to možné. Kupředu! Kupředu!"
"Ano, ano, kupředu!" zvolal vikomt, tentokrát poděšen stejně jako jeho obránce. .;
"Dohánějí nás, dohánějí," volal Pompejus. "Slyšíte je?" ,.. " li'
"Bohužel ano..." '.'"
"Je jich přes třicet... Volají na nás... Jsme ztraceni..."
"Strhejme koně!" křičel vikomt, jenž byl spíše mrtvý než živý.
"Vikomte! Vikomte!" volal hlas. "Zastavte...! Zastavte...! Zastav, starý Pompeje!"
"To je někdo, kdo nás zná a kdo ví, že vezeme peníze princezně někdo, kdo ví, že osnujeme spiknutí. Budeme zaživa lámáni kolem."
"Zastavte! Zastavte!" opakoval hlas.
"Křičí, aby nás zastavili," volal Pompejus. "Před námi je také někdo... Jsme obklíčeni."
"Co kdybychom uhnuli stranou do polí a nechali je přejet?"
"To je nápad!" zajásal Pompejus. "Jeďme!"
Oba jezdci přitáhli koním uzdy, stiskli je koleny a odbočili vlevo. Vikomtův kůň, dovedně řízený, přeskočil lehce příkop, ale těžší Pompejova klisna skočila příliš na kraj, takže se pod jejíma nohama sesul kus drnu a ona padla i se svým pánem na zem. Ubohý štolba ze sebe vyrazil zoufalý výkřik.
Vikomt, jenž už cválal v poli, zaslechl tento výkřik, a ačkoli byl sám velmi poděšen, otočil koně a vracel se ke svému společníkovi.
"Milost!" křičel Pompejus. "Dám výkupné! Vzdám se! Náležím k do mu de Cambes." l .'":,, ; , .!,S.";? '::

76
77

Ohromný výbuch smíchu byl jedinou odpovědí na toto žalostné volání a vikomt,

který právě přijížděl, uviděl Pompeja, jak objímá třmeny vítěze, jenž se ho snažil uklidnit hlasem přerývaným smíchem.
"Pan baron de Canolles?" zvolal vikomt.
"Zajisté, u všech všudy! Jděte, vikomte, to od vás není hezké, prohnat tak lidi, kteří vás hledají."
"Pan baron de Canolles?" zvolal Pompejus. "Pan baron de Canolles a pan Castorin..."
"Ovšem, pane Pompeje," řekl Castorin a vzpřímil se ve třmenech, aby viděl přes rameno svého pána, jenž se válel smíchy v sedle. "Co děláte v tom příkopu?"
"Vidíte," odpověděl Pompejus. "Kůň mi padl právě v okamžiku, kdy jsem se obrátil, abych učinil mocný výpad, protože jsem vás považoval za nepřítele. Pane vikomte," pokračoval Pompejus, vstával ze země a oprašoval se, "to je pan de Canolles."
"Jakže, pane, vy jste zde?" řekl vikomt s jistou radostí, kterou prozrazoval přízvuk jeho hlasu.
"Na mou věru," odpověděl Canolles a pozoroval vikomta s onou vytrvalostí, kterou vysvětluje nález rukavičky. "K smrti jsem se v té krčmě nudil. Richon mě opustil, když mě obehrál o všechny moje peníze. Dozvěděl jsem se, že jste se pustil po pařížské silnici. Jistá záležitost mě naštěstí také vede v tu stranu, a proto jsem se vydal na cestu, abych vás dohonil. Nevěděl jsem ovšem, že budu muset letět jako blázen, jako když mi zapálí hlavu. Hrome, můj milý šlechtici, vy jste ale jezdec!"
Vikomt se usmál a koktal několik slov.
"Castorine," pokračoval Canolles, "pomoz přece panu Pompejovi do sedla! Vidíš, že se tam nemůže přes svoji obratnost dostat."
Castorin seskočil z koně a podal ruku Pompejovi, jenž se konečně ocitl v sedle.
"A nyní," řekl vikomt, "se dejme na cestu."
"Okamžik," řekl Pompejus v rozpacích, "okamžik, pane vikomte. Mně se zdá, že mi něco chybí."
"Rád věřím," odvětil vikomt, "chybí ti tlumok."
"Ach, můj Bože!" řekl Pompejus a tvářil se velice překvapeně.
"Nešťastníku!" zvolal vikomt. "Snad jsi ho neztratil..."
"Nemůže být daleko, pane," odpověděl Pompejus.
"Není to tento?" tázal se Castorin a s námahou zvedl žádaný předmět.
"To je on!" zvolal vikomt.
"Je to on!" vykřikl Pompejus.
"Nestalo se tak jeho vinou," omlouval ho Canolles, neboť si chtěl starého štolbu získat. "Při pádu se asi řemeny přetrhly a tlumok spadl."
"Řemeny nejsou přetržené, ale přeřezané, pane," upozorňoval Castorin. "Podívejte se."
78

"Ó, pane Pompeje," řekl Canolles, "co to znamená?"
"To znamená," odpověděl vikomt přísně, "že pan Pompejus ve strachu, zeje pronásledován zloději, tlumok obratně uřízl, aby se zbavil zodpovědnosti pokladníka. Jakpak se říká této lsti na vojně, pane Pompeje, co?"
Štolba se chtěl vymlouvat na svůj lovecký nůž, který neopatrně vytasil, ale jelikož nemohl podat dostatečné objasnění, zůstal ve vikomtových očích poskvrněn podezřením, že chtěl tlumok obětovat své bezpečnosti.
Canolles byl přístupnější výmluvám.
"Dobrá, to je vidět ale přivažte zase ten tlumok! Castorine, pomoz panu Pompejovi! Máte pravdu, milý Pompeje, že se bojíte zlodějů. Vak je těžký a byl by dobrou kořistí."
"Nežertujte, pane," zachvěl se Pompejus, "v noci není radno žertovat."
"Máte pravdu," přisvědčoval Canolles, "a proto chci být vaším průvodcem. Posila dvou lidí vám může být prospěšná."
"Zajisté," zvolal Pompejus s nadšením, "počet znamená bezpečnost."
"A co soudíte o mé nabídce vy, vikomte?" zeptal se Canolles, jenž viděl, že vikomt nepřijímá jeho laskavou nabídku s takovou radostí jako jeho štolba.
"Já v tom poznávám vaši obvyklou ochotu, pane," odpověděl vikomt, "a upřímně vám za ni děkuji. Nejedeme však stejnou cestou, a tak se obávám, že bych vás obtěžoval."
"Cože?" zvolal Canolles zklamaně, když viděl, že boj, který vedl s vikomtem v krčmě, započne znovu na silnici. "Že nemáme stejnou cestu? Copak nejedete do "
"Do Chantilly," pospíšil si s doplněním Pompejus, který se třásl při pomyšlení, že by měl pokračovat v cestě bez jiného společníka než vikomta.
Ten sebou se zjevnou nevolí trhl, a kdyby bylo úplné světlo, bylo by vidět, jak zrudl zlostí.

"Ach, Chantilly," zvolal Canolles a tvářil se, jako by neviděl zuřivý pohled, kterým vikomt zdrtil nebohého Pompeja, "to je právě cíl mé cesty. Jedu do Paříže či spíše," dodal se smíchem, "podívejte, vikomte, nemám co dělat a vlastně ani nevím, kam jedu. Jedeteli do Paříže, pojedu do Paříže. Jedeteli do Lyonu, jedu také do Lyonu. Jedeteli do Marseille, už dávno toužím podívat se do Provence a jedu rovněž do Marseille. Jedeteli do Stenay, kde je armáda Jeho Veličenstva, jedu do Stenay. I když jsem se narodil na jihu, vždy jsem měl ve zvláštní oblibě sever."
"Pane," odpověděl vikomt s jistou rázností, která měla patrně původ v podrážděnosti, do níž ho uvedl Pompejus, "musím vám to říct. Cestuji ve velice důležitých osobních záležitostech, z velmi vážné příčiny, a odpusťte, naléháteli, nutíte mě, abych vám ke své velké lítosti řekl, že mi překážíte v cestě."
Stačila vzpomínka na malou rukavičku, kterou Canolles uschoval na

prsou mezi kabátcem a košilí, aby baron, prudký a ohnivý jako každý Gaskoněc, nevybuchl. Ovládl se však.
"Pane," odpověděl vážně, "nikdy jsem neslyšel, že by silnice patřila výhradně té či oné osobě. Nemýlímli se, dokonce se nazývá královou silnicí, což znamená, že všichni poddaní Jeho Veličenstva mají stejné právo používat ji. Jedu tedy po královské silnici, aniž bych měl v úmyslu vás obtěžovat. Jsem zde proto, abych vám mohl prokázat službu, protože jste mladý, slabý a bez velké ochrany. Nemyslel jsem si, že vypadám jako člověk, který přepadá pocestné. Jelikož jste se však podobně vyslovil, odsuzuji svůj ošklivý vzhled. Promiňte mi tedy, že jsem vás obtěžoval, pane. Mám čest se vám poroučet. Šťastnou cestu!"
Canolles přejel se svým koněm na druhou stranu silnice, kam ho Castorin následoval skutkem a Pompejus v duchu.
Canolles sehrál tu scénu s tak dokonalou dvorností, s tak okouzlujícími pohyby, takže když znovu přikryl své bílé čelo, zastíněné jemnými černými vlasy, nebyl vikomt dojat jeho chováním o nic méně než jeho hrdou tvářností.
Pompejus vzdychal, že by obměkčil oblázky na silnici. Vikomt, jehož hlavou prolétlo mnoho úvah, zrychlil krok svého koně a dohonil Canollese, jenž se choval, jako by ho neviděl ani neslyšel, a slyšitelně zašeptal: "Pane de Canolles..."
Baron se ohlédl. Záchvěv rozkoše mu proběhl všemi nervy a zdálo se mu, že ani nebeská hudba mu nemůže poskytnout tak božský koncert. "Vikomte!" zvolal.
"Poslyšte, pane," řekl vikomt svým lahodným hlasem, "opravdu se bojím, že jsem k vám byl nezdvořilý. Odpusťte mi moji nesmělost. Byl jsem vychován rodiči, kteří se o mě neustále báli. Odpusťte mi tedy neměl jsem v úmyslu vás urazit a na důkaz, že se na mě nehněváte, dovolte, abych jel vedle vás."
"Jakže?" zvolal Canolles. "Odpouštím vám s radostí, stokrát, tisíckrát... Nezlobím se na vás, vikomte, a na důkaz " podal mu ruku, do které vklouzlajako poplašené ptáče malá, jemná ručka.
Zbytek noci či vlastně rána uběhl za Canollesova ztřeštěného povídání. Vikomt mu mlčky naslouchal a občas se zasmál.
Oba sluhové jeli za nimi. Pompejus vykládal Castorinovi, jak byla ztracena bitva u Corbie, kterou bylo možné vyhrát, kdyby ho neopomenuli pozvat k poradě, která se toho rána konala.
"Ale jak jste skoncoval svoji záležitost s vévodou ďÉpernon?" zeptal se vikomt Canollese, když se rozednívalo.
"Ta věc nebyla tak nesnadná," odpověděl baron. "Po tom, co jste mi řekl, vikomte, měl co dělat on se mnou a ne já s ním. Buď se nabažil čeká ní a odešel, neboje umíněný a ještě mě tam čeká." ;
"A co slečna de Lartigues?" dodal vikomt s lehkým váháním.

"Slečna de Lartigues, vikomte, nemůže být doma s vévodou ďÉpernon a zároveň ‚U zlatého telete' se mnou. Nesmíme od žen vyžadovat nemožnosti."
"To není odpověď, barone. Táži se vás, jak jste se mohl vzdálit od slečny de Lartigues, jsteli do ní zamilován?"
Canolles se díval na vikomta příliš vidoucíma očima, neboť už byl jasný den, a obličej malého šlechtice byl zastíněn jen střechou jeho plstěného klobouku.
Zachvátila ho šílená touha odpovědět to, co měl na mysli, ale Pompejus, Castorin a vikomtovo vážné vzezření ho zadrželo. A hlavně ho zadržela pochybnost.
"Co kdybych se mýlil? Kdyby to byl i přes malou rukavičku a drobnou ručku muž? Ó, jaká by to byla blamáž! Takový omyl by mě znemožnil."
Ozbrojil se tedy trpělivostí a odpověděl na vikomtovu otázku jedním z těch

úsměvů, které odpovídají na všechno.
V Berbazieux zastavili, aby posnídali a dopřáli koním oddech. Canolles snídal s vikomtem a při snídani obdivoval ručku, jejíž rukavička u něj vzbudila tak živé vzrušení. Kromě toho byl vikomt nucen sejmout z hlavy klobouk a odkrýt své krásně zvlněné, zlaté vlasy, takže každý, kromě zamilovaného, a proto slepého, by byl zbaven nejistoty, ale Canolles se příliš bál, aby se neprobudil a nebyl konec jeho krásnému snu. Shledával zvláštní půvab ve vikomtově inkognitu, jež mu dovolovalo množství drobných důvěrností, které by mu úplné poznání nebo přiznání zakázalo. Nepřenesl tedy ani slovo, které by mohlo vikomta upozornit, že je jeho inkognito prozrazeno.
Po snídani se znovu vydali na cestu a jelo se až do poledne. Chvílemi přiváděla únava, kterou vikomt nebyl schopen déle zakrývat, na jeho líce úbělovou bledost nebo lehké zachvívání celého těla, po jehož příčině se Canolles přátelsky dotazoval. Tu se pan de Cambesjen usmíval, jako by vůbec netrpěl, a dokonce navrhoval, aby zdvojnásobili rychlost, což Canolles odmítal se slovy, že mají před sebou ještě dlouhou cestu a že je proto nutné šetřit koně.
Po obědě vstával vikomt těžce od stolu. Canolles mu přiskočil na pomoc.
"Potřebujete si odpočinout, můj mladý příteli," domlouval mu. "Tato nepřetržitá jízda by vás do tří dnů zabila. Dnes v noci nepojedeme, ale pěkně si lehneme. Chci, abyste se dobře vyspal, a nejlepší pokoj v hostinci musí být váš, nebo ať zemřu."
Vikomt pohlédl na Pompeja s takovým zděšením, že se Canolles nemohl zdržet smíchu.
"Vykonáváli se taková cesta, každý má mít svůj vlastní stan."
"Nebo aspoň jeden stan pro dva," podotkl Canolles s nejnevinnější tváří na světě. "To by úplně stačilo."
81

'< Vikomta zamrazilo.
Baron fal do živého a po očku vidě!, jak vikomt dává Pompejovi znamení. Štolba se přiblížil ke svému pánovi, který mu pošeptal několik slov, a po chvilce vyrazil pod jakousi záminkou vpřed a zmizel.
Asi za hodinu a půl po této malé příhodě, o jejíž vysvětlení Canolles nežádal, vjížděli do většího městyse, kde uviděli starého štolbu na prahu hostince slušného vzhledu.
"Ach, zdá se, že strávíme noc tady, vikomte, mám pravdu?" zeptal se Canolles.
"Ano, pokud proti tomu nic nenamítáte, barone."
"Vždyť víte, že chci všechno, co chcete vy. Řekl jsem vám už, že cestuji pro zábavu, zatímco vy, jak jste se mi zmínil, cestujete za vážnými záležitostmi. Pouze se obávám, že v tom hnízdě nebudeme mít pohodlí."
"Noc uběhne rychle," ujišťoval vikomt.
Zastavili a Pompejus si pospíšil podržet svému pánovi třmeny dříve, než tak mohl učinit Canolles, jenž uvažoval, že podobná ochota muže k muži by byla směšná.
"Rychle můj pokoj!" řekl vikomt. "Máte pravdu, pane de Canolles," obrátil se ke svému společníkovi, "jsem skutečně hrozně unavený."
"Zde, pane," otevírala hostinská dveře velké světnice, jejíž zamřížovaná okna vedla na dvůr. Nad ní byla sýpka.
"A kde je můj?" tázal se Canolles a vrhl žádostivý pohled na spojovací dveře, které se zdály být slabou přehradou proti tak zostřené zvědavosti, jakou bylajeho.
"Váš?" odpověděla hostinská. "Pojďte tudy, pane, dovedu vás tam."
Aniž dbala na baronovu mrzutost, zavedla ho na konec chodby plné dveří, oddělené od vikomtovy světnice šířkou dvora.
"Nyní jsem si jistý," řekl si Canolles. "Jednal jsem však jako hlupák. Jen chytře buduli se tvářit mrzutě, všechno pokazím. Tvařme se tedy co nejroztomileji."
Vyšel na jakýsi balkón, v který vybíhala zevní chodba, a volal:
"Dobrou noc, milý vikomte! Spěte dobře, mate to skutečně zapotřebí. Chcete, abych vás zítra vzbudil...? Ne...? Vzbuďte mě tedy vy, vstaneteli dříve. Dobrou noc!"
"Dobrou noc, barone!" odpověděl vikomt.
,,Apropos," dodal Canolles. "Nechybí vám nic? Nemám vám půjčit Castorina, aby vám pomohl při svlékání?"
"Děkuji, mám Pompeja spí ve vedlejší světnici."
"Dobré opatření udělám totéž s Castorinem. Opatrnosti nikdy nezbývá, viďte, Pompeje? Zejména v cizí krčmě... Dobrou noc, vikomte!"
Malý šlechtic mu odpověděl stejným přáním a dveře se za ním zavřely.
"Dobrá, vikomte," šeptal si Canolles, "zítra bude řada na mně, abych

zamluvil nocleh, a vrátím vám to... Dobrá," pokračoval, "zamyká na dva západy, na okna věší plášť, abych nezahlédl ani jeho stín... Hrome, jaký to cudný hoch, ten malý šlechtic! Ale to je jedno. Zítra!"
Canolles vešel do světnice, mrzutě se svlékl a ulehl na lůžko. Když konečně usnul, zdálo se mu, že Nanon našla v jeho kapse perlově šedou vikomtovu rukavičku.

jedenáctý

Příštího dne byl Canolles v ještě veselejší náladě než předtím. Rovněž vikomt de Cambes se dal strhnout k upřímnější veselosti, ba i sám starý Pompejus žertoval při líčení svých polních tažení Castorinovi. Celé ráno tak uběhlo za oboustranných roztomilostí.
Při snídani se Canolles omluvil, že musí na chvíli vikomta opustit. Musí napsat dlouhý dopis jednomu svému příteli, bydlícímu v okolí, jak řekl, a kromě toho prý bude nucen navštívit jiného svého přítele, jehož obydlí je vzdáleno asi čtyři míle od Poitiersu a leží u samé silnice. Baron se tázal na tohoto přítele hostinského a bylo mu řečeno, že dům svého přítele nalezne kousek cesty před vesnicí Jaulnay a že jej pozná podle dvou vížek.
Protože se měl Castorin oddělit od malé tlupy, aby odevzdal dopis, a Canolles vykonat svoji návštěvu, prosil vikomta, aby určil, kde se bude nocovat. Vikomt se zahleděl na mapu, kterou vezl Pompejus v pouzdře, a navrhl vesnici Jaulnay.
Baron nic nenamítal a hnal svoji lstivost tak daleko, že řekl:
"Pompeje, budeteli zase poslán, abyste obstaral nocleh, zamluvte mi, pokud to bude možné, pokoj vedle pokoje vašeho pána, abychom mohli před spaním trochu hovořit."
Potměšilý štolba vyměnil s vikomtem pohled a usmál se, připraven neuposlechnout baronovo přání. Castorin si potom přišel pro psaní a dostal rozkaz, aby za nimi přijel do Jaulnay. Že by se mohl zmýlit v hostinci, bylo vyloučeno, neboť v Jaulnay byla pouze jedna krčma "U Velikého Karla Martela".
Vydali se na cestu. Asi pět set kroků od Poitiersu, kde obědvali, odbočil Castorin vlevo. Ostatní jeli společně ještě asi dvě hodiny, když tu Canolles poznal přítelův dům. Ukázal jej vikomtovi, rozloučil se s ním, zopakoval Pompejovi svou žádost ohledně noclehu a dal se příčnou cestou vlevo.
Vikomt byl zcela uklidněn včerejší den minul šťastně a dnes neuslyšel nejmenší narážku. Už se tedy z Canollesovy strany neobával ničeho a od té chvíle, co považoval barona za pouhého spolucestujícího, dobré

82
83

ho, veselého a duchaplného společníka, si přál, aby mohl vykonat celou cestu v jeho průvodu. Neposlal Pompeja zamluvit nocleh, protože buď pokládal toto zařízení za zbytečné, nebo se nechtěl odloučit od svého štolby a zůstat sám na silnici.
Do vesnice dorazili v noci. Pršelo. Naštěstí bylo v jedné světnici zatopeno. Vikomt ji najal, aby se mohl převléknout, a nařídil Pompejovi, aby se postaral o baronův nocleh.
"Všechno už je zařízeno," ubezpečoval sobecký štolba, jenž se nemohl dočkat, aby si mohl sám lehnout. "Hostinská slíbila, že se o to postará."
"Dobrá... Moje toaletní skříňka?"
"Zde."
: "Moje lahvičky?" ; ť! ;
"Tadyjsou." ' ;s: ::'
"Děkuji... Kde spíš ty, Pompeje?" ' . , c
"Na konci chodby." ''''' :>' '' ; :
! "A budeli třeba tě zavolat?" : ;; Hř : "SUK 'v
"Zde je zvonek hostinská přijde." ; i, ;;; ", '.:
"To stačí. Zavírají se ty dveře dobře?" ' ; >'':: >=;>
"Podíváme se..." ; ,P ; r ~H:
..' "Nemají závory?" . : , ' ;!;;:.. V
"Ne, aleje tady zámek." ,: ',
"Dobrá, zamknu zvnitřku. Jiný vchod sem nevede?" l? '> :;!y :
"Pokud vím, tak ne." :, '" i
Pompejus vzal svíčku a obešel celou světnici. , .; : ,
"Podívej se, jsouli v pořádku okenice." K: : .>,
"Jsou zaháčkované." : ;;:;> :.;
"Dobrá. Jdi si lehnout, Pompeje." > . <

Štolba odešel a vikomt otočil klíčem v zámku.
Asi o hodinu později vyšel Castorin přijel do hostince první a měl světnici vedle Pompejovy po špičkách na chodbu a otevřel Canollesovi dveře.
Baron vklouzl s tlukoucím srdcem do hostince a Castorin mu označil světnici pana de Cambes.
Vikomt právě ulehl, když uslyšel na chodbě kroky.
Jak jsme se už zmínili, byl malý šlechtic velmi bázlivý. Proto se při tomto zvuku zachvěl a napjal sluch.
Kroky se zastavily před jeho dveřmi.
O vteřinu později někdo zaklepal.
"Kdo je to?" tázal se tak ustrašený hlas, že by ho Canolles ani nepoznal, kdyby neměl už dříve příležitost studovat jeho variace.
"Já," odpověděl Canolles.
"Cože, vy?" přešel hlas ze strachu v hrůzu.
"Ovšem... Představte si, vikomte, že v celém hostinci už není místo
84

ani jediný volný pokoj... Ten pitomec Pompejus na mne nemyslel... Ve vesnici jiný hostinec není, a protože jsou ve vaší světnici dvě postele..."
Vikomt vrhl pohled plný děsu na dvě manželská lůžka, postavená vedle sebe v přístěnku a oddělená pouze stolkem.
"Nu, rozumíte?" pokračoval Canolles. "Přicházím vás o jedno požádat. Rychle otevřete, prosím vás, nebo tady nachladnu..."
Ve světnici bylo slyšet zmatené pobíhání, přehazování věcí a šelest oděvu.
"Ano, ano, barone," volal zmateně vikomtův čím dále vyděšenější hlas, "už jdu, už běžím..."
"Čekám... Ale pospěšte si, proboha, milý příteli, nechceteli mě zde nalézt promrzlého."
"Odpusťte, ale už jsem spal, vidíte, že..."
"Zdá se mi však, že svítíte?"
"Ne, mýlil jste se..." ..   .   .,!{",
Světlo ihned zhaslo. Canolles se proto nehnìval.
"Tady jsem... Nemohu najít dveře," lhal vikomt.
"To si myslím," řekl baron. "Slyším váš hlas na druhém konci světnice... Sem, přece..."
"Hledám zvonek, abych přivolal Pompeja."
"Pompejus spí na druhém konci chodby a vůbec vás neuslyší... Chtěl jsem ho vzbudit, abych z něho něco vytáhl, ale nešlo to... spí jako dřevo."
"Zavolám tedy hostinskou."
"Ta postoupila svou postel nějakému cestujícímu a sama si šla lehnout na seník... Nikdo nepřijde, milý příteli... Proč vlastně chcete někoho volat? Nikoho nepotřebuji."
"Ale já"
"Otevřete dveře, já vám poděkuji, najdu potmě svoje lůžko a lehnu si. To je všechno. Tak mi otevřte, prosím vás."
"Ale vždyť určitě mají ještě jinou světnici... třeba bez postelí..." naříkal vikomt. "Není možné, aby tu nebyla ještě jedna... Volejme, hledejme..."
"Drahý vikomte, považte, že právě odbilo půl jedenácté. Vzbouříte celý hostinec... Budou myslet, že hoří. Bude poplach, nebudeme celou noc spát a to by byla škoda, protože už spím vestoje."
Zdálo se, jako by poslední slova vikomta trochu uklidnila. Drobné kroky se blížily ke dveřím, které se po chvilce otevřely.
Canolles vešel a zavřel je za sebou.
Sotva vikomt otevřel, ihned odběhl od dveří.
Canolles se ocitl téměř v naprosté tmě, neboť poslední dohasínající oharky v krbu vrhaly pouze nepatrnou zář. Vlahé ovzduší bylo nasyceno všemi těmi vůněmi, které prozrazují nejvybranější toaletu.
85

"Ach, děkuji, vikomte," ozval se Canolles, ,je zde skutečně lépe než na chodbě."
"Chce se vám spát, barone?" tázal se vikomtův hlas.
"Samozřejmě... Jen mi ukažte moje lůžko, vyznáte se ve světnici... nebo rozsvítím svíčku..."
"Ne, ne, to je zbytečné!" zvolal vikomt rychle. "Vaše lůžko je zde vlevo."
Jelikož však byla vikomtova levá strana po baronově pravici, šel Canolles vpravo, nahmatal zavřenou okenici, u okna malý stolek a na něm zvonek, který poděšený vikomt tak zoufale hledal. Jakoby náhodou strčil zvonek do kapsy.
"Co to říkáte?" zeptal se. "Podívejte, vikomte, hrajeme si na slepou bábu... Měl

byste aspoň křičet: ‚Hoří!' Ale proč se, k čertu, tak tlačíte do kouta?"
"Hledám zvonek, abych mohl přivolat Pompeja."
"Co chcete, prosím vás, u všech ďasů, Pompejovi?" i.yn ;;!",
"Chci... chci, aby si ustlal vedle mého lůžka" ..... ,c.: 'bfi. ,
"Komu?" ' ,. . L<; i,
"Sobě." >> <>". '.
"Sobě...? Co to říkáte, vikomte? Lokaj ve vaší světnici? Jděte, chováte se jako bojácná holčička... Jsme přece dost velcí hoši, abychom se ubránili sami. Nejen mi podejte ruku a doveďte mě k mému lůžku, které nemohu najít... nebo... rozsviťme svíčku."
"Ne, ne!" křičel vikomt.
"Nechceteli mi podat ruku, měl byste mi hodit alespoň konec nějaké niti jsem v opravdovém labyrintu."
Postupoval s rozepjatými pažemi do kouta, odkud slyšel hlas. Vtom se kolem něho něco kmitlo, jakoby stín, a o jeho čich zavadila jemná vůně. Zavřel paže, ale objal pouze vzduch.
"Tam, tam!" ozýval se vikomt z druhého konce světnice. "Dotýkáte se svého lůžka, barone."
"Které z lůžek je moje?"
"Na tom nezáleží, já neulehnu."
"Že si nelehnete?" zvolal Canolles a po těchto neopatrných slovech se obrátil.
"A co budete dělat?"
"Přespím na židli."
"Jděte, takové dětinství nestrpím. Pojďte sem, vikomte!"
Při posledním vzplanutí světla v krbu, které ihned uhaslo, Canolles uviděl vikomta, krčícího se v koutku mezi oknem a skříní.
Toto světelné vzplanutí nebylo delší než blesk, ale stačilo, aby vedlo barona a dalo vikomtovi na srozuměnou, zeje ztracen. Canolles se k němu přiblížil s rozevřenými pažemi, a třebaže ve světnici znovu zavládla

úplná tma, ubohý malý šlechtic pochopil, že tentokrát svému pronásledovateli neujde.
"Barone, barone," koktal vikomt, "nepřibližujte se, zapřísahám vás! Jsteli šlechtic, nehněte se z místa ani o krok!"
Canolles se zarazil. Vikomt byl tak blízko, že slyšel tlukot jeho srdce a cítil jeho horký dech. Současně barona ovanula rozkošná, opojná vůně vůně mládí a krásy, tisíckrát sladší vůně než vůně květin, která ho zbavila možnosti uposlechnout vikomta, i kdyby chtěl.
Stál na témže místě s rukama vztaženýma proti těm malým ručkám, které ho už předem odstrkovaly. Tušil, že stačí už jen jeden, jediný pohyb, aby se dotkl toho rozkošného těla, jehož pružnost poslední dva dny tolik obdivoval.
"Milost! Milost!" šeptal vikomt hlasem, v němž se k děsu začínala družit i trocha rozkoše. "Milost!"
Slova odumřela na rtech. Canolles cítil, jak se svezlo to okouzlující tělo na kolena.
Prsa se mu dmula rozechvěním, neboť přízvuk prosícího hlasu prozrazoval, že užje jeho protivník napůl poražen.
Postoupil tedy o krok kupředu, vztáhl ruce a setkal se se sepjatýma rukama malého šlechtice, který jen téměř bolestně vzdychl, protože už neměl sílu vyrazit výkřik.
Vtom se pod oknem ozval dusot koně a kdosi prudce zabušil na dveře hostince. Bušení bylo provázeno křikem a povykem.
"Pan baron de Canolles!" křičel hlas.
"Ó, díkybohu, to je má spása," zašeptal vikomt.
"Mor aby zachvátil to zvíře!" zaklel baron. "Nemohl přijít až ráno?"
"Pan baron de Canolles!" opakoval hlas. "Pan baron de Canolles! Musím s ním okamžitě mluvit."
"Co se děje?" zeptal se baron a o krok ustoupil. ".''
"Pane, pane..." volal za dveřmi Castorin. "Ptají se po Vás... hledají vás."'
"Ale kdo, pitomče?" , : ,
"Kurýr." : ' ! ' >:' "
"Čí?"
"Kurýr pana vévody ďÉpernon." , > ...
"Co mi chce?" :
"Služba krále."
Po tomto kouzelném slově otevřel Canolles s proklínáním dveře a vyšel na chodbu. Z jedné světnice se ozývalo Pompejovo hlasité chrápání.

Kurýr zatím vešel a čekal ve velké přízemní místnosti. Canolles ho vyhledal, a když četl Nanonin dopis, zbledl. Několik otázek položených

poslovi baronovi potvrdilo, že se musí bez prodlení vydat na cestu. Znovu si přečetl list. Jeho poslední slova Vaše upřímná sestra Nanon mu pověděla, co se stalo: slečna de Lartigues se zachránila tím, že ho prohlásila za svého bratra. Canolles několikrát slyšel Nanon mluvit málo lichotivými slovy o bratrovi, jehož místo nyní zaujal. To ovšem nezmírnilo jeho rozmrzelost, s jakou přijímal vévodovo poselství.
"Dobře," řekl úsečně a vysypal jezdci do dlaně obsah své peněženky, aniž by mu povolil úvěr v hostinci, což by jindy neopomněl učinit, "řekněte svému pánovi, že jste mě dohonil a že jsem ihned uposlechl rozkaz."
"A slečně de Lartigues nemám nic vyřídit?"
"Zajisté, vyřiďte jí, že bratr oceňuje její péči a že je jí zavázán díky... Castorine, sedlej koně!"
A beze slova opustil posla, jenž zde stál celý udivený tímto drsným přijetím. Canolles se vrátil k vikomtovi, jehož nalezl bledého a už oblečeného. Na římse krbu hořely dvě svíce. Baron vrhl lítostivý pohled do přístěnku na dvojici lůžek, z nichž jedno bylo lehce zmáčknuto. Malý šlechtic sledoval ten pohled s pocitem studu, který mu vehnal všechnu krev do tváře.
"Můžete být spokojen, vikomte," řekl Canolles, "zbavíte se mě. Odjíždím v králově službě."
"A kdy?" zeptal se vikomt ne zcela klidným hlasem.
"Okamžitě. Jedu do Nantes, kde je dvůr."
"Sbohem, pane!" vypravil ze sebe malý šlechtic, klesl do křesla a neodvažoval se pohlédnout na svého společníka.
Canolles k němu přistoupil.
"Možná, že se už neuvidíme," řekl pohnutým hlasem.
"Kdo ví?" odvětil vikomt a pokoušel se o úsměv.
"Slibte něco muži, jenž vás věčně zachová v paměti," žádal baron a v upřímném pohnutí položil ruku na srdce.
"Co vám mám slíbit?"   ,i(1,,,   ,; ,
"Že si na mě někdy vzpomenete." ,,.   ,;
"Slibuji."   :   ,
"A bez hněvu?" ,   ,:   .
"Ano." .'.., '
"A na důkaz svého slibu...?" zeptal se Canolles.   ,,   , ...   ,
Vikomt mu podal ruku.
Baron uchopil chvějící se ručku, aby ji stiskl ve své, ale puzen mocnějším citem, než byla jeho vůle, ji horoucně přitiskl ke svým rtům. Potom se vyřítil ze světnice a šeptal:
"Ach, Nanon! Nanon! Budeš mě moci někdy odškodnit za to, co jsem tvou vinou ztratil?"
88

dvanáctý
Sledujemeli nyní prince z rodu Condé do jejich vyhnanství v Chantilly, které Richon vylíčil vikomtovi tak černými barvami, uvidíme tento obraz.
V krásných kaštanových stromořadích, obsypaných sněhovými květy, na rozsáhlých trávnících, prostírajících se až k modravým rybníkům, se to hemží rojem procházejících se návštěvníků. Někteří se smějí, jiní vážně rokují nebo zpívají. Tu i tam je možné ve vysokých travinách vidět obrysy čtenářů, ztrácejících se ve vlnách zeleně, kde se zřetelně bělá jen stránka knihy, kterou hltají. Bude to nepochybně Kleopatra pana de la Calprenede, Astrée pana ĎUrfé nebo Veliký Cyrus slečny de Scudéry. Z loubí porostlého kozím listem a svlačcem se linou sladké akordy loutny a zpěv neviditelných pěvců. Hlavním stromořadím, vedoucím k zámku, chvílemi bleskurychle projede jezdec nesoucí zprávy.
Na terase zámku se v té době vážně procházejí tři ženy, oděné do černého hedvábí, obřadného a vznešeného chování, sledované v předepsané vzdálenosti uctivými, mlčícími štolby. Dáma uprostřed přes svých padesát sedm let ztepilá učeně hovoří o státních záležitostech. Hrdě vzpřímená mladá žena po její pravici naslouchá se svraštěnými brvami učené teorii své sousedky. Dáma po levici, nejživější z nich, ale přitom i nejodměřenější patrně proto, že náleží k nižšímu stavu než obě ostatní mluví, poslouchá a uvažuje zároveň.

Dáma uprostřed je princezna vdova, matka vítěze od Rocroy, Norlingen a Lensu, jemuž se od doby, co byl pronásledován a co ho tato perzekuce přivedla do Vincennes, začalo říkat Veliký Condé jméno, které mu zachovalo i potomstvo. Princezna vdova, v jejichž rysech dosud vidíme stopy krásy, která ji učinila jednou z posledních a snad nejšílenějších lásek Jindřicha čtvrtý, byla raněna ve své lásce matky a ve své pýše princezny takovým facchino italiano, jemuž se říkalo Mazarin, pokud byl sloužícím kardinála Bontivoglia, a jenž se od doby, co je milencem Anny Rakouské a prvním ministrem francouzského království, tituluje Jeho Eminence kardinál Mazarin.
Odvážil se uvěznit prince a vypovědět matku a ženu vznešeného vězně do vyhnanství v Chantilly.
Dáma po pravici je Klára Klementina de Maillé, princezna de Condé, kterou podle aristokratického zvyku tehdejší doby nazývají jen krátce princeznou na znamení, že žena hlavy rodiny de Condé je první princeznou rodem, nejvznešenější princeznou. Byla vždy hrdá, ale od doby, co je perzekvována, její hrdost vzrostla a ona zpyšněla.
Žalářování jejího manžela z ní učinilo hrdinku. Stala se politováníhodnější než vdova a její syn, sedmiletý vévoda ĎEnghien, zajímavější
89

než skutečný sirotek. Ví, že se na ni upírají všechny zraky, ale oděla se do smutku bez obavy, že se stane směšná.
Od doby, co byly tyto lkající dámy poslány Annou Rakouskou do vyhnanství, se jejich hlasitý nářek změnil v tlumené hrozby; z utlačovaných se staly buřičky.
Dueňa po levici je markýza de Tourville, která se neodvažuje psát romány, ale zato se zabývá politikou. Osobně sice neprodělala válku jako statečný Pompejus a také nebyla raněna jako on u Corbie, ale její manžel, který byl váženým setníkem, bojoval u La Rochelle a padl u Friburku. Dědička jeho jmění se domýšlela, že zdědila i jeho válečné schopnosti. Od doby, co se v Chantilly připojila k princeznám de Condé, vymyslela už tři válečné plány, které postupně vzbudily obdiv dam princezniny suity a které byly odročeny na dobu, až se budou tasit meče. Neodvažuje se obléci uniformu svého manžela, ačkoliv k tomu měla často chuť, ale nad své lůžko zavěsila jeho meč a občas, když je sama, jej s bojovným výrazem ve tváří tasí z pochvy.
Přes svůj slavnostní vzhled je zámek Chantilly vlastně jen rozsáhlými kasárnami, a kdo by dobře hledal, našel by ve sklepích prach a v komorách bodáky.
Všechny tři procházející se dámy se každou chvíli obracely k hlavní bráně zámku. Zdálo se, že očekávají příchod důležitého posla. Princezna vdova už po několikáté potřásá hlavou, vzdychá a opakuje:
"Setkáme se s nezdarem, milá dcero, budeme poníženy."
"Sláva se platí draze," podotkla stále stejně odměřená paní de Tourville, "a bez boje není vítězství."
"Setkámeli se s nezdarem, budemeli přemoženy, pomstíme se," pronesla mladá princezna.
"Madame," řekla princezna vdova, "setkámeli se s nezdarem, bude to Bůh, jenž porazí prince. Chtěla byste se mstít Bohu?"
Mladá princezna se uklonila před vznešenou pokorou své tchýně.
Tyto tři osobnosti, takto se zdravící a navzájem si podkuřující kadidlem chvály, se téměř podobaly biskupovi, jemuž přisluhují dva jáhnové, kteří si berou Boha za záminku, aby se sobě mohli klanět.
"Nepřichází ani pan de Turenne, ani pan de la Rochefoucauld, ani pan de Bouillon," posteskla si princezna vdova. "Nikdo nepřichází."
"Ani peníze," podotkla paní de Tourville.
"A na koho se máme spolehnout, když na nás zapomíná i Klára?"
"Kdo vám říká, milá dcero, že na vás paní de Cambes zapomíná?"
"Nevrací se."
"Možná jí v tom bylo zabráněno. Víte, že jsou cesty střeženy vojskem pana de SaintAignan."
"Mohla by aspoň napsat."
"Chtěla byste snad, aby svěřila papíru tak důležitou odpověď, jako je
90

vzkaz, že takové město jako Bordeaux přistupuje na stranu princů...? Ne, z té strany se neobávám ničeho."
"Ostatně," řekla paní de Tourville, ,jeden z plánů, které jsem měla čest předložit Vaší Výsosti, měl vyvolat vzpouru v Guyenně."
"Ano, ano, vrátíme se k němu, budeli třeba," odpověděla princezna. "Já se však kloním k názoru své paní matky a začínám věřit, že Kláru stihla nějaká nehoda.

Jinak by už byla tady. Snad ji její sedláci nepodpořili. Poddaný se chopí každé příležitosti, aby nemusel platit. A víme, co přes své sliby udělají či neudělají guyennští? Jsou to Gaskoňci."
"Chvastouni," dodala paní de Tourville. "Jednotlivci jsou stateční, to je pravda, ale jsou špatnými vojáky. Dovedou křičet: ‚Atžije princ!', majíIi strach před Španělem, to je všechno."
"Velice nenávidí pana ĎÉpernon," řekla princezna vdova. "V Agenu ho oběsili in effigie a slíbili, že v Bordeaux ho pověsí ve vlastní osobě, vrátíli se tam."
"Vrátí se tam a dá je pověsit," dodala princezna pohrdavě.
"A tím vším je vinen pan Lenet, pan Petr Lenet," řekla paní de Tourville rozhorleně, "ten svéhlavý rádce, jehož jste si umínila ponechat a který dovede naše záměry jen kazit. Kdyby nezavrhl můj druhý plán, který spočívá v tom, jak se pamatujete, abychom se lstí zmocnili zámku Vayres, ostrova SaintGeorge a tvrze Blaye, už nyní bychom obléhali Bordeaux a Bordeaux by se muselo vzdát."
"Mně je milejší, s dovolením Jejich Výsostí, přidáli se k nám dobrovolně," ozval se za paní de Tourville hlas, jehož uctivému přízvuku nescházel ironický nádech. "Město, které kapituluje, podléhá jen moci a k ničemu se nezavazuje. Ale město, které se nabízí, se kompromituje a je nuceno až do konce sdílet osud těch, k nimž se přidalo."
Dámy se ohlédly a uviděly Petra Leneta, jenž vyšel malými dvířky vedoucími z chodby na terasu a přiblížil se k nim zezadu, když se opět ubíraly k hlavní bráně zámku, k níž se stále vracely jejich zraky.
To, co řekla paní do Tourville, byla částečně pravda. Petr Lenet, rádce princů, chladný, učený a vážný muž, měl věznem uloženo bdít nad přáteli i nepřáteli a je nutné doznat, že mu dalo více práce zabránit přátelům prince, aby nekompromitovali jeho věc, než maření zlých úmyslů jeho nepřátel. Jelikož však byl obratný a zchytralý jako advokát, zvyklý na všechny uskoky a palácové pletichy, zvítězil obyčejně bud šťastnou protilstí, nebo nezdolnou vytrvalostí. V Chantilly ostatně sváděl své nejučenější bitvy. Sebeláska a ješitnost paní de Tourville, netrpělivost princezny a aristokratická neústupnost princezny vdovy vyvážily Mazarinovu lstivost, pýchu Anny Rakouské a nerozhodnost parlamentu. Lenet, pověřený princi korespondencí, pojal zásadu podávat princeznám nové zprávy jen v příhodných chvílích a ustanovil sám sebe rozhodčím, kdy je doba příhodná a kdy není. Protože se ženská diplomacie

neřídí vždy mlčenlivostí, hlavním pravidlem diplomacie mužů, jeho nepřátelé se dozvěděli hezký počet jeho plánů od jeho přátel.
Obě princezny, které uznávaly oddanost a zejména užitečnost Petra Leneta, přestože jim mnohdy odporoval, přijaly rádce přátelským pokynem hlavy. Na rtech princezny vdovy se objevil i slabý úsměv.
"Nuže, milý Lenete," oslovila ho, "slyšel jste, jak paní de Tourville naříkala či spíše jak jsme naříkaly? Jde to čím dál tím hůř... Ach, naše záležitosti, milý Lenete, naše záležitosti!"
"Madame," odpověděl Lenet, "nevidím to tak černě jako Vaše Výsost. Pevně věřím, že nám čas přinese štěstí. Znáte přísloví: ‚Kdo čeká, ten se dočká.'?"
"Čas, návrat štěstí. To je filozofie, pane Lenete, a ne politika," zvolala princezna.
Lenet se usmál.
"Filozofie je užitečná při všech věcech, madame, a zejména v politice. Učí, abychom nezpyšněli úspěchem a v neštěstí neztráceli trpělivost."
"Na tom nezáleží," řekla paní de Tourville. "Dobrý kurýr by mi byl milejší než všechny vaše zásady. Mám pravdu, princezno?"
"Ano, přiznávám," odpověděla paní de Condé.
"Její Výsost bude tedy uspokojena, protože dnes přijedou tři," řekl Lenet chladnokrevně.
"Jakže, tři?"
"Ano, madame. Jeden byl spatřen na silnici vedoucí z Bordeaux, druhý přijíždí ze Stenaye a třetí z la Rochefoucauld."
Obě princezny vykřikly radostným překvapením. Markýza de Tourville se kousla do rtů.
"Myslím, milý pane Petře," řekla s úsměvem, aby zakryla svůj hněv a zaobalila pozlátkem slova, jimiž chtěla bodnout, "myslím, že tak obratný kouzelník jako vy by neměl zůstat v polovině cesty, a když nám oznámil příchod kurýrů. měl by nám také sdělit obsah jejich depeší."
"Moje vědomosti, madame, nesahají tak daleko, jak se domníváte. Nechci být ničím jiným než věrným služebníkem," pronesl skromně. "Oznamuji, ale nehádám."
V tom okamžiku, jako by Lenetovi skutečně sloužil nějaký domácí skřítek, se

objevili dva jezdci, blížící se cvalem k mřížím zámku. Zároveň opouštěly skupiny zvědavců stezky a trávníky a spěchaly sem, aby se dozvěděly, co je nového. Jezdci seskočili na zem, jeden z nich hodil druhému, jenž se zdál být jeho lokajem, uzdu uříceného, pěnou pokrytého koně a rozběhl se k princeznám, jež mu přicházely vstříc a které spatřil na konci terasy.
"Kláro!" zvolala princezna.
"Ano, jsem to já, Výsosti. Račte přijmout mojí nejhlubší poklonů, pa dáme."

Malý šlechtic poklekl na jedno koleno a chtěl uchopit princezninu ruku, aby ji uctivě políbil.
"Do mé náruče, drahá vikomteso, do mé náruče!" zvolala paní de Condé a zdvíhala ji.
Když se dal jezdec princeznou obejmout, obrátil se k princezně vdově a hluboce sejí poklonil.
"Mluvte rychle, drahá Kláro!" řekla princezna vdova.
"Ano, mluv!" dodala paní de Condé. "Viděla jsi Richona?"
"Ano, Výsosti, a mám vám vyřídit jeho vzkaz."
"Dobrý, nebo špatný?"
"To nevím obsahuje jen dvě slova."
"Která? Rychle, hořím netrpělivostí!"
Obličej obou princezen vyjadřoval nejvyšší úzkost.
"Bordeaux ano, " pronesla Klára. Sama byla v nejistotě, jaký účinek budou mít ta dvě slova, ale ihned se uspokojila, protože princezny odpověděly vítězným výkřikem, který sem přivolal Leneta z druhého konce terasy.
"Lenete! Pojďte rychle!" volala princezna. "Víte, jakou novinu nám přináší ta dobrá Klára?"
"Ovšem, madame, vím to," odpověděl Lenet s úsměvem, "a proto jsem nespěchal."
"Jakže, vy to víte?"
" Bordeaux ano, " řekl Lenet.
"Opravdu, milý Petře, vy jste skutečný čaroděj," zvolala princezna vdova.
"Když jste to však věděl a viděl náš nepokoj, proč jste nás ho těmi dvěma slovy nezbavil?" zeptala se princezna s výčitkou.
"Protože jsem chtěl ponechat paní vikomtese de Cambes odměnu za její námahu," odpověděl Lenet a uklonil se před Klárou, jež zde stála dojatá, "a potom také proto, že jsem se obával výbuchu radosti Vašich Výsostí na terase před zraky všech."
"Máte pravdu, máte vždycky pravdu, můj dobrý Petře," řekla princezna. "Mlčme!"
"A za to vděčíme tomu statečnému Richonovi," dodala princezna vdova. "Mám pravdu, že jste s ním spokojen a že vše dobře zařídil, kmotře Lenete?"
"Kmotře" bylo mazlivým oslovením princezny vdovy, která šije osvojila od Jindřicha IV, jenž toto slovo často užíval.
"Richon je muž činu, madame, a Vaše Výsost ví dobře, že bych ho nikdy nedoporučil, kdybych si jím nebyl jistý jako sám sebou."
"Co pro něho uděláme?" zeptala se princezna.
"Měli bychom mu dát nějaké důležité postavení," odpověděla princezna vdova.

92
93

"Důležité postavení...? Vaše Výsost zapomíná, že pan Richon není šlechtic," řekla paní de Tourville jízlivě.
"Já také ne, madame," odpověděl Lenet, "a přece to princi nevadí, aby ke mně choval trochu důvěry. Obdivuji se a mám úctu před francouzskou šlechtou, ale odvažuji se říct, že jsou okolnosti, kdy má velké srdce větší cenu než starý erb."
"A proč nepřišel ten dobrý Richon sám, aby nám oznámil tu radostnou zprávu?" zeptala se princezna.
"Zůstal v Guyenně, aby sebral určitý počet mužů. Sdělil mi, že už můžu počítat se třemi sty vojáky jenže prý budou kvůli nedostatku času špatně vycvičeni a jemu by bylo milejší, kdyby byl pověřen velitelstvím některé pevnosti, jako je Vayres nebo ostrov SaintGeorge. Tam by byl prý Jejich Výsostem nejprospěšnější."
"Ale jak to zařídit?" zeptala se princezna. "Jsme nyní u dvora příliš špatně zapsány, než abychom směly někoho doporučit. Ten, koho bychom doporučily, by se stal okamžitě podezřelý."
"Snad by tu byl jiný prostředek, madame," řekla vikomtesa. "Pan Richon mi jej sám navrhl."

"Jaký?"
"Pan dÉpernon je prý šíleně zamilovaný dojisté slečny," pokračovala vikomtesa a zardívala se.
"Ach ano, krásná Nanon," řekla princezna s pohrdáním. "Víme o tom."
"Nuže, zdá se, že pan vévoda nedovede té ženě nic odepřít, a ona přistoupí na všechno, co se od ní dá koupit. Nemohl by se od ní koupit velitelský dekret pro pana Richona?"
"To by byl dobře uložený kapitál," podotkl Lenet.
"Ano, ale pokladna se tenčí, to víte dobře, pane rádce," namítla paní de Tourville.
Lenet se s úsměvem obrátil k paní de Cambes.
"Nyní nadešla chvíle, madame, kdy můžete Jejich Výsostem dokázat, že jste myslela na všechno."
"Co tím chcete říct, Lenete?"
"Tím chce říct, madame, že jsem tak šťastná, že vám mohu nabídnout nepatrnou částku, kterou jsem stěží vynutila na svých sedlácích. Sice je toho málo, ale víc jsem udělat nemohla. Dvacet tisíc liber," řekla komtesa, sklopila oči a tonula v rozpacích, že dvěma prvním dámám království po královně nabízí tak málo.
"Dvacet tisíc liber?" zvolaly princezny.
"To je v nynější době celé jmění," pokračovala princezna vdova.
"Má drahá Klára," volala paní de Condé. "Jak její odvděčíme?"
"Vaše Výsost o tom může přemýšlet později."
"Kde jsou ty peníze?" tázala se paní de Tourville.

"V komnatě Její Výsosti. Rozkázala jsem svému štolbovi Pompejovi, aby je tam odnesl."
"Lenete," řekla princezna, "zapamatujte si, že dlužíme paní de Cambes tuto částku."
"Už jsem ji zapsal do našich pasiv," odvětil Lenet a vytáhl zápisník, kde bylo vedle data zapsáno vikomtesiných dvacet tisíc v sloupci, jehož úhrn by princezny trochu poděsil, kdyby si daly práci s jeho sečtením.
"Jak jste však projeli, má drahá?" zeptala se princezna. "Říkají, že pan de SaintAignan střeží silnici a prohlíží osoby i věci, jako by vybíral daně."
"Díky Pompejově moudrosti jsme se tomu vyhnuli, madame," odpověděla vikomtesa. "Učinili jsme velikou zajížďku a tak jsme se sice o půldruhého dne opozdili, ale dojeli jsme bezpečně. Nebýt toho, byla bych u Vaší Výsosti už předevčírem."
"Uklidněte se, madame," řekl Lenet. "Dosud jsme nic nezmeškali. Nyní jde pouze o to, abychom dobře využili dnešního a zítřejšího dne. Jak se Vaše Výsost pamatuje, očekáváme tři kurýry jeden už dorazil, zbývají tedy ještě dva."
"Mohly bychom se dozvědět jména těch dvou, pane?" zeptala se paní de Tourville v naději, že se jí jednou přece podaří dopadnout v něčem rádce, s nímž byla na štíru.
"Prvním, neklameli mne předtucha, bude Courville. Přichází od pana vévody de la Rochefoucauld."
"Chcete snad říct od prince de Marsillac," opravila ho paní de Tourville.
"Princ de Marsillac je nyní vévodou de la Rochefoucauld, madame."
"Jeho otec zemřel?"
"Před osmi dny."
"Ve Verteuilu."
"A kdo je druhým poslem?" tázala se princezna.
"Druhým je Blanchefort, kapitán gard pánů princů. Přijíždí ze Stenaye od pana de Turenne."
"Proto si myslím," navrhovala paní de Tourville, "abychom neztrácely čas a provedly můj první plán, který jsem sestavila pro možný případ, že by Bordeaux odpadlo a pánové de Turenne a Marsillac se stali našimi spojenci."
"Promiňte, madame," řekl Lenet tím nejzdvořilejším tónem, "ale právě nyní se budou provádět princovy plány, které slibují úplný zdar."
"Princovy plány?" divila se trochu pichlavě paní de Tourville. "Plány prince, jenž je uvězněn ve vincenneské věži a s nikým se nestýká?"
"Zde jsou princovy rozkazy včerejšího data, psané jeho vlastní rukou,"

řekl Lenet a vytáhl z kapsy psaní prince de Condé. "Dostal jsem je dnes ráno.

Dopisujeme si."
Papír byl téměř vyrván z rádcových rukou oběma princeznami, jež hltaly jeho obsah se slzami radosti v očích.
"Copak obsahují Lenetovy kapsy celé francouzské království?" řekla se smíchem princezna vdova.
"Doposud ne, madame, ale s boží pomocí je pro ten účel zvětším. A nyní," pokračoval rádce a úmyslně ukazoval na vikomtesu, "nyní si paní de Cambes potřebuje odpočinout. Dlouhá cesta..."
Vikomtesa porozuměla, že si Lenet přeje zůstat s princeznami o samotě, a když ji v tom utvrdil úsměv princezny vdovy, uctivě se poklonila a odešla.
Paní de Tourville zůstala a slibovala si hojnou žeň tajných sdělení, ale na nepozorovatelné znamení princezny vdovy své snaše daly obě princezny vznešenou poklonou, učiněnou podle všech pravidel etikety, markýze na srozuměnou, že politická porada, k níž byla pozvána, je u konce. Dvorní dáma ten pokyn dokonale pochopila, učinila oběma princeznám ještě hlubší a obřadnější poklonu, než byla jejich, a odcházela, volajíc Boha za svědka nevděčnosti princů.
Obě princezny se odebraly do své pracovny, kam je Petr Lenet následoval.
"Nyní," řekl, když se přesvědčil, jsouli dveře dobře zavřené, "chtějíli Vaše Výsosti přijmout Gourvilla, už je zde. Převléká se, protože se neodvažuje předstoupit v cestovních šatech."
"Co přináší nového?"
"Novinu, že sem dnes večer nebo zítra ráno dorazí pan de la Rochefoucauld s pěti sty šlechtici."
"Pět set šlechticů?" zvolala princezna. "To je celá armáda!"
"Která ztíží náš odchod odtud. Viděl bych raději pouze pět nebo šest oddaných lidí než celý tento průvod. Tak bychom snadněji unikli panu de SaintAignan, zatímco teď pro nás bude téměř nemožné dostat se na jih, aniž bychom byli napadeni."
"Tím lépe, udeříli na nás," řekla princezna. "Udeříli na nás, budeme se bít a zvítězíme. Duch pana de Condé bude s námi."
Lenet pohlédl na princeznu vdovu, jako by chtěl znát i její mínění. Ale Charlotta de Montmorency, vyrostlá za občanských válek v době Ludvíka třináctý, která viděla tolik vysokých hlav sklonit se a jít do žaláře nebo se skutálet na popravišti za to, že chtěly zůstat vzpřímené, si rukou smutně přejela čelo, zachmuřené trapnými vzpomínkami, a řekla:
"Bohužel, nezbývá nám nic jiného: buď se skrývat, nebo se bít. Hrozná věc! Žili jsme klidně, s trochou slávy, kterou Bůh dopřál našemu domu, a neměli jsme jiný úmysl, než zůstat na té výši, kde jsme se narodili, a hle, nyní nás osud dohání, abychom se stavěli proti svému pánovi..."
96

"Madame!" zvolala mladá princezna s nezkrotnou pýchou. "Nepohlížím tak černě na krok, který nám zbývá. Můj choť a bratr snášejí nedůstojné zajetí. Tento můj choť a jeho bratr jsou vašimi syny. Kromě toho je vaše dcera proskribována (postavena mimo zákon, prohlášena za psance, veřejně odsouzena, zavrhována). To zajisté dostatečně omlouvá vše, co podnikáme."
"Ano," odvětila princezna vdova se smutnou rezignací. "Ano, snáším to s větší trpělivostí než vy, madame, ale zdá se mi, zeje to už naším osudem, buď být psanci, nebo vězni. Sotva jsem se stala ženou otce vašeho manžela, byla jsem nucena opustit Francii, protože jsem byla pronásledována láskou krále Jindřicha čtvrtý Sotva jsme se vrátili, museli jsme jít do vincenneské věže, protože jsme byli pronásledováni nenávistí kardinála Richelieu. Můj syn spatřil světlo světa v žaláři a po třiceti dvou letech může uvidět kobku, v níž se narodil. Ach, běda, váš tchán to prorokoval! Když mu oznámili šťastný výsledek bitvy u Rocroy a když byl uveden do sálu pokrytého prapory, odňatými Španělům, řekl mi: ‚Sám Bůh ví, jakou radostí mě naplňuje slavný čin mého syna, ale pamatujte, madame, že čím více slávy náš rod získá, tím více bude stíhán neštěstím. Kdyby nebyla mým heslem Francie, zvolil bych si heslo: Fáma načet).' Naše jméno vyvolává příliš mnoho hluku, drahá dcero, a to nás ničí. Nejste téhož mínění, Lenete?"
"Madame," odpověděl Lenet, zarmoucen vzpomínkami vyvolanými princeznou. "Vaše Výsost má pravdu. Zašli jsme už však příliš daleko, než abychom mohli couvnout. V naší nynější situaci se dokonce musíme rychle rozhodnout. Jsme svobodní jen zdánlivě, královna nás pozoruje a pan de SaintAignan nás obklíčuje. Nuže, jde nyní o to, opustit Chantilly přes královu bedlivost a blokádu pana de SaintAignan."
"Odejděme z Chantilly, ale odejděme se vztyčenou hlavou!" zvolala princezna.
"Jsem téhož názoru," připojila se k ní vdova. "Condéové nejsou Španěly, a proto se nedopouštějí zrady. Nejsou Italy a nepoužívají lest... Co dělají, dělají

otevřeně, s hrdým čelem."
"Madame," odvětil Lenet přesvědčivým hlasem, "Bůh je mi svědkem, že bych byl první, kdo by bez meškání vykonal každý rozkaz Vaší Výsosti, ale chcemeli odjet z Chantilly veřejně, musíme zahájit bitvu... Zajisté nemáte v úmyslu zůstat v den boje ženami, když jste byli muži v radě... Budete kráčet v čele svých přívrženců a povzbuzovat své vojáky voláním... Zapomínáte však, že vedle vašich drahocenných existencí vyrůstá jiná, neméně drahocenná existence: existence vévody ďEnghien, vašeho syna a vnuka... Vystavíte se nebezpečí pohřbít v tomtéž hrobě přítomnost i budoucnost svého rodu? Domníváte se, že otec přestane být
) Fáma nocet = Pověst škodí.
97

Mazarinovým rukojmím, sotva se začne s odvážnými operacemi ve jménu syna? Už neznáte tajné kobky vincenneské věže, tak hrozně prohloubené velkopřevorem vendómským, maršálkem ďOrnano? Zapomněly jste na tu osudnou kobku, která se vyrovná podle slov paní de Rambouillet arzeniku? Ne, ne, Výsosti," pokračoval Lenet a sepjal ruce, "ne, vy poslechnete radu starého služebníka a odejdete z Chantilly tak, jak se sluší na pronásledované ženy... Nezapomeňte, že vaší nejjistější zbraní je slabost... Dítě, jemuž odňali otce, žena, jíž odňali muže, matka, jíž odňali syna, unikají, jak mohou, z pasti, v níž jsou drženy. Sestavili jsme s Gourvillem celý plán... Abyste jednaly a mluvily otevřeně, s tím počkejte, až přestanete být zárukou silnějšímu... Jsteli v zajetí, zůstanou vaši přívrženci zticha. Jakmile budete volné, prohlásí se pro vás, aniž by se už museli obávat, že jim budou diktovány podmínky vašeho propuštění na svobodu... Máme zajištěný spolehlivý průvod, s jehož pomocí se vyhneme všem útokům, protože nyní je venkov obsazen přívrženci různých stran... Svolte, dámy, vseje připraveno!"
"Odjet tajně? Odjet jako zločinci?" zvolala mladá vévodkyně. "Ó, co řekne princ, až uslyší, že jeho matka, žena a syn podstoupili takovou hanbu?"
"Nevím, co řekne, ale pokud se vám náš záměr podaří, vrátíte mu svobodu. Nezdaříli se, aspoň nezhoršíte své postavení, jak by se stalo, kdyby došlo k bitvě."
Princezna vdova okamžik uvažovala a pak řekla s výrazem dojemné melancholie:
"Milý pane Lenete, přemluvte moji dceru, protože já osobně jsem nucena zůstat zde. Bojovala jsem až do této chvíle, ale teď už podléhám. Bolest, která mě sžírá a kterou se marně snažím skrývat, abych své okolí nezbavovala odvahy, mě připoutá na lůžko, které snad bude mým smrtelným ložem. Ale jak jste řekl, je nutné především zachránit osud Condéů. Má dcera a můj vnuk opustí Chantilly a budou, doufám, dost moudří, aby se řídili vaší radou ba dokonce říkám vašimi rozkazy. Poroučejte, Lenete, vaše rozkazy budou vykonány!"
"Vy blednete, madame!" vykřikl Lenet a zadržel princeznu vdovu, kterou už do své náruče uchopila paní de Condé, polekaná nenadálou změnou jejího obličeje.
"Ano," odpověděla princezna vdova a čím dál více slábla, "ano, dnešní dobré zprávy mi ublížily víc než úzkosti posledních dnů. Cítím, že se mě zmocňuje horečka, ale nedejme nic najevo v podobné chvíli by nám to mohlo uškodit."
"Madame," řekl Lenet šeptem, "nevolnost Vaší Výsosti by byla dobrodiním nebes, kdyby tím netrpěla vaše osoba. Ulehněte a rozšíříme zvěst o vaší nemoci. Vy, madame," obrátil se k mladé princezně, "dejte povolat svého lékaře Bourdelota, a jelikož budeme potřebovat koně a povozy,
98

ohlaste, že zamýšlíte uspořádat štvanici na daňka. Tak se nebude nikdo divit, uvidíli muže, zbraně a koně v činnosti."
"Zařiďte to sám, Lenete! Ale jak mohl tak prozíravý muž jako vy zapomenout, že ohlášení štvanice ve chvíli, kdy moje paní matka onemocněla, vzbudí oprávněný podiv?"
"Vše jsem předvídal, madame. Ale pozítří bude panu vévodovi ďEnghien sedm let a v ten den vyjde z péče žen, že ano?"
"Ano."
"Nuže, rozhlásíme, že tento hon je uspořádán při příležitosti, kdy mladý princ poprvé oblékne kalhoty, že si Její Výsost nepřeje, aby byla její nemoc překážkou této slavnosti, a že jste musela ustoupit její vůli."
"Báječná myšlenka!" zvolala princezna vdova radostně, hrdá na tuto první známku mužnosti svého vnuka. "Ano, opravdu dobrá záminka, Lenete, je vás hodná."
"Ale při lovu pojede vévoda ďEnghien v povoze?" tázala se princezna.
"Ne, madame, na koni... Ó, ať se vaše mateřské srdce neleká! Dal jsem zhotovit malé sedlo, které připevní Vialas, vévodův štolba, před svoje sedlo. Tak bude mít Jeho Milost vévodu ďEnghien na očích a večer budeme moct bezpečně odjet,

protože vévoda ďEnghien projede na koni všudy, kdežto ve voze by byl při první překážce zatčen."
"Máme tedy odjet?"
"Pozítří večer, madame, nemáli Vaše Výsost důvod, aby svůj odjezd oddálila."
"Ó ne, naopak, vzdalme se ze svého vězení co nejdříve, Lenete."
"A co uděláte, až se dostanete z Chantilly?" tázala se princezna vdova.
"Projedeme vojskem pana de SaintAignan, jemuž už dáme nějak pásku na oči, dostihneme pana de la Rochefoucauld a jeho průvod a dorazíme do Bordeaux, kde nás očekávají. Až budeme ve druhém městě království, v hlavním městě jihu, budeme moci vyjednávat i válčit, podle toho, jak to bude Vaší Výsosti vhod. Ovšem mám čest vám připomenout, madame, že ani v Bordeaux se neudržíme dlouho, nebudouli v našem držení některá místa, která zabraňují přístupu královských vojsk. Zvláště dvě z těchto míst mají největší důležitost: tvrz Vayres, která ovládá Dordognu a chrání dopravu do města, a ostrov SaintGeorge, který bordeauxští pokládají za klíč svého města. Ale tímto se budeme zabývat později. Nyní nemysleme na nic jiného, než jak bychom se odtud dostali."
"Myslím, že není nic snazšího," řekla princezna. "Jsme tady přece pány přes to, co jste prohlásil, Lenete."
"Nespoléhejte se, madame, na nic, dokud nebudeme v Bordeaux, protože pro Mazarinova ďábelského ducha není nic nemožné. A pokud jsem čekal, až budeme sami, abych Vašim Výsostem vyložil svůj plán, učinil jsem to proto, aby bylo uklidněno mé svědomí. Obávám se totiž o bezpečí
99

svého záměru, který vznikl v mé hlavě a který jste právě slyšely. Pan de Mazarin se nedozvídá novinky, ale domýšlí šije."
"Ó, běda mu, zmaříli tentokrát náš plán!" zvolala princezna vášnivě. "Ted však doveďme paní matku do jejích komnat. Ještě dnes ohlásím náš hon. Obstarejte pozvání, Lenete!"
"Spolehněte se na mě, madame."
Princezna vdova se odebrala do svých komnat a ulehla. Byl povolán Bourdelot, domácí lékař domu Condé a učitel vévody ďEnghien. Zpráva o náhlém onemocnění se rychle rozšířila po Chantilly a do půl hodiny byly houštiny, stromořadí a terasy opuštěné a hosté obou princezen spěchali do předpokoje princezny vdovy.
Lenet strávil celý den psaním a ještě téhož večera bylo četnými služebníky královského domu rozneseno na všechny strany více než padesát pozvánek.
¦ ..;<,> '.v .<:.. ,,: třináctý '" :.<.

Den ustanovený k provedení plánů mistra Petra Leneta byl jedním z nejpochmurnějších dnů toho jara, které se obvykle nazývá nejkrásnějším ročním počasím, ale které patří všude zejména ve Francii k nejnepříjemnějším.
Na Chantilly padal jemný, hustý déšť, jež šířil šedavou mlhu, která zahalovala zahradní křoviny i stromy parku. V rozsáhlých nádvořích vroubených sloupy čekalo se svěšenými hlavami a smutnýma očima přes padesát osedlaných koní a netrpělivě hrabalo zem. Smečky psů, uvázaných vždy po dvanácti, čekaly s prudkým oddechováním na znamení k odchodu. Občas některý z nich dlouze zívl a společným úsilím se všichni snažili odvléci psovoda, otírajícího svým miláčkům deštěm smáčené uši.
Myslivci ve světležlutých uniformách přecházeli sem a tam s rukama založenýma na zádech a s lesními rohy navlečenými na šňůrách. Několik důstojníků, otužených proti nepohodě v táborech u Rocroy a Lensu, vzdorovalo vodě řinoucí se z nebes a snažilo se ukrátit nudné čekání tím, že se seskupili na terasách a hovořili. Všem bylo oznámeno, zeje dnes slavnostní den, a proto na sebe vzali slavnostní vzezření, aby uviděli vévodu ďEnghien, oblečeného do kalhot, ulovit prvního daňka. Každý důstojník v princových službách a každý klient tohoto slavného domu, pozvaný Lenetovým poslem, spěchal do Chantilly, aby učinil zadost své povinnosti. Obavy, které zprvu vzbuzovala nemoc princezny vdovy, byly zaplašeny Bourdelotovým příznivým bulletinem. Princezně bylo puštěno žilou a dáno dávidlo, univerzální lék té doby.

Do deseti hodin dorazili všichni hosté paní de Condé. Každý se u brány vykázal pozvánkou a ti, kdo ji náhodou zapomněli doma, byli Lenetem poznáni a vpuštěni dovnitř. Těchto pozvaných bylo i se služebníky jejich domů kolem devadesáti. Většina jich obstoupila nádherného bělouše, který nesl s jakousi pýchou před svým velkým francouzským sedlem ještě malé aksamitové sedlo s opěradlem, určené pro vévodu ďEnghien, kam měl usednout, až jeho štolba Vialas zaujme místo ve velkém sedle.
Ale dosud se o zahájení honby ani nemluvilo a bylo zřejmé, že se ještě čeká na

jiné hosty. Kolem půl jedenácté vjeli do zámku tři šlechtici a za nimi šest sluhů, všichni ozbrojeni až po zuby a s tak napěchovanými cestovními tlumoky u sedel, jako by chtěli projet celou Evropou. Když na nádvoří zahlédli sloupy, které by jim mohly posloužit k uvázání koní, zamířili k nim.
Okamžitě se však k nově příchozím, na jejichž promoklých šatech a blátem zastříkaných botách bylo znát, že přijíždějí zdaleka, přiblížil muž v modré livreji se stříbrným bandalírem a s halapartnou v ruce jim zastoupil cestu.
"Odkud přicházíte, pánové?" tázal se.
"Od severu," odpověděl jeden z jezdců. ::, ;:,,i , , !'
"A kamjedete?" .,, , ,. ...,. ,;... ... , .TÍ
"Na pohřeb." ,: ,
"Můžete to dokázat?" f r >;::>:" i >:, . : ;, ,
"Nevidíte náš krep?"
Všichni tři jezdci měli skutečně rukojeti kordů zahalené smutečním flórem.
"Odpusťte, pánové," řekl Švýcar, "zámek je vám k dispozici. Stůl je připraven, sál vytopen a lokajové očekávají vaše rozkazy. O vaše lidi bude postaráno v čeledníku."
Jezdci, prostí venkovští šlechtici, vyhladovělí cestou a zvědaví, pozdravili, seskočili z koní, hodili svým lokajům uzdy koní a odebrali se do zámku. Komorník, čekající u dveří, je vedl dále.
Zatím se domácí lokajové ujali jejich koní, zavedli je do stáje, třeli je, myli, hřebelcovali a každému nasypali do žlabu oves a za žebřík založili seno.
Sotva tři šlechtici usedli za stůl, přijelo šest nových jezdců se šesti lokaji. Byli vystrojení a ozbrojení jako ti, které jsme popsali, a chtěli stejně jako oni uvázat svoje koně ke sloupům. Ale Švýcar s halapartnou, jenž měl přísný rozkaz, k nim opět přistoupil a tázal se:
"Odkudpřicházíte, pánové?" .;,. ,.:. =r
"Z Pikardie. Jsme důstojníky v Turenne." .;, , v: ;, ,
"Kamjedete?" ; , .,;. ' ,, ;.
"Napohřeb;" , ... "". . ,, ,.,... ..;..,., . . ,,:., . "",
"Důkaz?" . , ' [,, , :.. ,
.,,:

"Náš krep."
A stejně jako ti tři první ukázali na krep, jímž měli zahaleny rukojeti kordů. Byli opět zdvořile uvítáni a zavedeni do jídelny. Jejich koním se dostalo stejně pečlivého ošetření a místa ve stáji.
Po chvíli přijeli čtyři jiní a vše se opakovalo.
Tak přijelo od deseti hodin dopoledne po dvou, čtyřech, pěti nebo i ve větších tlupách sto nádherně i chudě oděných jezdců. Všichni však přibyli na dobrých koních a dobře vyzbrojeni. Všichni odpověděli na halapartníkovu otázku, že přicházejí na pohřeb, a ukázali krep na svých kordech.
Když se všichni nasytili a navzájem seznámili, zatímco se jejich lidem dostalo občerstvení a koním odpočinku, vstoupil do sálu, kde byli shromážděni Lenet, a takto promluvil:
"Pánové! Princezna vám děkuje mými ústy za čest, že jste se u ní zastavili na své cestě k vévodovi de la Rochefoucauld, kde se máte zúčastnit pohřbu jeho otce... Pokládejte tento dům za svůj a račte se laskavě zúčastnit štvanice, která bude uspořádána dnes odpoledne vévodou ďEnghien, jenž si dnes oblékne svoje první kalhoty."
Šepot souhlasu a lichotivé díky byly odpovědí na tuto první část Lenetovy řeči, jenž jako obratný řečník přerušil svou řeč kvůli docílení určitého efektu.
"Po honbě se při večeři setkáte s princeznou, jež touží po tom, aby vám mohla sama poděkovat. Pak můžete pokračovat v cestě."
Někteří šlechtici věnovali zvláštní pozornost oznámenému programu, který, jak se zdálo, poněkud omezoval jejich osobní svobodu.
Patrně však byli vévodou de la Rochefoucauld upozorněni, neboť nikdo nic nenamítal. Jedni se šli podívat na své koně, jiní se odešli převléknout, aby se mohli důstojně objevit před princeznami, a další zůstali sedět za stolem a hovořili o časových událostech, které patrně měly jistou shodu s denními událostmi.
Mnoho se jich procházelo pod velkým balkónem, na kterém se měl po ukončení své toalety objevit vévoda ďEnghien, dnes naposledy svěřený péči žen. Mladý princ,

obklopený chůvami, nevěděl o své důležitosti. Měl v sobě už dost aristokratické pýchy a netrpělivě pozoroval bohatý, tmavý oblek, jímž měl být dnes poprvé oděn. Oděv byl z černého sametu, vyšívaný bezlesklým stříbrem, které mu dodávalo smuteční ráz. Jeho matka si chtěla stůj co stůj hrát na vdovu, proto takto oblékla svého syna a zamýšlela užít ve své řeči k přátelům slov: ubohý princ sirotek.
Byl tu však někdo, kdo pohlížel na skvostný oděv, první znak junáctví, s ještě větší dychtivostí než princ. Dva kroky za princem stálo jiné dítě, sotva o několik měsíců starší, červených lící, zlatých vlasů, kypící zdravím, silou a bujností, jež hltalo očima nádheru, která obklopovala jeho šťastného druha. Několikrát neodolalo zvědavosti a odvážilo se přiblížit

ke křeslu, na němž byl rozložen skvostný oděv, a když se mladý princ díval jinam, nepozorovaně na něj sáhlo a rychle pohladilo jeho krajky. Najednou se však vévoda včas ohlédl a Pierrot odtáhl ruku příliš pozdě.
"Dej pozor!" vykřikl malý princ rozhořčeně. "Dej pozor, Pierrote, zničíš mi moje kalhoty! Vidíš, že jsou z vyšívaného sametu... ten se pomačká, sáhneli se na něj... Zakazuji ti dotýkat se mých kalhot!"
Pierrot schoval ruku, jež se provinila, za záda a zlostně sebou škubl, jak dělávají děti všech stavů.
"Nezlobte se, Ludvíku," řekla princezna svému synovi, jenž se nepěkně ošklíbal. "Sáhneli Pierrot ještě jednou na váš oblek, dostane výprask."
Pierrotův vzdorovitý výraz se změnil ve výhružný.
"Jeho Milost je princ, ale já jsem zahradník... Nedovolíli mi sahat na svoje šaty, nedovolím mu zase hrát si s mými perličkami... Ale já jsem silnější než Jeho Milost... a on to dobře ví..."
Sotva vyslovil ta neprozřetelná slova, princova kojná, Pierrotova matka, chytila kloučka za ruku a řekla:
"Pierrote, zapomínáš, že Jeho Milost je tvým pánem, pánem všeho, co je v zámku i kolem zámku, a že jsou proto jeho i tvoje perličky."
"Ale já jsem myslel, zeje mým bratrem."
"Je tvým soukojencem."
"Měli bychom se dělit. Jsouli moje perličky jeho, jsou tyto šaty moje."
Kojná mu chtěla pádně objasnit rozdíl mezi soukojencem a bratrem, ale mladý princ tomu zabránil, neboť si přál, aby byl Pierrot přítomen jeho triumfu a aby u něho vzbudil obdiv i závist.
"Neboj se, Pierrote," chlácholil ho, "nehněvám se na tebe a za chvilku mě uvidíš na mém krásném bělouši a v mém malém sedle. Pojedu na hon a zabij i daňka."
"No dobře," odsekl Pierrot s výrazem nejdrzejší ironie, "vy se na tom koni dlouho neudržíte. Nedávno jste se chtěl posadit na mého osla, a i ten vás shodil."
"Ano, ale dnes," odpověděl mladý princ s veškerou majestátností, které byl schopen, "dnes zastupuji otce a nespadnu... Ostatně mě bude držet Vialas v náručí."
"Pospěšte si," velela princezna, aby ukončila Pierrotovu rozpravu s vévodou ďEnghien, "a rychle prince oblečte! Odbila už jedna hodina a naši šlechtici jsou netrpěliví... Lenete, dejte zatroubit k odjezdu!"
V témže okamžiku se rozsáhlými nádvořími rozlehl zvuk rohu, který zaléhal do všech komnat. Každý běžel ke svému odpočatému koni a vy

švihl se do sedla. Lovci se svými vodiči a psovodi se smečkami psů vyrazili jako první. Pak utvořili šlechtici špalír a vévoda ďEnghien se objevil se svým štolbou Vialasem na bělouši, obklopen štolby, dvorními dámami a následován svou matkou, sedící na černém koni. Vedle ní jela vikomtesa de Cambes, rozkošná ve svých ženských šatech, které si konečně ke své veliké radosti opět oblékla. Madame de Tourville od včerejška marně hledali. Zmizela. Jako Achilles nevycházela ze svého stanu.
Skvělá kavalkáda byla uvítána všeobecným jásotem. Jezdci se stavěli ve třmenech a ukazovali si princeznu a vévodu ďEnghien. Většina šlechticů je totiž neznala, protože dosud neměli příležitost dostat se ke dvoru a tato královská okázalost jim byla cizí.
Dítě děkovalo na pozdravy líbezným úsměvem, princezna s milou vznešeností. Byla to žena a syn toho, jehož i nepřátelé nazývali prvním kapitánem Evropy a tento první kapitán Evropy byl pronásledován, perzekvován a uvězněn těmi, které zachránil u Lensu před nepřítelem a ochránil v Saint Germainu před vzbouřenci. To bylo víc, než bylo třeba k vyvolání nadšení, a nadšení dosáhlo svého vrcholu.

Princezna se kochala těmito projevy úcty a po několika slovech, pošeptaných Lenetem, dala znamení k odjezdu. Brzy vjela celá společnost do obory, jejíž vchody střežili vojáci Condéova pluka. Za lovci se zavřely mříže, a aby se k slavnosti nepřimísil někdo nezvaný, měli strážci nařízeno otevřít pouze tomu, kdo odpoví na tři otázky, které byly heslem.
Po chvíli zvuk rohu a zuřivý štěkot psů oznamoval, že je daněk vypuštěn.
V téže době stanulo u záhybu silnice, za zdí na druhém konci obory, šest jezdců, kteří se zájmem naslouchali hlaholu trub a štěkotu psů. Popleskávali krky svých udýchaných koní, a jak se zdálo, o něčem se radili.
Kdo by viděl jejich zcela nový oděv, skvostné řemení koní, krásné pláště, které jim vkusně splývaly z ramen na hřbety ořů, nádherné, umělecky propracované zbraně, zajisté by se podivil, že tak krásní a vyšňoření šlechtici stojí sami na silnici, zatímco je celá šlechta shromážděna na zámku Chantilly.
Skvělý vzhled jezdců byl zastíněn oslňující nádherou jejich vůdce, nebo vlastně toho, jenž se zdál být jejich vůdcem. Klobouk s pérem, zlatem vyšívaný bandalír, jemné boty se zlatými ostruhami, dlouhý meč s ciselovanou, prolamovanou rukojetí a k doplnění celého úboru skvostný, španělský plášť nebesky modré barvy tak byl tento kavalír vystrojen.
"Pardieu!" zvolal po chvíli uvažování, přičemž všech šest jezdců na sebe rozpačitě pohlíželo. "Kudy se chodí do obory? Dvířky, nebo mřížemi? Představme se u prvních dveří nebo první mříže a vejdeme. Myslím, že kavalíry našeho vzhledu nenechají stát venku, když tam pouštějí tak oblečené lidi, jako jsou ti, které od rána potkáváme."
104

"Opakuji vám, Cauvignacu, že tito špatně odění a ozbrojení lidé," odpověděl jeden z pěti jezdců, "kteří jsou nyní v oboře, mají [jednu výhodu: znají totiž heslo, které my neznáme, a proto nás tam nepustí."
"Myslíte, Ferguzone?" řekl s jistou úctou k názoru svého poručíka ten, jenž se zdál být vůdcem a v němž čtenář pozná dobrodruha, s nímž se setkal hned na prvních stránkách tohoto vypravování.
"Jestli myslím? Jsem si tím jistý. Domníváte se snad, že zde jsou ti lidé kvůli honbě? Láry, fáry! Připravují spiknutí, to je jisté."
"Ferguzon má pravdu," prohodil třetí. "Připravují spiknutí, a proto se tam nedostaneme."
"Štvanice na daňka je však dobrá zábava, zvláště když k ní přicházíme tak bezděčně."
"Zejména, když už máme dost honby na lidi, viď, Barabáši?" odpověděl Cauvignac.
"Není však ještě řečeno, že nám ujde před nosem. Máme vše, co je třeba, abychom se mohli na té slavnosti důstojně reprezentovat. Třpytíme se jako nově ražené tolary. Potřebujeli vévoda ĎEnghien vojáky, kde najde krásnější? Potřebujeli spiklence, kde najde elegantnější? I nejhůře oděný z nás vypadá jako kapitán."
"Copak vy, Cauvignacu," řekl Barabáš. "Vy se můžete vydávat za vévodu nebo paira."
Ferguzon mlčel přemýšlel.
"Naneštěstí dnes nemá Ferguzon chuť k lovu," smál se Cauvignac.
"Čerta!" odpověděl Ferguzon. "Lov je šlechtická zábava, která vyhovuje mému vkusu. Říkám pouze, že vstupu do obory, kde se koná honba, brání mříže a brány."
"Slyšíte, jak hlaholí trouby?" zvolal Cauvignac. "Jsou zvířeti na stopě."
"To ještě neznamená, že se té honby nezúčastníme," podotkl Ferguzon.
"A jak myslíš, ty oslí hlavo, že budeme honit, když se tam nemůžeme dostat?"
"Netvrdím, že se tam nedostaneme."
"A jak tam chceš vejít, když jsou podle tvého mínění pro nás mříže a brány zavřeny?" tázal se Cauvignac.
"Proč bychom nevylámali v této zdi otvor, kudy bychom se protáhli i s koňmi? Na druhé straně jistě není nikdo, kdo by se nás vyptával."
"Hurá!" zajásal Cauvignac a mával kloboukem. "Ferguzone, ty jsi duchaplný muž! Až svrhnu krále Francie a dosadím na jeho místo prince, vyžádám si pro tebe místo pana Mazarina. Do práce, přátelé!"
Po těch slovech Cauvignac seskočil z koně, a zatímco jeden z jeho druhů držel všechny koně, začal s ostatními vylamovat ze zdi obory vyviklané kameny.
Po chvíli byl vylámán dost široký průlom a dobrodruzi, vedeni Cauvignacem, se pustili do obory.
105

"Nyní," řekl Cauvignac, když zahýbal na stranu, odkud zaznívalzvuk rohů, "buďte zdvořilí a chovejte se slušně! Zvu vás na večeři k vévodovi ĎEnghien."
. XV. ' ''':''

Jak jsme už řekli, bylo našich šest novopečených šlechticů skvostně vystrojeno a jejich koně měli před koňmi hostů tu výhodu, že byli zcela čerství. Proto brzy dostihli hlavní tlupu lovců a nepozorovaně se mezi ni vmísili. Většina pozvaných přijela z různých provincií a navzájem se neznali, takže vetřelci mohli být považováni za pozvané.
Vše by bývalo v pořádku, kdyby se drželi v mezích, anebo se spokojili aspoň s tím, že se vmísili až mezi myslivce. Ale nebylo tomu tak. Cauvignac brzy zapomněl, že se nekoná honba k jeho poctě. Vytrhl roh jednomu psovodovi, který se mu jej neodvážil odepřít, a vrhl se do čela myslivců, aniž dbal na pořad lovu, stanovený dvorním lovčím. Hnal se lesy a houštinami, troubil nazdařbůh na roh, zaháněl daňka do houštin a opět ho z nich vyháněl, šlapal po psech, porážel sluhy, koketně zdravil dámy, jelli kolem nich, klel, křičel, podněcoval sám sebe, když ztratil ostatní z očí, a dohnal daňka, právě když zvíře s posledním vypětím sil přeplavalo velký rybník a kleslo.
"Halali! Halali!" křičel Cauvignac. "Daněk je náš! Hrome, už ho máme!"
"Cauvignacu," volal Ferguzon, jenž zůstal o koňskou délku pozadu, "mírněte se, proboha, nebo nás všechny vyhodí!"
Ale Cauvignac neslyšel, a když viděl, že se zvíře staví na odpor psům, seskočil z koně, vytasil kord a z plného hrdla volal:
"Halali! Halali!"
Jeho druzi, méně opatrní než Ferguzon a povbuzeni jeho příkladem, se chystali vrhnout se na kořist, když vrchní lovci odstrčil Cauvignaca svým tesákem.
"Zvolna, pane!" řekl přísně. "Honbu řídí princezna. Ona sama podřízne hrdlo daňkovi, nebo tu čest postoupí tomu, koho si vybere."
Cauvignac se po důtklivém napomenutí vzpamatoval, a sotva rozmrzeně ustoupil, už se viděl obklopen houfem lovců, jimž stačila jeho pětiminutová zastávka, aby ho dohonili a utvořili kruh kolem zvířete, zahnaného k dubu a obklíčeného rozdrážděnými psy.
Zároveň se sem hlavním stromořadím blížila princezna s vévodou ĎEnghien, dámami a šlechtici, kteří pokládali za čest setrvat při ní. Byla celá rozohněná a zasvěcenci viděli, že tato honba je vlastně předehrou skutečné války.
Jakmile dorazila do středu kruhu, zastavila se a rozhlédla kolem.

Všimla si také Cauvignaca s jeho druhy, na které se upíraly podezřívavé zraky myslivců.
Přistoupil k ní vrchní lovci a podával jí tesák. Byl to tesák, který obyčejně užíval princ. Jeho čepel byla z nejlepší ocele a rukojeť ze stříbra zlaceného v ohni.
"Zná Její Výsost tohoto šlechtice?" tázal se šeptem a očima označoval Cauvignaca.
"Ne," odpověděla, "ale jistě ho někdo zná, když se sem dostal."
"Nikdo ho nezná, Výsosti, a všichni, jichž jsem se tázal, ho dnes vidí poprvé."
"Přece nemohl projít mřížemi, aniž uvedl heslo."
"Zajisté," odpověděl lovci, "ale přece bych se odvážil radit Vaší Výsosti, aby se ho varovala."
"Nejdříve se musíme dozvědět, kdo to je," řekla princezna.
"To se dozvíme hned, madame," vmísil se do rozhovoru Lenet, který provázel princeznu. "Už jsem poslal Normaňdana, Pikarďdana a Bretoňce, aby to zjistili. Prozatím však ať nedá Vaše Výsost na sobě znát, že ho pozoruje, nebo nám unikne."
"Máte pravdu, Lenete. Pokračujme v honbě."
"Cauvignacu," řekl Ferguzon, "myslím, že se o nás mluví na nejvyšších místech. Udělali bychom dobře, kdybychom se odtud vytratili."
"Myslíš? Eh, na mou věru, tím hůře! Chci vidět halali, ať se stane cokoli."
"Vím dobře, že je to krásné divadlo," řekl Ferguzon, "ale mohli bychom zaplatit svá místa dráže ji než v burgundském hotelu."
"Madame," zeptal se vrchní lovci a podával princezně tesák, "komu dopřeje Vaše Výsost tu čest, aby dorazil zvíře?"
"Dnes to udělám sama," odpověděla princezna. "Žena mého stavu si má zvykat brát ocel do ruky a vidět téci krev."
"Namure, přichystejte se!" řekl vrchní lovci střelci.
Střelec vystoupil z řady a postavil se s puškou v ruce asi dvacet kroků od zvířete. Jeho úkolem bylo zastřelit daňka, kdyby se ve svém zoufalství, jak se to někdy stává, vrhl proti princezně.
Paní de Condé sestoupila z koně, chopila se tesáku a s pevně upřenýma očima a planoucími lícem i kráčela ke zvířeti, které bylo téměř celé zakryté psy jako strakatou pokrývkou. Ubohé zvíře zajisté netušilo, že mu tato krásná princezna,

z jejíž ruky tolikrát přijímalo potravu, přináší smrt. Proto se snažilo vstát a z oka mu skanula veliká slza, jakou roní ve smrtelném zápase jelen, daněk a srnec. Nemělo však čas, aby vstalo. Čepel tesáku zazářila v slunečním paprsku a zmizela v jeho hrdle. Krev vystříkla princezně až do obličeje. Daněk zdvihl hlavu, bolestně zařval, vrhl vyčítavý pohled na svou krásnou velitelku, klesl a dokonal.
V tom okamžiku hlásaly rohy jeho smrt a tisíce hlasů volaly: "Sláva
107

princezně!", zatímco mladý princ poskakoval na svém sedle a radostně tleskal ručkama.
Princezna vytáhla tesák z hrdla zvířete, rozhlédla se kolem sebe pohledem amazonky, vrátila zakrvácenou zbraň lovčímu a opět vsedla na koně. Přistoupil k ní Lenet.
"Dovolí mi princezna, abych jí řekl, na koho myslela, když podřízla hrdlo nebohému zvířeti?" tázal se s obvyklým úsměvem.
"Ano, Lenete, povězte to, potěšíte mě tím."
"Myslela na pana Mazarina a přála si, aby byl na daňkově místě."
"Ano," zvolala princezna, "je to pravda a přísahám, že bych mu podřízla krk bez jakéhokoliv milosrdenství... Vy jste však čaroděj, Lenete." Obrátila se k ostatní společnosti: "Nyní, když honba skončila, račte mě následovat, pánové. Abychom vyštvali ještě jednoho daňka, na to je už příliš pozdě a ostatně nás čeká večeře."
Cauvignac odpověděl na toto pozvání nejdvornější poklonou.
"Co děláte, kapitáne?" zeptal se Ferguzon.
"Přijímám, pardieu! Nevidíš, že nás zve princezna na večeři, jak jsem vám slíbil?"
"Věřte mi, nebo ne, Cauvignacu, ale na vašem místě bych se raději vrátil k průlomu ve zdi."
"Ferguzone, příteli, ztrácíte svůj vrozený důvtip. Nevšiml jste si rozkazů, které dal ten černě oděný pán, jenž vypadá jako lišák, když se směje, a jako jezevec, když se nesměje? Ferguzone, průlom ve zdi je střežen, a kdybychom se dali v tu stranu, prozradili bychom se, že chceme odejít, kudy jsme přišli."
"Co se však s námi stane?"
"Budbez starosti...! Za všechno ručím..."
Po tomto ujištění se našich šest dobrodruhů vmísilo mezi šlechtice a jelo s nimi k zámku.
Cauvignac se nemýlil: nespouštěli je z očí. Lenet jel po straně, po své pravici měl vrchního lovčího, po levici intendanta domu Condéů.
"Jste si jistí, že nikdo tyto jezdce nezná?"
"Nikdo. Tázali jsme se více než padesáti."
Normanďan, Pikarďan a Bretoněc se vrátili k Lenetovi. Víc nevěděli. Pouze Normanďan objevil průlom ve zdi a jako důvtipný člověk jej nechal střežit.
"Použijeme tedy nejúčinnější prostředek," řekl Lenet. "Bylo by zbytečné ztratit kvůli hrstce vyzvědačů přes sto statečných šlechticů. Pane intendante, postarejte se o to, aby nemohl nikdo vyjít ze dvora ani z galerie, a vy, pane kapitáne, jakmile se za nimi zavřou dveře galerie, mějte po ruce pro všechny případy hlídku dvanácti mužů s nabitými ručnicemi... Teďjděte! Nespustím je z očí."
Lenet neměl těžký úkol, protože Cauvignac a jeho druzi nejevili nej
108

menší chuť utéci. Cauvignac jel v první řadě a švihácky si kroutil knírek. Za ním následoval Ferguzon, upokojený jeho slibem, neboť znal příliš dobře svého kapitána, že by nelezl do brlohu, který by neměl druhý východ. Barabáš a ostatní tři jeli klidně za svým poručíkem a kapitánem a nemysleli na nic jiného než na skvostnou hostinu, která je očekává. Byli to muži, mající smysl pouze pro materiální stránku života a ponechávající vše ostatní svým dvěma vůdcům, k nimž chovali bezmeznou důvěru.
Vše bylo řízeno podle Lenetových rozkazů. Princezna usedla ve velkém přijímacím sále pod baldachýn. Svého syna měla vedla sebe.
Všichni přítomní na sebe pohlédli. Byla slíbena večeře a zatím bylo zřejmé, že bude pronesena řeč.
Princezna také skutečně povstala a ujala se slova. Její řeč) byla úchvatná. Tentokrát si Klementina de Maillé Brezé nekladla meze a horlila proti Mazarinovi. Posluchači, elektrizovaní vzpomínkou na potupu, kterou v osobě princů utrpěla šlechta celé Francie, několikrát přerušili princeznu řeč a s velkým křikem přísahali, že chtějí věrně sloužit věrnému rodu de Condé a že mu

pomohou z ponížení, do jakého jej uvrhl Mazarin.
"Nuže, pánové," končila princezna svou řeč, "tento ubohý sirotek spoléhá na vaši statečnost a na oddanost vašich šlechetných srdcí... Jste našimi přáteli alespoň jste se nám jako takoví představili... Co pro nás můžete udělat?"
Nastal okamžik slavnostního ticha a pak došlo k nejvelkolepějšímu a zároveň nejdojemnějšímu výjevu, jaký si lze představit.
Jeden šlechtic vystoupil, hluboce se princezně poklonil a řekl:
"Jsem Gérard de Montalent. Přivádím s sebou čtyři šlechtice, své přátele. Máme dohromady pět dobrých mečů a dva tisíce pistolí, které klademe k princezniným nohám... Zde je náš pověřovací list, podepsaný vévodou de la Rochefoucauld."
Princezna mu poděkovala za pozdrav, přijala pověřující listinu, podala ji Lenetovi a pokynula šlechtici, aby přešel na její pravici. Sotva zaujal svoje místo, vystoupil jiný šlechtic.
"Jsem Klaudius Rudolf de Lessac, hrabě de Clermont. Přicházím se šesti šlechtici, svými přáteli. Každý máme tisíc pistolí a prosíme, aby je Vaše Výsost milostivě přijala do své pokladny... Jsme vyzbrojeni a řádně vypraveni a stačí nám prostý denní žold... Zde jsou naše pověřovací listiny, podepsané vévodou de Bouillon."
"Přejděte na mou pravici, pánové, a buďte ujištěni mou vděčností,"
) Milovníci řečí ji naleznou celou v memoárech Petra Leneta. My se však přikláníme k názoru Jindřicha čtvrtý, jenž tvrdil, že mu z dlouhých řečí, které byl nucen vyslechnout, zešedivěly vlasy.

řekla princezna, vzala list pana de Bouillon, který si přečetla jako první, a podala Lenetovi.
Šlechtici uposlechli.
"Jsem Ludvík Ferdinand de Lorges, hrabě de Duras," představil se třetí šlechtic. "Přicházím bez přátel a bez peněz, bohatý a silný pouze svým mečem, kterým jsem si razil cestu řadami nepřátel, když jsem byl obležen v Bellegarde. Zde je můj pověřovací list od pana vikomta de Turenne."
"Pojďte, milý pane, pojďte," odpověděla princezna a jednou rukou přijímala list a druhou mu podávala k políbení. "Pojďte a zůstaňte mi nablízku. Udělám vás svým brigádníkem."
Jeho příklad následovali všichni shromáždění. Šlechtic za šlechticem předstupoval s pověřovacím listem pana de la Rochefoucauld, pana de Bouillon nebo pana de Turenne. Odevzdali listy a postavili se po princeznině pravici. Tak se znenáhla zadní část sálu prázdnila. Brzy tam zůstal jen Cauvignac se svojí družinou, na niž se s nedůvěrou upíraly hněvivé a výhružné pohledy všech přítomných.
Lenet pohlédl na dveře, které byly dobře zavřené. Věděl, že za nimi stojí kapitán s dvanácti ozbrojenými muži. Potom upřel svůj zrak na neznámé a řekl:
"A vy, pánové? Kdo jste vy? Prokážete nám tu čest a povíte nám svá jména a ukážete své pověřovací listy?"
Ferguzon, jehož bystrozrak předvídal špatný konec této scény, se začal znepokojovat a jeho neklid se přenesl i na ostatní druhy, kteří jako Lenet pohlíželi na dveře. Ale jejich vůdce, majestátně zahalený do svého pláště, zůstal lhostejný a teprve na Lenetovu výzvu pokročil o dva kroky kupředu, s nejvybranější dvorností pozdravil princeznu a řekl:
"Madame, já jsem Roland de Cauvignac a přivádím do služeb Vaší Výsosti těchto pět šlechticů, kteří pocházejí z předních rodin v Guyenně, ale přejí si zachovat své inkognito."
"Zajisté jste však, pánové, nepřišli do Chantilly bez nějakého doporučení?" tázala se princezna, znepokojena děsným poplachem, jaký způsobí zatčení těchto šesti podezřelých mužů. "Kde je váš pověřovací list?"
Cauvignac se uklonil jako člověk, který uznává oprávněnost takové otázky, sáhl do svého kabátce a vyňal složený papír, který podal s hlubokou poklonou Lenetovi. Lenet jej otevřel, přečetl a jeho zachmuřený obličej vyjasnil výraz největší radosti. Cauvignac se rozhlížel kolem pohledem vítěze.
"Madame," zašeptal Lenet do princeznina ucha, "podívejte, jaké je to štěstí: blanket s podpisem pana ďÉpernon."
"Pane," řekla princezna s nejroztomilejším úsměvem, "trojnásobné díky. Děkuji vám jménem svého manžela, svým jménem i jménem svého syna." : :,>>. , \
Přítomní strnuli úžasem, i ; !

"Pane, tato listina je příliš cenná," řekl Lenet, "než aby bylo vaším úmyslem

přenechat nám ji bez jakýchkoliv podmínek. Budeli vám libo, pohovoříme si o tom po večeři a vy mi sdělíte, čím bychom se vám mohli zavděčit."
Lenet uschoval blanket do kapsy, protože Cauvignac byl tak taktní, že ho nežádal zpět.
"Nuže," pronesl Cauvignac ke svým druhům, "neřekl jsem vám, že vás pozvu na večeři k vévodovi ďEnghien?"
"A nyní ke stolu!" velela princezna.
Obě křídla postranních dveří se otevřela a ve velké zámecké galerii bylo možné vidět přichystanou skvělou večeři.
Hostina byla velice hlučná. Víc než desetkrát se připíjelo na princovo zdraví. Přípitky byly pronášeny na kolenou a hodovníci tasili meče a klnuli Mazarinovi, až se zdi otřásaly.
Všichni vzdávali čest chantillským hodům. Sám Ferguzon, ten opatrný Ferguzon, neodolal lahodnosti samotoku chambertinského, s nímž se dnes seznamoval poprvé.
Jiné to bylo s Cauvignacem. Ten sice rovněž oceňoval všechny druhy výtečných vín, ale pil jen s mírou. Nezapomněl totiž na Lenetův zchytralý úsměv a připomněl si, zeje třeba vzít rozum do hrsti, budeli chtít uzavřít s prohnaným rádcem obchod, kterého by nemusel litovat. Jeho chování vzbudilo obdiv Ferguzona i ostatních dobrodruhů, kteří neznali příčinu této střídmosti a domnívali se, že se dal jejich vůdce na pokání.
Ke konci hostiny, když přibývalo přípitků, se princezna s vévodou ďEnghien vzdálila a ponechala hodovníkům na vůli prodloužit slavnost tak dlouho do noci, jak jim bude libo. Vše se ostatně dařilo podle jejího přání a ona podrobně vypravovala o scéně v sále i o hostině v galerii, přičemž vynechala jen větu, kterou jí pošeptal Lenet, když vstávala od stolu: "Ať Vaše Výsost nezapomene, že odjíždíme v deset hodin."
Blížila se devátá hodina. Princezna začala s přípravami.
V téže době vyměnil Lenet pohled s Cauvignacem. Lenet povstal, Cauvignac udělal totéž. Lenet vyšel dvířky v rohu galerie Cauvignac pochopil a následoval ho.
Rádce zavedl Cauvignaca do své pracovny. Dobrodruh kráčel za ním s bezstarostnou a důvěřivou tváří, ale jeho ruka si nedbale pohrávala s rukojetí dlouhé dýky, zastrčené za pasem, a jeho bystré oči pozorovaly všechny pootevřené dveře i každý splývající čaloun. Neobával se, že ho zradí, ale měl zásadu být vždy připraven na zradu.
Jediný pohled po lampou osvětleném kabinetě Cauvignaca přesvědčil, že jsou sami.
Lenet ukázal rukou na křeslo a sám usedl u druhého konce stolu.
"Především, pane, zde je váš blanket vracím vám ho. Náleží vám, mám pravdu?" řekl Lenet, protože si chtěl získat šlechticovu důvěru.
111

"Náleží tomu, kdo ho má, pane," odpověděl Cauvignac. "Jak vidíte, kromě podpisu vévody ďEpernon na něm není žádné jiné jméno."
"Ptámli se, jestli náleží vám, myslím tím, zdajste jej dostal se souhlasem vévody ďEpernon."
"Mám ho z jeho vlastní ruky."
"Nebyl mu tedy ukraden ani na něm nebyl vynucen násilím? Neříkám vámi, ale třeba někým jiným, od koho byste jej obdržel. Nemáte ho snad z druhé ruky?"
"Říkám vám, že mi byl dán vévodou dobrovolně, a to výměnou za papír, který jsem mu dal já."
"Zavázal jste se snad vévodovi ďEpernon, že tento blanket použijete k určitému cíli?"
"Nezavázal jsem se vévodovi k ničemu."
"Ten, komu bude náležet, ho tedy může použít se vší bezpečností?"
"Ovšem."
"Proč ho tedy nepoužijete sám?"
"Protože když si ten blanket ponechám, mohu ho použít pouze k jedné věci, zatímco když ho dám vám, mohu ho použít ke dvěma věcem." ">
"A jaké jsou ty dvě věci?"
"Předně peníze." . "i"1'
"Nemáme jich mnoho." : r.!:
"Budu rozumný." '' : '' ' si;":
>;
"A druhá?" '.,...;
"Nějaká hodnost v armádě princů." <..:
"Princové nemají armádu." í
"Budou ji mít." ;'.':
"Nebylo by vám milejší povolení k sebrání pluku?" ''
"Právě jsem vám to chtěl navrhnout." ,:i ,:

"Zbývají tedy peníze?"
"Ano." "   ' '   "   :   '> '
"Kolik žádáte?" '   s\   "' ':,'" :'
"Deset tisíc liber. Řekl jsem vám, že budu rozumný."
"Deset tisíc liber?"
"Ano. Potřebuji nějakou zálohu, abych měl z čeho vyzbrojit a vystrojit své lidi."   !' .
"To skutečně není mnoho."
"Souhlasítetedy?"   :   " "'   :;
"Ujednáno."
Lenet už s sebou vzal podepsaný diplom k sebrání pluku. Vyplnil jej jménem, které mladý muž uvedl, přitiskl na něj princezninu pečeť a odevzdal jej Cauvignacovi. Poté otevřel tajnou pokladnu, kde byl uložen fond pro vojsko rebelů, a vyňal z ní deset tisíc liber ve zlatě, které srovnal do sloupců po dvaceti louisdorech.
112

Cauvignac je svědomitě přepočítával a při posledním pokynul hlavou, že blanket patří Lenetovi. Lenet jej vzal a uzamkl do tajné pokladny. Patrně si myslel, že tak drahocenný papír ani nelze dost pečlivě střežit. V okamžiku, kdy ukládal klíč od tajné pokladny do kapsy svého kabátce, přiběhl vyděšený sluha oznamoval, že ho volají v důležité záležitosti.
Mezitím se princezna chystala na cestu. Převlékla se do jezdeckého oděvu, přebrala své papíry, zbytečné spálila a nakonec vybrala diamanty, které dala vyjmout ze šperků, aby zabíraly méně místa a mohla s nimi snázeji disponovat. Co se týče vévody ďEnghien, ten se měl vydat na cestu v témže oděvu, v němž se zúčastnil honby, jelikož nebyl čas dát mu zhotovit jiný. Jeho štolba Vialas měl jet na svém běloušovi, který byl čistokrevným běhounem, těsně u dvířek kočáru, a budeli zapotřebí, vsadit vévodu do malého sedla a tryskem s ním ujet. Zprvu se obávali, aby neusnul, a proto zavolali Pierrota, aby si s ním hrál. Tato opatrnost však byla zbytečná. Pýcha, zeje oblečen jako muž, ho zdržovala od spánku.
Potají zapražené kočáry byly zavezeny do tmavého kaštanového stromořadí. Zde stály pouhých dvacet kroků od hlavní mříže se spuštěnými stupátky a otevřenými dvířky. Čekalo se jen na znamení, jímž měla být fanfára lesních rohů.
Princezna pohlédla na nástěnné hodiny, které ukazovaly za pět minut deset hodin. Zvedla se a šla k vévodovi ďEnghien, aby ho vzala za ruku, když vtom se rozlétly dveře a do komnaty vpadl Lenet. Princezna spatřila jeho bledou tvář a poděšený pohled a zbledla.
"Ach, můj Bože!" běžela mu vstříc. "Co je vám? Co se stalo?"
"Právě přijel šlechtic od dvora," vypravil ze sebe hlasem přerývaným rozčilením, "a přeje si s vámi mluvit ve jménu krále."
"Velký Bože, jsme ztraceni!" vykřikla princezna. "Můj drahý Lenete, co dělat?"
"Jednu věc."
"Jakou?"
"Ihned svléknout vévodu ďEnghien a obléct do jeho šatů Pierrota."
"Ale já nechci, aby mi vzali moje šaty a dali je Pierrotovi!" křičel mladý princ a chystal se propuknout v pláč, zatímco Pierrot si netroufal věřit, že dobře slyšel.
"Musí to být, Milosti," řekl Lenet s rázností, kterou hlasu dodávají vážné okamžiky a která se nemine účinkem ani u dítěte, Jinak vás i maminku odvedou do téhož vězení, kde je váš otec."
Vévoda ďEnghien ztichl, zatímco Pierrot se dal strhnout k výbuchu nevýslovné radosti a pýchy. Odvedli je do síně sousedící s kaplí, kde se měla provést záměna.
"Ještě štěstí, zeje princezna vdova zde," řekl Lenet. "Nebýt toho, Mazarin by nás porazil."
113

"Jak to?"
"Protože má posel nařízeno začít s návštěvou u princezny vdovy a nyní čeká v jejím předpokoji."
"A tento králův posel nás má zajisté střežit je to zvěd, kterého nám posílá dvůr?"
"Vaše Výsost uhodla."
"Jeho úkolem tedy je nespouštět nás z očí."
"Ano, ale co vám záleží na tom, nebudeteli to vy, koho bude střežit?"
"Nerozumím vám, Lenete."

Rádce se usmál.
"Ale já si rozumím, madame, a za všechno ručím. Dejte přestrojit Pierrota za prince a prince za zahradnického synka. Já už Pierrota poučím, jak se má chovat."
"Ach, můj Bože, mám pustit syna samotného?"
"Váš syn, madame, odjede se svou matkou."
"To je nemožné."
"A proč? Našelli se nepravý vévoda ďEnghien, najde se také nepravá princezna de Condé."
"Ó, nyní chápu! Výborně! Už vám rozumím, můj dobrý, drahý Lenete. Ale kdo mě bude představovat?" dodala princezna s jakýmsi neklidem.
"Buďte bez starosti, madame," odpověděl rádce. "Princezna de Condé, kterou jsem k tomu účelu vybral a která je určena k tomu, aby ji zvěd pana Mazarina nespouštěl z očí, se právě v největším spěchu svlékla a ulehla na vaše lůžko."
Podívejme se, jak se odehrála scéna, o níž Lenet informoval princeznu.
Zatímco šlechtici v hodovní síni pokračovali v pití na zdraví princů a v kletbách proti Mazarinovi, zatímco Lenet vyjednával ve svém kabinetě s Cauvignacem o výměně blanketu s podpisem pana ďÉpernon a zatímco princezna dokončovala přípravy k odjezdu, zastavil u hlavní brány zámku šlechtic, následovaný lokajem.
Vrátný otevřel, ale za ním uviděl nově příchozí nám známého halapartníka, který se ho zeptal:
"Odkud přicházíte, pane?"
"Z Nantes," odvětil jezdec.
"A kam jdete?"
"K princezně vdově de Condé, potom k princezně a konečně k vévodovi ďEnghien."
"Vstup zakázán!" řekl Švýcar a halapartnou zahradil bránu.
"Z rozkazu krále," dodal jezdec a vytahoval z kapsy jakýsi papír.
Na tato mocná slova se halapartna sklonila, stráž zavolala, přiběhl důstojník domácí stráže a posel Jeho Veličenstva byl bez prodlení uveden do zámku.
114

Ještě štěstí, že Chantilly byl veliký zámek a že se komnaty princezny vdovy nacházely daleko od galerie, kde právě končily hlučné hody, jejichž první část jsme popsali.
Kdyby chtěl posel vidět nejdříve princeznu a jejího syna, bylo by vše ztraceno, ale etiketa vyžadovala, aby se nejprve poklonil princezně matce. První komorník ho proto uvedl do velkého kabinetu vedle ložnice Její Výsosti.
"Račte odpustit, pane," řekl, "ale především pocítila Její Výsost náhlou nevolnost a přede dvěma hodinami ji po druhé pouštěli žilou. Oznámím jí váš příchod a za okamžik budu mít čest vás uvést."
Šlechtic pokynul hlavou na znamení souhlasu a osaměl, aniž by si všiml, že šest zvědavých očí postupně pozoruje klíčovou dírkou jeho chování a snaží se ho poznat. Byly to nejprve oči Petra Leneta, pak princova štolby Vialase a posléze vrchního lovčího Roussiéra. Kdyby některý z nich toho šlechtice znal, vešel by k němu pod záminkou, že mu bude dělat společnost, a tak by získal čas.
Žádný z nich ho však neznal. Byl to krásný, mladý muž v uniformě důstojníka pěchoty. S jakousi nedbalostí, kterou si lze vysvětlit jako nechuť k úkolu, jímž byl pověřen, si prohlížel rodinné portréty na stěnách a zařízení kabinetu.
Nejdéle se zastavil před obrazem princezny vdovy, k níž měl být uveden a který ji představoval v nejkrásnějším rozkvětu mládí a krásy.
Po chvíli se komorník vrátil pro důstojníka, aby ho uvedl k matce prince de Condé.
Charlotta de Montmorency seděla podepřena na loži. Její lékař Bourdelot právě odcházel. Ve dveřích se setkal s královským důstojníkem a učinil mu velice obřadnou poklonu, kterou mu mladý muž opětoval se stejnou dvorností.
Jakmile princezna vdova zaslechla návštěvníkův krok, rychle dala znamení do jednoho rohu ložnice a těžké třásně záclon jejího lože se ihned pohnuly. To vstoupili do ložnice tajnými dvířky za záclonami mladá princezna de Condé a Lenet, oba zvědaví, s čím asi přijel králův posel.
Důstojník postoupil o tři kroky kupředu a s uctivostí, která nebyla diktována pouhou etiketou, se poklonil.
Princezna vdova široce otevřela své velké černé oči s hrdým výrazem rozhněvané královny. Její mlčení věstilo bouři. Její bílá ruka, dvojnásobným pouštěním žilou ještě více zbledlá, pokynula poslovi, aby odevzdal přinesený dopis.
Kapitán vztáhl ruku k princezniné ruce a uctivě do ní vložil list Anny Rakouské.
Pak čekal, až si princezna přečte čtyři řádky, které list obsahoval.
"Dobrá," řekla a chladně skládala papír, "chápu královnin úmysl, i když byl

zaobalen zdvořilými slovy. Jsem vaším vězněm."
115

"Madame...!" zvolal důstojník v rozpacích.
"Nebudete mít těžký úkol, pane," pokračovala paní de Condé, "neboť nejsem ve stavu, abych někam prchla. Mám totiž přísného strážce, kterého jste viděl, když jste sem vstupoval svého lékaře pana Bourdelota."
Upřela pevněji svůj zrak na posla, jehož fyziognomie sejí líbila, a proto poněkud zmírnila hořkost přijetí, jaké se dostává doručiteli podobného vzkazu.
"Vědělajsem, zeje pan de Mazarin schopen každého nedůstojného násilí, ale přece jsem si nemyslela, zeje tak zbabělý, aby měl strach ze staré nemocné ženy, ubohé vdovy a dítěte, neboť předpokládám, že rozkaz, který jste přinesl, se týká také princezny a mého vnuka."
"Madame, byl bych zoufalý, kdyby mě Vaše Výsost posuzovala podle poslání, které musím vyplnit," odpověděl mladý muž. "Přijel jsem do Nantes s poselstvím pro královnu. Douška listu doporučovala posla Jejímu Veličenstvu a královna byla tak laskavá a řekla mi, abych jí zůstal nablízku, že bude potřebovat mé služby. Za dva dny mě poslala sem. Ačkoliv jsem přijal poslání, kterým mě Její Veličenstvo milostivě pověřilo a přijmout je bylo mou povinností přece se odvažuji říct, že jsem se o ně neucházel a že bych je i odmítl, kdyby byli králové osobami, které by strpěly odmítnutí."
Důstojník se uklonil stejně uctivě jako poprvé.
"Vaše vysvětlení mi je dobrým znamením, podle kterého soudím, že budu moci nerušené stonat. Ale pryč s nepravým studem, pane řekněte mi úplnou pravdu! Budu střežena ve své komnatě jako můj ubohý syn ve Vincennes? Budu mít právo psát a budou moje dopisy prohlíženy, nebo ne? A pokud mi později nemoc dovolí, abych vstala z lůžka, budu snad omezována ve svých procházkách?"
"Madame, královna mi prokázala tu čest, že mi dala osobně tento rozkaz: ,Jděte a ujistěte moji sestřenku de Condé, že udělám pro prince vše, co mi dovolí blaho státu. Prosím ji tímto listem, aby přijala mého důstojníka, který bude sloužit jako prostředník mezi ní a mnou. Tímto důstojníkem,' dodala královna,,budete vy.' To jsou, madame, vlastní slova Jejího Veličenstva," dokončil mladý muž a znovu se hluboce uklonil.
Princezna naslouchala těmto slovům s pozorností, s jakou se pátrá v diplomatických notách po smyslu každého slůvka i každé čárky.
Po chvilce přemýšlení, když patrně nenalezla v poselství vše, čeho se obávala, sevřela princezna vdova rty a řekla:
"Budete, pane, bydlet podle královnina přání v Chantilly a určíte si, která komnata pro vás bude nejpříjemnější a nejvhodnější k vykonání toho, co vám bylo uloženo, a dostanete ji."
"Madame," svraštil šlechtic brvy, "měl jsem tu čest vysvětlit Vaší Výsosti mnohé, co nebylo v mých instrukcích. Mezi hněvem Vaší Výsosti a vůlí královny mám já, ubohý důstojník a k tomu špatný dvořan, nebez
116

pecne postavení. Přece si však myslím, že by Vaše Výsost mohla podat důkaz své šlechetnosti, kdyby nemučila muže, jenž je jen pouhým trpným nástrojem. Je mi už dost trapné, že musím dělat to, co dělám. Když však královna jednou rozkázala, musím její rozkazy zbožně uposlechnout. Nežádal jsem o tento úkol a byl bych šťastný, kdyby byl dán někomu jinému... Zdá se mi, že už jsem řekl příliš mnoho."
Důstojník zdvihl hlavu s uzarděním, které vyvolalo podobný ruměnec na hrdém čele princezny vdovy.
"Jak jste řekl, pane: jsme povinni poslušností Jejímu Veličenstvu, ať stojíme najakémkoli společenském stupni. Budu tedy následovat váš příklad a poslechnu. Pochopíte ale, jak je pro mě těžké, jsemli zbavena volnosti, přijmout ve svém domě šlechtice, jako jste vy, se všemi poctami, jaké přísluší jeho rodu. Od této chvíle jste zde pánem vy. Poroučejte!"
"Nedej Bůh, madame," uklonil se důstojník, "abych zapomněl, jak hluboko stojím pod Vaší Výsostí a jakou úctou jsem povinen vašemu domu. Vaše Výsost bude nadále poroučet ve svém domě a já budu prvním z jejích služebníků."
Po těchto slovech odešel mladý šlechtic bez rozpaků, bez poníženosti, ale také bez jakékoli pýchy, zatímco princeznou vdovou zmítal tím prudší hněv, čím méně se mohl svézt na tak zdrženlivém a uctivém poslovi.
V předsíni se šlechtic setkal s komorníkem, který ho předtím ohlásil.
"Nyní, pane," řekl komorník, "princezna de Condé, kterou jste jménem královny žádal o audienci, souhlasí s přijetím vaší návštěvy."
Šlechtic porozuměl této oklice, která měla za účel zachránit hrdost princezen, a

následoval komorníka řadami komnat ke dveřím princezniny ložnice.
Najednou se komorník obrátil a řekl:
"Po návratu z honu se princezna odebrala na lože, a jelikož je příliš unavená, přijme vás u svého lůžka. Koho mám ohlásit Její Výsosti?"
"Ohlaste barona de Canolles, poslaného Jejím Veličenstvem královnou vladařkou," odpověděl mladý šlechtic.
Jakmile domnělá princezna zaslechla toto jméno, trhla sebou leknutím, které by její totožnost divně kompromitovalo. Chvatně si pravicí stáhla noční čepeček až na oči, přitáhla hedvábnou přikrývku svého lůžka pod bradu a řekla vzrušeným hlasem: :v
"Ať vejde!" v ;
117

Canolles byl uveden do rozsáhlé, temně vyčalouněné komnaty, osvětlené jen noční lampou umístěnou mezi dvěma okny. I při tomto matném světle bylo možné rozeznat obraz visící nad lampou, který představoval dámu v životní velikosti, držící za ruku dítě. Ve všech čtyřech rozích rámu se třpytily tři zlaté lilie, z nichž bylo jen třeba sejmout stužku uvázanou do srdce, aby tvořily tři lilie francouzského královského znaku. Ve velkém přístěnku komnaty, kam sotva vnikalo slabé světlo lampy, uviděl pod těžkými záclonami lůžka ženu, kterou tak vzrušilo jméno barona de Canolles.
Šlechtic začal s obvyklými formalitami: udělal tři kroky směrem k lůžku, hluboce se poklonil a postoupil o další tři kroky. Potom se obě komorné, které patrně pomáhaly paní de Condé při svlékání, vzdálily, komorník zavřel dveře a Canolles osaměl s princeznou.
Jelikož se příčilo předpisům etikety, aby zahájil rozmluvu, čekal, až bude osloven. Zdálo se však, že si princezna umínila setrvat v zarytém mlčení, a proto si mladý důstojník pomyslel, že se raději dopustí přestupku proti slušnosti, než aby prodlužoval tuto trapnou scénu. Očekával, že při prvních slovech vypukne bouře, kterou předcházelo to pohrdavé mlčení, a že se na něj snese princeznin hněv, ještě obávanější, než byl ten první, protože byla mladší a zajímavější.
Ale urážka, kterou měl nyní opět snést, dodala mladému šlechtici odvahu. Uklonil se po třetí, tentokrát chladně a odměřeně, neboť jeho gaskoňskou krev začal rozpalovat hněv, a řekl:
"Madame, měl jsem čest žádat jménem Jejího Veličenstva královny Vaši Výsost o audienci, kterou mi Vaše Výsost ráčila povolit. Nechtěla by nyní dovršit svoji laskavost a dát mi jediným slovem nebo posuňkem najevo, že moji přítomnost zpozorovala a zeje ochotná mě vyslechnout?"
Pohyb za záclonami barona upozornil, že dostane odpověď. A skutečně se ozval hlas přerývaný rozechvěním:
"Mluvte, pane, poslouchám vás."
"Její Veličenstvo královna mě k vám posílá, madame," řekl řečnickým

tónem, "abych Vaši Výsost ujistil o její snaze udržet s Vaší Výsostí přátelské styky."
Záclony lože se prudce pohnuly a princezna pronesla zajíkavým hlasem:
"Pane, nemluvte více o přátelství vládnoucím mezi Jejím Veličenstvem královnou a rodem de Condé! Podzemní kobky vincenneské věže mluví o opaku."
"Ach, zdá se, že se domluvily," pomyslel si Canolles, "a nyní mi budou obě opakovat totéž."
Záclony se znovu pohnuly, čehož si posel pro trapnost situace nevšiml.
"K věci, pane," pokračovala princezna. "Co si přejete?"
"Já si nepřeji nic, madame," odpověděl šlechtic a vzpřímil se. "Ale Její Veličenstvo královna si přeje, abych vnikl do tohoto zámku, a ačkoliv nejsem té cti hoden, stal se společníkem Vaší Výsosti a přispěl, pokud mohu, k obnovení dobré shody mezi dvěma princi královské krve, bez příčiny rozdvojenými v tak bouřlivé době."
"Bez příčiny?" zvolala princezna. "Tvrdíte, že je naše rozluka bez příčiny?"
"Promiňte, madame," odpověděl Canolles. "Netvrdím vůbec nic nejsem soudce, nýbrž pouhý prostředník."
"Očekává, že se tato dobrá shoda obnoví, a proto mě dává pozorovat pod záminkou "
"Jsem tedy zvěd!" zvolal Canolles rozhořčeně. "Konečně padlo to slovo! Děkuji Vaší Výsosti za její přímost."
Ve svém zoufalství učinil jeden z těch krásných pohybů, jaké tak dychtivě

hledají malíři pro svá neživá plátna a herci pro živé obrazy.
"Bylo to vysloveno, rozhodnuto, jsem zvěd," pokračoval. "Nuže, madame, račte se mnou tedy naložit jako s takovým bídákem! Zapomeňte, že jsem královniným vyslancem, že tato královna zodpovídá za mé skutky, že jsem jen atom poslouchající její dech. Dejte mě vyhnat svými lokaji, zabít svými šlechtici, postavte proti mně lidi, jimž bych odpověděl holí nebo kordem, ale neurážejte tak krutě důstojníka, vykonávajícího povinnost vojáka a zároveň i poddaného, vy, madame, jež stojíte tak vysoko rodem, zásluhami a neštěstím!"
Tato slova, plynoucí ze srdce, bolestná jako zasténání, pronikavá jako výčitka, musela přivodit a také přivodila účinek. Princezna se opřela o loket, pohlédla na posla zářícíma očima a řekla:
"Bůh uchovej, aby bylo mým úmyslem urážet tak statečného šlechtice, jakým jste vy! Ne, pane de Canolles, ne, nepodezřívám vaši loajálnost. Zapomeňte na moje slova, jsou urážlivá, přiznávám, ale nechtěla jsem vás ranit. Ne, nejste ušlechtilý kavalír, pane barone, a plně vás uznávám."
Jak se princezna mimoděk vyklonila ze stínu, který tvořily husté záclo

119
118

ny lože, aby pronesla tato slova, jež jí na rty nepochybně vynutilo šlechetné hnutí jejího srdce, bylo vidět její bílé čelo, zlaté rozpletené vlasy, deroucí se zpod krajek čepečku, sytě červené rty, vlhké, mile se dívající oči a Canolles se zachvěl, neboť se před jeho duševním zrakem zjevila sladká vidina. Zdálo se mu, že znovu vdechuje vůni, jejíž pouhá vzpomínka ho opájela. Měl dojem, že se otevírá jedna z těch zlatých bran, jimiž k nám vcházejí krásné sny. Jeho pohled utkvěl pevněji na princeznině loži a ve vteřině, jako by mu minulost osvítil blesk, poznal v princezně vikomta deCambes.
Nepravá princezna mohla jeho rozechvění přičítat nemilé výtce, která se ho tak bolestně dotkla. Tento její pohyb však nebyl delší než okamžik. Uchýlila se znovu do stínu, ukryla i svou bílou ruku, aby ji neprozradila, a s patrným vzrušením se pokusila navázat přerušený rozhovor.
"Říkal jste něco, pane?" zeptala se.
Ale Canolles tu stál jako fascinovaný. Před jeho duševním zrakem táhly vidiny, v hlavě mu vířilo, opouštěla ho paměť, mátly se mu smysly. Málem by zapomněl na povinnou úctu a vyptával se. Jen pud, snad ten, který vložil do srdce milujících Bůh, pud, který ženy nazývají nesmělostí a který vlastně není ničím jiným než lakomstvím, Canollesovi poradil, aby se přemohl a vyčkal, aby nepřišel o svůj sen, aby si neopatrným slovem nepokazil štěstí celého svého života.
Nepohnul se tedy a nepronesl ani slovo. Co by se stalo, velký Bože, kdyby ho tato vznešená princezna najednou poznala, kdyby k němu na svém zámku Chantilly pocítila odpor, jako k němu pojala nedůvěru v Biscarrově krčmě, kdyby se znovu vrátila k obvinění, které odvolala, kdyby se o něm domnívala, že chtěl pod záštitou úředního titulu a královského rozkazu pokračovat v pronásledování odpustitelném, šloli o vikomta nebo vikomtesu de Cambes, ale drzém a přímo zločinném, jdeli o princeznu vznešeného rodu?
"Je však možné," pomyslel si náhle, "že by princezna takového jména a postavení cestovala jen s jediným sluhou?"
A jak se stává za podobných okolností pravidlem, že zmatený a kolísající duch hledá, oč by se opřel, tak se i Canolles rozhlédl kolem sebe a jeho oči se zastavily na portrétu ženy držící syna za ruku.
Náhle se mu prudce rozjasnilo v hlavě a on učinil krok, aby přistoupil k obrazu. Nepravá princezna nemohla při tomto jeho pohybu potlačit slabý výkřik, a když se baron obrátil, měla skoro celý obličej skrytý v krajkách podušek.
"Ó, co to znamená?" tázal se v duchu sám sebe. "Buďje to princezna, kterou jsem potkal násilnici, nebo jsem obětí lsti a ta, jež spočívá na tomto loži, není princezna... Nu, uvidíme." A najednou promluvil: "Madame, nevím, co si mám myslet o mlčení Vaší Výsosti, a poznal jsem "
120

"Co jste poznal?" přerušila ho dáma na loži.
"Poznal jsem," dopověděl Canolles, "že jsem tak nešťastný, protože jsem vám vnukl totéž mínění jako princezně vdově."
Sotva slyšitelné "ach!" prozradilo, že si nepravá princezna oddechla. Canollesova věta snad nebyla zcela logická, ale ťala do živého. Dobře zpozoroval úzkostlivý pohyb, který ho přerušil, i radostné překvapení, s jakým byla přijata jeho poslední slova.

"Nemohu však opomenout sdělit Vaší Výsosti," pokračoval důstojník, "i kdyby jí to bylo sebenepříjemnější, že musím zůstat na zámku a všude doprovázet Vaši Výsost."
"Nebudu tedy moci být sama ani ve svém pokoji?" zvolala princezna. "Ó, pane, to je víc než pohana!"
"Řekl jsem už Vaší Výsosti, že tak znějí mé instrukce, ale Vaše Výsost může být klidná," dodal Canolles významně a upřel na dámu na lůžku pronikavý pohled, "neboť zajisté ví lépe než kdo jiný, že dovedu vyhovět prosbě ženy."
"Já?" tázala se princezna hlasem, z něhož vyznívalo víc zmatku než úžasu.
"Opravdu nevím, co tím chcete říct, pane, a nemohu si domyslet, čeho se vaše narážka týká."
"Madame," uklonil se důstojník, "myslím, že komorník, jenž mě sem uvedl, ohlásil Vaší Výsosti mé jméno. Jsem baron de Canolles."
"A co na tom?" zeptala se princezna pevným hlasem.
"Domnívám se, že jsem už měl čest být Vaší Výsosti příjemný..."
"Mně? A v čem, prosím vás?" zvolal hlas s pobouřením, připomínajícím baronovi jistý rozzlobený a zároveň bojácný přízvuk, který mu utkvěl v paměti.
Canolles usoudil, že zašel dost daleko, a navíc už neměl žádné pochybnosti.
"Tím, že neprovádím své instrukce doslovně," odpověděl s výrazem hluboké úcty.
Zdálo se, že se princezna uklidnila.
"Pane," řekla, "nechci, abyste se prohřešil proti rozkazům. Jen se řiďte svými instrukcemi v plném rozsahu!"
"Madame, naštěstí mi dosud není známo, jak se pronásleduje žena, tím méně však, jak se uráží princezna. Mám proto čest opakovat Vaší Výsosti, co jsem už řekl princezně vdově, že jsem totiž jejím pokorným služebníkem... Račte mi dát své čestné slovo, že bez mého doprovodu nevyjdete ze zámku, a já vás zbavím své přítomnosti, která je Vaší Výsosti zajisté velmi nemilá."
"Pak byste však nevykonal, co máte nařízeno, pane," řekla princezna.
"Udělám, co mi velí moje svědomí."
"Pane de Canolles, přísahám, že se nevzdálím z Chantilly, aniž bych vás o tom uvědomila."
121

"Pak mi tedy odpusťte, madame," uklonil se Canolles až k zemi, "že jsem byl jednu chvíli bezděčnou příčinou vašeho hněvu. Vaše Výsost mě neuvidí dříve, dokud mě nedá zavolat."
"Děkuji vám, barone," řekl hlas s přízvukem radosti. "Jděte, jděte, děkuji vám! Zítra budu mít to potěšení opět vás spatřit."
Tentokrát baron s určitostí poznal hlas, oči i nevýslovně rozkošný úsměv této okouzlující bytosti, jež mu uklouzla takřka pod rukama onoho večera, kdy mu neznámý jezdec přinesl rozkaz vévody ďÉpernon.
Nejvyšším úsilím obraznosti, této rozmarné víly živící se ideály, jako se hmota živí skutečností, znovu poznával to neuchopitelné fluidum, vydechované milovanou ženou, to vlahé ovzduší, které je tělem, jehož obrysy se domnívá očarovaná duše objímat.
Poslední pohled na portrét, třeba sebehůř osvětlený, baronovi ukázal orlí nos rodiny de Maillé, havraní vlasy a princeznino hluboké oko, zatímco žena, jež právě sehrála první jednání nesnadné úlohy, měla velké modré oči, rovný nosík a plná líčka s roztomilými dolíčky při úsměvu, které vylučovaly myšlenku, že by se trápila úmorným přemýšlením.
Canolles věděl vše, co se chtěl dozvědět. Pozdravil tedy se stejnou uctivostí, jako by věřil, že má co do činění s pravou princeznou de Condé, a odebral se do své komnaty.
druhý
Canolles se dosud nijak nerozhodl. Když se ocitl ve svém příbytku, začal rychle přecházet sem a tam, jak to dělávají nerozhodní lidé, aniž si všiml Castorina, který ho následoval z předsíně, kde čekal na jeho návrat, do pokoje s roztaženým županem v ruce, takže ho za ním téměř ani nebylo vidět.
Sluha vrazil do nábytku a Canolles se ohlédl.
"Co děláš s tím županem?" tázal se.
"Čekám, až pán svlékne kabát."
"Ještě nevím, kdy svléknu kabát. Polož župan na křeslo a čekej!"
"Jakže, pán se ještě nesvlékne?" tázal se Castorin, jenž byl toho večera ještě nevrlejší než obvykle. "Pán tedy nezamýšlí ihned ulehnout?"
"Ne."
"A kdy hodlá jít pán spát?"
"Co ti na tom záleží?"
"Záleží mi na tom mnoho, protože jsem velmi unavený."

"Opravdu?" řekl Canolles, zastavil se a pohlédl mu do obličeje. "Ty jsi velice unavený?"
Šlechtic zřejmě viděl v obličeji starého lokaje ten drzý výraz sluhů, zmírajících touhou dát se vyhodit ze dveří.
122 .' ' ''.'"

"Velice unavený," opakoval Castorin. ! ',
Canolles pokrčil rameny. '
"Jdi a čekej v předsíni! Až tě budu potřebovat, zazvoním."
"Upozorňuji pána, že budeli to trvat dlouho, už mě v předsíni nenalezne."
"A kde budeš, prosím tě?"
"V posteli. Urazilli člověk dvě stě mil, je čas, aby si šel lehnout."
"Pane Castorine," řekl Canolles, "vy jste hulvát!"
"Myslíli si pán, že hulvát není hoden být jeho lokajem, může říct jen slovo a zbavím ho své služby," odpověděl Castorin majestátně.
Canolles právě nebyl nakloněn k trpělivosti, a kdyby měl Castorin tolik prozíravosti, aby mohl vytušit bouři propukávající v duši jeho pána, jistě by vyčkal na jinou chvíli, aby se vytasil s návrhem, který mu právě přednesl. Šlechtic šel přímo ke svému lokajovi, uchopil ho palcem a ukazováčkem za jeden knoflík jeho kabátce tento pohyb se stal později vlastním většímu muži, než jakým kdy byl ubohý Canolles a řekl:
"Opakuj to!"
"Opakuji," odvětil Castorin se stejnou nestoudností, "že zbavím pána svých služeb, neníli se mnou spokojen."
Canolles pustil Castorina a šel vážně pro hůl. Sluha pochopil, oč jde, a vykřikl:
"Dejte, pane, dobrý pozor na to, co chcete udělat! Nejsem už prostým lokajem, jsem ve službách princezny."
"Aj!" podivil se Canolles a sklonil pozdviženou hůl. "Ty jsi ve službách princezny?"
"Ano, pane, už čtvrt hodiny," odpověděl Castorin a vzpřímil se.
"A kdo tě přijal do této služby?"
"Její intendant, pan Pompejus."
"Pan Pompejus?"
"Ano."
"A proč jsi to neřekl hned?" zvolal Canolles. "Ano, ano, máš pravdu, že vystupuješ z mých služeb, můj milý Castorine, a zde máš dvě pistole jako odškodnění za rány, které bych ti málem uštědřil."
"Ó!" žasl Castorin, ale neodvažoval se vzít peníze. "Co to znamená? Pán se mi posmívá?"
"Kdepak! Jen se staň princezniným lokajem, příteli. Pověz mi však, kdy začíná tvoje služba?"
"Hned, jakmile mě pán propustí."
"Vrátím ti tedy svobodu počínaje zítřejším ránem."
"A do zítřejšího rána...?"
"Do zítřejšího rána jsi mým lokajem a musíš mě poslouchat."
"Milerád. Co pán poroučí?" tázal se Castorin a rozhodl se vzít ty dvě pistole.
123

"Poroučím, aby ses svlékl, když se ti chce spát, a lehl si do mé postele."
"Cože? Co to pán říká? Nerozumím."
"Nemusíš rozumět, ale poslechnout, to je vše. Svlékni se, pomohu ti."
"Cože? Pán mi pomůže?"
"Jistě. Jelikož budeš hrát úlohu šlechtice Canollese, musím já představovat Castorina."
Aniž baron vyčkal na lokajovo dovolení, stáhl z něho kabátec, oblékl si ho a nasadil si na hlavu jeho klobouk. Než se Castorin vzpamatoval ze svého překvapení, uzamkl dveře na dva západy, rychle seběhl ze schodů a vyšel ven. Canolles začínal vidět do celého tajemství, třebaže pro něj část událostí zůstávala zahalena mlhou. Už dvě hodiny se mu zdálo, že z toho všeho, co viděl a slyšel, nebylo nic zcela přirozené. Všichni se chovali strojeně; měl dojem, že všechny osoby, s nimiž se setkal, hrají svou úlohu. Podrobnosti splývaly ve všeobecnou harmonii, která dávala královnou vyslanému strážci výstrahu, že musí zdvojnásobit svoji ostražitost, nechceli se stát obětí nějaké veliké mystifikace.
Už Pompejova přítomnost zde ho zbavila mnohé pochybnosti. Chovalli Canolles ještě nějakou, pak se rozplynula, když na dvoře přes úplnou temnotu spatřil blížit se čtyři muže, chystající se vejít do dveří, kterými právě vyšel. V čele

těchto mužů kráčel komorník, který barona uváděl k princezně. Za nimi šel další muž, zahalený pláštěm. Na prahu se malá tlupa zastavila a očekávala rozkazy muže v plášti.
"Víte, který pokoj obývá, a znáte ho, protože jste ho sám uváděl," řekl pánovitě komorníkovi. "Hlídejte ho tedy tak, aby nemohl vyjít! Rozestavte svoje lidi na schodišti, na chodbě, zkrátka, kde chcete, na tom nezáleží, jen když bude, aniž by o tom věděl, sám střežen, místo aby střežil Jejich Výsosti."
Canolles se skryl jako duch v koutě za rohem, kam padal nejtemnější stín, a odtud viděl, jak pět jeho strážců zmizelo pod klenbou zámeckého vchodu, zatímco muž v plášti se vrátil, když se přesvědčil, že vykonali jeho rozkazy.
"To ještě nedokazuje nic určitého," řekl si baron a sledoval ho očima. "Vždyť i zlost je může nutit k tomu, aby se mi takto odměnili. Jen aby se ten čertův Castorin nedal do křiku, nevolal a neprovedl nějakou pitomost! Měl jsem mu ucpat ústa roubíkem. Naneštěstí je nyní příliš pozdě. Nezbývá, než zahájit obchůzku."
Pátravě se rozhlédl kolem, přešel dvůr a zamířil k levému křídlu budovy, za nímž byly stáje.
Zdálo se, jako by se všechen život ze zámku přestěhoval do této části budovy. Bylo odtamtud slyšet frkání a dupot koní, cinkot udidel, postrojů, jakož i chvatné přebíhání většího počtu osob. Z kůlen byly vytahová
124

ny povozy a bázní tlumené hlasy, které však bylo možné při pozorném naslouchání rozeznat, na sebe volaly a odpovídaly si.
Canolles chvíli napjatě naslouchal. Už nepochyboval: chystali se k odjezdu.
Baron přešel celým prostorem mezi oběma křídly zámku, prošel klenutým průjezdem a dostal se druhou stranou k průčelí zámku. Tam se zastavil.
Okna přízemku zářila příliš jasně, než aby neuhodl, že to světlo pochází od množství rozžatých svíc, a jak se ty svíce pohybovaly a vrhaly na trávník parku veliké stíny a světelné pruhy, Canolles porozuměl, zeje tu střed činnosti.
Chvíli váhal, máli odhalit tajemství, které se před ním snažili skrýt. Brzy však uvážil, že jeho titul královnina vyslance a zodpovědnost, jakou s sebou nese tento úřad, omlouvají mnohé i před nejúzkostlivějším svědomím. Postupoval tedy opatrně kupředu; plížil se podél zdi, jejíž spodek byl tím temnější, čím zářivější byla okna nacházející se asi sedm stop nad zemí; vystoupil na patník, z patníku na výstupek zdi, přidržel se římsy okna a vrhl rohem okenní tabule ten nejpronikavější a nejpátravější pohled, jaký kdy vnikl do svatyně spiknutí.
Podívejme se, co uviděl:
Vedle ženy, která si připínala cestovní klobouk, oblékalo několik služebných hošíka do loveckého oděvu. Dítě bylo obráceno ke Canollesovi zády, takže rozeznal pouze jeho zlaté vlasy. Dáma však, jíž padalo na obličej světlo dvou šestiramenných svícnů, které držel po každé straně zrcadla štolba, byla přesným originálem portrétu, jehož si Canolles nedávno všiml v princezniné ložnici. Byl to týž podlouhlý obličej, tatáž přísná ústa, týž hrdě zahnutý nos ženy, jejíž živoucí obraz baron nyní poznával. Vše u ní označovalo pánovitost sebevědomé chování, jiskrné oko i prudké pohyby hlavy. U všech přítomných projevovalo vše naprostou poslušnost: jejich uctivé poklony, jejich překotný chvat při přinášení žádaných předmětů, rychlost, s jakou odpovídali na otázky své vládkyně nebo její tázavý pohled.
Sloužící, mezi nimiž Canolles poznal komorníka, ukládali do tlumoků, kufrů a vaků klenoty, stříbrné náčiní a celou tu zbrojnici žen, jež se nazývá toaleta.
Malý princ si zatím hrál a pobíhal mezi spěchajícími sluhy, ale zvláštní náhodou Canolles nemohl zahlédnout jeho tvář.
"Tušil jsem to," šeptal si. "Podvedli mě a chystají se k odjezdu. Tuto vítěznou scénu však mohu jediným pohybem změnit na smuteční scénu. Jen potřebuji doběhnout na terasu, třikrát písknout na stříbrnou píšťalku a v pěti minutách sem její pronikavý zvuk přivolá dvě stě mužů, kteří vniknou do tohoto zámku, zatknou princezny a svážou všechny ty potměšile se smějící sluhy. Ano," pokračoval Canolles, jenže nyní mluvilo jeho srdce a ne rozum, "ale co ona? Ta, jež spí na princezniné loži, či předstírá že spí? Navždy ji ztratím, bude mě nenávidět, a to tentokrát zaslouženě.
125

Ba co víc, bude mnou opovrhovat a říkat, že jsem svůj úkol zvěda provedl až do konce a přece, poslouchála ona princeznu, proč bych neměl já uposlechnout královnu?"
V tom okamžiku, jako by chtěla náhoda zvrátit Canollesovo rozhodnutí, se otevřely dveře komnaty, kde princezna dokončovala svoji toaletu, a vstoupily jimi dvě osoby plné radosti a spěchu: asi padesátiletý muž a dvacetiletá žena.

Při tomto pohledu se Canollesovo srdce zachvělo. Poznal totiž krásné, zlaté vlasy, rudé rty a inteligentní oči vikomta de Cambes přišel s úsměvem políbit ruku Klementině de Maillé, princezně de Condé. Jenže tentokrát měl vikomt oděv svého pohlaví a byla z něho ta nejroztomilejší vikomtesa na světě.
Canolles by dal deset let života za to, aby mohl slyšet jejich rozhovor, ale marně tiskl obličej na okenní tabulku. K jeho sluchu doléhal jen nesrozumitelný šum. Viděl, jak princezna dává mladé ženě sbohem, jak ji líbá na čelo a doporučuje něco, čemu se všichni přítomní smáli. Potom vikomtesa odešla s několika sloužícími, kteří na sobě měli livrej sluhů vyšší kategorie; viděl i úctyhodného Pompeja, jak se naparoval v oranžovém, stříbrem premovaném kabátě, tvářil se vznešeně a opíral se o rukojeť obrovské palaše jako don Jafet Arménský, když doprovázel velitelku, která půvabně nadzvedla svou dlouhou, hedvábnou vlečku.
Protějšími dveřmi se dal na pochod průvod v čele s princeznou, která však nekráčela krokem uprchlice, nýbrž krokem královny. Za ní se ubíral štolba Vialas, jenž nesl v náručí malého vévodu ĎEnghien, zahaleného pláštěm. Průvod uzavíral Lenet s ciselovanou skříňkou a listinami v rukou, správce zámku a dva důstojníci s tasenými kordy.
Všichni tito lidé vyšli tajnou chodbou. Canolles rychle seskočil ze své pozorovací stanice a běžel ke klenutému průjezdu, kde viděl celý průvod ubírat se tiše ke stájím. Odjížděli!
Vtom vyvstala v Canollesově duchu myšlenka na povinnost, kterou mu přikazuje poslání, jímž ho pověřila královna. Tato odjíždějící žena je zosobněná, vyzbrojená občanská válka, kterou nechává uniknout a která bude znovu hlodat vnitřnosti Francie. Snad se styděl za to, že se má on, muž, stát zvědem a strážcem ženy, ale paní de Longueville, jež založila oheň na všech čtyřech stranách Paříže, byla přece také ženou.
Canolles letěl k terase zvedající se nad parkem a přiložil k ústům stříbrnou píšťalku.
Po všech těch přípravách bude veta. Paní de Condé neodjede z Chantilly, i když z nich už vyšla, neujede ani sto kroků a bude i se svým průvodem obklíčena trojnásobnou přesilou. Canolles splní bez nejmenšího nebezpečí svoje poslání, rázem zničí štěstí i budoucnost rodu de Condé a na jeho troskách zbuduje své štěstí i vlastní budoucnost, jak to kdysi udělali Vitryové a Luynesové a před nedávném Guitautové a Miossensové za méně důležitých okolností pro blaho království.
126

Tu však pozvedl zrak k oknu komnaty, za jehož těžkými záclonami z červeného sametu se rozlévalo jemné a melancholické světlo noční lampy, hořící v ložnici nepravé princezny, a zdálo se mu, že se na širokých bílých storách odráží drahý stín.
A všechny ty rozumové důvody, všechny ty sobecké výpočty před tímto něžným světelným paprskem zmizely stejně, jako prchají za úsvitu všechny stíny a přízraky noci.
"Pan de Mazarin je dost bohatý," řekl si baron ve vášnivém vzplanutí, "aby mohl přijít o všechny tyto prince a princezny, kteří mu unikají, ale já nejsem dost bohatý, abych směl ztratit poklad, který mi od této chvíle náleží a který budu žárlivě střežit. Nyní je sama, v mé moci, závislá na mně! Ve dne v noci mohu vejít do její komnaty. Neuprchne, pokud by mi to neoznámila, protože mi dala své slovo. Co na tom, budeli královna oklamána a kardinál Mazarin zuřit? Poručili mi střežit princeznu de Condé a já ji střežím. Mohli mi dát její popis nebo za ní poslat obratnějšího slídiče než jsem já."
Canolles vstrčil svou píšťalku do kapsy a naslouchal skřípění kol, vzdalujícímu se hrčení kočárů, jedoucích přes most parku, i ztrácejícímu se hluku kavalkády. Když vše zmizelo a utichlo, vklouzl do pustého dvora a opatrně stoupal po schodišti zahaleném do nejhlubší temnoty, aniž myslel na to, že pro lásku ženy dal v sázku svůj život.
I když si počínal co nejopatrněji, přece se nevyhnul tomu, aby na chodbě nevrazil do někoho, kdo zřejmě naslouchal u jeho dveří a vyrazil ze sebe tlumený výkřik zděšení.
"Kdo jste?" tázala se ta osoba chvějícím se hlasem.
"Eh, k čertu," odpověděl Canolles, "kdo jste vy, že se tu plížíte jako slí dil?" , , f ;f,.J;
"Já jsem Pompejus." ,
"Intendant princezny?" ,. ,.,.'..! ','':,, '
"Ano, ano, intendant princezny."
"Ach, to je znamenité!" řekl šlechtic. "Jájsem Castorin."

"Castorin, sluha pana barona de Canolles?"
"Ovšem."
"Ach, můj milý Castorine," řekl Pompejus, "sázím se, že jsem vm nahnal strach."
"Mně?"
"Zajisté! Hrome, nebylli člověk vojákem... Mohu vám něčím posloužit, drahý příteli?" zeptal se Pompejus důležitě.
"Ano."
"Povězte mi tedy čím."
"Můžete okamžitě ohlásit princezně, Žjt si s ní můj pán přeje miiWt."
"V tuto chvíli?"
''
427

"To není možné." ,v "''' "" :: "''''" ?'? '""''''' .' ''"'' "' '''
"Myslíte?" " " ''':'" '.:. ,; V'v, ' ...; s; i;>ř:, ;?>;!.:.
"Samozřejmě." '.''' ' >'.' <"' ; c
"Nepřijme tedy mého pána?" !
"Ne." ' ;..'.',.
"Jménem krále, Pompeje! Jděte jí to vyřídit!" Tl'
"Ve jménu krále...?" zvolal Pompejus. "Už běžím." i
Starý štolba se hnal horempádem ze schodů, pokud to temnota dovolovala, pobízen zároveň úctou i strachem, těmito dvěma chrty, kteří jsou schopni přimět i želvu k běhu.
Canolles vešel do svého pokoje, kde našel chrápajícího Castorina, pohodlně rozloženého v širokém křesle. Oblékl si své důstojnické šaty a čekal.
"Na mou věru," řekl si, "pokud nevyřizuji dobře záležitosti pana Mazarina, myslím, že nevyřizuji právě špatně svoje."
Na Pompejův návrat však čekal marně. Když po deseti minutách viděl, že se pro něho nevrací on ani nikdo jiný místo něho, rozhodl se, že půjde sám.
Vzbudil proto pana Castorina, jemuž hodina spánku uklidnila žluč, tónem nepřipouštějícím odmluvu mu nařídil, aby byl připraven na všechno, a odebral se k princezniným komnatám. Přede dveřmi baron nalezl rozmrzelého lokaje, neboť ho volal zvonek právě ve chvíli, kdy mu končila služba a kdy se těšil jako Castorin, že si po dnešním únavném dni konečně odpočine.
"Co si přejete, pane?" tázal se sluha.
"Žádám, abych směl složit svoji poklonu princezně de Condé."
"V tuto hodinu, pane?"
"Jak to, v tuto hodinu?"
"Zdásemi totiž, že je na to už příliš pozdě." ;
"Co jsi to řekl, darebáku?" í. '< '" . >
"Ale, pane..." koktal sloužící. ' 5
"Už nežádám, ale poroučím!" pronesl Canolles nejvýš pánovitým tónem.
"Rozkazujete...? Zde poroučí jen princezna."
"Král poroučí všude... Rozkaz krále!" '
Lokaj se zachvěl a svěsil hlavu.
"Odpusťte, pane," třásl se, "ale já jsem jen ubohý sluha, nemohu tedy převzít zodpovědnost za to, že jsem vám otevřel princezniny dveře. Dovolte mi vzbudit komořího."
"Copak chodí komoří na zámku Chantilly spát v jedenáct hodin?"
"Až do večera se honilo..." koktal lokaj.
"Asi chtějí získat čas, aby někoho oblékli za komořího," zabručel si Canolles a nahlas řekl: "Dobrá, vzbuďte ho, počkám."
128 ,

Lokaj odběhl roznést poplach po celém zámku, kde už Pompejus, poplašený svým nemilým setkáním, rozsel nevýslovné zděšení. Když Canolles osaměl, zbystřil sluch a napnul zrak.
Slyšel chvatné přebíhání komnatami i chodbami a při mihotavém světle svíček viděl, jak se lidé ozbrojení mušketami staví po obou stranách schodiště. Odevšad k němu doléhal hrozivý šepot hlasů, rušící děsivé ticho, které ještě před chvilkou panovalo po celém zámku.
Canolles se chopil své píšťalky a přistoupil k jednomu z oken, kterým viděl odrážet se jako temnou, mlhavou hradbu vrcholky vysokých, košatých stromů, pod nimiž čekalo jeho dvě stě mužů, které přivedl s sebou.
"Ne," rozhodl se. "To by vedlo přímo k bitvě. Bude lépe vyčkat. To nejhorší, co se mi může stát, je, že budu zavražděn, zatímco kdybych se ukvapil, mohl bych ji ztratit..."

Sotva byl Canolles s touto úvahou u konce, uviděl, jak se jedny z dveří otevírají a objevuje se nová osoba.
"S princeznou nyní nemůžete mluvit," řekla s chvatem, který jí nedovoloval, aby šlechtice pozdravila. "Už se uložila ke spánku a zakázala, aby k ní byl kdokoli vpuštěn."
"Kdo jste?" zeptal se Canolles a měřil si tu podivnou osobu od hlavy k patě. "A kde jste vzal tu drzost, že mluvíte se šlechticem s kloboukem na hlavě?" a koncem své hole mu srazil klobouk z hlavy.
"Pane!" vykřikl příchozí a hrdě ustoupil.
"Ptal jsem se vás, kdo jste," opakoval Canolles.
"Jsem... jsem, jak můžete vidět na mé uniformě, kapitán gard Její Výsosti."
Canolles se usmál.
Měl dost času prohlédnout si toho, s nímž mluvil, a poznal, že má co do činění s nějakým kličníkem s okrouhlým břichem, jaké mívá jistý druh lahví, uvězněným v kabátě důstojníka, který nemohl buď pro nedostatek času, nebo pro svůj přílišný objem dopnout.
"Dobrá, pane gardový kapitáne," řekl Canolles, "zvedněte svůj klobouk a odpovídejte!"
Kapitán vykonal první část baronova rozkazu jako člověk, který studoval krásnou zásadu vojenské disciplíny: Kdo chce poroučet, musí umět poslouchat.
"Kapitán gard Její Výsosti," pokračoval Canolles. "Hrome, to je pěkné postavení!"
"Ovšem, pane, dost pěkné, ale co dále?" odvětil domnělý kapitán a vzpřímil se.
"Nenaparujte se tak, pane kapitáne," řekl Canolles, "jinak vám uletí poslední knoflík a kalhoty vám spadnou na paty, což by nebylo právě hezké."
"A kdo vlastně jste vy, pane?" tázal se domnělý kapitán neodbytně. '
129

"Budu se řídit příkladem zdvořilosti, který jste mi dal, pane, a odpovím vám na vaši otázku tak, jak jste odpověděl vy na moji. Jsem kapitán navailleského pluku a přicházím jménem krále jako jeho vyslanec, mající právo jednat mírně, nebo násilně a já se zachovám tím či oním způsobem podle toho, budeli, nebo nebudeli uposlechnuto rozkazů Jeho Veličenstva."
"Násilně, pane?" zhrozil se nepravý kapitán. "Že budete jednat násilně?"
"Velmi násilně, upozorňuji vás."
"I vůči Její Výsosti?" ;..
"Proč ne? Její Výsost je jen první poddanou Jeho Veličenstva."
"Nepokoušejte se užít násilí, pane! Padesát ozbrojených mužů je připraveno pomstít čest Její Výsosti."
Canolles měl chuť mu říci, že těch padesát mužů se skládá pouze z lokajů a kuchtíků, hodných sloužit pod takovým velitelem, a co se týče princezniny cti, že s ní v tuto chvíli ujíždí po silnici k Bordeaux.
Odpověděl však pouze s onou chladnokrevností obvyklou u statečných lidí, nelekajících se nebezpečí, která působí účinněji než hrozba:
"Máteli padesát ozbrojených mužů, pane kapitáne, já mám zase dvě stě vojáků, kteří tvoří přední voj královské armády. Máte snad v úmyslu pokusit se o zjevnou vzpouru proti Jeho Veličenstvu?"
"Ne, pane, ne," odpověděl tlustý muž rychle a pokorně. "Bůh uchovej! Prosím však, abyste mi dosvědčil, že ustupuji jen moci."
"To je to nejmenší, čím jsem vám jako kolegovi povinen."
"Dovedu vás tedy k princezně vdově, jež dosud neusnula."
Canolles nepotřeboval přemýšlet, aby posoudil hrozné nebezpečí, jaké pro něj spočívá v této léčce. Díky své všemoci se z něho rázem vyvlékl.
"Nemám nařízeno vidět princeznu vdovu, ale Její Výsost mladou princeznu."
Gardový kapitán sklonil hlavu, uvedl své tlusté nohy do zpětného pohybu a majestátně překročil práh dveří středem dvou stráží, které málem při zmínce o dvou stech mužích opustily svoje místo, neboť byly málo nakloněny k tomu, stát se mučedníky věrnosti na zámku Chantilly.
Po deseti minutách se kapitán, provázený dvěma strážemi, vrátil pro Canollese, aby ho uvedl k princezně, do jejíž komnaty byl nyní bez dlouhých okolků uveden.
Baron poznal místnost, nábytek, lože, ba i vůni pokoje. Dvě věci však hledal marně: portrét pravé princezny, jehož si všiml při své dřívější návštěvě a který ho uvědomil o lsti, jejíž obětí se měl stát, a tvář nepravé princezny, jíž přinesl tak velkou oběť.
Portrét odstranili z jakési trochu pozdní opatrnosti, a proto snad byla také žena spočívající na lůžku obrácena obličejem ke zdi se skutečně knížecí impertinencí.
130

V uličce lože stály dvě ženy.
Šlechtic by rád prominul tento nedostatek ohledů, ale bál se, aby nějaká nová zástupkyně nedopomohla vikomtese de Cambes k útěku stejně, jako nyní prchala princezna. Vlasy na hlavě mu vstávaly leknutím a chtěl se ihned přesvědčit o totožnosti osoby ležící na loži.
"Madame," promluvil a hluboce se uklonil, "prosím Vaši Výsost o odpuštění, že jsem se k ní dostavil, obzvlášť když jsem se zavázal čestným slovem, že vyčkám jejích rozkazů, ale právě jsem v zámku zaslechl jakýsi hluk a"
Žena na loži se zachvěla, ale neodpovídala. Canolles se snažil najít nějakou známku, podle níž by poznal, že má před sebou tu, kterou hledá. V záplavě krajek, měkkých, prachových podušek a ve stínu brokátových záclon lůžka však nebylo možné rozeznat nic než obrysy ležící osoby.
" a jsem tím povinen sám sobě," pokračoval baron, "abych se přesvědčil, že na tomto lůžku odpočívá táž osobnost, s níž jsem měl čest hovořit před půl hodinou."
Tentokrát už to nebyl prostý záchvěv, nýbrž skutečné trhnutí zděšením. Ten pohyb Canollesovi neušel a polekal ho.
"Jestli mě oklamala, přestože mi dala své slovo, a prchla," pomyslel si, "tak vyjdu ze zámku, skočím na koně, postavím se do čela svých dvou set mužů a dohoním uprchlíky, i kdybych měl zapálit třicet vesnic, aby mi svítily na cestu."
Ještě chvíli čekal, ale osoba na loži neodpověděla ani se neobrátila. Bylo zřejmé, že chce získat čas.
"Madame," ozval se konečně Canolles s netajenou netrpělivostí, "prosím Vaši Výsost, aby si připomněla, že jsem královým poslem a že královým jménem požaduji čest, abych směl vidět její tvář."
"Ó, to je nesnesitelná inkvizice!" zvolal třesoucí se hlas, při jehož zvuku se důstojník zachvěl radostí. Poznal totiž přízvuk hlasu, který by žádný jiný hlas nemohl napodobit.
"Jeli tomu tak, jak říkáte, pane, že vám král přikazuje podobné jednání, je král dítě, jež dosud nezná šlechtické povinnosti. Nutit ženu, aby ukázala svou tvář, je stejnou pohanou, jako kdybyste jí strhl masku."
"Madame, existují slova, před nimiž se ženy sklánějí, vyslovíli je králové, a před nimiž se skloní i králové, proneselije Osud: musí to být\"
"Pokud to tedy musí být," řekla mladá žena, "jsemli sama a bez ochrany proti královu rozkazu a požadavku jeho posla, poslouchám, pane. Podívejte se na mě!"
Prudký pohyb rozhodil hradbu podušek, krajek a přikrývek, chránících krásnou obleženou, jejíž zlatovlasá hlava a roztomilá tvář, nyní zrudlá spíše studem než rozhorlením, se objevila ve vzniklém průlomu. Canolles se přesvědčil jediným pohledem muže, zvyklého vyznat se, neli v takových, tedy aspoň v rovnocenných situacích, že příčinou, proč se klopily
131

oči se sametovými řasami a proč se chvěla bílá ručka, přidržující vlny rozpuštěných vlasů a záhyby jemného, navoněného balistu, nebyla zlost.
Nepravá princezna chvilku setrvala v této póze, která měla být hrozivá a jež byla pouze podrážděná. Canolles se na ni díval, zachvíval se rozkoší a potlačoval tlukot svého srdce, jež mu skákalo radostí.
"Nu, pane," řekla po několika vteřinách krásná oběť perzekuce, "je ponížení dost veliké? Prozkoumal jste podle libosti moji tvář? Vaše vítězství je úplné, že ano? Buďte tedy velkomyslným, šlechetným vítězem a vzdalte se!"
"Chtěl bych to udělat, ale musím provádět své instrukce až do konce. Dosud jsem splnil pouze poslání vztahující se k Vaší Výsosti. Nestačí mi však, že jsem viděl vás, musím vidět i vévodu ĎEnghien."
Po těchto slovech, pronesených mužem, jenž ví, že má právo poroučet, a jenž chce, aby ho bylo uposlechnuto, následovalo strašlivé ticho. Nepravá princezna se nadzvedla, opřela se o loket a upřela na Canollese jeden z těch zvláštních pohledů, které sejí zdály být vlastní, tolik v nich bylo obsaženo. Tento pohled chtěl vyjádřit: "Poznal jste mě? Víteli to, ušetřte mě, odpusťte mi! Jste silnější, mějte se mnou slitování!"
Canolles porozuměl všemu, co říkal ten pohled, ale obrnil se proti jeho svůdné výmluvnosti a nahlas mu odpovídal:
"Nemohu jinak, madame. Rozkaz zní přesně."
"Ať se tedy stane, jak si přejete, pane, nebereteli ohled ani na postavení, ani na důstojnictví. Jděte, tyto dámy vás dovedou k princi, mému synovi."
"A nemohly by tyto dámy přivést vašeho syna k vám, madame, místo aby mě vodily k němu? Myslím, že by to tak bylo daleko lepší."

"Proč, pane?" tázala se nepravá princezna, zřejmě novou žádostí více znepokojena než všemi předešlými.
"Protože zatím sdělím Vaší Výsosti část svého poslání, které smím svěřit pouze vám samotné."
"Pouze mně?"
"Pouze vám," opakoval Canolles s mnohem hlubší poklonou, než byly ty, které jí dosud učinil.
Princeznin pohled, který upřela na barona, přešel postupně od důstojnosti k prosbě, od prosby k nepokoji a nakonec v ustrnutí.
"Co vás může, madame, při rozhovoru mezi čtyřma očima tak lekat," tázal se Canolles, ,jsteli princeznou a já šlechticem?"
"O, máte pravdu, pane, nemám se čeho obávat. Ačkoliv mám to potěšení vidět vás poprvé, přece se dostala pověst o vaší dvornosti a čestnosti až ke mně... Jděte pro vévodu ďEnghien, mé dámy, a přiveďte ho sem!"
Obě ženy odstoupily od lůžka, došly ke dveřím, tam se ještě jednou obrátily, jako by se chtěly ujistit o správnosti rozkazu, načež vyšly z komnaty.

Canolles je sledoval pohledem, až se za nimi zavřely dveře. Pak utkvěly jeho radostí zářící oči na nepravé princezně.
"Proč mě, pane de Canolles, tak pronásledujete?" zeptala se a usedla na lůžku.
Dívala se na mladého důstojníka ne tím povýšeným pohledem princezny, o který se pokusila, ale který sejí nepovedl, nýbrž s tak dojemným a významným výrazem, že všechny ty roztomilé podrobnosti jejich prvního setkání, všechny ty malé příhody jejich cesty a všechny vzpomínky na tuto rodící se lásku se shrnuly dohromady a zahalily baronovo srdce jako vonný dým.
"Madame," postoupil o krok k lůžku, "jménem krále pronásleduji paní de Condé a ne vás, protože vy nejste princezna."
Dívka slabě vykřikla, silně zbledla a přitiskla si ruku na srdce.
"Co tím chcete říct, pane? A kdo myslíte, že jsem?" zvolala.
"Ó, co se toho týče," odpověděl Canolles, "přišel bych do velikých rozpaků, kdybych vám to měl vysvětlovat, protože bych přísahal, že jste nejroztomilejším vikomtem na světě, kdybyste nebyla tou zbožňování nejhodnější vikomtesou."
"Pane," řekla nepravá princezna v naději, že bude Canollesovi imponovat, připomeneli mu svoji hodnost, "pane, ze všeho toho, co mi tu říkáte, rozumím jen jedné věci: že se ke mně nechováte s patřičnou úctou a že mě urážíte."
"Madame, nechováme se neuctivě k bohu, protože ho zbožňujeme, neurážíme anděly, protože před nimi klekáme."
Při těch slovech se baron sklonil, jako by chtěl pokleknout.
"Pane," ozvala se vikomtesa rychle, aby Canollese zadržela, "princezna de Condé nemůže strpět "
"Princezna de Condé, madame., ujíždí v této chvíli na dobrém koni vedle svého podkoního Vialase a vedle svého rádce Leneta, se svými šlechtici, svými důstojníky a s celým svým domem po silnici k Bordeaux a nemá co do činění s tím, co se touto dobou děje mezi baronem de Canolles a vikomtem či vikomtesou de Cambes."
"Co to říkáte, pane? Šílíte?"
"Ne, madame. Říkám pouze to, co jsem viděl, a vypravuji pouze to, co jsem slyšel."
"Když jste tedy viděl a slyšel to, co mi tu říkáte, je vaše poslání u konce."
"Myslíte, madame? Mám se tedy vrátit do Paříže a přiznat se královně, že proto, abych nevzbudil nelibost ženy, kterou miluji nejmenuji nikoho, madame, nemusíte tedy vyzbrojovat svůj pohled hněvem jsem nevykonal její rozkazy, nečinně jsem přihlížel útěku její nepřítelkyně, nad vším, co jsem viděl, jsem zamhouřil oči zkrátka, že jsem zradil věc svého krále?"

133
132

Zdálo se, zeje vikomtesa dojatá. Pohlížela na barona s téměř něžnou účastí.
"Copak nemáte nejlepší výmluvu: nemožnost?" zeptala se. "Mohl jste sám zadržet princeznin impozantní průvod? Poručili vám snad, abyste se dal do zápasu s padesáti šlechtici?"
"Nebyl jsem sám, madame," odpověděl Canolles a potřásal hlavou. "Měl jsem a ještě je mám v lese, asi pět set kroků odtud dvě stě vojáků, které mohu přivolat jediným zahvízdnutím na tuto píšťalku. Bylo by tedy snadné zatknout princeznu, jež by nemohla klást odpor. A i kdyby byl můj průvod slabší než její, místo aby byl čtyřikrát silnější, přece jsem mohl bojovat, mohl jsem se dát

zabít v boji. Bylo by to tak snadné," pokračoval mladý muž a stále víc a víc se skláněl, "jako by bylo tak sladké dotknout se této ruky, kdybych se toho odvážil."
A skutečně, ruka, na kterou baron upíral svůj žhavý zrak, ta jemná, plná a bílá ručka visela z lůžka a při každém slově mladého důstojníka se zachvívala. Zmatená vikomtesa, oslněná silou lásky, jejíž moc pocítila v malé krčmě v Jaulnay, si nevzpomněla na to, aby stáhla zpět ruku, která dávala Canollesovi tak šťastnou záminku k porovnání. Zapomněla na to a Canolles poklekl najedno koleno a přitiskl svá ústa s rozkošnou nesmělostí na ruku, jež sebou při doteku jeho rtů trhla, jako by ji spálilo žhavé železo.
"Děkuji, pane de Canolles," řekla mladá žena, "děkuji vám z celého srdce za to, co jste pro mě udělal. Věřte mi, že na to nikdy nezapomenu. Zdvojnásobte však cenu služby, kterou mi prokazujete uznejte moje postavení a vzdalte se! Copak se nemusíme my dva rozejít, když váš úkol skončil?"
To slovo my, pronesené s tak něžným přízvukem, že z něho vyzníval odstín lítosti, tak zachvělo Canollesovým srdcem, že až zabolelo. Vždyť pocit bolesti obyčejně spočívá na dně velkých radostí.
"Poslechnu vás, madame," odpověděl, Jen vás upozorním ne proto, abych vás nemusel poslechnout, ale abych vás ušetřil výčitek svědomí že když vás uposlechnu, jsem ztracen. Ve chvíli, kdy přiznám svou chybu a přestanu se domnívat, že jsem byl oklamán vaší lstí, stanu se obětí své ochoty... Budu prohlášen za zrádce, uvržen do Bastilly... snad postaven před hlavně pušek. A bude to správné, protože jsem se dopustil zrady."
Klára vykřikla a uchopila Canollesovu ruku, kterou hned zase v rozkošném zmatku pustila.
"Co si tedy počneme?"
Baronovo srdce se šířilo. To blahoslavené my se rozhodně stávalo oblíbenou formulí paní de Cambes.
"Zničit vás? Vás, tak dobrého, tak šlechetného? Já, a zničit vás? To nikdy! Za jakou cenu vás mohu zachránit? Mluvte, mluvte!"
134

"Musela byste mi, madame, dovolit, abych sehrál svou úlohu až do konce. Muselo by se zdát, jak jsem vám už řekl, že jsem obětí vaší lsti, a já bych musel podat panu Mazarinovi písemnou zprávu o tom, co jsem viděl, a ne o tom, co vím."
"Ano, ale kdyby věděli, že jste se toho všeho dopustil kvůli mně, kdyby se dozvěděli, že jsme se setkali už dříve, že jste mě už viděl, byla bych ztracena i já. Pomyslete na to!"
"Madame," pronesl Canolles s dokonale sehranou melancholií, "nemyslím, soudě podle vašeho chladného vzhledu, podle vaší upjaté důstojnosti, kterou v mé přítomnosti tak snadno zachováváte, že byste prozradila tajemství, které ostatně, alespoň ve vašem srdci, neexistuje."
Klára mlčela, ale kradmý pohled a téměř nepozorovatelný úsměv byly Canollesovi odpovědí, jež ho učinila nejšťastnějším z lidí.
"Mohu tedy zůstat?" zeptal se s nevylíčitelným úsměvem.
"Musíli to být," odvětila vikomtesa. > ;; í<:;,
"Napíšitedy panu kardinálu Mazarinovi." ; ; n .';'. , ::,,;':,
"Ano,jděte!" "y;:;;: ;:.,.. V
"Jakto?" :..
"Říkám vám, abyste mu šel napsat!" ..;." t. : , , ,
"To ne musím mu napsat zde, ve vaší komnatě. Musím svůj list datovat u nohou vašeho lože."
"Ale to se přece nesluší."
"Zde jsou mé instrukce, madame, čtěte sama" podal vikomtese list.
"Pan baron de Canolles nespustí z dohledu princeznu a vévodu ĎEnghien, jejího syna, " četla.
"Z dohledu," podotkl Canolles. C;'";! '''
"Z dohledu, ano, stojí to zde." :..::
Klára pochopila, jak by mohl zamilovaný muž jako Canolles z těchto instrukcí těžit. Uvědomila si však také, jakou službu prokáže princezně, prodloužíli kvůli ní omyl dvora.
"Pište tedy," rezignovala.
Canolles sejí pohledem otázal a ona mu rovněž pohledem ukázala na skříňku obsahující všechny psací potřeby. Mladý muž ji otevřel, vytáhl papír, pero a inkoust, vše položil na stůl, stůl přitáhl co nejblíže k lůžku a žádal, jako by byla Klára dosud princeznou, o dovolení, aby směl usednout. Dovolení mu bylo uděleno a Canolles napsal panu Mazarinovi tuto depeši:
"Milosti, '?.< 3

přijel jsem na zámek Chantilly v devět hoiMn večer. Vaše Eminence vidí, že jsem si pospíšil, neboť jsem měl čest rozlončit se s ní v půl sedmé.
135

Nalezl jsem obě princezny na loži princeznu vdovu dost vážně nemocnou, princeznu znavenou po velkém honu, který se toho dne konal.
Podle rozkazu Vaší Eminence jsem se představil Jejich Výsostem, jež ihned propustily své hosty, a nyní střežím princeznu a jejího syna... "
"A jejího syna," opakoval Canolles a obrátil se k vikomtese. "Hrome, zdá se mi, že lžu, a já přece nechci lhát."
"Uklidněte se," odpověděla Klára se smíchem. "Pokud jste dosud mého syna neviděl, uvidíte ho."
"A jejího syna," opakoval Canolles se smíchem, chopil se pera a pokračoval v psaní:
" Mám čest psát tento list Vaší Eminenci v princeznině komnatě." . <
Podepsal se, a když uctivě požádal Kláru o dovolení, zatáhl za šňůru zvonku a vešel komorník.
"Zavolejte mého lokaje!" nařídil mu Canolles. "A až bude v předsíni, uvědomte mě o tom!"
O pět minut později byl baron informován, že Castorin čeká.
"Tu máš," řekl mu Canolles, "doneseš tento list důstojníkovi velícímu mým dvěma stům mužům. Vyřídíš mu, ať s ním pošle do Paříže rychlého posla."
"Ale, pane barone," odpověděl sluha, jemuž připadala podobná služba v noci nejvýš nepříjemná, "myslím, že jsem vám už řekl, že mě pan Pompejus najal do služeb Její Výsosti."
"Tento rozkaz udílím také jménem princezny... Potvrdí Vaše Výsost moje slova?" zeptal se baron. "Sama ví nejlépe, jak mnoho záleží na tom, aby byl tento list doručen co nejrychleji."
"Jděte!" nařídila nepravá princezna majestátním gestem i tónem.
Castorin se uklonil až k zemi a odešel.
"A nyní," vztáhla Klára prosebně své sepjaté ručky ke Canollesovi, "nyní odejdete, ano?" ,
"Pardon, ale co váš syn, madame?"
"Máte pravdu," usmála se vikomtesa, "uvidíte ho."
A sotva pronesla tato slova, bylo podle tehdejšího zvyku zaškrábáno na dveře. Tento způsob klepání zavedl do módy snad z lásky ke kočkám kardinál Richelieu. Škrábalo se tedy po dobu jeho dlouhé vlády na dveře pana de Richelieu, potom na dveře pana de Chavigny, jenž měl na toto následnictví opravdu právo, třeba jen jako přirozený dědic, a posléze na dveře pana Mazarina. Proč by se tedy nemohlo škrábat i na dveře princezny?
"Přicházejí," upozornila paní de Cambes.
"Dobře... Naladím tedy úřední tvář." , v
136

Canolles odsunul stůl, dal židli na své místo, vzal si klobouk a postavil se uctivě na čtyři kroky od princeznina lože.
"Vstupte!" zvolala vikomtesa.
Do ložnice vešel ten nejobřadnější průvod, jaký si lze představit. Zúčastnili se ho důstojníci, ženy, komoří, celý princeznin obvyklý dvůr.
"Madame," řekl komorník, "vzbudili jsme Jeho Milost vévodu ďEnghien. Může tedy přijmout posla Jeho Veličenstva."
Canollesův pohled mluvil k paní de Cambes jasněji, než by to mohla učinit slova: "Tak to bylo mezi námi ujednáno?"
Pohledu, jenž vyjadřoval všechny prosby zoufalého srdce, bylo porozuměno a snad z vděčnosti za vše, co pro ni Canolles učinil, a možná i proto, aby mohla provést malou zlomyslnost, skrytou na dně i těch nejlepších ženských srdcí, vikomtesa řekla:
"Přiveďte vévodu ďEnghien sem! Pan de Canolles uvidí mého syna v mé přítomnosti."
Pospíšili si vykonat rozkaz a po chvilce byl malý princ uveden do komnaty.
Řekli jsme, když jsme sledovali nejmenší podrobnosti posledních příprav princeznina odjezdu, že baron viděl hrát si a pobíhat malého prince, aniž zahlédl jeho obličej. Canolles si všiml pouze jeho obleku, prostého loveckého oděvu. Ihned si tedy pomyslel, že dítě neoblékli do nádherného oděvu, v němž se mu hoch představil, na jeho počest. Myšlenka, která ho napadla už dříve, že totiž princ odjel se svou matkou, se stala skoro jistá. Chvilku si tedy mlčky prohlížel dědice slavného prince de Condé, a třebaže se nic nezměnilo v jeho uctivém držení těla, na rtech se mu objevil nepozorovatelný, ironický úsměv.

"Jsem šťastný," řekl a uklonil se, "že se mi dostalo cti složit svou poklonu Jeho Milosti vévodovi ĎEnghien."
Paní de Cambes, na niž dítě upíralo své velké oči, mu dala znamení, aby pokynem hlavy pozdravilo, a když se jí zdálo, že Canolles sleduje podrobnosti této scény s příliš posměšným výrazem, řekla se zlomyslnou vypočítavostí, že se Canolles až zachvěl, neboť uhodl už podle pohybu vikomtesiných rtů, že se má stát obětí nějaké ženské zrady:
"Synu, důstojník, jenž stojí před vámi, je pan de Canolles, vyslanec Jeho Veličenstva. Podejte mu ruku k políbení!"
Pierrot, dostatečně pocvičený Lenetem, jenž princezně slíbil, že se ujme jeho výchovy, nastavil ruku, kterou neměl čas ani prostředek změnit v ruku šlechtice, a Canolles vtiskl za tlumeného smíchu všech přítomných políbení na tu dětskou ruku, na níž by i méně zkušený muž, než byl Canolles, poznal, že nenáleží šlechtici.
"Ach, paní vikomteso de Cambes," šeptal si, "toto políbení mi draze zaplatíte!"
137

Uctivě se před Pierrotem uklonil, aby mu poděkoval za čest, kterou mu prokázal. Potom uznal, že po této poslední zkoušce jeho programu nemůže déle prodlévat v komnatě dámy, a obrátil se k lůžku se slovy:
"Madame, moje poslání je pro tento večer u konce a zbývá míjen prosit Vaši Výsost o dovolení, abych se směl vzdálit."
"Jděte, pane," řekla Klára. "Vidíte, že se zde chováme pokojně. Můžete klidně spát."
"Ještě bych chtěl Vaši Výsost poprosit o velikou milost."
"O jakou?" tázala se paní de Cambes s obavou, neboť z přízvuku baronova hlasu vytušila, že se chystá k odvetě.
"Aby mi udělila tutéž milost, které se mi právě dostalo od prince, vašeho syna."
Vikomtesa byla chycena. Nemohla odmítnout královskému důstojníkovi obřadnou poctu, o kterou požádal v přítomnosti všech. Paní de Cambes mu podala chvějící se ruku.
Canolles přistoupil k lůžku tak, jako by přistupoval k trůnu královny, vzal podávanou ruku za špičky prstů, poklekl najedno koleno a vtiskl na tu jemnou, bílou a chvějící se pokožku dlouhý polibek, který všichni přičítali úctě. Jen pro vikomtesu byl vřelým dotekem lásky.
"Slíbila jste mi, madame, a dokonce přísahala," pronesl Canolles polohlasem a povstal, "že neopustíte zámek bez mého vědomí. Spoléhám na váš slib a vaši přísahu."
"Jen se spolehněte, pane," odvětila paní de Cambes a klesla zpět do podušek, protože měla blízko k mdlobě.
Baron, jímž zvuk jejího hlasu zachvěl, by rád vyčetl z očí krásné uvězněné potvrzení naděje, kterou mu dával jeho přízvuk.
Ale milé oči vikomtesy de Cambes byly pevně zavřené.
Canolles si pomyslel, že zamčené truhly obsahují nejcennější poklady, a odešel s rájem v srdci.
Povědět, jak našemu šlechtici uběhla tato noc, jak bylo jeho bdění i spánek pouhým dlouhým snem, v němž znovu a znovu prožíval všechny podrobnosti tohoto chimérického dobrodružství, které z něho učinilo vlastníka nejdrahocennějšího pokladu, jaký se kdy mohl nashromáždit lakomci pod křídly jeho srdce; povědět o záměrech, které budoval, aby budoucnost podřídil výpočtům svého srdce a rozmarům své fantazie; povědět o důvodech, jež uváděl sám sobě, aby se přesvědčil, že jednal správně, by bylo nemožnou věcí, neboť šílenství unaví každého ducha, kromě ducha šílence.
Canolles usnul pozdě, můžemeli ovšem nazvat spánkem to horečné blouznění, které u něho vystřídalo bdění, a přece vyskočil ze svého lůžka, sotva den ozářil vrcholky topolů a nesestoupil ještě na modravou hladinu

rybníků, kde dřímou širokolisté lekníny, jejichž květy se otvírají jen na slunci. Spěšně se oblékl a sešel do zahrady. Jeho první návštěva platila zámeckému křídlu, které obývala princezna, jeho první pohled oknům její ložnice. Buď uvězněná dosud neusnula, nebo už byla vzhůru, ale spuštěnými záclonami pronikalo příliš silné světlo, než aby mohlo být světlem noční lampy.
Canolles se při pohledu, který v jeho mysli vzbudil množství nesmyslných dohadů, zastavil a vystoupil na podstavec sochy, která ho dostatečně zakrývala, a tam začal hovořit ke své vidině tou věčnou řečí zamilovaných srdcí, jež spatřuje milovaný předmět ve všech poetických výtvorech přírody.
Baron prodlel asi půl hodiny na své pozorovací stanici a blaženě vzhlížel k záclonám, kolem nichž by každý jiný lhostejně přešel, když uviděl, jak se

otevřelo jedno okno galerie a v jeho rámci se objevila poctivá tvář starého Pompeja.
Vše, co mělo nějaký vztah k vikomtese, budilo v Canollesovi mocný zájem. Odvrátil tedy zrak od přitažlivé záclony a zpozoroval, že mu Pompejus dává znamení. Baron zprvu pochyboval, že by ty posuňky patřily jemu, a rozhlížel se kolem sebe.
Když si však Pompejus všiml Canollesovy pochybnosti, provázel své posuňky zahvízdnutím, které by vypadalo velmi málo slušně ze strany štolby, volajícího takto posla Jeho Veličenstva krále francouzského, kdyby nemělo za omluvu jakýsi nepatrný, skoro nepozorovatelný předmět pro každý jiný pohled než pro pohled zamilovaného, jenž v tomto bílém bodu okamžitě poznal papír.
"Lístek," pomyslel si baron. "Píše mi. Co to znamená?"
Seskočil na zem a ubíral se ke galerii. Chvěl se rozčilením. Třeba byla jeho prvním dojmem radost, přece se ve velikých radostech milujících skrývá jistá bázeň, která je snad jejich největším kouzlem. Vždyť být přesvědčen o svém štěstí znamená nebýt už šťastný!
Čím více se Canolles blížil, tím více se Pompejus odvažoval ukazovat papír. Konečně štolba natáhl ruku a Canolles nastavil klobouk. Jak je vidět, rozuměli si znamenitě. První pustil lístek a druhý jej obratně chytil, načež rychle zmizel v habrovém houští, aby si jej mohl nerušené přečíst, a Pompejus, jenž se patrně obával rýmy, ihned zavřel okno.
Ale tak se nečte první dopis od ženy, kterou milujeme, obzvlášť když to neočekávané psaníčko nemá důvod, aby nás přišlo znepokojit, neli zmařit naše štěstí.
Co mu mohla vikomtesa sdělovat? Přece se nic nezměnilo na programu, na kterém se včera dohodli. Ten lístek jistě obsahuje nějakou neblahou zprávu.
Canolles byl o tom tak přesvědčen, že ani nepřitiskl papír ke svým

rtům, jak mívají milenci za takových okolností ve zvyku. Naopak jej s rostoucím nepokojem otáčel v prstech. Protože jej však musel dříve či později otevřít, sebral všechnu odvahu, rozlomil pečeť a četl:
" Pane,
zůstat déle v situaci, v níž se nalézáme doufám, že budete smýšlet stejněje nemožnou věcí. Jistě je Vám trapné, že platíte v očích všech za nepříjemného dozorce. Na druhé straně se musím zase obávat já přijmuli Vás lépe, než by to na mém místě udělala princezna že spolu hrajeme dvojitou komedii, jejíž rozuzlení by mělo za následek ztrátu mé dobré pověsti... "
Canolles si setřel z čela pot. Jeho tušení ho neklamalo. Den, tento veliký lovec přízraků, zahnal všechny jeho zlaté sny. Potřásl hlavou, povzdychl si a četl dále:
" Tvařte se, jako byste přišel teprve nyní na lest, kterou jsme použily. Způsob, jak to odhalíte, je velmi jednoduchý. Povím Vám o něm sama, slíbíteli mi, že vyhovíte mé prosbě. Vidíte, netajím se před Vámi ani tím, jak jsem na Vás závislá. Splníteli moji prosbu, pošlu Vám svůj miniaturní portrét, kde je pod obrazem vyryto moje jméno i můj znak. Řekněte, že jste jej našel v zámku při noční obchůzce a že jste podle tohoto portrétu poznal, že nejsem princeznou. Musím Vám snad říkat, že pokud ještě dnes ráno odjedete, dovolím Vám, abyste si v upomínku na vděčnost, kterou Vám v hloubi srdce zachovám, tuto miniaturu ponechal, málipro Vás nějakou cenu?
Odjedte tedy bez rozloučení, jeli to možné, a odnesete si celou moji vděčnost, zatímco já na Vás budu vzpomínat jako na nejšlechetnějšího a nejčestnějšího šlechtíce, jakého jsem kdy poznala. "
Canolles zůstal jako zkamenělý.
Ať obsahuje propouštěcí dopis jakýkoli projev přízně, ať je dání sbohem nebo odmítnutí oslazeno jakýmkoli medem, není proto pro milující srdce odmítnutí nebo rozloučení méně krutým zklamáním.
Mít její portrét blaží, ale příčina, proč mu jej nabídla, mu ubírala na ceně. K čemu ostatně potřebuje portrét, jeli tu jeho originál, máli ho v ruce a nemůželi mu uniknout?
To je pravda, ale Canolles, jenž se nelekal královnina ani Mazarinova hněvu, se chvěl před svraštěným čelem paní de Cambes.
A jak ho ta žena měla za blázna, nejprve na silnici a potom v Chantilly, když zaujala místo princezny a předešlého večera mu dala naději, kterou mu ráno vzala! Ze všech zklamání bylo toto nejkrutější. Na silnici ho

ještě neznala a zbavila se ho jako nemilého společníka, to je vše. Když zaujala místo paní de Condé, poslouchala pouze daný rozkaz, hrála úlohu předepsanou její velitelkou a nemohla jednat jinak. Ale nyní, kdy ho znala, kdy ocenila jeho oddanost, kdy dvakrát pronesla to "my", které zachvělo srdcem mladého muže nyní couvnout, neznat se ke své dobrotě, zapřít svoji vděčnost a napsat mu takový list, to bylo v Canollesových očích víc než krutostí, bylo to téměř výsměchem. Proto se dal unést bolestí a hněvem, aniž si všiml, že za záclonami, kde zhaslo světlo, se na němohru jeho zoufalství dívá pozorovatelka, dobře skrytá za sametem a chráněná výplní okna, a snad se z ní těší.
"Ano, ano," myslel si a provázel svoji myšlenku gesty odpovídajícími citům, které jím zmítaly, "to je rozloučení podle všech pravidel, podle správné formy, veliká událost, korunovaná všedním rozuzlením, poetická naděje, proměněná v brutální zklamání. Nepřijmu však směšnost, kterou mi podává. Raději její nenávist než tuto domnělou, slíbenou vděčnost! Spolehnout se na její slib nyní...! To je totéž, jako věřit ve stálost větru a v klid moře. Ach, vikomteso," šeptal Canolles a obrátil se k jejímu oknu, "už po druhé mi unikáte, ale přísahám, že pokud se mi naskytne podobná příležitost, po třetí mi neuniknete!"
Canolles se vracel do svých komnat. Měl v úmyslu se obléknout a odebrat se k vikomtese, i kdyby se tam měl dostat násilím. Jakmile však vešel do pokoje a pohlédl na hodiny, viděl, že ještě není sedm.
V zámku dosud všechno spalo. Baron se vrhl do křesla a zavřel oči, aby osvěžil svou mysl a zahnal přízraky tančící kolem něho, přičemž je otvíral pouze v pětiminutových přestávkách, aby se podíval na hodiny.
Odbilo osm hodin. Zámek se začal probouzet a zvolna se plnil pohybem a ruchem. Canolles čekal s velkým sebezapřením ještě půl hodiny. Protože už to nemohl déle snášet, vyskočil, seběhl ze schodů a v rozsáhlém dvoře vrazil do Pompeja, který nadutě lokal ranní vzduch, obstoupen lokaji, jimž líčil svá polní tažení do Pikardie za nebožtíka krále.
"Vy jste intendant Její Výsosti?" tázal se ho Canolles, jako by viděl ne bohého Pompeja poprvé. 5 V' >?:.'
"Ano, pane," odpověděl užaslý Pompejus.
"Oznamte Její Výsosti, že si přeji složit jí svou poklonu!" ,
"Ale, pane, Její Výsost" . .,::<
"Je už vzhůru."
"Ale" :.... ,..'..'
"Jděte!"
"Myslel jsem, že pánův odjezd "
"Můj odjezd bude záviset na rozmluvě, kterou budu mít s Její Výsostí."
"Říkám to proto, že nemám rozkaz své velitelky."
"A já to říkám proto," odsekl Canolles, "protože mám rozkaz krále!"
Při těchto slovech poklepal sebevědomě na kapsu svého kabátce
141

gestem, které uznal za nejuspokojivější ze všech těch gest, která od včerejška použil.
Připravoval sice tento převrat, ale cítil, že ho opouští odvaha. Od včerejška mu rozhodně ubylo na důležitosti. Od odjezdu princezny už uplynulo dvanáct hodin. Zajisté jela celou noc a může být asi dvacet mil od Chantilly. I kdyby se za ní Canolles hnal se svými lidmi, nemohl ji dostihnout, a i kdyby ji dohonil, kdo mu ručí za to, že průvod uprchlice, čítající asi sto šlechticů, zatím nevzrostl natři nebo čtyři sta straníků? Canollesovi zbývalo, jak řekl předešlého dne, ještě stále to východisko, že se mohl dát zabít, ale měl právo dát zabít i vojáky, kteří ho provázeli, a dopustit tak, aby zaplatili krví jeho milostné pletky? Paní de Cambes, pokud se včera zmýlil v jejích citech k sobě a pokud byl její zmatek pouhou komedií, se mu mohla veřejně vysmát. Pak by následoval výsměch lokajů, výsměch vojáků ukrytých v lese, Mazarinova nemilost, královnin hněv a k tomu všemu trosky jeho rodící se lásky, neboť žena nikdy nemiluje toho, koho chtěla, byťjen na okamžik, zesměšnit.
A jak tak obracel a převracel v duchu všechny tyto myšlenky, Pompejus se schlíple vrátil, aby mu vyřídil, že princezna ho očekává.
Od obřadnosti bylo tentokrát upuštěno. Vikomtesa ho čekala v malém salónu sousedícím s ložnicí. Její rozkošná tvář nesla stopy probdělé noci, které se marně snažila zahladit. Temné kruhy pod jejíma očima svědčily o tom, že se tyto krásné oči nezavřely.
"Vidíte, pane," oslovila ho, aniž by mu dopřála čas, aby mohl promluvit jako

první, "vyhovuji vašemu přání. Přiznávám se však, že to dělám v naději, že toto setkání bude poslední a že vy vyhovíte opět mému přání."
"Pardon, madame," odpověděl Canolles, "ale po naší včerejší rozmluvě jsem očekával, že budete méně přísná ve svých požadavcích, a doufal jsem, že po tom, co jsem pro vás udělal, mě ráčíte v Chantilly strpět déle."
"Ano, pane, přiznávám," řekla vikomtesa, "v první chvíli... pochopitelný zmatek situace, v jaké jsem se nalézala... velikost oběti, kterou jste mi přinesl... princeznin zájem, který vyžadoval, abych získala čas, mi mohly vynutit z úst několik slov, která nesouhlasí s mými myšlenkami. Celou noc jsem však uvažovala. Delší pobyt váš nebo můj na zámku je nemožný."
"Nemožný, madame?" zvolal Canolles. "Zapomínáte, že ten, kdo mluví jménem krále, může všechno."
"Pane de Canolles, doufám, že jste především šlechtic a že nebudete zneužívat postavení, do něhož mě přivedla oddanost k Její Výsosti."
"Madame," vybuchl prudce, "jsem především blázen! Viděla jste to sama, můj Bože, protože jen blázen může udělat to, co jsem udělal já.

Smilujte se tedy nad mým šílenstvím! Neodhánějte mě od sebe, prosím vás!"
"Musím tedy odjet já, pane. Vrátím vás proti vaší vůli vašim povinnostem. Uvidíme, jestli mě zadržíte násilím, jestli nás oba vystavíte skandálu. Ne, ne, pane," pokračovala vikomtesa s přízvukem, který u ní Canolles slyšel poprvé, "uznejte, že nemůžete zůstat v Chantilly věčně, jste očekáván jinde."
Toto slovo zablýsklo Canollesovi před očima jako blesk a připomnělo mu scénu v Biscarrově krčmě, odhalení jeho poměru k Nanon, a rázem se mu rozjasnilo. Příčinou nespavosti paní de Cambes nebyla starost z přítomnosti, ale vzpomínky na minulost. Toto ranní rozhodnutí, které jí nařizovalo vyhýbat se Canollesovi, nebylo výsledkem úvah, nýbrž projevem žárlivosti.
Nastala chvíle ticha. Oba mlčeli a naslouchali hlasu vlastních myšlenek, jež k nim mluvily tlukotem jejich srdcí.
"Žárlí!" řekl si Canolles. "Žárlí! Ó, nyní vše chápu! Ano, ano, chce se přesvědčit, jestli ji miluji tak, abych jí obětoval každou jinou lásku. Je to jen zkouška!"
A paní de Cambes si zase říkala:
"Jsem pro něj jen chvilkovým rozptýlením mysli. Potkal mě na silnici ve chvíli, kdy snad byl nucen odjet z Guyenny, a šel za mnou jako pocestný za bludičkou. Jeho srdce však zůstalo v domku skrytém v zeleni, kam se právě ubíral, když jsem ho uviděla. Nemohu tedy vedle sebe strpět muže, jenž miluje jinou a jehož bych snad musela, kdybych ho viděla déle, milovat. Znamenalo by to prohřešit se nejen na své cti, ale i na zájmech princezny, kdybych byla tak podlá, že bych milovala agenta jejích pronásledovatelů."
A jako by odpovídala na své vlastní myšlenky, zvolala:
"Ó, ne, ne, pane, musíte odjet, nebo odjedu já."
"Zapomínáte, madame," řekl Canolles, "že mám vaše slovo, že neodjedete, aniž byste mě o svém odjezdu uvědomila."
"Nuže, pane, uvědomuji vás tedy, že opustím Chantilly ještě v tuto chvíli."
"A vy si myslíte, že to dovolím?" zvolal Canolles.
"Cože?" vykřikla vikomtesa. "Vy mě zadržíte násilím?"
"Madame, nevím, co udělám, ale vím, že vás nemohu opustit."
"Jsem tedy vaší zajatou?"
"Jste ženou, kterou jsem dvakrát ztratil a kterou nechci ztratit po třetí."
"Tedy násilí?"
"Ano, madame, násilí, jeli to jediný prostředek, jak vás udržet."
"Ó!" zvolala paní de Cambes. "Jaké blaho, zadržovat ženu, jež lká, jež volá po svobodě, jež vás nemiluje, nýbrž nenávidí!"

143
142

Canolles se zachvěl a snažil se rychle rozlišit, co vyjadřují slova a co myšlenky.
Pochopil, že nyní nastal okamžik, kdy musí všechno vsadit na jednu kartu.
"Madame, slova, která jste právě pronesla s tak pravdivým přízvukem, že není pochybnost o jejich významu, rozhodla v mé nejistotě. Vy lkající? Vy otrokyní? Já, že bych zadržoval ženu, která mě nemiluje, která mě nenávidí? Ne, madame, ne, buďte bez starosti, nic takového se nestane. Domníval jsem se, že snesete moji přítomnost, doufal jsem, že když jsem ztratil úctu, klid svědomí, budoucnost, ba snad i čest, že mě odškodníte za tu oběť tím, že mi věnujete

několik hodin, které se snad už nikdy nevrátí. Všechno by bylo možné, kdybyste mě milovala... a možná, že i kdybych vám byl lhostejný... vždyťjste dobrá a nemohla jste učinit ze soucitu to, co jiná z lásky. Nemám však už co dělat s lhostejností, ale s nenávistí. To je ovšem něco zcela jiného, máte pravdu. Odpusťte mi pouze, madame, že jsem nedovedl pochopit, že může být člověk nenáviděn, když šíleně miluje. Zůstanete královnou, paní a jste v tomto zámku stejně jako všude jinde volná. Do deseti minut nabudete svoji svobodu. Sbohem, madame, sbohem navždy!"
A ve vzrušení, zpočátku sice předstíraném, které se však ke konci změnilo v opravdové a bolestné, baron pozdravil paní de Cambes, otočil se a hledal dveře, které však nenalézal, a přitom opakoval: "Sbohem...! Sbohem...!" s tak hluboce procítěným výrazem jdoucím od srdce, že šel k srdci. Pravé hoře má svůj hlas jako bouře.
Vikomtesa de Cambes neočekávala u Canollese takovou poslušnost. Sebrala své síly k zápasu, ale ne k vítězství, a nyní zůstala ohromená tak velikou rezignací spojenou s takovou láskou. A když mladý důstojník učinil dva kroky ke dveřím a naprázdno po nich sahal, náhle ucítil, jak se mu na rameno položila ruka a významně je stiskla.
Obrátil se.
Stála před ním. Její půvabně vztažená ruka se dosud dotýkala jeho ramene a výraz důstojnosti, který sejí před chvilkou rozhostil na obličeji, roztál v roztomilý úsměv.
"Ó, pane," řekla, "tak posloucháte královnu? Odjel byste, když máte rozkaz zůstat, vy zrádce!"
Canolles vykřikl, klesl na kolena a přitiskl své žhavé čelo na ruce, které mu podávala.
"Ó, zemřu radostí!" zvolal.
"Ještě se neradujte, protože pokud vás zadržuji, je to jen proto, abychom se takto nerozešli, abyste si na mě neodnesl vzpomínku, že jsem nevděčná, abyste mi dobrovolně vrátil slovo, které jsem vám dala; je to proto, abyste ve mně spatřoval přítelkyni, protože princeznina strana, k níž náležím, mi brání, abych vám kdy byla něčím jiným."

"Ó, Bože!" zvolal Canolles. "Takže bych se znovu klamal? Vy mě nemilujete?"
"Nemluvte o našich citech, barone, mluvme o nebezpečí, které nám hrozí, zůstanemeli zde. Odjeďte tedy, nebo nechtě odjet mě musí to být."
"Co mi to říkáte, madame?"
"Pravdu. Nechtě mě tady, vraťte se do Paříže a povězte Mazarinovi, povězte královně, co se vám stalo. Budu vám ze všech sil pomáhat, ale odjeďte, odjeďte!"
"Copak vám to musím opakovat?" zvolal Canolles prudce. "Opustit vás znamená zemřít!"
"Ne, ne, vy nezemřete, protože si s sebou odnesete naději, že se shledáme v šťastnější době."
"Náhoda mi vás přivedla do cesty, madame, vlastně vás už dvakrát postavila do mého života. Náhodu to omrzí, a pokud vás opustím, už se s vámi nesetkám."
"Tak vás vyhledám sama."
"Ó, madame, chtějte na mně, abych pro vás zemřel smrt, to je jen okamžik bolesti, nic víc ale nežádejte, abych vás opustil. Při pouhé myšlence na to mi puká srdce. Vždyť jsem vás sotva spatřil, sotva s vámi promluvil."
"Budete tedy spokojen, dovolímli vám, abyste ještě dnes zůstal, a budeteli mě moci celý den vidět a mluvit se mnou?"
"Nic neslibuji."
"Já tedy rovněž ne. Slíbila jsem vám jen jedno: že vám oznámím, kdy odjedu. Nuže, odjíždím za hodinu."
"Takže musím dělat všechno, co chcete? Musím vás ve všem uposlechnout? Musím zapřít sám sebe, abych se slepě podřídil vaší vůli? Budiž! Máte před sebou otroka čekajícího na vaše rozkazy. Rozkazujte, madame!"
Klára podala baronovi ruku a řekla svým nejsladším hlasem:
"Dostanete výměnou za mé slovo novou smlouvu. Neopustímli vás od této chvíle až do devíti hodin večer, odjedete v devět hodin?"
"Přísahám!"
"Pojďte tedy, nebe je modré a slibuje nám krásný den. Trávníky se třpytí rosou, vzduch voní... Holá, Pompeje!"
Ten úctyhodný intendant, jenž patrně dostal rozkaz čekat za dveřmi, ihned vstoupil.
"Moje jezdecké koně!" nařídila paní de Cambes tónem princezny. "Zajedu si dnes ráno k rybníkům a vrátím se kolem dvora, kde posnídám... Budete mě provázet,

pane barone," dodala, ,je to ve smyslu vašeho nařízení, neboť jste dostal od Jejího Veličenstva královny rozkaz nespouštět mě z očí."
145

Canollesovi se zatočila hlava radostí. Dal se vést bez námitek a téměř bez vlastní vůle. Byl vzrušen, omámen, šílel. Teprve ve stínu lesa, v tajemných stromořadích, jejichž svislé větve se dotýkaly jeho čela, nabyl smysl pro skutečnost. Šel pěšky, němý, se srdcem sevřeným skoro tak bodavou radostí, jako je bolest, ruku v ruce s paní de Cambes, stejně bledou, stejně mlčící a bezpochyby stejně šťastnou jako on.
Pompejus je následoval v malé vzdálenosti, aby vše viděl, ale dost daleko, aby nic neslyšel.
třetí
Konec tohoto opojně krásného dne se přiblížil jako konec snu. Hodiny ubíhaly blaženému šlechtici jako vteřiny, a přece se mu zdálo, že za ten jediný den nashromáždil dost vzpomínek pro tři lidské životy. Každé stromořadí starého parku bylo obohaceno vikomtesiným slovem nebo úsměvem. Pohled, posunek, prst položený na ústa, vše mělo svůj význam... Když vstupovali do lodky, stiskla mu ruku, když vystupovali na břeh, opřela se o jeho rámě, když šli podél zdi parku, pocítila únavu a usedla a každá z těchto maličkostí se kmitla před zrakem mladého muže jako blesk, vryla se mu do paměti nejen v celku, ale do nejmenších podrobností...
Canolles měl strávit celý den s vikomtesou. Při snídani ho pozvala na oběd a při obědě na večeři.
Při vší okázalosti, s jakou musela nepravá princezna přijímat králova posla, Canolles rozpoznal něžnou pozornost zamilované ženy. Zapomněl na sluhy, na etiketu, na celý svět, ba zapomněl i na svůj slib, že odjede, v domnění, že má zajištěnu věčnou blaženost v tomto pozemském ráji, jehož bude Adamem a paní de Cambes Evou.
Když však nastal večer a večeře skončila v nevýslovném štěstí jako vše ostatní toho dne, když při zákuscích odvedla dvorní dáma Pierrota přestrojeného za vévodu ĎEnghien, jenž využil té okolnosti a jedl za čtyři urozené prince, když zazněl první kovový zvuk bijících hodin, tu paní de Cambes pozvedla oči, přesvědčila se, že budou odbíjet devět úderů, a s povzdechem řekla:
"Udeřila vaše hodina. Je čas."
"Jaká hodina? Jaký čas?" tázal se Canolles a pokoušel se o úsměv, aby žertem odvrátil velké neštěstí.
"Čas, abyste dostál danému slovu."
"Madame," pronesl baron smutně, "vy tedy nezapomínáte na nic?"
"Snad bych zapomněla jako vy," odpověděla paní de Cambes, "ale podívejte, co mi to připomnělo " vyňala z kapsy dopis, který obdržela ve chvíli, když sedala ke stolu.
146

"Od koho je ten dopis?" ;>' .'?'.;:' .: ,:;..";'.' '' ::.>:...
"Odprincezny volá mě k sobě." " ,.!:':> <. íi:r; ,'<. . >.'>:v . ''.
"Alespoň záminka. Děkuji vám, že jste ke mně tak šetrná."
"Mýlíte se, pane de Canolles," odpověděla vikomtesa se smutkem v hlase, který se nesnažila zakrýt. "I kdybych ten dopis nedostala, stejně bych vám připomněla váš odjezd. Myslíte, že lidé, kteří jsou kolem nás, neprohlédnou, že jsme domluveni? Naše styky, uznejte to, nejsou styky pronásledované princezny s jejím pronásledovatelem. A jeli pro vás to rozloučení tak kruté, jak tvrdíte, pane barone, pak mi dovolte, abych vám řekla, že záleží jen na vás, abychom se nikdy nerozešli."
"Mluvte, mluvte!" zvolal Canolles.
"Neuhodnete?"
"Ó, ano, madame, uhodl jsem. Chcete mi říct, abych se s vámi přidal k princezně."
"Sama mi o tom píše v tomto dopise," odpověděla paní de Cambes rychle.
"Děkuji vám, že ta myšlenka nepochází od vás, děkuji i za rozpaky, s jakými jste mi ten návrh přednesla. Ne že by se mé svědomí bouřilo při pomyšlení sloužit té nebo oné straně, neboť já sám nemám přesvědčení, a kdo je ostatně má v této válce kromě účastníků? Tasíli se meče, co na tom záleží, přijdeli rána odtud nebo odjinud? Neznám dvůr, neznám prince. Jsem bohatý a bez ctižádosti, nejsem na nikom závislý, proto nic neočekávám ani od jedněch, ani od druhých. Jsem důstojníkem a ničím jiným."
"Nechcete mě tedy následovat?" . ;,,",,,
"Ne." :.!... . ; ',. ..!''.: v".

"A proč, jeli tomu tak, jak říkáte?" ,;<" '" ; . >í. .
"Protože byste si mě méně vážila." ;. ; > ;
"Zdržuje vás jen ta jediná překážka?" .:::;.: i,:. V!ví6>
"Přísahám." , .'... '.;: ;'
"Toho se neobávejte!"
"Sama nevěříte tomu, co říkáte," odpověděl Canolles s úsměvem, pozdvihl prst a dodal. "Přeběhlík je vždy zrádcem. První slovo zní lépe, ale obě znamenají totéž."
"Máte pravdu," řekla paní de Cambes, "a už nenaléhám. Kdybyste byl v obyčejném postavení, pokoušela bych se vás získat pro věc princů, ale králova posla pověřeného posláním Jejího Veličenstva královny vladařky a důstojníka poctěného přízní vévody ĎÉpernon, jenž vás zcela zvláštním způsobem protěžuje, jak mi bylo řečeno, přes podezření, které jsem zpočátku měla..."
Canolles se zarděl. =
"Pomlčím o tom, barone, ale buďte sijistý že se iierozeházíms navždy. Opět se sejdeme říká mi to předtucha." ; ,
147

"Ale kde?" tázal se Canolles. v. 'ti >
"Nevím, ale určitě se shledáme." ! ' ''v.1,
Canolles zavrtěl smutně hlavou.
"V to nedoufám, madame. Mezi námi je válka. Taje sama o sobě dost velikou překážkou, a co teprve, když ještě schází láska?"
"A dnešní den nic neznamenal?" tázala se vikomtesa s nevylíčitelným přízvukem.
"Ten je jediný ze všech dnů mého života, o němž jsem přesvědčen, že jsem jej skutečně dobře prožil."
"Vidíte tedy, jaký jste nevděčník." s <.
"Povolte mi druhý den, který by se mu vyrovnal!" !i '
"Nemohu, dnes večer musím odjet."
"Nežádám ho na vás zítra nebo pozítří, ale v budoucnu. Určete si, který den chcete, zvolte si kterékoli místo, ale chci mít jistotu. Příliš bych trpěl, kdybych měl pouze naději." "
"Kam pojedete?"
"Do Paříže, podat zprávu o svém poslání." " :
"A potom?")';'. : ,.si i
"SnaddoBastilly." i :
"A když tam nepůjdete?"
"Vrátím se do Libournu, kde má být můj pluk."
"A já do Bordeaux, kde bude princezna. Víte o některé osamělé vsi na cestě mezi Bordeaux a Libournem?"
"Vím jen o jedné, na kterou mi je vzpomínka stejně drahá jako na Chantilly."
"Jaulnay?" tázala se vikomtesa s úsměvem.
"Jaulnay," přisvědčil Canolles.
"Nuže, do Jaulnay jsou čtyři dny cesty. Dnes máme úterý, zastavím se tam v neděli na celý den."
"Ó, díky, díky!" volal Canolles a tiskl ke svým rtům ruku, kterou neměla paní de Cambes odvahu odtáhnout.
"A nyní nezbývá," řekla po chvilce, "než dohrát naši malou komedii."
"Ach ano, máte pravdu, madame, komedii, která mě zesměšní v očích celé Francie. Nestěžuji si však, sám jsem to chtěl. Úlohu, kterou hraji, jsem si sice sám nezvolil, ale přivodil jsem konečné rozuzlení, jímž je korunována."
Vikomtesa sklopila oči.
"Poučte mě nyní, co mi zbývá udělat," řekl Canolles klidně. "Očekávám vaše rozkazy a jsem připraven na všechno."
Klára byla tak pohnutá, že baron viděl, jak prudce se zvedají prsa pod sametem jejího šatu.
"Přinášíte mi nesmírnou oběť, ale věřte mi, že vám za to budu do smrti vděčná. Ano, kvůli mně upadnete u dvora do nemilosti, kvůli mně budete
148

přísně souzen. Prosím vás, nedbejte na to, můželi vás potěšit myšlenka, že jste mě učinil šťastnou."
"Vynasnažím se, madame."
"Věřte mi, barone, tato tichá bolest, kterou u vás vidím, mi působí strašné výčitky. Jiné ženy by vás snad odměnily úplněji než já, ale odměna, která se dává tak snadno, by nebyla hodná vaší oběti."
Sklopila s cudným povzdechem oči.
"To je vše, co mi máte říct?" tázal se Canolles.

"Zde " vyňala vikomtesa ze záňadří miniaturní portrét a podala jej Canollesovi, "vezměte si můj portrét a při každé bolesti, kterou vám způsobí tato nešťastná záležitost, na něj pohlédněte a vzpomeňte si, že trpíte pro tu, jejíž obraz vidíte, a že ona splácí každé vaše utrpení politováním."
"To je vše?"
"A že si vás váží." : .... '< '. :.. ..:>..'; .T, ', ;;.v
"NÍC VÍC?" . ';: >..." >:} ': >:
"Že má k vám sympatii."
"Madame, ještě jedno slovo!" zvolal Canolles. "Co vám to udělá, učiníteli mě zcela šťastným?"
Klára sebou prudce pohnula, podala baronovi ruku a otevřela ústa, aby pronesla "že vás miluje", když vtom se otevřely dveře a na prahu se objevil domnělý gardový kapitán, provázený Pompejem.
"V Jaulnay vám to dopovím," dodala vikomtesa rychle.
"Větu, nebo myšlenku?"
"Obě, jedna vyjadřuje druhou."
"Madame," hlásil gardový kapitán, "koně Vaší Výsosti jsou Zapra ženi." ; . ;d ;; ;
"Tvařte se užasle," šeptala Klára Canollesovi.
Šlechtic se sám sobě útrpně usmál. n
"Kam pojede Vaše Výsost?" tázal se. " , n. i
"Odjíždím." 5;i
"Vaše Výsost však zapomíná, že mám rozMaz Jeho Veličenstva ani; na okamžik vás neopustit." ''' <" ; ' '' ">,,o
"Vaše poslání je u konce, pane." ¡ < < i;
"Co to znamená?" !;":,;:'. : ;s ' > "... :
"Že nejsem Její Výsostí princeznou de Condé, ale pouze vikomtesou de Cambes, její první dvorní dámou. Princezna včera večer odjela a já jedu za ní."
Canolles stál bez hnutí. Zřejmě se mu protivilo hrát dále tuto komedii před hledištěm skládajícím se z lokajů. Aby ho povzbudila, upřela na něj paní de Cambes svůj milý pohled. Ten mu vrátil odvahu.
"Oklamali tedy krále? A kde je vévoda ĎEnghien?"
"Nařídila jsem Pierrotovi, aby se vrátil ke svým záhonům zeleniny," ozval se od prahu komnaty vážný hlas.
149

Byl to hlas princezny vdovy, jež stála vzpříměně ve dveřích, podpíraná dvěma dámami.
"Vraťte se do Paříže, do Nantes, do SaintGermainu, zkrátka, vraťte se ke dvoru, vaše poslání skončila. Vyřiďte králi, že ty, jež pronásleduje, se uchýlily ke lsti, která ruší násilí. Můžete zůstat v Chantilly, abyste střežil mě, jež jsem se ze zámku nevzdálila a také nevzdálím, protože to nemám v úmyslu. Tím se vám, pane barone, poroučím."
Canolles, zrudlý hanbou, sotva sebral sílu, aby se uklonil. Pohlédl na vikomtesu a vyčítavě zašeptal:
"Ó, madame, madame!"
Porozuměla jeho pohledu a zaslechla ta slova.
"Vaše Výsost mi ráčí dovolit," obrátila se ke staré dámě, "abych směla hrát ještě vteřinu úlohu princezny. Chci poděkovat baronu de Canolles jménem vznešených hostitelů, kteří opustili tento dům, za úctu a jemnost, jakou osvědčil při plnění tak nesnadného úkolu. Odvažuji se domnívat, že je Její Výsost téhož názoru, a proto doufám, že připojí své díky k mým."
Princeznu vdovu tato slova dojala. Snad svým bystrým důvtipem vytušila část tohoto nového tajemství a pohnutým hlasem pronesla:
"Budiž zapomenuto vše, co jste učinil proti nám, a za to, co jste udělal pro nás, mějte náš vděk."
Canolles poklekl na jedno koleno před princeznu vdovu, jež mu podala k políbení ruku, kterou tolikrát líbal Jindřich čtvrtý To bylo zakončením scény, to bylo neodvolatelným rozloučením. Canollesovi nezbývalo, než odjet.
Odebral se do svého pokoje a napsal Mazarinovi zoufalý list tato zpráva ho měla ušetřit prudkých výtek špatného uvítání pak prošel s obavou, že bude inzultován, řadami zámeckého služebnictva a vyšel na dvůr, kde štolba držel jeho osedlaného koně.
V okamžiku, kdy vložil nohu do třmenu, slyšel pánovitý hlas:
"Vzdejte čest poslu Jeho Veličenstva krále, našeho pána!"
Před Canollesem se sklonila všechna čela, a když se uklonil před oknem, v němž stála princezna vdova, bodl svého koně a se vztyčenou hlavou odjel.
Castorin, probuzen z krásného snu, do něhož ho ukolébal Pompejus ve své úloze

nepravého intendanta, jel schlíple za svým pánem.
r.,v,.\ ."'."V (i. IV
':>' : ' ;', '. Víly; ...: ';: :
f
Je čas, abychom se vrátili k jedné z hlavních osobností našeho vypravování, jež jede na dobrém koni po silnici vedoucí z Paříže do Bordeaux, obklopena pěti druhy, kteří vyvalují oči při každém otřesu vaku plného zlatých tolarů, připoutaného k sedlu poručíka Ferguzona. Tyto milé zvu
150

ky obveselují a osvěžují malou tlupu, jako povzbuzují vojáky na pochodu zvuky bubnů a hudebních nástrojů.
"Na tom nezáleží," prohodil jeden z mužů, "ale deset tisíc liber je pěkný groš."
"Byl by to totiž opravdu pěkný groš," řekl Ferguzon, "kdybychom za něj nebyli nikomu ničím povinnováni, ale za ten groš jsme princezně povinni setninou. Nimium setisest, jak praví starověk, co se může přeložit slovy: Jen příliš je dost. Ale my nemáme, můj milý Barabáši, toto znamenité dost, jež odpovídá onomu příliš.''
"Co to stojí, chceli se člověk zdát poctivý!" ozval se Cauvignac. "Všechny peníze královského výběrčího daní padly na výzbroj, kabátce a vyšívání. Jsme vyšňořeni jako seňoři a ženeme přepych až k váčkům na peníze, v nichž nic není."
"Mluvíte za nás, kapitáne, a ne za sebe," odpověděl Barabáš, "neboť máte váček a kromě něj deset tisíc liber."
"Příteli," řekl Cauvignac, "neslyšel jsi, nebo jsi špatně rozuměl tomu, co právě řekl Ferguzon o našich závazcích k princezně. Nejsem z těch, kteří se k něčemu zaváží a udělají něco jiného. Pan Lenet mi vyplatil deset tisíc liber, abych sebral setninu, ajá ji také seberu, jinak ať mě vezme čert! V den, kdy bude sebrána, mi vysází dalších čtyřicet tisíc. Pokud nezaplatí, uvidíme..."
"S deseti tisíci librami chce sebrat setninu?" zvolaly sborem čtyři ironické hlasy, neboť Ferguzon, který důvěřoval v prostředky svého vůdce, se zdál jako jediný z celé tlupy přesvědčen, že to Cauvignac dokáže.
"Proč ne? Když se k nim něco přidá," odpověděl Cauvignac klidně.
"A kdo k nim něco přidá?"
"Já to nebudu," řekl Ferguzon. . < ; A > ,:," ,.
"A kdo tedy?" dotazoval se Barabáš. ; ' ; :H í ,
"Pardieu! První, kdo se nám připlete do cesty... Podívejte, právě vidím protínám na silnici nějakého muže. Uvidíte..." ' , : i
"Chápu," usmál se Ferguzon. :>>:".i >..'.
"A to je všechno?" zeptal se Cauvignac. , . s: s ;;,,
"A obdivuji se."
"Ano," řekl jeden z jezdců a přiblížil se ke Cauvignacovi, "ano, chápu, že chcete dostát svým závazkům, kapitáne. Nedostáli bychom jim však, kdybychom byli příliš poctiví. Dnes nás potřebují, ale až bude rota sebrána, postaví do čela své důstojníky a nás, kteří jsme se přičinili o její sebrání, propustí."
"Jste hlupák, a to trojnásobný hlupák, příteli Carroteli, a není to poprvé, co vám to říkám," odpověděl Cauvignac. "Ty ubohé rozumy, které jste nám tu právě vykládal, vás zbavují hodnosti, kterou jsem vám určil v této setnině, protože je nesporné, že nás šest bude v tomto jádru armády důstojníky. Chtěl jsem vás jmenovat podporučíkem, Carroteli, ale takhle
151

budete pouhým seržantem. Díky chudobě ducha, kterou dal právě Carrotel najevo, se jím stanete vy, Barabáši, jenž jste nic neřekl, a proto budete zaujímat toto místo, pokud nebude Ferguzon pověšen. Pak povýšíte právem staršího na poručíka. Nespouštějme však z očí svého prvního vojáka!"
"Víte snad něco o tom člověku, kapitáne?" tázal se Ferguzon. ,
"Vůbec nic."
"Je to asi nějaký měšťák, má černý plášť."
"Jste si tím jistý?"
"Vítr mu jej zvedá, vidíte?"
"Máli černý plášť, je to zámožný měšťan. Tím lépe! Verbujeme pro prince a je důležité, aby se rota skládala z dobrých lidí. Kdyby to bylo pro toho halamu Mazarina, nezáleželo by na tom, ale pro prince, hrome...! Myslím, Ferguzone, že mi bude dělat moje setnina čest, jak dí Falstaff."
Tlupa bodla koně, aby dostihla měšťáka jedoucího klidně středem silnice. Když ten úctyhodný muž, sedící na dobrém mezkovi, uviděl krásně vystrojené, cválající jezdce, uhnul uctivě na kraj silnice a pozdravil Cauvignaca.
"Je zdvořilý," řekl Cauvignac, "to je dobré znamení. Nezná však vojenský

pozdrav, naučíme ho tedy salutovat."
Poděkoval mu za pozdrav, potom se u něho zastavil a zeptal se:
"Povězte mi, pane, máte rád krále?"
"Zajisté," odvětil měšťák.
"Znamenitě!" řekl Cauvignac s nadšením. "A královnu?"
"A královnu? Mám k ní nejhlubší úctu."
"Výborně! A pana Mazarina?"
"Pan de Mazarin je veliký muž, pane, a já ho obdivuji."
"Dokonale! Měli jsme tedy to štěstí," pokračoval Cauvignac, "že jsme potkali dobrého služebníka Jeho Veličenstva."
"Honosím se tím, pane."
"A jste připraven dokázat svou horlivost?"
"Kdykoliv a při každé příležitosti."
"Jaká šťastná náhoda! Podobné setkání je možné jen na silnicích."
"Co tím myslíte?" tázal se měšťák a začal se dívat na Cauvignaca s jistým neklidem.
"Tím myslím, pane, že musíte jet s námi."
Měšťák vyskočil ve svém sedle překvapením a zděšením.
"Jet s vámi...? Akám, pane?"
"To věru ani sám nevím. Pojedete tam, kam my."
"Pane, já cestuji jen ve společnosti známých lidí."
"To je správné a svědčí to o tom, že jste opatrný muž; Povím vim tedy, kdo jsme."

Měšťák naznačil posuňkem, že už to uhodl. Cauvignac pokračoval, jako by si toho posuňku ani nevšiml:
"Jsem Roland de Cauvignac, kapitán nepřítomné roty, to je pravda, ale důstojně zastoupené Ludvíkem Gabrielem Ferguzonem, mým poručíkem, Jiřím Vilémem Barabášem, mým podporučíkem, Zefyrinem Carrotelem, mým seržantem, a těmito dvěma pány, z nichž jeden je nyní ubytovatel a druhý strážmistr. Nyní nás tedy znáte, pane, a odvažuji se doufat, že k nám nemáte antipatii."
"Ale já jsem už sloužil Jeho Veličenstvu v městské gardě a platím správně veškeré daně, poplatky a tak dále," odvětil měšťák.
"Já vás také nepřijímám do služeb Jeho Veličenstva," odpověděl Cauvignac, "nýbrž do služeb princů, jejichž nedůstojné představitele vidíte před sebou."
"Do služeb princů, královských nepřátel?" zvolal měšťák udiveně. "Ale pročpak jste se mě tedy ptal, mámli rád Jeho Veličenstvo?"
"Kdybyste, pane, neřekl, že máte rád krále, kdybyste obviňoval královnu a nadával panu Mazarinovi, chránil bych se vás vytrhovat z vašeho zaměstnání. Byl byste pro mě posvátný jako bratr."
"Ale já přece nejsem otrok, pane, nejsem žádný nevolník."
"To ne, pane, ale jste voják máte možnost stát se kapitánem jako já nebo maršálkem Francie jako pan de Turenne."
"Pane, ve svém životě jsem se velice často soudil."
"Tím hůř, pane, tím hůř! Sudičství je ošklivý zvyk, ten jsem nikdy neměl, snad proto, že jsem studoval práva."
"Ale protože jsem se soudil, naučil jsem se zákony našeho království."
"To je pěkná práce. Víte, pane, že od Justinianových Pandekt až k výnosu parlamentu, že se žádný cizinec nesmí stát francouzským ministrem, bylo vydáno osmnáct tisíc sedm set dvaasedmdesát zákonů, nepočítaje v to nařízení? Jsou ovšem jednotlivci nadaní úžasnou pamětí, jako například Pie de la Mirandola, jenž mluvil v osmnácti letech dvanácti jazyky. Jaké ovoce vám přináší znalost těchto zákonů?"
"Tím ovocem je vědění, že se na silnicích neverbuje bez povolení."
"Mám je, pane, zde je."
"Od princezny?"
"Přímo od Její Výsosti," odpověděl Cauvignac a nadzvedl uctivě klobouk.
"Copak jsou ve Francii dva králové?" zvolal měšťák.
"Ovšem, pane, a proto mám čest žádat vás, abyste dal přednost mému, a pokládám za svou povinnost vzít vás do jeho služeb."
"Odvolám se k parlamentu, pane!"
"Ten je vlastně třetí král a možná budete mít příležitost sloužit i jemu. Naše politika je rozsáhlá. Na cestu, pane!"
"Ale to je nemožné, pane, jsem očekáván v obchodní záležitosti."

"Kde?"

"V Orleansu." " : í;";;í '.''~'''''. , . :x Y"
i;.
"Akým?" ' ' '"' '"
"Svým právním zástupcem." i ; í;
"V jaké záležitosti?" "í:
:;.!:'
"Vpeněžní." '
imA'. ;.;;.;
"Nejpřednější záležitostí je služba státu, pane." ' s ' '
"Nemohou se beze mne obejít?"
"Počítáme s vámi a skutečně byste nám chyběl. Jedeteli však, jak jste řekl, do Orleansu v peněžních záležitostech..."
"Ano, pane, v peněžních záležitostech." tíj'
"Jde o mnoho peněz?" Ip V : \'; '
"O čtyři tisíce liber.")
"Které máte dostat?" >''1!' : :
"Ne, jeduje vyplatit." ;?.; ; :: ;
"Svému právnímu zástupci?" '
"Ano, pane." " ' " >':v1' .v
"Za vyhraný proces?" ; f, ' i.;.
.yiwi;
"Za prohraný." '"''' '' ;l r
"To je opravdu na pováženou... Čtyři tisíce liber..." "Ano, čtyři tisíce liber."
"To je právě suma, kterou byste složil, kdyby princové svolili, abyste jim dal za sebe zástupce."
"Vida. Sehnal bych si zástupce za sto tolarů..."
"Zástupce vašeho vzhledu, zástupce, jenž dovede sedět tak zpříma na mezku jako vy, zástupce, jenž zná osmnáct tisíc sedmdesát dva zákony? Jděte, pane! Za obyčejného muže by dozajista stačilo těch sto tolarů, ale kdybychom se spokojili s obyčejnými muži, nemohli bychom konkurovat králi. Potřebujeme lidi vašich zásluh, vašeho postavení, vaší postavy. Proč se, k čertu, podceňujete? Myslím, že stojíte za čtyři tisíce liber." "Vidím dobře, kam míříte," zvolal měšťák, "to je ozbrojená loupež!" "Pane, vy nás urážíte," řekl Cauvignac, "a měli bychom z vás za tu urážku zaživa sedřít kůži, kdyby nám nešlo o udržení dobré pověsti ve vojsku princů. Ne, pane, jen mi pěkně dejte svoje čtyři tisíce liber a nepovažujte to za vydírání, je to pouhá nutnost."
"Kdo však zaplatí mému advokátovi?" :
"My." ''. ..<,.: :,;; M W:' <y: '' ''' '''
' .'
"Vy?" ;::.;.':.> '.m"s ? .'!.;; v:" :.';;,?! ;'.;:..: :"i ..; ,>...
!W" :'"'; tří! >.' s.í... '' .' ;Vf'!!"
"Ale přinesete mi stvrzeilku?" '' :"; ' ť'i:t>r'i'!:;i ' ' "'<''< >.
"Řádnou." i:? '':: ' 'w : .v.;r ' ..'. :.;;;:":!! ';,'.
"Jímpodepsanou?" ; " :' " '' '"'?!' íí;";í; , 6
"Jímpodepsanou." (.'.. '!.... ; ; !
154

"To je něco jiného." ;
"Vidíte. Přijímáte tedy?" " . ,
"Musím, nemohuli jinak."
"A teď nám dejte adresu svého právního zástupce a několik nezbytných informací."
"Už jsem vám řekl, že jsem byl odsouzen k placení útrat prohraného procesu."
"Proti komu?"
"Proti jistému Biscarrovi, jenž na mně vymáhal dědický podíl své ženy."
"Pozor!" zašeptal Ferguzon.
Cauvignac na něj mrkl, což znamenalo: "Buď bez starosti, jsem na stráži!"
"Proti Biscarrovi, krčmáři z okolí Libournu?" tázal se Cauvignac.
"Ano, jeho hostinec je na cestě mezi tímto městem a SaintAndré de Cubzac."
"Hostinec,U zlatého telete'?" :
"To je on. Znáte ho?"
"Trochu."
"Darebák! Dá mě odsoudit k zaplacení sumy "
"Kterou jste mu nebyl dlužen?"
"Ale ano... kterou jsem mu však nemínil nikdy zaplatit."
"Ach, nyní chápu. To je ovšem krušné."
"Ujišťuji vás také svým čestným slovem, že bych ty peníze raději viděl ve vašich rukách než v jeho." , ;ii
"Doufám, že budete uspokojen." ,

"A co moje stvrzenka?" ....,   ,? ,
"Pojďte s námi a dostanete ji řádně vystavenou."
"A jak to provedete?"
"To je moje věc."
Jeli dále po silnici k Orleansu, kam dorazili za dvě hodiny. Měšťák zavedl verbíře do hostince v blízkosti advokátova obydlí. Byl to skutečně hrozný lotrovský pelech, nesoucí pěkný název "U Noemovy holubice".
"Jak to tedy nyní zařídíme?" tázal se měšťák. "Nerad bych se zbavil svých čtyř tisíc liber bez stvrzenky."
"Nejde o nic jiného. Znáte písmo svého advokáta?"
"Jako svoje vlastní."
"Odevzdámeli vám tedy jeho stvrzenku, vydáte nám svoje peníze bez zdráhání?"
"Ochotně. Můj advokát vám však bez peněz stvrzenku nevystaví. Znám ho."
"Zaplatím mu," řekl Cauvignac a začal ihned vytahovat ze svého vaku čtyři tisíce liber. Vysázel je pěkně do řad, polovinu v louisdorech a polo
155

vinu v půlpistolích, před užaslým zrakem vyjeveného měšťáka. "Jak se jmenuje váš advokát?" tázal se, když byl se svou prací hotov.
"MistrRabodin." . ' ;
"Vezměte tedy pero a pište!"   ."i
Měšťák uposlechl.
"Mistře Rabodine,
posílám Vám čtyři tisíce liber, které jsem odsouzen zaplatit jako náklady sporu a náhradu mistru Biscarrovi, jehož silně podezřívám, zeje chtěl použít k nekalým účelům. Račte doručiteli odevzdat řádně vystavenou stvrzenku... "
"A dále?" ptal se měšťák.
"Napište datum a podepište se!"
Měšťák napsal datum a podepsal se.
"A nyní," nařizoval Cauvignac Ferguzonovi, "vezmeš tento dopis a peníze, přestrojíš se za mlynáře a půjdeš k advokátovi."
"Co tam budu dělat?"
"Odevzdáš mu peníze a přijmeš stvrzenku."   '   '"   (!   ;>.'"'"'
"Ano, to je všechno."   >'   f
"Nechápu."   :   "' ;í ' '. ?.;'r   .
"Tím lépe vykonáš své poslání."
Ferguzon svému kapitánovi neomezeně důvěřoval, proto zamířil bez odmluvy ke dveřím.
"Dej nám nalít víno a to nejlepší!" volal za ním Cauvignac. "Pán je jistě rozčilený."
Ferguzon pozdravil na znamení poslušnosti a odešel. Za půl hodiny se vrátil a našel Cauvignaca za stolem s měšťanem. Oba vzdávali čest tomu znamenitému orleánskému vínu, které obveselovalo také gaskoňský palác Jindřicha čtvrtý
"Nu?" tázal se Cauvignac.   '
"Zdeje stvrzenka."   ,;   ,ii
"Je to v pořádku?" podal Cauvignac okolkovaný papír méšfákovL
"Ano, je to jeho písmo."
"Je stvrzenka správná?" '>'
"Zcela správná."
"Vydáte nám tedy peníze a nebudete činit potíže?"
"Nebudu."   ?ính"
"Tak je vyplaťte!"   <
Měšťák vysázel na stůl čtyři tisíce liber a Cauvignac je uložil do svéli vaku, kde zaujaly místo oněch vyplacených čtyř tisíc liber. í
"A tím jsem tedy vykoupen?" zeptal se měšťák.   :
156

"Ale ovšem, můj Bože, ledaže byste chtěl sám sloužit."
"Osobně ne, ale..."
"Ale co? Vidíte," řekl Cauvignac, "mám předtuchu, že se nerozejdeme, aniž bychom neuzavřeli druhý obchod."
"Možná," odpověděl měšťák, uklidněný vlastnictvím stvrzenky, "mám však synovce..."
"Ach!"
"Vzpurného, hřmotného hocha."   j
"Kterého byste se rád zbavil?"
"To právě ne, ale myslím, že by z něho byl znamenitý voják."

"Pošlete mi ho, udělám z něho hrdinu."
"Přijmete ho tedy?"
"S radostí."
"Mám také kmotřence, nadaného hocha, jenž se chce stát knězem a na něhož musím hodně platit."
"Takže by vám bylo milejší, aby se stal vojákem, že ano? Pošlete mi kmotřence i synovce, bude vás to stát za oba pouze pět set liber, nic víc."
"Pět set liber? Jak to?"
"Při vstupu se přece platí."
"Proč tedy chcete, abych platil, když nevstupuji?"
"To má svoji zvláštní příčinu. Váš synovec i kmotřenec zaplatí po dvě stě padesáti librách a víckrát o nich neuslyšíte."
"Hrome, to je lákavé, co mi tu povídáte! A budou se mít dobře?"
"Řeknu vám jen tolik, že jakmile ochutnají službu pod mým velením, neměnili by ani s čínským císařem. Zeptejte se těchto pánů, jak je živím. Odpovězte, Barabáši, odpovězte, Carroteli!"
"Opravdu žijeme jako velcí páni," dosvědčil Barabáš.
"A jak jsou oblečenijen se podívejte!" , ;,
Carrotel se otočil na podpatku, aby ukázal ze všech stran svoji nádhernou výstroj.
"Skutečně nelze nic vytýkat," řekl měšťák, "to se musí uznat."
"Pošlete mi tedy oba mladíky?"
"Mám sto chutí. Zdržíte se zde dlouho?"
"Ne, zítra ráno odjíždíme, ale aby nás dohonili, pojedeme jen krokem. Vyplaťte nám pět set liber a je to odbyto."
"Mám u sebe pouze dvě stě padesát."
"Nevadí, ostatní mi pošlete po nich, aspoň budete mít záminku, proč je ke mně posíláte. Jinak by beztak něco tušili."
"Možná mi odpovědí, že k tomu stačí jeden," namítl měšťák.
"Řeknete jim na to, že cesty nejsou jisté, a každému dáte dvacet pět liber jako zálohu na jejich žold."
Měšťák vyvalil oči úžasem.
"Vskutku," řekl, "voják se nezastaví před žádnou překážkou."
157

A když vyplatil Cauvignacovi dvě stě padesát liber, odcházel nadšen, že se mu naskytla příležitost umístit za pět set liber synovce i kmotřence, kteří ho ročně stáli přes dvě stě pistolí.
pátý
"Poslyšte, mistře Barabáši," řekl Cauvignac, "nemáte ve svém tlumoku nějaký méně elegantní oděv, než je ten, který máte na sobě a který by vám dodal vzhled berního nebo soudního úředníka?"
"Mám oblek výběrčího, víte, toho, kterého jsme..."
"Dobrá, dobrá! A zajisté máte i jeho plnou moc?"
"Poručík Ferguzon mi přikázal, abych ji neroztrhal, a já ji pečlivě uschoval."
"Poručík Ferguzon je nejprozíravější člověk na světě. Obléknete se za výběrčího a vezměte si jeho plnou moc."
Barabáš se vzdálil a po deseti minutách se vrátil zcela změněný. Našel Cauvignaca černě oděného a k nerozeznání se podobajícího soudnímu úředníkovi. Oba dva zamířili k advokátovu domu. Mistr Rabodin bydlel ve třetím patře, v bytě skládajícím se z předsíně, pisárny a soukromé pracovny. Byly tam nepochybně ještě jiné místnosti, ale protože do nich neměli klienti přístup, nebudeme o nich mluvit.
Cauvignac vrhl pátravý pohled na dva písaře, kteří předstírali, že píší, ale zatím hráli mlýnek, zanechal Barabáše v pisárně a vešel do svatostánku.
Mistr Rabodin seděl za velikým psacím stolem, tak pokrytým listinami, že se ten úctyhodný advokát zdál v pravém slova smyslu zahrabán v žalobách, podáních a rozsudcích. Byl to vysoký, suchý muž žluté pleti, oděný do černého obleku, který mu přiléhal na tělo jako úhoří kůže. Jakmile zaslechl Cauvignacův krok, narovnal ohnutou páteř a zvedl hlavu, aby přehlédl násep, kterým se ohradil.
Cauvignacovi se v první chvíli zdálo, že vidí baziliška, zvíře, jež moderní učenci pokládají za bájné, tak svítila advokátova očka lakotou a chtivostí.
"Promiňte, pane," promluvil Cauvignac, "že k vám vcházím bez ohlášení, ale " dodal s nejroztomilejším úsměvem, ,je to privilejí mého úřadu."
"Privilejí vašeho úřadu?" zvolal mistr Rabodin přísně. "A jaký je váš úřad, pane?"
"Jsem soudním úředníkem Jeho Veličenstva." . j;i í
"Soudním úředníkem Jeho Veličenstva?" ! .M

"Mám tu čest." ';
158

"Nerozumím vám, pane." <í ; < ;v
"Porozumíte mi. Znáte jistého mistra Biscarra?" , r :
"Zajisté, že ho znám, vždyť je mým klientem." ; ; '
"Prosím, co o něm soudíte?" s
"Co o něm soudím?" , :
"Ano." .:
"Soudím o něm... soudím... že je tocvelmi hodný člověk."
"To se hrozně mýlíte, pane." .:.;,. > ,,,>:;
"Jak to, že se mýlím?" . ; ; ." , '.': ,.!: : >;
"Ten váš hodný člověk je buřič." ::.. .,...',,. . . \ts:x > :? ;: v'
"Cože, rebel?"
"Bohužel, pane. Rebel, jenž využívá odlehlosti svého hostince, aby z něho udělal hnízdo spiknutí."
"Skutečně?"
"Jenž se zavázal, že otráví krále, královnu i pana Mazarina, kdyby se u něho náhodou zastavili."
"Skutečně?"
"A kterého jsem právě zatkl a dal dopravit do vězení v Libournu jako obviněného ze zločinu urážky Jeho Veličenstva."
"Pane, já se zalknu!" zvolal mistr Rabodin a zvrátil se do svého křesla.
"Je to ještě mnohem vážnější," pokračoval nepravý soudní úředník, "protože jste v této záležitosti kompromitován i vy."
"Já, pane?" vykřikl advokát a zezelenal přešel totiž z oranžově žluté barvy do barvy nezralých jablek. "Já, a kompromitován jak to?"
"Přechováváte u sebe sumu, kterou ten bídák určil na vydržování povstaleckého vojska."
"Je pravda, pane, že jsem pro něj přijal "
"Částku čtyři tisíce liber. Navlékli mu španělské boty a při osmém kolíku se ten zbabělec přiznal, že se prý tato částka nachází u vás."
"Opravdu je tady, pane, ale teprve malou chvilku."
"Tím hůř, pane, tím hůř." " v
"Proč tím hůř?" :" , , s
"Protože jsem nucen zajistit vaši osobu."
"Moji osobu?"
"Bez jakékoli pochybnosti. Žaloba vás označuje jako spoluviníka."
Advokát zesinal, ba přešel z barvy nezralých jablek do barvy vinné láhve.
"Kdybyste nedostal tu sumu, bylo by to něco jiného," pokračoval Cauvignac, "ale vy přiznáváte, že jste ji přijal. To je dohoda mezi obžalovaným a vámi, rozumíte?"
"A co když jsem ochoten peníze hned vrátit, když je okamžitě odevzdám, když prohlásím, že nejsem s tím bídákem Biscarrem v žádném spojení, když ho nebudu znát?"
159

"Tím na vás nepřestane lpět těžké podezření. Bezodkladné odevzdání peněz může být ovšem polehčující okolností..."
"Okamžik, pane!" zvolal mistr Rabodin. "Peníze jsou ještě v pytlíku, ve kterém mi byly odevzdány. Pouze jsem potvrdil a přepočítal přijatou částku, to je všechno."
"Částka souhlasí?"
"Přepočítejte je sám, pane, přepočítejte!" <
"Ne, pane, nejsem oprávněn dotýkat se peněz Jeho Veličenstva mám však s sebou výběrčího z Libournu, jenž mi byl přidělen, aby přijímal různé sumy, které ten nešťastný Biscarros takto roztrousil, aby je měl po ruce, jakmile bude zapotřebí."
"Skutečně mi důtklivě přikázal, abych mu doručil ty peníze ihned po obdržení."
"Vidíte. Nepochybně už ví, že princezna uprchlá z Chantilly a ujíždí k Bordeaux, a proto sbírá všechny své peníze, aby se stal vůdcem strany."
"Bídák!" . i',;.':,?;.';,,.,,,,.
"A vy jste nic netušil?" ' .'.; v.i MSinvVi.W .
"Nic, pane, ani to nejmenší." ;: i ,!Í'.MI!Í .v;
"A nikdo vás neupozornil?"
"Nikdo."
"Co mi to tu povídáte?" zvolal Cauvignac a ukazoval prstem na měšťákovo psaní,

které zůstalo na stole mistra Rabodina na spoustě jiných papírů. "Co mi to povídáte, zatímco mi sám podáváte důkaz o opaku?"
"Jaký důkaz?"
"Čtěte, hrome!" < '
Rabodin četl třesoucím se hlasem:
" Mistře Rabodine,
posílám Vám čtyři tisíce liber, které jsem odsouzen zaplatit jako nákla dy sporu a náhradu mistru Biscarrovi, jehož silně podezřívám, zeje chtěl použít k nekalým účelům... " ......
: .\f\ ' (' , ''V
"K nekalým účelům," opakoval Cauvignac. "Vidíte, že strašná pověst vašeho klienta pronikla až sem." '
"Jsem ohromen, zdrcen," naříkal advokát. ; .
"Nemohu vám, pane, tajit, že mám přísné rozkazy." ;V'I!
"Pane, přísahám vám, že jsem nevinen!"
"Pardieu! Biscarros říkal totéž co vy, dokud ho nepodrobili útrpnému právu. Ale při pátém kolíku začal mluvit jinak."
"Říkám vám, pane, že jsem připraven odevzdat vám peníze. Zde jsou vezměte šije pálí mě!"
"Řiďme se předpisy," odpověděl Cauvignac. "Už jsem vám sdělil, že
160

nejsem oprávněn dotknout se královych denárů." Přistoupil ke dveřím a zavolal:
"Pojďte sem, pane výběrčí, každý máme svůj úřad!"
Objevil se Barabáš.
"Pán se ke všemu přiznává," řekl mu Cauvignac.
"Cože, že se přiznávám ke všemu?" vykřikl advokát.
"Ovšem, přiznáváte se, že jste si s Biscarrem dopisoval."
"Pane, dostal jsem od něho všeho všudy dva dopisy a sám jsem mu napsal pouze jednou."
"Pán doznává, že přechovával fondy patřící obžalovanému."
"Zde jsou, pane! Nikdy jsem kromě těchto čtyř tisíc liber nic neobdržel a ty jsem připraven vám odevzdat."
"Pane výběrčí," řekl Cauvignac, "vykažte se svou plnou mocí, přijměte tyto peníze a jménem Jeho Veličenstva vystavte potvrzení."
Barabáš podal plnou moc advokátovi, jenž ji odstrčil rukou, neboť je nechtěl urazit tím, že by ji četl.
"A teď," prohlásil Cauvignac slavnostně, zatímco Barabáš počítal rychle peníze, "mě musíte následovat."
"Následovat vás?"
"Nepochybně. Copakjsem vám neřekl, že jste podezřelý?"
"Ale, pane, přísahám, že Jeho Veličenstvo nemá věrnějšího služebníka, než jsem já."
"Slova nic neznamenají, potřebujeme důkazy."
"Podám vám je, pane." ; ;.
"Poslouchám." '; , :
"Celý můj minulý život." > ři
"To nestačí, je nutné poskytnout záruku pro budoucnost." <
"Naznačte mi tedy, co mám dělat, a udělám to."
"Byl by tu prostředek, jak dokázat nepopiratelným způsobem svoji oddanosti."
"Jakým?"
"Zrovna dlí v Orleansu jeden můj známý kapitán, který sbírá prokrále setninu." ... . ,'., ' ,
"Nuže?" :>:" , ,.. . '.. ...:. :...;';
"Dejte se naverbovat." v
"Já, pane? Já, advokát?" :,.
"Král potřebuje advokáty, pane, jeho záležitosti jsou totiž velíte zaroo tané." !."! ;;;;.;
"Udělal bych to milerád, ale co moje advokátní kancelář?"
"Povedou ji vaši písaři." i i ;'
"To je nemožné! A co podpisy?"
"Odpusťte, pane, že se pletu do vaší rozmluvy," ozval se Barabáš.
"Jen mluvte, pane," pobízel ho advokát.
"Myslím si, že kdyby nabídl pán, z něhož by byl smutný voják "
161

"Máte pravdu, pane, velice smutný voják," dodal rychle advokát s ;
"Kdyby za sebe nabídl vašemu příteli, či spíše králi" s.>

"Koho, pane? Koho mohu nabídnout králi?"
"Své dva písaře."
"Ale zajisté," zvolal advokát, "s velkou radostí. Ať si je váš přítel vezme oba, dávám mu je, jsou to roztomilí hoši."
"Jeden z nich se mi zdál ještě dítětem."
"Patnáct let, pane, patnáct let a výborný bubeník... Pojďte sem, Fricotine!"
Cauvignac naznačil rukou, že si přeje, aby nechali Fricotina tam, kde je.
"A druhý?" vyptával se dále.
"Osmnáct let, pane. Pět stop, šest palců, čekatel na místo vrátného u sv. Spasitele, a proto už umí zacházet s halapartnou... Pojď sem, Chalumeau!"
"Zdá se mi však, že hrozně šilhá," namítl Cauvignac a provázel svá slova posuňkem podobným prvnímu.
"Tím lépe, pane, tím lépe! Postavíte ho na stráž, a jelikož šilhá na obě strany, bude vidět vpravo i vlevo, zatímco jiní vidí jen před sebe."
"To je ovšem výhoda, uznávám, ale král je ve velkých nesnázích. Vyřizujíli se pře ranami z děl, přijde to ještě dráže ji, než když se vyřizují slovy. Král se proto nemůže postarat o výstroj těchto dvou chlapíků, už je dost na tom, že se postará o jejich výcvik a žold."
"Pane," promluvil mistr Rabodin, "mámli dokázat králi svoji oddanost... přinesu oběť."
Cauvignac s Barabášem na sebe pohlédli.
"Co myslíte, pane výběrčí?" tázal se Cauvignac.
"Myslím, že pán má poctivou tvář," odpověděl Barabáš.
"A že na něho proto máme brát ohled...? Dejte pánovi potvrzení na pět set liber."
"Pět set liber?"
"Stvrzenku s odůvodněním, zeje to na výstroj dvou mladých vojáků, které mistr Rabodin nabízí ve své horlivosti Jeho Veličenstvu."
"Přinesuli však tuto oběť, pane, mohu být alespoň klidný?"
"Myslím, že ano."
"Už nebudu znepokojován?"
"Doufám, že ne."
"A kdyby mě proti všemu právu pronásledovali?"
"Odvoláte se na moje svědectví... Ale budou vaši písaři souiilasit ,
"Budou nadšení."
"Jste si tím jistý?"
"v i.1;,. .>'";,
"Ovšem. Prozatím jim nemusíme nic říkat..."
"Octi, která je čeká, mám pravdu?"

"Bude to moudřejší."
"Jak to však zařídíme?"
"Jednoduše je pošlu vašemu příteli... Jak se jmenuje?"
"Kapitán Cauvignac."
"Pošlu je tedy pod nějakou záminkou vašemu příteli Cauvignacovi. Bylo by snad lépe, kdyby se to odbylo mimo Orleans, abychom se vyhnuli skandálu."
"Ano, aby nedostali orleanští chuť vypráskat nás metlami, jak to udělal Camilus tomu starověkému učiteli..."
"Pošlu je tedy za město."
"Třeba na silnici vedoucí z Orleansu do Toursu."
"Do první krčmy."
"Ano, tam najdou kapitána Cauvignaca za stolem. Nabídne jim sklenku vína, oni přijmou. Navrhne jim, aby připili na zdraví krále, připijí s nadšením a jsou vojáky."
"Znamenitě, můžeme je tedy zavolat."
Advokát zavolal oba mladíky. Fricotin byl malý, zavalitý šibal, sotva čtyři stopy vysoký, ale bystrý, čilý. Chalumeau byl zase šest stop vysoký, přihlouplý dlouhán, tenký jako chřest a červený jako mrkev.
"Pánové," promluvil k nim Cauvignac, "zde váš představený, mistr Rabodin, vás pověřuje důvěrným posláním. Zítra ráno se vydáte do první krčmy na silnici z Orleansu do Toursu pro svazek listin týkajících se procesu, který vede kapitán

Cauvignac s vévodou de la Rochefoucauld. Mistr Rabodin dá každému z vás od cesty dvacet pět liber."
Lehkověrný Fricon vyskočil na tři stopy vysoko od země, nedůvěřivý Chalumeau se díval zároveň na Cauvignaca i Rabodina s výrazem pochybnosti, takže šilhal třikrát více než obyčejně.
"Okamžik, pánové," ozval se rychle mistr Rabodin; "nezavázal jsem se k placení padesáti liber!"
"Kterážto částka," pokračoval nepravý soudní úředník, "se vyúčtuje při placení palmáre sporu kapitána Cauvignaca s vévodou de la Rochefoucauld."
Advokát svěsil hlavu. Nezbývalo mu, než projít těmito dveřmi, nebo dveřmi vězení.
"Budiž," řekl. "Souhlasím. Doufám však, že mi dáte stvrzenku."
"Podívejte," odpověděl výběrčí, "vyhověl jsem vašemu přání už předem." Podal mistru Rabodinovi papír, na němž bylo napsáno:
Přijal od mistra Rabodina, věrného poddaného Jeho Veličenstva, sumu pět set liber jako dobrovolný příspěvek na válku proti princům.
"Přejeteli si, nechám stvrzenku podepsat i oběma písaři," řekl Barabáš.

"Ne, ne," odpověděl advokát živě, "to úplně stačí."
"Abych nezapomněl," řekl Cauvignac, "přikažte Fricotinovi, ať s sebou vezme buben, a Chalumeau ať se nezapomene ozbrojit halapartnou. Přijde to levněji, nežje kupovat."
"Ale pod jakou záminkou jim to mám nařídit?"
"Můj Bože! Aby se měli cestou čím bavit."
Poté se nepravý soudní úředník a výběrčí vzdálili. Mistra Rabodina zanechali zkoprnělého nebezpečím, které mu hrozilo, a šťastného, že z něho tak lacino vyvázl.
šestý
Druhého dne se vše odehrálo tak, jak Cauvignac předvídal. ;
Synovec i kmotřenec přijeli jako první; seděli oba na jednom hubeném koni. Po nich se přihnali Fricon a Chalumeau, jeden s bubnem, druhý s halapartnou. Když jim bylo oznámeno, že mají čest být zverbováni do služeb princů, dělali jisté potíže, které však ustoupily před Cauvignacovými hrozbami, Ferguzonovými sliby a Barabášovou logikou.
Kůň měšťákova synovce a kmotřence byl určen k nošení zavazadel, a protože měl Cauvignac sbírat setninu pěchoty, museli oba nováčci mlčet.
Vydali se na cestu. Cauvignacův pochod se podobal triumfu. Důmyslný straník našel prostředek, jak získat pro válku nejzarytější přívržence míru. Jedny naverboval pro královu stranu, jiné pro stranu princů. Někteří se domnívali, že slouží parlamentu, jiní anglickému králi, jenž se chystal vtrhnout do Skotska, aby znovu dobyl svou državu. Zpočátku se v setnině vyskytovaly nesrovnalosti, různost smýšlení i požadavků a poručík Ferguzon měl přes svou přesvědčivost nemalou práci, než přivedl své rekruty k trpné poslušnosti. Ale díky ustavičnému tajemství, nutnému, jak říkal Cauvignac, ke zdaru válečných operací, se vojáci i důstojníci ubírali vpřed, aniž věděli, co budou dělat.
Ve čtyřech dnech, co Cauvignac odjel z Chantilly, sebral dvacet pět mužů. Byla to už, jak je vidět, pěkná hlídka. Mnohé veletoky vlévající se hlučně do moře mají méně impozantní průvod.
Cauvignac hledal středisko. Když dojel k tiché vesničce, ležící mezi Châtelleraultem a Poitiersem, viděl, že našel to, co hledal. Byla to vesnice Jaulnay. Cauvignac ji poznal, neboť sem přijel jednou pozdě večer za Canollesem, aby mu odevzdal rozkaz, a rozbil svůj hlavní stan v krčmě, kde jak se pamatoval toho večera dost slušně večeřel. Neměl ostatně jiný výběr, v Jaulnay jiný hostinec nebyl.
Usazením se u hlavní silnice vedoucí z Paříže do Bordeaux dosáhl toho, že měl za sebou vojsko pana de la Rochefoucauld, jenž obléhal Sau

múr, a před sebou královské voje, soustřeďující se v Guyenně. Takto podával ruku oběma dvěma a chránil se přiznat barvu dříve, než bude nutné. Šlo mu o to, sehnat setninu a utvořit z ní jádro, z něhož by co nejvíce těžil. Verbování šlo dobře a Cauvignac měl skoro polovinu práce za sebou.
Jednoho dne, když celé dopoledne strávil honbou na lidi, stál ze zvyku na číhané na prahu krčmy a hovořil se svým poručíkem a podporučíkem. Náhle uviděl vynořit se na konci ulice mladou dámu na koni, sledovanou štolbou a dvěma mezky se zavazadly.
Elegance, s jakou řídila krásná amazonka svého koně, a prkenné, hrdé držení

štolby vyvolalo v Cauvignacově hlavě vzpomínku. Položil ruku na rámě Ferguzona, jenž byl ve špatné náladě a smutně si kousal knír, ukázal najezdkyni a řekl:
"Hle, to je padesátý voják Cauvignacova pluku, nebo ať zhynu!"
"Kdo? Ta dáma?"
"Rozhodně."
"To tak. To by tak ještě scházelo! Máme už synovce, jenž se měl stát advokátem, kmotřence, jenž měl být knězem, dva advokátní písaře, dva bylináře, jednoho lékaře, tři pekaře a dva pasáky krocanů. Myslím, že už to jsou sami o sobě dost špatní vojáci, a co teprve, když k nim přidáme ještě ženu? Vždyť se přece musíme jednou bít!"
"Ano, ale náš poklad dosud nečiní dvacet pět tisíc liber (vidíme, že vojsko i poklad vzrůstaly jako lavina), a kdybychom mohli naši sumu zaokrouhlit například na třicet tisíc, zdá se mi, že by to nebylo tak špatné."
"Ach, ty se tedy na to díváš z takového hlediska! Nemám nic proti tomu a souhlasím s tebou.
"Ticho! Uvidíš."
Cauvignac přistoupil k mladé dámě, jež zastavila před oknem hostince a tázala se na něco hostinské.
"Služebník, můj šlechtici," řekl s poněkud ironickým úsměvem a pozvedl ruku ke klobouku.
"Já, a šlechtic?" usmála se dáma. ':;.'; , ''
>.'.
"Ovšemže vy, krásný vikomte." r
Dáma se zarděla. <f<;.
"Nevím, co tím myslíte, pane," odpověděla. . ' >
"O ano, dokazuje to ruměnec na vašich lících." ;. "; ; \
"Rozhodně se mýlíte, pane." :, ote< .
"Ne. Naopak vím dobře, co říkám." :;:::,. :,,,:
"Dost žertů, pane!"
"Nežertuji, vikomte, a přejeteli si, podám vám o tom důkazy. Měl jsem čest potkat vás jednou večer asi před třemi týdny v obleku našeho pohlaví na březích Dordogny, provázeného svým věrným štolbou Pompejem... Máte ho dosud? Ach ano, zde přijíždí tento milý pan Pompejus! Také řeknete, že ho neznám?"
165

Štolba a mladá dáma na sebe v úžasu pohlédli.
"Ano, ano," pokračoval Cauvignac, "žasnete nad tím, krásný vikomte, ale odvažte se říct, že jste to nebyl vy, koho jsem potkal na silnici neda leko SaintAndré de Cubzac, necelé čtvrt míle od hostince mistra Bis carra." ". .> .. . .("v.1 ... :,.; :>
"Nepopírám toto setkání, pane." .<>: ;; ;;;';:,'>, !'
"Vidíte." : jíí'vU!. .. <
"Ale tehdy jsem byla přestrojena."
"Ne, ne, přestrojen jste dnes. Ostatně chápu, vždyť byl popis vikomta de Cambes rozdán po celé Guyenně, takže jste uznal za moudřejší, abyste odvrátil podezření, obléci se pro tuto chvíli do šatů, které vám ostatně, mámli říci pravdu, můj šlechtici, znamenitě sluší."
"Pane," zvolala vikomtesa ve zmatku, který se marně snažila zakrýt, "kdybyste do svého rozhovoru nemísil některá rozumná slova, skutečně bych vás považovala za blázna."
"Tu poklonu vám neudělám, protože naopak shledávám velmi rozumným, přestrojímeli se, když připravujeme spiknutí."
Mladá žena upírala na Cauvignaca čím dál tím neklidnější pohled.
"Opravdu se mi zdá, pane, že jsem vás už někde viděla, ale nemohu si vzpomenout kde."
"Poprvé to bylo, jak jsem vám už řekl, na březích Dordogny."
"A po druhé?" <' c. ,
"Po druhé v Chantilly." ' ,'> : >. '
"V den honu?" ':':: . > f ..: f' ' .
"Správně." c
"Nemám se tedy čeho obávat, pane, náležíteli k našim."
"Proč myslíte?"
"Protože jste byl u princezny." ;
"Dovolte mi, abych vám řekl, že to není žádný důvod."
"Myslím však" . i.;n''...
"Bylo tam příliš mnoho lidí, než abyste si mohla být jistá, že všichni přítomní jsou přátelé."
"Dejte pozor, pane, budíte ve mně podivné mínění o vás."

"Ó, myslete si cokoli, nejsem tak citlivý."
"Co si vlastně přejete?"
"Nabídnout vám, budeli vám libo, pohostinství v tomto domě."
"Děkuji, pane, ale nepotřebuji vás čekám na někoho."
"Dobrá, sestupte tedy z koně, a zatímco budete čekat na toho někoho, pohovoříme si."
"Co mám dělat, madame?" tázal se Pompejus.
"Seskočit z koně, objednat pokoj a poručit večeři," odpověděl na jeho otázku Cauvignac.

"Ale, pane," namítala vikomtesa, "myslím, že udílet rozkazy náleží mně."
"Jak se to vezme, vikomte, protože v Jaulnay poroučím já a mám k dispozici padesát mužů... Pompeje, udělejte, co jsem řekl!"
Pompejus svěsil hlavu a vešel do hostince.
"Vy mě tedy zatýkáte, pane?" zeptala se mladá žena.
"Možná."
"Jak to, možná?"
"Bude záležet na naší rozmluvě, ale račte sestoupit z koně, vikomte...! Tak, dobře. A nyní přijměte moje rámě, hospodští lidé zavedou vašeho koně do stáje."
"Poslouchám tedy, pane, protože jste silnější, jak jste mi řekl. Upozorňuji vás však, že osoba, kterou očekávám, může přijet každým okamžikem a zeje tou osobou královský důstojník."
"Prokážete mi tu čest, vikomte, že mě představíte, a bude mě těšit, seznámímli se s ním."
Vikomtesa poznala, že by bylo marné odporovat. Vykročila a pokynula svému podivnému společníkovi, aby ji následoval.
Cauvignac ji provázel až na práh světnice, kterou pro ni Pompejus najal, a právě chtěl vejít dovnitř za vikomtesou, když tu vyběhl poručík Ferguzon po schodech, nachýlil se k němu a pošeptal mu do ucha:
"Kapitáne, kočár tažený třemi koňmi, uvnitř maskovaný muž, po obou stranách dvířek lokaj..."
"Dobrá," odpověděl Cauvignac. "Nepochybně to bude očekávaný šlechtic."
"Ach, očekává se tedy nějaký šlechtic?"
"Ano, jdu mu naproti. Ty zůstaň na chodbě a nespouštěj z očí tyto dveře! Vpusť každého, jen ven nesmí nikdo."
"Stačí, kapitáne!"
Před hostincem opravdu právě zastavil cestovní povoz, který přiváděli čtyři muži Cauvignacovy roty, kteří jej potkali asi čtvrt míle od vesnice a od té chvíle ho provázeli.
Uvnitř spíše ležel než seděl mladý šlechtic, oděný do modrého hedvábí a zahalený velikým pláštěm podšitým kožešinou. Od té chvíle, co čtyři vojáci obstoupili jeho kočár, jim kladl množství otázek. Když však viděl, že se mu na ně nedostává odpovědi, rozhodl se klidně čekat a pouze občas nadzdvihoval hlavu, aby se podíval, jestli se neblíží nějaký jejich vůdce, na němž by mohl žádat vysvětlení tohoto podivného chování jeho lidí.
Nedalo se posoudit, jaký dojem na něho tato příhoda učinila, protože černá, atlasová maska zvaná "vlk", jaká byla tehdy v oblibě, mu zakrývala polovinu obličeje. To, co maska neskrývala, totiž čelo a spodní část

obličeje, prozrazovalo mládí, krásu a ducha. Malé, bílé zuby se leskly jako perličky a v otvorech masky zářily černé oči.
Dva statní lokajové, bledí a třesoucí se, ačkoli každý z nich držel na kolenou mušketu, jeli po obou stranách povozu jako přibití ke svým koním. Ten obraz by mohl znamenitě představovat přepadení cestujících lupiči, nebýt jasného dne, krčmy, Cauvignacovy usměvavé tváře a klidného chování domnělých lupičů.
Jakmile mladý muž uviděl Cauvignaca, jenž se na Ferguzonovo upozornění objevil ve dveřích, slabě vykřikl překvapením a rychle si sáhl na tvář, jako by se chtěl přesvědčit, že tam má dosud masku. Toto ujištění ho patrně uklidnilo.
I kdyby byl ten pohyb seberychlejší, Cauvignacovi neušel. Pohlédl na mladého cestujícího jako muž zvyklý poznávat podle jistých známek i nejzměnčnější tahy, načež se zachvěl nemenším překvapením, jaké dal najevo modře oděný kavalír. Okamžitě se však ovládl, s obzvláštním půvabem smekl klobouk a řekl:
"Buďte vítána, krásná dámo!"
Oči cestujícího zasvítily úžasem v otvorech masky.

"Kampak jedete?" pokračoval Cauvignac. >
"Kam jedu?" opakoval mladý muž, aniž si všímal Cauvignacova pozdravu. "Zajisté to víte lépe než já, protože nemohu volně pokračovat ve své cestě. Jedu tam, kam mě povezete."
"Dovolte mi, abych vás upozornil, že to není žádná odpověď, krásná dámo. Vaše zatčení je pouze chvilkové. Až si pohovoříme o našich drobných záležitostech pěkně od srdce a s odkrytou tváří, bez překážky se vydáte na další cestu."
"Pardon," řekl mladý cestující, "ale než pojedu dále, nejprve opravme malý omyl. Chováte se, jako byste mě považoval za ženu, přestože podle mého obleku vidíte, že jsem muž."
"Zajisté znáte latinské přísloví: Ne nimium credecolori moudrý nesoudí podle zevnějšku. A já si myslím, že jsem moudrý. Z toho vyplývá, že jsem pod tímto klamným zevnějškem poznal..." ,',!
"Co?" tázal se cestující netrpělivě. .: :..;.
"Už jsem vám to přece řekl: ženu." ! ,
"Jsemli však žena, proč mě tedy zatýkáte?"
"Hrome! Protože v době, v níž žijeme, jsou ženy nebezpečnější než muži. Naše válka by se vlastně měla nazývat válkou žen, mámeli se vyjadřovat správně. Královna a paní de Condé jsou dvěma válčícími mocnostmi. Zvolily za generály slečnu de Chevreuse, paní de Montbazon, paní de Longueville... a vás. Slečna de Chevreuse je generálem pana koadjutora, paní de Montbazon je generálem pana de Beaufort, paní de Longueville je generálem pana de la Rochefoucauld a vy... vy vypadáte, jako byste byla generálem vévody dÉpernon."
168

"Vy jste blázen, pane," řekl mladý muž a pokrčil rameny.
"Už vám nevěřím, krásná dámo, jako jsem před malou chvilkou nevěřil krásnému, mladému muži, jenž mi učinil tutéž poklonu."
"Tvrdil jste jí snad, zeje mužem?"
"Uhodla jste! Abych nepoznal svého malého šlechtice, jehož jsem viděl jistého večera počátkem května bloudit kolem Biscarrovy krčmy! Nedal jsem se oklamat jeho sukněmi, jeho účesem ani jeho lahodným hláskem právě tak, jako mě nezmýlí váš modrý kabátec, plstěný šedý širák a boty s krajkami, a řekl jsem mu: ‚Mladý příteli, dejte si jméno, jaké chcete, oblečte se do jakýchkoli šatů a mluvte sebesladším hlasem, přesto budete a zůstanete vikomtem de Cambes.'"
"Vikomt de Cambes?" zvolal mladý cestující.
"To jméno vás vzrušuje, překvapuje, jak se zdá... Znáte ho snad náhodou?"
"Mladý muž, zcela mladý, skoro dítě?" ,., . ;
"Sedmnáct, nejvýš osmnáctiletý." ; ,
:
"Zlatovlasý?" ..,..
"Zlatovlasý."
"S velkýma, modrýma očima?"
"Ano, s velkýma, modrýma očima."
"Jezde?"
"Je tam." : ; , ...
"A říkáte, zeje...?"
"Přestrojen za ženu, ta šelma, jako vy za muže, šelmičko!"
"A co tu chce?" zvolal mladý kavalír. Jeho prudkost a rozčilení byly tím zjevnější, čím byl Cauvignac odměřenější a skoupější na slovo.
"Ale," odpověděl a kladl důraz na každé slovo, "tvrdí, že zde má schůzku s jedním přítelem."
"S jedním přítelem?" ,,, ;;;;
"Ano." '..;!. ..:...
"Se šlechticem?" ., : ; :, .. . ;;, , . ..:.'
"Nepochybně." < v ; . ; : , . <
'.., ,::
"S baronem?" ,,; .,:;.; .; ,.;,<
"Možná." ..,;.,.
"Jenž se jmenuje...?"
Cauvignacovo čelo se svraštilo usilovným přemýšlením a náhle mu hlavou kmitla myšlenka, která v jeho mozku vyvolala revoluci.
"O," zašeptal pro sebe, "to bude povedený kousek!"
"Jmenuje se...?" naléhal mladý cestující.
"Počkejte," odpověděl Cauvignac a tvářil se, jako by vzpomínal, "počkejte... jeho jméno končí, zdá se mi, na ...olles."
"Pan de Canolles!" vykřikl mladý muž, jenž smrtelně zbledl, takže se viditelná část jeho obličeje příšerně odrážela od černé masky.

"Ano, pan de Canolles," přisvědčil Cauvignac a pozoroval rozčilení, jež zmítalo mladým mužem. "Pan de Canolles, máte pravdu. Copak také znáte pana de Canolles? Panebože, vy znáte celý svět!"
"Dost těch úsměšků!" vypravil ze sebe mladý cestující a chvěl se na celém těle. "Kde je ta dáma?"
"Ve svém pokoji. Podívejte, třetí okno odtud, to se žlutými záclonkami."
"Chci ji vidět!" zvolal mladý muž.
"Ó, že bych se snad mýlil a vy sám jste tím panem de Canolles, jehož očekává?" tázal se Cauvignac. "Neboje pan de Canolles ten krásný kavalír, který sem klusem přijíždí a je sledovaný lokajem, jenž vypadá jako nadutý hlupák?"
Cestující chtěl tak prudce vyhlédnout z okénka kočáru, že si rozbil čelo o sklo.
"To je on! Je to on!" volal, aniž zpozoroval, že mu z lehké rány stékají kapky krve. "Ó, já nešťastná! On přijíždí... setkají se... jsem ztracena..."
"Vidíte, že jste žena!"
"Dali si dostaveníčko," naříkal mladý muž a lomil rukama. "Ó, pomstím se!"
Cauvignac se chtěl znovu posmívat, ale mladý cestující mu pánovitě pokynul rukou, zatímco jeho druhá ruka strhla masku a před Cauvignacovým klidným zrakem se objevil Nanonin bledý, hrozivý obličej.
sedmý
"Dobrý den, sestřičko," pozdravil Cauvignac a s neochvějným klidem podával mladé ženě ruku.
"Dobrý den! Poznal jste mě, že ano?"
"Okamžitě, sotva jsem vás uviděl. Nestačí skrýt si obličej, měla jste si také zahalit toto roztomilé znaménko a perlové zoubky. Až se budete chtít přestrojit, nasaďte si alespoň úplnou masku, vy koketko. Vy jste mě... et fugit adsalices..."
"Dost, mluvme vážně!" řeklaNanon pánovitě.
"Nepřeji si nic jiného. Dobré obchody se uzavírají jen tehdy, mluvímeli vážně."
"Říkáte, zeje vikomt deCambes zde?" ,,',',;:
; "Ve vlastní osobě."
."fiff.L,
"A že pan de Canolles vstupuje v této chvíli do hostince?"
"Ještě ne. Seskakuje z koně, hází uzdu svému lokaji... Ach, už ho spatřila...! Okno se žlutými záclonkami se otvírá, objevuje se hlava vi

komtesy... Vykřikla radostí...! Pan de Canolles běží do domu... Schovejte se, sestřičko, neboje vše ztraceno!"
Nanon rychle ucouvla dozadu a křečovitě tiskla Cauvignacovi ruku, jenž na ni pohlížel s výrazem otcovského soucitu.
"A já za ním jedu do Paříže!" vykřikla Nanon. "Odvážila jsem se všeho, jen abych ho uviděla!"
"Ach, oběti, sestřičko, a k tomu ještě pro nevděčníka! Opravdu, mohla byste svá dobrodiní lépe uplatnit."
"Co si nyní řeknou? Co udělají?"
"Drahá Nanon, takovou otázkou mě skutečně uvádíte do velkých rozpaků," odpověděl Cauvignac. "Na mou věru, předpokládám, že se budou hodně milovat."
"Ó, to se nestane!" zvolala Nanon a hryzala si nehty.
"Naopak si myslím, že se to stane," prohodil Cauvignac klidně. "Ferguzon, který má rozkaz nenechat nikoho vyjít, nemá nařízeno, aby někomu zabránil vstoupit. Právě v tuto chvíli se pravděpodobně vikomtesa a baron de Canolles zahrnují něžnostmi všeho druhu. Hrome, moje drahá Nanon, přišla jste na to příliš pozdě!"
"Myslíte?" odpověděla mladá žena s nepopsatelným výrazem hluboké ironie a nenávisti. "Myslíte? Přisedněte tedy ke mně, ubohý diplomate!"
Cauvignac uposlechl.
"Bertrande," zavolala Nanon na jednoho z lokajů, "řekněte kočímu, ať nenápadně obrátí a zajede pod skupinu hustých stromů, která nám zůstala po pravici, když jsme vjížděli do vesnice." Pak se zeptala Cauvignaca: "Budeme tam moci nerušené hovořit?"
"Úplně. Ale dovolte mi, abych si mohl i já vše zařídit."
"Udělejte to."
Cauvignac pokynul čtyřem mužům, kteří se potloukali kolem hostince, aby ho následovali.
"Dobře, že s sebou berete ty lidi," podotkla Nanon, "a vezměte jich raději šest, možná pro ně budeme mít dost práce."
"Dobrá," souhlasil Cauvignac. "Práce je to, co mi chybí."
"Budete tedy uspokojen."

Kočár se obrátil a odvážel Nanon, rozpálenou svojí myšlenkou, a klidného, na pohled chladného Cauvignaca, jenž s napětím očekával, co mu chce sestra sdělit. Zatím se Canolles vřítil do hostince, když zaslechl radostný výkřik paní de Cambes, vyběhl nahoru, přičemž bral schody po třech, a téměř vpadl do světnice vikomtesy de Cambes, aniž věnoval nejmenší pozornost Ferguzonovi, jehož uviděl stát na chodbě a který mu nebránil ve vstupu, protože stran barona neměl žádné zvláštní nařízení.

171
170

"Ach, pane," zvolala paní de Cambes, když ho spatřila, "pojďte rychle, už vás netrpělivě očekávám!"
"Tato slova by mě učinila tím nejšťastnějším člověkem na světě, madame, kdyby mi váš zmatek a vaše bledost jasně nehlásala, že neočekáváte jen mě."
"Máte pravdu, pane," odpověděla Klára s roztomilým úsměvem. "Chci vám být zavázána novým díkem." "Zač?"
"Za to, že mě vysvobodíte z neznámého nebezpečí, které mi hrozí."
"Nebezpečí?" ..!.".íiv<iň' >>.iw:
"Ano. Poslouchejte!" : K.lvfeť.: :;.
"r;'!;i
Klára šla ke dveřím a zastrčila závoru. ' J: i ;
"Bylajsem poznána." '.v ><>' .,
u::'
"Kým?"
'<
"Mužem, jehož jméno neznám, ale jehož tvář i hlas mi nejsou cizí. Zdá se mi, že jsem slyšela jeho hlas zde v Jaulnay onoho večera, kdy jste dostal rozkaz, abyste okamžitě odjel do Nantes, a zdá se mi, že jsem viděla jeho tvář na honu v Chantilly onoho dne, kdy jsem zaujala místo paní de Condé."
"A za koho toho člověka považujete?" "Za agenta vévody ĎÉpernon, a proto za nepřítele." "U čerta!" zvolal Canolles. "A vy si myslíte, že vás poznal?" >
"Rozhodně! Oslovil mě jménem, ale tvrdil, že jsem muž. Zde v okolí je jistě dost královských důstojníků a o mně je známo, že náležím k straně princů. Snad mě chtěli znepokojit. Nyní, když jste tady, se nebojím ničeho. Sám jste královským důstojníkem, náležíte k jejich straně, vy mě ochráníte."
"Obávám se," řekl Canolles, "že vám bohužel nebudu moci nabídnout jinou obranu ani záštitu než svůj kord." "Jak to?"
"Od této chvíle už nejsem v královských službách, madame." "Mluvíte pravdu?" zvolala Klára a zářila radostí. "Rozhodl jsem se, že pošlu svoji žádost o propuštění, datovanou z místa, kde se s vámi setkám. Setkal jsem se s vámi, a proto bude moje žádost datována v Jaulnay."
"Ó, jste volný, volný! Můžete se přidat ke straně spravedlnosti, věrnosti, můžete sloužit věci princů, to je věci veškeré šlechty. Ó, věděla jsem, že jste příliš čestným šlechticem, než abyste k tomu nedospěl." Klára podala Canollesovi ruku, kterou v nadšení políbil. "A jak se to stalo? Proč k tomu došlo? Vypravujte mi to dopodrobna!" "Ó, to nebude dlouhé. Nejprve jsem napsal panu Mazarinovi, abych ho uvědomil o tom, co se stalo. Když jsem dorazil do Nantes, obdržel jsem rozkaz, abych se k němu ihned dostavil. Nazval mě ubohým mozkem,
172

a tak jsem mu ten titul vrátil. Smál se, jase zlobil. Křičel, já ho posílal do horoucích pekel. Vrátil jsem se do svého bytu a čekal, že mě dá uvrhnout do Bastilly. On zase čekal, že budu mít ten šťastný nápad a odejdu z Nantes. Po čtyřiadvaceti hodinách se ten dobrý nápad skutečně dostavil. A opět za něj vděčím vám, neboť jsem si vzpomněl na to, co jste mi slíbila, a pomyslel si, že byste na mě mohla čekat. Tu jsem si zbaven veškeré zodpovědnosti, veškeré povinnosti, beze strany, bez závazku a téměř bez záliby připomněl jedno: že vás totiž miluji, madame, a že vám to nyní mohu říci nahlas a směle."
"Přišel jste tedy kvůli mně o svou hodnost, kvůli mně jste upadl do nemilosti, kvůli mně jste se zničil... Drahý pane de Canolles, jak vám to kdy splatím? Jak vám dokáži svoji vděčnost?"
Úsměv i slzy, které mu stokrát nahradily to, co ztratil, Canollese přiměly, aby padl k nohám paní de Cambes.
"Ó, madame," promlouval k ní, "v tomto okamžiku jsem naopak bohatý a šťastný, neboť vás už neopustím budu šťastný pohledem na vás

a šťastný vaší láskou." v
"Nic vás tedy nezdržuje?"
"Vůbec nic."
"Náležíte tedy celý mně a smím když si ponechám vaše srdce nabídnout vaši paži princezně?"
"Ano."
"Poslal jste tedy svoji žádost o propuštění?"
"Dosud ne. Chtěl jsem vás nejdříve spatřit, ale jak jsem vám už řekl, nyní, když jsem vás znovu uviděl, budu psát odtud, a to ihned. Ponechal jsem si to štěstí, že vás mohu uposlechnout."
"Pište tedy, především pište! Kdybyste to neudělal, pohlíželi by na vás jako na přeběhlíka. Musíte dokonce počkat, než uděláte nějaký rozhodný krok, až bude vaše žádost o propuštění přijata."
"Ničeho se nebojte, můj drahý, malý diplomate, přijmou ji, a to s největší radostí. Provedl jsem v Chantilly velikou neobratnost, a proto mě nebudou příliš litovat. Copak mi neřekli," dodal se smíchem, "že jsem ubohý mozek?"
"Pravda; buďte však bez starosti, odškodníme vás za mínění, které si o vás utvořili. Vaše chantillská aféra bude mít v Bordeaux větší úspěch než v Paříži. Ale pište, barone, pište rychle, abychom mohli odjet, protože přiznávám, že se mi pobyt v této krčmě nezdá právě bezpečný."
"Mluvíte snad o minulosti a děsíte se vzpomínek?" zeptal se Canolles a rozhlížel se láskyplně kolem sebe. Jeho pohled se zastavil u malého přístěnku se dvěma lůžky, který už jednou upoutal jeho zrak.
"Ne, mluvím o přítomnosti. Dnes se vás už nebojím."
"A čeho se tedy bojíte?"
"Ach, můj Bože, sama nevím."
173

V tom okamžiku, jakoby na odůvodnění obav paní de Cambes, se ozvalo trojí vážné, slavnostní zaklepání na dveře.
Canolles s vikomtesou se znepokojeně odmlčeli a tázavě na sebe pohlédli.
"Ve jménu krále, otevřete!" volal hlas.
Chatrné dveře se najednou rozlétly. Canolles chtěl skočit pro svůj kord, ale nějaký muž se vrhl mezi něj a zbraň.
"Co to znamená?" tázal se baron.
"Jste baron de Canolles, že ano?"
"Ano."
"Kapitán navailleského pluku?"
"AnO."
"Pověřený posláním vévody ĎÉpernon?"
Canolles přikývl.
"Pak vás ve jménu krále a Jejího Veličenstva královny vladařky zatýkám."
"Váš rozkaz?"
"Zde."
"Zdá se mi však, pane, že vás znám," řekl Canolles, když mu vracel papír, který přelétl rychlým pohledem.
"Jak byste mě neznal! Vždyťjsem vám přinesl do téže vesnice, kde vás dnes zatýkám, od vévody ĎÉpernon poslání ke dvoru. Na tomto poslání záleželo vaše štěstí nevážil jste si ho, chybil jste, tím hůř pro vás."
Klára zbledla a s pláčem padla na židli. I ona poznala dotěrného společníka.
"Pan Mazarin se mstí," zašeptal Canolles.
"Pojďte, pane, odjedeme!" vyzval ho Cauvignac.
Klára se ani nepohnula. Zdálo se, že má Canolles blízko k šílenství. Jeho neštěstí bylo tak veliké, tak těžké, tak neočekávané, že klesal pod jeho tíží. Svěsil hlavu a oddal se osudu.
Slova " Ve jménu krále!" měla ostatně v té době kouzelný zvuk a nikdo se jim nepokusil vzdorovat.
"Kam mě povedete, pane?" tázal se. "Nebo snad máte zakázáno dát mi tuto útěchu, že budu vědět, kam jdu?"
"Ne, pane, a povím vám to: povezeme vás do pevnosti na ostrově SaintGeorge."
"Sbohem, madame!" řekl baron a uctivě se uklonil paní de Cambes.
"Vida," řekl si v duchu Cauvignac, "nejsou spolu tak daleko, jak jsem si myslel. Povím to Nanon, bude mít radost." Pak se postavil na práh světnice a volal:
"Čtyři muži jako průvod kapitánovi a čtyři půjdou napřed!"
"A mě, kam povedete mě?" zvolala paní de Cambes a vztahovala ruce k zajatci.
"Jeli totiž baron vinen, já jsem vinna mnohem víc."
174

"Vy se můžete vzdálit, madame. Jste volná," odpověděl Cauvignac a vyšel s baronem ze světnice.
Paní de Cambes povstala, oživena paprskem naděje, a rychle se chystala k odjezdu, aby se situace nezměnila ještě v horší.
"Jsem volná," řekla si. "Mohu tedy nad ním bdít, ale pryč odtud!"
Přiskočila k oknu a spatřila kavalkádu odvážející Canollese. Poslala mu rukou poslední sbohem, zavolala Pompeja, jenž se už v blahé naději usadil na dvou nebo třídenní pobyt v nejlepší světnici, a rozkázala mu, aby připravil vše k odjezdu.
P V ;, ,;";;:i.:. . ,"j . osmý ; . ;.ríír:r : iaV' .
Canolles měl cestu ještě smutnější, než očekával. Kůň, který dodává i nejlépe střeženému zajatci pocit zdánlivé volnosti, byl vystřídán vozem, starou koženou, drkotavou archou, jaká se dosud v Tourraine používala. Kromě toho měl baron kolena vražena mezi koleny muže s orlím nosem, jehož ruka spočívala s jakousi sebeláskou na pažbě pistole. Doufal, že se mu v noci podaří oklamat bdělost nového Cerbera, ale po stranách orlího nosu svítily dvě veliké, soví oči, kulaté a planoucí, jako stvořené k tomu, aby viděly ve tmě, a ať se obrátil kamkoliv, stále viděl ty oči hlídat jeho pohled. Pokud ten muž spal, spalo také jedno z těch očí, ale jen jedno. Byl totiž od přírody nadán schopností spát jen jedním okem.
Dva dny a dvě noci uběhly Canollesovi v chmurných úvahách, neboť pevnost na ostrově SaintGeorge, jinak zcela nevinná, nabývala v zajatcových očích hrozivých rozměrů tou měrou, jak obavy a výčitky svědomí zachvacovaly jeho srdce.
Výčitky svědomí proto, že teprve nyní jasně viděl, že obětoval své poslání u princezny lásce a že chyba, které se při této příležitosti dopustil, bude mít strašné následky. V Chantilly byla paní de Condé pouze ženou, která zamýšlí uprchnout. V Bordeaux je paní de Condé odbojnou princeznou; a obavy proto, že z vypravování věděl, jak hrozná je msta Anny Rakouské, jeli rozhněvána.
V duši se mu začínaly ozývat snad ještě bodavější výčitky, než byly ty první. Připomínaly mu mladou ženu, krásnou a duchaplnou, ženu, která používala svůj vliv jen proto, aby ho protěžovala, ženu, která dala více než dvacetkrát v sázku svoji budoucnost, svoje jmění a tuto ženu, nejrozkošnější milenku a nejoddanější přítelkyni, brutálně, hrubě opustil, opustil ji bez omluvy a bez příčiny ve chvíli, kdy na něj myslela, a místo aby se mu mstila, pronásledovala ho novou přízní. Její jméno mu neznělo jako výčitka, nýbrž mu doléhalo do sluchu s lichotivou něhou téměř královské přízně. Je pravda, že přišla ta přízeň v nepravou chvíli, kdy by dal Canolles přednost nemilosti, ale copak to byla Nanonina vina? Nanon
175

spatřovala v poslání k Jeho Veličenstvu jen vzrůst štěstí a vážnosti muže, na kterého ustavičně myslela.
Však také ti, kdo milovali najednou dvě ženy prosím svoje čtenářky za odpuštění, ale tento jev, tak nepochopitelný pro ty, které mají jen jednu lásku, je u nás mužů obvyklý pochopí, že tou měrou, jak se Canolles hroužil do svých úvah, nabývala Nanon v jeho duchu stále větší vliv, o němž se domníval, že je už po něm veta. Ostré hrany povahy, které při důvěrném styku zraňují a vyvolávají přechodnou zlost, na dálku mizejí, zatímco v osamocenosti naopak nabývají jisté sladké vzpomínky na intenzitě. Je skutečně smutné, že musíme říci, že jsmeli vzdáleni, ideální, éterická láska, slibující pouze přízeň, vyprchává a v duchu se vybavuje materiální láska, ozbrojená svými pozemskými slastmi, které nepostrádají určitou cenu. Krásná a ztracená, šlechetná a klamná, tak se Canollesovi nyní jevila Nanon.
Bylo to proto, že zpytoval své svědomí naivně a ne ve špatné náladě, s nevolí těch obžalovaných, kteří jsou donucováni k úplnému přiznání. Co mu Nanon udělala, zeji opustil? Co pro něho udělala paní de Cambes, aby ji následoval? Co bylo tak žádoucí a tak nesmírně okouzlující na malém šlechtici z krčmy "U zlatého telete"? Vynikla paní de Cambes tak vítězně nad Nanon? Copak zlaté vlasy předčí havraní vlasy o tolik, že se staneme křivopřísežníky k jejich majitelce, že zradíme a opustíme svého krále, a to pouze proto, abychom vyměnili černé pletence vlasů za světlé? A přece ó, bídná lidská slabosti! rozumoval Canolles, ale nemohl se přesvědčit. Lidské srdce je plné záhad, které činí milence šťastnými, ale v zoufalství uvádějí filozofy. Baron se zlobil sám na sebe a plísnil se.
"Stihne mě smrt," říkal v duchu sám k sobě v domnění, že trest smývá vinu, "stihne mě trest a dobře mi tak! Bude tam komisní, hodně hrubý a surový kapitán, který mi v hodnosti vrchního žalářníka přečte rozkaz pana Mazarina, ukáže mi prstem na dno podzemního vězení a pošle mě hnít patnáct stop pod zem mezi krysy a ropuchy, zatímco jsem mohl žít na slunci, v náručí ženy, jež mě

milovala a kterou jsem také já miloval a na mou věru, snad ji miluji dosud! Jdi, prokletý malý vikomte! Proč se v tobě skrývala tak rozkošná vikomtesa? Žije ale vůbec na světě vikomtesa, která by vyvážila to, co mě to bude stát? Podzemní kobka a hrubý velitel totiž ještě není všechno. Považujíli mě za zrádce, nenechají případ vysvětlený jen napůl. Budou mě mučit, aby zjistili, co se v Chantilly skutečně odehrálo. Kdybych měl z pobytu u princezen větší užitek, žádný trest by pro mě nebyl dost dobrý, abych odpykal svou vinu. Ale co mi vlastně vynesl? Počítáno přesně: trojí políbení ruky! Jsem hlupák měl jsem moc, kterou jsem mohl zneužít, a já jsem toho nevyužil! Jak řekl pan de Mazarin: ubohý mozek! Zradil, ale nedal si za svou zradu zaplatit. A kdo mi ji nyní zaplatí?"
Canolles pokrčil rameny, čímž odpověděl na otázku svých myšlenek.
176

Muž s kulatýma očima, který nemohl přes veškerý bystrozrak porozumět této pantomimě, se na něj udiveně díval.
"Budouli mě vyslýchat," pokračoval Canolles ve svých myšlenkách, "neodpovím. Co bych jim měl vlastně říct? Z čeho bych se jim měl vyznat? Že jsem neměl rád pana Mazarina? Že jsem miloval paní de Cambes? Pěkný důvod pro královnu a prvního ministra! Nebudu vůbec odpovídat. Soudci jsou však velmi nedůtkliví. Ptajíli se, chtějí, aby se jim odpovídalo. Ve venkovských věznicích jsou mučírny. Zlámou mi nohy, na které jsem byl tak hrdý, a pošlou mě zpátky k mým krysám a ropuchám. Budu z toho celý život šmatlat jako princ de Conti, což je velmi ošklivé, ovšem za předpokladu, že mě milostivost Jeho Veličenstva přikryje svým křídlem, čemuž se však bude jistě bránit."
Kromě velitele, krys, ropuch a mučíren mají na vězeňských dvorech jistá lešení, na nichž stínají rebely, jisté sloupy, na nichž věší zrádce, a jistá prostranství, kde střílejí zběhy. To však bylo pro tak krásného hocha, jakým byl Canolles, v porovnání s křivýma nohama ničím.
Chtěl mít jasno, a proto se rozhodl, že se na to zeptá svého společníka. Kulaté oči, orlí nos a nevlídný vzhled toho muže zajatce příliš ne povzbuzovaly, aby se ho pokusil přimět k řeči. Jelikož má však i ta nej zamračenější tvář okamžiky, kdy se vyjasní, Canolles využil jedné takové chvilky, kdy se na poddůstojníkově tváři objevil úšklebek podobný úsměvu. ' '
"Pane," oslovil ho.
"Pane?" odpověděl poddůstojník. ! "' '"" .'
"Odpusťte mi, vytrhujili vás z vašich úvah."
"Nemusíte se omlouvat, pane, nikdy neuvažuji."
"Ach, u čerta, to máte šťastnou povahu!" v?;";. '
"Také si nestěžuji."
"Není to tedy jako se mnou, neboť já mám chuť stěžovat si."
"A nač, pane?" ;
"Na to, že mě takto odvážejí ve chvíli, kdy jsem na to vůbec ftepo myslel, a navíc ani nevím kam." '
"Ale vždyťto víte, pane, pověděli vám to." ! , '
"Máte pravdu. Jedeme na ostrov SaintGeorge, viďte, pane?" " !
"Ano." ' : ' '' '''
"Myslíte, že tam zůstanu dlouho?" '''''': ', !'
"To nevím, pane, ale podle způsobu, jakým jste byl doporučeny'tný slím, že ano." !;; ;:: ;ij !; ;
"Ach...! A je to na tom ostrově hodně ošklivé?" ; "; ;n,> >.'!';
"Neznáte tu pevnost?" ':íl "J~': '"'
"Jen zevně, uvnitř jsem nikdy nebyl."
"Není to tam krásné a kromě guvernérových komnat, které se právě nově zřizují, tvoří zbytek dost smutné obydlí."
177

"Dobrá... Myslíte, že budu vysIýcJfcj?'V; ,> ..'.'.,?.',;,.;,. >;:,... ,i
"Je to obyčejem." (>., ;...; . .5i!, ,ř," ,,...,.. .,..,.>.;.,
"A nebudu1 i odpovídat?" ;;,s':;>k;.'" ; . >
"Nebudete1 i odpovídat?" ..... ,
"Ano." .',,',.
"Hrome! Pak je tu útrpné právo, jak jistě dobře víte."
"Obyčejné?"
"Obyčejné i mimořádné, záleží na obžalobě. Z čeho jste obviněn, pane?"

"Obávám se, že ze zločinu proti bezpečnosti státu z velezrady," odvětil Canolles.
"V tom případě to bude určitě mimořádné... Deset korbelů"
"Cože? Deset korbelů?"
"Ano."
"Co to říkáte?"
"Říkám, že dostanete deset korbelů."
"Na ostrově SaintGeorge tedy mučí vodou?"
"K ďasu, pane, to je přece pochopitelné, je to na Garonně..."
"Pravda, mají vodu po ruce... A kolik věder je deset korbelů?"
"Tři vědra, pane... tři a půl."
"Takže nabubřím?"
"Trochu. Budeteli však zadobře s žalářníkem"
"Pokračujte."
"Dopadne to dobře."
"A jakou službu mi může, prosím vás, prokázat?"
"Může vám dát napít oleje."
"Olej tedy pomáhá při nabubření?"
"Znamenitě!"
"Myslíte?"
"Mluvím z vlastní zkušenosti. Vypil jsem "
"Pil jste?"
"Pardon, chtěl jsem říct: viděl jsem). Zvyk mluvit s Gaskoňci je příčinou, že mnohdy vyslovuji ,v'jako ,b' a vice versa."
"Říkáte tedy " Přes vážnost chvíle se Canolles nemohl zdržet úsměvu. "Říkáte tedy, že jste viděl...?"
"Ano, pane, viděl jsem člověka vypít s neuvěřitelnou snadností deset korbelů díky oleji, který mu řádně připravil vnitřnosti. Je pravda, že nabubřel, jak se obyčejně stává, ale při dobrém ohni zase bez velkého ublížení splaskl. To je hlavní věc při druhé části operace. Zapamatujte si dobře tato dvě slova: hřát, ale nepálit."
"Rozumím," přikývl Canolles. "Býval jste snad popravčím mistrem?"
) Ve francouzštině slovní hříčka: J'ai bu = pil jsem; J'ai vu = viděl jsem.
178

"Ne, pane," odpověděl jeho společník se zdvořilostí plnou skromnosti.
"Tak tedy pomocníkem?"
"Ne, pane, jen zvědavým ochotníkem."
"Ach! Jak se jmenujete?"
"Barabáš."
"Krásné jméno staré, chvalně známé z Písma."
"Z umučení Páně."
"To jsem chtěl právě říct, posloužiljste si jiným výrazem."
"Pán dává přednost svatému Písmu? Je snad hugenot?"
"Ano, ale velmi nevědomý hugenot. Věřil byste, že znám sotva tři tisíce veršů žalmů?"
"To je skutečně dost málo."
"Zapamatoval jsem si spíše nápěvy... Mnoho členů naší rodiny bylo pověšeno nebo upáleno."
"Doufám, že pána nestihne podobný osud."
"Ne, dnes jsme už mnohem snášenlivější. Asi mě utopí, to bude všechno."
Barabáš se dal do smíchu.
Canollesovi se zachvělo srdce radostí, protože si svého strážce získal. Skutečně, kdyby se stal tento jeho dočasný žalářník stálým žalářníkem, mohl by doufat, že dostane olej. Rozhodl se tedy pokračovat v hovoru.
"Pane Barabáši," tázal se, ,je nám souzeno brzy se rozloučit, nebo mi prokážete

čest své společnosti i nadále?"
"Až přijedeme na ostrov SaintGeorge, musím vás, ke své velké lítosti, opustit. Vrátím se k setnině."
"Patříte tedy k setnině lučištníků?"
"Ne, pane, k vojenské setnině."
"Sebrané ministrem?"
"Ne, pane, kapitánem Cauvignacem, jenž měl čest vás zatknout."
"A sloužíte králi?"
"Myslím, že ano."
"Co to, k čertu, říkáte? Copak si tím nejste jistý?"
"Člověk si není jistý ničím na světě."
"Máteli pochybnost, měl byste udělat jednu věc, abyste získal ji stotu."
"Jakou?"
"PUStit mě."
"To je nemožné, pane."
"Slušně vám zaplatím za vaši ochotu."
"Čím?"
"Penězi, hrome!"
"Žádné nemáte, pane."
"Že nemám peníze?"
179
"INC.
Canolles si rychle prohledal kapsy. "Skutečně můj váček zmizel! Kdo mi ho vzal?" "Já, pane," odpověděl Barabáš s uctivou poklonou. "A proč?"
"Aby mě pán nemohl podplatit."
Canolles pohlížel na úctyhodného strážce s ohromením a obdivem, a protože nenalezl odpověď na jeho důvod, neodpověděl vůbec.
Oba znovu mlčeli a cesta ubíhala právě tak smutně jako na začátku.:
Idesátý
Už svítalo, když archa dojela do vesnice, která ležela nejblíže ostrovu, kam směřovali. Jakmile Canolles ucítil, že se povoz zastavil, vystrčil hlavu malým okénkem, které mělo za účel pouštět čerstvý vzduch volným lidem a výborně se hodilo k tomu, aby bránilo přístupu vzduchu zajatcům.
Pěkná vesnička, mající asi sto domků seskupených kolem kostela na úbočí vrchu, na němž se zvedal zámek, se v čistém ranním vzduchu jevila zlacena paprsky slunce, které zaháněly obláčky mlhy.
Kočár vyjížděl do vrchu. Kočí sestoupil z kozlíku a kráčel zvolna vedle vozu.
"Příteli," zeptal se ho Canolles, Jste z tohoto kraje?"
"Ano, pane, jsem z Libournu."
"Pak zajisté znáte tuto vesnici. Co je to tam ten bílý dům? A tyto milé chaloupky?"
"Tento zámek, pane," odpověděl venkovan, "i vesnice patří k panství rodu de Cambes."
Canolles se zachvěl, zarděl se, potom opět zbledl a v okamžiku zesinal.
"Pane," řekl Barabáš, jehož kulatému oku nic neušlo, "neporanil jste se náhodou o okénko?"
"Ne... Děkuji." A vyptával se dále venkovana: "Komu patří to panství?"
"Vikomtese de Cambes."
"Jeto mladá vdova?"
"Velmi krásná a bohatá."
"A jistě velice vyhledávaná..."
"Určitě: krásné věno, krásná žena. Tady není o nápadníky
"Má dobrou pověst?"
"Ano, aleje zuřivou přívrženkyní princů."
"Opravdu, zdá se mi, že jsem to už o ní slyšel."
"Démon, pane, pravý démon!"

"Anděl," šeptal Canolles a nahlas řekl: "Sídlívá tu někdy?"
"Jen zřídka, pane, ale dříve tu bývala dlouho. Její muž ji zanedbával a pokaždé, když zde přebývala, to bylo pro celou krajinu požehnáním. Nyní je prý u princů, jak se povídá."
Kočár vyjel na vrch a měl zase sjíždět. Kočí opět usedl na kozlík.
Canolles se obával, že by vzbudil podezření, kdyby se déle vyptával, proto vtáhl hlavu zpátky a těžký povoz se rozjel svou největší rychlostí.
Asi po čtvrt hodině Canolles se po tuto dobu oddal nejchmurnějším myšlenkám se archa zastavila.
"Zastavujeme tady na snídani?" zeptal se Canolles.
"Zastavujeme nadobro, pane. Jsme na místě. Tam vidíte ostrov SaintGeorge. Pouze se přeplavíme přes řeku."
"Skutečně," řekl si Canolles, "tak blízko a tak daleko!"
"Pane, přicházejí pro nás," upozorňoval Barabáš. "Račte vystoupit!"
Druhý Canollesův strážce, jenž seděl na kozlíku vedle kočího, seskočil dolů a otevřel dvířka, zamykající se na zámek, od něhož měl klíč. Baron odvrátil zrak od bílého zámku, z kterého nespouštěl oči, a pohlédl na pevnost, která měla být od tohoto dne jeho bydlištěm. U druhého břehu prudké řeky spatřil prám a vedle hlídku osmi mužů se seržantem. Za nimi čněla opevnění.
"Dobrá, je vidět, že jsem očekáván," řekl si Canolles v duchu. "To jsou moji noví strážci?" tázal se nahlas Barabáše.
"Rád bych vám dal správnou odpověď, pane," odvětil Barabáš, "ale sám opravdu nic nevím."
Vtom dala hlídka znamení, které stráž u pevnostní brány opakovala, osm vojáků se seržantem vstoupilo na prám, přeplavilo se přes Garonnu a vystoupilo na břeh právě v okamžiku, kdy Canolles seskočil ze stupátka.
Jakmile seržant spatřil důstojníka, přistoupil k němu a vojensky pozdravil.
"Mám čest mluvit s baronem de Canolles, kapitánem navailleského pluku?" tázal se.
"Ano, to jsem já," odpověděl Canolles, udiven jeho zdvořilostí.
Seržant se ihned obrátil ke svým lidem, velel jim vzdát čest, načež ukázal baronovi koncem své píky na prám. Canolles na něj vstoupil se svými dvěma strážci, vojáci i seržant vešli za ním a prám se vzdaloval od břehu. Canolles ještě naposledy pohlédl na zámek de Cambes.
Téměř celý ostrov byl pokryt baštami, náspy a příkopy. Teprve nad tímto opevněním strměla malá pevnost. Dovnitř se vcházelo klenutou branou, před níž přecházela stráž.
"Kdo je to? Stůj!" zvolala hlídka.
Malá tlupa se zastavila, seržant se oddělil, přistoupil k stráži a řekl jí několik slov.
181

"Do zbraně!" zvolala stráž.
Okamžitě vyšlo ze strážnice dvacet mužů a seřadili se přede dveřmi.
"Pojďte, pane," vyzval poddůstojník Canollese. Ozvalo se bubnování.
"Co to znamená?" tázal se baron sám sebe.
Ubíral se k pevnosti a nechápal nic z toho, co se zde dělo, neboť celé uvítání se podobalo spíše vojenským poctám vzdávaným představenému než přijetí vězně.
Ale to ještě nebylo všechno. Canolles si vůbec nevšiml, že se ve chvíli, kdy na břehu Garonny vystupoval z vozu, otevřelo jedno z oken guvernérových komnat a nějaký důstojník pozorně sledoval prám i celé přijetí, jaké se dostalo vězni a jeho dvěma strážcům. Jakmile viděl vstupovat Canollese na ostrov, rychle seběhl dolů a spěchal mu vstříc.
"Ach," pomyslel si baron, když ho uviděl, "to je jistě velitel pevnosti! Přichází uvítat svého nájemníka."
"Zdá se, pane," podotkl Barabáš, "že s vámi nebude zacházet jako s jinými provinilci, které nechávají čekat třeba osm dní na chodbě. Vy budete zapsán do seznamu vězňů ihned."
"Tím lépe," odpověděl Canolles.
Mezitím došel důstojník až k němu. Canolles zaujal hrdý a důstojný postoj pronásledovaného muže. Několik kroků před Canollesem smekl důstojník klobouk.
"Mám čest mluvit s baronem de Canolles?" tázal se.
"Vaše zdvořilost mě vskutku uvádí do rozpaků, pane," odpověděl vězeň. "Ano, jsem baron de Canolles. A nyní se ke mně, prosím, chovejte jako důstojník k důstojníkovi, pane, a ubytujte mě, pokud možno, co nejslušněji."
"Pane," odpověděl důstojník, "byt je zcela zvláštní a dali jej upravit co

nejlépe, jako by chtěli vyjít vstříc vašemu přání."
"A komu mám děkovat za tato nezvyklá opatření?" tázal se Canolles s úsměvem.
"Králi, pane, králi, jenž ať dělá cokoliv, dělá to dobře."
"Zajisté, pane, zajisté. Bůh mě ochraň, abych pomlouval Jeho Veličenstvo, zejména za těchto okolností. Rád bych však, kdyby se mi dostalo jistých vysvětlení."
"Poroučíteli, pane, jsem vám k službám, ale dovoluji si vás upozornit, že posádka čeká, aby vás poznala."
"Hrome!" pomyslel si Canolles. "Celá posádka čeká, aby poznala člověka, kterého uvězní? To je příliš mnoho okolků." A nahlas odpověděl: "K službám jsem vám já, pane, a jsem ochoten následovat vás, kam mě povedete."
"Dovolte mi, abych šel napřed a byl vaším průvodcem," řekl důstojník.
182

Canolles kráčel za ním a blahopřál si, že padl do rukou tak dvornému člověku.
"Myslím, že to odbudete jen obyčejným mučením, pouze čtyři korbele," zašeptal mu Barabáš.
"Tím lépe," řekl Canolles. "Nabubřím o polovinu méně."
Když přišli na dvůr pevnosti, Canolles spatřil polovinu posádky ve zbrani. Důstojník, který ho přivedl, tasil kord a uklonil se před ním.
"To je cavyků, můj ty Bože!" zabručel baron.
Vtom se pod sousední klenbou ozval rachot bubnu. Canolles se ohlédl a uviděl, jak odtamtud vychází druhá řada vojáků a staví se za první.
Důstojník mu podal dva klíče.
"Co to znamená, pane?" tázal se baron. "Co to děláte?"
"Konáme obvyklý obřad podle nejpřísnějších předpisů etikety."
"Ale za koho mě vlastně považujete?" zeptal se Canolles ve svrchovaném úžasu.
"Za toho, kým jste, myslím za pana barona de Canolles."
"A...?" :';::'
"Za guvernéra ostrova SaintGeorge." <
Canollesovi se zatmělo v očích a div neklesl.
"Budu mít v malé chvilce tu čest," pokračoval důstojník, "odevzdat panu veliteli jeho jmenovací dekret, provázený dopisem, který mi oznamuje jeho příchod."
Canolles pohlédl na Barabáše, jehož kulaté oči se na něho strnule upíraly.
"Jsem tedy velitelem ostrova SaintGeorge?" koktal Canolles.
"Ano, pane," odpověděl důstojník, "a Jeho Veličenstvo nás tou šťastnou volbou potěšilo."
"Jste si jistý, že nejde o nějaký omyl?"
"Račte mě, pane, následovat do svých komnat," řekl důstojník, "tam naleznete svůj dekret."
Canolles, ohromen takovou událostí, tak nepodobnou té, na kterou byl připraven, kráčel beze slova za důstojníkem, jenž ho vedl za rachotu bubnů řadami vojáků, kteří vzdávali čest, a středem všech obyvatel pevnosti, kteří mu provolávali slávu. Šel bledý a chvěl se, zdravil vpravo i vlevo a tázavě se díval na Barabáše.
Když se konečně ocitl v elegantním salónu, z jehož oken bylo vidět zámek de Cambes čehož si ihned všiml přečetl si svůj dekret, řádně vystavený a podepsaný královnou, pod jejímž podpisem byl připojen podpis vévody dÉpernon.
Při pohledu na ten papír Canoilesovi vypověděly nohy službu a klesl jako omámený do křesla.
Když dozněly fanfáry, střelba z mušket a všechny hlučné projevy slavnostních vojenských poct a zejména když se Canolles vzpamatoval z prv
183

ního překvapení, přál si dozvědět se, jak je to vlastně z místem, které mu královna udělila. Jakmile pozvedl oči, které upíral už drahnou chvíli na podlahu, uviděl před sebou neméně udiveného Barabáše, jenž se změnil v nejpokornějšího služebníka.
"Ach, to jste vy, mistře Barabáši?"
"Ano, já, pane guvernére."
"Můžete mi vysvětlit, co se tu právě udalo? Zdá se mi, zeje to sen."
"Řeknu vám jen tolik, pane, že když jsem vám vypravoval o mimořádném mučení o osmi korbelích byl jsem na mou duši přesvědčen, že vám jen oslazuji hořkou pilulku."
"Vy jste byl tedy přesvědčen, že...?"
"Že vás sem vezu proto, abyste byl lámán kolem."
"Děkuji," řekl Canolles, kterého zamrazilo. "Vysvětlujete si však nějak to, co mě potkalo?"

"Ano, pane."
"Povězte mi to, prosím vás."
"Myslím si, že královna asi uznala, jak nesnadným úkolem vás pověři
la. Když ji přešla zlost, litovala vás, protože podle všeho nejste člověk
k zahození. Její milostivé Veličenstvo vás bezpochyby odměnilo za to, že
vás příliš přísně potrestalo." :
"To je nemyslitelné." . .:,... : .,<..,; ; ,.,.
...
"Myslíte?" .>.;<''.''
"Alespoň nepravděpodobné." ; .''ir;
"Nepravděpodobné?"
"Ovšem."
"Pak mi nezbývá, než vám složit hlubokou poklonu, pane guvernére. Na ostrově
SaintGeorge můžete být šťastný jako král: výborné víno, zvěř, kterou poskytují
okolní pláně, ryby, které přivážejí při každém přílivu bárky z Bordeaux, a jaké
ženy jsou na ostrově! To je báječné, pane."
"Dobrá, budu se řídit vaší radou. Vezměte tuto poukázku a jděte k pokladníkovi,
aby vám vyplatil deset pistolí. Dal bych vám je sám, ale protože jste mi vzal z
opatrnosti peníze "
"A udělal jsem dobře, pane," zvolal Barabáš, "protože kdybych se dal podplatit,
uprchl byste, a kdybyste uprchl, přišel byste o vysoké postavení, a to bych si
nikdy neodpustil."
"Jste báječný myslitel, mistře Barabáši. Už jsem si všiml, že vynikáte v logice.
V upomínku na svou výmluvnost přijměte tento papír! Staří zobrazovali
výmluvnost, jak snad víte, se zlatými řetězy u úst."
"Pane," řekl Barabáš, "dovoluji si vás upozornit, zeje zbytečné chodit k
pokladníkovi..."
"Jakže, vy odmítáte?" podivil se Canolles.
"Bůh chraň! Nemám díkybohu nepravou hrdost, ale vidím, že z té skříňky na krbu
visí nějaké šňůrky, které vypadají jako šňůrky tobolek."
184

"Vy se ale vyznáte v šňůrkách, mistře Barabáši," řekl Canolles překvapeně,
protože na římse krbu stála opravdu stříbrem kovaná skříňka ze zlaté majoliky.
"Podíváme se tedy, jsouli vaše předpoklady správné."
Baron nadzvedl víko a skutečně objevil tobolku a v ní tisíc pistolí s přiloženým
lístkem: Pro soukromou pokladnu guvernéra ostrova SaintGeorge.
" Morbleu!" zvolal a zarděl se. "Královna je příliš milostivá!"
Mimoděk se mu vynořila vzpomínka na Buckhinghama. Že by se královně zalíbil
okouzlující vzhled krásného kapitána? Možná ho protěžovala z něžného zájmu,
možná... Připomeňme si, že Canolles byl Gaskoněc.
Naneštěstí byla královna o dvacet let starší než za Buckinghamových časů.
Ať už pocházela tobolka od kohokoliv, baron z ní vzal deset pistolí a daroval je
Barabášovi, jenž odcházel s nejuctivějšími a nejhlubšími poklonami.
desátý
Když Barabáš odešel, Canolles zavolal důstojníka, aby ho provázel při prohlídce
jeho nového panství.
Důstojník mu byl ihned k službám.
V předpokoji barona očekávaly přední osoby pevnosti, tvořící jakýsi štáb, které
ho doprovázely. Nechal si ukázat všechny místnosti, ubytovací místnosti, sklepy
i zásobárny pevnosti. Kolem jedenácté hodiny dopoledne se vrátil z prohlídky.
Jeho průvod se rozešel a Canolles osaměl s důstojníkem, který ho při jeho
příchodu uvítal.
"A nyní," přistoupil důstojník tajemně k baronovi, "zbývá panu guvernérovi vejít
ještě do jedné komnaty a spatřit jednu osobu."
Canolles na něho udiveně pohlédl.
"Komnata této osoby je zde," dodal důstojník a ukázal na dveře, které
Canolles dosud neotevřel. . (í s , ř
"Zde?" tázal se baron. ... Lf .;.:. .. . ':. ..>
"Ano." , .;.,:..',.. . .'.... .;,; ,',,.:
"A ta osobaje uvnitř?" , ;
"Ano."
"Dobrá. Promiňte mi, ale jel jsem celý den a celou noc a jsem hrozně unavený,
proto nemám hlavu zcela v pořádku. Prosím vás tedy, vyjádřete se trochu
jasněji."
"Podívejte, pane guvernére," řekl důstojník s významným úsměvem, "komnata..."
"Té osoby..." dodal Canolles.
"...jež vás očekávaje zde. Nyní chápete, že ano?"

185

"Ano, ano, dobrá. Mohu vstoupit?" :; ""'.; "
"Zajisté, vždyť jste očekáván." " ; '" ío
Canollesovi se zatmělo před očima. S bušícím srdcem otevřel označené dveře a za záclonou spatřil rozpustile se smějící, zářící Nanon, která na něho vykřikla, jako by ho chtěla polekat, a padla mu kolem krku.
Canolles tu stál ohromeně, s bezvládně visícíma rukama, a strnule pohlížel před sebe. "Vy?" zakoktal.
"Já," odpověděla Nanon s ještě bujnějším smíchem a vášnivého líbala.
Canollesovou hlavou kmitla myšlenka, jak jí ublížil. Rázem uhodl nové dobrodiní této něžné přítelkyně a byl zdrcen tíhou výčitek svědomí a vděčnosti.
"Ach," zvolal, "to vy jste mě zachránila, zatímco jsem se hnal jako šílený do záhuby? Bdíte nade mnou jste mým andělem strážným."
"Nenazývejte mě svým andělem, jsem ďábel," řekla Nanon. "Mám jen tu dobrou vlastnost, že se zjevuji ve vhodných chvílích."
"Máte pravdu, drahá přítelkyně, neboť jste mě, myslím, zachránila od popraviště."
"Také si to myslím... Ale jak je možné, barone, že vy, tak bystrozraký a chytrý, jste se dal napálit těmi fňukavými princeznami?"
Canolles se zarděl až po vlasy, ale Nanon se tvářila, jako by jeho rozpaky nepozorovala.
"Nevím, opravdu, sám to nechápu."
"Ó, jak jsou lstivé...! Ach, pánové, vy chcete vést válku s ženami? A co jsem to slyšela? Prý vám ukázali místo mladé princezny nějakou dvorní dámu, komornou, podřízenou osobu nebo co."
Canolles cítil, jak mu stoupá horečka od konečků třesoucích se prstů až k jeho utýranému mozku.
"Myslel jsem, že mám před sebou princeznu. Neznal jsem ji." '''.;<': '
"A kdo to byl?" '' '
"Jedna z dvorních dam, myslím."
"Ubohý hochu! Tím je vinen ten zrádce Mazarin... K ďasu, pověřímeli někoho tak nesnadným úkolem, jako byl tento, přece mu dáme podobiznu. Kdybyste jen jednou viděl princeznin portrét, jistě byste ji poznal. Ale už o tom nemluvme. Víte, že vás chtěl dát ten strašný Mazarin hodit ropuchám pod záminkou, že jste zradil krále?" "Čekal jsem to."
"Řekla jsem si:,Hoďme ho raději Nanon!' A neudělala jsem dobře?"
Třeba byla Canoliesova mysl zaujata vzpomínkami na vikomtesu, tře baže nosil v srdci její obraz, přece nemohl vzdorovat této neobyčejné do brotě a tomu duchu zářícímu z nejkrásnějších očí na světě. Sehnul se a přitiskl své rty na tu hezkou ručku, která se mu nabízela.
"A vy jste tady na mě čekala?" : : <
186

"Jela jsem za vámi do Paříže, abych vás sem přivezla. Vezla jsem vám dekret. Vaše nepřítomnost pro mě byla příliš dlouhá. Život s panem ďÉpernon byl nudný a jednotvárný. Dozvěděla jsem se o vaší nehodě. Apropos, zapomněla jsem vám říct, že jste mým bratrem, víte to?"
"Uhodl jsem to z vašeho dopisu."
"Nejspíš nás někdo zradil. Dopis, který jsem vám poslala, se asi dostal do nepravých rukou. Vévoda zuřil. Prohlásila jsem vás za svého bratra, ubohý Canollesi, a teď nás chrání nejlegitimnější pouto. A jste nyní takřka ženatý, můj ubohý příteli."
Canolles se dal strhnout neodolatelným vlivem té ženy. Když jí zlíbal bílé ruce, začal líbat její černé oči... Stín paní de Cambes si musel smutně zahalovat tvář a prchat.
"Od toho dne," pokračovala Nanon, "jsem vše předvídala. Pana ďÉpernon jsem učinila vaším ochráncem či spíše přítelem. Usmířila jsem Mazarinův hněv. Nakonec jsem zvolila za útulek ostrov SaintGeorge, neboť víte, drahý příteli, že mě chtějí stále kamenovat. Kromě vás, Canollesi, nemám na světě nikoho, kdo by mě měl trochu rád. Povězte mi přece, že mě milujete!"
Rozkošná siréna se zavěsila na Canollesovu šíji a pohroužila svůj žhavý pohled do očí mladého muže, jako by chtěla pátrat v hlubinách jeho srdce.
A to srdce, v němž se Nanon snažila číst, nemohlo zůstat necitelné k takové oddanosti. Jakýsi vnitřní hlas Canollesovi říkal, že se v Nanonině oddanosti neskrývá pouze láska, nýbrž i šlechetnost, že Nanonina láska v sobě netají pouze šlechetnost, ale i odpuštění.
Odpověděl na její otázku pouhým přikývnutím, protože pronést slovy, zeji miluje,

se neodvažoval, třebaže vše v jeho duši mluvilo pro ni.
"Zvolila jsem si tedy ostrov SaintGeorge," pokračovala, "abych bezpečně ukryla svoje peníze, skvosty i svou osobu. Kdo jiný než muž, jenž mě miluje, řekla jsem si, může hájit můj život? Kdo jiný než můj pán mi může zachovat poklady? Svěřuji vše vašim rukám, příteli: svůj život i bohatství. Budete nad tím bdít? Budete věrným přítelem a strážcem?"
Vtom zazněl na dvoře zvuk trubky a zachvěl Canollesovým srdcem. Na dva kroky před ním stála láska, vřelejší než kdy jindy, na sto kroků od něho hrozila válka, která rozněcuje a opíjí.
"Ach, ano, Nanon!" zvolal. "Vaše osoba i vaše jmění u mě budou v bezpečí a přísahám vám, že jsem připraven zemřít, abych vás ochránil před nejmenším nebezpečím."
"Děkuji, můj rytíři. Jsem si jistá jak vaší odvahou, tak vaší šlechetností. Ale bohužel," dodala s úsměvem, "nejsem si tak jistá vaší láskou."
"Ó, buďte si jistá..." zašeptal Canolles.
"Dobře... Láska se nedokazuje přísahami, ale skutky. Podle toho, co uděláte, posoudím vaši lásku."
187

Kolem baronova krku se ovinula nejkrásnější paže světa a Nanon sklonila hlavu na rozbouřená prsa mladého muže.
"Nyní musí zapomenout..." pomyslela si, "a on zapomene."
. : . jedenáctý ...
. '
Téhož dne, kdy byl Canolles zatčen, odjela paní de Cambes s Pompejem za princeznou, která se zdržovala nedaleko Coutrasu.
První starostí úctyhodného štolby bylo dokazovat své velitelce, že jestliže Cauvignacova banda nevymáhala na krásné cestující žádné výkupné a nedopustila se na ní žádného násilí, je nutné přičítat toto štěstí jeho odhodlanému vzhledu a válečné zkušenosti. Paní de Cambes, kterou tentokrát nebylo snadné přesvědčit, jak zprvu Pompejus doufal, poznala, že nebyl plnou hodinu k spatření. Štolba jí však začal vysvětlovat, jak zůstal po celou tu dobu schován na chodbě, kde připravoval vše k útěku své paní. Musel se prý také bránit dvěma nevázaným vojákům, kteří mu chtěli vzít žebřík. Co při své nezkrotné povaze udělal, to si prý lze snadno domyslet.
Pravdou bylo, že aniž to Pompejus tušil, vyvázl z nesmírného nebezpečí, že bude zverbován. Jak si tak vykračoval, koulel očima a vojensky vypínal svá prsa, padl naráz do oka Cauvignacovi. Ale díky příštím událostem, které změnily běh kapitánových myšlenek; díky dvěma stům pistolí, které dostal od Nanon, aby se nezabýval ničím jiným než baronem Canollesem; díky filozofické úvaze, že žárlivost je nejskvostnější ze všech vášní a že je jí třeba využít, setkámeli se s ní na své cestě, pohrdl drahý bratr Pompejem a nebránil paní de Cambes v cestě do Bordeaux. V Nanoniných očích bylo Bordeaux ještě příliš blízko. Přála by si mít vikomtesu někde v Peru, Indii nebo v Grónsku.
Pokud si však Nanon na druhé straně pomyslela, že bude mít svého drahého Canollese mezi dobrými zdmi a že podobná znamenitá opevnění uzavřou i paní de Cambes, vězně své vzpoury, dmula sejí prsa tou neskonalou radostí, kterou na světě znají jen děti a milenci.
Viděli jsme, jak se uskutečnil její sen a jak se Canolles s Nanon shledali na ostrově SaintGeorge.
Naproti tomu jela paní de Cambes smutně a rozechvěle svou cestou. Pompejovo vychloubání ji nedovedlo uklidnit a zakusila hodně strachu, když večer uviděla přijíždět z boční cesty značnou tlupu jezdců.
Byli to šlechtici, kteří se vraceli ze slavného pohřbu vévody de la Rochefoucauld, z pohřbu, který poskytl princi de Marsillac příležitost, aby mohli pod záminkou důstojného uctění svého otce shromáždit všechnu šlechtu Francie a Pikardie, jež nenáviděla Mazarina ještě více, než byla nakloněna princům.
188

Paní de Cambes a obzvlášť Pompeja velice překvapilo, že někteří šlechtici měli ruku v pásce, jiným visela ze třmenu noha v tuhém obvazu, mnozí měli hlavy omotané zakrváceným plátnem. Bylo třeba podívat se hezky zblízka na tyto krutě spořádané šlechtice, aby v nich někdo poznal ty švarné, nastrojené lovce, kteří štvali daňka v chantillské oboře.
Ale strach má velké oči. Pompejus a paní de Cambes poznali pod krvavými obvazy několik dobře známých tváří.
"Hrome, madame," zvolal starý štolba, "to byl divný pohřeb! Jako by většina těch

šlechticů spadla z koní. Jen se podívejte, jak jsou potlučeni."
"Právě se na to dívám," odpověděla paní de Cambes.
"To mi připomíná návrat od Corbie," poznamenal Pompejus pyšně, Jenže tenkrát jsem nebyl mezi těmi statečnými, kteří se vraceli, nýbrž mezi statečnými, které odnášeli."
"Ale proč těm šlechticům nikdo nevelí?" divila se Klára s jistou obavou o podnik, začínající tak smutně. "Jak to, že nemají vůdce? Byl snad zabit, že ho není vidět? Podívej se přece!"
"Madame," odpověděl Pompejus a hrdě se narovnal v sedle, "není nic snazšího, než poznat vůdce mezi lidmi, jimž velí. U škadronyjede důstojník se svými poddůstojníky ve středu; v bitvě za vojskem nebo po jeho boku. Pohlédněte na místa, která vám označím, a sama ho poznáte."
"Nikoho nevidím, Pompeje, ale zdá se mi, že za námi někdo jede. Ohlédni se..."
"Hm, ne, madame," řekl Pompejus a zakašlal, ale ze strachu, aby skutečně někoho neuviděl, se neohlédl. "Ne, nikdo... ale počkejte, není vůdcem ten s tím červeným pérem...? Ne... Nebo ten s tím pozlaceným kordem...? Ne... A co ten pán na strakatém koni, který se podobá koni pana de Turenne...? Také ne...? To je opravdu zvláštní. Přece nehrozí žádné nebezpečí a velitel by se mohl ukázat. To není jako u Corbie..."
"Mýlíte se, kmotře Pompeje," ozval se za ubohým štolbou, jenž málem leknutím spadl z koně, pronikavý hlas. "Je to horší než u Corbie."
Klára rychle otočila hlavu a uviděla na dva kroky od sebe jezdce střední postavy, oděného s úmyslnou jednoduchostí, jenž se na ni díval malýma třpytícíma se a zapadlýma, jakoby liščíma očima. Svými hustými černými vlasy a sevřenými úzkými rty, svou žlučovou pletí a zachmuřeným čelem jezdec působil i za jasného dne dojmem smutku; večer by snad budil hrůzu.
"Princ de Marsillac!" zvolala Klára. "Ach, buďte vítán, pane!"
"Řekněte ,vévoda de la Rochefoucauld, madame, neboť jsem po smrti vévody, mého otce, zdědil jeho jméno, pod nímž budou zapsány dobré i špatné skutky mého života."
"Vracíte se?" zeptala se Klára váhavě.
"Vracíme se poraženi, madame." :
"Poraženi? Spravedlivé nebe! Vy?"
189

"Říkám, že se vracíme poraženi, madame, protože povahou nejsem fanfaron a protože říkám sobě i jiným pouze pravdu. Jinak bych mohl tvrdit, že se vracíme jako vítězi, ale ve skutečnosti jsme poraženi, protože se náš záměr se Saumurem nezdařil. Přišel jsem příliš pozdě. Ztrácíme tuto důležitou pozici, kde se právě Jarzé vzdal. Od nynějška, ovšem za předpokladu, že princezna bude mít Bordeaux, se celá válka soustředí v Guyenně."
"Pokud však Saumur kapituloval bez boje, jak vyrozumívám z vašich slov, pane, co znamená to, co vidíme, a proč je tolik šlechticů zraněno?"
"Protože jsme potkali trochu královského vojska," odpověděl Rochefoucauld s jakousi pýchou, kterou nemohl přes své sebeovládání zatajit."
"Bili jste se tedy?"
"Ach, můj Bože, ano, madame!"
"Francouzi tedy prolili první francouzskou krev," zašeptala paní de Cambes. "A vy jste dal, pane vévodo, příklad?"
"Ano, madame."
"Vy, tak klidný, chladný, rozvážný?"
"Hájíli někdo proti mně nespravedlivou věc, stávám se mnohdy velmi nerozvážný, přestože horuji pro rozvážnost."
"Nejste raněn?"
"Ne. Měl jsem tentokrát větší štěstí než u Lignes a v Paříži. Tehdy jsem si dokonce myslel, že jsem si dost užil občanské války, než abych s ní měl po druhé co do činění, ale mýlil jsem se. Ale co chcete? Člověk vždy staví své plány, aniž by se tázal vášně, jediného a pravého skutečného stavitele života, jenž přichází opravovat naše budovy, jestli je zcela nezboří."
Paní de Cambes se usmála. Vzpomněla si, že pan de la Rochefoucauld prohlásil, že pro krásné oči paní de Longueville válčil s králi a že by pro ně válčil i s bohy.
Tento úsměv vévodovi neušel. Nedopřál vikomtese čas, aby se mohla zabývat myšlenkou, která ten úsměv vzbudila, a pokračoval:
"Dovolte mi však, madame, abych vám složil svoji poklonu, protože jste vskutku vzorem odvahy."
"A proč?"
"Vy nevíte? Cestovat takto sama s jediným štolbou jako nějaká Klorinda nebo

Bradamanta...! Apropos, slyšel jsem, jaký roztomilý kousek jste provedla v Chantilly. Prý jste obdivuhodně oklamala, jak mi bylo řečeno, jednoho královského důstojníka, chudáčka... Snadné vítězství, že ano?" dodal vévoda a provázel svá slova úsměvem i pohledem, které u něho mnoho vyjadřovaly.
"Jak to?" tázala se víkomtesa rozechvěně.
"Říkám snadné," odpověděl vévoda, "protože s vámi nebojoval stejnými zbraněmi. Při tom dobrodružství jsem se nejvíce podivil jedné věci..."
Vévoda upřel na paní de Cambes svá drobná očka zlostněji než jindy.
190

Vikomtesa se nemohla dát čestně na ústup, proto se připravila k obraně, kterou chtěla zahájit co nejmocněji.
"Povězte mi, pane vévodo, čemu jste se tak podivil?"
"Vaší neobyčejné obratnosti, madame, s jakou jste sehrála tu komickou roličku. Mohuli věřit tomu, co se povídá, prý vás jednou ten důstojník viděl i s vaším štolbou."
Poslední slova, byť pronesená s celou zdrženlivostí taktního muže, se paní de Cambes silně dotkla.
"Říkáte, že mě viděl, pane?"
"Okamžik, madame, rozumějme si dobře! Neříkám to já, ale ta neurčitá osoba, kterou označujeme slůvkem Prý a jejíž moci jsou podřízeni králové stejně jako ti nejposlednější zjejich poddaných."
"A kde mě viděl?"
"Prý na silnici z Libournu do Chantilly, ve vesnici Jaulnay. Toto setkání prý bylo krátké, protože šlechtic dostal rozkaz od vévody ĎÉpernon, aby bez meškání odjel do Nantes."
"Setkalli se však tento šlechtic se mnou, pane vévodo, jak je možné, že mě nepoznal?"
"Ó, to zpropadené Prý, o němž jsem s vámi právě mluvil a které má na všechno odpověď, říká, zeje to možné, protože jste se setkali ve tmě."
"Tentokrát už opravdu nevím, pane vévodo, co tím chcete říct," odpověděla vikomtesa a celá se chvěla.
"V tom případě jsem byl zřejmě špatně informován. A co je to ostatně chvilkové setkání...? Je pravda, madame," dodal dvorně, "že celý váš zjev je s to zanechat i po chvilkovém setkání hluboký dojem."
"Ale ani to by nebylo možné. Vždyť říkáte, pane vévodo, že jsme se setkali ve tmě."
"Jak obratně odrážíte útok, madame! Mýlím se tedy, pokud vás ovšem ten mladý muž nespatřil před tímto setkáním. Jinak by už nebyla příh<jda v Jaulnay pouhým setkáním..."
"A čím by tedy byla?" zeptala se vikomtesa. "Dejte pozor na to, co chcete říct, pane vévodo!"
"Vidíte, že jsem také proto nedopověděl. Náš milý francouzský jazyk je tak chudý, že marně hledám slovo, které by správně vyjádřilo moji myšlenku. Posloužilo by mi snad italské slovo appuntamento, nebo assignation, jak říkají Angličané."
"Nemýlímli se, pane vévodo, znamenají tato dvě slova, přeložena do francouzštiny, dostaveníčko."
"Vida," odpověděl vévoda, "říkám tu ve dvou cizích jazycích hloupost, a narazím na osobu, která jim rozumí. Odpusťte mi, madame, rozhodně se zdá, že italština i angličtina jsou stejně chudé jako francouzština."
Vikomtesa přitiskla levou ruku na srdce, aby mohla volněji vydechnout, protože se dusila. Nyní si byla jistá jednou věcí, kterou tušila už
191

dávno: pan de la Rochefoucauld se pro ni alespoň v duchu dopustil nevěry na paní de Longueville, a pokud takto mluvil, doháněla ho k tomu žárlivost. Před dvěma lety sejí dvořil také princ de Marsillac tak horlivě, jak mu to dovolovala jeho potměšilá povaha, jeho ustavičná nejistota a věčná nesmělost, které z něho činily nejhoršího nepřítele, nebylli právě uznalým přítelem. Proto se vikomtesa chránila zahájit otevřený boj s mužem, jenž stál v čele jak veřejným záležitostem, tak soukromým zájmům.
"Víte, pane vévodo, že jste důležitý muž zejména za nynějších okolností a že pan de Mazarin, jenž se tím honosí, nemá lepší policii?"
"Kdybych nic nevěděl, madame, příliš bych se podobal tomu našemu milému ministrovi a neměl bych příčinu vést s ním válku. Jsem rád informován o všech běžných záležitostech."
"A to i o tajemstvích vašich spojenců, pokud nějaká mají?"

"Právě jste vyslovila něco, madame, co by se velice špatně vyjímalo, kdybychom tomu rozuměli jako: tajemství ženy. Tato cesta a to setkání bylo tedy tajemstvím."
"Máte pravdu jen napůl, pane vévodo. To setkání byla náhoda. Cesta byla opravdu tajemstvím žen, neboť jsem o ní věděla jen já a princezna."
Vévoda se usmál. Tato dobrá obrana ještě zbystřila jeho ostrovtip.
"A Lenet a Richon a paní de Tourville a dokonce i jistý vikomt de Cambes, jehož neznám, ale o němž jsem slyšel při této příležitosti poprvé mluvit... Jeli to váš bratr, můžete mi říct, že tajemství alespoň nevyjde z rodiny."
Paní de Cambes se dala do smíchu, aby nerozzlobila vévodu, jenž už začal vraštit čelo.
"Nevím, ale povězte mi to, madame. Jeli to tajemství, slibuji vám, že budu tak diskrétní jako vy a řeknu to pouze svému štábu."
"Udělejte to tedy, nemám nic proti tomu, ačkoliv se vydávám do nebezpečí, že si znepřátelím jistou mocnou princeznu, jejíž nenávist není radno vzbudit."
Vévoda se nepozorovatelně zarděl.
"Víte, kdo měl být tím společníkem, kterého mi príftcežna jbflvódně určila za průvodce?"
XT a .A. . '.. : i!... .k!:
"
"Vy sám."
"Skutečně si vzpomínám, že mě princezna žádala, jestli bych ttemohl sloužit za průvod osobě jedoucí z Libournu do Paříže."
"A vy jste odmítl?"
"Zdržely mě v Poitou velice nutné záležitosti." 1 "Ano, čekal jste tam kurýra paní de Longueville."
Vévoda se rychle podíval na vikomtesu, jako by chtěl nahlédnout na dno jejího srdce, pokud odtamtud nezmizí stopy těchto slov. Přiblížil se k ní a zeptal se:
192

"Vytýkáte mi to?"
"Ani trochu. Vaše srdce je tam tak dobře uloženo, že místo výčitek máte právo očekávat poklony."
"Ach," povzdechl si vévoda, "kéž bych tu cestu vykonal s vámi!"
"Proč?"
"Protože bych se nevydal k Saumuru," odpověděl hlasem, který prozrazoval, že měl přichystanou jinou odpověď, kterou se buď neodvažoval, nebo nechtěl dát.
"To mu asi pověděl Richon," pomyslela si vikomtesa.
"Ostatně si nestěžuji na svoje vlastní neštěstí," pokračoval vévoda, "protože z něho vyplývá veřejný prospěch."
"Co tím myslíte, pane vévodo? Nerozumím vám."
"Myslím, že kdybych byl s vámi, nesetkala byste se s tím důstojníkem, jenž je zřejmé, že vaší věci přeje samo nebe byl týž, kterého poslal Mazarin do Chantilly."
"Ach, pane vévodo," zvolala Klára hlasem dušeným nedávnou bolestnou vzpomínkou, "nežertujte o tom nešťastném důstojníkovi!"
"Proč? Copak je jeho osoba posvátná?"
"Nyní ano, protože veliká neštěstí jsou pro šlechetná srdce svatá. Tento důstojník je možná v této chvíli mrtvý, pane zaplatil svůj omyl, nebo oddanost životem."
"Zemřel snad z lásky?"
"Mluvme vážně, pane! Víte dobře, že pokud své srdce někomu zadám, nebude to člověk, s jakými se setkáváme na silnicích. Říkám vám, že ten nešťastník byl z rozkazu kardinála Mazarina zatčen."
"Zatčen?" podivil se vévoda. "Jakto víte? Že by ještě jedno setkání?"
"Ach, můj Bože, ano! Jelajsem přes Jaulnay... Znáte Jaulnay?"
"Velmi dobře. Dostal jsem tam ránu kordem do ramene... není to táž vesnice, o které pověst říká....?"
"Nechme pověstí, pane vévodo," řekla vikomtesa s uzarděním. "Jela jsem tam přes Jaulnay, jak jsem vám už řekla, auvidělajsem tlupu ozbrojenců, kteří zatýkali a odváděli nějakého muže a tím mužem byl on."
"Říkáte, on? Ach, dejte si pozor, madame, pronesla jste slůvko on.u
"On, ten důstojník. Ach, můj Bože, pane vévodo, jak jste důkladný! Zanechte svého důmyslu, a nemáteli s tím nešťastníkem soucit "
"Soucit, já?" zvolal vévoda s úsměškem. "Madame, copak mám čas mít soucit, a k tomu s lidmi, které neznám?"
Paní de Cambes pohlédla na bledou tvář vévody de la Rochefoucauld, na jeho úzké rty, zkřivené chladným úsměvem, a bezděky ji zamrazilo.

"Madame, přál bych si, abych měl tu čest vás déle doprovázet, ale musím dovést posádku do Montrondu. Promiňte tedy, že vás opouštím. Dvacet šlechticů, šťastnějších než já, vám bude sloužit jako průvod až k princezně, které račte vyřídit moji poklonu."
193

"Copak nejedete také do Bordeaux?"
"Ne. Jedu prozatím do Turenne pro pana de Bouillon. Předstihujeme se ve zdvořilostech, kdo z nás bude v té válce generálem. Setkávám se se silným odporem, ale chci zvítězit a zůstat poručíkem."
Po těchto slovech vikomtesu obřadně pozdravil a dal se silnicí, po níž jely čety jeho lidí. Paní de Cambes se za ním dívala a šeptala si:
"Jeho soucit! Dovolávala jsem se soucitu! Řekl, že na něj nemá čas."
Část jezdců se oddělila a zamířila k ní, ostatní zmizeli v blízkém lese.
A za vojskem jel zamyšleně muž falešného pohledu a bílých rukou, jenž později napsal v záhlaví svých Pamětí tuto na moralistu zvláštní větu:
"Myslím, že se máme spokojit s tím, že projevíme svou soustrast, ale že se máme chránit mít ji opravdu. Je to vášeň, která není ve správně vyvinutých duších k ničemu dobrému, která slouží pouze k tomu, aby oslabovala srdce, a kterou máme ponechat lidu, jenž nikdy nedělá nic s rozumem, a proto potřebuje vášeň, máli něco provést. "
O dva dny později dorazila vikomtesa de Cambes k princezně.
dvanáctý
Paní de Cambes už nejednou pomyslela, kam až by mohla vést nenávist pana de la Rochefoucauld. Věděla, zeje mladá, krásná, bohatá a zeje jí princezna nakloněna, ale netušila, že by kdy mohla mít tato nenávist osudný vliv na její život.
Když však nade vší pochybnost poznala, že se o ni zajímal do té míry, že se dozvěděl to, co věděl, předešla ho u princezny.
"Madame," odpověděla na její poklony, "příliš mi neblahopřejte k domnělé obratnosti, kterou jsem při této příležitosti osvědčila, protože jistí lidé tvrdí, že námi podvedený důstojník věděl velmi dobře, co má soudit o pravé a nepravé princezně de Condé."
Protože by ji tento předpoklad připravil o značnou část zásluhy, kterou získala provedením lsti, nechtěla o tom princezna ani slyšet.
"Ovšem, moje drahá Kláro," řekla, "vidím jasně do celé věci. Když nyní náš milý šlechtic poznal, jak se dal oklamat, rád by se tvářil, jako by nám přál. Napadlo ho to, bohužel, trochu pozdě teprve když čeká, že upadne do nemilosti. Ale abych nezapomněla, zmínila jste se mi, že jste cestou potkala pana de la Rochefoucauld."
"Ano, madame."
"Co vám vyprávěl nového?"
"Že jede do Turenne k panu de Bouillon."
"Ano, vím o tom, vedou spolu stálý boj. Každý z nich chée být genera
194

lisimem našich armád, přestože se tváří, jako by tu čest nechtěli přijmout. Vskutku, až budeme uzavírat mír, dá si nejobávanější rebel draze zaplatit svůj návrat. Mám však plán paní de Tourville, jak se s nimi dohodnout."
"Ó!" zvolala vikomtesa a usmívala se při tom jméně. "Vaše Výsost se tedy opět smířila se svou bývalou rádkyní?"
"Nic jiného mi nezbývá. Přijela za námi do Montrondu a přinesla s takovou vážností svůj svitek papíru, že jsme z toho s Lenetem div nezemřeli smíchy. ‚Byť Vaše Výsost nebrala zřetel na tyto úvahy, ovoce tolika probdělých nocí,' řekla,‚přece přináším svůj podíl k obecnému blahu...'"
"To byla celá řeč?"
"Ve třech částech."
"Na kterou Vaše Výsost odpověděla?"
"Postoupila jsem slovo Lenetovi. ‚Madame,' řekl jí, ‚nikdyjsme nepochybovali o vaší horlivosti a o vaší osvícenosti. Obojí je nám tak drahocenné, že neuplynul den, abychom oba, princezna i já, nelitovali...' Zkrátka řekl spoustu lichotek, zeji nakonec přiměl, aby mi dala svůj plán."
"A ten je?"
"Nejmenovat generalisimem ani pana de Bouillon, ani pana de la Rochefoucauld, ale pana de Turenne."
"Zdá se mi, že tentokrát rádkyně radila docela dobře," odpověděla Klára. "Co tomu říkáte, pane Lenete?"
"Že má vikomtesa pravdu a že přináší k našim poradám dobrý hlas," odpověděl Lenet, jenž právě v tom okamžiku vstoupil a nesl tak vážně svitek papíru, že by

to lépe nedokázala ani paní de Tourville. "Naneštěstí nemůže pan de Turenne opustit severní armádu a podle plánu má táhnout na Paříž, zatímco Mazarin a královna potáhnou na Bordeaux."
"Pozorujete, milá přítelkyně, že Lenet zamýšlí provést nemožnosti? Takže naším generalisimem není ani pan de Bouillon, ani pan de la Rochefoucauld, ani pan de Turenne. Naším generalisimem je Lenet...! Co to drží Vaše Exellence? Provolání?"
"Ano, madame."
"Rozumí se samo sebou, že provolání paní de Tourville?"
"Rozhodně, madame, až na několik nutných oprav. Kancelářský sloh, víte..."
"Dobře, dobře," řekla princezna se smíchem. "Nedbejme na písmena, jen když je v něm duch, to je to, co potřebujeme."
"Je v něm, madame." ..,,..,..,
"Kde se podepíše pan de Bouillon?"
"Na téže řádce jako pan de la Rochefoucauld."
"Ale neřekl jste mi, kde se podepíše pan de la Rochefoucauld."
"Pan de le Rochefoucauld se podepíše za vévodou ďEnghien." " ,
"Vévoda ďEnghien nesmí podepsat takovou listinu. Vždyť je to dítě! Pomyslete na to, Lenete!"
195

"Užjsem nato pomyslel, madame. Pokud král zemře, jeho místo zaujímá dauphin, i kdyby nebyl starší než jeden den... Proč by tomu nemělo být v rodině de Condé stejně jako ve francouzském královském rodu?"
"Ale co řekne pan de la Rochefoucauld, co řekne pan de Bouillon?"
"První se už vyslovil, madame, a potom odjel. Druhý se o věci dozví, až bude hotova, a pak může říkat, co chce bude na tom málo záležet."
"Není to, Kláro, příčinou chladu, který dával vévoda najevo?"
"Nechtě ho chladným, madame," podotkl Lenet, "však on se rozehřeje při prvních dělových ranách, které na nás vypálí maršálek de la Meilleraie. Tito pánové chtějí válčit, ať tedy válčí."
"Střežme se vzbudit nespokojenost příliš brzy, Lenete, máme jen je..."
"A oni mají pouze vaše jméno. Jen ať zkusí bojovat na vlastní pěst a uvidíte, jak dlouho se udrží."
Paní de Tourville vešla před několika minutami do místnosti a zářící výraz její tváře ustoupil znepokojení, které se při posledních slovech jejího soka stupňovalo. Postoupila rychle vpřed se slovy:
"Měl snad plán, který jsem předložila Vaší Výsosti, to neštěstí, že se mu nedostalo schválení pana Leneta?"
"Naopak, madame," odvětil rádce a uklonil se, "ponechal jsem větší část provolání ve vašem znění, pouze s tou změnou, že proklamaci podepíše první Jeho Milost vévoda ďEnghien a teprve za princovým jménem budou následovat podpisy pánů de Bouillon a de la Rochefoucauld."
"Vy kompromitujete mladého prince, pane!"
"Že bude kompromitován, je zcela správné, madame, protože se bojuje pro jeho blaho."
"Bordeauxští mají pana de Bouillon rádi a pana de la Rochefoucauld zbožňují, ale vévodu d Enghien ani neznají."
"Mýlíte se," namítl Lenet a ze zvyku vytáhl papír z oné kapsy, která princeznu vždy přiváděla do údivu svou obsáhlostí. "Zde je dopis od prezidenta z Bordeaux, v němž mě prosí, abych dal proklamaci podepsat mladému vévodovi."
"Nedbejte na parlamenty!" zvolala princezna. "Neunikli jsme z moci královny a Mazarina proto, abychom upadli do moci parlamentu."
"Vaše Výsost chce vejít do Bordeaux?" tázal se Lenet.
"Zajisté."
"To je tedy podmínkou sine quanon. Pro jiného než pro vévodu ďEnghien nevypálí jedinou ránu."
Paní de Tourville se kousla do rtů.
"Proto jsme tedy uprchlí z Chantilly, proto jsme urazili padesát mil, aby se nám dostala od bordeauxských taková pohana?" zvolala princezna.
"To, co nazýváte pohanou, je pocta. Co může být pro princeznu de Condé lichotivější, než když vidí, zeji přijímají tam, kde jiné odmítají?"
196

"Bordeauxští tedy oba vévody nepřijmou?"
"Přijmou pouze Vaši Výsost."
"Co zmohu sama?"
"Ach, můj Bože, jen tam vejděte! Když vejdete, necháte brány za sebou dokořán a ostatní vejdou za vámi."

"Nemůžeme se bez nich obejít."
"To je rovněž můj názor a do čtrnácti dnů tak bude soudit i parlament. Bordeaux odmítá vaše vojska, protože se jich bojí, ale za čtrnáct dní je bude volat na pomoc. Tak budete mít dvojnásobnou zásluhu, že jste dvakrát udělala totéž, oč vás bordeauxští žádali, a můžete být bez starosti, dají se za vás pobít do posledního."
"Bordeaux je tedy ohroženo?" tázala se paní de Tourville.
"Velmi ohroženo," odvětil Lenet. "Proto je nutné, abychom v něm zaujali pozici. Pokud tam nejsme, může nám Bordeaux odepřít otevření bran města, aniž by kompromitovalo svou čest, ale jakmile tam budeme, nemůže nás Bordeaux vyhnat z městských bran, aniž by se zneuctilo."
"A kdo, prosím, ohrožuje Bordeaux?"
"Král, královna, pan de Mazarin... Královské síly se soustřeďují, naši nepřátelé zaujímají svá postavení. Ostrov SaintGeorge, vzdálený jen tři míle od města, dostal posilu, zásobu střeliva a nového guvernéra. Bordeauxští se pokusí ostrova zmocnit a budou přirozeně poraženi, neboť se dá předpokládat, že budou mít co do činění s nejlepším královským vojskem. Až dostanou řádně napráskáno, jak se sluší na měšťáky, kteří chtějí parodovat či spíše hrát si na vojáky, spustí veliký křik a budou volat vévody de Bouillon a de la Rochefoucauld... Pak budete vy, madame, mít v ruce oba vévody a budete diktovat parlamentu své podmínky."
"Nebylo by však lepší pokusit se nového guvernéra získat, než bordeauxští utrží porážku, která jim snad vezme odvahu?"
"Jsteli v Bordeaux, nemáte se čeho obávat, i když k té porážce dojde... Co se týče získání guvernéra, považuji to za zcela nemožnou věc."
"Nemožnou? A proč?"
"Protože je ten velitel osobním nepřítelem Vaší Výsosti."
"Mým osobním nepřítelem?"
"Ano."
"A v čem má původ to nepřátelství?"
"V tom, že nikdy Vaší Výsosti neodpustí mystifikaci, jejíž obětí se stal v Chantilly... Ó, pan Mazarin není tak hloupý, jak si myslíte, dámy, třebaže vás nestačím přesvědčovat o opaku. Důkazem toho je, že svěřil velení na ostrově SaintGeorge, této nejlepší pozici v kraji, hádejte komu?"
"Už jsem vám řekla, že nemám ponětí, kdo by to mohl být."
"Nuže, je to důstojník, jemuž jste se tolik nasmály a jenž nechal svojí neobratností Vaši Výsost uprchnout z Chantilly."
"Pan de Canolles?" zvolala vikomtesa.
197

"Ano."
"Pan de Canolles zeje guvernérem ostrova SaintGeorge?"
"Ano, on."
"To není možné! Viděla jsem na vlastní oči, jak ho zatýkali."
"To je pravda. Má však patrně mocného ochránce a jeho nemilost se změnila v milost."
"A vy, má ubohá Kláro, jste ho už považovala za mrtvého," zasmála se princezna.
"Jste si tím jistý, pane?" tázala se ohromená vikomtesa.
Lenet sáhl jako obyčejně do své pověstné kapsy a vytáhl papír.
"Zde je dopis od pana Richona, v němž mi líčí všechny podrobnosti dosazení nového guvernéra a lituje, že Vaše Výsost nejmenovala velitelem ostrovajeho."
"Princezna že měla jmenovat pana Richona velitelem ostrova SaintGeorge?" zvolala paní de Tourville s vítězným smíchem. "Od kdy jmenuje velitele na tvrzích Jeho Veličenstva?"
"Na jedné máme právo dosazovat velitele, madame, a to stačí," odpověděl Lenet rázně.
"A na které?"
Paní de Tourville zamrazilo. Viděla, jak Lenet sahá do kapsy.
"Blanket vévody ĎÉpernon!" zvolala princezna. "To je pravda, úplně jsem na něj zapomněla."
"Co je to?" ušklíbla se paní de Tourville. "Kus papíru, nic víc."
"Tento kus papíru, madame, je dekret, kterým můžeme dát protiváhu tomuto řečenému jmenování. Touto protiváhou ostrova SaintGeorge, touto naší spásou, bude některé jiné místo na Dordogně jako ostrov SaintGeorge na Garonně."
"A jste si jistý, pane," opakovala paní de Cambes, jež nevnímala a neslyšela nic z toho, co se zde v posledních pěti minutách hovořilo, a v duchu se zabývala jen novinou oznámenou Lenetem a potvrzenou Richonem, ,jste si jistý, že je guvernérem na ostrově SaintGeorge tentýž pan de Canolles, jenž byl zatčen v Jaulnay?"

"Jsem si tím jistý, madame."
"Pan de Mazarin má zvláštní způsob uvádění guvernérů najejich působiště," podotkla.
"Za tím jistě něco vězí," řekla princezna.
"Zajisté," přisvědčil Lenet, "za tím vězí slečna Nanon de Lartigues."
"Nanon de Lartigues?" zvolala vikomtesa, jejíž srdce se sevřelo bolestnou vzpomínkou.
"Ta holka!" řekla princezna s opovržením.
"Ano, madame," odpověděl Lenet, "ta holka, jíž Vaše Výsost odepřela přijetí, když prosila o čest, aby vám směla být představena, a kterou královna, méně přísná v zákonech etikety, přijala. Proto vyslovila před vaším
198

komořím, že princezna de Condé je patrně větší dáma než Anna Rakouská, ale že Anna Rakouská má více opatrnosti než princezna de Condé."
"Opouští vás paměť, nebo mě chcete šetřit?" zvolala princezna. "Ta nestoudnice se nespokojila se slovem ,opatrnosť, ale řekla: více ducha."
"To je možné," usmál se Lenet. "Byl jsem v té chvíli v předpokoji a nezaslechl jsem dobře konec věty."
"Já jsem však poslouchala za dveřmi," přiznala princezna, "a slyšela jsem ji celou."
"Takže vidíte, madame," řekl Lenet, "že je to žena, která bude proti vám vztekle bojovat. Královna proti vám vyšle vojáky, které bude nutné porazit, Nanon však proti vám vyšle nepřátele, jež bude nutné potřít."
"Vy byste ji snad na místě Její Výsosti přijal s poklonou?" zeptala se paní de Tourville jízlivě.
"Ne, madame, přijal bych ji se smíchem a koupil bych ji."
"Jdeli jen o koupení, je stále dost času."
"Ovšem, je dosud čas, jenže si myslím, že by byla nyní příliš drahá pro naši kapsu."
"Kolik stojí?" tázala se princezna.
"Před válkou pět set tisíc liber."
"Adnes?"
"Milion."
"Ale za tu cenu bych koupila i pana Mazarina..."
"Možná," prohodil Lenet. "Věci, které už byly prodány a znovu koupeny, ztrácejí na ceně."
"Ale když ji nemůžeme koupit, musíme sejí zmocnit," ozvala se paní de Tourville, jež vždy hlasovala pro násilné prostředky.
"Prokázala byste, madame, Její Výsosti opravdovou službu, kdyby se vám to poštěstilo, ale bude to tvrdý oříšek, protože vůbec není známo, kde se zdržuje. Nezabývejme se tím a vejděme nejprve do Bordeaux a potom na ostrov SaintGeorge."
"Ne, ne!" vykřikla vikomtesa. "Nejdříve na ostrov SaintGeorge!"
Po tomto zvolání, jež šlo paní de Cambes z hloubi srdce, se k ní obě dámy obrátily, zatímco Lenet na ni pohlížel tak pozorně, že by to lépe nedokázal ani pan de la Rochefoucauld, ale s větší shovívavostí.
"Nejsme tak bohatí, abychom koupili celý ostrov," podotkla princezna se smíchem.
"To nepopírám," odvětila Klára.
"Máte nějaký plán?" tázala se rychle paní de Tourville s výrazem ženy obávající se sokyně.
"Nekoupíme ho, a přece ho dostaneme," odpověděla vikomtesa.
"Takže se ho zmocníme násilím," řekla paní de Tourville, "souhlasím s vámi, drahá přítelkyně."
"Ano," přisvědčila princezna. "Pošleme Richona obléhat SaintGeor
199

ge. Je z kraje, zná dobře místo, a můželi se vůbec někdo zmocnit této pevnosti, kterou pokládáte za tak důležitou, je to on."
"Než použijete tento prostředek, madame, dovolte mi, abych se o to pokusila sama," navrhla Klára.
"Cože?" zvolala princezna. "Ty půjdeš na ostrov SaintGeorge?"
"Půjdu."
"Sama?"
"Provázena Pompejem."
"A nebojíš se ničeho?"
"Půjdu jako parlamentář, pokud mě ovšem chce Vaše Výsost pověřit svými instrukcemi."
"Ach, to je něco nového!" zvolala paní de Tourville. "Myslím však, že si nelze

hrát na diplomaty a že je třeba dlouho studovat tuto vědu, o níž pan de Tourville, jeden z nejlepších diplomatů své doby a jeden z nejlepších válečníků, tvrdil, zeje nejtěžší ze všech."
"Ať jsou moje vědomosti v tomto oboru jakkoli nedostatečné, madame," odvětila Klára, "přece se o to pokusím, pokud princezna svolí."
"Princezna vám to zajisté dovolí," řekl Lenet a významně pohlédl na paní de Condé. "Existujeli na světě osoba, jež by mohla mít při tomto vyjednávání úspěch, pak jste to jedině vy."
"A co takového madame udělá, že by to nikdo jiný nedokázal?" bodla paní de Tourville.
"Zcela jednoduše koupí pana de Canolles, čehož by se nesměl odvážit žádný muž, pokud by nechtěl být vyhozen z okna."
"Muž, budiž," odpověděla rádkyně. "Ale žena?"
"Máli jít na ostrov žena," vysvětloval Lenet, "pak to nejlépe přísluší madame, která na tu myšlenku přišla jako první."
Vtom vešel posel přinášející dopis parlamentu z Bordeaux.
"Ach," zvolala princezna, "nepochybně odpověď na moji žádost!"
Obě dámy se ze zvědavosti přiblížily. Lenet zůstal s obvyklou chlad nokrevností na svém místě patrně byl informován, co list obsahuje.
Princezna začala dychtivě číst. B
"Žádají si mě, volají mě, očekávají mě!" zvolala. ;
"Ach!" pronesla paní de Tourville vítězoslavně. >' ..,,. .
"A co vévodové a vojsko, madame?" připomněl Lenet.
"O těch se nezmiňují."
"Jsme tedy odříznuti," konstatovala paní de Tourville.
"Ne," odpověděla princezna, "protože díky blanketu vévody ĎEpernon budu mít Vayres, ovládající Dordognu."
"A já budu mít ostrov SaintGeorge, klíč ke Garonně," zvolala Klára.
"A já," prohlásil Lenet, "budu mít vévody i vojsko, dopřejeteli mi k tomu především čas." , ;

ČÁST U,

200

vikomtesa de Cambes
i.
Pozítří uviděli v dáli město Bordeaux. Nyní bylo nutné rozhodnout se, jak vtáhnout do jeho bran. Vévodové nebyli se svými vojsky dále než deset mil, takže se mohli pokusit vejít do města smírnou, nebo násilnou cestou. Nejdůležitější věcí bylo vědět, co je lepší: poroučet Bordeaux, nebo poslouchat parlament?
Princezna svolala radu složenou z paní de Tourville, vikomtesy de Cambes, dvorních dam a Leneta. Paní de Tourville, která svého protivníka dobře znala, naléhala, aby nebyl k této poradě připuštěn, protože tato válka je válkou žen, v níž muži slouží pouze k boji. Paní de Condé však prohlásila, že Leneta ustanovil jejím rádcem princ, její manžel, a proto ho z porady nelze vyloučit. Jeho přítomnost však nebude mít žádnou důležitost, neboť je přece ujednáno, že bude moci mluvit, co bude chtít, ale že ho nebudou poslouchat.
Obezřetnost paní de Tourville nebyla zbytečná. Posledních dvou dnů pochodu totiž využila k tomu, aby získala princeznu pro své bojovné plány, která jim nebyla příliš nakloněna, a chvěla se, aby Lenet nepřišel pobořit její pracně zbudovanou stavbu.
Když rada zasedla, paní de Tourville vyložila svůj plán. Spočíval v tom, že vévodové měli tajně přitáhnout s vojskem, měli se zmocnit ať už po dobrém, nebo po zlém určitého počtu lodí a za volání: "K nám, bordeauxští! Ať žije Condé! Pryč s Mazarinem!" vplout v nich po řece do města. Tak by se stal vjezd princezny pravým triumfálním průvodem. Paní de Tourville se oklikou vracela ke svému znamenitému záměru zmocnit se Bordeaux násilím a skvělou armádou královně nahnat strach.
Lenet na všechno přikyvoval a přerušoval paní de Tourville výkřiky obdivu. Když skončila s výkladem svého plánu, řekl:
"To je skvostné, madame! Račte však nyní všechno shrnout do krátkého celku."
"Nic snazšího, udělám to dvěma slovy," odpověděla vítězoslavně ta dobrá dáma, rozohněna vlastní řečí. "V dešti kulí, za hlaholu zvonů, za zuřivého nebo jásavého křiku obyvatelstva bude vidět slabé ženy, jak
203

neohroženě vykonávají svoje vznešené poslání. Bude vidět dítě v matčině náručí, jak prosí parlament o ochranu. Toto dojemné divadlo jistě obměkčí i nejtvrdší srdce. Tak zvítězíme napůl mocí, napůl spravedlností naší věci a to je, myslím, cílem Její Výsosti princezny."
Tento stručný obsah celku měl ještě větší úspěch než samotná řeč. Princezna tleskala. Klára, která planula stále větší touhou být poslána jako parlamentář na ostrov SaintGeorge, tleskala. Gardový kapitán, jehož povoláním bylo vyhledávat příležitost k dobrým ránám kordem, tleskal. Lenet udělal víc než to: uchopil ruku paní de Tourville, stiskl ji se stejnou uctivostí jako pohnutím a zvolal:
"Madame, i kdybych nevěděl, jak veliká je vaše opatrnost a důkladná znalost důležité občanské i vojenské otázky, která nás zaměstnává, vaše slova by mě o tom v této chvíli přesvědčila a klaněl bych se před nejmoudřejší rádkyní, jakou kdy mohla Její Výsost nalézt..."
"Viďte, Lenete," řekla princezna, "viďte, že je to krásné! Souhlasím s vámi... Rychle, Vialasi, ať připnou vévodovi ďEnghien malý kord, který jsem pro něj dala zhotovit, na hlavu ať mu posad! jeho přilbici a dají mu výzbroj!"
"Ano, udělejte to, Vialasi. Ale ještě dříve mi dovolte několik slov, madame!" žádal Lenet, zatímco paní de Tourville, která se zprvu nadýmala pýchou, se začínala zachmuřovat, neboť po této stránce Leneta velmi dobře znala.
"Nuže, co ještě?" tázala se princezna.
"Nic, madame, neboť nikdy dosud nebyl předložen plán, jenž by byl ve větším souladu s povahou vznešené princezny, jakou jste vy. Podobný návrh mohl vyjít jen z vašeho okolí."
Tato slova opět vzbudila pýchu paní de Tourville a znovu přivodila úsměv na rty princezny, která už začala vraštit obočí.
"Ale, madame," pokračoval Lenet a jeho pohled sledoval účinek tohoto strašlivého ale na tváři zapřísáhlé nepřítelkyně, "pokud přijímám neříkám bez odporu, ale s nadšením tento jediný vhodný plán, navrhuji malou změnu."
Paní de Tourville se napůl obrátila, připravena k obraně. Princeznino obočí se znovu stáhlo.
Lenet se uklonil a pokynem ruky naznačil, že prosí, aby mohl pokračovat.
"Hlahol zvonů a jásot obyvatelstva mě už předem naplňuje nevýslovnou radostí. Co se však týče onoho krupobití kulí, o němž madame hovořila, mám trochu obavy."
Paní de Tourville se vztyčila s marciálním výrazem. Lenet se uklonil ještě hlouběji a pokračoval:
"Zajisté by bylo krásné vidět ženu ajejí dítě klidné uprostřed bouře, jež obyčejně poděsí i muže. Bál bych se však, aby některá z těch kulí, které

slepě zasahují jako všechny hrubé a nerozumné věci, nedala za pravdu panu Mazarinovi a nezhatila nám tak náš jinak skvělý plán. Jsem toho názoru, jak nám to už s celou svou výmluvností řekla paní de Tourville, aby se mladému princi a jeho vznešené matce otevřela cesta až k parlamentu, ale prosbami a ne zbraněmi. Konečně si myslím, že by bylo mnohem krásnější obměkčit nejtvrdší srdce tímto způsobem, než zvítězit nad nejsilnějšími dušemi jinak. Dále si myslím, že tento prostředek slibuje nekonečně více štěstí a úspěchu než ten druhý a že cílem princezny je především vejít do Bordeaux. V druhém případě není nic méně jistého než tento vjezd, budeli svedena bitva..."
"Uvidíte," řekla paní de Tourville kysele, "že pan Lenet ze zvyku rozboural můj plán kámen po kameni a na jeho místo znenáhla navrhne svůj."
"Já?" zvolal Lenet, zatímco princezna uklidňovala svou rádkyni úsměvem i pohledem. "Já, nejhorlivější z vašich obdivovatelů? Ne, tisíckrát ne! Vím však, že z Blaye dorazil do města pan Dalvimar, důstojník Jeho Veličenstva, jehož poslání spočívá v tom, aby proti Její Výsosti pobouřil konšely a lid. A říkám, že budeli moci pan de Mazarin rázem ukončit válku, udělá to, a proto se obávám onoho krupobití kulí, o němž mluvila paní de Tourville, a ještě více se bojím rozumných kulí než kulí hrubých a nerozumných."
Při Lenetově poslední úvaze se princezna zamyslela.
"Vy víte vždycky všechno nejlíp, pane Lenete," podotkla paní de Tourville hlasem třesoucím se zlostí.
"Trochu boje by se však špatně nevyjímalo," ozval se gardový kapitán, vzpřímil se a vykročil nohou vpřed jako při šermu. Starý voják důvěřoval jen násilným prostředkům a věděl, že by v době boje jeho význam značně vzrostl.
Lenet mu šlápl na nohu, div mu ji nerozdrtil, a přitom na něj pohlížel s nejlíbeznějším úsměvem.
"Ano, kapitáne," prohlásil, "ale doufám, že jste téhož názoru, že vévoda ďEnghien je pro naši věc naprosto nezbytný. Budeli zabit nebo zajat, je zabit a

zajat pravý generalisimus armády princů."
Gardový kapitán pochopil, jakou provedl hloupost. Věděl totiž, že okázalý titul generalisima, daný naoko sedmiletému princi, z něho ve skutečnosti činil prvního armádního brigádníka. Rychle se vzdal svého záměru a začal vřele doporučovat Lenetův návrh.
Zatím přistoupila paní de Tourville k princezně a tiše s ní hovořila. Lenet viděl, že bude muset podstoupit nový zápas. Její Výsost se k němu skutečně obrátila a rozmrzele řekla:
"Je opravdu podivné, že někdo s obzvláštní zálibou tak zuřivě boří to, co bylo dobře zbudováno."
"Vaše Výsost se mýlí," namítal Lenet. "Do rad, které jsem jí měl čest dát, se nikdy nemísila zuřivost, a bořímli něco, je to jen proto, abych

znovu stavěl. Chceli se dát Vaše Výsost přes všechny důvody, které jsem uvedl, se svým synem zabít, může to udělat, protože je svou paní, a my se dáme zabít po jejím boku. Je to velmi snadné a dokáže to první sluha vašeho průvodu i poslední chrapoun z vesnice. Pokud však chceme mít přes Mazarinovu a královninu nenávist, přes odpor parlamentu, přes mstu slečny Nanon de Lartigues i přes všechny nepříznivé podmínky, vyplývající z naší slabosti, úspěch, pak nám nic jiného nezbývá."
"Pane," zvolala prudce paní de Tourville a navázala na Lenetovu poslední větu, "není slabost tam, kde na jedné straně stojí jméno Condé a na druhé straně dva tisíce vojáků od Rocroy, Nordlingen a Lensu. Jeli to však přes to všechno slabost, pak jsme rozhodně neodvratně ztraceni a nezachrání nás ani váš sebeskvostnější plán."
"Četl jsem, madame," řekl Lenet klidně a předem si pochutnával na dojmu, jaký jeho slova vzbudí u princezny, která mu bezděky pozorně naslouchala, "četl jsem, že vdova po jednom z nejslavnějších Římanů za dob Tiberiovy vlády, šlechetná Agrippina, kterou perzekuce připravila o manžela Germanika, princezna, jež mohla podle libosti vzbouřit celou armádu, truchlící pro svého mrtvého velitele, raději vešla sama do Brundisia, prošla celou Apulií a Campanií, přičemž byla oděna do smutečního oděvu a za každou ruku vedla jedno své dítě. Kráčela bledá, s očima červenýma od pláče, se skloněnou hlavou, zatímco obě její děti vzlykaly a jejich pohledy prosily... A tu všichni, kdo to viděli a bylo jich z Brundisia až do Říma kolem dvou milionů slzeli a začali proklínat a hrozit. A ta žena vyhrála svou věc nejen před Římem, ale před celou Itálií, nejen před současníky, ale i před potomstvem, protože se její pláč a nářek nesetkal s odporem, zatímco proti kopím by se postavily oštěpy, proti mečům meče. Myslím, že podobenství mezi Její Výsostí a Agrippinou, mezi princem a Germanikem, mezi státníkem Pisonem, pronásledovatelem a travičem, a kardinálem Mazarinem je veliké. Jeli tedy stejná podobnost i stejné postavení, žádám, aby bylo stejné i chování, protože podle mého názoru je vyloučeno, aby to, co se tak dobře podařilo v jedné době, selhalo v druhé době."
Pochvalný úsměv ozářil princezninu tvář a zajistil Lenetově řeči úspěch. Paní de Tourville ustoupila do kouta komnaty. Paní de Cambes, jež našla v rádci přítele, mu splácela podporu, kterou jí poskytl, kýváním hlavy. Kapitán plakal jako vojenský tribun a malý vévoda ďEnghien volal:
"Povedete mě za ruku, matinko, a obléknete mě do smutku?"
"Ano, synu," odpověděla princezna. "Víte, Lenete, že bylo vždy mým úmyslem představit se bordeauxským v černém oděvu."
"Tím spíše, že černé šaty Vaší Výsosti znamenitě sluší," dodala paní de Cambes.

"Ticho, drahoušku," napomenula ji princezna s úsměvem, "paní de Tourville to beztak brzy rozkřičí, třebaže jste to zašeptala sebetišeji."
Pořad vjezdu do Bordeaux byl ustanoven podle Lenetova návrhu. Dámy princezniny družiny dostaly rozkaz, aby se připravily. Malý princ byl oděn do obleku z bílého atlasu, zdobeným černými a stříbrnými prýmky, který doplňoval bílý klobouk s černými a bílými péry.
Princezna, která se chtěla podobat Agrippině, se s prostou elegancí oblékla do černých šatů bez ozdob a skvostů.
Pořadatel celé slavnosti Lenet se takřka zmnohonásobil, jeli možné se tak vyjádřit, jen aby vše dopadlo skvěle.
Dům, který obýval v městečku vzdáleném dvě míle od Bordeaux, byl stále obléhán princezninými přívrženci, kteří by se rádi dozvěděli, jaký vjezd by její nejvíce líbil. Lenet, podobný řediteli moderního divadla, jim radil květiny, jásot a hlahol zvonů, a protože chtěl učinit radost bojovné paní de Tourville, navrhl také několik ran z děla, vypálených na pozdrav.

Následujícího dne 31. května se dala princezna se svým průvodem na pochod. Generální prokurátor parlamentu Lavie, Mazarinův zuřivý přívrženec, sice nechal v předvečer zavřít brány města, aby princezně zamezil vstup, kdyby přijela, ale straníci rodu de Condé nelenili a časně ráno se za velikého křiku "Sláva princezně! Sláva vévodovi ďEnghien!" srotil jimi podněcovaný lid. Rozsekali brány sekerami, takže se nic nestavělo do cesty slavnostnímu vjezdu, který nabyl rázu triumfálního pochodu. Dobrý pozorovatel by v obou těchto událostech rozpoznal vliv vůdců dvou protivných stran, na něž se dělilo obyvatelstvo města. Lavie dostával přímé pokyny od vévody ďÉpernon a lid měl zase své podněcovatele, jimž radil Lenet.
Sotva prošla princezna branou, došlo k dávno chystané scéně v obrovských rozměrech. Válečné lodě v přístavu vypálily salvu na pozdrav a městská děla jim odpovídala. Z oken se sypaly květiny nebo přetínaly v girlandách ulice v takovém množství, že jimi byla pokryta dlažba a vzduch byl plný vůně. Ozýval se jásot třiceti tisíc hrdel všeho věku i obojího pohlaví a nadšení vzrůstalo zájmem, který budila princezna se svým synem, a záští, kterou chovali k Mazarinovi. Malý vévoda ďEnghien byl při této scéně výborným hercem. Princezna se vzdala svého úmyslu vést ho za ruku z obavy, aby se příliš neunavil a nebyl zasypán růžemi. Nesl ho tedy jeden ze šlechticů, a protože měl hošík volné ruce, posílal vpravo i vlevo polibky a roztomile mával svým kloboukem.
Bordeauxští se snadno nadchnou. Ženy začaly přímo náruživě zbožňovat to krásné dítě, které umělo tak půvabně plakat, a staří radní páni byli dojati až k slzám slovy malého řečníka:

207
206

"Pánové, nahraďte mi otce, kterého mi vzal pan kardinál."
Nadarmo se Mazarinovi přívrženci pokoušeli klást odpor. Pěsti, kamení, ba i halapartny je přivedly k rozumu, takže museli ponechat volné pole triumfátorům. Bledá a vážná paní de Cambes, kráčející za princeznou, k sobě vábila velkou část pohledů. Rmoutila se, že pro tolik slávy a úspěchy dneška snad zapomene na včerejší rozhodnutí. Cestou byla obklopena svými zbožňovateli, tísněna lidem, který se k ní tlačil, zasypávána kvítím a uctivým lichocením a chvěla se strachy, zeji ponesou ve vítězoslávě, neboť lid tím začal ohrožovat princeznu a vévodu ďEnghien. Vtom uviděla Leneta, který jí podával ruku, aby ji dovedl ke kočáru.
"Ach, vy jste šťastný, pane Lenete, ve všem prosadíte svoje názory a vůli a princezna se vždy řídí vašimi radami," řekla, jako by odpovídala vlastním myšlenkám. "Jsou, pravda, dobré a přitom nepochodí špatně..."
"Zdá se mi, madame," odpověděl rádce, "že nemáte důvod stěžovat si, protože váš jediný návrh, který jste přednesla, byl přijat."
"Jakto?"
"Copak nebylo domluveno, že se pro nás pokusíte získat ostrov SaintGeorge?"
"Ano, ale kdy mi bude dovoleno s tím začít?"
"Zítra, pokud mi slíbíte, že se vám to nepodaří."
"Buďte bez starosti, sama mám dost strachu, že se vaše přání vyplní."
"Tím lépe."
"Nerozumím vám..."
"Chcemeli si vymoci na bordeauxských oba vévody s jejich vojskem, které musím to říct, třebaže se tím blížím názoru paní de Tourville je pro nás v nynějších poměrech naprosto nezbytné, nutně potřebujeme odpor ostrova SaintGeorge."
"Zajisté," přisvědčila vikomtesa, "ale i když nemám válečné zkušenosti paní de Tourville, přece se domnívám, že než se na pevnost podnikne útok, nejdříve se vyzve, aby se vzdala."
"Máte pravdu." ' <
"Bude tedy na ostrov vyslán parlamentář?" :i isi,u : v ;
"Nepochybně." ';>!.;: > .;;
"Žádám, abych tím parlamentářem byla já."
Lenetovy oči se překvapením široce rozevřely.
"Vy?" zvolal. "Vy? Copak se staly všechny naše dámy amazonkami?"
"Splňte tuto moji fantazii, schvalte můj nápad, drahý pane Lenete, prosím vás!"
"Proč ne? To nejhorší, co se nám může stát, je, že by se nám ostrov SaintGeorge vzdal."
"Souhlasíte tedy?"
"Ano."
208

"Musíte mi však něco slíbit." v <
"CO?" . 0 " .
,,;4
"Že se nikdo nedozví jméno parlamentáře ovšem kromě případu, že by měl úspěch." > :,
"Ujednáno," řekl Lenet a podal paní de Cambes ruku. , : >,
"Kdy se tam vydám?" ; ,
"Kdy budete chtít." , . .,
"Zítra." ' ;':'. . , .;.,,,. ,
"Budiž!"
"Dobrá... Podívejte, nyní vystupuje princezna s vévodou ďEnghien na terasu pana prezidenta de Lalasne. Postupuji část svého úspěchu paní de Tourville. Omluvíte mě u Její Výsostí náhlou nevolností. Dejte mě dovézt do bytu, který mi byl přichystán. Připravím se na cestu a na poslání, jež mi působí trochu úzkosti, protože je to první pokus toho druhu, který podnikám. Říká se, že všechno záleží na dobrém začátku."
"Hrome!" zvolal Lenet. "Už se nedivím, že by se pro vás pan de la Rochefoucauld málem dopustil nevěry na paní de Longueville. Jistými vlastnostmi její vyrovnáte a v mnohém ji předčíte."
"Možná," řekla Klára, "a neodmítám vaši poklonu. Máteli však na pana de la Rochefoucauld nějaký vliv, utvrzujte ho v jeho první lásce, milý pane Lenete, protože ta druhá mě děsí."
"Vynasnažím se," slíbil Lenet s úsměvem. "Dnes večer vám dám své instrukce."
"Souhlasíte tedy, abych získala ostrov SaintGeorge?"
"Musím, protože si to přejete." >
"A co vévodové a vojsko?"
"Mám v kapse jiný prostředek, abych je sem dostal."
Lenet sdělil kočímu adresu bytu paní de Cambes, s úsměvem se s ní rozloučil a vrátil se k princezně.
.:.; '. : v . druhý <; . ,.. . v
Den po slavném vjezdu princezny do Bordeaux pozval Canolles na ostrově SaintGeorge přední důstojníky posádky a velitele okolních pevností k velké hostině.
Ve dvě hodiny odpoledne, ve chvíli, kdy se mělo zasednout ke stolu, obklopovalo Canollese asi tucet šlechticů, z nichž většinu viděl poprvé. Hovořili o veliké události předešlého dne a bavili se na útraty dam provázejících princeznu. Velice málo se podobali lidem připravujícím se na válku, jimž jsou svěřeny nejvážnější zájmy království.
Zářící Canolles, nádherný ve své zlatem vyšívané uniformě, toto veselí ještě oživoval svým příkladem.
209

"Pánové," řekl, "prosím vás o odpuštění, ale chybí nám ještě jeden host."
"Který?" tázali se a pohlíželi na sebe.
"Guvernér tvrze Vayres, jemuž jsem napsal a který má právě proto, že ho neznám, právo na jistý ohled. Prosil bych vás tedy, abychom ještě půl hodinky posečkali."
"Guvernér z Vayres?" řekl jeden starý důstojník, nepochybně zvyklý na vojenskou přesnost, jemuž tento odklad vynutil slabý povzdech. "Guvernér z Vayres... počkejte, nemýlímli se, je to markýz de Bernay. Ale nevelí osobně, má tam svého zástupce."
"Takže nepřijde," řekl Canolles, "nebo se místo něho dostaví ten zástupce. On sám asi žije u dvora na výsluní minulosti."
"Ale, barone," poznamenal s úsměvem jeden z přítomných, "zdá se mi, že někdo ani nemusí být u dvora, aby povýšil, a znám jistého velitele, který si právě nemůže stěžovat. Hrome! Postoupit ve třech měsících z kapitána na podplukovníka a z podplukovníka na guvernéra ostrova SaintGeorge je, myslím, dost slušná kariéra, to snad uznáte, ne?"
"Uznávám to," odvětil baron s uzarděním, "a protože nevím, komu mám za takovou přízeň poděkovat, musím se vskutku domnívat, že mám nějakého dobrého génia."
"Známe dobrého génia pana guvernéra," prohodil s úklonou poručík, jenž Canollese uvedl do pevnosti. "Jeho dobrým géniem jsou jeho zásluhy."
"Nepopírám zásluhy naopak jsem první, který je uznává," řekl jiný důstojník. "Ale k těmto zásluhám bych připojil přímluvu jisté dámy, nejduchaplnější, nejdobrotivější a nejroztomilejší v celé Francii, ovšem rozumí se, že až po královně."
"Jen žádné dvojsmysly, hrabě," řekl Canolles s úsměvem. "Máteli svá tajemství,

ponechte si je pro sebe a tajemství svých přátel ponechte zase jim."
"Přiznávám se," vmísil se do hovoru další důstojník, "že když jsem slyšel mluvit o odkladu, zprvu jsem se domníval, že budeme požádáni o prominutí ve prospěch nějaké oslnivě skvělé toalety."
"Copak budeme obědvat bez žen?" zeptal se jiný.
"Hrome, ledaže bych pozval princeznu s její družinou," zasmál se Canolles.
"Skutečně nevím, koho bychom tu mohli mít. Ostatně je naše hostina vážnou hostinou, pánové, na to nezapomínejme! Budemeli hovořit o svých vojenských záležitostech, aspoň tím nebudeme nikoho nudit."
"Dobře řečeno, veliteli, ačkoli bychom na to neměli dbát, protože ženy zahájily v poslední době pravé křižácké tažení proti naší autoritě, o čemž svědčí to, co přede mnou řekl kardinál donu Luisovi de Haro."
"A co řekl?" tázal se Canolles.
"Řekl mu: ,Vy jste šťastný! Španělské ženy se starají pouze o peníze,

koketování a milostná dobrodružství, zatímco francouzské ženy si nezvolí milence, dokud ho dříve nevyzpovídají z jeho politického smýšlení.' Na milostných dostaveníčkách," dodal s výrazem zoufalství ve tváři, "se nyní projednávají důležité státní záležitosti."
"Proto se také válka, kterou nyní vedeme, nazývá válkou žen, což nám může jen lichotit," řekl Canolles.
Jelikož uplynula vyžádaná půlhodinka odkladu, otevřely se dveře a objevil se lokaj, který oznamoval, zeje prostřeno.
Canolles vyzval hosty, aby ho následovali, ale sotva učinili několik kroků, ozvalo se z předsíně nové hlášení:
"Guvernér tvrze Vayres!"
"Ach, to je od něho hezké!" řekl Canolles.
Přistoupil ke dveřím, aby vyšel vstříc neznámému kolegovi. Náhle však v největším překvapení ucouvl a volal:
"Richon? Richon velitelem pevnosti Vayres?"
"Ano, já, milý barone," odpověděl guvernér a přes všechnu vlídnost zachovával svůj obvykle vážný vzhled.
"Ach, tím lépe!" řekl Canolles a srdečně mu tiskl ruku. Potom se obrátil k ostatním. "Pánové tohoto důstojníka neznají, ale já ho znám a tvrdím, že tak důležité místo nemohlo být svěřeno čestnějšímu muži."
Richon se rozhlédl kolem sebe hrdým pohledem naslouchajícího orla, a když viděl na všech obličejích lehké překvapení, mírněné značnou dávkou blahosklonnosti, řekl Canollesovi:
"Nyní, když jste se za mě tak slavně zaručil, milý barone, prosím, abyste mě představil těmto pánům, které nemám čest znát," označil pohledem tři nebo čtyři šlechtice.
Nastala výměna oněch vybraných zdvořilostí, které dodávaly společenským stykům té doby tak ušlechtilý a zároveň přátelský ráz.
Za čtvrt hodiny se stal Richon přítelem všech těchto mladých důstojníků a mohl by každého z nich požádat o jeho kord nebo tobolku. Ručila za něj jeho známá odvaha, bezúhonná pověst i ušlechtilost, kterou mu bylo možné vyčíst z očí.
"Pardieu, pánové," zvolal velitel z Brannes, "musíme uznat, že přestože byl pan de Mazarin knězem, přece se znamenitě vyzná ve válečnících a dovedl si to v poslední době dobře zařídit. Čenichá válku a vybírá své guvernéry: Canollese zde, Richona ve Vayres."
"Dojde k bitvě?" zeptal se Richon nedbale.
"Zda dojde k bitvě?" odpověděl mladý muž, který přicházel přímo od dvora. "Vy se ptáte, dojdeli k bitvě, pane Richone?"
"Ano."
"Nuže, já se ptám vás, v jakém stavu jsou vaše opevnění?"
"Jsou takřka nová, pane, protože jsem za tři dny, co velím tvrzi, provedl více oprav, než jich bylo provedeno za poslední tři roky."

"Nebudou tedy dlouho zahálet," poznamenal mladý důstojník.
"Tím lépe," odpověděl Richon. "Co si mohou přát vojáci jiného než válku?"
"Dobrá," dodal Canolles. "Král teď může klidně spát, protože drží oběma řekami bordeauxské na uzdě."
"Je pravdou," řekl Richon, "že ten, kdo mě dosadil na mé místo, se na mě může spolehnout."
"A jak dlouho jste ve Vayres, pane?"
"Tři dny. A od kdy jste vy, barone, na ostrově SaintGeorge?"

"Týden. Také vám připravili takové uvítání jako mně, Richone? Bylo slavné a skvělé a ještě jsem těm pánům ani pořádně nepoděkoval. Vítal mě hlahol zvonů, rachot bubnů, provolávání slávy. Chyběly jen rány z děl, ale ty nám slibují v příštích dnech, a to mě utěšuje."
"V tom se my dva lišíme," řekl Richon. "Moje dosazení bylo tak skromné jako vaše slavné, můj milý barone. Dostal jsem rozkaz dovést do tvrze sto mužů turenneského pluku a nevěděl jsem, jak to provést, když mi přišel do SaintPierre, kde jsem se zdržoval, dekret podepsaný panem ĎÉpernon. Ihned jsem se vydal na cestu, odevzdal jsem svoje jmenování poručíkovi a bez bubnu a polnice nastoupil své místo. Nyní jsem tam."
Canollesovi, jenž se zprvu smál, se při Richonových posledních slovech sevřelo srdce náhlou neblahou předtuchou.
"A jste tam užjako doma?" zeptal se. ... ,...,<. ;.. ,
"Zařizuji se," odpověděl Richon klidně. ;
"A kolik máte mužů?" vyptával se baron dále.
"Především sto mužů turenneského pluku. Jsou to staří vojáci od Rocroy, na které se mohu spolehnout. Dále setninu, kterou sbírám ve městě a postupně cvičím. V těchto dnech očekávám poslední posilu sto nebo sto padesát mužů, sebraných jistým zdejším kapitánem."
"Kapitánem Ramblayem?" tázal se jeden z hostů. :
"Ne, kapitánem Cauvignacem," odvětil Richon.
"Toho neznám," ozvalo se několik hlasů. ,
"Já ho znám," řekl Canolles.
"Spolehlivý roajalista?"
"To bych se neodvážil tvrdit. Mám totiž dost důvodů domnívat se, že kapitán Cauvignac je stvůrou pana ĎÉpernon a že je vévodovi velice oddán."
"To se znamenitě shoduje: kdo je oddán vévodovi, je oddán králi."
"Je to patrně nějaký harcovník králova předvoje," prohodil starý důstojník, jenž při stole dohánĕl čas ztracený čekáním. "Už jsem o něm něco podobného slyšel."
"Copak je už Jeho Veličenstvo na cestě?" tázal se Richon se svým obvyklým klidem. i i

"V této chvíli," odpověděl mladý muž, který přijel od dvora, "je král jistě nejméně v Blois."
"Jste si tím jistý?"
"Rozhodně. Vojsku bude velet maršálek de la Meilleraie, jenž se má připojit k vévodovi ĎÉpernon."
"U ostrova SaintGeorge?" ptal se Canolles.
"Spíše u Vayres," podotkl Richon. "Pan de la Meilleraie přichází z Bretaně a má Vayres na cestě."
"Ten, kdo bude muset vydržet srážku obou armád, vystaví svoje opevnění velikému nebezpečí," řekl velitel pevnosti Brannes. "Pan de la Meilleraie má třicet děl a vévoda ď Épernon dvacet pět."
"To bude pěkný ohníček," poznamenal Canolles. "Škoda, že ho neuvidíme."
"Ledaže by se jeden z nás přidal k princům," usmál se Richon.
"Ano, ale Canolles má jistotu, že ten pěkný ohníček uvidí. Přidáli se k princům, uvidí oheň děl pana de la Meilleraie a pana ĎÉpernon. Zůstaneli věrný Jeho Veličenstvu, uvidí palbu bordeauxských."
"Ach, co se týče těch posledních," odpověděl Canolles, "nepovažuji je za tak nebezpečné a netajím se tím, že se stydím za to, že budu mít co do činění jen s nimi. Jsem naneštěstí oddán tělem i duší Jeho Veličenstvu a budu se muset bohužel spokojit s čistě měšťáckou válkou."
"Kterou s vámi jistě povedou, o tom nepochybujte."
"Myslíte?"
"Víc než to jsem si tím jistý," odpověděl Richon. "Rada se usnesla, že nejprve dobudou ostrov SaintGeorge."
"Ať přijdou, čekám je!" odvětil Canolles.
Hovor byl v plném proudu a právě se podávaly zákusky, když se náhle v bráně pevnosti ozval rachot bubnu.
"Co to znamená?" tázal se Canolles.
"Hrome!" zvolal mladý důstojník, jenž přinesl zprávy od dvora. "Jak by to bylo směšné, milý Canollesi, kdyby vás právě nyní napadli. Jaké to rozkošné dozvuky oběda... útok a zlézání hradeb!"
"Ať mě vezme čert, jestli to tak nevypadá!" řekl starý velitel. "Ti bídní měšťáci neumějí nic jiného, než vyrušovat člověka při jídle. V době pařížské války jsem byl na přední stráži v Charentonu, ale ani jednou jsme se nemohli v klidu nasnídat, natož naobědvat."
Canolles zazvonil a na prahu se objevila ordonance.

"Co se děje?" zeptal se baron.
"Ještě to nevím, pane guvernére, nejspíš nějaký posel Od krále nebo z města."
"Zjistěte to a rychle mi podejte zprávu!"
Voják odkvapil.

212
213

"Zasedněte znovu za stůl, pánové!" vyzval Canolles své hosty, z nichž většina povstala. "Na to bude dost času, až promluví dělo."
Všichni se smáli a opět zaujali svá místa. Jen Richon, jehož tváří přelétl stín, zůstal vážný. Upíral oči na dveře a čekal na vojákův návrat. Místo ordonance však ve dveřích stanul důstojník s taseným kordem a hlásil:
"Parlamentář, pane guvernére!"
"Parlamentář?" podivil se baron. "A od koho?"
"Odprinců..."
"Odkud přichází?"
"ZBordeaux."
"Z Bordeaux?" opakovali stolovníci kromě Richona.
"Ach, copak je tedy vážně vypovězena válka, že se vysílají parlamentáři?" ozval se starý důstojník.
Canolles se na chvilku zamyslel a ještě před deseti minutami tak usměvavá tvář na sebe vzala všechnu vážnost, jakou situace vyžadovala.
"Pánové," řekl, "povinnost především... Nepochybně budu s vyslancem pánů bordeauxských projednávat nesnadnou otázku. Nevím, kdy se k vám budu moci vrátit..."
"Ne, ne!" zvolali všichni sborem. "Propusťte nás, veliteli! Tato událost je pro nás připomenutím, abychom se vrátili na svá stanoviště. Musíme se okamžitě rozejít."
"Nehodilo se, abych vám to navrhl, pánové," odpověděl Canolles, "ale nabízíteli mi to sami, jsem nucen přiznat, že je to to nejmoudřejší a přijímám... Koně a povozy těchto pánů!" rozkázal.
Téměř v minutě, rychle, jako by už byli na bojišti, hosté vyskočili do sedel nebo usedli do svých kočárů a vzdalovali se různými směry, provázeni eskortou. Richon zůstal poslední.
"Barone," řekl Canollesovi, "nechtěl jsem od vás odejít jako ostatní, protože my dva se známe déle. Sbohem tedy a nyní... podejte mi ruku a mnoho štěstí!"
Canolles uchopil Richonovu ruku.
"Richone," upřeně na něj pohlédl, "znám vás; něco se ve vás děje. Neříkejte mi to, protože to možná není jen vaším tajemstvím... Jste dojatý... a jeli člověk vašeho druhu dojatý, pak to jistě není kvůli maličkosti..."
"Loučíme se."
"Loučili jsme se takhle také v Biscarrově krčmě, a přece jste byl klidný."
Richon se smutně usmál.
"Barone, mám předtuchu, že se už neuvidíme..."
Canolles se zachvěl, tolik hluboké melancholie vyznívalo z jindy tak pevného hlasu odvážného straníka.
"Pokud se už neuvidíme, Richone, stane se to jen proto, že jeden z nás
214

bude mrtvý... zemře smrtí statečných na poli slávy. Ten, kdo padne, bude mít alespoň jistotu, že jeho památka bude žít dále v srdci přítele. Obejměte mě, Richone. Přál jste mi mnoho štěstí, já vám přeji mnoho odvahy."
Oba muži si padli do náruče a jejich šlechetná srdce se přitiskla k sobě. Když se odloučili, Richon si setřel slzu, snad jedinou, která kdy zkalila jeho hrdé oko. Potom vyběhl z komnaty, jako by se bál, že Canolles tu slzu uvidí, a možná se styděl, že dal najevo takovou známku slabosti před mužem, jehož odvahu dobře znal.
třetí
V jídelně nezůstal nikdo kromě Canollese a důstojníka, jenž ohlásil parlamentáře. Stál vzpřímeně u dveří.
"Co pan guvernér poroučí?" tázal se po chvilce ticha.
Canolles, pohroužený do myšlenek, se při zvuku tohoto hlasu zaehvěL Zvedl hlavu, probral se ze zadumání a zeptal se:
"Kdejeparlamentář?"
"Ve zbrojnici, pane."
"Kdo ho provází?"

"Dva gardisté městské milice z Bordeaux."
"Kdo je to?"
"Mladý muž... pokud jsem si ho mohl prohlédnout. Má veliký plstěný širák a je zahalen širokým pláštěm."
"Jak se ohlásil?"
"Jako doručitel listů princezny a parlamentu v Bordeaux."
"Poproste ho, aby okamžik počkal. Jsem mu ihned k službám," řekl Canolles. Důstojník vyšel, aby vyřídil jeho vzkaz, a Canolles se chystal jít za ním, když se náhle otevřely dveře a objevila se Nanon bledá a chvějící se, ale se svým milým úsměvem. Uchopila mladého muže za ruku. .
"Parlamentář, příteli, co to znamená?"
"To znamená, drahá Nanon, že páni z Bordeaux mě chtějí buď postrašit, nebo svést."
"A jak jste se rozhodl?"
"Že ho přijmu."
"Nemůžete se tomu vyhnout?"
"Nemohu. Jednal bych proti všem pravidlům."
"Ach, můj Bože!"
"Co je vám, Nanon?"
"Mám strach..."
"Z čeho?"
215

"Řekl jste přece, že ten parlamentář vás přichází buď postrašit, nebo svést." "Rozhodně. Parlamentář slouží buď k jedné, nebo k druhé z těchto dvou možností... Bojíte se snad, že mě postraší?" "Ó, to ne, ale snad vás svede..." "Urážíte mě, Nanon." "Říkám jen, čeho se bojím, příteli."
"Po této stránce tedy o mně pochybujete? Za koho mě považujete?" "Zato, čím skutečně jste, Canollesi: za šlechetné, něžné srdce." "Ach tak," zasmál se baron. "Ale jakého mi to posílají parlamentáře?
Snad to není sám Kupido?" "Možná." "Viděla jste ho?" "Neviděla jsem ho, ale slyšela jsem jeho hlas. Naparlamentářeje příliš
sladký."
"Nanon, vy šílíte! Nechtě mě konat svoji povinnost. Učinila jste mě guvernérem"
"Abyste mě hájil, příteli." j
"Pokládáte mě za dost podlého, abych vás zradil? Opravdu, Náhon, urážíte mě, když o mně takto pochybujete."
"Chcete tedy toho mladého muže rozhodně vidět?"
"Musím a opravdu bych vám byl vděčný, kdybyste mi ftebráhila v plnění povinností."
"Jste volný, příteli," řekla Nanon smutně. "Ještě slovo..."
"Mluvte!"
"Kde ho přijmete?"
"Ve své pracovně."
"Canollesi, prokažte mi laskavost..."
"Jakou?"
"Přijměte ho ve své ložnici."
"Co vás to napadá?"
"Nechápete?"
"Ne."
"Můj pokoj sousedí s vaší ložnicí."
"A vy chcete naslouchat?"
"Za záclonami lůžka, dovolíteli mi to."
"Ale, Nanon!"
"Dovolte mi, abych vám směla zůstat nablízku. Věřím ve svou hvězdu přinesu vám štěstí."
"A co kdyby ten parlamentář..."
"Co chcete říct?"
"Co kdyby mi přicházel svěřit nějaké státní tajemství?"

"Nemůžete svěřit státní tajemství té, jež vám svěřila svůj život ijmění?"
"Tak tedy naslouchejte, Nanon, chceteli to za každou cenu, ale už mě nezdržujte, parlamentář čeká."
"Jděte, Canollesi žehnám vám za dobro, které mi prokazujete, za všechno, co pro mě děláte."
Mladá žena chtěla políbit ruku svého milence.
"Bláhová!" řekl baron, přivinul ji k sobě a líbal ji na čelo. "Budete tedy..."
"V alkovně za záclonami vašeho lůžka... odtamtud budu moci vidět i slyšet."
"Ale nesmějte se, Nanon, jsou to vážné věci."
"Buďte bez starosti, nebudu se smát."
Canolles nařídil, aby uvedli posla, a odebral se do svého pokoje rozsáhlé komnaty přísného vzhledu s nábytkem z doby Karla Idesátý Na římse krbu hořely dvě lampy, které jen nedostatečně osvětlovaly tu obrovskou místnost. Alkovna v nejzazší části pokoje zůstala úplně ve stínu.
"Jste tady, Nanon?" tázal se Canolles.
Ozvalo se tlumené "ano".
Vtom zazněly kroky, hlídka vzdala čest. Vešel parlamentář, sledující pohledem toho, kdo ho uvedl, dokud si nebyl jistý, že je s Canollesem sám. Tu odhodil klobouk a rozhalil plášť. Zlaté, krásné kadeře mu spadly na ramena, pod zlatým bandalírem se objevilo plné ženské poprsí a štíhlý pás a Canolles poznal podle smutného, něžného pohledu vikomtesu de Cambes.
"Slíbila jsem vám, že vás vyhledám, a dostála jsem svému slovu," řekla. "Jsem tady."
Baron sepjal ve svém zděšení a úzkosti ruce a klesl do křesla.
"Vy...? Vy....?" šeptal. "Ach, můj Bože, co vás sem přivádí? Co si přejete?"
"Přicházím se vás zeptat, pane, jestli si na mě ještě vzpomínáte."
Canollesovi se vydral z prsou hluboký vzdech. Skryl tvář v dlaních, aby neviděl ten úchvatný a zároveň osudný zjev.
Nyní si vysvětlil Nanoninu bledost, strach i chvění a zejména její přání být přítomna této rozmluvě. Nanonin žárlivý zrak poznal v parlamentáři ženu.
"Přišlajsem se vás zeptat," pokračovala Klára, ,jsteli připraven dostát svému závazku a slibu, který jste mi dal ve světničce v Jaulnay že pošlete královně žádost o propuštění a vstoupíte do služeb princů."
"Ó, mlčte, mlčte!" zvolal Canolles.
Klára se zachvěla při přízvuku hrůzy, který vyznával z hlasu mladého muže, a neklidně se rozhlédla kolem sebe.

"Copak zde nejsme sami?" zeptala se.
"Zajisté, madame," odvětil baron, "ale mohl by nás někdo slyšet skrze zdi."
"Myslela jsem, že jsou zdi pevnosti SaintGeorge pevnější," usmála se Klára.
Canolles neodpovídal.
"Přišla jsem se vás zeptat," pokračovala vikomtesa, "čím to je, že za těch osm nebo deset dní, co jste zde, jsem o vás vůbec neslyšela, takže bych ani nevěděla, že velíte na ostrově SaintGeorge, kdyby mi náhoda či spíše veřejné mínění nepovědělo, zeje to muž, jenž mi přísahal, že nemilost dvora je pro něj štěstí, protože mu dovoluje věnovat své rámě, svoji odvahu a svůj život straně, které náležím já."
Nanon se nemohla zdržet, aby se nepohnula. Canolles se zachvěl a paní de Cambes se ohlédla.
"Co je to?" zeptala se.
"Nic," odpověděl baron. "Jen obvyklý šramot v tomto starém nábytku plném strašidelného praskotu."
"Jeli to něco jiného," řekla Klára a položila ruku na Canollesovo rámě, "netajte to přede mnou, barone, protože podle toho, že jsem se vás odhodlala vyhledat, můžete posoudit, jakou důležitost a význam má naše rozmluva."
Canolles si otřel čelo zvlhlé potem a pokusil se o úsměv.
"Mluvte," řekl pouze.
"Přicházím vám tedy připomenout váš slib a zeptat se vás, hodláteli mu dostát."
"Bohužel, ta věc se stala nemožnou, madame."
"Proč?"
"Protože se od té doby udalo mnoho neočekávaného mnohá pouta, která jsem pokládal za přervaná, se opět navázala. Královna změnila zasloužený trest v odměnu, jíž nejsem hoden. Dnes mě váže ke straně Jejího Veličenstva...

vděčnost."
Komnatou prolétl vzdech. Ubohá Nanon asi čekala jiné slovo než to, které bylo proneseno.
"Raději řekněte ctižádost, pane de Canolles. Chápu to. Jmenovali vás ve dvaceti osmi letech podplukovníkem, guvernérem pevnosti. Vím, zeje to krásné, aleje to pouze přirozená odměna za vaši zásluhu, kterou neoceňuje jen pan Mazarin "
"Už ani slovo, madame, prosím vás!"
"Promiňte, pane," řekla Klára, "ale teď k vám nemluvím jako vikomtesa de Cambes, nýbrž jako princeznin vyslanec, pověřený jejím posláním, které musí vyplnit."
"Mluvte tedy, madame," zašeptal Canolles s povzdechem podobným zasténání.
218

"Protože byla princezna, jež znala vaše city, které jste mi projevil nejprve v Chantilly a později v Jaulnay, znepokojena, že neví, k jaké straně náležíte, rozhodla se vyslat k vám parlamentáře, aby se pokusil získat vaši pevnost. Tento pokus, který by snad provedl jiný parlamentář mnohem vhodněji, jsem na sebe vzala já, neboť jsem se domnívala, že po této stránce znám vaše smýšlení a mohla bych mít úspěch."
"Děkuji vám, madame," vypravil Canolles ze sebe a drásal si nehty prsa, protože v krátkých přestávkách slyšel Nanonino těžké oddechování.
"Poslouchejte, co vám navrhuji, pane... ovšem jménem princezny, abyste mi dobře rozuměl, protože kdybych rozhodovala já," pokračovala vikomtesa s roztomilým úsměvem, "převrátila bych pořadí návrhů."
"Poslouchám vás, madame," pronesl Canolles temně.
"Vydáte ostrov SaintGeorge pod jednou ze tří podmínek, které vám předložím k výběru. První zní připomeňte si, že k vám nemluvím já, ale princezna částka dvě stě tisíc liber "
"Ó, dost, madame!" pokoušel se baron přerušit paní de Cambes. "Královna mě jmenovala velitelem této pevnosti a já ji budu hájit do posledního dechu."
"Vzpomeňte si na naše poslední setkání, pane," řekla Klára smutně. "Tehdy jste ke mně takto nemluvil. Navrhoval jste mi, že opustíte vše, abyste mě následoval, když jste už držel pero, abyste napsal žádost o propuštění těm, jimž dnes chcete obětovat život."
"Mohl jsem vám to nabídnout, madame, když jsem byl volný ve volbě své životní dráhy. Dnes jím už nejsem..."
"Už nejste volný?" zvolala vikomtesa a zbledla. "Jak to myslíte, pane? Co tím chcete říct?"
"Chci tím říct, že jsem vázán ctí."
"Vyslechněte tedy můj druhý návrh."
"Proč?" zeptal se Canolles. "Copak jsem vám neopakoval, že jsem ve svém rozhodnutí neoblomný? Nepřemlouvejte mě, bylo by to marné."
"Odpusťte, pane, ale jsem pověřena posláním a musím je splnit až do konce."
"Udělejte to tedy," odpověděl baron. "Ale jste opravdu velmi krutá."
"Požádejte o propuštění a my budeme na vašeho zástupce působit účinněji než na vás. Za rok, za dva opět vstoupíte do služeb prince v hodnosti brigádníka."
Canolles zavrtěl smutně hlavou.
"Proboha, madame, proč ode mne žádáte nemožné věci?"
"A to říkáte mně?" zvolala Klára. "Skutečně vás nechápu, pane. Vždyť jste byl přece rozhodnut požádat o propuštění. Vždyť jste to řekl té, jež byla tehdy u vás a naslouchala vám s takovou radostí, že jednáte tak dobrovolně. Proč dnes nechcete udělat, co jste mi v Jaulnay sám navrhoval, žádámli vás o to, prosímli vás?"
219

Všechna slova zasahovala srdce ubohé Nanon jako rány dýkou a Canolles cítil, jak zraňují.
"To, co bylo tenkrát bezvýznamným skutkem, by dnes bylo zradou, bídnou zradou," odpověděl baron temně. "Nikdy nevydám ostrov SaintGeorge a nikdy nepodám žádost o propuštění."
"Počkejte, počkejte," odmlouvala mu Klára a neklidně se rozhlédla kolem sebe, protože Canollesův odpor i rozpaky sejí zdály podivné. "Vyslechněte si konečně můj poslední návrh, kterým jsem chtěla začít, neboť jsem věděla, že oba první návrhy zamítnete. Hmotné výhody jsem šťastná, že jsem to uhodla nejsou pro srdce, jako je vaše, pokušením. Vy potřebujete jiné naděje než ukojení ctižádosti a jmění. Ušlechtilým duším náleží ušlechtilá odměna. Poslouchejte tedy "
"Zapřísahám vás, madame, mějte se mnou slitování!" zvolal Canolles a učinil pohyb, jako by zamýšlel odejít.

Klára si to vysvětlovala tak, zeje zviklán, a protože byla přesvědčena, že to, co chtěla říci, dovrší její vítězství, zadržela ho a začala opět mluvit:
"A co kdyby vám místo nízkého prospěchu nabídli čistý a čestný prospěch, kdyby takto zaplatili vaše vystoupení z královských služeb, které vás nezneuctí, neboť pokud nezačalo nepřátelství, není toto vystoupení ani odpadnutím, ani zradou, ale zcela prostou volbou. Kdyby žena, jíž jste řekl, zeji milujete, jíž jste přísahal, zeji budete věčně milovat, a jež přes tyto přísahy nikdy přímo neodpověděla na vaše vyznání lásky, kdyby vám ta žena řekla: ‚Panede Canolles, jsem volná, jsem bohatá, miluji vás, staňte se mým chotěm, odjeďme spolu... odjeďme, kam chcete, daleko od všech těch občanských různic, opusťme Francii...' Nuže, mluvte, pane, ani pak byste nepřijal?"
Přes Klářino zardívání se, přes její roztomilé rozpaky, přes vzpomínku na krásný zámek de Cambes, který by mohl vidět z okna, kdyby se zatím nesetmělo, zůstal Canolles nepohnutý a pevný ve svém odhodlání, protože viděl za záclonou gotického lůžka vyhlížet rozcuchanou hlavu a smrtelně bledou tvář Nanon.
"Ale odpovězte přece, proboha!" zvolala vikomtesa. "Nechápu vaše mlčení. Mýlila jsem se snad? Nebo nejste baron de Canolles, nejste týž muž, jenž mi v Chantilly řekl, že mě miluje, jenž mi to opakoval v malé světničce v Jaulnay a přísahal, že na tomto světě nemiluje nikoho než mě, a jenž mi chtěl obětovat každou jinou lásku? Mluvte, pro milosrdenství boží, odpovězte...! Odpovězte přece!"
Tu se ozvalo tak zřetelné ajasné zasténání, že paní de Cambes nemohla mít déle pochybnosti o přítomnosti třetí osoby. Její vyděšený pohled sledoval směr Canollesových očí. Baron nemohl tak rychle odvrátit svůj pohled, aby paní de Cambes neuviděla za záclonou bledou, nehybnou hlavu podobnou přízraku, která sledovala s těžkým oddechováním celou rozmluvu.
220

Obě ženy si vyměnily plamenný pohled a vykřikly.
Nanon zmizela.
Vikomtesa de Cambes prudce uchopila svůj klobouk a plášť a obrátila se ke Canollesovi.
"Pane, teď už rozumím, co nazýváte povinností a vděčností. Vím, jakou povinnost odmítáte zradit. Chápu, že existují náklonnosti, nepřípustné jakýmkoli svodům, a zanechávám vás úplně této náklonnosti, této noci, této vděčnosti. Sbohem, pane!"
Učinila krok ke dveřím, aniž se ji Canolles pokusil zadržet. Bolestná vzpomínka ji však přiměla, aby se obrátila.
"Ještě slovo, pane," řekla. "Jménem přátelství, jímž jsem vám povinna za službu, kterou jste mi chtěl prokázat, jménem přátelství, jímž jste mi povinován za službu, kterou jsem vám prokázala já, jménem těch, kteří vás milují a které milujete, vás prosím, nezačínejte boj sám. Zítra, snad pozítří podniknou na SaintGeorge útok neudělejte mi tu bolest, abych se dozvěděla, že jste přemožený nebo mrtvý."
Při těch slovech se mladý muž vzpamatoval.
"Madame, děkuji vám na kolenou za ujištění, že mi věnujete své přátelství, které mi je dražší, než vám mohu říci. Ó, ať na mě podniknou útok, ať přijdou, můj Bože! Volám nepřítele tak toužebně, že sem tak rychle ani nemůže přikvapit. Potřebuji boj, potřebuji nebezpečí, abych se povznesl ve svých vlastních očích. Ať přijde boj, ať přijde nebezpečí, ba třeba i smrt uvítám ji s radostí, protože vím, že budu umírat bohatý vaším přátelstvím, silný vaším soucitem a poctěný vaší úctou."
"Sbohem, pane," zašeptala Klára a kráčela ke dveřím.
Canolles ji následoval. Když přišli do tmavé chodby, uchopil ji záruku a šeptal tak tiše, že sotva sám slyšel pronášená slova:
"Kláro, miluji vás víc než kdy jindy, ale naneštěstí vám tu lásku nemohu dokázat jinak než tím, že zemřu."
Suchý, ironický smích byl jedinou odpovědí paní ďe Cambes. Sotva se však za ní zavřely brány pevnosti, vydral se jí z hrdla bolestný vzlyk. Zalomila rukama a šeptala:
"Ach, on mě nemiluje, můj Bože, nemiluje mě, a já nešťastná ho miluji!"
..... Čtvrtý , ... ,;
.;,.,.,.
Canolles se vrátil do svého pokoje. Nanon stála bledá uprostřed komnaty. Kráčel k ní se smutným úsměvem. Jak se k ní blížil, skláněla se na kolena. Podal jí ruku aNanon klesla k jeho nohám.
"Odpusťte mi," prosila, "odpusťte mi, Canollesi! Zavedla jsem vás sem, jsem příčinou, že jste dosazen na toto nebezpečné místo. Budeteli zabit,
221

bude to má vina. Jsem sobecká žena, která myslí jen na své štěstí. Opusťte mě, odejděte!"
Canolles ji jemně zvedl.
"Opustit vás, Nanon? Nikdy! Jste pro mne svatá. Přísahal jsem, že vás budu chránit, že vás budu hájit, a také vás ochráním, nebo zemřu."
"Jdou vám ta slova ze srdce, říkáte to bez váhání, bez lítosti?"
"Ano," odpověděl s úsměvem.
"Ach, díky, můj vznešený, šlechetný příteli, díky! Ráda vám obětuji život, na němž jsem dříve lpěla, neboť dnes vím, co jste pro mě udělal. Nabídli vám zlato copak vám nenáleží moje poklady? Nabídli vám lásku copak vás může jiná žena milovat víc než já? Nabídli vám hodnost. Budou na vás útočit najměme vojáky, nahromaďme střelivo a zbraně, zdvojnásobme své síly, hajme se! Já budu bojovat pro vaši lásku, vy pro svou čest. Porazíte je, můj statečný, můj milovaný královna se dozví, že nemá udatnějšího důstojníka, než jste vy. Postoupíte, postarám se o to, a až budete bohatý, obklopený slávou a poctami, opustíte mě, budeteli chtít mně zbudou pro útěchu jen vzpomínky."
Nanon se dívala na barona, jako by očekávala odpověď, po jaké ženy po přemrštěných vzletných slovech vždy touží, totiž stejně vzletnou a šílenou odpověďjako ta slova.
Canolles sklonil smutně hlavu.
"Nanon, pokud budu žít na ostrově SaintGeorge, neutrpíte škodu. Uklidněte se, nemáte se čeho bát."
"Děkuji, ale to není to, co bych si přála," odpověděla a zcela tiše zašeptala: "Jsem, bohužel, ztracena, už mě nemilujete."
Canollese překvapil ten plamenný pohled, který zasvítil jako blesk, ta strašlivá bledost, trvající pouze vteřinu a odhalující tolik bolesti.
"Buďme velkomyslní až do konce, jinak bychom jednali bídně," pomyslel si a nahlas řekl: "Pojďte, Nanon, přítelkyně moje, přehoďte si přes ramena plášť, nasaďte si na hlavu svůj mužský klobouk, chladný noční vzduch vás osvěží. Mohu být každým okamžikem napaden, vykonám svoji noční obchůzku."
Nanon se chvěla radostí. Oblékla se, jak si přál její milenec, a šla s ním.
Canolles byl výborným důstojníkem. Téměř ještě jako hoch vstoupil do služby a dokonale se vycvičil ve vojenském řemesle. Inspekci tedy prováděl nejen jako velitel, ale jako inženýr. Důstojníci, kteří věděli, že za svoje náhlé povýšení děkuje protekci, v něm zprvu spatřovali jen parádního guvernéra, ale brzy poznali, že ten mladý, veselý muž je zkušeným válečníkem, a i ti nejstarší o něm mluvili s úctou. Jediné, co mu mohli vytýkat, byla přílišná mírnost při udílení rozkazů a veliká dvornost jeho otázek. Obávali se, aby ta zdvořilost nebyla maskou slabosti. Protože všichni tušili blížící se nebezpečí, byly guvernérovy rozkazy plněny

s neobyčejnou přesností, podle níž si velitel učinil stejnou představu o svých vojácích, jakou měli oni o něm.
V průběhu dne dorazila do pevnosti setnina zákopníků. Canolles jim ihned přidělil práci. Nanon se ho marně pokoušela odvést zpět do vnitřní pevnosti a ušetřit ho tak venku probdělé noci. Canolles však pokračoval ve své obchůzce a sám jemně přiměl Nanon, aby se vrátila domů. Potom vyslal několik zvědů, které mu z nejinteligentnějších vojáků vybral poručík, ulehl na zem, opřel hlavu o balvan a mlčky sledoval práce.
Zatímco jeho oči bloudily kolem a sledovaly pohyby motyk a špičáků, jeho duch se zaměstnával nejen událostmi dnešního dne, ale celým tím podivným dobrodružstvím, jehož hrdinou se stal od prvního dne, kdy uviděl paní de Cambes. Jeho duch se od tohoto předmětu nevzdaloval. Canollesovi se zdálo, že v té chvíli začal jeho život, že do té doby žil ve světě nižších pudů, neúplných pocitů. V té chvíli mu vzešlo světlo, které všemu dodávalo jiný vzhled, a v tomto novém životě byla Nanon, ubohá Nanon, nemilosrdně obětována jiné lásce, od začátku prudké jako láska, která zachvátí celou bytost.
Po těchto bolestných úvahách, smíšených s nebeskou blažeností, při pomyšlení, že ho paní de Cambes miluje, Canolles přiznal sám sobě, že příčinou jeho pevného rozhodnutí nebylo přátelství k Nanon, nýbrž povinnost čestného muže.
Nebohá Nanon! Canolles nazýval cit, který k ní choval, přátelstvím! A přátelství v lásce nemá daleko k lhostejnosti.
Nanon také bděla. Nemohla se odhodlat ulehnout. Stála v okně, zahalena černým pláštěm, aby ji nebylo vidět, a nesledovala smutný měsíc, chvílemi se prodírající mraky, ani vrcholky topolů, kolébající se v nočním vánku, ani majestátní Garonnu, která se podobala spíše vzpurnému vazalovi, chystajícímu se postavit na odpor svému pánovi, než věrné otrokyni odvádějící svůj poplatek oceánu, nýbrž to, co se dělo v duši jejího milence.

V této temné postavě s hlavou položenou na kameni, v tom nehybném stínu schouleném na zemi nedaleko planoucí pochodně viděla živoucí fantom svého mrtvého štěstí. Ona, jindy tak energická, hrdá a obratná, nyní ztratila všechnu svoji bývalou obratnost, hrdost i energii. Zdálo se, že její smysly, zostřené neštěstím, zdvojnásobily svoji vnímavost a citlivost. Cítila klíčit v milencově srdci novou lásku, jako cítí Bůh sklánějící se nad nesmírnou nebeskou bání klíčit travičku v lůně země.
Když se rozednilo, Canolles se vrátil domů. Nanon se odebrala do svého pokoje, takže ani nevěděl, že celou noc probděla. Baron se pečlivě oblékl, znovu shromáždil posádku, navštívil různé dělostřelecké baterie, zejména ty, které ovládaly levý břeh Garonny, dal uzavřít malý přístav řetězy, rozestavil po řece šalupy s malými děly, tak zvanými falkonety, přehlédl mužstvo a ještě je povzbudil vřelými, ušlechtilými slovy.

222

Vrátil se v deset hodin. Nanon ho očekávala s úsměvem na rtech. Už to nebyla ta hrdá, pánovitá Nanon, před jejímiž rozmary se chvěl i sám vévoda ďÉpernon byla to nesmělá milenka, bázlivá otrokyně, která už nežádala, aby byla milována, ale jen prosila, aby směla milovat.
Den minul bez jakékoli události, nehledě k rozvoji dramatu, které se odehrávalo v duši obou mladých lidí.
Vyslaní zvědové se postupně vraceli, ale ani jeden z nich nepřinesl určité zprávy. Pouze slyšeli, že je v Bordeaux veliký ruch a že se jistě něco připravuje.
Po svém návratu do města sdělila paní de Cambes výsledek svého poslání Lenetovi. Podrobnosti rozmluvy skryla v nejtajnějším záhybu svého srdce. Bordeauxští s velikým křikem žádali, aby byl ostrov SaintGeorge dobyt. Lid se hromadně nabízel, že se zúčastní výpravy. Vůdci jej zadržovali předstíráním, že nemají válečníka, který by výpravu vedl, a pravidelné vojsko, které by ji vydrželo. Lenetté chvíle využil a vyslovil jména obou vévodů a nabídl jejich vojska. Návrh byl přijat s nadšením a ti, kteří včera hlasovali pro zavření bran, hlučně volali po jejich příchodu.
Lenet spěchal zvěstovat tu dobrou novinu princezně, která ihned svolala poradu. Vikomtesa de Cambes předstírala únavu, aby se nemusela zúčastnit žádného rozhodnutí proti Canollesovi, a uzavřela se ve svém pokoji, aby se dosyta vyplakala.
Křik a hrozby lidu zaléhaly až k ní a všechen ten křik a všechny ty hrozby směřovaly proti Canollesovi.
Bylo slyšet bubnování, shromažďovaly se setniny, radní pánové ozbrojovali lid, jenž požadoval píky a arkebuzy, z arzenálu vytáhli dělo, rozdělili prach a dvě stě lodí bylo připraveno k plavbě po Garonně, zatímco po levém břehu řeky kráčely tři tisíce mužů, majících útočit po souši.
Armádě na vodě měl velet rada parlamentu ďEspagnet, statečný muž a moudrý rádce; pozemnímu vojsku pan de la Rochefoucauld, jenž právě dorazil do města se dvěma tisíci šlechtici. Vévoda de Bouillon se měl s tisícem dalších mužů dostavit teprve třetího dne, proto vévoda de la Rochefoucauld s útokem spěchal, jak jen mohl, aby nebyl jeho soupeř přítomen.
pátý
Třetí den poté, kdy paní de Cambes navštívila jako parlamentář ostrov SaintGeorge, oznámili Canollesovi, který vykonával obchůzku po hradbách, že ho hledá posel přinášející dopis.
Posel byl ihned předveden a odevzdal Canollesovi list, jenž nevypadal

ani trochu úředně. Byl to malý, podlouhlý dopis, písmo jemné, lehce třaslavé, na hlazeném, namodralém a navoněném papíru.
Canolles cítil, jak mu při pohledu na ten papír tluče srdce.
"Kdo ti odevzdal ten dopis?" tázal se.
"Asi pětapadesáti lety nebo šedesátiletý muž."
"S prošedivělým knírem a bradou?"
"Ano."
"Vypjatých prsou?" ' :
"Ano."
"Vojenského držení těla?" v
"Ano, tak vypadal."
Canolles dal poslovi louisdor a pokynul mu, že se může vzdálit. Sám odešel s tlukoucím srdcem a ukryl se v koutě bašty, aby si dopis přečetl.

Obsahoval jen dva řádky:
"Bude na Vás podniknut útok. Nejsteli už hoden mě, alespoň dokažte, že jste hoden sám sebe!"
List nebyl podepsán, ale Canolles v něm poznal paní de Cambes, stejně jako poznal Pompeja. Rozhlédl se, jestli ho nikdo nevidí, a se zarděním si jako hoch mající první lásku přitiskl papír ke svým rtům, vřele jej políbil a skryl na srdci.
Potom vystoupil na vrchol bašty, odkud mohl obhlédnout tok Garonny skoro na míli daleko a celou rozlehlou pláň kolem.
Ani na řece, ani na zemi nebylo nic k spatření.
"Ve dne nepřijdou," šeptal si, "cestou si odpočinou a večer zaútočí."
Canolles za sebou zaslechl lehký šramot. Obrátil se. Stál tam jeho poručík.
"Nuže, pane de Vibrac, co se povídá?" zeptal se ho.
"Povídá se, můj veliteli, že zítra bude vlát nad ostrovem prapor princů."
"A kdo to říká?"
"Dva z našich zvědů, kteří se právě vrátili a viděli přípravy měšťáků proti nám."
"Co jste odpověděl těm, kdo řekli, že zítra bude vlát nad ostrovem SaintGeorge prapor princů?"
"Odpověděl jsem jim, pane guvernére, že je mi to jedno, protože ho tam neuvidím."
"Pak jste mi vzal tu odpověď z úst, pane."
"Sláva, pane guvernére! Nepřejeme si nic jiného a vojáci se budou bít jako lvi, až uslyší vaši odpověď."
"Ať se bijí jako muži, víc od nich nežádám... A co se povídá o způsobu útoku?"

224
225

"Zamýšlejí nás překvapit," smál se Vibrac.
"Hrome, to je překvapení! Už dostávám druhou výstrahu," zvolal Canolles. "Kdo vede útočníky?"
"Pan de la Rochefoucauld velí pozemnímu vojsku a pan ďEspagnet, člen parlamentu, vojsku na řece." " . ...;!, ;<(,,; . <
"Dám mu radu," řekl Canolles. ,,]
"Komu?" , ;;,, ';'
"Panu radovi parlamentu." ').' .,;, ,,.,;,
"Jakou?"
"Aby zesílil městskou milici nějakým dobře vycvičeným plukem, který by měšťáky naučil vydržet hustou palbu."
"Nečekal na vaši radu, veliteli, neboť dříve, než byl soudcem, byl, myslím, také trochu válečníkem. Získal pro tuto výpravu navaillesky pluk."
"Cože, navailleský pluk?"
"Ano."
"Můj bývalý pluk?" .... VH
"Ano, ten. Přešel, jak se zdá, se zbraněmi i zavazadly k princůOi."i": v;
"Kdo mu velí?"
"Baron de Ravailly." ;' : , .,..,. , ,.,; ;.,,,
"Opravdu?" ,,',.>.,.. > ... .] . ... i;!!...,;..
"Znáte ho?" . '.. ; ::>:',i>
"Ovšem... roztomilý hoch, statečný jako jeho meč... Pak nmbude tepleji, nežjsem si myslel. Pobavíme se." ;.'',,">''
"Co nařizujete, veliteli?" . s
"Pro tento večer dvojnásobné hlídky, vojáci ulehnou oblečení,,, s nabi tou zbraní po ruce. Polovina bude bdít, druhá odpočívat... Ta, ktfřá bude bdít, se ukryje na hradbách... Počkejte ještě!" .. .. :; c;,:;{:v .i; .
"Čekám." .... ..>,,,,. ...,
"Pověděl jste někomu o zprávě zvědů?" , : , , i!fť i "Nikomu."
"Dobrá, tak o tom nějaký čas pomlčte. Vyberte si dvanáct nejhorších vojáků... Máte přece mezi svými lidmi pytláky a rybáře?"
"Mám jich až příliš, veliteli."
"Vyberte jich tedy asi dvanáct a dejte jim až do zítřejšího rána volno. Půjdou se svými sítěmi ke Garonně, rozejdou se klást oka na planinu... Pan ďEspagnet a pan de la Rochefoucauld je ještě této noci zajmou a budou je vyslýchat."

"Nerozumím..."
"Nechápete, že je nutné, aby se útočníci domnívali, že se cítíme zcela bezpeční? Ti lidé, kteří skutečně nic nevědí, jim to odpřisáhnou s nej pravdomluvnější tváří. Chytí se na to a ostatně to nebude lež, že dnes bu deme dobře spát." ." . :. . .....,..,.,..
"Velmi dobře." v,, r1
226

"Nechtě nepřítele přiblížit se, nechtě ho přistát a postavit žebříky."
"Kdy však vystřelíme?"
"Až dám rozkaz. Vyjdeli na naší straně jediná rána dříve, než zavelím, dám toho, kdo ji vypálí, bez milosti zastřelit, jako že jsem zde velitelem!"
"U čerta!"
"Občanská válka je dvojnásobná válka. Jde o to, aby se nepodobala honu. Jen ať se páni v Bordeaux smějí! Smějte se také, bavíli vás to... ale ne dříve, dokud k tomu nedám povel."
Poručík pozdravil a odešel vyřídit Canollesovy rozkazy ostatním důstojníkům, kteří na sebe překvapeně pohlíželi. Poznali v guvernérovi dva muže: dvorného šlechtice a neúprosného velitele.
Canolles se vrátil povečeřet s Nanon, neboť toho dne se večeře podávala o dvě hodiny dříve. Baron se rozhodl, že setrvá od soumraku až do svítání na valech. Nalezl Nanon, jak prohlíží bohatou korespondenci.
"Můžete se směle hájit, drahý příteli," řekla, "protože nezůstanete dlouho bez pomoci. Přijíždí král, pan de la Meilleraie přivádí svoji armádu a pan ĎÉpernon sem spěchá s patnácti tisíci muži."
"Ale zatím uplyne osm deset dní! Ostrov SaintGeorge není nedobytný, Nanon," dodal s úsměvem.
"Ó, pokud zde velíte vy, ručím za vše."
"Ano, ale právě proto, že tu velím, mohu být zabit... Co byste pak děla la, Nanon? Už jste na to pomyslela?" ,.: K. , i
Nyní se usmála zase Nanon. ;r
"Ano," odpověděla.
"Dobrá. Mějte připraveny truhlice se svými skvosty a zlatem. Veslař bude čekat na označeném místě. Pro případ, že by bylo třeba skočit do vody, budete mít čtyři muže z mých lidí, dobré plavce, kteří mají rozkaz dopravit vás na druhý břeh."
"Všechna tato opatření jsou zbytečná, můj drahý. Budeteli zabit, nebudu už vůbec nic potřebovat."
Sloužící hlásil, zeje prostřeno. Mezi večeří Canolles nejméně desetkrát povstal od stolu a přistoupil k oknu, odkud byl výhled na řeku. Aniž počkal na konec večeře, chystal se k odchodu.
Setmělo se.
Nanon chtělajít s ním.
"Zůstaňte doma, Nanon, a přísahejte mi, že nevyjdete! Kdybych věděl, že jste venku, vystavena nebezpečí, neručil bych za sebe. Jde o mou čest, Nanon, nehrajte si s ní."
Nastavila mu své rudé rty, tím rudější, čím bledší byla její tvář.
"Poslechnu vás, Canollesi. Chci, aby přátelé i nepřátelé znali muže, kterého miluji."
Baron odešel. Musel obdivovat tu povahu, podvolující se každému jeho přání a slepě poslušnou jeho vůli.
227

Nad krajem se snesla noc, strašlivá a hrozivá, jakou se jeví vždy, když v sobě skrývá krvavé tajemství.
Canolles zaujal místo na stanovišti na konci esplanády. Odtud mohl přehlédnout tok řeky i oba její břehy. Měsíc nesvítil, jen temné mraky se těžce sunuly po obloze. Baron nemohl být spatřen, ale rovněž sám neviděl.
Kolem půlnoci se mu zdálo, že rozeznává pohybující se tmavé masy na levém břehu a veliká tělesa po proudu.
Masy i tělesa se však najednou v určité vzdálenosti zastavily. Canolles se domníval, že se mýlil, ale přesto zdvojnásobil svoji bdělost. Jeho planoucí oči marně pronikaly tmou, jeho napjatý sluch vnímal pouze kvílení větru a šelest listí.
Hodiny v pevnosti odbíjely třetí a jejich táhlý, kovový zvuk pomalu zanikal v tmavé noci. Canolles začínal věřit, že dostal falešnou výstrahu, a už se chtěl vzdálit, když mu náhle položil poručík de Vibrac, stojící vedle něho, ruku na rameno a druhou ukazoval na řeku.

"Ano, to jsou oni," řekl Canolles. "Pojďme, nesmíme ztrácet čas. Vzbuďte tu část mužstva, která spala, ať zaujmou místo na hradbách. Řekl jste jim, že zastřelím toho, kdo vypálí první ránu?"
"Ano."
"Dobrá. Povězte jim to ještě jednou."
Na úsvitu bylo vidět plout po řece dlouhé bárky, plné ozbrojeného mužstva, jež se tiše smálo a bavilo, a na planině se objevovaly jakési vyvýšeniny, které tam předešlého dne nebyly. Byla to baterie šesti děl, které tam dal v noci postavit pan de la Rochefoucauld. Mužstvo v bárkách pouze vyčkávalo, až spustí děla. Canolles se zeptal, jestli jsou zbraně nabity, a jakmile obdržel kladnou odpověď, dal znamení, aby se čekalo.
Bárky se přibližovaly a v ranním šeru Canolles brzy rozeznal řemení a klobouky svého bývalého navailleského pluku. Na přídi jedné z prvních lodí stál baron de Ravailly, jenž zaujímal místo velitele setniny po Canollesovi, a na zádi poručík, oblíbený pro svůj humor a ustavičné žerty.
"Uvidíte," řekl, "že se nehnou, dokud je nevyburcuje dělo pana de la Rochefoucauld. Sapristi, na SaintGeorge ale umějí spát! Až budu nemocný, odstěhuji se sem."
"Ten dobrák Canolles zastává svůj úřad guvernéra jako otec rodiny," smál se de Ravailly, "nepochybně se bojí, aby vojáci nedostali rýmu, kdyby je poslal na noční hlídku."
"Skutečně," dodal druhý, "nevidím jedinou stráž."
"Holá!" křičel poručík a vyskočil z lodi na břeh. "Probuďte se tam nahoře a podejte nám ruku, aby se nám nahoru lépe lezlo."
Po tomto posledním žertu proběhl celou řadou obléhajících výbuch smíchu, zatímco vojsko začalo vystupovat na břeh.
228

"Ach, nyní rozumím," řekl de Ravailly. "Canolles se chce tvářit, jako by se dal překvapit, aby si to u dvora nerozházel. Oplaťme mu jeho zdvořilost, pánové, a nikoho nezabíjejme. Až budeme v pevnosti, smilování pro všechny, kromě žen, které o ně ostatně nebudou prosit, parbleu! Nezapomínejme, děti, zeje to válka přátel. Kdo první tasí, toho nabodnu na špičku kordu."
Po tomto napomenutí, proneseném s pravou francouzskou veselostí, se znovu ozval smích a vojáci sdíleli veselost s důstojníky.
"Přátelé," volal poručík, "pro smích nesmíme zapomínat na práci! K žebříkům a vzhůru!"
Vojáci vytáhli z lodí dlouhé žebříky a běželi s nimi k hradbám.
Tu se Canolles zvedl a s hůlkou v ruce a kloboukem na hlavě jako někdo, kdo si užívá svěžího ranního vzduchu, přistoupil k hradební zdi, kterou převyšoval polovicí těla.
Už se rozednilo, takže ho mohli poznat.
"Ach, dobré jitro, navailleští!" pozdravil celý pluk. "Dobré jitro, Ravailly, dobré jitro, Remonenge!"
"Hleďme, to je Canolles!" zvolali mladí důstojníci. "Konečně ses probudil, barone?"
"Jak vidíte. Nedivte se, zde se chodí brzy spát a pozdě se vstává, ale co tady, k čertu, chcete tak časně ráno?"
"Pardieu!" odpověděl de Ravailly. "Vidíš to přece sám, myslím. Jdeme tě obléhat, to je všechno."
"A proč mě jdete obléhat?"
"Abychom dobyli tvou pevnost."
Canolles se hlasitě zasmál.
"Vzdáš se, že ano?" zeptal se de Ravailly.
"Nejdříve musím vědět, komu se vzdávám. Jak to, že jdou navailleští proti králi?"
"Na mou věru, můj milý, stali jsme se rebely. Přemýšleli jsme o té věci a dospěli jsme k názoru, že ten halama Mazarin rozhodně není hoden, aby mu sloužili stateční šlechtici, a proto jsme přešli k princům. A ty?"
"Jsem zuřivým épernonistou, můj drahý."
"Pah, zanech tam svoje lidi a pojď s námi!"
"Nemohu... Haló, nařiďte tam dole, ať ty řetězy na mostě nechají na pokoji! Víte dobře, že se na takové věci můžeme dívat z dálky, ale dotknemeli se jich, přináší to neštěstí... Ravailly, řekni přece svým lidem, ať ty řetězy nechají na pokoji," opakoval Canolles a svraštil čelo. "Nebo na ně dám střílet... A upozorňuji tě, Ravailly, že mám znamenité střelce."
"Žertuješ," odpověděl důstojník. "Nech je, ať tě dobudou! Nejsi dost silný."
"Nežertuji... Dolů s žebříky. Prosím tě, Ravailly, dej pozor, obléháš královu

tvrz!"
229

"SaintGeorge zeje královou tvrzí?"
"Hrome, raději se podívej a uvidíš na baště prapor...! Dej spustit lodě zpět na vodu a žebříky do lodí, nebo dám střílet. Chcešli si pohovořit, přijď sám, nebo s Remonenqem a pobavíme se při snídani. Mám na ostrově znamenitého kuchaře."
Ravailly se dal do smíchu a povzbudil své mužstvo pohledem. Mezitím se chystala přistát druhá setnina.
Canolles poznal, že nastal rozhodný okamžik, proto zvolal pevným hlasem a s vážnou tváří člověka, jenž má velikou zodpovědnost:
"Zadrž, Ravailly...! Žerty stranou, Remonenqe, už ani slovo, ani krok, ani pohyb, nebo dám střílet, jako že tamhle vlaje králův prapor a vyjdete proti francouzské lilii!"
A ke své hrozbě připojil skutek: odstrčil první žebřík, který vyčníval nad hradební zdí.
Pět nebo šest mužů, spěchajících více než ostatní, už po něm lezlo vzhůru. Zřítili se a jejich pád vzbudil mezi obléhajícími i obleženými ohromný výbuch smíchu.
Vtom obléhající přeťali řetězy uzavírající přístav. Zároveň se Ravailly s Remonenqem chopili žebříků a chystali se sestoupit do hradebního příkopu.
"Za námi, navailleští!" volali. "Na žebříky! Vzhůru!"
"Zadrž, můj ubohý Ravailly, zadrž, prosím tě o to "
Vtom se ozvala děla, která až dosud mlčela, zablýsklo se, zahřměly výstřely a koule rozryla zem nedaleko Canollese.
"Nuže," zvolal baron a napřáhl hůlku, "pokud to mermomocí chtějí, palte, přátelé, palte na celé čáře!"
Aniž bylo vidět jediného muže, nad okrajem hradební zdi se sklonila řada mušket, kterou osvítil věnec plamenů, a současně odpověděla baterii vévody de la Rochefoucauld dvě obrovská děla.
Padlo deset mužů, ale místo toho, aby jejich pád ostatní odradil, je naopak rozohnil. Baterie polních děl odpověděla baterii na hradbách. Jedna z dělových kulí srazila královský prapor, druhá zabila Canollesova poručíka ďElboina.
Baron se rozhlédl kolem sebe a viděl, že jeho mužstvo znovu nabíjí.
"Palte na všech stranách!" velel.
Jeho rozkaz byl vykonán se stejnou přesností jako první.
Po čtvrthodince nezůstalo na ostrově SaintGeorge jedno celé okno. Kamenné zdi se zachvívaly a jejich úlomky se rozletovaly na všechny strany. Dělové koule dělaly otvory do zdí, kulky se zplošťovaly na širokých dlaždicích a vzduch ozývající se křikem, hrozbami a sténáním naplňoval hustý dým.
Canolles viděl, že děla pana de la Rochefoucauld působí jeho opevnění největší škody.
230

"Vibracu, vezměte si na starost Ravaillyho," nařídil, "ať v mé nepřítomnosti nedobude ani píď půdy! Běžím k našim bateriím."
Rozběhl se k dvěma dělům, odpovídajícím na palbu vévody de la Rochefoucauld, ujal se jejich obsluhy, sám nabíjel, mířil a velel zároveň. Rozbil vévodovi tři děla a položil na pláň padesát mužů. Ostatní, nepřipraveni na tak tuhý odpor, se rozptýlili a začali prchat. Panu de la Rochefoucauld, jenž je shromažďoval, vyrazil úlomek kamenné koule meč z ruky. Jakmile Canolles viděl takový výsledek, přenechal další práci veliteli baterie a odkvapil k místu, kde útočila setnina navailleského pluku, podporovaná Espagnetovými lidmi.
Vibrac se držel statečně, ale právě dostal kulku do ramene.
Canollesova přítomnost zdvojnásobila odvahu jeho vojska. Jeho příchod byl uvítán radostnými výkřiky.
"Odpusť, drahý příteli," křičel na Ravaillyho, Jestliže jsem tě musel na chvilku opustit. Šel jsem rozbít děla panu de la Rochefoucauld, ale buď bez starosti, už mě máš zase tady."
Když kapitán navailleského pluku, příliš rozohněn, než aby odpověděl na tento žert, který ostatně v té pekelné vřavě, rachotu děl a mušket ani možná neslyšel, vedl své lidi k třetímu útoku, Canolles vytrhl z opasku pistoli, namířil na svého bývalého druha, jenž se nyní stal jeho nepřítelem, a vystřelil.
Kulka vyslaná pevnou rukou a jistým okem roztříštila Ravaillymu ruku.
"Děkuji ti, Canollesi!" zvolal Ravailly, když viděl, odkud přišla rána. "Děkuji, oplatím ti ji."
Přes sílu svého sebeovládání se mladý kapitán zapotácel a meč mu vypadl z ruky. Remonenq k němu přiskočili a podepřel ho.

"Chceš se dát ošetřit u mě, Ravailly?" křičel na něho Canolles. "Mám lékaře, který si s mým kuchařem v ničem nezadá."
"Ne, vrátím se do Bordeaux. Ale čekej mě každou chvíli, protože se vrátím, to ti slibuji. Jenže si k tomu vyberu vhodnou chvíli."
"Ustoupit! Ustoupit!" křičel Remonenq. "Dole prchají... Na shledanou, Canollesi, odrazil jste útok..."
Remonenq měl pravdu. Pevnostní děla způsobila strašnou spoustu mezi pozemním vojskem, jež ztratilo nejméně sto mužů. Vojsko na lodích mělo téměř stejné ztráty.
Největší ztráty však utrpěl navailleský pluk, který chtěl jít aby zachoval čest uniformy stále před Espagnetovými měšťáky.
Canolles zvedl vypálenou pistoli.
"Zastavte palbu!" velel. "Nechme je v klidu ustoupit nesmíme plýtvat střelivem."
Nyní vypálené rány by byly vskutku bezúčelné, protože obléhající
231

útočníci ustupovali v překotném chvatu. Mrtvé zanechávali na místě a odnášeli jen raněné.
Canolles počítal své ztráty: měl šestnáct raněných a čtyři mrtvé. Sám si neodnesl ani nejmenší škrábnutí.
"K čertu!" řekl o deset minut později, když přijímal Nanoniny radostné polibky. "Přičinili se, drahá přítelkyně, abych si svoje místo guvernéra zasloužil... Jaké pitomé jatky! Zabil jsem jim nejméně padesát lidí a roztříštil rámě jednomu ze svých nejlepších přátel, abych mu zabránil, aby se nedal sám zabít."
"Ano," řekla Nanon, "ale vy jste neutrpěl žádné zranění?"
"Díkybohu, nejspíš jste mi přinesla štěstí, Nanon... Ale pozor na druhý útok! Bordeauxští jsou umínění... a Ravailly a Remonenq mi slíbili, že se vrátí."
"Dobrá, pevnosti SaintGeorge velí tentýž muž a hájí ji stejní vojáci... Ať přijdou, po druhé budou uvítáni lépe než po prvé, protože máme čas, že ano?"
"Má drahá," řekl Canolles důvěrně, "pevnost známe dobře jen z vlastní zkušenosti... Moje není nedobytná, to jsem poznal ihned, a kdybych se jmenoval vévoda de la Rochefoucauld, zítra ráno by byl ostrov SaintGeorge můj... Ale abych nezapomněl, ďElboin s námi nebude snídat."
"Proč?"
"Dělová koule ho roztrhla na dva kusy." .... .,,..," ;;?
šestý .
., ,. . , v
Návrat bordeauxských do města skýtal smutný pohled. Měšťané odcházeli sebevědomě, protože spoléhali na svůj počet a zkušenost vůdců, zcela klidní, jaký bude výsledek jejich výpravy vždyť byli na ostrově SaintGeorge jako doma. Kdo z obléhatelů neproběhl ve svém mládí lesy a lukami ostrova, sám, nebo v milé společnosti? Kdo z obyvatel města Bordeaux nezacházel s veslem, loveckou mušketou nebo s rybářskými sítěmi v místech, které měl nyní spatřit jako voják? Proto byla porážka měšťanů dvojnásobně těžká. Styděli se před známými místy i před nepřítelem. Vraceli se se svěšenými hlavami a rezignovaně naslouchali nářku žen, které počítaly nepřítomné bojovníky a podle toho usuzovaly na ztráty přemožených.
Zpráva o porážce naplnila veliké město smutkem a zmatkem. Vojáci se vrátili domů a každý vypravoval o průběhu obléhání svým způsobem. Vůdci se odebrali k princezně, která bydlela, jak jsme se už zmínili, u prezidenta.
Paní de Condé očekávala návrat výpravy u okna. Jelikož sama pocha
232 '

zela z rodiny válečníků, byla ženou jednoho z největších vítězů, vychovaná v opovržení k zrezavělé zbroji i směšným pérům měšťáků, nemohla se ubránit neurčitému neklidu při pomyšlení, že její přívrženci šli bojovat proti vycvičenému vojsku. Utěšovala se třemi důvody: že výpravu vede de la Rochefoucauld; že v čele kráčí navailleský pluk a že prapor nese jméno de Condé. Snadno pochopíme, že to, co bylo pro vznešenou dámou bolestí, se pro vikomtesu stávalo triumfem.
Vévoda de la Rochefoucauld se objevil před princeznou zaprášený a zakrvácený. Rukáv jeho černého kabátce byl roztržený a košile potřísněná krví.
"Je pravda, co se povídá?" zvolala paní de Condé a běžela mu vstříc.
"A co se povídá, madame?" zeptal se vévoda chladně.
"Říká se, že jste byli odraženi."
"To je málo, madame. Mámli říct pravdu, jsme poraženi."
"Poraženi?" zvolala princezna a zbledla. "Poraženi! To není možné!"

"Poraženi," šeptala vikomtesa, "poraženi panem de Canolles..."
"Ale jak se to mohlo stát?" tázala se paní de Condé a z jejího hlasu vyznívalo největší rozhořčení.
"Stalo se to tak, madame, jak dochází ke všem klamným výpočtům ve hře, v lásce i ve válce: narazili jsme na chytřejší a silnější."
"Pan de Canolles je tedy statečný?" zeptala se princezna.
Paní de Cambes se radostí zachvělo srdce.
"Eh, můj Bože," odpověděl de la Rochefoucauld a pokrčil rameny, "statečný jako každý jiný... Protože měl čerstvé vojáky, dobré zdi a byl na stráži patrně byl předem upozorněn lehce zvítězil nad našimi bordeauxskými. Ach, madame, podotýkám jen tak mimochodem, jsou to smutní vojáci. Po druhé salvě se dali na útěk."
"A co navailleští?" ozvala se neopatrně vikomtesa.
"Madame, mezi navailleskými a měšťáky je pouze ten rozdíl, že měšťáci se dali na útěk a navailleští na ústup," odpověděl de la Rochefoucauld. "Teď by nám už nechybělo nic jiného, než abychom ztratili Vayres."
"Poraženi," opakovala princezna a zlostně dupla nohou, "poraženi od takových lidiček, jimž velí jakýsi pan de Canolles! Už jeho jméno mi je k smíchu."
Paní de Cambes se zarděla až po uši.
"Vám je to jméno k smíchu, madame," řekl vévoda, "ale panu Mazarinovi se zdá vznešené. A skoro bych se odvážil domnívat," dodal a vrhl rychlý, pronikavý pohled na vikomtesu de Cambes, "že takový názor nemá jen on."
"Myslíte, zeje Richon člověkem, který se dá porazit?"
"Proč ne? Dal jsem se také porazit. Je nutné vyčkat, až uplyne nepříznivá doba. Válka je hra, madame dnes prohrajeme, zítra vyhrajeme."
233

"Nedošlo by k tomu," vmísila se do hovoru paní de Tourville, "kdyby se postupovalo podle mého plánu."
"To je pravda," přisvědčila princezna. "Nikdy nechtějí uposlechnout naše návrhy pod záminkou, že jsme ženy a nerozumíme válečnictví... Muži tedy jednají podle svého rozumu a dají se porazit."
"Ach, ovšem, madame! To se však stane i nejlepším generálům. Aemilius Paulus byl poražen u Cannes, Pompejus u Pharsalu, Attila u Chalonsu. Jen Alexandr a vy, paní de Tourville, jste nebyli nikdy poraženi. Jaký byl váš plán?"
"Mým plánem bylo, pane vévodo," odpověděla rádkyně svým nejsušším hlasem, "aby se přikročilo k pravidelnému obléhání. Neposlechli mě, raději podnikli náhlý útok a zde máte výsledek."
"Odpovězte paní de Tourville vy, pane Lenete," řekl vévoda. "Já se ve strategii necítím dost silný, abych se s ní mohl pustit do zápasu."
"Madame," začal Lenet, jehož rty se dosud otevřely jen k úsměvu, "vašemu plánu se staví na odpor okolnost, že bordeauxští nejsou vojáky, nýbrž pouhými měšťany, nedovedou postrádat večeři za stolem a spánek v manželském loži. Pravidelné obléhání vylučuje pohodlí, na jaké jsou naši stateční měšťáci zvyklí. Obléhali tudíž ostrov SaintGeorge ochotnicky, proto jim nemějte za zlé, že se jim to dnes nepodařilo. Urazí znovu ty čtyři míle a opět začnou s obléháním, kolikrát bude třeba."
"Myslíte, že začnou znovu?" ptala se princezna.
"O, co se toho týče, madame," odpověděl Lenet, "tím jsem si jistý. Příliš milují svůj ostrov, než aby ho nechali králi."
"A dobudou ho?"
"Nepochybně dnes nebo zítra..."
"Nuže, týž den, kdy ho dobudou," zvolala princezna, "dám toho drzého barona de Canolles zastřelit, jestli se bezpodmínečně nevzdá."
Vikomtesu zamrazilo.
"Zastřelit ho?" zvolal vévoda de la Rochefoucauld. "Hrome! Rozumíli takhle Vaše Výsost válce, pak si upřímně blahopřeji, že náležím k jejím přátelům."
"Ať se tedy vzdá!"
"Rád bych věděl, co by říkala Vaše Výsost tomu, kdyby se Richon vzdal."
"Nejde o Richona, pane vévodo. Nyní nemluvíme o Richonovi... Přiveďte mi některého měšťana, právníka, advokáta nebo radu parlamentu, s nímž bych mohla promluvit a jenž by mě ujistil, že tato hanba rmoutí i ty, kteří mi ji způsobili."
"To se znamenitě hodí," řekl Lenet. "Pan ĎEspagnet právě prosí o čest, aby byl uveden k její Výsosti."
"Ať vejde!" nařídila princezna.
Paní de Cambes bušilo při této rozmluvě srdce rozechvěním a chvílemi
234

se jí sevřelo úzkostí. Poznala, že Canolles draze zaplatí bordeauxským svoje první vítězství.
Situace se však ještě zhoršila, když ďEspagnet předstihl Leneta svým ujišťováním.
"Madame," řekl princezně, "ať se ráčí Vaše Výsost upokojit. Místo čtyř tisíc mužů jich vyšleme osm tisíc; místo šesti děl postavíme dvanáct, místo jednoho sta lidí ztratíme třeba čtyři sta, budeli třeba, ale ostrov dobudeme."
"Výborně, pane!" zvolal vévoda. "Taková řeč se mi líbí. Víte, že jdu s vámi, jsem váš jako velitel i jako dobrovolník pokaždé, kdykoli se pokusíte o nový útok. Upozorňuji vás však, že počítámeli jen se čtyřmi takovými výpravami, jako byla tato, ztenčí se naše armáda na pětinu."
"Pane vévodo," odpověděl ďEspagnet, "v Bordeaux je třicet tisíc mužů schopných nosit zbraň. Vytáhneme před pevnost všechna děla z arzenálu a spustíme takovou palbu, že by obrátila v prach i žulovou horu. Já sám se přeplavím v čele zákopníků přes řeku a dobudeme SaintGeorge. Právě jsme na to slavně přísahali."
"Pochybuji, že ostrov dobudete, aspoň pokud bude žít pan de Canolles," podotkla vikomtesa sotva slyšitelným hlasem.
"Tak ho zabijeme," řekl ďEspagnet odhodlaně, "nebo ho dáme zabít a teprve potom dobudeme ostrov."
Paní de Cambes stěží potlačila výkřik hrůzy.
"Chcete tedy dobýt SaintGeorge za každou cenu?" tázala se.
"Cože, ty se ptáš, jestli chceme?" zvolala princezna. "Nejde nám o nic jiného."
"Nechtě mě tedy jednat," řekla paní de Cambes, "a vydám vám tu pevnost."
"Eh, to jsi mi už slíbila a nedokázala jsi to," odbyla ji princezna.
"Slíbila jsem Vaší Výsosti, že se pokusím pana Canollese přemluvit, což se mi, pravda, nepodařilo. Pan Canolles zůstal neoblomný."
"A myslíš, že bude po svém vítězství poddajnější?"
"To ne. Tentokrát však neslibuji, že vám vydám guvernéra, ale ostrov."
"Jak to chcete dokázat?"
"Tak, že naše vojáky uvedu na nádvoří pevnosti."
"Jste vílou, madame, že na sebe berete takový úkol?" tázal se vévoda s nedůvěřivým úsměvem.
"Nejsem vílou, pane, nýbrž majitelkou," odvětila vikomtesa.
"Madame žertuje," řekl vévoda.
"Ne, ne," namítl Lenet, "těch několik slov, jež paní de Cambes pronesla, mi povědělo mnoho."
"To mi stačí," řekla vikomtesa, "souhlas pana Leneta je mi vším. Opakuji, zeje ostrov SaintGeorge náš, dovolíteli mi, abych řekla panu Lenetovi beze svědků čtyři slova."
235

"Madame," hlásila se paní de Tourville, "i já dobudu ostrov SaintGeorge, necháteli mě jednat."
"Nejdříve vyslechněme paní de Tourville," zadržel Lenet vikomtesu, která ho chtěla odvést stranou, "pak mi pošeptáte svůj plán."
"Mluvte, madame!" vyzvala princezna svoji rádkyni.
"Vyjedu v noci s dvaceti bárkami, vezoucími dvě stě mužů, druhý oddíl, skládající se ze stejného počtu, popluje tiše podél pravého břehu; pět set jiných bude postupovat po levém břehu a mezitím tisíc nebo dvanáct set bordeauxských "
"Nezapomínejte, madame," přerušil ji vévoda, "že to už činí tisíc nebo dvanáct set mužů."
"Já dobudu SaintGeorge s jedinou setninou," zvolala vikomtesa. "Dejte mi navailleské a ručím za vše!"
"Stojí to za uváženou," řekla princezna.
Pan de la Rochefoucauld se usmíval svým nejopovržlivějším úsměvem a útrpně pohlížel na všechny ty ženy, rokující o válečných záležitostech, s nimiž si nevěděli rady ani zkušení, odvážní muži.
"Jsem vám k službám, pojďte, madame," řekl Lenet a odvedl vikomtesu k okennímu výklenku.
Tam mu Klára pošeptala své tajemství. Rádce vykřikl radostí a vrátil se k princezně.
"Dáli tentokrát Vaše Výsost paní de Cambes plnou moc, budeme mít SaintGeorge," řekl.
"A kdy?" ptala se princezna.
"Kdy budeme chtít."
"Madame je velikým kapitánem," poznamenal de la Rochefoucauld ironicky.

"To posoudíte, pane vévodo," řekl Lenet, "až se bez jediného výstřelu ocitnete na nádvoří pevnosti SaintGeorge."
"Pak to uznám."
"Nuže," řekla paní de Condé, ,jeli ta věc tak jistá, jak tvrdíte, připravte všechno na zítřek."
"Den a hodinu ať určí Vaše Výsost sama," odpověděla vikomtesa, , já budu očekávat její rozkazy."
Po těchto slovech se uklonila a odešla. Princezna, jejíž hněv ustoupil naději, udělala totéž. Paní de Tourville ji následovala. Rada ĎEspagnet zopakoval svoje sliby a odebral se domů a vévoda osaměl s Lenetem.
sedmý .;'!!.,.;.;..
"Můj milý Lenete," začal vévoda, Jelikož se ženy zmocnily vedeni války, udělali bychom my muži dobře, kdybychom se trochu zabývali
236

intrikami. Slyšel jsem o jistém Cauvignacovi, jenž pro vás sbírá setninu a byl mi doporučen jako obratný chlapík. Poslal jsem pro něho mohu ho vidět?"
"Čekána vás, Milosti." < .
"Ať tedy přijde." s Lenet zatáhl za šňůru zvonku a vstoupil sluha.
"Uveďte kapitána Cauvignaca," řekl Lenet.
Za okamžik se na prahu objevil náš starý známý. Jelikož byl stále stejně opatrný, zastavil se tu.
"Přistupte blíže, kapitáne," vyzval ho vévoda, Jsem pan de la Rochefoucauld."
"Znám vás dokonale, Milosti," odpověděl Cauvignac.
"Ach, tím lépe! Jste pověřen sebráním setniny?"
"Je sebrána."
"Kolik mužů máte k dispozici?"
"Sto padesát."
"Dobře oděných, dobře vyzbrojených?"
"Dobře vyzbrojených, špatně oděných. Staral jsem se především o výzbroj, kterou považuji za nejdůležitější věc. Co se týče výstroje, na tu mi chyběly peníze. Jsem totiž velmi nezištný hoch, kterého k tomu vedla hlavně láska k princům, a od pana Leneta jsem obdržel pouze deset tisíc liber."
"A s deseti tisíci librami jste naverboval sto padesát vojáků?"
"Ano, Milosti." :
"To je zázračné!"
"Milosti, mám svoje vlastní prostředky, které znám jen já."
"Kde jsou ti lidé?"
"Jsou zde, uvidíte krásnou setninu, Milosti, ovšem v morálním smyslu. Samí urození lidé, ani jediný chrapoun z chrapounské krve."
Vévoda de la Rochefoucauld přistoupil k oknu a skutečně uviděl na ulici sto padesát individuí všeho věku, vzrůstu i stavu, udržovaných ve dvou řadách Ferguzonem, Barabášem, Carrotelem a dvěma zbývajícími společníky v nádherných oblecích. Tato individua se spíše podobala tlupě banditů než setnině vojáků. Byli hodně otrhaní, jak řekl Cauvignac, ale obdivuhodně vyzbrojení.
"Dostal jste nějaký rozkaz týkající se vašich lidí?" tázal se vévoda.
"Dostal jsem rozkaz, abych je dopravil do Vayres, a čekám jen na potvrzení tohoto rozkazu panem vévodou, abych celou setninu odevzdal panu Richonovi, který na ni čeká."
"Vy s nimi nezůstanete ve Vayres?"
"Já se řídím, Milosti, zásadou: nedopustit se nikdy hlouposti, abych se dal zavřít mezi čtyři zdi, mohuli se bít v širém poli. Jsem zrozen pro patriarchální život."
237

"Dobrá. Zůstaňte tedy, kde chcete, ale dopravte ty lidi do Vayres." '' :
"Budou tvořit část posádky jmenované tvrze?"
"Ano." ,íi
"Pod velením pana Richona?"
"Ano."
"Ale co tam budou dělat moji lidé, Milosti," ptal se Cauvignac, "jeli ve tvrzi už tři sta mužů?"
"Jste velmi zvědavý."
"Netáži se ze zvědavosti, Milosti, ale z obavy."
"Čeho se obáváte?"
"Bojím se, že budou odsouzeni k nečinnosti, a to by bylo mrzuté. Kdo nechá zrezavět dobré vojsko, nejedná správně."
"Buďte bez starosti, kapitáne, ti nezrezavějí. Za osm dní se bijí."

"Takže mi je zabijí?"
"Pravděpodobně, leda byste znal také tajný prostředek, jak je učinit nezranitelnými."
"Takový prostředek, bohužel, neznám, ale o to mi nejde. Přál bych si, aby mi byli nejprve zaplaceni."
"Copak jste mi neřekl, že jste přijal deset tisíc liber?"
"Ano, ale na svůj účet. Zeptejte se, Milosti, pana Leneta, jenž je mužem pořádku a jistě si vzpomíná na naši úmluvu."
Vévoda se obrátil k Lenetovi.
"Je to pravda, pane vévodo," přisvědčil čestný rádce, "vyplatili jsme panu Cauvignacovi deset tisíc liber na první výlohy. Slíbili jsme mu však sto tolarů za každého muže, až vydá těch deset tisíc liber."
"Takže kapitánovi dlužíme třicet pět tisíc franků?"
"Je to tak, Milosti."
"Dostane je."
"Nemohli bychom si o tom promluvit ihned, pane vévodo?"
"Ne, to není možné."
"Proč?"
"Protože náležíte k našim přátelům a my musíme vyplatit především cizí lidi. Chápete, že pokud máme strach z lidí, musíme jim lichotit."
"Znamenitá zásada, Milosti," poznamenal Cauvignac. "Právě tak, jako je zvykem určit si při pochodu jistou lhůtu."
"Nuže, určeme tedy osmidenní lhůtu," navrhl vévoda.
"Ano, určeme osmidenní lhůtu," opakoval Cauvignac. "A pokud v těchto osmi dnech nezaplatíme?" tázal se Lenet.
"Tak se opět stanu pánem své setniny," odpověděl Cauvignac.
"To je správné," řekl de la Rochefoucauld.
"A naložím s ní podle libosti."
"Ovšem, vždyť bude vaše."
"A přece" chtěl něco namítat Lenet.

"Co na tom," přerušil ho vévoda, "budemeli je mít zavřené ve Vayres."
"Nemám rád obchody takového druhu," namítl Lenet a potřásal hlavou.
"A přece jsou v Normandii obyčejem," řekl Cauvignac. "Říká se jim ,prodeje se zpětnou koupí'."
"Domluveno tedy?" tázal se vévoda.
"Ano," odpověděl Cauvignac.
"Kdy odejdou vaši lidé?"
"Ihned, jakmile poručíte."
"Tak tedy poroučím."
"V tom případě už odešli, Milosti."
Kapitán seběhl na ulici, řekl Ferguzonovi do ucha dvě slova a Cauvignacova setnina, provázena všemi zvědavci, kteří se kolem ní seskupili, přivábeni jejím podivným vzhledem, se ubírala k přístavu, kde ji očekávaly tři lodě, v nichž se měli dopravit po Dordogně do Vayres, zatímco jejich vůdce, věrný zásadám svobody, se zamilovaným pohledem díval, jak se vzdalují.
Jakmile se vikomtesa vrátila domů, plakala a modlila se.
"Nemohu, bohužel, zachránit jeho čest úplně," hovořila sama k sobě, "ale alespoň ji zachráním zdánlivě. Nechci, aby byl pokořen mocí. Znám ho dobře, zemřel by při obraně. Musí se zdát, že nad ním zvítězila jen zrada. Až se dozví, co jsem pro něho udělala, bude mi žehnat, i když bude poražen."
Uklidněna touto nadějí, povstala, napsala na kus papíru několik slov, která skryla na prsou, a odebrala se k princezně, jež pro ni právě vzkázala, aby s ní šla ošetřit raněné a poskytnout útěchu a peníze vdovám a sirotkům.
Princezna svolala všechny účastníky výpravy, pochválila svým jménem i jménem vévody ĎEnghien statečnost těch, kteří se vyznamenali, a dlouho hovořila s Ravaillym, jenž jí přísahal, že je odhodlán pozítří znovu začít. Položila ruku na rameno Espagnetovi a řekla mu, jak si váží jeho i statečných bordeauxských jako nejsilnějších sloupů své strany. A nakonec rozplamenila obrazotvornost všech tak, že i ti nejskleslejší přísahali odvetu a chtěli ihned táhnout na ostrov SaintGeorge.
"Ne, hned ne," řekla princezna. "Odpočiňte si a pozítří bude navždy váš."
Toto ujištění, pronesené tak pevným hlasem, bylo přijato výkřiky bojovného nadšení a každý z těch výkřiků se hluboko zarýval do srdce vikomtesy de Cambes jako dýka ohrožující život milovaného muže.
"Vidíš, k čemu jsem se zavázala, Kláro?" řekla princezna. "Nyní je na tobě,

abych ty dobré lidi nezklamala."
239

"Nebojte se, madame," odpověděla paní de Cambes. "Splním, co jsem slíbila."
Téhož večera byl v největším spěchu vypraven posel na ostrov SaintGeorge.
vm. "'>'>' '
Když Canolles vykonával druhého dne svoji ranní obchůzku, přistoupil k němu Vibrac a podal mu dopis a klíč, který v noci přinesl neznámý muž. Obě věci zanechal poručíkovi velícímu stráži se slovy, že nemá čekat na odpověď.
Canolles se zachvěl, protože poznal písmo paní de Cambes. Třesoucí se rukou otevřel list a četl:
" Ve svém posledním dopise jsem Vás uvědomila, že bude pevnost SaintGeorge napadena. Dnes Vás upozorňuji, že zítra bude pevnost SaintGeorge dobyta. Jako muži a královskému důstojníkovi Vám nehrozí jiné nebezpečí, než že budete zajat. Postavení slečny Nanon de Lartigues je však zcela jiné a nenávist lidu k ní je tak veliká, že neručím za její život, padneli do rukou bordeauxských. Přimějte ji k útěku, budu jí nápomocna. Za hlavami Vašeho lože, za čalounem se znakem pánů de Cambes, jimž dříve náležel ostrov SaintGeorge, který býval částí jejich panství a který králi daroval nebožtík vikomt de Cambes, můj zesnulý choť, najdete dveře, k nimž Vám posílám klíč. Je to jeden ze vchodů do velké podzemní chodby, která vede pod řekou a ústí v zámku de Cambes. Nechtě touto chodbou uprchnout slečnu Nanon de Lartigues... a pokud ji milujete... prchněte s ní. Za její život ručím svou ctí. '''' ! . ;
Sbohem! ;' ' " ' 'í: ;r ;' '
Jsme vyrovnáni. ..;>
!IJ Vikomtesa de Cambes"
Canolles četl list už po několikáté a při každé řádce se zachvíval zděšením a bledl. Cítil, že ho obklopuje a vládne jím nějaká zvláštní moc. Nemohla by ta podzemní chodba sloužit také k vydání ostrova SaintGeorge nepříteli?
Poručík Vibrac sledoval na guvernérově tváři poslední dojmy, které se na ní odrážely.
"Špatné zprávy, veliteli?" tázal se.
"Ano, zdá se, že nás dnes v noci napadnout."
"Paličáci!" řekl de Vibrac. "Domníval jsem se, že se považují za dostatečně poražené a že o nich nejméně osm dní neuslyšíme."
240

"Snad ani nemusím podotýkat, že vám doporučuji největší bdělost," řekl Canolles.
"Buďte bez starosti, veliteli. Možná se nás pokusí překvapit jako posledně."
"Nevím, ale buďme připraveni na všechno a učiňme stejná opatření jako posledně. Dokončete za mne obhlídku, já se vrátím domů, abych udělil ještě některé rozkazy."
Vibrac zasalutoval a odcházel s onou bezstarostností vojáka, jakou pociťují při nebezpečí lidé setkávající se s ním na každém kroku.
Canolles se odebral domů a dával pozor, aby ho nespatřila Nanon. Pro větší jistotu se uzamkl ve svém pokoji.
V hlavách jeho lůžka byl na čalounu lemovaném zlatou stuhou znak pánů de Cambes. Canolles nadzvedl stuhu, která se oddělila od čalounu, a spatřil obrysy dveří. Otevřel je klíčem, který poslala vikomtesa s dopisem baronovi, a před jeho očima zel otvor vchod do tajné chodby, vedoucí zřejmě směrem k zámku de Cambes.
Canolles chvíli strnule stál a čelo mu zvlhlo potem. Tajemná chodba, jakýeh mohlo být více, ho děsila.
Rozsvítil svíčku a chystal se podívat dovnitř.
Nejprve sestoupil po dvaceti srázných schodech. Potom kráčel po mírném svahu a vnikal hlouběji do podzemí. Brzy nad svou hlavou uslyšel temný hukot řeky, valící své vody do moře.
V klenbě vzniklo několik trhlin, jimiž sem musela v různých dobách vnikat voda, ale tyto pukliny, nepochybně včas zpozorované, byly ucpány jakýmsi druhem cementu.
Hukot valících se vod nad jeho hlavou provázel Canollese asi deset minut. Pak znenáhla umlkal, až se změnil v slabý šum. Konečně i tento šum zanikl a nastalo hrobové ticho. Asi po padesáti krocích chůze v tichu došel Canolles k podobným schodům, po jakých sestoupil do podzemí. Končily nahoře masivními dveřmi, jimiž by nehnulo deset mužů a které chránila před ohněm silná vrstva železa.
"Nyní chápu," řekl si baron. "Budou čekat Nanon u těchto dveří a zachrání ji."
Pak se dal zpáteční cestou pod řekou, vrátil se do své ložnice, připevnil opět stuhu na staré místo a zamyšleně se odebral k Nanon.
, ' . ' Idesátý ' :

'
Nanon se jako obyčejně probírala lístky, dopisy a knihami. Ubohá žena vedla svým způsobem válku pro krále. Jakmile uviděla Canollese, rychle mu podala ruku.
241

"Král přijíždí," zvolala, "a za osm dní jsme mimo nebezpečí."
"Přijíždí stále, jenže naneštěstí nikdy nepřijede," odpověděl Canolles ~se smutným úsměvem.
"Ó, tentokrát mám dobré zprávy, drahý barone. Do týdne je zde."
"Kdyby si pospíšil sebevíc, Nanon, pro nás přece přijde příliš pozdě."
"Co to říkáte?"
"Říkám, že byste udělala lépe, kdybyste místo nadšení nad těmito dopisy a papíry raději pomýšlela na útěk."
"Na útěk? Proč?"
"Protože mám špatné zprávy, Nanon. Chystají se k novému útoku. Tentokrát mohu podlehnout."
"Copak jsme se nedomluvili, příteli, že váš osud je mým osudem?"
"Ne, tak tomu nemůže být. Byl bych příliš slabý, kdybych se měl o vás chvět. Copak vás nechtěli v Agenu upálit, copak vás nechtěli hodit do řeky? Mějte se mnou slitování, Nanon, a svolte k útěku. Vaše přítomnost by mě dohnala k nějaké zbabělosti."
"Můj Bože, Canollesi, vy mě děsíte!"
"Nanon, prosím vás, přísahejte mi, že uděláte všechno, co poručím, budeli na mne podniknut útok."
"Nač ta přísaha?"
"Aby mi dodala sílu k životu. Neslíbíteli mi, že mě slepě uposlechnete, přísahám, že se dám při první příležitosti zabít."
"Ó, všechno, co budete chtít, můj drahý, přísahám to při naší lásce."
"Díkybohu, drahá Nanon, nyní jsem klidnější. Připravte si své nejcennější skvosty. Kde máte své zlato?"
"V bečce pobité železem."
"Mějte všechno připraveno, aby to mohli odnést s vámi."
"Ó, drahý příteli, víte velmi dobře, že pravým pokladem mého srdce není ani zlato, ani skvosty... Neděláte to všechno jen proto, abyste se mě zbavil?"
"Nanon, považujete mě za čestného člověka, že ano? Nuže, ujišťuji vás svou ctí, že to, co dělám, mi vnukl strach z nebezpečí, které vám hrozí."
"Vážně v to nebezpečí věříte?"
"Věřím, že zítra bude ostrov SaintGeorge v rukou bordeauxských."
"Alejak?"
"O tom nic nevím, ale věřím tomu."
"A pokud svolím k útěku?"
"Všemožně se přičiním, abych žil, Nanon, přísahám."
"Vy poručíte, příteli, a já poslechnu," řekla Nanon, podávala Canollesovi ruku a s nadšením na něj pohlížela. Nedbala dvou velkých slz, jež jí zvolna stékaly po tváři.
Baron stiskl Nanoninu ruku a odešel. Kdyby zůstal ještě okamžik, slí

bal by ty dvě perly. Položil však ruku na dopis vikomtesy, který mu dodal sílu k odchodu jako talisman.
Nastal krušný den. Hrozba, že zítra bude ostrov SaintGeorge dobyt, Canollese děsila. Jak? Jaký prostředek použijí? Jakou měla vikomtesa jistotu, že mu to mohla napsat s takovou určitostí? Napadnou ho po vodě, nebo po zemi? Odkud přijde to neviditelné, a přece jisté neštěstí? Bylo to k zešílení.
Celý den Canolles marně čekal na nepřítele. Večer marně napínal zrak a pátral pohledem po planině, hlubokých lesích, po hladině i v zátokách řeky, ale nic neviděl.
Když se nad krajinou snesla noc, osvětlilo se jedno křídlo zámku de Cambes. Poprvé za celou tu dobu, co velel na ostrově SaintGeorge, uviděl v zámeckých oknech světlo.
"Ach, Nanonini zachránci!" řekl si a zhluboka povzdechl.
Jak divnou záhadou je lidské srdce! Canolles už Nanon nemiloval, Canolles zbožňoval paní de Cambes, a přece ve chvíli, kdy se měl od ní odloučit, cítil v duši nesmírnou tesknotu. Když ji měl opustit, ozval se onen zvláštní cit, který choval k té rozkošné ženě, novou silou.
Celá osádka byla připravena na hradbách. Baron, unaven marným zíráním do tmy, naslouchal. Temná noc však byla němá a klid podobný tichu pouště nerušil ani nejmenší zvuk.
Najednou Canollese napadlo, že nepřítel možná vnikne do pevnosti podzemím. Bylo

to však málo pravděpodobné, protože v tom případě by ho nevarovali. Ale rozhodl se chodbu střežit. Dal připravit soudek prachu a doutnák, vybral nejstatečnějšího seržanta se dvěma vojáky, svalil soudek na poslední schod podzemí, zapálil pochodeň a dal ji seržantovi do ruky. Druzí dva stáli vedle něho.
"Vejdeli do chodby tímto podzemím více než šest mužů, vyzvi je, aby se vrátili. Pokud neuposlechnou, zapal doutnák a sval soudek dolů. Jelikož se půda svažuje, skutálí se mezi ně a vybuchne."
Seržant držel pochodeň a oba vojáci stáli nehybně za ním, ozářeni červeným světlem pochodně; u jejich nohou ležel soudek s prachem.
Canolles se vrátil nahoru, uspokojen alespoň po této stránce. Když vstoupil do svého pokoje, uviděl Nanon, která přišla za ním, aby se něco dozvěděla. Dívala se zděšeně na tento zející otvor, o němž nevěděla.
"Ach, můj Bože, kam vedou ty dveře?" tázala se.
"Do podzemní chodby, kudy uprchnete, drahá Nanon."
"Slíbil jste mi, že nebudete žádat, abych vás opustila, pokud nebudete napaden."
"Znovu to slibuji." !
"Kolem ostrova je úplné ticho a klid, příteli."
"Vše se zdá klidné i uvnitř pevnosti, že ano? A přece je dvacet kroků

od nás soudek s prachem a vedle stojí muž s pochodní. Kdyby pochodeň přiblížil k soudku, nezůstane v celé pevnosti kámen na kameni. A přece je všechno klidné, viďte, Nanon?"
Mladá žena zbledla.
"Děsíte mě."
"Nanon, zavolejte své služebné, ať sem přijdou s vašimi skvosty, a komorník ať přinese vaše zlato. Snad jsem se mýlil, možná se dnes v noci nic nestane. Ale na tom nesejde, buďme připraveni."
"Kdo je to?" zvolal seržant v podzemí. v
Odpověděl mu jiný hlas, ale bez nepřátelského přízvuku.
"Slyšíte?" zeptal se Canolles. "Jdou pro vás."
"Ještě neútočí, příteli, všude je ticho nechtě mě u sebe, nepřijdou."
Sotva Nanon domluvila, zaznělo ve vnitřním nádvoří třikrát volání:
"Kdo to? Stůj!"
Po třetí výzvě následoval výstřel z muškety.
Canolles přiskočil rychle k oknu a otevřel je.
"Do zbraně!" křičela stráž. "Do zbraně!"
Canolles uviděl v jednom koutě dvora temnou, pohybující se masu. Byl to nepřítel hrnoucí se sem nízkými, klenutými dvířky, vedoucími do sklepení, které sloužilo jako dřevník. Patrně tam byl tajný východ jako u hlav Canollesova lůžka.
"Jsou tady!" křičel baron. "Pospěšte si, už jdou!"
Vtom odpovědělo dvacet výstřelů ráně, kterou vypálila hlídka. Dvě nebo tři kulky rozbily sklo v okně, jež Canolles zavřel.
Obrátil se. Nanon klečela na kolenou. Spojovacími dveřmi přiběhly služebné a její lokaj.
"Rychle, Nanon, nesmíme ztratit ani okamžik!" volal Canolles. "Pojďte, pojďte!"
Uchopil mladou ženu do náruče, nadzvedl ji jako pírko a běžel s ní do podzemí, přičemž křičel na její lidi, aby ho následovali.
Seržant s pochodní stál na svém místě. Oba jeho druhové čekali připraveni vystřelit na skupinu, v jejímž středu stál náš starý známý Pompejus.
"Ach, pane de Canolles," volal na barona, "řekněte jim přece, že jsme lidmi, které očekáváte! K čertu, takhle se s přáteli nežertuje!"
"Svěřuji vám madame, Pompeje," řekl Canolles. "Někdo, koho znáte, se mi za ni zaručil svou ctí, vy mi za ni ručíte hlavou."
"Ano, ano, ručím za všechno," odpověděl Pompejus.
"Canollesi!" křičela Nanon a křečovitě se ho držela. "Slíbil jste mi, že půjdete se mnou."
"Slíbil jsem, že budu hájit SaintGeorge, pokud bude stát kámen na kameni, a svému slibu dostojím."
A aniž dbal na Nanonin zoufalý odpor, prosby, pláč a křik, odevzdal ji

Pompejovi, jenž ji za pomoci lokajů paní de Cambes i jejího vlastního služebnictva odvlekl do hloubi země.
Canolles němě pohlížel za tím sladkým, bílým zjevem, který po něm vztahoval

ruce. Najednou si uvědomil, že má být jinde. Rozběhl se vzhůru po schodech a volal na vojáky, aby ho následovali.
V ložnici stál poručík de Vibrac, bez klobouku, bledý a s mečem v ruce.
"Veliteli, nepřítel..." křičel na Canollese. "Nepřítel...!"
"Vím to."
"Co máme dělat?"
"Parbleu! Zbytečná otázka, dáme se zabít."
Canolles se řítil na dvůr. Cestou uviděl zákopnickou sekeru a chopil sejí.
Na nádvoří se to hemžilo nepřítelem. Šedesát vojáků posádky, sražených do hloučku, se pokoušelo hájit dveře guvernérova obydlí. Stranou na hradbách byla slyšet střelba a křik, oznamující, že se na všech stranách bojuje.
"Veliteli! Veliteli!" volali vojáci, když spatřili Canollese.
"Ano, zde je velitel, který s vámi přichází zemřít. Odvahu, přátelé, odvahu! Protože nad vámi nemohli zvítězit, zmocnili se vás zradou."
"Ve válce je všechno dobré," řekl posměšně Ravailly, jenž s rukou v pásce povzbuzoval své lidi, aby zajali Canollese. "Vzdej se, barone, vzdej se! Nabízíme ti výhodné podmínky."
"Ach, to jsi ty, Ravailly?" zvolal Canolles. "Myslel jsem, že jsem ti splatil svůj dluh přátelství. Nejsi spokojen? Počkej..."
Skočil o několik kroků dopředu a hodil sekerou, kterou měl v ruce, s takovou silou po Ravaillym, že rozťal důstojníkovi městské milice, stojícímu vedle kapitána navailleských, přilbu i krunýř, a důstojník klesl mrtvý na zem.
"Hrome!" zaklel Ravailly. "Tak odpovídáš na naše zdvořilé chování? Měl bych už znát tvoje způsoby... Je vzteklý, přátelé, palte na něj! Palte!"
Po tomto rozkazu zahřměly z nepřátelských řad výstřely a vedle Canollese padlo pět nebo šest mužů.
"Palte!" velel nyní baron. "Palte!"
Odpověděly však sotva tři nebo čtyři muškety. Canollesovi vojáci, překvapeni ve chvíli, kdy to nejméně očekávali, a zmateni tmou, ztratili odvahu.
Baron viděl, zeje vše ztraceno.
"Vejděte dovnitř," volal na Vibraca, "vejděte tam i se svými lidmi! Zatarasíme se a nevzdáme se, dokud nás nedobudou útokem."
"Palte!" opakovaly jiné hlasy Espagnetův a Rochefoucauldův. "Vzpomeňte si na mrtvé kamarády, kteří volají o pomstu. Palte!"

244
245

Bouře výstřelů znovu zahřměla kolem Canollese, aniž ho zasáhla, ale po druhé zdecimovala jeho hlouček.
"Zpátky! Ustupte!" křičel de Vibrac.
"Hrr na ně!" křičel Ravailly. "Kupředu, přátelé! Kupředu!"
Nepřátelé vyrazili vpřed. Asi s deseti muži Canolles zadržel útok. Zdvihl pušku mrtvého vojáka, obrátil ji a používal ji jako kyj.
Jeho lidé vběhli do domu. Baron s Vibracem je následovali.
Opřeli se o dveře, které se jim přes odpor útočníků podařilo přirazit, a uzavřeli je ohromnou železnou tyčí.
Okna byla zamřížovaná.
"Sekery, páky, dělo, jeli třeba!" křičel hlas vévody de la Rochefoucauld.
"Dostaneme je živé, nebo mrtvé!"
Následovala strašlivá palba. Dvě nebo tři koule provrtaly dubové dveře a jedna z nich zasáhla Vibraca do stehna.
"Na mou věru, veliteli, dostal jsem zaplaceno, můj účet je vyrovnán. Nyní je řada na vás, mě se to už netýká."
A ulehl u zdi, protože se už nemohl udržet na nohou.
Canolles se rozhlédl kolem sebe. Ještě dvanáct mužů bylo schopno se bránit. Seržant, jenž hlídal s pochodní v ruce v podzemí, byl mezi nimi.
"Pochodeň, kde máš pochodeň?" tázal se Canolles.
"Odhodil jsem ji vedle soudku."
"Hoří ještě?"
"Zajisté."
"Dobrá! Vyveď všechno mužstvo zadními dveřmi a okny. Vyjednej pro ně i pro sebe co nejlepší podmínky. Ostatní je moje věc."
"Ale, pane guvernére "
"Poslechni!"
Seržant svěsil hlavu a pokynul vojákům, aby ho následovali. Ve chvilce všichni zmizeli. Pochopili Canollesův úmysl a nechtěli s ním vyletět do povětří.

Canolles slyšel, jak rozbíjejí dveře sekerami. Střelba pokračovala. Střílelo se nazdařbůh i do oken, za nimiž mohli čekat obležení v záloze.
Najednou dveře povolily a ke Canollesovi dolehl křik davu, valícího se s divým jásotem dovnitř.
"Jen se radujte," šeptal baron, "do pěti minut se váš vítězný křik změní v zoufalé vytí."
A hnal se do podzemní chodby.
Ale na soudku s prachem seděl mladý muž s hlavou skloněnou v dlaních. U jeho nohou hořela pochodeň.
Když zaslechl Canollesův krok, pozvedl hlavu a baron poznal paní de Cambes.
"Ach, konečně jste tady!" zvolala a povstala.
"Kláro," zděsil se Canolles, "co tu chcete?"
246

"Zemřít s vámi, chceteli zemřít."
"Jsem zneuctěn, ztracen, nezbývá mi nic jiného než zemřít."
"Jste zachráněn a slavný, zachráněn mnou."
"Zničen vámi...! Slyšíte je? Přicházejí, jsou zde. Kláro, prchněte touto chodbou! Máte sotva pět minut času, ale to vám stačí."
"Nepřehnu, zůstanu."
"Víte, proč jsem sem sestoupil? Víte, co jdu udělat?"
Paní de Cambes zvedla pochodeň a přiblížila ji k soudku.
"Tušila jsem to," odpověděla.
"Kláro!" vykřikl Canolles v hrůze. "Kláro!"
"Řekněte ještějednou, že chcete zemřít, a zemřeme spolu."
Bledá tvář vikomtesy vyjadřovala tak pevné odhodlání, že Camolles pochopil, že udělá, co řekla. Zarazil se.
"Co tedy chcete?" zeptal se.
"Chci, abyste se vzdal."
"Nikdy!"
"Čas kvapí, vzdejte se. Nabízím vám život, nabízím vám čest, omluvím vás, že jste byl zrazen."
"Nechtě mě tedy uprchnout položím k nohám krále svůj meč a budu ho prosit o příležitost k pomstě."
"Neuprchnete."
"Proč?"
"Protože už tak nemohu žít, protože nemohu žít bez vás miluji vás."
"Vzdávám se, vzdávám se!" vykřikl Canolles a vrhl se k nohám paní de Cambes.
"Ó, tentokrát je můj," šeptala si vikomtesa, "a nikdo mi ho už nevezme."
Je podivné, jak rozdílně, ale snadno vysvětlitelně působila láska na obě ty ženy.
Zdrženlivá, jemná a nesmělá paní de Cambes se stala odhodlanou, smělou a odvážnou.
Rozmarná a pánovitá Nanon se stala nesmělou, jemnou a zdrženlivou.
Bylo to proto, že paní de Cambes cítila, zeje Canollesem stále více milována, a Nanon zase pozorovala, jak Canollesovy lásky den po dni ubývá.
desátý
Druhý návrat armády princů do Bordeaux se nepodobal prvnímu. Tentokrát všichni sklízeli vavříny, dokonce i přemožení.
Jemnocit paní de Cambes přidělil jejich velkou část i Canollesovi, jenž byl, sotva se stačil usmířit se svým přítelem Ravaillym, kterého málem
247

L

dvakrát zabil, obklopen jako veliký kapitán a bylo mu blahopřáno jako statečnému vojínovi.
Předvčerejší poražení a obzvlášť ti, kteří v boji utržili nějaké poranění, měli na tehdejší vítěze zlost, ale Canolles byl tak milý, krásný a prostý a snášel tak vesele a zároveň důstojně svoje zajetí. Neustále ho obklopoval kroužek nově získaných přátel. Vojáci i důstojníci navailleského pluku ho tak vychvalovali jako svého kapitána i jako guvernéra ostrova SaintGeorge, že bordeauxští brzy zapomněli. Měli ostatně na starosti jiné věci.
Pan de Bouillon dorazil do města druhého dne a přinesl spolehlivé zprávy, že král přijede do osmi dnů do Libournu.
Paní de Condé zmírala touhou spatřit Canollese. Dívala se na něj ukrytá za záclonou okna a shledala, že má podmaňující vzhled, skutečně odpovídající tomu,

co o něm přátelé i nepřátelé vyprávěli.
Paní de Tourville odporovala mínění princezny a tvrdila, že mu chybí jemnost. Lenet se o něm vyjádřil, zeje to velmi dvorný muž, a pan de la Rochefoucauld se spokojil se slovy:
"Ach, tady je hrdina!"
Vykázali baronovi byt ve veliké městské pevnosti v zámku Trompette. Ve dne měl dovoleno procházet se po městě, vyřizovat si své záležitosti nebo se bavit. Když se troubila večerka, musel se vrátit do svého bytu. Dal čestné slovo, že se nepokusí o útěk a že si nebude s nikým dopisovat.
Než se však k tomu zavázal, vyžádal si dovolení, aby mohl napsat několik řádek. Jakmile obdržel svolení, poslal Nanon tento dopis:
"Jelikož jsem zajatcem na čestné slovo v Bordeaux, kde se mohu volně pohybovat, ale mám zakázáno dopisovat si s vnějším světem, píši Vám jen těchto několik řádek, drahá Nanon, abych Vás ujistil o svém přátelství, o němž byste mohla jinak pochybovat. Spoléhám na Vás, že budete u krále i královny hájit mou čest.
Baron de Canolles "
Z těchto mírných podmínek zajetí vysvítá vliv paní de Cambes.
Prvních šest dnů Canolles strávil jen tím, že chodil na hostiny, které pořádali na jeho počest jeho přátelé. Viděli ho stále s Ravaillym, jenž se procházel s levou rukou zavěšenou do Canollesova rámě a s pravou v pásce. Když bubeník bubnoval a bordeauxští odcházeli na nějakou výpravu nebo se sbíhali k nějakému shluknutí, potkávali Canollese vedoucího se s Ravaillym nebo se procházejícího s rukama založenýma na zádech, zvědavého a usměvavého.
Paní de Cambes viděl od svého příchodu jen několikrát a sotva s ní promluvil. Zdálo se, že vikomtese stačí, když Canolles není u Nanon, a že je šťastná vědomím, že ho má nablízku.

Jemně si jí postěžoval v dopise.
Nenápadně zařídila, aby byl pozván do jedné nebo dvou rodin ve městě. Dokonce udělala ještě více svým jemnocitem milující ženy, který oči nevidí, ale srdce vycítí. Baron byl vyrozuměn Lenetovým prostřednictvím, že může přijít složit poklonu paní de Condé, a krásný zajatec se tu objevil několikrát, přičemž hovořil a koketoval s princezninými dvorními dámami.
Ostatně nebylo člověka, jenž by se staral méně o politické záležitosti než Canolles. Vidět paní de Cambes, vyměnit s ní několik slov, spatřit její úsměv, podat jí ruku, když vstupovala do vozu, nabídnout jí v kostele svěcenou vodu, přestože byl hugenotem, to pro něj bylo velikou událostí dne, o níž v noci přemýšlel.
Po nějakém čase však zajatci toto rozptýlení nestačilo. Zároveň pochopil neobyčejnou jemnost paní de Cambes, jež se bála více o Canollesovu čest než o svou vlastní, a snažil se zvětšit okruh svých zábav. Začal tím, že se bil s důstojníkem posádky a dvěma měšťany, čímž vždy strávil několik hodin. Jelikož však jednomu svému protivníkovi vyrazil zbraň z ruky a druhé dva zranil, brzy se mu tohoto druhy zábavy nedostávalo, protože měl málokdo chuť sloužit mu takto k ukrácení dlouhé chvíle.
Jednou nebo dvakrát zkusil svoje štěstí u dam, což ostatně nebylo nic divného. Canolles byl totiž hezký hoch a od doby, co byl zajatcem, se stal ještě zajímavější. O jeho zajetí se mluvilo celé tři dny a čtvrtý den ráno, tedy skoro tak dlouho jako o uvěznění princů.
Jednou ráno, když baron doufal, že uvidí v kostele paní de Cambes, která však z obavy ze setkání nepřišla, podal Canolles, stojící věrně na svém obvyklém místě u sloupu, svěcenou vodu roztomilé, hezké dámě, kterou dosud nikdy neviděl. Nebyla to jeho vina, ale vina vikomtesy de Cambes kdyby přišla, nemyslel by na nikoho jiného, měl by oči jen pro ni apodal by svěcenou vodu jenjí.
Téhož dne, když si Canolles marně lámal hlavu, kdo asi byla ta krásná bruneta, mu přinesli pozvání na večer ke generálnímu prokurátorovi Lavieovi k témuž muži, jenž chtěl zabránit vjezdu princezny do Bordeaux a jenž byl jako opora královské autority skoro stejně nenáviděn jako pan ĎÉpernon. Canolles, který čím dál více toužil po zábavách, přijal pozvání s povděkem a v šest hodin se dostavil k prokurátorovi.
Moderním lvům se bude zdát ta hodina nevhodná, ale tehdy se obědvalo v poledne, a pak měl pro to baron ještě ten důvod, že musel být nejpozději v půl desáté v Trompette. Kdyby se k prokurátorovi nedostavil první, nezbylo by mu víc času, než se objevit a hned zase jít.
Vkročil do salónu a vykřikl radostí. Paní Lavieová to byla ta krásná, roztomilá bruneta, jíž ráno tak dvorně podal svěcenou vodu.
Canolles byl uvítán jako osvědčený roajalista. Sotva byl představen, zahrnovali ho poctami a lichotkami, které by byly schopny omámit i Jed

249
248

noho ze sedmi řeckých mudrců. Přirovnávali jeho obranu při prvním útoku k obraně Horatia Kokla a jeho porážku k dobytí Tróje Odysseovou chytrostí.
"Drahý pane de Canolles," řekl prokurátor, "vím z dobrého pramene, že se o vás mnoho mluvilo u dvora a že vám vaše statečná obrana dopomohla ke slávě. Vím rovněž, že královna přísahala, že vás vymění ihned, jakmile sejí k tomu naskytne příležitost, a že se vrátíte do služby v hodnosti generála nebo brigádníka. Chcete být vyměněn?"
"Na mou věru, pane," odvětil baron a plamenným pohledem spaloval paní Lavieovou, "přísahám, zeje mým nejvřelejším přáním, aby královna příliš nespěchala. Musela by mě vyměnit za výkupné nebo za dobrého důstojníka nechci jí způsobit zbytečná vydání a nejsem hoden této cti. Počkám, až Její Veličenstvo dobude Bordeaux, kde se mi nevede zle. Pak mě dostane zadarmo."
Paní Lavieová se líbezně usmála.
"Hrome," řekl její manžel, "mluvíte o své svobodě velmi vlažně, barone!"
"Proč bych pro ni horoval?" odpověděl Canolles. "Myslíte si snad, že by mi bylo příjemné vstoupit znovu do činné služby, kde jsem každodenně vystaven nebezpečí, že zabiji některého ze svých přátel?"
"Ale jaký tu vedete život?" pokračoval generální prokurátor. "Život nedůstojný muže vašich vlastností. Zbaven veškeré činnosti, každého podnikání, nucen přihlížet, jak jiní slouží své věci, zatímco vy, neužitečný a přehlížený, tady chodíte se založenýma rukama. Takové postavení vás určitě tíží."
Canolles pohlédl na paní Lavieovou, jež mu oplatila pohled.
"Ach ne," odpověděl, "to se mýlíte. Nenudím se zde ani trochu. Vy se zabýváte politikou, což je velmi nudné, já však láskou, což je velmi zábavné. Jedni jste královninými služebníky, druzí princezninými, ale já se neváži výhradně na žádnou vládkyni, jsem totiž otrokem všech žen."
Tato odpověď byla shledána vkusnou a domácí paní vyjádřila svůj úsudek úsměvem. Utvořily se kroužky hráčů. Canolles se také pustil do hry. Paní Lavieová se přidala proti svému muži, jenž prohrál pět set pistolí.
Následujícího dne, neznámo na čí popud, se před domem pana Laviea shlukl rozzuřený lid. Jeden z princových přívrženců, fanatičtější než ostatní, navrhl, aby mu šli vytlouci okna. Když byla rozbita, další navrhl, aby zapálili dům. Už běželi pro pochodně, když přispěchal Canolles s oddílem navailleského pluku, odvedl paní Lavieovou do bezpečí a vysvobodil jejího manžela z rukou asi dvanácti zuřivců, kteří ho chtěli alespoň oběsit, když ho nemohli upálit.
"Nuže, pane, vy muži činu," řekl baron generálnímu prokurátorovi, ce
250

lemu zsinalému strachem, "co nyní soudíte o mé nečinnosti? Nečiním lépe, že nic nedělám?"
A vrátil se do svého bytu, protože uslyšel troubit večerku. Na stolku našel dopis, při jehož spatření mu začalo srdce prudčeji bít. Poznal písmo paní de Cambes.
Chvatně dopis otevřel a četl:
" Čekejte zítra v šest hodin večer v kostele Karmelitánů a usedněte do první zpovědnice vlevo od vchodu. Dveře najdete otevřené. "
"Vida," pomyslel si baron, "to je originální nápad!" Dopis obsahoval doušku:
"Nehonoste se tím, kde jste byl včera a dnes. Bordeaux není roajalistickým městem. Nezapomínejte na to a uvažujte o tom, jaký osud by bez Vaší pomoci stihl generálního prokurátora. "
"Žárlí," řekl si Canolles, "žárlí. Udělal jsem dobře, že jsem šel včera a dnes k panu Lavieovi."
;<;.,.; ií. XL ..r :
Je nutné říci, že Canolles prožil od svého příchodu do Bordeaux všechna muka nešťastné lásky. Viděl, jak je vikomtesa hýčkaná, jak ji ustavičně obklopuje hlouček ctitelů, jak jí všichni lichotí a on se k ní téměř nemohl přiblížit a jedinou jeho útěchou bylo, když se mu podařilo zachytit Klářin kradmý pohled. Po podzemní scéně, po vřelých slovech vyměněných mezi ním a vikomtesou v tom vrcholném okamžiku, mu nynější stav věcí připadal nejen vlažný, nýbrž přímo ledový. Ale protože cítil, že pod tím ledem plane hluboká, opravdová láska, vžil se do svého postavení nejnešťastnějšího ze šťastných milenců. Díky čestnému slovu, kterým se zavázal, že si mimo město nebude s nikým dopisovat, odstranil Nanon do koutka svědomí, určeného pro výčitky lásky.

Jelikož neměl o mladé ženě žádné zprávy, byl ušetřen nepříjemnosti, kterou působí vnitřní boj, totiž živá vzpomínka na ženu, jíž jsme nevěrní, a netrpěl příliš výčitkami svědomí.
Občas, ve chvílích, kdy tvář mladého muže ozařoval nejveselejší úsměv, kdy jeho ústa pronášela duchaplná, bezstarostná slova, mu náhle přes čelo přelétl mráček a Canolles si povzdechl. Ten vzdech platil Nanon a ten mráček to byla vzpomínka na zašlé doby, vrhající svůj stín na přítomnost.
Paní de Cambes tyto okamžiky smutku neušly. Její oko vidělo do hlou

bi Canollesova srdce, a proto přemýšlela o tom, že takto nemůže ponechat mladého muže sobě samému. Mezi starou láskou, která dosud úplně nevyhasla, a novou vášní, která se mohla zrodit, mohl vnést přebytek jeho ohnivosti, jindy stravovaný vojenskou činností a starostmi jeho postavení, opačné živly do té čisté lásky, jakou mu chtěla vnuknout. Chtěla získat především čas, až by vzpomínka na její romantická dobrodružství, která vzbudila zvědavost princeznina dvořanstva, vymizela z jejich paměti. Snad nejednala dobře; možná, že kdyby se ke své lásce přiznala, docílila by toho, že by její zabývali méně nebo alespoň ne tak dlouho.
Ale ze všech nejpozorněji sledoval postup její tajné vášně Lenet. Už před nějakým časem jeho pozorovatelské oko rozpoznalo, že ta láska existuje, ale neznal její předmět a nevěděl, jeli opětována. Jen paní de Cambes, někdy rozechvěná a nerozhodná, jindy opět silná a odhodlaná, ale skoro vždy lhostejná ke všem radovánkám, se zdála mít ránu v srdci. Horlivost, kterou dříve jevila pro válku, náhle pohasla. Už nebyla rozechvěná ani odhodlaná. Chodila zamyšlená, plakala nebo se usmívala bez příčiny, jako by její rty a oči odpovídaly variacím její mysli a dojmům ducha. Tato změna se datovala ode dne, kdy byl Canolles zajat, protože nebylo pochyb, že on je předmětem této lásky.
Lenet byl ostatně nakloněn podporovat lásku, jež mohla dát jednou princezně tak statečného obránce.
Pan de la Rochefoucauld snad docílil ve zkoumání srdce paní de Cambes ještě větších pokroků než Lenet, ale jeho pohyby, oči i ústa říkaly právě jen tolik, kolik jim dovolil vyslovit, takže by nemohl nikdo tvrdit, jestli vikomtesu miluje, nebo nenávidí. Ke Canollesovi se choval, jako by neexistoval. Nemluvil o něm a nepohlédl na něho. Ostatně se věnoval více než kdy jindy válečnictví. Považoval se za hrdinu a v této domýšlivosti ho podporovala jeho neobyčejná odvaha a pravá vojenská obratnost. Jeho důležitost vzrůstala.
Pan de Bouillon, chladný, uzavřený počtář, naopak znamenitě sloužil politice svými záchvaty pakostnice, které se mnohdy dostavovaly tak vhod, že se o jejich existenci pochybovalo. Stále vyjednával a co nejvíce se přetvařoval. Protože si nemohl zvyknout na rozdíl mezi Mazarinem a kardinálem Richelieuem, neustále se bál o svou hlavu, o kterou málem přišel na témže popravišti jako CinqMars a kterou si vykoupil tím, že vydal své město Sedan a vzdal se hodnosti vládnoucího knížete.
Město samé bylo unášeno proudem volných mravů, který se na ně valil ze všech stran. Jelikož byli bordeauxští mezi dvěma ohni, mezi dvěma mrtvými, mezi dvěma zříceninami, byli si tak málo jisti zítřkem, že si museli oslazovat nejistou existenci, která mohla počítat budoucnost jen na vteřiny.
Vzpomínalo se na La Rochelle, zpustošenou už Ludvíkem třináctý, a na to, jak Anna Rakouská obdivovala tento válečný úspěch. Proč by bor

deauxští nedopřáli nenávist a ctižádost této vladařce druhého vydání La Rochelle?
Zapomínali však, že ten, jenž se bral svou cestou přes nejvyšší hlavy a vysoké zdi, byl mrtev a že kardinál Mazarin byl sotva stínem kardinála Richelieua.
Každý si tedy popustil uzdu a tato závrať se Canollese zmocňovala stejně jako ostatních. Měl totiž chvíle, kdy o všem pochyboval, a v takových záchvatech skepticismu pochyboval i o lásce paní de Cambes. Tu v jeho srdci rostla Nanon, něžnější a oddanější už svou nepřítomností. Kdyby se v těchto chvílích objevila před jeho zrakem, padl by jí k nohám, tak nestálou měl povahu.
V takovém zmatku a spleti myšlenek, což mohou pochopit pouze srdce kolísající mezi dvěma láskami, obdržel Canolles dopis vikomtesy de Cambes. Rozumí se samo sebou, že každá jiná myšlenka v okamžiku zmizela. Po přečtení dopisu nechápal, jak kdy mohl milovat jinou ženu než paní de Cambes; když si jej přečetl znovu, věřil, že nikdy nemiloval nikoho jiného nežji.
Canolles prožil jednu z těch horečných nocí, jaké zároveň rozpalují i uklidňují. Štěstí je totiž protiváhou nespavosti. Ačkoliv celou noc nezamhouřil oči, byl už

časně ráno na nohou.
Je dostatečně známo, jak zamilovaní tráví čas předcházející dostaveníčku: neustále se dívají na hodiny, pobíhají sem a tam a vrážejí do svých nejdražších přátel, které nepoznávají.
V určenou hodinu byl už v kostele po dvacáté přistoupil ke zpovědnici. Byla otevřená. Barevná skla chrámových oken propouštěla paprsky zapadajícího slunce a celý vnitřek kostela byl ozářen tím tajemným světlem, tak milým pro ty, kdo se modlí, i pro ty, kdo milují.
Canolles by dal rok života za to, aby v té chvíli nepřišel o své naděje. Rozhlédl se kolem sebe, aby se ujistil, zeje zde sám, a prohlédl všechny postranní kaple. Když se přesvědčil, že ho nemůže nikdo vidět, vešel do zpovědnice a zavřel za sebou.
dvanáctý
Za chvilku se ve dveřích, před nimiž nechala stát na stráži Pompeja, objevila vikomtesa, zahalená tmavým, širokým pláštěm. Rovněž se ujistila, že nemůže být spatřena, a poklekla na klekátko zpovědnice.
"Konečně jste to vy, madame," šeptal Canolles. "Konečně jste se nade mnou slitovala."
"Bylo to nutné, ženete se do záhuby," odpověděla Klára, celá zmatená, že pronesla na božím místě sice zcela nevinnou, ale přece jen lež.
"Mám tedy za štěstí vaší přítomnosti děkovat pouhému citu slitová
253

ní? Ó, madame, zajisté uznáte, že jsem měl právo očekávat od vás něco víc."
"Mluvme vážně," řekl vikomtesa a marně se snažila dodat svému chvějícímu se hlasu pevnost. "Opakuji, že se ženete do záhuby, když chodíte k panu Lavieovi, zapřísáhlému nepříteli princezny. Včera se to dozvěděla paní de Condé od vévody de la Rochefoucauld, jenž ví všechno, a polekala mě těmito slovy: ‚Mámeli se obávat spolčování našich zajatců s naším nepřítelem, budeme nuceni přísně zakročit tam, kde jsme se dosud chovali příliš shovívavě. Napjatá situace vyžaduje rázné jednání. Jsme připraveni toto rozhodnutí nejen učinit, nýbrž jej i uskutečnit.'"
"Nejsem rytířem Její Výsosti, madame," odpověděl Canolles, "ale vaším. Vzdal jsem se vám, jen vám, víte, za jakých okolností a podmínek."
"Nemyslím, že byly mezi námi domluveny podmínky."
"Ústy snad ne, ale srdcem. Ach, madame, přiznejte upřímně, že po tom, co jste mi řekla, po štěstí, po nadějích, které jste ve mně vzbudila... jste byla velmi krutá."
"Příteli, vyčítáte mi, že jsem se starala o vaši čest stejně jako svoji vlastní? Copak nechápete musím se vám k tomu přiznat, stejně byste to uhodl že jsem trpěla jako vy, víc než vy, protože jsem neměla sílu snášet to utrpení? Vyslechněte mě a ať má slova, vycházející z hloubi mého srdce, promluví k vašemu srdci. Příteli můj drahý, řekla jsem vám, že jsem trpěla víc než vy, protože mě mučila obava, strach, který vy mít nemůžete vždyť víte, že nemiluji nikoho jiného než vás. Vy však želíte té, jíž zde není, a do vašich snů o budoucnosti se mísí naděje, které se mě netýkají."
"Madame, dovoláváte se mé upřímnosti, budu s vámi tedy mluvit otevřeně. Ano, když mě zanecháte mým bolestným úvahám, když mě necháte samotného tváří v tvář minulosti, když mě odsuzujete k bloudění po krčmách a hernách s hlupáky, dvořícími se svým malým městkám, když se mi váš pohled vyhýbá nebo když mě necháte tak draze si vykupovat vaše jediné slovo, jediný pohled, jehož snad nejsem hoden, tu lituji a zlobím se, proč jsem nezemřel v boji, a vytýkám si, že jsem se vzdal... ano, pociťuji lítost a výčitky svědomí."
"Výčitky svědomí?"
"Ano, madame, výčitky, protože jako že na tomto svatém místě sídlí Bůh, před nímž vám říkám, že vás miluji, tak je pravdou, že existuje žena, která pláče a naříká, která by za mě dala život a která si myslí, že jsem zbabělec nebo zrádce."
"Ó, pane!"
"Ovšem, madame. Neučinila mě snad tím, čím jsem? Nepřísahal jsem, zeji zachráním?"
"A nezachránil jste ji? Myslím, že ano."

"Pouze před nepřáteli, kteří ji mohli připravit o život, ale ne před ZOUT falstvím jež jí rve srdce, když ví, že jsem se vzdal vám." ,:
Klára svěsila hlavu a vzdychla.
"Ach, vy mě nemilujete..." řekla smutně.
Canolles rovněž povzdechl.

"Nechci vás svádět, pane," pokračovala vikomtesa, "nechci, abyste ztratil přítelkyni, jíž se nevyrovnám, a přece vás také miluji, to víte. Přišla jsem vás požádat o vaši oddanou, výlučnou lásku, přišla jsem vám říct: ‚Jsem volná, zde je má ruka!' Nabízím vám ji, protože nemám nikoho, kdo by se vám rovnal, protože neznám nikoho, kdo by vás předčil."
"Ach, madame," zvolal Canolles, "vy mě unášíte, činíte mě nejšťastnějším z lidí!"
"Ale vy mě nemilujete, pane," řekla smutně.
"Miluji vás, zbožňuji vás! Ani nevíte, jak jsem trpěl kvůli vašemu mlčení, kvůli vaší zdrženlivosti."
"Můj Bože, vy muži nic neuhodnete," odpověděla Klára a zvedla své krásné oči k nebi. "Copak jste nepochopil, že jsem vás nechtěla nechat hrát směšnou úlohu, že jsem nechtěla vzbudit domnění, že kapitulace ostrova SaintGeorge byla domluvenou věcí? Ne, chtěla jsem, abyste mi výměnou nebo vykoupením královnou náležel celý. Nechtěl jste však, bohužel, čekat."
"O, madame, nyní budu čekat! Taková chvíle jako tato, slib pronesený vaším sladkým hlasem, který mi řekne, že mě miluje... a budu čekat hodiny, dny, roky..."
"Vy ještě milujete slečnu Nanon de Lartigues," řekla vikomtesa a potřásla hlavou.
"Madame," odpověděl baron, "lhal bych, kdybych vám řekl, že k ní nechovám vděčné přátelství. Věřte mi a vezměte si mě s tím citem. Dávám vám celou svoji lásku a té je mnoho."
"Nevím, bohužel, jestli ji mám přijmout. Dokazujete, že máte šlechetné, ale také velice milující srdce."
"Poslouchejte mě," pokračoval Canolles, "zemřel bych proto, abych vám ušetřil jedinou slzu, a nechávám bez ustání aniž by mě to dojalo plakat tu, o níž mluvíte. Ta ubohá žena má nepřátele a je proklínána těmi, kdo ji neznají. Vy máte pouze přátele, jste ctěna těmi, kdo vás neznají, a milována těmi, kdo vás znají. Posuďte sama různost těchto dvou citů, z nichž jeden mi přikazuje svědomí a druhý srdce."
"Děkuji, příteli. Možná se však dáváte strhnout mou přítomností a mohl byste toho později litovat. Uvažte svá slova. Počkám na odpověď do zítřka. Chceteli něco vzkázat slečně Nanon de Lartigues nebo za ní jít, jste volný. Sama vás vezmu za ruku a vyvedu z bran města Bordeaux."
"Madame, je zbytečné čekat do zítřka, prohlašuji to s vřelým srdcem,

ale chladnou hlavou. Miluji vás, miluji vás a nikdy nebudu milovat nikoho jiného."
"Ach, díky!" volala vikomtesa, vyzdvihla dřevěnou mřížku zpovědnice a otvorem podávala baronovi ruku. "Má ruka i moje srdce náleží vám."
Canolles uchopil tu ručku a zlíbal ji.
"Pompejus mi dává znamení, že je čas k odchodu," řekla Klára. "Asi budou zavírat kostel. Zítra se dozvíte, co chci pro vás, vlastně pro nás udělat. Zítra budete šťastný, protože budu šťastnájá."
A protože nemohla potlačit cit vábící ji k mladému muži, rychle k sobě přitáhla jeho ruku a políbila špičky baronových prstů. Potom odběhla a zanechala Canollese blaženého jako anděla, jehož nebeská hudba se mu ozývala v srdci.
třináctý
Zatím se král, královna, kardinál a pan de la Meilleraie vydali na cestu, jak řekla Nanon, aby ztrestali odbojné město, které se odvážilo veřejně přidat na stranu princů. Blížili se pomalu, ale jistě. Když dorazili do Libournu, dostavila se ke králi delegace bordeauxských, aby ho ujistila o své úctě a oddanosti. Za nynějšího stavu věci se to ujištění vyjímalo velice prapodivně. Královna také přijala poselstvo z výše své rakouské pýchy.
"Pánové," řekla jim, "pojedeme dále přes Vayres a brzy budeme moci sami posoudit, jeli vaše úcta a vaše oddanost tak upřímná, jak tvrdíte."
Při slově "Vayres" na sebe členové poselstva, patrně zasvěcení do nějaké královně neznámé okolnosti, s nepokojem pohlédli. Anna Rakouská, které nic neušlo, si toho pohledu všimla.
"Jeďme okamžitě do Vayres!" nařídila. "Je to dobrá pevnost, jak nás ujistil vévoda ĎÉpernon. Ubytujeme tam krále." Pak se obrátila ke svému kapitánovi a ke své družině. "Kdo dnes velí ve Vayres?" tázala se.
"Říká se, madame," odpověděl Guitaut, "zeje tam nový guvernér."

"Doufám, že spolehlivý člověk?" stáhla královna obočí.
"Člověk vévody ĎÉpernon."
Královnino čelo se vyjasnilo.
"Jeli tomu tak, jeďme rychle!" zvolala.
"Madame," ozval se vévoda de la Meilleraie, "Vaše Veličenstvo udělá, jak uzná za vhodné, ale domnívám se, že by nebylo dobré postupovat rychleji než vojsko. Vtáhnout do tvrze Vayres s válečnou mocí by působilo velmi účinně. Ať králové poddaní poznají sílu Jeho Veličenstva, to věrné povzbudí a věrolomným vezme odvahu."
"Myslím, že pan de la Meilleraie má pravdu," podotkl kardinál Mazarin.

"A já říkám, že nemá pravdu," odpověděla královna. "Před Bordeaux se nemáme čeho bát. Král je silný sám sebou a ne svým vojskem. Jeho průvod postačí."
Pan de la Meilleraie svěsil hlavu na znamení poslušnosti.
"Ať Vaše Veličenstvo poroučí," řekl, "je královnou."
Anna Rakouská zavolala Guitauta a rozkázala mu, aby shromáždil mušketýry, tělesnou stráž i lehkou jízdu. Král vsedl na koně a postavil se jim do čela. Mazarinova neteř a dvorní dámy zaujaly místa v kočárech.
Královský průvod se dal na pochod k Vayres. Za ním se ubíralo vojsko, a jelikož tam nebylo dále než deset mil, mělo dorazit k Vayres asi o tři hodiny později než král a utábořit se na levém břehu Dordogny.
Králi bylo sotva dvanáct let a už byl roztomilým kavalírem, řídícím obratně a s elegancí svého koně. V celé jeho osobnosti se jevila ona rodová pýcha, která z něho později učinila nejpřísnějšího panovníka v Evropě. Jelikož byl vychován pod královniným dozorem a pronásledován kardinálovým věčným skrblictvím, očekával se zuřivou netrpělivostí den své zletilosti 5. září příštího roku ale už nyní se mezi jeho dětskými vrtochy ukazoval královský rozmar. Z tohoto polního tažení měl velikou radost. Znamenalo pro něj jakési vymanění z postavení pážete, zaučování se kapitánem, zkoušku na krále. Jel tedy hrdě brzy vedle dvířek královnina povozu a zamilovaně pohlížel na paní de Frontenac, do níž prý byl zamilován, brzy v čele svého průvodu, kde rozmlouval s panem Guitautem o polních taženích krále Ludvíka třináctý a hrdinských skutcích nebožtíka kardinála.
Cesta ubíhala a už se jejich zrakům objevily věže a hradby tvrze Vayres. Počasí bylo nádherné, krajina malebná, slunce vysílalo své šikmé paprsky na řeku a to vše zvyšovalo dobrou náladu, takže mohli mít dojem procházky.
Král, který jel mezi maršálkem de la Meilleraie a Guitautem, obhlížel dalekohledem tvrz, kde se nic nehnulo, ačkoli bylo víc než pravděpodobné, že stráže přecházející po hradbách si tohoto skvělého předvoje královské armády všimly a ohlásily jej. Královnin kočár zdvojnásobil rychlost a zaujal místo v první řadě.
"Divím se jedné věci, pane maršálku," řekl Mazarin.
"Které, Milosti?"
"Myslím, že dobří velitelé obyčejně vědí, co se děje v okolí jejich pevností, a že mají vyslat vstříc alespoň delegaci, když se k tvrzi blíží král."
"Ó, obřadnosti!" zvolala královna s hlasitým, nuceným smíchem. "Jděte, to je zbytečné, mně je milejší věrnost."
Maršálek si přiložil k nosu kapesník, aby zakryl svůj úšklebek.
"Opravdu se tam nikdo nehýbe," řekl mrzutě mladý král, pohněván opomenutím pravidel slušnosti, která později utvořila základ k jeho velikosti.

257
256

"Sire," odpověděla Anna Rakouská, "páni de la Meilleraie a Guitaut vám povědí, že první povinností každého guvernéra a obzvlášť v nepřátelské krajině je chovat se tiše, skryt za hradbami, aby nebyl překvapen. Copak nevidíte vlát na tvrzi svůj prapor, prapor Jindřicha čtvrtý a Františka I.?" S pýchou ukázala na ten významný odznak, dokazující oprávněnost její naděje.
Královský průvod pokračoval ve své cestě, a když se přiblížil ještě více, narazili na čerstvý násep, posunutý značně kupředu.
"Ach," divil se maršálek, "zdá se, že zdejší guvernér opravdu rozumí svému řemeslu! Tato přední hlídka je dobře volena a zákop správně vykopán."
Královna vystrčila hlavu z okénka kočáru a král se nadzvedl v třmenech.
Na náspu přecházel na stráži jediný voják, ale jinak zákop vypadal stejně opuštěný a němý jako tvrz.
"Ačkoli nejsem voják," poznamenal Mazarin, "a nevyznám se ve vojenských povinnostech velitele pevnosti, přece mi připadá takový způsob jednání vůči

Veličenstvu podivný."
"Jeďme dále," řekl maršálek, "uvidíme, co se bude dít."
Když se průvod přiblížil na necelých sto kroků k zákopu, stráž se zastavila.
"Kdo tu?" zvolal vojín na stráži.
"Král," odpověděl pan de la Meilleraie.
Anna Rakouská očekávala, že po tomto slově uvidí sbíhat se vojáky, přikvapit důstojníky, spouštět mosty, otvírat brány a blýskat tasené meče.
Nic z toho se však nestalo.
Voják na stráži srazil pravou nohu k levé, zkřížil zbraň a zvolal silným, pevným hlasem:
"Stůj!"
Král zbledl zlostí, Anna Rakouská si hryzla rty, Mazarin zasyčel nějaké italské zaklení, jaké se ve Francii jistě neužívalo, ale které se nemohl odnaučit; maršálek de la Meilleraie se pouze podíval na Jejich Veličenstva, ale jeho pohled mluvil.
"Mám ráda ve svém vojsku opatrnost," pokoušela se královna lhát sama sobě, neboť přes svůj klidný vzhled se v duchu začala znepokojovat.
"Mám rád úctu ke své osobě," zašeptal mladý král a upíral svůj zachmuřený pohled na tu nehybnou stráž.
čtrnáctý
Křik stráže: "Král! Král!", provolávaný několika hlasy spíše jako výstraha než známka úcty, dolehl až dovnitř pevnosti. Na hradbách se obje
258

vil jakýsi muž a celá posádka se seřadila kolem něho. Muž pozvedl svou velitelskou hůl a ihned se ozvalo bubnování do zbraně. Posádka pevnosti vzdala čest a vážně a slavnostně zahřměla rána z děla.
"Hleďme," řekla královna, "vracejí se ke svým povinnostem. Lépe pozdě než nikdy. Kupředu!"
"Odpusťte, madame," řekl maršálek de la Meilleraie, "ale nevidím, že by se otevíraly brány. Pokud se neotevřou, nemůžeme vejít."
"Nejspíš na to zapomínají v ohromení a nadšení, do něhož je uvedla vznešená návštěva, které se nenadali," odvážil se říct jeden z dvořanů.
"Na takové věci se nezapomíná, pane," odpověděl maršálek, obrátil se ke královně a dodal. "Dovolí mi Vaše Veličenstva, abych jim dal radu?"
"Jakou, maršálku?"
"Vaše Veličenstva by se odtud měla s Guitautem a tělesnými gardami na pět set kroků vzdálit a já zatím udeřím s mušketýry a lehkou jízdou na pevnost."
"Kupředu!" odpověděla královna. "Uvidíme, jestli se nám odváží postavit do cesty."
Mladý král nadšeně bodl koně a vyrazil o dvacet kroků vpřed.
Maršálek a Guitaut se přihnali za ním. ;   :
"Zpátky!" zvolala stráž ve svém nepřátelském postoji. , ;,... ' ,,
"To je král!" volala pážata.
"Zpátky!" křičela stráž s hrozivým posuňkem.
Zároveň se na hradbách objevily klobouky a muškety vojáků střežících první zákop.
Odpovědí na tato slova bylo dlouhé, temné zabručení. Pan de la Meilleraie uchopil uzdu králova koně a obrátil ho. Zároveň nařídil královninu kočímu, aby odjel. Obě uražená Veličenstva se vzdálila na tisíc kroků od prvního náspu a družina se rozprchla jako hejna vrabců, do nichž se střelí.
Pak nechal maršálek, jenž se stal pánem situace, krále a královně k ochraně padesát mužů a sám se vrátil s vojskem k opevněním.
Sotva se přiblížil na sto kroků k zákopům, stráž, která začala po odjezdu krále a jeho družiny znovu přecházet odměřeným krokem, se opět zastavila.
"Vezměte polnici, Guitaute, uvažte na špičku meče kapesník a vyzvěte toho drzého velitele, aby se vzdal," řekl maršálek.
Guitaut vztyčil ten odznak míru, chránící hlasatele na celém světě, a blížil se k zákopu.
"Kdo tu?" křičela stráž.
"Parlamentář," odpověděl starý kapitán a mával svým mečem s bílým šátkem na konci.
"Nechtě ho vejít!" nařídil muž, který se prve objevil na hradbách a nyní se dostal na přední pozici krytou chodbou.
Otevřeli bránu a spustili padací most.
259

"Co si přejete?" tázal se vyjednavatele důstojník u brány.

"Mluvit s velitelem," odpověděl Guitaut.
"Zde jsem," ozval se muž vedle něho, který se už dvakrát objevil: jednou na hradbách, po druhé na náspu.
Guitaut si všiml, že ten mužje velmi bledý, ale klidný a zdvořilý.
"Vy jste guvernérem tvrze Vayres?" tázal se.
"Ano, pane."
"A vy odmítáte otevřít brány pevnosti Jeho Veličenstvu králi a královně vladařce?"
"Je mi líto, ale nemohu jednat jinak."
"A co žádáte?"
"Propuštění princů, jejichž věznění ničí a zarmucuje království."
"Jeho Veličenstvo nevyjednává s poddanými."
"Bohužel. To víme, pane, a proto jsme také připraveni zemřít s vědomím, že umíráme ve službě Jeho Veličenstva, třebaže se na pohled zdálo, že s ním válčíme."
"Dobrá," řekl krátce Guitaut, "to je všechno, co jsme chtěli vědět."
Pozdravil dvorně guvernéra, jenž jeho pozdrav opětoval ještě dvorněji, a vzdálil se.
Na baště se nic nehnulo.
Guitaut se vrátil k maršálkovi a sdělil mu výsledek svého poslání.
"Ať jede okamžitě padesát mužů do tohoto městyse " ukázal maršálek rukou na vesnici Isson, "a ihned přinesou všechny žebříky, které tam najdou."
Padesát mužů tryskem odjelo, a jelikož nebylo do vesnice daleko, byli tam ve chvilce.
"A nyní, pánové, sestupte z koní," řekl maršálek. "Polovina vás, ozbrojena mušketami, bude krýt útok, ostatní zlezou hradby."
Přijali rozkaz s jásotem. Tělesné gardy, mušketýři a lehká jízda seskákali rychle z koní a nabíjeli zbraně.
Zatím přikvapilo padesát vojáků zásobovacího oddílu s žebříky.
Na baště byl stále klid. Stráž se procházela sem a tam a na hradbách dosud vyčnívaly hlavně mušket a špičky klobouků.
Králova stráž se dala na pochod. Velel jí sám maršálek. Skládala se z čtyř set mužů, z nichž se polovina chystala zahájit útok na hradby, jak nařídil maršálek, zatímco druhá ji měla chránit.
Král, královna a jejich dvůr sledovali s úzkostí pohyby nečetného vojska. Bylo zjevné, že i sama královna ztratila svou jistotu. Aby lépe viděla, nechala kočár obrátit jednou stranou k hradbám.
Sotva útočníci učinili dvacet kroků, stráž popošla na samý okraj náspu a vykřikla zvučným hlasem:
"Kdo tu?"

"Neodpovídejte!" velel pan de la Meilleraie. "Vpřed!"
"Kdo tu?" křičela opět stráž a chopila se zbraně.
"Kdo tu?" zvolala po třecí a přiložila zbraň k líci.
"Sestřelte toho darebáka!" nařídil maršálek.
Vtom vylétlo z řad královského vojska hejno výstřelů. Voják na stráži zavrávoral, upustil svou mušketu, která se skutálela do příkopu, a s voláním: "Do zbraně!" padl.
Jediná rána z děla odpověděla na toto zahájení nepřátelství. Koule prolétla první řadou, vpadla do druhé a třetí, srazila čtyři vojáky, odrazila se od země a roztrhla břicho jednomu z koní královnina kočáru.
Ve skupině obklopující Jejich Veličenstva zazněl táhlý výkřik zděšení. Král, stržen ostatními, couvl. Anna Rakouská div neomdlela vzteky, Mazarin strachem.
Přeřezali postraňky mrtvému koni a ostatním živým, kteří' se divoce vzpínali a hrozili rozbít vůz. Osm nebo deset gardistů se do něho zapřáhlo a odvezlo královnu z dostřelu dělových kulí.
Guvernér pevnosti zatím odkryl baterii šesti děl.
Když pan de la Meilleraie uviděl baterii, která by mu v několika vteřinách rozprášila jeho tři setniny, uznal marnost svého útoku a dal troubit na ústup.
Tím okamžikem jako by nepřátelské úmysly pevnosti ustaly.
Maršálek se vrátil ke královně a vyzval ji, aby si zvolila některý bod v okolí za svůj hlavní stan. Anna Rakouská označila malý osamělý domek na druhém břehu Dordogny, skrytý v stromoví a podobající se zámečku.
"Zeptejte se," řekla Guitautovi, "komu patří ten dům, a požádejte o pohostinství pro mne!"
Starý kapitán okamžitě odešel, dal se převézt na prámu issonského převozníka a po chvíli se vrátil se zprávou, že tam bydlí jen nějaký správce, který mu sdělil, zeje dům majetkem pana ďÉpernon a zeje Jejímu Veličenstvu k službám.

"Jeďme tedy," poručila královna. "Ale kde je král?"
Zavolali tedy malého Ludvíka XIV, jenž odjel trochu stranou. Obrátil se, a třebaže se snažil skrýt své slzy, přece bylo na první pohled vidět, že plakal.
"Co je vám. sire?" zeptala se královna.
"Nic, madame," odvětilo dítě. "Jednou se stanu králem, doufám, a pak běda těm, kdo mě urazí!"
"Jak se jmenuje zdejší guvernér?" tázala se Anna Rakouská.
Nikdo jí nedovedl odpovědět, nikdo ho neznal.
Zeptali se tedy převozníka, který jim sdělil, že se jmenuje Richon.
"Dobrá," poznamenala královna, "to jméno si zapamatuji."
"Já rovněž," dodal mladý král. ''>>

260
261

patnáctý
Sto mužů královy tělesné stráže se přeplavilo s Jejich Veličenstvy přes Dordognu, ostatní zůstali u pana de la Meilleraie, jenž čekal na ostatní vojsko, aby mohl obléhat Vayres.
Sotva se královna ubytovala v osamělém domku, jehož vnitřní zařízení ji díky Nanonině rozmařilosti příjemně překvapilo, dostavil se k ní Guitaut, aby jí oznámil, že jakýsi kapitán prosí, aby mu prokázala tu čest a povolila mu audienci, jelikož jde, jak tvrdí, o důležitou věc.
"Jak se jmenuje?" zeptala se Anna Rakouská.
"Kapitán Cauvignac, madame." ..'.
"Z mého vojska?"
"Myslím, že ne."
"Zeptejte se tedy, a pokud nenáleží k mé armádě, řekněte mu, že ho nemohu přijmout."
"Prosím Vaše Veličenstvo o odpuštění, že nejsem v této věci s Jejím Veličenstvem zajedno," vmísil se do rozmluvy kardinál Mazarin. "Myslím, že by bylo dobré ho přijmout právě proto, že není z jejího vojska."
"A proč?"
"Z těchto důvodů: jeli to důstojník z vojska Vašeho Veličenstva, může to být jen věrný poddaný, zatímco pokud je to někdo z nepřátelského tábora, nemůže to být nikdo jiný než zrádce. A v nynější době bychom zrádci neměli opovrhovat, madame, mohou nám být velmi užiteční."
"Uveďte ho tedy," řekla královna, Jeli kardinál takového mínění."
Kapitán byl bez meškání uveden. Pozdravil královnu s takovou elegancí a nenuceností, zeji to uvedlo do úžasu. Byla totiž zvyklá působit na ty, kdo před ní předstupovali, opačně.
Změřila si Cauvignaca od hlavy až k patě, ale ten snesl obdivuhodně královský pohled.
"Kdo jste, pane?" tázala se královna.
"Kapitán Cauvignac."
"V čí službě jste?"
"Ve službě Vašeho Veličenstva, přejeli si to."
"Přejeli si to...? Ovšem. Copak je v království jiná služba než královská? Jsou snad ve Francii dvě královny?"
"To rozhodně ne, madame. Ve Francii vládne jen jedna královna, ta. jíž se klaním v nejhlubší pokoře. Je tu však dvojí smýšlení, alespoň se mi tak právě zdálo."
"Co tím chcete říct?" zeptala se Anna Rakouská a svraštila čelo.
"Tím chci říct, madame, že jsem se procházel po okolí a že jsem stál právě na malé vy výšen ině, odkud je rozhled po celém kraji, obdivoval krásu krajiny, která je, jak zajisté Vaše Veličenstvo vidělo, úchvatná, když jsem zpozoroval, že pan Richon neuvítal Vaše Veličenstvo s úctou, jaká
262

mu náleží. To mě utvrdilo v tom, co jsem už ostatně tušil, že totiž ve Francii existují dvě smýšlení: roajalistické aještě jiné, a že pan Richon je přívržencem toho jiného."
Tvář Anny Rakouské se stále více zachmuřovala.
"A vy si myslíte, že jste to viděl?" zeptala se ostře.
"Ano, madame," odpověděl Cauvignac tónem naprosté naivnosti. "Myslím, že jsem dokonce zpozoroval, jak z pevnostních hradeb zahřměl výstřel a dělová koule poškodila spřežení Vašeho Veličenstva."
"Dost! Snad jste mě, pane, nežádal o audienci proto, abyste mi tu vykládal svá

hloupá pozorování?"
"Tak ty jsi nezdvořilá?" řekl si Cauvignac v duchu. "To ti přijde draho." A nahlas řekl: "Ne, madame, prosil jsem o audienci proto, abych vám řekl, že jste velikou královnou a že můj obdiv k vám nemá sobě rovného."
"Ach, opravdu?" řekla královna suše.
"A ta velikost a ten obdiv mě přirozeně přiměly k tomu, že jsem se rozhodl věnovat se službě Vašeho Veličenstva."
"Děkuji," odpověděla královna ironicky, obrátila se ke gardovému kapitánovi a dodala: "Guitaute, dejte toho mluvku vyhnat!"
"Pardon, madame," ohradil se Cauvignac, "není třeba, aby mě vyháněli, půjdu sám. Ale když odejdu, nedostanete Vayres." S roztomilou elegancí pozdravil Její Veličenstvo a otočil se na podpatku.
"Madame," pošeptal královně Mazarin, "myslím, že nejednáte správně, posíláteli toho člověka pryč."
"Zůstaňte a mluvte!" zvolala za ním královna. "Jste zvláštní a zdáte se mi zábavný."
"Vaše Veličenstvo je velmi dobrotivé," odpověděl Cauvignac s úklonou.
"Co jste říkal o vjezdu do Vayres?"
"Řekl jsem, madame, že máli Vaše Veličenstvo dosud v úmyslu, jak se mi ráno zdálo, vejít do tvrze Vayres, považuji za svou povinnost je tam uvést."
"Jakto?" '.: "K
"Mám ve Vayres svých sto padesát mužů." , , i
"Vašich?" .'" ;;:> , . h
"Ano, svých." .' .'' (.
"Nuže?" '
"Postoupím těch sto padesát mužů Vašemu Veličenstvu." ;
"A potom?" "
"Co potom?"
"No co bude dále?"
"Potom myslím, že by v tom byl čert, aby si Vaše Veličenstvo nemohlo dát těmi sto padesáti vrátnými otevřít bránu."
263

Královna se usmála. ; , ' ;
"Ten darebák mu ducha," pomyslela si. '
Cauvignac patrně uhodl tuto lichotivou poklonu, protože se uklonil.
"Kolik potřebujete, pane?" zeptala se královna.
"Můj bože, madame, pět set liber za vrátného tolik služného jim platím."
"Dostanete je."
"A pro mne?" ;.... . , '
"Cože, vy žádáte také něco pro sebe?"
"Byl bych hrdý, kdyby se mi štědrostí Vašeho Veličenstva dostalo nějaké hodnosti."
"A jakou hodnost byste si přál?"
"Rád bych se stal guvernérem v Braune. Je to mým dávným přáním."
"Povoluje se vám to."
"Pak je celá záležitost, až na malou formalitu, odbyta."
"A jaká je ta formalita?"
"Podepsalo by mi Její Veličenstvo tento kousek papíru, který jsem připravil předem, protože jsem doufal, že moje vznešená panovnice přijme moje služby?"
"Jaký papír?"
"Račte číst, madame!"
Cauvignac půvabně zaokrouhlil rámě, uctivě poklekl najedno koleno a podával královně list papíru.
Vladařka Francie četla:
,, V den, kdy vejdu bez jediného výstřelu do tvrze Vayres, vyplatím kapitánovi Cauvignacovi šedesát pět tisíc liber a jmenuji ho guvernérem pevnosti Braune.
Kapitán Cauvignac tedy nemá dostatečnou důvěru v naše královské slovo a chce úpis," řekla královna s potlačovanou zlostí.
"V důležitých záležitostech se mně zdá být úpis tím nejlepším, madame," odpověděl Cauvignac a opět se uklonil. "Verba volant) praví staré přísloví. Slova létají a já byl právě ráčí mi Vaše Veličenstvo odpustit to slovo právě okraden."
"Drzý člověče...!" vykřikla královna. "Jděte!"
"Jdu, ale Vaše Veličenstvo nebude mít Vayres."
Kapitán opakoval tentýž manévr, který se mu už jednou podařil: otočil se na podpatku a kráčel ke dveřím. Tentokrát ho však Anna Rakouská nezavolala zpět.
) Slovní hříčka. Voler znamená francouzsky létat i krást.

"Zadržte toho člověka!" nařídila královna.
Guitaut učinil krok, aby vykonal její rozkaz.
"Odpusťte, madame," řekl Mazarin, "ale myslím, že Vaše Veličenstvo nedělá dobře, dáváli se unést prvním návalem hněvu."
"Proč?" tázala se královna.
"Protože se obávám, aby Vaše Veličenstvo toho muže později nepotřebovalo a nebylo nuceno zaplatit mu dvojnásobně."
"Zaplatíme mu tedy tolik, kolik budeme muset, ale ať ho zatím nespouštějí z očí."
"Ó, to je něco jiného, takové opatření jen schvaluji."
"Guitaute, podívejte se, co se s ním stalo!" poručila královna.
Kapitán odešel a za půl hodiny se vrátil.
"Nuže?" tázala se Anna Rakouská netrpělivě. "Co dělá?"
"Vaše Veličenstvo může být bez starosti," odpověděl Guitaut. "Ten člověk nejeví nejmenší chuť vzdálit se odtud. Vyptával jsem se na něho. Bydlí v nedaleké krčmě mistra Biscarra."
"Vrátil se tedy tam?"
"Ne, madame. Vystoupil na blízké návrší, odkud sleduje přípravy pana de la Meilleraie. To divadlo ho velice zajímá, jak se zdá."
"A ostatní vojsko?"
"Přichází, madame, a chystá se k bitvě."
"Maršálek ihned zaútočí?"
"Myslím, madame, že by bylo lépe neodvažovat se ihned útoku, ale raději vojsku dopřát noc odpočinku."
"Noc odpočinku?" vykřikla Anna Rakouská. "Královská armáda že by se měla den a noc zastavit před takovým hnízdem? Guitaute, vyřiďte maršálkovi, že má bezodkladně zahájit útok. Král chce spát ještě tuto noc ve Vayres."
"Ale, madame," namítl tiše kardinál Mazarin, "zdá se mi však, že maršálkova opatrnost "
"A mně se zase zdá," přerušila ho královna popuzeně, "že uráženou královskou autoritu ani nelze dost rychle pomstít. Jděte, Guitaute, a povězte panu de la Meilleraie, že se na něho královna dívá."
Majestátním pokynem propustila starého kapitána, uchopila svého syna za ruku a prudce vyšla z pokoje, aniž se starala o to, jestli ji někdo následuje, nebo ne.
Stoupala po schodech vedoucích na terasu, odkud byl rozhled na celou krajinu. Rychle se rozhlédla po okolí. Asi dvě stě kroků za ní se vinula silnice a vedle se bělal domek našeho přítele Biscarra. U jejích nohou tekla klidná, majestátní Dordogna, na jejímž pravém břehu se zvedala tvrz Vayres, tichá jako zřícenina. Kolem tvrze se rozkládaly nové zákopy. Na hradbách se procházelo několik stráží a ze střílen vyčnívaly bronzové krky a zející tlamy děl. Po její levici se chystal utábořit pan de la Meille
265

raie se svým vojskem. Celá armáda už dorazila, jak řekl Guitaut, a shromáždila se kolem něho.
Na nedalekém pahorku stál jakýsi muž a pozorně sledoval všechny pohyby obléhajících i obležených. Byl to Cauvignac.
Guitaut se převážel přes řeku na prámu Issonského převozníka.
Královna stála nehybně na terase a držela za ruku malého Ludvíka čtrnáctý, jenž pohlížel na toto divadlo s jistou zvědavostí a chvilkami říkal své matce:
"Dovolte mi, madame, vsednout na mého krásného válečného koně a nechtě mě, prosím vás, jet s panem de la Meilleraie, který jde ztrestat ty drzé odbojníky."
Vedle Anny Rakouské stál kardinál Mazarin. Zchytralý, posměšný výraz jeho obličeje ustoupil výrazu vážného přemýšlení, jaký se jevíval na jeho tváři jen při velikých příležitostech, a za královnou a ministrem se seskupily dvorní dámy, jež se mezi sebou sotva odvážily šeptem vyměnit několik slov.
Kolem mělo vše klidný vzhled, ale každý věděl, že je to jen zdánlivý klid a že jediná jiskra přivodí bouři a zkázu. Všechny pohledy sledovaly Guitauta, neboť on měl způsobit výbuch očekávaný s tolika různými pocity.
Ve vojsku se jevilo nemenší napětí, neboť sotva se posel dotkl nohou levého břehu Dordogny, vystoupil a byl poznán, upřely se na něho všechny zraky. Pan de la Meilleraie vyšel ze skupiny důstojníků, s nimiž rozmlouval, a kráčel mu vstříc.
Guitaut hovořil chvilku s maršálkem. Ačkoli byla v těch místech řeka dost široká a vzdálenost dělící královskou skupinu od obou důstojníků dost značná, přece nebyla tak velká, aby na maršálkově tváři nebyl vidět úžas. Bylo zřejmé, že

považuje rozkaz za předčasný. Proto také pohlédl na skupinu, v jejímž středu poznával královnu. Anna Rakouská patrně uhodla maršálkovu myšlenku a učinila hlavou i rukou tak rozkazující posunek, že maršálek sklonil hlavu když ne na znamení souhlasu, tedy alespoň poslušnosti.
V té chvíli vyskočili na maršálkův rozkaz do sedel čtyři kapitáni, zastávající u něho službu pobočníků, a rozjeli se tryskem různými směry.
Všude, kudy projeli, rázem ustaly započaté přípravy k táboření a za rachotu bubnů a vřesku polnic vojáci odhazovali otepi slámy, které přinášeli, a kladiva, jimiž zatloukali kolíky ke stanům. Vše se hnalo ke zbraním postaveným v pyramidách. Granátníci se chápali svých ručnic, pěšáci svých pík, dělostřelci spěchali k dělům. Zavládl neslýchaný zmatek, zaviněný pobíháním lidí různými směry. Pak se znenáhla políčka této obrovské šachovnice vyklizovala, zmatek ustoupil pořádku, vojsko se seřadilo do šiku pod svými prapory, granátníci do středu, královské gardy na pravém křídle a dělostřelectvo na levém. Polnice a bubny umlkly.
266

Na valech odpověděl královským jediný bubeník, pak ztichl i on a na planině zavládlo mrtvé ticho.
Náhle zazněl jasný, přesný a pevný povel. Na tu vzdálenost královna nemohla slyšet slova, ale viděla, jak se vojsko řadí do kolon. Vytáhla kapesníček a zamávala jím, zatímco mladý král dupal nohou a rozčileně křičel:
"Vpřed! Vpřed!" ;
Vojska odpověděla jediným zvoláním:
"Ať žije král!"
Pak se dělostřelectvo rozjelo, aby zaujalo své místo na malém pahorku, a za zvuků bubnů, bubnujících k útoku, se kolony hnuly vpřed.
To nebylo pravidelné obléhání, ale prosté zlézání hradeb. Richonem narychlo zbudovaná opevnění byly jen náspy země, nešlo tedy o to, učinit v nich průlom, nýbrž hnát útokem. Obratný velitel tvrze Vayres využil všech výhod terénu a neopomenul jediné obranné opatření.
Patrně se rozhodl, že nebude střílet jako první, protože čekal, až začne královské vojsko. Nad hradební zdí se pouze sklonila ta strašlivá řada mušket, jejichž palba způsobila v králově průvodu takovou spoustu.
Vtom zahřměla baterie šesti děl a z hradebních zdí vyletěla do vzduchu země i úlomky zdiva.
Odpověď na sebe nedala dlouho čekat. Pevnostní děla promluvila a prorazila v řadách královské armády veliký průlom. Na povel důstojníků se však tyto krvavé brázdy zarovnaly, okraje otevřené rány se zavřely a hlavní kolona, kde na okamžik zavládl nepořádek, se dala znovu na pochod.
Nyní byla řada na mušketách, aby zablýskly věncem svých ohníčků, zatímco se nabíjela děla.
Obě nepřátelské strany si odpovídaly skoro současnou palbou. Podobaly se dvěma bojujícím bouřím, dvěma hromům burácejícím současně.
A protože bylo klidné počasí a nezavál nejmenší vánek, hromadil se nad bojištěm dým výstřelů, takže v něm obléhající i obležení mizeli jako v mraku, který chvílemi trhaly blesky dělostřelecké palby.
Občas bylo možné vidět, jak z tohoto mraku vycházejí namáhavě se vlekoucí lidé, kteří padali opodál v různých vzdálenostech a zanechávali za sebou krvavou stopu.
Počet raněných rychle vzrůstal a hřmění děl a praskot mušket neustával.
Královské dělostřelectvo nyní střílelo pouze nazdařbůh, protože v hustém dýmu nerozeznávalo své lidi od nepřátel.
Zato pevnostní děla pálila strašlivěji a rychleji, jako by měla před sebou jen nepřítele.
Posléze umlkla královská děla úplně. Královští udeřili na opevnění a bojovalo se muž proti muži.
Jelikož už dým nebyl udržován střelbou děl a mušket, stoupal zvolna
267

vzhůru. Diváků z královské družiny se zmocnila úzkost. Viděli královskou armádu v nepořádku a odraženou. Pod náspy leželo plno mrtvých. Zevní opevnění však měla průlom. Vytržením několika palisád vznikl široký otvor, ale tento otvor se ježil muži, píkami a mušketami a ve středu těchto mužů, pokrytý krví, zčernalý prachem, ale přece klidný a chladný, jako by přihlížel jen tragédii, v níž hrál tak strašnou úlohu, stál Richon se sekerou v ruce, otupenou rozdanými ranami. Zdálo se, že toho muže chrání zvláštní kouzlo. Byl neustále v ohni, stále v první řadě, stále vzpřímený a nekrytý. Žádná kulka ho nezasáhla. Byl právě tak

nezranitelný jako necitelný.
Třikrát vedl maršálek de la Meilleraie královské pluky k útoku třikrát byly před očima krále a královny odraženy.
Po bledých lících mladého krále kanuly veliké slzy. Anna Rakouská zatínala pěsti a šeptala:
"Ó, ten muž! Padneli mi kdy do rukou, učiním z něho strašlivý příklad."
Naštěstí se nad krajem snesla temná noc. Maršálek dal troubit k ústupu. Cauvignac opustil svoje místo, sestoupil z pahorku a s rukama v kapsách se dal volným krokem přes louku k domu mistra Biscarra.
"Madame," řekl Mazarin a ukazoval prstem na Cauvignaca, "ten muž by vám za trochu zlata ušetřil všechnu tu prolitou krev."
"Pane kardinále," odpověděla královna popuzeně, "to je rada tak spořivého člověka, jako jste vy?"
"To je pravda, madame. Znám ovšem cenu zlata, ale znám také cenu krve a v této chvíli je krev dražší než zlato."
"Buďte bez starosti, prolitá krev bude pomstěna... Comminges " obrátila se královna k poručíkovi svých gard, "vyhledejte pana de La Meilleraie a přiveďte ho sem!"
"A vy, Bernouine," řekl kardinál a ukazoval svému komorníkovi Cauvignaca, jenž už měl jen několik kroků ke krčmě "U zlatého telete", "vidíte toho člověka?"
"Ano, Milosti." '''
"Zajdete tedy pro něho a v noci ho tajně uvedete ke mně." '
Druhého dne po schůzce v kostele u Karmelitánů se paní de Cambes vydala k princezně, aby splnila slib daný Canollesovi.
Celé město bylo vzhůru. Právě se roznesla zpráva o králově příjezdu před Vayres a o obdivuhodné obraně Richona, jenž dvakrát s pěti sty muži odrazil dvoutisícovou královskou armádu. Princezna se tuto novinu dozvěděla mezi prvními. Dala se unést radostí a tleskala. " >?' v:

"O, proč nemáme sto tak statečných kapitánů, jako je můj udatný Richon?"
Vikomtesa de Cambes se přidala k všeobecnému nadšení, dvojnásobně šťastná, že může veřejně chválit chování muže, jehož si vážila, a že se jí naskytla vhodná příležitost pro její žádost, která mohla být v případě neúspěchu zamítnuta, zatímco zpráva o vítězství slibovala dobrý výsledek.
A přece byla princezna příliš zaujatá svou radostí a zaměstnaná vážnými záležitostmi, než aby se Klára odvážila vytasit se svou žádostí. Richonovi měly být vyslány posily, které vzhledem k chystanému spojení královského vojska s pluky pana ĎÉpernon nutně potřeboval. O těchto posilách se jednalo v radě. Když vikomtesa viděla, že srdeční záležitosti musí pro tuto chvíli ustoupit vážným politickým událostem, vzala na sebe svoji hodnost státního rady a o Canollesovi se toho dne nemluvilo.
Několik velmi stručných, ale také velmi něžných slov uvědomilo drahého vězně o tomto odkladu. Byl však pro něho méně krutý, než bychom se domnívali. V očekávání šťastné události je totiž téměř tolik blahých pocitů jako v události samé. Canolles měl příliš zamilované delikátnosti, než aby si neliboval v tom, co nazýval předpokojem štěstí. Klára ho žádala, aby trpělivě čekal, a on čekal téměř s radostí.
Následujícího dne byla posila připravena a v jedenáct hodin dopoledne vyplula vzhůru po řece, ale protože vál opačný vítr, počítalo se, že nemůže dorazit na místo dříve než druhého dne. Kapitán Ravailly, velitel výpravy, obdržel rozkaz obhlédnout zároveň tvrz Braune, která náležela královně a o níž bylo známo, zeje tou dobou bez velitele.
Dopoledne strávila princezna přihlížením k přípravám a naloďování. Na odpoledne byla ustanovena veliká porada, kde se mělo projednávat, jakým způsobem by bylo možné zabránit spojení vojska vévody ĎÉpernon s maršálkem de la Meilleraie, nebo alespoň zdržet toto spojení až do chvíle, kdy vejde posila vyslaná Richonovi do tvrze.
Vikomtesa tedy byla nucena čekat až do druhého dne. Kolem čtvrté hodiny odpoledne, když náhodou zahlédla Canollese, jak jde kolem jejích oken, mu tak roztomile, s takovou láskou a lítostí pokynula, že se baron cítil téměř šťastný, že musí čekat.
Aby se ujistila, že nenastanou další průtahy, a přiměla sama sebe, aby se princezně přiznala, což jí působilo pochopitelné rozpaky, požádala Klára paní de Condé o zvláštní audienci na zítřek. Samozřejmě jí byla bez námitek povolena.
V určenou hodinu se vikomtesa objevila u princezny, která ji přijala s nejroztomilejším úsměvem. Byla sama, jak si Klára přála.
"Nuže, drahoušku," oslovila ji princezna, "co se děje tak vážného, že mě žádáš o zvláštní, tajné slyšení, když víš, že jsem svým přátelům stále k dispozici?"

269
268

"Přicházím Vaši Výsost poprosit," začala vikomtesa, "aby ve svém zaslouženém štěstí pohlédla na svou věrnou služebnici, která také potřebuje trochu štěstí."
"S největší radostí, má dobrá Kláro! Štěstí, které ti Bůh sešle, se nikdy nevyrovná tomu, jaké bych ti přála já. Mluv tedy... o jakou milost žádáš? Jeli v mé moci, počítej s tím, že ti bude udělena."
"Jelikož jsem vdova a volná, snad příliš volná, neboť tato volnost mě začíná tížit více než otroctví, chtěla bych svoji osamělost vyměnit za lepší stav."
"Což znamená, že se chceš provdat, vid?" řekla paní de Condé s úsměvem.
"Myslím, že ano," přiznala se Klára s uzarděním.
"Budiž... Týká se to tedy nás."
Vikomtesa sebou trhla.
"Neboj se, známe tvoji hrdost. Dostaneš vévodu nebo paira, vikomteso. Vyhledám ti ho mezi svými věrnými."
"Vaše Výsost je příliš laskavá," odpověděla paní de Cambes, "ale nezamýšlelajsemjí způsobit takovou starost."
"Já si to však vezmu na starost vždyť ti musím splatit tvou oddanost štěstím. Počkáš ale na konec války, vid?"
"Budu čekat co nejméně, madame," usmála se vikomtesa.
"Mluvíš, jako by sis už někoho vybrala, jako bys už měla manžela, o kterého mě žádáš, po ruce."
"Je tomu tak, Výsosti."
"Opravdu? A kdo je tím šťastným smrtelníkem? Mluv, neboj se!"
"Ó, madame," zvolala Klára, "odpusťte mi, nevím proč, ale celá se chvěji."
Princezna se usmála, vzala paní de Cambes za ruku a přitáhla ji k sobě.
"Dětino," řekla a pohlédla na vikomtesu s výrazem, který zdvojnásobil její rozpaky. "Znám ho?" zeptala se.
"Myslím, že ho Vaše Výsost už nejednou viděla." ;   <
"Nemusím se ani ptát, jeli mladý?" ,   .;;   ir
"Je mu dvacet osm let." ;   ,tó Ý,.Í '.', < :..,.,
"Jeurozený?" , ,:.;'   : , .
"Je dobrým šlechticem." .;.':3.;,'.:v   i v,, > ,
"Statečný?" . > o :>!.(.. ; ....:'
"Má znamenitou pověst." . , ;
"Bohatý?"
"Samajsem bohatá."
"Ovšem, ovšem, dušičko, nezapomněli jsme na to. Jsi nejbohatší vrchností naší farní osady a rádi vzpomínáme, jak nás v této válce louisdory nebožtíka pana de Cambes a těžké tolary tvých sedláků nejednou vytrhly z tísně."
270

"Vaše Výsost mi prokazuje čest, když mi připomíná moji oddanost."
"Dobrá. Uděláme ho plukovníkem v naší armádě, jeli jen kapitánem, a generálem, máli už hodnost plukovníka. Předpokládám totiž, že je z našich věrných?"
"Byl u Lensu, madame," odpověděla Klára s diplomatickou obratností, které se v poslední době naučila.
"Ach, znamenitě! Nyní bych se už ráda dozvěděla jen jedno," řekla princezna.
"A to je, madame?"
"Jméno toho šťastného šlechtice, který už získal srdce a brzy dostane i ruku nejkrásnější válečnice mé armády."
Vikomtesa, vehnána do úzkých, sbírala všechnu odvahu, aby vyslovila jméno barona de Canolles, když najednou zazněl na nádvoří dusot cválajícího koně a temný hluk, obyčejně provázející veliké události.
Princezna přiskočila k oknu. Potem a prachem pokrytý posel seskočil z koně, a obklopen čtyřmi nebo pěti osobami, které přivábil jeho příjezd, jim sděloval, jak se zdálo, zprávy, které posluchače uváděly do zděšení. Paní de Condé nemohla déle ovládnout svoji zvědavost, prudce otevřela okno a zvolala:
"Ať vstoupí!"
Posel zvedl hlavu, poznal princeznu a řítil se na schodiště. Po několika minutách vpadl tak, jak byl zpocený, postříkaný blátem, s vlasy v nepořádku do komnaty.
"Odpusťte, Výsosti," zasípal a těžce oddechoval, "že k vám přicházím v takovém stavu. Přináším však zprávu, jejíž pouhé vyslovení otevírá dveře. Vayres se vzdalo!"

Princezna uskočila dozadu, jako by byla uštknuta hadem. Kláře bezvládně sklesly ruce. Lenet, jenž vstoupil za poslem, zbledl.
Několik jiných osob, které v té chvíli zapomněly na povinnou úctu k princezně a vešly dovnitř, stálo v němém ustrnutí.
"Pane Ravailly," řekl Lenet, neboť posel nebyl nikdo jiný než nám známý kapitán navailleského pluku, "opakujte, co jste právě hlásil nemohu tomu uvěřit."
"Opakuji to, pane. Vayres se vzdalo."
"Vzdalo se?" zvolala princezna. "A co posila, kterou jste jim přiváděl?"
"Přišla příliš pozdě, madame. Richon se vzdal právě ve chvíli, kdy jsme tam dorazili."
"Richon se vzdal?" vykřikla paní de Condé. "Zbabělec!" Princeznin výkřik proběhl žilami přítomných jako zamrazení. Kromě Leneta však všichni mlčeli.
"Madame," řekl přísně, aniž by se ohlížel na pýchu paní de Condé, "nezapomínejte, že čest mužů spočívá ve slovech princů právě tak, jako je je
271

jich život v rukách božích. Nenazývejte zbabělcem nejstatečnějšího ze svých služebníků, jinak vás zítra opustí i ti nejvěrnější, když uvidí, jak zacházíte s druhými, a zůstanete sama, ztracena a proklínána."
"Pane...!" řekla princezna.
"Madame," pokračoval Lenet, "opakuji Vaší Výsosti, že Richon není zbabělec. Ručím za něj tělem i duší, a pokud se vzdal, udělal to jen proto, že nemohl jednat jinak."
Princezna, bledá zlostí, se chystala vmést Lenetovi do tváře jednu ze svých aristokratických impertinencí, ale při pohledu na všechny ty tváře, které se od ní odvracely, při pohledu na Leneta, jenž tu stál se vzpřímenou hlavou, a na Ravaillyho, se svěšenou hlavou, pochopila, že bude skutečně ztracena, setrváli v tomto neblahém způsobu jednání. Použila tedy svůj obvyklý manévr.
"O, já nešťastná princezna!" zvolala. "Všechno mě tedy opouští, štěstí i lidé. Ach, moje dítě, můj ubohý synu, budete ztracen jako váš otec!"
Takový výkřik ženské slabosti, výbuch mateřské bolesti vždy najde v srdcích ozvěnu. Tato komedie, která se princezně už tolikrát podařila, se ani tentokrát neminula účinkem.
Zatím si dal Lenet vyprávět vše, co se Ravailly dozvěděl o kapitulaci Vayres.
"Ó, já jsem to dobře věděl!" zvolal po chvilce.
"Co jste věděl?" tázala se princezna. 'ř
"Že Richon není zbabělec, madame."
"A jak to víte?"
"Protože se dva dny a dvě noci držel, protože by se dal pohřbít pod troskami pevnosti, rozstřílené dělovými koulemi, kdyby se mu nevzbouřila, jak se zdá, nově naverbovaná setnina a nedonutila ho ke kapitulaci."
"Měl raději zemřít, než se vzdát," namítla princezna.
"Eh, madame, copak umíráme, kdy chceme?" odpověděl Lenet. "Doufám však, zeje zajatcem se zárukou," dodal a obrátil se k Ravaillymu.
"Bojím se, že bez záruky," odpověděl tázaný. "Slyšel jsem, že jistý poručík posádky vyjednával s královskými, takže za tím může vězet zrada, a Richon, místo aby si stanovil podmínky, byl královským vydán."
"Ano, ano," křičel Lenet. "Zrazen, vydán, to je správné slovo! Znám Richona a vím, že není schopen slabosti, natož podlosti. Ó, madame," obrátil se k princezně, "zrazen, vydán, slyšíte? Rychle, rychle se o něho postarejme... Říkáte, že vše projednával jistý poručík, pane Ravailly? Nad hlavou nebohého Richona se vznáší neštěstí. Rychle pište, madame, pište, zapřísahám vás!"
"Já?" zeptala se princezna trpce. "Já, že mám psát? A proč?"
"Abyste ho zachránila, madame."
"Pah, vydáli někdo pevnost, učiní opatření."
"Ale copak neslyšíte, madame, že ji nevydal? Neslyšíte, co říká kapi
272

tán, že byl Richon zrazen, možná prodán? Že nevyj ednával on, nýbrž nějaký poručík?"
"Co myslíte, jak naloží s vaším Richonem?" zeptala se princezna.
"Jak s ním naloží? Zapomínáte, madame, jakým uskokem se dostal do Vayres? Že jsme k tomu použili blanket pana ĎÉpernon? Že se postavil proti královské armádě, jíž velel sám král s královnou? Že vztyčil první prapor vzpoury a že bude sloužit jako odstrašující příklad? Ach, madame, napište, pro milosrdenství boží, panu de la Meilleraie, vyšlete k němu posla, parlamentáře!"
"A jakým posláním pověříte toho posla, toho parlamentáře?"
"Aby zabránil smrti statečného kapitána, protože pokud si nepospíšíme... Ó, znám

královnu, Výsosti! Snad přijde váš posel příliš pozdě."
"Příliš pozdě? Copak nemáme rukojmí?" zeptala se princezna popuzeně. "Copak nemáme v Chantilly, v Montrondu i zde zajaté důstojníky?"
Vikomtesa de Cambes vyskočila zděšeně z křesla.
"Ach, madame," zvolala, "udělejte, co vám radí pan Lenet! Represálie nevrátí panu Richonovi svobodu."
"Tady nejde o svobodu, ale o život," řekl Lenet temně.
"Ať tedy ukáží, co dovedou," odpověděla princezna tvrdě. "Žalář za žalář, popraviště za popraviště."
Klára vykřikla a padla na kolena.
"Ach, madame," prosila, "pan Richon náleží k mým přátelům. Právě jsem vás prosila o milost, jejíž splnění jste mi přislíbila. Zapřísahám vás, použijte svou moc, abyste pana Richona zachránila!"
Vikomtesa zůstala klečet. Princezna se chopila této příležitosti, aby na Klářiny prosby svolila k tomu, co poněkud drsně odmítala Lenetovi. Šla ke stolu, uchopila pero a napsala panu de la Meilleraie. Žádala o výměnu Richona za některého ze zajatých královských důstojníků, přičemž volbu ponechává královně. Když list dopsala, hledala očima posla.
Tu se přihlásil Ravailly, třebaže dosud trpěl dřívějším poraněním a byl schvácen šílenou jízdou, a žádal pouze čerstvého koně.
Princezna mu dovolila, aby si vybral v jejích stájích kteréhokoli koně, a kapitán odešel, pobádán křikem lidu, Lenetovým důtklivým naléháním i Klářinými prosbami.
Po chvilce zalehl do komnaty povyk davu, jemuž Ravailly vysvětlil své poslání a jenž z plného hrdla křičel radostí:
"Paní princezna! Pan vévoda ďEnghien!"
Unavena každodenním ukazováním se lidu, jehož volání se podobalo spíše rozkazu než poctě, chtěla princezna zkusit nevyhovět přání obyvatelstva. Umínila si to, ale brzy se křik změnil v řev.
"Pojďme," řekla a vzala syna za ruku. "Jsme nevolníky, poslechněme." Ozbrojila se roztomilým úsměvem, vyšla na balkón a pozdravila lid, jehož byla otrokyní i královnou.
273

šestnáctý
Ve chvíli, kdy se princezna za bouřlivého nadšeného volání ukázala se synem na balkóně, bylo v dáli slyšet zvuk píšťal a bubnů, provázený radostným křikem.
Tu obrátilo hlučící množství, obléhající dům prezidenta Lalasnea, hlavy směrem, odkud zaznívaly ty zvuky, a aniž se staralo o zákony etikety, začalo se rozcházet proti hluku, který se čím dál tím víc blížil. Bylo to zcela pochopitelné. Princeznu už viděli desetkrát, dvacetkrát, ba možná stokrát, ale tato hudba a křik jim slibovaly něco nového.
"Alespoň jsou upřímní," zašeptal Lenet s úsměvem za rozhořčenou princeznou. "Co však znamená ta hudba a hluk? Přiznávám se Vaší Výsosti, že jsem skoro tak zvědavý jako ti špatní dvořané."
"Tak mě také opusťte a běžte za nimi na ulici!"
"Udělal bych to ihned, madame, kdybych věděl, že vám přinesu dobrou zprávu."
"O, dobré zprávy," usmála se trpce princezna a ironicky pohlédla k nádherné obloze, která jí zářila nad hlavou, "ty už nečekám. Štěstí nás opustilo."
"Výsosti," řekl Lenet, "víte dobře, že se tak snadno nenadchnu, ale musel bych se velice mýlit, kdyby ten hluk neznamenal něco dobrého."
Stále zřetelnější hluk i volající množství, které se objevilo na rohu ulice a hnalo se sem s pozdviženými pažemi, paní de Condé skutečně přesvědčily, že přinášejí šťastnou zprávu. Zapomněla nato, jak ji lid nezdvořile opustil, a napjala sluch. Rozeznala slova:
"Braune! Braunský guvernér zajat! Velitel zajat!"
"Ach," zvolal Lenet, "velitel pevnosti Braune zajat! Stihlo nás tedy jen poloviční neštěstí. Máme rukojmí za Richona."
"Copak jsme neměli guvernéra ostrova SaintGeorge?" odpověděla princezna.
"Jsem šťastná, že se plán, který jsem navrhla Vaší Výsosti k dobytí pevnosti, osvědčil," vmísila se do hovoru paní de Tourville.
"Neradujme se předčasně z úplného vítězství, madame," řekl Lenet. "Náhoda se mnohdy vysměje plánům muže, někdy dokonce i plánům ženy."
"Jeli však zajat guvernér, pane, musí být přece dobyta i pevnost," odsekla kysele jako obyčejně paní de Tourville a vzpřímila se.
"To, co říkáte, madame, není zcela logické. Buďte však ubezpečena, že pokud máme děkovat za tento dvojí úspěch vám, budu vám blahopřát jako první."
"Čemu se však nejvíce divím," řekla princezna, která už v této šťastné události

hledala něco, co by ranilo její aristokratickou pýchu, jež tvořila základ její povahy, ,je to, že nejsem uvědomena první o tom, co se děje.
274

Je to neodpustitelná neslušnost a vévoda de la Rochefoucauld se jich dopouští často."
"Ach, madame," zvolal Lenet, "máme nedostatek vojáků i k boji a vy byste chtěla, aby je ještě odvolávali z jejich stanovišť a činili z nich posly? Nežádejme příliš, a pokud nám přinášejí dobrou novinu, přijměme ji tak, jak nám ji Bůh posílá, a netažme se, jakým způsobem přichází."
Dav zatím rostl, protože se všechny hloučky připojily k hlavnímu zástupu, jako se mísí potoky s veletokem. Uprostřed tohoto hlavního zástupu, čítajícího kolem tisíce hlav, kráčela hrstka vojáků, sotva třicet mužů, a v jejich středu zajatec, jehož vojáci bránili před rozzuřeným lidem.
"Na smrt! Na smrt!" řval dav. "Na smrt s braunským velitelem!"
"Opravdu se zdá," řekla princezna vítězoslavně, "že vedou zajatce a že je tímto zajatcem guvernér pevnosti Braune."
"Ano," přisvědčil Lenet. "Ale podívejte, madame, také se zdá, že tomu zajatci hrozí nebezpečí smrti. Slyšíte ty hrozby? Vidíte ty zuřivé posuňky? Přemohou vojáky, roztrhají ho na kusy! Ó, tygři cítí maso a chtějí pít krev!"
"Ať ji pijí!" zvolala princezna s onou krutostí vlastní ženám, když se probudí jejich zlé vášně. "Ať se napijí, je to krev nepřítele!"
"Ale tento nepřítel je pod ochranou cti Condéů, na to nezapomínejte, madame. A kdo vám ručí za to, že v téže chvíli nehrozí Richonovi, našemu statečnému Richonovi, totéž nebezpečí jako tomuto nešťastníkovi...? Ach, napadají vojáky! Je ztracen...! Holá, dvacet mužů sem!" křičel Lenet. "Dvacet mužů na pomoc proti té lůze...! Ručíte mi za něj svou hlavou. Jděte!"
Dvacet mušketýrů měšťanského sboru, skládajícího se z příslušníků nejlepších rodin města, se hnalo jako bouře ze schodů. Rozrazili pažbami mušket zuřící dav a připojili se k eskortě. Byl nejvyšší čas. Několik drápů, delších a ostřejších než ostatní, už servalo cáry ze zajatcova modrého pláště.
"Děkuji vám, pánové," řekl zajatec. "Zabránili jste, že jsem nebyl pohlcen těmi lidojedy, to je od vás hezké. Hrome, pojídajíli zde takto lidi, bude královská armáda snědena zasyrova, až zaútočí na vaše město!" Pokrčil rameny a dal se do smíchu.
"Ach, to je chlapík!" volal dav, když viděl zajatcův snad poněkud strojený klid, a opakoval vtip, lichotící jeho samolibosti. "Opravdu statečný chlapík. Nebojí se. Ať žije braunský guvernér!"
"To ano, na mou věru!" zvolal zajatec. "Ať žije braunský guvernér! To by mi šlo také nejlíp k duchu, kdybych žil."
Zuřivost davu se ihned změnila v obdiv, který vyjadřoval ráznými výroky. Na místo hrozícího umučení nastoupily bouřlivé ovace braunského guvernéra.
Naši čtenáři už zajisté uhodli, že to byl Cauvignac, jenž slavil pod
275

skvělým titulem braunského guvernéra svůj smutný, málo slavný vjezd do hlavního města Guyenny.
Chráněn svými strážci i svou duchapřítomností byl válečný zajatec uveden do domu prezidenta Lalasnea, a zatímco polovina jeho eskorty hlídala mřížová vrata, druhá ho zavedla před princeznu.
Cauvignac vešel do sídla paní de Condé hrdě a klidně. Je však nutné přiznat, že pod tímto hrdinným vzhledem mu silně bušilo srdce.
Poznali ho na první pohled, přestože mu lid potrhal jeho krásný modrý oděv, zlaté prýmky i nádherné péro na klobouku.
"Pan Cauvignac?" zvolal Lenet.
"Pan Cauvignac guvernérem pevnosti Braune?" žasla princezna. "To zavání pěknou zradou, pane."
"Co říká Vaše Výsost?" tázal se Cauvignac, neboť cítil, že nadešla chvíle, kdy bude muset sebrat všechnu chladnokrevnost i důvtip a zejména svého ducha. "Zdá se mi, že pronesla slovo ,zrada'?"
"Ano, pane, zrada, protože v jaké hodnosti přede mne předstupujete?"
"V hodnosti velitele pevnosti Braune, madame." ;
"Zrada, vidíte to sám. Kdo podepsal vaše jmenovací listiny?"
"Pan de Mazarin."
"Zrada, dvojnásobná zrada, jak jsem řekla. Stal jste se guvernérem v Braune a vaše setnina vydala Vayres. Vaše jmenování bylo odměnou za tento skutek."
Na Cauvignacově tváři se objevil největší údiv. Rozhlédl se kolem sebe, jako by hledal osobu, jíž platila ta podivná slova, a když se přesvědčil, že předmětem

princezniny obžaloby je on, spustil bezvládně ruce podél těla.
"Moje setnina že vydala Vayres?" zvolal. "Vaše Výsost mě obviňuje z něčeho podobného?"
"Ano, já, pane. Jen se stavte nevědomým, jen předstírejte údiv! Jste dobrý herec, jak je vidět, ale já se nechytím ani na výraz vašeho obličeje, ani na vaše slova, třebaže první s druhým znamenitě harmonuje."
"Já nic nepředstírám, madame," odpověděl Cauvignac. "Jak může Vaše Výsost chtít, abych věděl, co se dělo ve Vayres, když jsem tam nikdy nebyl?"
"Vytáčka, pane, vytáčka."
"Na taková slova nemám co odpovědět, madame. Zdá se, zeje se mnou Vaše Výsost nespokojena... Vaše Výsost odpustí přímosti mé povahy volnost mé obhajoby, ale jsem to spíše já, jenž by si měl, myslím, na ni stěžovat."
"Vy že si chcete na mě stěžovat, pane?" zvolala princezna, ohromena takovou drzostí.
"Zajisté, madame," nedal se Cauvignac mást. "Na vaše slovo a na slovo zde přítomného pana Leneta seberu setninu statečných hochů a vezmu

na sebe závazky k nim, které jsou tím světější, že jsou skoro všechny jen na slovo. A když přijdu Vaši Výsost žádat o slíbenou sumu... maličkost... bídných třicet nebo čtyřicet tisíc liber ne pro sebe, podotýkám, ale pro nové obránce princů, které jsem pro ně získal tu mě Vaše Výsost odmítne. Dovolávám se svědectví pana Leneta."
"Je to pravda, když se pán dostavil, neměli jsme právě peníze," přisvědčil rádce.
"A nemohl jste několik dní počkat, pane? Taková byla vaše věrnost i věrnost vašich lidí?"
"Vyčkal jsem do konce lhůty, kterou si pan vévoda de la Rochefoucauld sám vyžádal, madame, to je osm dní. Po těch osmi dnech jsem se tedy znovu dostavil a dostalo se mi formálního odmítnutí. Dovolávám se opět svědectví pana Leneta."
Princezna se obrátila ke svému rádci. Rty měla pevně sevřené a její černé oči metaly blesky.
"Jsem, bohužel, nucen přiznat, že to, co říká tento pán, je pravda."
Cauvignac se vítězoslavně vzpřímil.
"Nuže, madame," řekl, "jak by jednal za podobných okolností intrikán? Intrikán by šel prodat sebe i své mužstvo královně. Mně se však intriky oškliví. Svoji setninu jsem rozpustil a sám, opuštěný v naprosté nestrannosti, jsem udělal to, co nám káže udělat mudrc, jsmeli v pochybnostech: všeho jsem se zdržel."
"Ale vaši vojáci, pane, vaši vojáci...!" křičela rozzuřená princezna.
"Madame," odpověděl Cauvignac klidně, "jelikož nejsem král ani princ, nýbrž pouhý kapitán, jelikož nemám poddané ani vazaly, nazývám svými pouze vojáky, které platím. Protože však moji vojáci, jak potvrdil pan Lenet, nebyli vůbec placeni, považovali se tedy za volné a odepřeli svému novému veliteli poslušnost. Co v takovém případě dělat? Přiznávám se, že nevím."
"Ale vy, pane, vy, jenž jste se přidal ke králi, co na to řeknete, jak se omluvíte? Že vás tížila vaše nestrannost?"
"To ne, madame, ale moje třeba nevinná nestrannost se stala podezřelá přívržencům Jejího Veličenstva. Jednoho krásného rána jsem byl zatčen v krčmě ‚U zlatého telete' a předveden před královnu."
"A vy jste s ní vyjednával?"
"Madame, muž měkké povahy má velice citlivá místa, na která dovede působit panovníkův jemnocit. Byl jsem do duše roztrpčen, odstrčen stranou, k níž jsem se slepě vrhl s celým ohněm, s celou důvěřivostí mládí. Stanul jsem před královnou mezi dvěma vojáky a očekával výtky, urážky, smrt. Vždyť jsem sloužil, nebo alespoň měl v úmyslu sloužit věci princů. Stalo se však něco zcela jiného, než jsem očekával. Místo aby mě potrestala, zbavila svobody, místo aby mě poslala do žaláře nebo na popraviště, mi ta veliká královna řekla:

‚Statečný zbloudilý šlechtici, stačilo by jediné moje slovo, aby ti srazili hlavu, ale dostaloli se ti tam nevděku, my se k tobě zachováme jinak. Při sv. Anně, své patronce, ti slibuji, že ode dneška budeš náležet k mým přívržencům... Mějte úctu k tomuto důstojníkovi,' obrátila se k mým strážcům, ‚ocenila jsem jeho zásluhy a činím ho vaším představeným. A vás,' dodala ke mně, jmenuji guvernérem pevnosti Braune, ať víte, jak se mstí královna Francie!'
Co jsem na to mohl říct?" tázal se Cauvignac opět svým hlasem, neboť při svém líčení zpola komicky, zpola sentimentálně napodobil hlas i posuňky Anny Rakouské. "Nic. Byl jsem raněn ve svých nejdražších nadějích, ve své nezištné

oddanosti k Vaší Výsosti, jíž jsem měl to štěstí prokázat v Chantilly malou službu. Jednal jsem jako Coriolan, vešel jsem pod stany Volsků."
Tato dramaticky přednesená a majestátním gestem zakončená řeč působila na přítomné velmi účinně. Cauvignac si byl jistý svým vítězstvím, neboť viděl, jak princezna zlostí zbledla.
"Komujste tedy vlastně věrný, pane?" zeptala se. ,'>;'
"Těm, kdo dovedou ocenit můj jemnocit." , J;.;!:
"Dobrá. Jste mým vězněm." ,
"Mám tu čest, madame, ale doufám, že se mnou budete zacházet jako se šlechticem. Jsem vaším zajatcem, to je pravda, ale aniž jsem bojoval proti Vaší Výsosti. Jel jsem se svými zavazadly na svou pevnost a cestou jsem se setkal s oddílem vašich vojáků, kteří mě zajali. Vůbec jsem nepomyslel na to, abych tajil svoje postavení nebo přesvědčení. Opakuji, že žádám, aby se mnou bylo zacházeno nejen jako se šlechticem, nýbrž jako s vyšším důstojníkem."
"Bude tak s vámi jednáno, pane," odpověděla princezna. "Vaším žalářem bude město pouze odpřisáhnete na svou čest, že se z něho nepokusíte vyjít."
"Odpřisáhnu vše, madame, co si bude Vaše Výsost přát."
"Dobrá... Lenete, přečtěte pánovi formuli, přijmeme jeho přísahu."
Lenet diktoval slova přísahy, kterou měl Cauvignac složit.
Jmenovaný pozvedl ruku a slavně odpřisáhl, že nevyjde z města, pokud ho princezna nesprostí jeho přísahy.
"Nyní se můžete vzdálit," řekla paní de Condé. "Spoléhám na vaši šlechtickou čest a vojenské slovo."
Cauvignac se nedal dvakrát pobízet. Uklonil se a odcházel. Měl však ještě čas zachytit rádcův posunek, který říkal:
"Madame, on má pravdu, ale my ne. Zde vidíte, co znamená skrblit v politice."
Bylo pravdou, že Lenet, jenž uměl ocenit každou zásluhu, poznal Cauvignacovu chytrost, a právě proto, že se sám nedal chytit na žádný z dů

vodu, které uváděl, v duchu obdivoval, jak se zajatec dostal z jednoho z nejhorších postavení, v jakém se kdy může přeběhlík ocitnout.
Cauvignac sestupoval zamyšleně ze schodů. Držel se za bradu a bručel si:
"Nyní by nešlo o nic jiného, než jim znovu prodat za sto tisíc liber svých sto padesát mužů, což není vyloučeno, neboť poctivý a inteligentní Ferguzon dostal pro sebe i pro své vojáky svobodu. Jednou se mi k tomu jistě naskytne příležitost... Vida," uvažoval dále, už zcela uspokojený, "tím, že jsem se dal zajmout, jsem neudělal tak špatný obchod, jak jsem se zprvu domníval."
sedumnáctý
Vraťme se zpátky a obraťme pozornost čtenářů k událostem, které se odehrály ve Vayres.
Po několika útocích, tím strašnějších, že velitel královských vojsk raději obětoval více mužů, jen aby neztratil čas, bylo konečně vnější opevnění dobyto. Udatní obhájci hájili každou píď půdy. Pokryli bojiště mrtvými a postupně ustoupili krytou chodbou do tvrze. Maršálek de la Meilleraie si přiznal, že ztratilli pět nebo šest set mužů, než dobyl bídný násep ohrazený palisádou, ztratil by jich šestkrát tolik, než by se mu podařilo dobýt pevnost s dobrými zdmi a hájenou mužem, jehož strategii a vojenskou odvahu měl příležitost ocenit. Právě se rozhodl zahájit pravidelné obléhání, když uviděl, že se blíží předvoj armády pana ĎÉpernon, která se přicházela připojit k vojsku maršálka de la Meilleraie, čímž by se síly královských zdvojnásobily. To ovšem změnilo celou situaci.
S dvaceti čtyřmi tisíci muži snadno podnikneme to, co se neodvažujeme podniknout s dvanácti tisíci. Útok byl tedy stanoven na následující den.
Z přerušených obléhacích prací, z nových dispozic a obzvlášť, když uviděl přicházející posilu, Richon poznal, že obléhatelé mají v úmyslu útočit bez ustání. Uhodl, že se chystají na zítřejší útok, a svolal mužstvo, aby se přesvědčil o jeho náladě, o níž ostatně neměl nejmenší příčinu pochybovat, soudě podle způsobu, jakým hájilo přední náspy.
Nemálo se tedy podivil, když spatřil změněné chování své posádky. Jeho lidé vysílali temné neklidné pohledy na královské vojsko a v jejich řadách se ozývalo tlumené reptání.
Ve vojsku Richon neznal žerty a obzvláště ne žerty toho druhu.
"Holá! Kdo to tady reptá?" tázal se přísně a obrátil se na tu stranu, kde dávali svoji nespokojenost nejzřetelněji najevo. >

278
279

"Já," odpověděl jakýsi voják, smělejší než ostatní.
"Ty?"
"Ano, já."
"Pojdtedy sem a odpovídej!"
Voják vyšel z řady a předstoupil před svého velitele.
"Co ti chybí a nač si stěžuješ?" začal ho Richon vyslýchat, založil paže a upřeně se díval buřiči do obličeje.
"Nač si stěžuji?"
"Ano. Dostáváš svoji dávku chleba?"
"Ano, veliteli."
"Svoji dávku masa?"
"Ano, veliteli."
"Svoji porci vína?"
"Ano, veliteli."
"Jsi špatně ubytován?"
"Ne."
"Byl ti snad zadržen tvůj žold?"
"Nebyl."
"Mluv tedy, co si přeješ? Co chceš? Co znamená toto chování?"
"Znamená, že bojujeme proti našemu králi a zeje to pro francouzského vojáka kruté."
"Ty tedy lituješ služby Jeho Veličenstva?"
"Ano, hrome!"
"A přeješ si vrátit se ke svému králi?"
"Ovšem," odpověděl voják, jenž se domníval oklamán Richonovým klidem že to skončí pouhým vyloučením z řad condéovců.
"Dobrá," řekl Richon a uchopil muže za bandalír, "protože jsem však uzavřel brány, musíš odtud jinou cestou, která ti zbývá."
"Kterou?" tázal polekaný voják.
"Touto!" zvolal Richon, vyzvedl ho svou herkulovskou paží do výše a hodil přes hradby.
Voják vykřikl a padl do příkopu, který byl naštěstí pro něj plný vody.
Po tomto siláckém výkonu zavládlo ponuré ticho. Richon si myslel, že vzpouru potlačil, a jako hráč sázející vše na jednu kartu se obrátil ke svým lidem se slovy:
"Jsouli zde ještě nějací královi přívrženci, ať se přihlásí, a pošleme je odtud, jak si budou přát."
"Ano, ano," křičelo sto hlasů, "jsme královi přívrženci a chceme odtud!"
"Ach, to je něco jiného," řekl Richon, když viděl, že už nejde o pouhé mínění jednotlivce, nýbrž o celkovou vzpouru. "Myslel jsem, že mám co do činění jen s jedním buřičem, ale zatím mám co dělat s pěti sty zbabělci."
280

Richon nejednal správně, že obvinil celek; mluvilo totiž pouze sto mužů a ostatní mlčeli. Jelikož však byli naříčeni ze zbabělosti, reptali všichni.
"Nemluvte všichni najednou!" okřikl je Richon. "Ať vystoupí jeden z důstojníků, jenž souhlasí s porušením přísahy, a vyjednává za vás. Ten bude moci mluvit beztrestně, to vám přísahám."
Ferguzon vystoupil o krok z řady a s vybranou dvorností velitele pozdravil.
"Veliteli," řekl, "vyslechněte si přání posádky. Vy bojujete proti Jeho Veličenstvu, našemu králi. Většina z nás však nebyla informována, že jsme verbováni do války proti takovému nepříteli. Nebylo by divu, kdyby si některý z těchto statečných vojáků, takto znásilněný ve svém přesvědčení, spletl při nepřátelském útoku cíl a vpálil vám kulku do hlavy. My jsme však pravými vojáky a ne zbabělci, jak jste nás neprávem nazval. Uctivě vám překládám moje mínění i mínění mých druhů: vydejte nás králi, nebo se vydáme sami!"
Řeč byla přijata všeobecným "hurá", které dosvědčovalo, že mínění vyjádřené poručíkem bylo přesvědčením, neli celé posádky, tedy alespoň její většiny.
Richon pochopil, zeje ztracen.
"Sám se bránit nemohu," řekl, "a vzdát se nechci. Jelikož mě moji vojáci opouštějí, ať za ně někdo vyjednává, jak bude chtít a jak budou chtít oni, ale já tím někým nebudu. Žádám jen, aby byl těm několika statečným, kteří mi zůstali věrní jsouli tu ovšem takoví zaručen život. To je vše, co si přeji. Kdo tedy bude vyjednavatelem?"
"Já, můj veliteli, poctíli mě moji druhové svou důvěrou."
"Ano, ano! Poručík Ferguzon! Poručík Ferguzon!" křičelo pět set hlasů, mezi nimiž vynikal Barabášův a Carrotelův.

"Budete to tedy vy, pane," řekl Richon. "Máte volný odchod i vstup do Vayres v každé době."
"A vy pro mě nemáte svoje zvláštní instrukce, můj veliteli?" tázal se Ferguzon.
"Svobodu pro svoje lidi."
"A pro vás?"
"Nic."
Takové odříkání by za jiných okolností přivedlo zbloudilé zpět, ale Richonovi vojáci byli nejen svedeni, nýbrž i zaprodáni.
"Ano, ano!" volali. "Svobodu pro nás!"
"Buďte bez starosti, veliteli," řekl Ferguzon, "nezapomenu na vás při kapitulaci."
Richon se smutně usmál, pokrčil rameny a odešel do svého pokoje, kde se zamkl. Ferguzon se vydal bez meškání ke královským. Pan de la Meilleraie však nechtěl udělat nic bez královnina souhlasu, ale královna opustila
281

Nanonin domek, aby se nemusela dívat na hanbu královské armády, jak se vyjádřila, a odjela na radnici do Libournu.
Dal tedy Ferguzona střežit dvěma vojáky, vyskočil na koně a odjel do Libournu, kde nalezl pana Mazarina, jemuž chtěl sdělit tu velikou novinu. Při prvních maršálkových slovech ho však ministr zarazil svým obvyklým úsměvem.
"To všechno už víme, pane maršálku," řekl. "Včera večer jsme tu věc zařídili. Vyjednávejte s poručíkem Ferguzonem, ale ke všemu, co se týče pana Richona, se zavažte jen slovem."
"Jak to myslíte?" zvolal maršálek. "Pokud dám někomu slovo, musí přece platit tolik jako úpis."
"Ale jděte, pane maršálku. Dostal jsem od Jeho Svatosti zvláštní odpustky, které mi dovolují zprošťovat lidi přísah."
"To je možné," odpověděl pan de la Meilleraie, "ale tyto odpustky se nevztahují na maršálky Francie."
Kardinál se usmál a pokynul maršálkovi, že se může vrátit do tábora.
Maršálek přijel celý nakvašený. Vystavil Ferguzonovi průvodní list, který chránil jej i jeho lidi, a Richonovi se zavázal slovem.
Ferguzon se vrátil do pevnosti a opustil ji se svými lidmi hodinu před svítáním. Ještě dříve však sdělil Richonovi maršálkův ústní slib. O dvě hodiny později, když už Richon viděl ze svých oken posilu, kterou mu přiváděl Ravailly, přišli ho královští zatknout.
V první chvíli se na tváři statečného velitele objevilo radostné uspokojení. Kdyby zůstal volný, mohla by ho paní de Condé podezřívat ze zrady, ale takto za něj bude mluvit jeho zajetí. Proto také zůstal, místo aby odešel s ostatními. Královští se však nespokojili s tím, že mu odňali meč, jak zprvu očekával. Sotva byl odzbrojen, vrhli se na něho čtyři muži a svázali mu ruce dozadu.
Richon se tomuto nedůstojnému zacházení nebránil. Zachoval klid a odevzdanost mučedníka. Měl duši pevnou jako z kalené ocele, tento vzor populárních hrdinů osmnáctého a devatenáctého století.
Dovedli ho do Libournu před královnu, jež si ho pyšně změřila; před krále, jenž ho zdrtil zuřivým pohledem; a před pana Mazarina, který řekl:
"Hrál jste odvážnou hru, pane Richone."
"A prohrál jsem, Milosti, že ano? Nyní bych se chtěl jen dozvědět, oč jsme hráli."
"Velice se obávám, že o vaši hlavu," odpověděl Mazarin.
"Vyřiďte panu ďÉpernon, že si ho přeje král vidět!" nařídila Anna Rakouská.
"Tento muž zde počká na svůj rozsudek."
Potom se s pyšným pohrdáním vzdálila, přičemž vedla krále za ruku a byla následována kardinálem a dvořany.
282

Vévoda ďÉpernon přijel už před hodinou, ale protože byl pravým zamilovaným starcem, jeho první návštěva platila Nanon. Slyšel až v odlehlém kraji Guyenny o Canollesově chrabrém hájení ostrova SaintGeorge, a protože své milence stále důvěřoval, blahopřál jí k chování jejího milovaného bratra, jehož tvář, jak dobrácky řekl, přece nevyjadřovala tolik ušlechtilosti ani dobrých vlastností.
Nanon však měla na starosti jiné věci, než se smát vévodově důvěřivosti. Tou dobou jí nešlo o vlastní štěstí, nýbrž o svobodu jejího milence. Nanon Canollese tak šíleně milovala, že si nepřipustila myšlenku na nějakou věrolomnost z jeho strany, třebaže sejí často vtírala. Ve snaze vzdálit ji od sebe spatřovala jen něžnou péči o její život. Věřila, že byl zajat silou, plakala a toužila jen po

chvíli, až ho bude moci přispěním pana ďÉpernon vysvobodit ze zajetí.
Proto také ve svých deseti dopisech zaslaných vévodovi naléhala na jeho návrat. Konečně přijel a Nanon prosila za svého domnělého bratra, jehož chtěla za každou cenu co nejdříve vyprostit z rukou nepřátel, či spíše z rukou paní de Cambes, protože byla přesvědčena, že Canollesovi ve skutečnosti nehrozí jiné nebezpečí, než že se čím dál tím více zamiluje do vikomtesy. A to nebezpečí bylo v Nanoniných očích tím nejhlavnějším. Prosila tedy pana ďÉpernon se sepjatýma rukama o svobodu pro svého bratra.
"To se znamenitě hodí," odpověděl vévoda. "Právě jsem se dozvěděl, že se dal velitel tvrze Vayres zajmout. Vyměníme ho tedy za našeho statečného Canollese."
"Ó, to je vskutku boží milost, drahý vévodo!" zvolala Nanon radostně.
"Milujete tedy tak velice svého bratra, Nanon?"
"Víc než svůj život."
"Je opravdu zvláštní, že jste mi o něm nikdy nevypravovala před tím dnem, kdy jsem byl tak hloupý "
"Nuže, pane vévodo...?" přerušila ho Nanon.
"Vrátím tedy guvernéra tvrze Vayres princezně a ona nám pošle Canollese. Tak se to dělá ve válce denně, je to pouhá výměna."
"Ano, ale co když si bude paní de Condé cenit Canollese výše než prostého důstojníka?"
"Pak jí pošleme místo jednoho důstojníka dva, anebo jí pošleme tři. Zařídíme to tak, abyste byla spokojena, miláčku. A až se náš udatný hrdina vrátí do Libournu, přichystáme mu slavné uvítání, pravý triumf."
Nanon šílela radostí. Dostat zpět do své moci Canollese bylo jejím nejhoroucnějším snem. Co řekne pan ďÉpernon, až uvidí, kdo je ten Canolles, o to se příliš nestarala. Až bude zachráněn, poví vévodovi, zeje to její milenec, poví to zcela nahlas, prohlásí to před celým světem.
Taková byla situace, když vešel královnin posel.
"Podívejte, drahá Nanon," řekl vévoda, "naskýtá se nám znamenitá pří

ležitost. Jdu k Jejímu Veličenstvu a ihned přinesu smlouvu o výměně zajatců."
"Takže můj bratr může být tady?"
"Snad už zítra."
"Pospěšte si a neztrácejte ani okamžik!" zvolala Nanon. "Ó, zítra, zítra!" zvedla sepjaté ruce k nebi s výrazem nejvroucnější modlitby. "Bůh ho opatruj!"
"Ó, jaké to srdce!" zašeptal vévoda a odcházel.
Když vešel pan ďÉpernon do královniny komnaty, hryzla si Anna Rakouská, rudá zlostí, své silné rty, obdivované dvořany snad právě proto, že byly vadou její krásy, neboť rušily krásu jejího obličeje. A vévoda, dvorný muž, zvyklý na úsměvy dam, byl přijat jako nějaký bordeauxský buřič.
Pan ďÉpernon pohlédl na královnu s úžasem. Nepoděkovala na jeho uctivý pozdrav a shlížela na něho se staženým obočím z výše své královské pýchy.
"Ach, to jste vy, pane vévodo?" promluvila konečně po chvilce mlčení. "Přistupte blíže, ať vám složím svoji poklonu za to, jak používáte svoji pravomoc ajaké lidi dosazujete."
"Čím jsem se provinil, madame, a co se stalo?" tázal se vévoda překvapeně.
"Stalo se to, že jste jmenoval velitelem pevnosti člověka, jenž krále uvítal ranou z děla, nic víc."
"Já, madame?" zvolal vévoda. "Vaše Veličenstvo se rozhodně mýlí. Já jsem guvernéra na Vayres nedosadil... alespoň pokud se pamatuji."
D'Épernon se zarazil, neboť mu jeho svědomí vyčítalo, že vždy neudflel různé hodnosti sám.
"Ach, to je něco jiného," řekla královna. "Pan Richon snad nebyl jmenován vámi?" A na slovo "snad" dala zlomyslně důraz.
Vévoda, který znal Nanonino nadání pro volbu schopných lidí, se rychle uklidnil.
"Nepamatuji se, že bych jmenoval pana Richona, ale pokud jsem ho přece jmenoval, pakje jistě dobrým služebníkem svého krále."
"Vida," ušklíbla se královna, "pan Richon je tedy podle vašich slov dobrým služebníkem svého krále. Pěkný služebník, hrome, jenž nám v necelých třech dnech pobije pět set mužů!"
"Madame," řekl vévoda znepokojeně, ,jeli tomu tak, nemám ovšem pravdu. Než mě však odsoudíte, dovolte, abych se přesvědčil, zda jsem ho dosadil já. Jdu se přesvědčit."
Královna učinila pohyb, jako by ho chtěla zadržet, ale rozmyslela se jinak a řekla:
"Jděte tedy, a až mě přesvědčíte, přesvědčím já vás."
Pan ďÉpernon se kvapně vzdálil a běžel téměř klusem až k Nanon.

"Nuže?" tázala se ho. "Přinášíte mi úmluvu o výměně zajatců, můj drahý vévodo?"
"Ach, jedná se o tom, ale královna zuří."
"A co vzbudilo hněv Jejího Veličenstva"
"To, že jsme já nebo vy jmenovali jistého pána Richona guvernérem Vayres a že nám tento velitel, jenž se patrně bránil jako lev, pobil pět set mužů."
"Pan Richon?" opakovala Nanon. "Toho neznám."
"Já také ne, ať mě čert vezme!"
"Pak královně směle řekněte, že se mýlí." . ,
"Ale co když se mýlíte vy? Co potom?"
"Počkejte, nechci, abych si měla co vyčítat, hned vám to povím."
Nanon odběhla do své pracovny, otevřela svoji knihovnu záznamů, vyhledala písmeno "R", ale ukázalo se, že Richonovi žádný diplom nevystavila. Vrátila se tedy k vévodovi a řekla:
"Můžete jít ke královně a směle jí oznámit, zeje na omylu."
Pan ďÉpernon se skokem ocitl z Nanonina domu na radnici.
"Madame," hlásil, když sebevědomě vcházel ke královně, "nejsem vinen tím, co se mi klade za vinu. Pana Richona nepochybně jmenovalo ministerstvo Vašeho Veličenstva."
"Moji ministři se tedy podpisují ‚d'Épernon'?" zeptala se královna ostře.
"Jak to?" : "Nepochybně, protože na diplomu pana Richona je takový podpis."
"To není možné, madame," hájil se vévoda slábnoucím hlasem člověka, jenž začíná pochybovat sám o sobě.
Královna pokrčila rameny.
"Nemožné?" usmála se ironicky. "Čtěte tedy!"
Vzala ze stolu velitelský diplom, na němž držela ruku.
Pan ďÉpernon uchopil diplom, chtivě jej přelétl zrakem a zkoumal každý záhyb papíru, každé slovo, každé písmeno a zůstal ohromeně stát. Hlavou mu kmitla strašlivá vzpomínka.
"Mohu toho pana Richona vidět?" tázal se.
"Nic snazšího," odpověděla královna. "Poručila jsem, aby čekal ve vedlejší místnosti." Obrátila se ke strážím, jež čekaly u dveří na její rozkazy.
"Přiveďte sem toho bídáka!" rozkázala.
Stráže odešly a po chvilce přiváděly Richona se svázanýma rukama a s pokrytou hlavou. Vévoda k němu přistoupil a upřel na zajatce pátravý pohled, který Richon snesl s obvyklou důstojností. Jelikož měl na hlavě klobouk, jeden z vojáků mu jej srazil na zem.
Tato pohana nevyvolala u vayreského guvernéra nejmenší hnutí.
"Dejte mu na ramena plášť a na obličej masku," řekl vévoda, "a přineste mi rozsvícenou svíčku."
285

První dva rozkazy byly rychle vykonány. Královna pozorovala tyto zvláštní přípravy s úžasem. Vévoda si prohlížel maskovaného Richona ze všech stran a pokoušel se sebrat svoje vzpomínky. Zdálo se, že pochybuje a váhá.
"Přineste svíci, o kterou jsem žádal!" poručil. "Ten důkaz mě zbaví pochybnosti."
Přinesli svíčku. Vévoda přiblížil listinu ke světlu a účinkem plamene se na papíře objevil dvojitý kříž, nakreslený pod podpisem sympatickým inkoustem.
Při tomto pohledu se vévodovo čelo vyjasnilo.
"Madame," zvolal, "ten diplom jsem podepsal já, to je pravda, ale nebyl vystaven ani pro pana Richona, ani pro nikoho jiného. Byl na mně zákeřně vylákán tímto mužem. Než jsem mu však vydal blanket se svým podpisem, udělala jsem si na něm znaménko, jež může Vaše Veličenstvo vidět ajež slouží jako zdrcující důkaz proti viníkovi. Račte se podívat!"
Královna chtivě uchopila listinu a zvědavě se dívala na znaménko, které jí vévoda ukazoval.
"Nerozumím ani slovu z obvinění, které jste proti mně právě pronesl," řekl Richon prostě.
"Jakže?" zvolal vévoda prudce. "Vy že nejste tím maskovaným mužem, jemuž jsem na Dordogně odevzdal tento papír?"
"Nikdy jsem s Vaší Urozeností nemluvil, až teprve dnes, a nikdy jsem nebyl maskován na Dordogně," hájil se Richon chladně.
"Pokud jste to nebyl vy, byl to tedy vámi poslaný člověk, jenž přišel místo vás."
"Nemělo by žádný účel tajit pravdu," řekl Richon stejně klidně. "Diplom, který máte v ruce, pane vévodo, jsem dostal od princezny de Condé. Přijal jsem jej z

vlastních rukou vévody de la Rochefoucauld. Mé jméno do něho vepsal pan Lenet, jehož písmo snad znáte. Jak se ten diplom dostal do rukou princezny, jak se stal pan de la Rochefoucauld jeho držitelem, kde tam pan Lenet vepsal moje jméno, o tom naprosto nic nevím a také mi na tom nezáleží, protože mi do toho nic není."
"Myslíte?" řekl vévoda posměšně.
Přistoupil ke královně a šeptem jí vyprávěl dlouhou historii, které se zájmem naslouchala. Byl to příběh o Cauvignacově udavačství a dobrodružství na Dordogně. Protože byla královna ženou, dokonale pochopila vévodovu žárlivost. Když domluvil, poznamenala:
"Že k této ničemnosti připojil velezradu, to mě ani trochu nepřekvapuje. Kdo neváhal střílet na svého krále, ten je schopen prodat i tajemství ženy."
"O čem si to, k čertu, povídají?" zabručel Richon a vraštil obočí, neboť

i když neslyšel dost, aby mohl porozumět jejich rozmluvě, přece zaslechl tolik, aby uhodl, zeje ohrožena jeho čest.
Planoucí oči vévody i královny nevěstily nic dobrého, a byť byl vayreský guvernér sebestatečnější, přece ho tato dvojitá hrozba znepokojila, ačkoli na jeho tváři, ozbrojené pohrdavým klidem, nebylo vidět, co se děje v jeho nitru.
"Musí být postaven před soud," řekla královna. "Svolejme vojenský soud. Vy budete předsedat, pane vévodo, zvolte tedy bez odkladu svoje přísedící a pospěšme si."
"Madame," promluvil nyní Richon, "nač svolávat vojenský soud, nač soudit? Jsem totiž zajatcem na slovo maršálka de la Meilleraie. Důkazem toho je, že jsem mohl odejít z Vayres se svými vojáky, že jsem mohl uprchnout před, nebo po jejich odchodu, ale neudělal jsem to."
"O tom nic nevím," odpověděla královna a povstala, aby se odebrala do vedlejší místnosti. "Máteli dobré důvody, uplatníte je před svými soudci... Nemohl by soud zasedat zde, pane vévodo?"
"Ano, madame," přisvědčil vévoda a okamžitě vybral v předsíni dvanáct důstojníků a sestavil tribunál.
Richon začínal chápat. Improvizovaní soudcové zaujali svá místa, načež se zapisovatel tázal na jeho jméno, příjmení a hodnost.
Richon zodpověděl tyto tři otázky.
"Jste obžalován z velezrady, střílel jste na královské vojsko. Přiznáváte se?"
"Nemělo by smysl zapírat. Ano, pane, střílel jsem na královské vojsko."
"Jakým právem?"
"Válečným právem, týmž právem, na jaké se za stejných okolností odvolal pan de Conti, pan de Beaufort, pan ĎElbeuf a mnoho jiných."
"Takové právo neexistuje, pane, protože to právo není ničím jiným než vzpourou."
"A přece vydal na základě tohoto práva můj poručík Vayres. Odvolávám se na tuto kapitulaci."
"Kapitulace?" zvolal ĎÉpernon ironicky. Cítil totiž, že královna naslouchá, a její stín mu diktoval toto hanlivé slovo. "Vy že byste vyjednával s maršálkem Francie?"
"Proč ne?" odpověděl Richon. "Vyjednávalli maršálek Francie se mnou..."
"Předložte nám tedy podmínky této kapitulace a posoudíme jejich
"Jedná se o ústní ujednání." "Jmenujte své svědky!" "Mohu uvést jen jednoho."

286

"Koho?" ." <..;<.;. : . :: ' .. ... '....
"Samotného pana maršálka." r; ; .
"Zavolejte maršálka!" rozkázal vévoda.
"Zbytečné," řekla královna, která otevřela dveře, za nimiž naslouchala, "pan maršálek před dvěma hodinami odjel táhne s naším předvojem na Bordeaux." A zavřela dveře.
Po jejím objevení všem zledovatěla srdce členům tribunálu to totiž nařizovalo odsoudit Richona.
Zajatec se trpce usmál.
"Ach," řekl, "pan de la Meilleraie dělá čest svému slovu! Měl jste pravdu, pane," obrátil se k vévodovi ĎÉpernon. "Opravdu jsem neudělal dobře, že jsem vyjednával s francouzským polním maršálkem."
Od té chvíle už Richon nepromluvil. Pohrdavě mlčel a neodpověděl na žádnou otázku.
To přelíčení značně zjednodušilo a ostatní nezbytné formality netrvaly ani hodinu. Psalo se málo a mluvilo ještě méně. Žalobce navrhl trest smrti a na pokyn vévody ĎÉpernon jej soudci jednohlasně odhlasovali.

Richon vyslechl rozsudek, jako by byl pouhým divákem, a stále lhostejný a němý byl z právní moci odevzdán vrchnímu vojenskému soudci.
Vévoda ďÉpernon se odebral ke královně, kterou našel ve výtečné náladě. Pozvala ho k obědu. Vévoda, jenž se už obával, že upadl do nemilosti, přijal pozvání s radostí a spěchal povědět Nanon, jaké štěstí ho potkalo, že se stále těší přízni své panovnice.
Našel ji sedět na pohovce u okna vedoucího na libournské náměstí.
"Nuže, odhalil jste něco?" tázala se.
"Odhalil jsem všechno, drahoušku," odpověděl vévoda.
"Tak?" řekla Nanon neklidně.
"Ach, můj Bože, ovšem! Pamatujete se na ten udavačský list, kterému jsem já hloupý věřil, na to nařčení týkající se vaší lásky k bratrovi?"
"Pokračujte."
"Pamatujete se na blanket s mým podpisem, který si na mně onen muž vyžádal?"
"Ano, ale co dále?"
"Udavač je v našich rukou. Chytil se na blanket jako liška do želez."
"Skutečně?" zvolala Nanon zděšeně.
Věděla, že tím udavačem byl Cauvignac, a třebaže nebyla ke svému pravému bratrovi příliš něžná, přece nechtěla, aby ho potkalo neštěstí. Tento bratr mohl ostatně, aby se dostal z úzkých, říci mnoho věcí, které si Nanon přála zachovat v tajnosti.
"Ano, je to on, drahoušku," ujišťoval ji ďÉpernon. "Co tomu říkáte? Ten darebák se sám jmenoval guvernérem Vayres. Vayres však bylo dobyto a viník nám padl do rukou."

Všechny tyto podrobnosti se tak znamenitě shodovaly s Cauvignacovými důmyslnými kombinacemi, že Nanonino zděšení vzrůstalo.
"A co ten muž?" volala chvějícím se hlasem. "Co jste s ním udělali?"
"Ach, na mou věru," zasmál se vévoda, "za chvilku uvidíte sama, co jsme s ním udělali. Ano," dodal a postavil se, "to se znamenitě hodí. Nadzvedněte záclonu nebo si raději otevřete celé okno, je to králův nepřítel a můžete se bez ostychu dívat, jak ho budou věšet."
"Věšet?" vykřikla Nanon. "Co to říkáte, pane vévodo? Pověsit muže s blanketem?"
"Ovšem, miláčku. Vidíte na tržišti houpat se na šibenici oprátku, vidíte, jak se lid sbíhá? Podívejte, podívejte, rozeznáváte tam vlevo střelce přivádějící člověka...? Hle, král přistupuje k oknu!"
Nanonino srdce šíleně bušilo. Cítila je až v hrdle. Jediný pohled ji však přesvědčil, že tím mužem není Cauvignac.
"Vida," řekl vévoda, "pan Richon se bude pěkně houpat."
"Ale ten nešťastník je nevinný!" vykřikla Nanon divoce, uchopila vévodu za ruku a sebrala všechny své síly. "Snad je to statečný voják... Snad je to poctivý muž... Vraždíte nevinného!"
"Ne, ne, velice se mýlíte, má drahá. Je to padělate! a nactiutrhač. A kdyby byl ostatně jen vayreským guvernérem, stačilo by to. Je vinen velezradou, a to je, myslím, samo o sobě dost."
"Měl přece slovo pana de la Meilleraie!"
"Tvrdil to, ale nevěřím mu."
"Jak to, že maršálek soudu neobjasnil tak důležitou okolnost?"
"Odjel o dvě hodiny dříve, než obžalovaný stanul před svými soudci."
"Ach, můj Bože! Pane, něco mi říká, že je ten muž nevinný," křičela Nanon, "a že nám jeho smrt přinese neštěstí. Ó, pane vévodo, vy, jenž jste mocný, vy, jenž říkáte, že mi nedovedete nic odepřít, pro milosrdenství boží vás zapřísahám, udělte tomu muži milost!"
"To není možné, miláčku, odsoudila ho sama královna, a tam, kde rozkazuje ona, není jiná moc."
Nanon se z prsou vydral vzdech podobný zasténání.
V té chvíli došel Richon na tržiště. Dovedli ho, stále klidného a mlčícího, až pod trám, na němž visela oprátka. O šibenici byl opřen žebřík. Richon na něj vystoupil pevným krokem a jeho ušlechtilá hlava převyšovala dav, na který upíral pohled plný chladného pohrdání. Profous mu hodil oprátku na krk a hlasatel provolal, že král vykonává spravedlnost nad panem Štěpánem Richonem, padělatelem, zrádcem a chrapounem.
"Nastala doba," promluvil konečně Richon, "kdy je lépe být chrapounem jako já než maršálkem Francie."
Sotva pronesl ta slova, podtrhli mu pod nohama žebřík a jeho škubající se tělo se houpalo na osudném trámu.

Všeobecný pohyb zděšení rozptýlil dav bez jediného výkřiku: "Ať žije král!", třebaže mohl každý vidět obě Veličenstva v oknech.
Nanon skryla hlavu do dlaní a utekla do nejzazšího kouta pokoje.
"Ať o tom soudíte jakkoli, drahá Nanon," řekl vévoda, "myslím, že tato poprava bude odstrašujícím příkladem. Jsem opravdu zvědavý, co udělají v Bordeaux, až uvidí, jak věšíme jejich guvernéry."
Při pomyšlení na to, co by mohli udělat, otevřela Nanon ústa, aby promluvila, ale z hrdla její vydral jen strašlivý výkřik. Zvedla ruce k nebi, jako by je prosila, aby nemstilo Richonovu smrt, a skácela se na zem.
"Proboha," zvolal vyděšený vévoda, "co je vám, Nanon? Co se s vámi děje? Je možné, abyste se tak rozčilila proto, že jste viděla věšet chrapouna? Poslouchejte, drahá Nanon, vstaňte, vzpamatujte se...! Bůh mě netrestej, ona omdlela! A pak ti agenští říkají, zeje bez citu... Holá, kde jste kdo...? Sůl...! Studenou vodu...! Pomoc...!"
A když viděl, že na jeho volání nikdo nepřichází, běžel sám pro to, co marně žádal na služebnictvu, jež ho nemohlo slyšet, protože bylo ještě zaujato divadlem, které mu připravila královská velkomyslnost.
.,ř;ít:.;: ;. . ,' '.>>, osumnáctý. ;....
'. :.; ,
Ve chvíli, kdy v Libournu vyvrcholilo strašné drama, které jsme právě popsali, seděla paní de Cambes u dubového stolu. Před sebou měla Pompeja, jenž byl jakýmsi inventárním kusem jejího štěstí, a psala Canollesovi tento list:
" Opět odklad, příteli! Právě když jsem chtěla princezně sdělit Vaše jméno a požádat ji o svolení k našemu sňatku, přišla zpráva o kapitulaci Vayres, a ta mi zmrazila slova na rtech. Vím, jak trpíte, a nemám sílu snášet zároveň Vaši i moji bolest. Úspěch nebo nezdar této osudné války by nás mohl zavést příliš daleko, kdybychom se sami nerozhodli donutit okolnosti... Zítra, můj příteli, zítra v sedm hodin večer se stanu Vaší ženou.
Zde je ponaučení, jak se máte chovat; je nezbytné, abyste se jím řídil do nejmenší podrobnosti:
Strávíte odpoledne u paní de Lalasne, jež Vás má stejně jako její sestra ve velké oblibě od doby, co jsem jí Vás představila. Bude se hrát. Hrajte s ostatními, ale jen se nezadávejte na žádnou partii pro večer! Až nastane večer, udělejte ještě víc: nenápadně od sebe vzdalte své přátele, budouli kolem Vás. Až budete sám, uvidíte vejít posla ještě nevím koho jenž Vás vyvolá, jako kdyby Vás někdo hledal v nějaké záležitosti. Ať je to kdokoli, následujte ho s důvěrou bude to můj posel, jehož úkolem bude dovést Vás tam, kde budu čekat.
290

Přála bych si, aby to bylo v kostele Karmelitánů, na který mám tak sladké vzpomínky. Ale dosud se v to neodvažuji doufat. Záleží na tom, svolíli, aby kvůli nám zavřeli kostel. Zatím udělejte s mým dopisem to, co děláváte s mou rukou, zapomenuliji odtáhnout... Dnes vám říkám: zítra! Zítra vám řeknu: navždy!"
Když Canolles obdržel tento list, měl právě jednu ze svých škarohlídských chvil. Včera ani dnes dopoledne totiž paní de Cambes vůbec nespatřil, přestože během té doby přešel nejméně desetkrát pod jejími okny. A tak nastala v duši mladého muže obvyklá reakce. Obviňoval vikomtesu z koketérie a pochyboval o její lásce. Bezděky se mu vracely vzpomínky na Nanon, tak dobrou, oddanou a vřelou, jež se téměř chlubila láskou, za kterou se Klára skoro stydí. Jeho ubohé srdce, uvězněné mezi ukojenou láskou, která nemohla vyhasnout, a touto žádoucí láskou, kterou nemohlo ukojit, si vzdychlo. Dopis paní de Cambes rozhodl v její prospěch.
Baron znovu a znovu pročítal psaní. Jak Klára předvídala, dvacetkrát je políbil, jako by to byla její ruka. Když o tom všem Canolles uvažoval, musel si přiznat, že jeho láska k vikomtese je a byla nejvážnější záležitostí jeho života. Šloli o jiné ženy, jevíval se tento cit jinak a také jinak končíval. Canolles hrával úlohu vítězného dobyvatele ženských srdcí, přičemž si téměř vždy vyhradil právo být nestálý. S paní de Cambes tomu bylo naopak. Zde se cítil podroben vyšší moci, které se ani neodvážil vzepřít vždyťjeho nynější otroctví bylo sladší než jeho dřívější moc.
A v těchto chvílích skleslosti, kdy se do duše vtíraly pochybnosti o Klářině náklonnosti, ve chvílích, kdy se rozbolavěné srdce svíjí v mukách, si Canolles přiznával, že ztráta paní de Cambes by pro něj byla nesnesitelnou ranou.
Ale milovat ji, být jí milován, mít její srdce, její duši i ji celou; mít ji a

přitom zůstat v budoucnosti nezávislý, neboť vikomtesa nevyžadovala, aby přestoupil na stranu princezny, jen žádala jeho lásku; usmívala se na něj nejšťastnější budoucnost bohatého důstojníka královské armády proč totiž zapomínat na bohatství, není žádnou závadou; zůstat ve službách Jeho Veličenstva, pokud ho náležitě odmění za jeho věrnost, vystoupit z nich, pokud se zachová podle obyčeje králů a odplatí mu nevděkem copak to všechno nebylo větším štěstím, než o jakém se kdy odvažoval snít?
Ale co Nanon?
Ach, Nanon, ta němá, bodavá výčitka žijící na dně duše. Vždyť bolest, kterou působí, nenalézá ohlas jen v mělkých srdcích. Nanon, ubohá Nanon! Co udělá, co řekne, co se s ní stane, až se dozví strašnou novinu, že se její milenec stal manželem jiné? Nebude se, bohužel, mstít, přestože má po ruce všechny prostředky k pomstě, a tato myšlenka Canollese nejvíce hnětla... Kdyby se Nanon alespoň pokusila o pomstu, kdyby se něja
291

kým způsobem pomstila, spatřoval by v ní pouze nepřítelkyni a byl by zbaven výčitek svědomí.
Nanon mu však neodpověděla na dopis,v němž ji žádal, aby mu už nepsala. Jak to, že tak svědomitě uposlechla jeho napomenutí? Kdyby chtěla, jistě by nalezla prostředek, jak mu poslat třeba deset dopisů, a přece se o to nepokusila. Že by ho už nemilovala?
Canollesovo čelo se při tomto pomyšlení zachmuřilo. Je smutné, že sobectví pýchy bují i v těch nejušlechtilejších srdcích.
Naštěstí měl nyní Canolles prostředek, jak na všechno zapomenout. Znovu četl dopis paní de Carnbes a ten prostředek účinkoval. Náš zamilovaný začínal být hluchý ke všemu, co nebylo jeho vlastním štěstím. A aby uposlechl především paní svého srdce, jež mu přikazovala, aby se odebral k paní de Lalasne, nejprve se zkrásnil, což při jeho mládí, půvabu a dobrém vkusu nebylo nesnadné, a když odbily dvě hodiny, vydal se k prezidentovu domu.
Baron byl tak zaujat svým štěstím, že když kráčel po nábřeží, neviděl ani svého přítele Ravaillyho, jenž mu dával nesčetná znamení z lodi, hbitě poháněné vesly kupředu. Zamilovaní však kráčejí ve chvílích svého štěstí tak lehce, jako by se ani nedotýkali země. Canolles byl už proto daleko, když loď přistála.
Sotva Ravailly vyskočil na břeh a udělil úsečným hlasem několik rozkazů veslařům, hnal se k obydlí paní de Condé.
Princezna seděla za stolem, když zaslechla v předsíni jakýsi hluk. Ptala se po jeho příčině a by loji řečeno, zeje to baron de Ravailly, jehož vyslala k panu de la Meilleraie a jenž se právě vrátil.
"Madame," upozorňoval Lenet, "myslím, že by bylo dobře, kdyby ho Vaše Výsost neprodleně přijala. Ať přináší dobré, nebo zlé zprávy, přece jsou důležité."
Princezna pokynula a Ravailly vstoupil. Byl tak bledý a obličej měl tak strhaný, že paní de Condé na první pohled uhodla, že má před sebou posla neštěstí.
"Co se stalo, kapitáne?" tázala se.
"Prosím o odpuštění, že takto předstupuji před Vaši Výsost, ale domnívám se, že zpráva, kterou přináším, nestrpí odklad."
"Mluvte! Viděl jste maršálka?"
"Maršálek mě nepřijal, madame." ;
"Maršálek odepřel přijmout mého posla?" vykřikla princezna roz hořčeně.
"O, madame, to není všechno."
"Co se ještě stalo? Mluvte rychle! Poslouchám." '
"Ubohý Richon..."
"Vím, je zajat... proto jsem vás poslala domluvit výkupné."

"Třebaže jsem spěchal sebevíc, přece jsem přišel pozdě."
"Cože? Pozdě?" zvolal Lenet. "Potkalo ho snad neštěstí?"
"Je mrtvý."
"Mrtvý?" opakovala princezna.
"Naložili s ním jako se zrádcem. Byl odsouzen a popraven."
"Odsouzen...? Popraven...? Ach, madame, slyšíte?" volal ohromený Lenet. "Říkal jsem vám to."
"A kdo ho odsoudil? Kdo se opovážil?"
"Vojenský soud, jemuž předsedal vévoda ďÉpernon či vlastně sama královna. Také se nespokojili s pouhou smrtí, ale připravili mu potupnou smrt."
"Cože, Richon..."
"Pověšen, madame. Pověšen jako bídák, jako zloděj, jako vrah. Viděl jsem jeho tělo na libournském tržišti na šibenici."

Princezna vyskočila ze svého křesla, jako by byla vymrštěna neviditelném pérem. Lenet bolestně vykřikl. Paní de Carnbes, jež povstala, padla zpět na svou židli a položila si ruku na srdce, jak to děláme, bylali nám zasazena hluboká rána. Omdlela.
"Odneste vikomtesu," řekl vévoda de la Rochefoucauld, "nemáme čas zabývat se mdlobami dam."
Dvě ženy vynesly paní de Cambes.
"To je drsné vyhlášení války," prohodil vévoda necitelně.
"Bídáctví!" zvolala princezna.
"Surovost," dodal Lenet.
"Nepolitické jednání," poznamenal vévoda.
"Doufám však, že se pomstíme, a to krutě!" vykřikla princezna.
"Vyslechněte můj návrh," hlásila se ke slovu paní de Tourville, jež dosud nepromluvila. "Represálie, Výsosti, represálie "
"Okamžik, madame," zarazil ji Lenet. "Hrome, jak se do toho ženete! Je to příliš vážná věc a je nutné o ní uvažovat."
"Naopak, pane," odporovala paní de Tourville. "Čím rychleji jednal král, tím více si musíme pospíšit."
"Jděte, madame," rozzlobil se Lenet, "mluvíte o přelévání krve, jako byste byla královnou Francie. Vyčkejte alespoň se svým míněním, až vás o ně Její Výsost požádá."
"Madame má pravdu," přidal se k ní gardový kapitán. "Represálie jsou válečným zákonem."
"Nemařme čas planými slovy," řekl vévoda de la Rochefoucauld. "Novina se rozlétne městem a za hodinu nebudeme pány událostí, ani vášní, ani lidí. Vaše Výsost ať pečuje zejména o to, aby zachovala pevný vzhled a byla považována za neochvějnou."
"Zbavuji vás té starosti, pane vévodo," řekla princezna, "ale zcela se na

vás spolehnu, že pomstíte moji čest a svého oblíbence, protože dříve, než Richon vstoupil do mých služeb, náležel vám. Mám ho od vás a dal jste mi ho spíše jako svého přítele než sluhu."
"Buďte klidná, madame," odpověděl vévoda a uklonil se, "nezapomenu, čím jsem povinen vám, sobě i tomu ubohému mrtvému."
Přistoupil ke gardovému kapitánovi a dlouho s ním potichu hovořil, zatímco princezna odešla, provázena paní de Tourville a sledována Lenetem, jenž se tloukl do čela.
Za dveřmi se setkali s vikomtesou. Když nabyla vědomí, její první myšlenkou bylo vrátit se k paní de Condé. Jakmile nyní uviděla její přísnou tvář, neodvažovala sejí tázat přímo.
"Ach, můj Bože, co se stane?" zvolala bázlivě a prosebně spínala ruce.
"Pomstíme se," odpověděla paní de Tourville majestátně.
"Pomstít se? A jak?" ptala se Klára.
"Madame," řekl Lenet, "máteli na princeznu nějaký vliv, použijte ho, ať se pod jménem represálií nespáchá hrozná vražda." A odešel, zanechávaje vikomtesu celou vyděšenou.
V duši mladé ženy vyvstala najednou působením onoho zvláštního vnuknutí, které nás učí věřit v předtuchy, bolestná vzpomínka na Canolle se, jako by v srdci slyšela smutný hlas hovořící o vzdáleném příteli. Vrá tila se v šíleném spěchu do svého bytu a začala se strojit na dostaveníčko, když si připomněla, zejí zbývají ještě čtyři hodiny času.
Canolles se zatím dostavil k paní de Lalasne.
V prezidentově domě se konala slavnost na počest jeho narozenin. Byl krásný letní den a společnost sešla do zahrady, aby se bavila na rozsáhlém trávníku hrou kroužků. Canolles, u něhož se pojila neobyčejná obratnost s dokonalým půvabem pohybů, se ihned zadal na několik partií, v nichž neustále vítězil. Dámy se smály neobratnosti jeho spoluhráčů a po každé baronově výhře následoval dlouhotrvající potlesk. Kapesníčky se třepetaly ve vzduchu a kytice div samy nevylétly dámám z rukou, aby padly krásnému kavalírovi k nohám.
Tento úspěch nebyl schopen odvrátit Canollesovu mysl od veliké události, která ho očekávala, ale dodával mu trpělivost. Spěchámeli sebevíc ke svému cíli, přece na své cestě trpělivě strpíme zdržení, jeli to zdržení poctou.
Jak se schylovalo k večeru, obracel se zrak mladého muže častěji k zahradní

mříži, kudy přicházeli a odcházeli hosté a kterou musel projít i očekávaný posel.
Když se Canolles těšil, že podle všeho už nebude dlouho čekat, proběhl celou veselou společností zvláštní šum. Baronově pozornosti neušlo, že se tu a tam tvořily hloučky šeptajících hostů, kteří na něho pohlíželi se
294

zvláštním, dalo by se říci, bolestným zájmem. Zprvu tento zájem přičítal své osobě a své obratné hře a lichotilo mu to.
Brzy však poznal, jak jsme se už zmínili, že se v této pozornosti tají cosi bolestného. Přiblížil se tedy s úsměvem k jednomu z těch hloučků hosté, z nichž se skládal, se pokoušeli o úsměv, ale zřejmě byli v rozpacích. Ti, s nimiž Canolles právě nemluvil, se vzdálili.
Obrátil se a spatřil, jak se nenápadně snaží vytratit z jeho blízkosti. Zdálo se, jako by se mezi přítomnými náhle rozšířila jakási osudná zvěst, která všechny poděsila.
Za ním zachmuřeně přecházel sem a tam prezident de Lalasne. Jednou rukou se držel za bradu a druhou měl zastrčenou za vestou.
Paní prezidentová, zavěšená do sestřina rámě, využila okamžiku, kdy ji nemohl nikdo vidět, a přistoupila ke Canollesovi, a aniž by přímo k někomu mluvila, pronesla tónem, který mladého důstojníka uváděl do zmatku:
"Kdybych byla válečným zajatcem, i když na čestné slovo, bála bych se, aby ho nezrušili. Skočila bych na dobrého koně a ujížděla k řece. Tam bych dala deset, dvacet nebo i sto louisdorů veslaři, kdyby bylo třeba, ale prchla bych..."
Canolles s úžasem pohlédl na obě ženy, jež dávaly najevo největší zděšení. Chtěl k nim přistoupit, aby je požádal o vysvětlení těch slov, ale zmizely tak rychle jako přízraky. Jedna z nich položila prst na ústa, aby mlčel, druhá mu dávala znamení, aby uprchl.
Vtom se ozvalo u mříže Canollesovo jméno.
Mladý muž se zachvěl. To jméno měl pronést posel paní de Cambes. Spěchal k mříži.
"Je zde pan baron de Canolles?" tázal se silný hlas.
"Ano," volal Canolles, "tady jsem."
"Jste skutečně pan de Canolles?" zeptal se jakýsi seržant a vstoupil otevřenou mříží.
"Ano, pane."
"Guvernér ostrova SaintGeorge?" '!
"Ano."
"Bývalý kapitán navailleského pluku?"
"Ano."
Seržant se obrátil, pokynul a ihned k němu přistoupili čtyři vojáci, ukrytí za kočárem. I kočí popojel s kočárem tak, že se jeho stupátko téměř dotýkalo mříže.
Seržant vyzval Canollese, aby vstoupil dovnitř.
Mladý muž se rozhlédl kolem sebe. Byl zcela sám. Jen v dáli viděl mezi stromy paní de Lalasne se sestrou, opírající se o sebe, jak se na něj soucitně dívají.
"Pardieu," řekl si, neboť nechápal, co se zde dělo, "paní de Cambes pro mne zvolila podivný doprovod, ale," usmál se vlastní myšlence, "nebuďme vybíraví ve volbě prostředků."
295

"Čekáme na vás, pane veliteli," řekl seržant.
"Odpusťte, pánové," odpověděl Canolles, "už jdu."
Vstoupil do kočáru, seržant s oběma vojáky za ním. Jeden ze zbývajících dvou vojáků usedl vedle kočího, druhý vzadu a těžká archa odjížděla tak rychle, jak ji jen mohli dva silní koně utáhnout.
Vše bylo tak podivné, že to barona nutilo k přemýšlení. Proto se obrátil k seržantovi s otázkou:
"Můžete mi nyní říci, pane, kam mě vezete?"
"Především do vězení, pane veliteli," odpověděl seržant.
Canolles pohlédl na toho muže v ustrnutí.
"Cože, do vězení?" zvolal. "Copak vás neposílájistá dáma?"
"Zajisté."
"A copak tou dámou není vikomtesa de Cambes?"
"Ne, pane, tou dámou je princezna de Condé."
"Princezna de Condé?" vykřikl baron.
"Chudák!" politovala ho tiše kolemjdoucí žena a pokřižovala se.
Canollese zamrazilo.
O kus dále potkali muže běžícího někam s pikou v ruce. Při spatření kočáru a

vojáků se zastavil. Canolles vyhlédl z okénka. Muž ho patrně poznal, neboť mu s hrozivým, vzteklým výrazem ukázal pěst.
"Zdá se mi, že se tady všichni zbláznili," řekl baron a pokusil se o úsměv.
"Copak jsem se stal během jedné hodiny předmětem soucitu nebo nenávisti, že mě jedni litují a druzí mi hrozí?"
"Hm, pane," odpověděl seržant váhavě, "ti, kteří vás litují, mají pravdu, a ti, kteří vám hrozí, by mohli mít také pravdu."
"Kdybych aspoň věděl, co to znamená," podotkl Canolles.
"Brzy se to dozvíte, pane," odpověděl seržant.
Povoz zastavil před vězením. Canolles vystoupil uprostřed seběhnuvšího se lidu. Místo aby ho zavedli do jeho světnice, sestoupili s ním do podzemní kobky plné stráží.
"Musím se přece jednou dozvědět, na čem jsem," řekl si baron, vyňal z kapsy dva louisdory, přistoupil k jednomu z vojáků a vtiskl mu je do dlaně.
Voják nevěděl, máli je přijmout.
"Jen ber, příteli," domlouval mu Canolles. "To, nač se tě chci zeptat, tě nemůže kompromitovat."
"Tak se ptejte, veliteli," odpověděl voják a strčil louisdory do kapsy.
"Nuže, rád bych znal důvod svého náhlého zatčení."
"Zdá se, že nevíte o smrti ubohého pana Richona?"
"Richon je mrtvý?" vykřikl Canolles s přízvukem hluboké bolesti, neboť si dobře pamatoval na jejich přátelství.
"Ano, pane veliteli."

"Mrtvý..." šeptal Canolles a zbledl. Potom sepjal ruce a pohlížel na smutné okolí a zachmuřené obličeje svých strážců. "Mrtvý... To by mohlo po čertech oddálit mou svatbu."

XIdesátý

Paní de Cambes dokončila svoji jednoduchou, ale rozkošnou toaletu. Potom si přehodila přes ramena plášť s kapuci a pokynula Pompejovi, aby šel napřed. Už se setmělo. Vikomtesa se domnívala, že si jí spíše nikdo nevšimne, když půjde pěšky, než kdyby jela v kočáře, proto nařídila, aby na ni čekal povoz až při východu z kostela Karmelitánů, u kaple, kde měla být oddána. Pompejus sešel ze schodů a vikomtesa kráčela za ním. Tento úkol harcovníka starému vojákovi připomínal známou obhlídku v předvečer bitvy u Carbie.
Jakmile spěšně procházeli přízemní chodbou kolem dveří salonu, odkud se rozléhal veliký hluk, vikomtesa se setkala s paní de Tourville, jež vlekla vévodu de la Rochefoucauld k princeznině pracovně.
"Proboha, madame, jen na slovíčko!" řekla Klára. "Na čem jste se usnesli?"
"Můj plán je přijat," odpověděla paní de Tourville vítězoslavně.
"A jaký byl váš plán, madame? Neznám ho."
"Represálie, má drahá, represálie."
"Promiňte, madame, ale nevyznám se ve vojenských výrazech jako vy> Co rozumíte slovem represálie?"
"Nic jednoduššího, drahé dítě."
"Ale vysvětlete mi to!" <
"Pověsili důstojníka z armády princů, že ano?"
"Ano, a dále?"
"Nuže, vyhledáme si tedy v Bordeaux důstojníka královského vojska a pověsíme ho."
"Velký Bože!" vykřikla poděšená vikomtesa. "Co to říkáte, madame?"
"Pane vévodo," pokračovala vdova, jako by nepozorovala úzkost paní de Cambes, "zatkli už bývalého guvernéra ostrova SaintGeorge?"
"Ano, madame," odpověděl vévoda.
"Pan de Canolles je zatčen?" vykřikla vikomtesa.
"Ovšem," přisvědčil vévoda chladně, "pan de Canolles je, nebo právě bude zatčen. Rozkaz byl dán v mé nepřítomnosti a viděl jsem odcházet muže, kteří byli pověření jeho vykonáním."
"A oni věděli, kde je?" tázala se Klára s poslední jiskřičkou naděje.
"Trávil odpoledne i večer v druhém domě našeho hostitele pana de Lalasne, kde měl, jak jsem se doslechl, veliký úspěch ve hře kroužků."

"
l
Paní de Cambes vykřikla. Stará rádkyně se v úžasu obrátila a vévoda pohlédl na mladou ženu s téměř nepozorovatelným úsměvem.

"Pan de Canolles zatčen..." opakovala vikomtesa. "Čeho se dopustil, můj Bože? A co má společného se strašlivou událostí, která nás rmoutí?"
"Co s tím má společného? Všechno, má drahá. Je přece guvernérem jako Richon."
Paní de Cambes chtěla promluvit, ale srdce její stáhlo takovou bolestí, že jí odumřela slova na rtech. Uchopila vévodu za rámě a v hrůze na něj pohlížela. Potom ze sebe vypravila:
"Ale to všechno je jen strojené, viďte, pane vévodo? Pouhá manifestace, nic víc. Zajatci na čestné slovo se přece nemůže nic stát..."
"Richon byl, madame, také zajatcem na čestné slovo."
"Pane vévodo, zapřísahám vás..."
"Ušetřte si proseb, madame, jsou marné. V této záležitosti nemohu nic udělat, rozhodne soud."
Klára pustila vévodovo rámě a běžela přímo do pracovny paní de Condé. Bledý a rozčilený Lenet se tu procházel velikými kroky; princezna rozmlouvala s vévodou de Bouillon.
Vikomtesa přiběhla k paní de Condé lehce jako stín. Byla smrtelně bledá.
"Ó, madame," prosila, "pro milosrdenství boží, dopřejte mi okamžik rozmluvy, zapřísahám vás!"
"Ach, to jsi ty, miláčku? Teď nemám čas," odpověděla princezna, "ale po zasedání ti s radostí vyhovím."
"Madame, musím s vámi mluvit právě před zasedáním soudu."
Princezna jí už chtěla vyhovět, ale vtom se otevřely dveře a objevil se v nich vévoda de la Rochefoucauld.
"Madame," hlásil, "soud se právě sešel a netrpělivě očekává Vaši Výsost."
"Vidíš, dušičko, že tě teď nemohu vyslechnout," řekla paní de Condé. "Ale pojď se mnou k soudu, a až zasedání skončí, odejdeme spolu a pohovoříme si."
Vikomtesa nemohla déle naléhat. Ubohé ženě, ohromené děsnou rychlostí, s jakou se vyvíjely osudné události, se zatmělo před očima.
Pak se tázavě rozhlédla kolem sebe. Dívala se široce rozevřenýma očima do tváří všech přítomných, sledovala pohledem jejich posuňky, ale nic neviděla a ničemu nerozuměla. Její mozek nebyl schopen pochopit, co se tu děje, její energie ji nedovedla vytrhnout z toho děsného snu.
Princezna se ubírala do salónu. Vikomtesa kráčela mechanicky za ní, aniž si povšimla, že Lenet vzal do svých rukou její bezvládně visící ručku.
Vstoupili do zasedací síně. Blížila se osmá hodina.

Temné čalouny činily rozsáhlou ponurou síň ještě smutnější. Mezi dvojími dveřmi, proti oknům, jimiž vnikaly poslední zásvity zmírajícího dne, stála vyvýšená estráda. Na této estrádě byla připravena dvě křesla, jedno pro paní de Condé, druhé pro vévodu ďEnghien. Po obou stranách se táhla řada taburetů, určených pro dámy, z nichž se skládala rada Její Výsosti. Ostatní soudci měli zasednout do lavic. Za princeznou, opřen o její křeslo, stál vévoda de Bouillon. Za malým princem stál vévoda de la Rochefoucauld.
Lenet usedl proti soudnímu zapisovateli a vedle něho stála vyděšená, chvějící se vikomtesa.
Do síně vešlo šest důstojníků armády princů, šest důstojníků městské stráže a šest radních pánů.
Toto nakvap svolané shromáždění osvětlovaly pouze dva trojramenné svícny. Byly postaveny na stole před princeznou a vrhaly světlo jen na hlavní skupinu, zatímco ostatní přítomní se postupně ztráceli ve stínu podle toho, jak byli vzdáleni od střediska světla.
Dveře střežili vojáci s halapartnami z princeznina vojska.
Zvenčí sem doléhal řev rozzuřeného davu. Zapisovatel vyvolával jména přítomných; každý povstal a odpověděl.
Poté žalobce vysvětlil celou záležitost. Mluvil o dobytí Vayres, o zrušeném slovu maršálka de la Meilleraie a o Richonově potupné smrti.
Důstojník dostal rozkaz, aby otevřel okno, aby bylo slyšet volání tisíců hlasů. Ty hlasy křičely:
"Pomstu za statečného Richona! Smrt mazarinovcům!"
Tak tehdy označovali roajalisty.
"Slyšíte, co žádá mocný hlas lidu?" zeptal se vévoda de la Rochefoucauld. "Než uplynou dvě hodiny, lid opovrhne naší mocí a sám si zjedná spravedlnost pak naše represálie ztratí význam. Suďme tedy, pánové, a to bez odkladu."
Princezna povstala.
"Proč soudit? K. čemu potřebujeme rozsudek? Slyšeli jsme jej právě z úst bordeauxského lidu."
"Skutečně," dodala paní de Tourville, "naše situace je snadná. Jde prostě o odvetu a nic jiného. Tyto věci by se měly odbývat bez okolků a měly by je

vyřizovat sami profousové."
Lenet se nemohl déle ovládnout. Vyskočil ze svého místa a vrhl se do středu shromáždění.
"Už ani slovo, madame, prosím vás! Bylo by osudné, kdyby převládal takový názor. Zapomínáte, že i královská autorita, i když trestala hanebně, alespoň dbala na právní formy a dala potvrdit trest, ať už spravedlivý, nebo nespravedlivý, rozsudkem soudců. Myslíte snad, že máte právo udělat to, čeho se neodvážil ani král?"

299
298

"Ó," rozhorlila se paní de Tourville, "sotva pronesu nějaký úsudek, je pan Lenet opačného názoru. Naštěstí se mnou tentokrát Její Výsost souhlasí."
"Naneštěstí, ano," odpověděl rádce.
"Pane!" okřikla ho princezna. f
"Ach, madame, zachovejte alespoň zdání spravedlnosti!"
"Pan Lenet má pravdu," prohlásil vévoda de la Rochefoucauld. "Smrt člověka je příliš vážná věc, zejména za podobných okolností, než abychom za to nechali padnout zodpovědnost na jedinou hlavu, třebaže by to byla knížecí hlava."
Naklonil se k princezně a pošeptal jí, aby to slyšela jen skupina zasvěcenců:
"Vyslechněte mínění všech, madame, ale dejte vynést rozsudek jen těmi, jimiž jste si jistá. Tak se nebudeme muset obávat, že nám naše pomsta ujde."
"Okamžik," přerušil ho pan de Bouillon, "mluvil jste o zbavení princezny zodpovědnosti. Neodmítám ji, ale chci, aby ji se mnou sdíleli i jiní. Nepřeji si nic jiného, než zůstat i nadále rebelem, ale ve společnosti princezny z jedné a lidu z druhé strany. Nechci být osamocen, k ďasu! Podobným žertem jsem přišel o vládu nad Sedanem. Měl jsem město i hlavu. Kardinál Richelieu mi však vzal město. Nyní mám pouze hlavu, a proto bych nerad, aby mi ji vzal kardinál Mazarin. Žádám tedy za přísedící přední občany města Bordeaux."
"Takové podpisy vedle našich, fí!" zašeptala princezna. i
"Hřebík drží trám, madame," odpověděl vévoda de Bouillon, jehož CinqMarsovo spiknutí naučilo opatrnosti pro celý další život.
"Je to váš názor, pánové?"
"Ano," odpověděl vévoda de la Rochefoucauld. .': :
"A vy, Lenete?"
"Madame, nejsem naštěstí ani princem, ani vévodou, ani důstojníkem, ani radním pánem. Mám proto právo vzdát se svého úsudku a tak se ho vzdávám."
Princezna povstala a vyzvala shromáždění, aby energicky odpovědělo na královskou provokaci. Sotva domluvila, otevřelo se opět okno a do soudní síně zalehly hlasy volajícího lidu:
"Sláva princezně! Pomstu za Richona! Smrt épernonistům a mazarinovcům!"
"Umírám," zašeptala vikomtesa a uchopila Leneta za ruku.
"Paní vikomtesa de Cambes," řekl Lenet, "prosí Vaši Výsost o dovolení, aby se směla vzdálit."
"Ne, ne," odporovala Klára, "chci "
"Vaše místo není zde, madame," přerušil ji Lenet. "Nemůžete pro něho nic udělat. O všem vás budu informovat a pokusíme se ho zachránit."
300

"Vikomtesa se může vzdálit," řekla paní de Condé. "Dámy, které nechtějí být přítomny tomuto zasedání, ji mohou následovat. Jsou nám zde potřební jen muži."
Žádná z žen se ani nehnula. Je totiž věčnou touhou slabší poloviny lidstva, určené jen k tomu, aby byla svůdnou, vykonávat práva silnější poloviny, ustanovené k tomu, aby vládla. Těmto dámám se jednou naskytla příležitost zahrát si na chvíli na muže. Byly by bláhové, kdyby této šťastné okolnosti nevyužily.
Paní de Cambes odešla, podpírána Lenetem. Na schodech potkali Pompeja, kterého vyslala na zvědy.
"Nu?" tázala se.
"Je zatčen," odpověděl.
"Pane Lenete," zvolala Klára bolestně, "důvěřuji jen vám a doufám v Boha!" A pološílená odcházela do svého pokoje.
"Jaké otázky mám klást tomu, jenž se před námi objeví?" tázala se princezna ve chvíli, kdy Lenet opět zaujal místo vedle zapisovatele. "A na koho padne los?"
"To je velmi jednoduché, madame," odpověděl vévoda. "Máme kolem tří set zajatců, mezi nimi deset nebo dvanáct důstojníků. Ptejme se jen na jejich jména a hodnost v královské armádě. Los padne na prvního z nich, kdo byl velitelem pevnosti jako

můj ubohý Richon."
"Je tedy zbytečné mařit čas vyslýcháním deseti nebo dvanácti různých důstojníků, pánové," řekl princezna rázně. "Máte seznam, pane zapisovateli, vyhledejte tedy a jmenujte zajatce stejné hodnosti, jakou měl pan Richon."
"Takoví jsou tu dva, madame," odpověděl zapisovatel. "Guvernér ostrova SaintGeorge a pevnosti Braune."
"Máme dva, to je pravda," zvolala paní de Condé. "Osud je nám příznivý... Jsou zatčeni, Labussiere?"
"Zajisté, madame," přisvědčil gardový kapitán. "Čekají v pevnostním vězení na rozkaz, aby se objevili před soudem."
"Předveďte je!" rozkázala princezna.
"Kterého z nich máme předvést?" zeptal se Labussiere.
"Přiveďte oba dva. Začneme s výslechem zajatce staršího data, to je panem guvernérem ostrova SaintGeorge."
dvacátý
Po tomto rozkazu, kterým se dostávala vzpoura princů na strašnější a nebezpečnější cestu, než po jaké až dosud spěla, zavládlo děsivé ticho, rušené pouze kroky vzdalujícího se gardového kapitána a hlučením stále přibývajícího lidu. Tento krok stavěl princeznu a její rádce, vojsko
301

i město jaksi mimo zákon, což znamenalo uvalit zodpovědnost kvůli zájmům a zejména vášním několika osobností na veškeré obyvatelstvo, znamenalo to učinit totéž, co pařížská komuna 2. září. Je nám však známo, že pařížská komuna pracovala ve velkém.
V síni se rozhostilo hluboké mlčení. Všechny zraky se upíraly na dveře, kudy měl vejít zajatce. Aby princezna dobře sehrála svoji úlohu předsedy soudu, listovala v záznamech, jako by je prohlížela. Pan de la Rochefoucauld na sebe vzal zasněné vzezření a pan de Bouillon hovořil s paní de Tourville o své pakostnici, která ho velice trápila.
Lenet přistoupil k princezně, aby učinil poslední pokus ne snad proto, že by doufal, ale protože byl z těch přísných mužů, kteří vykonávají povinnost, jelikož se cítí vázáni konat ji.
"Nezapomeňte, madame," řekl, "že hrajete kostky o budoucnost svého rodu."
"Nevidím v tom nic nesnadného," odpověděla princezna suše. "Jsem si jistá, že vyhraji."
"Vy, pane vévodo," obrátil se Lenet k panu de la Rochefoucauld, "vy, jenž jste povznesen nad prostřednost a lidské vášně, budete zajisté hlasovat pro umírněnost, že ano?"
"Právě se o tom radím se svým rozumem, pane," odpověděl vévoda pokrytecky.
"Poraďte se raději se svým svědomím, pane vévodo," řekl Lenet.
V tom okamžiku zalehl do síně hluk otvírala se a opět zavírala mříž. Tento zvuk pronikl do všech srdcí, neboť ohlašoval příchod jednoho ze zajatců. Brzy nato zazněly na schodech kroky, halapartny zařinčely o dlažbu, dveře se otevřely a objevil se v nich Canolles.
Nikdy nebyl tak elegantní, nikdy nebyl tak krásný. Jeho ušlechtilá tvář si zachovala růžový nádech radosti a nevědomosti. Postoupil vpřed lehkým krokem a bez veškeré strojenosti, jako by byl na večírku u advokáta Lavie nebo prezidenta de Lalasne. Hluboce se uklonil princezně i vévodům. Jeho dokonalá nenucenost princeznu překvapila. Chvíli se na něj dívala mlčky.
Konečně promluvila:
"Přistupte blíže, pane!"
Canolles uposlechl a po druhé pozdravil.
"Kdo jste?"
"Jsem baron Ludvík de Canolles, madame."
"Jakou hodnost jste měl v královské armádě?"
"Byl jsem podplukovníkem."
"Nebyl jste guvernérem ostrova SaintGeorge?"
"Měl jsem tu čest."
"Řekl jste pravdu?"
"Ano, madame."
302

"Napsal jste otázky a odpovědi, zapisovateli?"
Písař se uklonil.
"Podepište se tedy, pane," vyzvala princezna zajatce.
Canolles vzal pero jako člověk, který neví, proč to na něm žádají, ale z úcty k osobě, jež mu to přikazuje, a s úsměvem se podepsal.

"Dobrá, pane," řekla princezna. "Nyní se můžete vzdálit."
Canolles se znovu dvorně uklonil a se stejnou nenuceností a elegancí odcházel, aniž dal najevo zvědavost nebo údiv.
Sotva se za ním zavřely dveře, princezna povstala.
"Nuže, pánové?" tázala se.
"Hlasujme tedy, madame," řekl vévoda de la Rochefoucauld.
"Hlasujme," opakoval vévoda de Bouillon, obrátil se k přísedícím a dodal: "Chtějí nám tito pánové pověděť svoje mínění?"
"Až po vás, Milosti," odpověděl jeden z měšťanů.
"Ne po vás, ale před vámi!" vykřikl zvučný hlas, z něhož vyznívalo tolik ráznosti, že vzbudil úžas všech.
"Co to znamená?" tázala se princezna přísně a snažila se poznat tvář mluvčího.
"To znamená," zvolal muž a povstal, aby nebylo pochybnosti, kdo takto mluvil, "že já, Ondřej Lavie, královský prokurátor a rada parlamentu, se jménem krále a zejména jménem lidskosti dožaduji výsady a bezpečnosti pro zajatce držené v Bordeaux na čestné slovo. Proto navrhuji "
"Ó, pane advokáte," přerušila ho princezna, "ustaňte se svými právnickými vývody, těm já nerozumím. Záležitost, kterou zde projednáváme, je věcí citu a ne malicherným sudičským procesem. Tak mu, předpokládám, rozumí členové tohoto tribunálu."
"Ano, ano," přizvukovali městští přísedící i důstojníci, "hlasujme, pánové, hlasujme!"
"Řekl jsem a opakuji," pokračoval Lavie, aniž se dal mást princezninou výtkou, "že se dožaduji privilejí a bezpečnosti pro zajatce držené v Bordeaux na slovo. To nejsou právnické vývody, ale výklady lidského práva."
"A já dodávám," zvolal Lenet, "že Richona nejdříve vyslýchali, než ho odsoudili, a proto je spravedlivé, abychom i my obžalované vyslechli."
"A já zase prohlašuji," řekl ĎEspagnet, vůdce měšťanů, jenž s panem de la Rochefoucauld útočil na SaintGeorge, "že se město vzbouří, budemeli příliš milostiví."
Hukot hlasů zvenčí se zdál odpovídat tomuto tvrzení a schvalovat je.
"Pospěšme si!" pobízela princezna. "K čemu obžalovaného odsoudíme?"
"Obžalované, madame," ozvalo se několik hlasů, Jsou dva."
"Jeden vám nestačí?" odpověděl Lenet a pohrdavě se usmíval té krvavé podlízavosti.
303

"Kterého tedy?" opakovaly tytéž hlasy.
"Toho tučnějšího, vy lidožrouti!" vykřikl Lavie. "Stěžujete si na nespravedlnost, křičíte o bezbožnosti a sami chcete odplatit jednu vraždu dvěma? Pěkné shromáždění filozofů a vojáků, měnících se ve vrahy!"
Planoucí oči většiny soudců drtily smělého královského prokurátora. Paní de Condé se nadzvedla ve svém křesle, opřela se o obě ruce a pohlížela na všechny přítomné, jako by se jich tázala pohledem, zda slova, která slyšela, zde byla skutečně pronesena a zda existuje na světě tak odvážný člověk, který by se před ní opovážil říci něco podobného.
Lavie poznal, že jeho přítomnost jen všechny popuzuje a že jeho způsob obhajoby by obžalované zničil, místo aby je zachránil. Rozhodl se tedy vzdálit jako soudce, který odchází dobrovolně, a nějako voják, který prchá.
"Ve jménu božím," zvolal, "protestuji proti tomu, co chcete udělat. Jménem krále vám to zakazuji!"
Majestátní pohybem spravedlivého hněvu převrhl svoje křeslo a odcházel ze soudní síně s hrdým čelem a pevným krokem jako člověk, silný vědomím, že vykonal svou povinnost, a málo se starající o neštěstí, jaké může mít toto konání povinnosti za následek.
"Neslýchaná drzost!" zašeptala princezna.
"Dobrá, jen ho nechme," řeklo několik hlasů. "Mistr Lavie dostane také svůj díl."
"Hlasujme!" volali soudci téměř jednohlasně.
"Ale proč hlasovat, když jste nevyslechli oba obžalované?" tázal se Lenet.
"Možná, že u některého z nich shledáte větší vinu než u druhého. Možná, že shrnete svou pomstu, kterou chcete snést na dvě hlavy, pouze na jednu z nich."
Vtom bylo slyšet rachot otvírané mříže.
"Budiž tedy," souhlasila princezna.
Soudní tribunál, který už hlučně povstal, znovu usedl.
Na schodech se opět ozvaly kroky, halapartny znovu zařinčely, dveře se otevřely a vstoupil Cauvignac.
Nově příchozí se od Canollese nápadně lišil. Jeho oděv jevil stopy zloby

bordeauxského lidu, třebaže se zajatec přičinil, aby je zahladil. Jeho pohled rychle přelétl konšely, důstojníky, vévody i princeznu, načež postupoval kupředu se lstivým výrazem lišáka, který zkoumá každou píď půdy pod nohama, než učiní další krok. Napínal sluch, byl bledý a zřejmě rozechvěný.
"Vaše Výsost mi prokázala čest a povolala mě?" zeptal se, aniž počkal, až bude tázán.
"Ano, pane," odpověděla princezna. "Chci, abyste nám sám potvrdil některé body, týkající se vás, které nám jsou nejasné."

"Jsem vám k službám, madame," uklonil se Cauvignac a tvářil se příjemně, ale bylo vidět, že jeho chování postrádá nenucenost a přirozenost.
"Nebude to trvat dlouho," řekla paní de Condé, "obzvlášť, když budete odpovídat tak určitě, jak se budeme tázat."
"Jelikož je však otázka vždy připravena předem a odpověď ne, upozorňuji Vaši Výsost, zeje mnohem nesnadnější odpovídat, než se tázat."
"Ó, naše otázky budou tak jasné a přesné, že vás ušetříme úvah. Vaše jméno?"
"To je hned napoprvé otázka, na niž je obtížné odpovědět."
"Jak to?"
"Stává se velmi často, že má člověk dvě jména jméno své rodiny a druhé, které si dal sám. Já jsem měl například příčinu vzdát se svého prvního jména a přijmout jiné, méně známé. Které na mně tedy žádáte?"
"To, kterým jste se představil v Chantilly, to, pod kterým jste se zavázal sebrat pro mne setninu, to, pod kterým jste ji sebral, a nakonec to, pod kterým jste se zaprodal panu Mazarinovi."
"Promiňte, madame," řekl Cauvignac, "zdá se mi však, že jsem už měl čest zodpovědět s úspěchem všechny tyto otázky při audienci, kterou mi Vaše Výsost milostivě udělila dnes ráno."
"Proto vám nyní kladu jen jedinou otázku," odpověděla princezna a stávala se netrpělivou. "Ptám se vás pouze na vaše jméno."
"To mě právě uvádí do rozpaků."
"Napište ‚baron de Cauvignac'!" nařídila paní de Condé zapisovateli.
Obžalovaný nic nenamítal a písař zapsal jeho jméno.
"A nyní vaši hodnost," řekla princezna. "Doufám, že vám nebude zatěžko odpovědět."
"Naopak, madame, právě tato odpověďmi působí největší obtíže. Táže teli se mě však na mou akademickou hodnost, odpovím, jak Vaše Výsost uvidí, bez váhání. Jsem bakalář, absolvent práv a doktor teologie."
"Ne, pane, máme na zřeteli vaši vojenskou hodnost."
"Ach, po této stránce nemohu Vaší Výsosti odpovědět."
"Proč ne?"
"Protože jsem sám nikdy dobře nevěděl, čím vlastně jsem."
"Račte se o tomto bodu vyjádřit, pane! Chci to vědět."
"Nuže, nejprve jsem se z vlastní moci učinil poručíkem. Protože jsem však nebyl oprávněn podepsat si diplom a za celou tu dobu, co jsem měl tento titul, jsem nevelel více než šesti mužům, myslím, že jsem vlastně ani žádným poručíkem nebyl."
"Ale já jsem vás jmenovala kapitánem, tak jste kapitán."
"Ó, právě to ještě zdvojnásobuje moje rozpaky a moje svědomí se proti tomu bouří. Každá vojenská hodnost ve státě, máli mít platnost, musí být udělena z královské vůle. Vaše Výsost si mě přála učinit kapitánem, to je

nepopiratelné, ale neměla k tomu právo. Byl jsem tedy v tomto případě právě tak málo kapitánem jako dříve poručíkem."
"Budiž, pane. Předpokládejme tedy, že jste nebyl ani poručíkem, ani kapitánem, protože vy ani já nemáme moc podepisovat jmenovací listiny. Ale jste alespoň guvernérem pevnosti Braune, a jelikož tentokrát podepsal váš diplom sám král, doufám, že nepopřete právoplatnost této listiny."
"A právě tato hodnost, madame, je ze všech nejpopíratelnější."
"Cože?"
"Byl jsem, pravda, jmenován, ale dosud jsem nenastoupil svůj úřad. V čem spočívá titul? Ne v tom, že nám náleží, ale v tom, že vykonáváme s ním spojený úřad. Já jsem však dosud nevykonal ani jednu z funkcí úřadu, kterého se mi dostalo. Dosud jsem nevkročil do své pevnosti, dosud jsem nezačal vykonávat svůj úřad, a právě proto jsem tak málo guvernérem, jako jsem byl kapitánem, než jsem se stal

guvernérem, a poručíkem, nežjsem se stal kapitánem."
"A přece vás zatkli na cestě vedoucí k Braune."
"Zajisté, zajisté, ale sto kroků od místa, kde jsem byl zatčen, se dělí cesta. Jedna vede do Braune, druhá do Issonu. Kdo může tvrdit, že jsem nejel do Issonu stejně jako do Braune?"
"Dobrá," řekla princezna, "soud uváží vaši obhajobu... Zapisovateli, napište ‚guvernér pevnosti Braune'."
"Nemohu odporovat," odpověděl Cauvignac. "Vaše Výsost může dát napsat, co se jí líbí."
"Hotovo, madame," hlásil písař.
"Dobrá. A nyní, pane, podepište svoji výpověď."
"Udělal bych to s největší radostí, madame, a byl bych šťastný, že mohu v něčem vyhovět Vaší Výsosti, ale v zápase, který jsem musel dnes ráno postoupit s bordeauxským lidem, v boji, z něhož mě dala Vaše Výsost vysvobodit svými mušketýry, mi bylo naneštěstí vymknuto pravé zápěstí a levou rukou jsem se nikdy nenaučil psát."
"Poznamenáte, že obžalovaný odmítá podepsat!" nařizovala princezna zapisovateli.
"Že ‚nemůže', napište, pane, že ‚nemůže'," hájil se Cauvignac. "Bůh chraň, abych něco odepřel tak vznešené princezně, jako je Vaše Výsost, kdyby to bylo v mé moci."
Uctivě pozdravil a odcházel, provázen dvěma strážci.
"Myslím, že jste měl pravdu, pane Lenete," řekl vévoda de la Rochefoucauld, "a že jsme neudělali dobře, že jsme si toho člověka nezajistili."
Lenet byl příliš zabrán do svých myšlenek, aby odpověděl. Tentokrát mu jeho obvyklý důvtip selhal. Doufal totiž, že Cauvignac na sebe strhne hněv soudu, ale ten soudce svými věčnými vytáčkami spíše pobavil, než aby je rozzlobil. Jeho výslech zahladil dojem Canollesova výslechu
306

a ušlechtilost a přímost prvního zajatce zatlačila do pozadí lstivost druhého. Cauvignac nad Canollesem zvítězil.
Když došlo k hlasování, zněly všechny hlasy pro smrt.
Princezna dala sečíst hlasy, povstala a slavnostně vynesla rozsudek.
Pak přítomní podepsali protokol. Nejprve vévoda ĎEnghien, ubohé dítě, jež nevědělo, co podepisuje, a jehož první podpis měl stát člověka život, pak princezna a oba vévodové, potom dámy z princezniny strany, důstojníci a nakonec měšťští konšelé.
Tak měl každý podíl na represáliích. Provinili se všichni šlechta i měšťanstvo, vojsko i parlament a měli by být všichni potrestáni. Zkušenost však učí, že majíli se trestat všichni, nebývá trestán nikdo.
Princezna, jejíž msta byla ukojena a jejíž pýše se dostalo zadostiučinění, otevřela okno a hlasitě provolala:
"Občané bordeauxští, Richon bude pomstěn, a to důstojně, spolehněte se na nás!"
Bouřlivé "hurá" bylo odpovědí na prohlášení. Lid se rozběhl na všechny strany a už předem se radoval z divadla, které mu slibovala slova paní de Condé.
Sotva se princezna vrátila s Lenetem, jenž kráčel smutně za ní a doufal, že se mu ještě podaří změnit její rozhodnutí, do svého bytu, otevřely se dveře a do komnaty vešla bledá, uplakaná paní de Cambes a vrhla se princezně k nohám.
"Ó, madame, pro milosrdenství boží, vyslyšte mě, neodmítejte mě!"
"Co se ti stalo, děťátko?" tázala se udivená princezna. "A proč tak pláčeš?"
"Pláči, protože jsem se dozvěděla, zeje odhlasována smrt a že jste, madame, ten rozsudek potvrdila. Ó, Výsosti, vy nesmíte, nemůžete dát popravit pana de Canolles."
"A proč ne, drahoušku? Oni pověsili Richona."
"Ach, madame, vždyť je to týž pan Canolles, jenž zachránil Vaši Výsost v Chantilly."
"Mám mu být vděčná za to, že se dal oklamat?"
"Právě v tom vězí omyl, madame. Pan de Canolles nebyl ani okamžik obětí naší lsti. Poznal mě na první pohled."
"Tebe, Kláro?"
"Ano, madame. Jeli jsme předtím spolu kus cesty. Pan de Canolles mě znal, byl do mě zamilovaný a za těchto okolností... nuže, Výsosti... snad nejednal správně, ale vy nemáte důvod mu to vytýkat... za těchto okolností tedy obětoval povinnost lásce."
"Takže to je ten, koho miluješ?"
"Ano," zvolala vikomtesa. "
"Ten, kvůli němuž jsi mě přišla žádat o povolení sňatku?"
"Ano."

"Byl to tedy..."
"Byl to pan de Canolles!" vykřikla vikomtesa. "Pan de Canolles, jenž se mi vzdal na SaintGeorge a jenž by se, nebýt mne, vyhodil i s vašimi vojáky do povětří... pan de Canolles, který mohl uprchnout a který mi odevzdal svůj meč, aby ode mne nebyl odloučen. Jistě chápete, madame, že pokud zemře, musím zemřít také, protože jsem ho vlastně zabila já."
"Považ přece, drahé dítě," řekla princezna s jistým pohnutím, "že ode mne žádáš nemožnou věc. Richon je mrtev a musí být pomstěn. Rozsudek musí být vykonán. I kdyby mě o to žádal sám můj manžel, odepřela bych mu to."
"Ó, já nešťastná, já nešťastná!" naříkala paní de Cambes. "Zahubila jsem toho, koho miluji!"
"Madame," přistoupil Lenet k princezně, "nestačí vám jedna oběť? Musí být hlava pana Richona vykoupena dvěmajinými?"
"Vida, pane, vy přísný muži, to znamená, že na mně žádáte život jednoho a smrt druhého. Povězte mi, je to spravedlivé?"
"Madame, majíli zemřít dva lidé, je spravedlivé, aby zemřel pouze jeden z nich, jeli to možné, ovšem za předpokladu, že lidská ústa mají právo zhasnout pochodeň zapálenou boží rukou. A konečně je spravedlivé, mámeli volit, abychom raději zachránili poctivého člověka než intrikána. Jen Židé propustili na svobodu Barabáše a ukřižovali Ježíše..."
"Ó, pane Lenete," prosila vikomtesa, "přimluvte se za mě, zapřísahám vás! Jste muž, snad vás vyslechnou. A vy si, madame, připomeňte," obrátila se k princezně, "že jsem celý život zasvětila vaší službě."
"Já rovněž," řekl Lenet. "Za třicet let věrné služby jsem Vaši Výsost nikdy o nic nežádal, ale při této příležitosti, když vidím, jak Vaše Výsost nemá slitování, prosím jen o jednu milost."
"O jakou?"
"Abyste mě propustila, madame, a já půjdu padnout k nohám králi, jemuž zasvětím zbytek svého života, který jsem věnoval cti vašeho domu."
"Nuže dobrá," zvolala princezna, překonána prosbami, "nevyhrazuj, můj starý příteli, neplač, moje dobrá Kláro! Uklidněte se oba, protože zemře jen jeden, když to tak chcete, ale už mě nechoďte prosit o milost pro toho, jemuž bude určeno zemřít."
Klára uchopila ruku paní de Condé a pokrývala ji polibky.
"Ó, díky, madame, díky!" jásala. "Od této chvíle náleží můj i jeho život vám."
"Pokud budete jednat takto, madame," dodal Lenet, "budete zároveň spravedlivá i milosrdná, což bylo dosud jen boží výsadou."
"Mohu ho nyní vidět, madame?" volala vikomtesa netrpělivě. "Mohu ho osvobodit?"
"Něco podobného je dnes opravdu nemožné," odvětila princezna.

"Zničilo by nás to. Nechme zajatce v žaláři, vyjdou odtamtud zároveň jeden na svobodu, druhý na smrt."
"Ale mohu ho vidět? Mohu ho alespoň uklidnit, potěšit?" naléhala paní de Cambes.
"Uklidnit ho, drahá přítelkyně? Myslím, že na to nemáte právo," odpověděla princezna. "Lid se dozvěděl o rozsudku, dozvěděl by se i o milosti. Ne, to není možné. Spokojte se s tím, že jste ho zachránila. Oznámím oběma vévodům své rozhodnutí."
"Tak se toho vzdávám. Děkuji vám, madame."
Vikomtesa de Cambes uprchlá, aby se mohla dosyta vyplakat á děkovat Bohu z hloubi srdce, jež překypovalo radostí a vděčností.
Xjedenáctý
Oba váleční zajatci zaujímali dvě kobky v téže pevnosti. Kobky spolu sousedily. Nacházely se v přízemí, ale toto přízemí se mohlo také dobře nazývat třetím patrem. Vězení totiž nezačínají od země jako jiné domy, obyčejně mívají ještě dvě poschodí temných kobek pod zemí.
Každý vchod do vězení byl střežen hlídkou, vybranou z princezniných gard, a když lid viděl všechna tato opatření, odpovídající jeho touze po pomstě, pomalu se rozcházel od vrat vězeňské budovy, kam se seběhl, jakmile se dozvěděl, že tam budou Canolles s Cauvignacem dopraveni.
Hlídky umístěné ve vnitřní chodbě opustily svá stanoviště a odešly rozmnožit stráž před vězením, aby zajatce chránily před rozzuřeným davem.
Lid se obrátil k místu, kde se konaly popravy, to je k esplanádě. Slova shozená z okna soudní síně se ve chvilce rozšířila po celém městě. Každý si je vykládal svým způsobem. Jisté však bylo, že pro dnešní večer nebo nejpozději pro zítřejší ráno slibovala nějaké strašné divadlo. Nejistota, že lid nevěděl, o jakou podívanou jde, v sobě tajila nový požitek půvab překvapení.

Řemeslníci, měšťáci, ženy, děti vše se hnalo na hradby, a protože už byla tmavá noc a měsíc v tu dobu vycházel až kolem půlnoci, běželi tam s pochodněmi v rukou. Okna v domech byla až na malé výjimky otevřená, v mnohých postaveny hořící svíce nebo zavěšeny lampióny jako o slavnosti. Ale hlučení lidu, vyjevené pohledy zvědavců, pěší i jízdní hlídky, následující jedna za druhou, prozrazovaly, že se nedějí přípravy k obyčejné slavnosti.
Chvílemi zaznívaly z jednotlivých hloučků, tvořících se a rozptylujících se rychlostí živlů, zuřivé výkřiky stále tytéž, jaké dvakrát nebo třikrát zalehly do soudní síně:

308
309

"Smrt zajatcům! Pomstu za Richona!"
Tento křik, světla a dusot koní vytrhly paní de Cambes z modlitby. Přistoupila k oknu a s hrůzou pozorovala všechny ty muže a ženy s planoucíma očima, jež se podobali divokým zvířatům, vpuštěným do cirkusu a svým řevem přivolávajícím lidské oběti, které měli roztrhat. Tázala se sama sebe, jak je možné, že tolik lidí, jimž oba zajatci nikdy neublížili, vztekle žádá smrt svých bližních, a ta ubohá žena, jež znala z lidských vášní jen ty, které zjemňují lidské srdce, na to nedovedla odpovědět. Z okna viděla zvedat se nad domy a zahradami chmurné věže pevnosti. Tam dlel Canolles a tam se také upíral její zrak.
Nemohla však zabránit, aby se její pohled občas nesvezl dolů na ulici, kde viděla hrozivé obličeje a slyšela křik pomstychtivé chátry, a do žil jí vnikal ledový chlad smrti.
"Musím ho vidět," hovořila k sobě, "i kdyby mi to sebevíc zakazovali. Ty výkřiky mohly dolehnout až k jeho sluchu mohl by si myslet, že na něj zapomínám, mohl by mě obviňovat, proklínat. Každý okamžik, který uplyne, aniž bych se ho pokusila uklidnit, mi připadá jako zrada. Nemohu setrvat v této nečinnosti, když mě snad volá na pomoc. Musím ho vidět... Ano, ale jak, můj Bože? Kdo mě k němu uvede? Jaká moc mi otevře jeho dveře? Princezna mi k tomu odepřela dát svolení povolila mi toho už tolik, že na to má právo. V pevnosti jsou stráže, kolem pevnosti nepřítel, řvoucí lid, jenž cítí krev a nechce, aby mu byla jeho kořist vyrvána. Mysleli by si, že ho chci unést, že ho chci zachránit. Ó, ano, zachránila bych ho, kdyby už nebyl pod záštitou slova Její Výsosti! Když jim řeknu, že ho chci pouze vidět, neuvěří mi a nepustí mě k němu. A kdybych se pokoušela o něco podobného proti vůli princezny, nepřišla bych o její přízeň? Snad bych se vydala do nebezpečí, že odvolá dané slovo. A přece ho nemohu nechat celou dlouho noc prožít v úzkosti a mukách. Ó, cítím, že by to bylo pro mě i pro něho nemožné. Prosme Boha a Bůh mě snad osvítí!"
Paní de Cambes padla po druhé na kolena před křížem a začala se modlit s takovou vroucností, že by dojala i princeznu, kdyby ji mohla slyšet.
"Nepůjdu tam, nepůjdu," říkala si, "uznávám, že to není možné. Bude mě však celou noc obviňovat... Ale zítřek, zítřek mě u něho ospravedlní, že ano, můj Bože?"
Křik a hluk stále rostoucího množství lidí, červenavé, příšerné odlesky pochodní, chvilkami osvětlující její temnou komnatu, jí působily takovou hrůzu, že si přitiskla dlaně na uši, zavřela oči a položila hlavu na podušku klekátka. Tu se otevřely dveře, a aniž by ho vikomtesa zaslechla, vešel muž, jenž na okamžik stanul na prahu. Díval se na ni s výrazem hlubokého soucitu, a když viděl, že se ramena mladé ženy otřásají pláčem, tiše k ní přistoupil a položil jí ruku na rameno. Klára prudce pozvedla hlavu.

"Pane Lenete!" zvolala. "Vy jste mě tedy neopustil?"
"Ne," odpověděl. "Myslel jsem si, že dosud nejste zcela uklidněna, a odvážil jsem se přijít až k vám, abych se vás zeptal, jestli vám můžu být v něčem prospěšný."
"Ach, drahý pane Lenete, jak jste dobrý a jak vám děkuji!"
"Takže jsem se nemýlil," řekl Lenet. "Člověk se málokdy mýlí, domníváli se, že jiní trpí," dodal se smutným úsměvem.
"Ano, pane, řekl jste to správně, trpím..."
"Přece se vám dostalo všeho, co jste si přála, madame, přiznávám se, že dokonce víc, než jsem sám doufal."
"Máte pravdu, ale "
"Chápu. Děsí vás křik té krvežíznivé lůzy a litujete druhého nešťastníka, který má zemřít místo toho, jehož milujete."
Paní de Cambes se nadzvedla na kolenou a zůstala tak chvíli nehybná, bledá, s

očima upřenýma na Leneta. Pak vznesla svou ledovou ruku k čelu zvlhlému potem.
"Ach, odpusťte mi," řekla, "nebo mě raději proklínejte. Jsem tak sobecká, že jsem nato ani nepomyslela. Ne, pane Lenete, přiznávám se vám s pokorným srdcem, že tato úzkost, slzy a moje modlitby platí tomu, jenž má žít. Byla jsem tak zaujata svou láskou, že jsem na toho druhého zapomněla."
Lenet se znovu smutně usmál.
"Ano, tak tomu má být," odpověděl, "protože je to přirozenost lidské povahy, možná, že je egoismus jednotlivců spásou mas. Každý kreslí kolem sebe a svých drahých kruh mečem. Jen se vyzpovídejte, madame! Přiznejte upřímně, že netrpělivě čekáte, až toho nešťastníka stihne osud, když jeho smrt zajišťuje život vašemu ženichovi."
"Ó, na to jsem dosud nepomyslela, přísahám, Lenete. Nepřivádějte mě však na tu myšlenku, neboť ho miluji tak, že sama nevím, co bych si byla v šílenství své lásky schopna přát."
"Ubohé dítě," řekl Lenet dojatě. "Ale proč jste mi to neřekla dříve?"
"Ach, Můj Bože, vy mě lekáte! Copak je příliš pozdě, copak dosud není zcela zachráněn?"
"Princezna dala své slovo, ale..."
"Ale...?"
"Ale člověk si, bohužel, není na tomto světě ničím jistý... A proč pláčete, místo abyste se radovala, když tomu věříte?"
"Pláči, protože ho nemohu navštívit, milý příteli," odpověděla vikomtesa.
"Pomyslete si, že jistě slyší ten strašlivý křik a domnívá se, že mu hrozí nebezpečí. Pomyslete si, že mě může obviňovat z vlažnosti, ze zapomenutí a zrady. Ó, jaká muka! Kdyby princezna viděla, jak trpím, snad by se nade mnou slitovala."
"Tak ho navštivte, vikomteso," radil Lenet. >

310
311

"Víte sám dobře, že jsem Její Výsost prosila o dovolení, ale odepřela mi je."
"Vím o tom, schvaluji to, a přece "
"A přece mě vybízíte k neposlušnosti?" zvolala paní de Cambes překvapeně a upřeně pohlížela na Leneta, jenž v rozpacích sklopil oči.
"Jsem starý, drahá vikomteso, a právě proto, že jsem starý, jsem nedůvěřivý. Ne snad v tomto případě, neboť princeznino slovo mi je svaté. Prohlásila, že zemře jen jeden zajatec, ale já, zvyklý za svého dlouhého života vídat, jak se štěstí odvrací právě od toho, kdo se domnívá, že mu přeje, mám zásadu využít příležitosti, která se nám naskytá. Jděte navštívit svého ženicha, vikomteso, poslechněte mě!"
"Děsíte mě, Lenete."
"To není mým úmyslem. Bylo by vám ostatně milejší, kdybych vám radil, abyste k němu nešla? To ne, viďte? A myslím, že byste na mě ještě víc žehrala, kdybych vám přišel radit opak toho, než co jsem vám řekl."
"Ach ano, máte pravdu. Říkáte mi, abych ho navštívila. Je to mým jediným vroucím přáním, za to jsem se modlila k Bohu, když jste vešel. Copak to není nemožné?"
"Je něco nemožného pro ženu, která dobyla ostrov SaintGeorge?" usmál se Lenet.
"Dvě hodiny marně přemýšlím o prostředku, jak se dostat do pevnosti, ale nenalézám jej."
"Co mi dáte, když vám jej nabídnu?" tázal se Lenet.
"Co vám dám...? Počkejte, v den mé svatby mě povedete k oltáři."
"Za to vám děkuji, drahé dítě, opravdu vás miluji jako otec."
"Prostředek!" volala Klára.
"Zde je: požádal jsem princeznu o písemné povolení k návštěvě zajatců, neboť kdyby bylo možné zachránit kapitána Cauvignaca, rád bych toho muže získal pro naši stranu. Nyní, kdy jste ho svými prosbami za Canollese odsoudila k smrti, ten průkaz pozbyl cenu."
Vikomtesa se bezděky zachvěla.
"Vezměte si tedy ten papír," pokračoval Lenet, "není tam jméno, jak vidíte."
Klára uchopila list a četla:
" Žalářník pevnosti dovolí doručiteli tohoto listu půlhodinovou rozmluvu s tím válečným zajatcem, s nímž si bude přát mluvit.
Klára Klementina de Condé "
"Máte mužský oděv, oblékněte si ho," pokračoval Lenet. "Máte písemné povolení, použijte ho."
"Ubohý důstojník!" šeptala vikomtesa, protože se nemohla zbavit myšlenky na

Cauvignaca, jenž měl být popraven místo Canollese.
312

"Podlehne všeobecnému zákonu," podotkl Lenet. "Jelikož je slabý, bude pohlcen silným, jelikož nemá oporu, zaplatí za protěžovaného. Lituji ho, je to duchaplný hoch."
Paní de Cambes zatím obracela papír v rukou.
"Víte," řekla, "že mě tímto listem hrozně pokoušíte? Víte, že až budu mít svého ubohého přítele ve své náruči, jsem schopna ho unést na konec světa?"
"Radil bych vám to, madame, kdyby to bylo proveditelné. Tento průkaz však naneštěstí není nevyplněným blanketem a nelze ho použít k jinému účelu."
"Máte pravdu," povzdychla si Klára. "A přece mi byl pan de Canolles přislíben, je můj a už mi ho nemohou vyrvat."
"Také na to nikdo nepomýšlí. Jděte, madame, pospěšte si rychle se převlékněte a jděte! Tímto průkazem se vám povoluje půl hodiny. Vím dobře, že je to málo, ale po této půlhodině přijde celý život. Jste mladá a život je dlouhý. Dej Bůh, aby byl šťastný!"
Vikomtesa uchopila Leneta za ruku, přitáhla ji k sobě a přitiskla na ni své čelo.
"Jděte," odstrčil ji jemně, "škoda času. Ten, kdo miluje opravdově, nezná rezignaci."
Když ji viděl odcházet do vedlejšího pokoje, kde čekal Pompejus, kterého zavolala, aby jí pomohl při převlékání, zašeptal:
"Běda, kdo ví?"
Xdvanáctý
Křik, řev, hrozby a pobouření lidu Canollesovi skutečně neušlo. Mřížemi svého okna se mohl těšit pohledem na ten živý obraz, který se rozvinoval před jeho očima, na ten zmítající se dav, stále stejně se vlnící městem.
"Pardieu, " řekl si, "to je skutečně mrzuté, taková překážka jako Richonova smrt... Chudák Richon, byl to statečný voják. Jeho smrt zdvojnásobí přísnost našeho věznění. Už mě nenechají procházet se městem jako dříve, bude veta po dostaveníčkách a možná, že i po mé svatbě, nespokojíli se Klára s vězeňskou kaplí. Ale ona se s ní spokojí. Oddají nás tam právě tak dobře jako jinde. Je to však smutná předzvěst. Proč, k čertu, nedostali zprávu o jeho smrti až zítra?"
Potom přistoupil znovu k oknu a vyklonil se tak, aby mohl vidět ven.
"Jaká bdělost!" hovořil dále k sobě. "Dvě hlídky. A když si pomyslím, že tady budu tak omezen osm, možná čtrnáct dní, dokud nějaká nová událost nepřivede tuto v zapomenutí! Naštěstí následují v nynější době události rychle po sobě a bordeauxští jsou veselé povahy. Ubohá Klára! Jistě je zoufalá. Naštěstí ví, že jsem byl zatčen. Ano, ví o tom, že to není má
313

vina... Ale kam se to, k čertu, všichni ti lidé tak ženou? Zdá se, že k esplanádě. V tuto hodinu se přece nekoná žádná paráda ani poprava. Všichni běží jedním směrem. Opravdu to vypadá, jako by věděli, že tady přešlapuji jako medvěd v kleci..."
Canolles učinil několik kroků po své kobce. Zdi pravého žaláře ho přivedly na filozofické myšlenky, jimiž se obyčejně málo zabýval.
"Pitomost, ta válka!" uvažoval. "Ten ubohý Richon, s nímž jsem večeřel, není tomu ještě ani měsíc, je mrtvý. Dal se asi zabít u svých děl, ten neohrožený, jak jsem to měl učinit i já a jak bych to také učinil, kdyby mě obléhal někdo jiný než vikomtesa. Tato válka žen je vskutku nejhorší ze všech válek. Alespoň jsem ničím nepřispěl k smrti přítele. Netasil jsem, díkybohu, meč proti svému bratrovi a to mě utěšuje. Za to mám co děkovat svému dobrému ženskému géniu. Celkem vzato, vděčím mu za mnoho věcí."
Vtom vešel do kobky důstojník a přerušil Canollesovu samomluvu.
"Přejete si večeřet, pane?" tázal se. "Pokud ano, udělte své rozkazy. Žalářník má přikázáno obstarat vám takovou večeři, jaká vám bude vyhovovat."
"Vida," řekl si Canolles v duchu, "zdá se, že se mnou chtějí alespoň slušně zacházet po dobu, co zde zůstanu. Obával jsem se opaku, když jsem viděl princezninu přísnou tvář a zamračené obličeje přísedících..."
"Cekám," upozornil ho důstojník a uklonil se.
"Ach, máte pravdu, odpusťte! Vaše otázka mě svou neobyčejnou zdvořilostí přivedla na jisté úvahy... Vraťme se však k věci. Ano, pane, povečeřím, mám velký hlad. Jsem skromný a stačí mi prostá vojenská večeře."
"A nepřejete si... někomu něco vzkázat... v městě... neočekáváte nic? Řekl jste, že jste voják, já jím jsem rovněž. Jednejte tedy se mnou jako s kamarádem."
Canolles na důstojníka udiveně pohlédl.

"Ne, pane, nechci v městě nikomu nic vzkázat a také nic neočekávám, ledaže by to byla osoba, kterou nemohu jmenovat. Co se týče toho, abych se k vám choval jako ke kamarádovi, děkuji vám, pane, s radostí přijímám. Zde je moje ruka, pane, a buduli něco potřebovat, vzpomenu si na vás."
Tentokrát se podíval důstojník na Canollese s podivením.
"Dobrá, pane," řekl, "budete ihned obsloužen," a vzdálil se.
Po chvíli vešli dva vojáci. Přinášeli prostřený stolek a večeři. Byla vybranější, než Canolles očekával. Usedl za stůl a dal se s chutí do jídla. Vojáci na něho pohlíželi s úžasem. Baron si jejich údiv vysvětloval jako žádostivost, a protože bylo víno znamenité guyennské, řekl jim:
"Požádejte o dvě sklenky, přátelé!"
Jeden z vojáků se usmál a vrátil se se dvěma sklenicemi. Canolles je naplnil.

"Na vaše zdraví, přátelé!" řekl.
Vojáci vzali své sklenky, mechanicky si s Canollesem přiťukli a vypili obsah, aniž opětovali jeho přípitek.
"Nejsou právě zdvořilí," pomyslel si baron, "ale pít umějí. Člověk nesmí chtít všechno."
Nato s chutí dojedl večeři. Pak povstal a vojáci stůl odnesli.
Vstoupil důstojník.
"Ach, pardieu, pane," řekl Canolles, "měl jste být mým společníkem, večeře byla vskutku znamenitá."
"Nemohl jsem využít vaši laskavosti, pane, právě před chvilkou jsem vstal od stolu... Vracím se..."
"Abyste byl nyní mým společníkem?" zeptal se Canolles. "Jeli tomu tak, pak je to od vás roztomilé."
"Ne, pane, moje poslání je méně příjemné. Přicházím, abych vám oznámil, že zde není evangelický kněz a vězeňský kaplan je katolík. Vím, že jste protestant, a tento rozdíl v obřadech na vás snad bude působit nemile..."
"Na mne, pane? A proč?" divil se Canolles nechápavě.
"Ale... při vašich modlitbách," odpověděl důstojník v rozpacích.
"Při mých modlitbách...? Dobrá," zasmál se Canolles. "Na to budu myslet až zítra, modlívám se jen ráno."
Důstojník upřel na Canollese zděšený pohled, který se znenáhla změnil v hluboký soucit. Pak pozdravil a odešel.
"Copak se všichni zbláznili?" zvolal Canolles. "Od smrti toho nešťastného Richona se setkávám pouze s idioty nebo vzteklými... U všech hromů, copak neuvidím rozumnou tvář...?"
Sotva domluvil, otevřely se znovu dveře, a než mohl baron rozeznat, kdo to je, padl mu někdo do náruče, ovinul mu paže kolem krku a smáčel jeho tvář slzami.
"Cože, zase nový blázen?" zvolal zajatec a vyvinul se z objetí. "Nejsem přece v bláznici!"
Jak chtěl odstrčit neznámého, srazil mu bezděčným pohybem klobouk a krásné zlaté vlasy paní de Cambes jí spadly na ramena.
"Vy?" zvolal Canolles a přiskočil k ní, aby ji uchopil do náruče. "Vy! Ach, odpusťte mi, že jsem vás hned nepoznal, či spíše neuhodl..."
"Tiše," zašeptala Klára, zvedla klobouk a rychle si jej posadila na hlavu. "Tiše, kdyby věděli, že jsem to já, možná by mě připravili o to štěstí... Konečně je mi tedy dopřáno vás ještě vidět... Ach, můj Bože, jak jsem šťastná!"
Vikomtesa propukla v hlasitý pláč.
"Ještě? " řekl Canolles. "Je vám dopřáno mě ještě vidět? A říkáte mi to s pláčem... Copak jste mě už neměla uvidět?" smál se.
"Ó, nesmějte se, můj drahý," řekla Klára, "vaše veselost mě bolí...

Nesmějte se, prosím vás! Stálo mě to tolik práce, než jsem se k vám dostala... kdybyste věděl... málem bych nepřišla... Nebýt Leneta, toho výborného muže... Ale hovořme o vás, ubohý příteli. Jste to vy... jste to vskutku vy, jehož mohu ještě přitisknout na své srdce?"
"Ale ovšem, jsem to já, jsem to opravdu já," odpovídal Canolles s úsměvem. "Netvařte se tak vesele... vím všechno... Nevěděli, že vás miluji, nic přede mnou neskrývali."
"Ale co víte?" tázal se Canolles.
"Že jste mě čekal," pokračovala vikomtesa. "Že jste nebyl spokojený s mým mlčením. Že jste mě už obviňoval."
"Já? Trápilo mě to, byl jsem nespokojený, to je pravda, ale že bych vás obviňoval...? Domyslel jsem si, že nějaká událost, silnější než vaše vůle, vás

ode mne oddálila. A mým největším neštěstím bylo, zeje naše svatba odložena na osm, snad na čtrnáct dní..."
Nyní se vikomtesa podívala na Canollese s týmž úžasem jako před chvilkou důstojník.
"Cože?" zvolala. "Vy mluvíte vážně, vy opravdu nejste vůbec poděšený?"
"Já? Čím mám být, prosím vás, poděšený?" ptal se Canolles. "Hrozí mi snad nějaké neznámé nebezpečí?" dodal se smíchem.
"Ó, nešťastný!" vykřikla Klára. "On to nevěděl!"
A protože se lekla, že bez přípravy prozradila pravdu tomu, jehož tato pravda tak krutě ohrožovala, zadržela slova na rtech.
"Ne, já o ničem nevím," řekl vážně Canolles. "Ale vy mi všechno povíte, že ano? Jsem muž, mluvte, Kláro, prosím vás..."
"Víte, že je Richon mrtvý?" tázala se.
"Ano, vím to." '"
"A víte, jakou smrtí zemřel?" ; " ' '
"Nevím, ale tuším to... Byl zabit, když hájil svou pevnost. Padl V průlo mu vayreských hradeb, viďte?" ; ' :> '
Vikomtesa mlčela. Pak vážně pronesla:
"Byl oběšen na libournském tržišti."
Canolles uskočil.
"Oběšen? Richon, voják?" Náhle zbledl a přejel si chvějící se rukou čelo. "Ach, nyní všechno chápu. Chápu svoje zatčení, svůj výslech, důstojníkova slova i mlčení vojáků. Nyní chápu, proč jste mě přišla navštívit a proč jste plakala, když jste mě viděla tak veselého. Nyní konečně rozumím tomu lidu, jeho křiku, jeho hrozbám... Richon byl popraven... a na mně chtějí pomstít Richonovu smrt."
"Ne, ne, můj milovaný, ne, ubohý miláčku mého srdce!" volala Klára a zářila radostí. Objala Canollese a dívala se mu hluboko do očí. "Ne, vás nechtějí obětovat, můj drahý vězni. Nemýlíte se, byl jste k tomu vyvolen,
316

ano, byl jste odsouzen, měl jste zahynout a smrt už stála tak blízko, můj krásný ženichu... Ale nebojte se, čeká na vás štěstí i budoucnost. Ta, jež vám zasvětila život, zachránila váš... Radujte se, ale jen potichu! Probudil byste třeba svého nešťastného druha, toho, nad nímž se snese bouře, toho, jenž zemře místo vás."
"Ó, mlčte, drahá, srdce mi ledovatí hrůzou!" prosil Canolles, jenž se přes Klářiny polibky dosud nevzpamatoval ze strašné rány. "Já jsem měl zemřít? Já, tak klidný, důvěřivý, tak hloupě veselý? A kdy? V kterou chvíli...? Spravedlivé nebe! Snad právě tehdy, kdy jsem se měl stát vaším manželem...? Ó, to by byla dvojí vražda, na mou duši."
"Nazývají to represáliemi," řekla Klára.
"Ano, ano... mají pravdu."
"Jste zamyšlený a smutný."
"Nelekám se smrti... ale odloučila by mě od vás."
"Kdybyste byl mrtvý, můj milovaný, zemřela bych také... Ale raději se radujte se mnou, místo abyste se tak poddával smutku... Podívejte, tuto noc, snad už za hodinu, vyjdete z žaláře... Buď pro vás přijdu sama, nebo vás budu očekávat před východem slunce... A nebudeme ztrácet ani minutu, ani vteřinu a uprchneme... prchneme okamžitě, nechci déle čekat. To prokleté město ve mně budí vzhůru... Dnes se mi vás ještě podařilo zachránit, ale zítra by mi vás mohlo vzít jiné neočekávané neštěstí."
"Víte, moje drahá Kláro, že mi dáváte příliš mnoho štěstí najednou...? Ach ano, příliš mnoho štěstí, zemřu blahem..."
"Buďte tedy opět bezstarostný, veselý..." .
"A vy proč vy takovou něj sté?" , "Vidíte, že se směji."
"A ten vzdech?"
"Ten vzdech náleží nešťastníkovi, který zaplatí naše štěstí životem."
"Ach ano... máte pravdu... Proč mě nemůžete odvést hned s sebou...? Pojďte, můj dobrý anděle, otevřete svá křídla a uneste mě!"
"Trpělivost, můj drahý choti... Zítra si vás unesu... Nevím kam... snad do ráje naší lásky... Zatím mě máte zde."
Canolles ji přitiskl na svá prsa. Zavěsila se na šíji mladého muže a s chvěním klesla na to srdce, jež pod dojmem různých citů sotva bilo.
Najednou její vydral z prsou bolestný vzlykot a ve svém štěstí Klára skrápěla slzami Canollesovu tvář, která se přitiskla k její.
"Vida," řekl baron, "to je ta vaše veselost, ubohý andílku?"
"Je to zbytek mé bolesti."
Vtom se otevřely dveře a důstojník hlásil, že povolená půlhodina uplynula.

"Sbohem!" šeptal Canolles. "Raději mě ukryjte v záhybu svého pláště a uneste mě!"
"Mlčte, ubohý příteli," odpovídala tiše, "rvete mi srdce! Nevidíte, že
317

mám k tomu sto chutí? Mějte strpení, za několik hodin se sejdeme, abychom se už nerozešli."
"Budu trpělivě čekat," řekl Canolles vesele, uklidněn tímto slibem. "Musíme se však rozloučit. Odvahu. Sbohem, Kláro!"
"Sbohem!" opakovala a pokoušela se o úsměv. "Sboh..."
Nedořekla. Hlasitý vzlyk přerval to kruté slovo.
"Sbohem!" volal Canolles, objímal vikomtesu a pokrýval její tvář žhavými polibky.
"Hrome," šeptal si důstojník, "dobře, že se ten ubohý hoch nemá čeho obávat, jak jsem se zprvu domníval. Taková scéna by mi rvala srdce."
Důstojník doprovodil paní de Cambes až k východu a vrátil se.
"Pane," řekl Canollesovi, jenž vzrušením klesl na židli, "nestačí být šťastný, buďte také soucitný. Váš soused, váš nešťastný druh, ten, který zemře, je sám. Nikdo ho nechrání ani netěší. Přeje si vás vidět. Slíbil jsem mu to, ale nemohu to udělat bez vašeho svolení."
"Souhlasím!" zvolal Canolles. "Dovedu si to představit... Ubožák, čekám ho s otevřenou náručí. Neznám ho, ale na tom nezáleží."
"Zdá se však, že on vás zná."
"Ví, jaký osud ho čeká?"
"Ne, alespoň myslím, že ne. Chápete přece, zeje lepší udržet ho v nevědomosti a neříkat mu to."
"Buďte bez starosti."
"Poslyšte, pane, za chvilku bude odbíjet jedenáctá a já se vrátím na stráž. Od jedenácti hodin v noci vládnou ve vězení pouze žalářníci. Váš je o tom informován. Ví, že váš soused bude u vás, a přijde pro něj, až ho bude mít odvést do jeho kobky. Pokud zajatec nic neví, neříkejte mu to. Jestli něco ví, tak mu od nás vojáků vyřiďte, že ho z hloubi srdce litujeme. Zemřít konečně nic neznamená, ale hrome, být oběšen to je tolik, jako zemřít dvakrát."
"Je rozhodnuto, že zemře?"
"Stejnou smrtí jako Richon. Jsou to úplné represálie. My si tu však povídáme a on snad s úzkostí čeká na vaši odpověď."
"Jděte pro něj, pane, a věřte, že jsem vám velice vděčný za sebe i za něho."
Důstojník vyšel, otevřel dveře sousední kobky a za okamžik vstoupil Cauvignac, trochu bledý, ale se vztyčenou hlavou a lehkým krokem, ke Canollesovi, jenž mu vykročil vstříc.
Důstojník pokynul Canollesovi na rozloučenou, soucitně pohlédl na Cauvignaca a odcházel.
Po chvilce vykonával žalářník svou obchůzku slyšeli chřestit jeho klíče.
Cauvignac nebyl skleslý. Tento muž měl totiž nezničitelnou důvěru v sebe sama a nevyčerpatelnou naději v budoucnost. Ale zatím se pod
318

tímto klidným zevnějškem a téměř veselou tváří tajila hluboká bolest a uštkla jeho srdce jako had. Ta skeptická duše, jež vždy o všem pochybovala, nakonec pochybovala i o samotných pochybnostech.
Od Richonovy smrti Cauvignac nejedl ani nespal.
Byl sice zvyklý posmívat se neštěstí jiných, protože svoje pojímal vesele, ale přece našeho filozofa nenapadlo smát se události, která přivodila tento hrůzný výsledek. V tajemném předivu, jež ho činilo zodpovědným za Richonovu smrt, spatřoval neúprosnou ruku Prozřetelnosti a začínal věřit, když ne v odměnu dobrých skutků, tedy alespoň v odplatu špatných.
Oddal se tedy svému osudu a přemýšlel. A když přemýšlel, nejedl, jak jsme se už zmínili, ani nespal.
A zvláštním úkazem u této osobité, a přece ne sobecké povahy bylo, že se ho víc než vyhlídka na vlastní smrt dotkla smrt jeho druha, o němž věděl, že dlí dva kroky od něho a čeká buď na osudný rozsudek, nebo na popravu bez rozsudku.
Příčinou toho, že mu to vše vstoupilo na mysl, byl Richon, ten přízrak mstitele, i dvojnásobné neštěstí, vyplývající z toho, co zprvu považoval za povedené šibalství.
Jeho první myšlenkou bylo uprchnout. Byl, pravda, zajatcem na čestné slovo, ale protože nedostáli svým závazkům vůči němu, domníval se, že může bez výčitek svědomí nedostat svým. Přes svou duchapřítomnost a vynalézavost svých prostředků to však uznal za holou nemožnost. Byl nezvratně přesvědčen, že se ocitl ve

spárech neúprosného osudu. Nyní toužil už jen po tom, aby si mohl chvíli pohovořit se svým společníkem, s druhem, jehož jméno ho, jak se zdálo, smutně překvapilo, a aby se v jeho osobě smířil s celou lidskostí, kterou tak krutě potupil.
Netvrdíme, že všechny tyto myšlenky byly výčitkami svědomí, to ne... Cauvignac byl příliš filozofem, než aby šije připustil, ale byl to cit, který se jim alespoň velice podobal to je prudký hněv, zlost, že spáchal bez příčiny zlo. Kdyby tento duševní stav působil na Cauvignaca déle, přivodil by týž výsledek jako výčitky svědomí, ale nedostávalo se času.
Jakmile Cauvignac vkročil do Canollesovy kobky, se svou obvyklou opatrností vyčkal, až se důstojník, který ho tam uvedl, vzdálí. Když se přesvědčil, že jsou dveře dobře zavřené a okénko v nich hermeticky uzavřené, přistoupil ke Canollesovi a vřele mu stiskl ruku.
Přes vážnost situace se Cauvignac nemohl zdržet úsměvu, když poznával elegantního, krásného mladého muže, veselého ducha a dobrodružné mysli, jehož už dvakrát překvapil v tak rozdílné situaci, než v jaké se s ním setkal dnes po prvé, aby ho poslal do Nantes, po druhé, aby ho zatkl a poslal na SaintGeorge. Kromě toho si vzpomněl, jak si na chvíli osvojil jeho jméno a napálil vévodu. A ať už byl žalář sebechmurnější, ta vzpomínka byla tak veselá, že minulost na vteřinu zaplašila přítomnost.
Canolles ho rovněž poznal na první pohled, protože s ním už přišel

dvakrát do styku za okolností, o nich jsme se zmínili, a jelikož byl Cauvignac v obou případech zvěstovatelem dobré zprávy, jeho osud s osudem nešťastníka ještě vzrostl, a to tím více, neboť věděl, že jeho spása zavinila Cauvignacovu neodvratnou záhubu. V jeho jemné duši vyvolala podobná myšlenka více výčitek, než by vyvolal skutečný zločin v duši jeho druha.
Uvítal ho tedy co nejpřívětivěji.
"Nuže, barone," tázal Cauvignac, "co říkáte postavení, v němž jsme se ocitli? Myslím, že horší být nemůže."
"Ano, jsme tady uvězněni a Bůh ví, kdy odtud vyjdeme," odpověděl Canolles a snažil se tvářit bezstarostně, aby alespoň u svého druha zmírnil strach před smrtí.
"Kdy odtud vyjdeme?" zvolal Cauvignac. "Bůh, jehož vzýváte, ať ráčí ve svém milosrdenství rozhodnout, aby to bylo co možná nejpozději. Nemyslím však, že by byl ochoten povolit nám dlouhou lhůtu. Ze své kobky jsem viděl hnát se rozzuřený dav v tu stranu, kde je jistě esplanáda, jinak bych se velice mýlil. Znáte esplanádu, milý barone, a víte, k čemu slouží?"
"Ale jděte! Myslím, že přeháníte. Ano, lid běžel k esplanádě, ale nejspíš proto, aby se pobavil pohledem na trestání některého vojáka. Bylo by hroznou ukrutností, kdyby nás nechali pykat za Richonovu smrt vždyť na ní ani já, ani vy nemáme nejmenší vinu."
Cauvignac se zachvěl a upřel na Canollese pohled, jehož temný výraz , znenáhla přešel ve výraz soucitu.
"Hle," pomyslel si v duchu, "také jeden, který si maluje lépe svoje postavení. Musím ho vyvést z bludu a povědět mu, na čem je. Nač ho udržovat v klamu, aby potom byla rána tím strašnější? Připravímeli se, snadněji seběhneme ze svahu."
Po chvilce mlčení vzal Canollese za obě ruce a pohlédl na něho s jistými rozpaky.
"Můj milý pane, požádejte, jeli vám libo, o jednu nebo dvě láhve toho dobrého brauneského vína, které jistě také dobře znáte. Kdybych tam byl déle guvernérem, napil bych se ho podle libosti, a dokonce se vám přiznávám, že moje záliba pro toto víno mě vlastně vedla k tomu, abych požádal právě o toto velitelství. Bůh mě trestá za moje labužnictví."
"S radostí," souhlasil Canolles.
"Ano, povím vám to všechno při víně. Jeli zpráva špatná, bude alespoň víno dobré."
Canolles tedy zabušil na dveře, ale nikdo se neozval. Bušil proto silněji. Teprve po chvíli přiběhl ke dveřím hošík hrající si na chodbě.
"Co chcete?" tázalo se dítě.
"Víno," volal Canolles, "řekni tatínkovi, ať nám přinese dvě láhve."
Hošík odběhl a vrátil se po několika minutách.

"Tatínek nemá čas," sděloval. "Hovoří s nějakým pánem. Přijde za chvilku."
"Pardon," řekl Cauvignac, "dovolíte, abych se ho nyní zeptal já?"
"Prosím."
"Chlapečku," ptal se Cauvignac svým nejlichotivějším hlasem, "s kterýmpak pánem

tatínek mluví?"
"S velkým pánem."
"Roztomilé dítě," poznamenal Cauvignac. "Počkejte, něco se dozvíme... A jaké má ten pán šaty?"
"Celé černé."
"K čertu! Slyšíte? Černě oděn! A jakpak říkají tomu pánovi v černých šatech? Víš to snad, můj malý příteli?"
"Říkají mu pan Lavie."
"Ach," zvolal Cauvignac, "královský prokurátor! Myslím, že od něho nemusíme očekávat nic zlého. Využijme tedy toho, že spolu hovoří, a hovořme také." Vsunul pode dveře stříbrný peníz a řekl: "Tu máš, chlapečku, kup si kuličky...! Je dobře mít všude přátele," dodal.
Dítě zvedlo s radostí peníz, poděkovalo a odběhlo.
"Nuže, pane," začal Canolles, "řekl jste..."
"Ach, ano," odpověděl Cauvignac. "Chtěl jsem vám říct, že podle mého"úsudku máte velice klamné mínění o osudu, který nás čeká, až vyjdeme z tohoto vězení. Mluvíte o esplanádě, o trestání vojáka, mě to však svádí, abych věřil, ba něco mi přímo našeptává, že jde o nás a že máme k očekávání něco lepšího."
"Jděte!"
"Hm," pokračoval Cauvignac, "vy vidíte všechno v růžovějším světle než jáSnad proto, že nemáte stejný důvod k obavám jako já. Jen se příliš nechlubte svým postavením, také není k závidění! Vaše záležitost nemá nic společného s mojí a moje, řeknu vám to otevřeně, je po čertech zašmodrchaná. Víte, pane, kdo jsem?"
"Podivná otázka! Jste přece kapitán Cauvignac, guvernér pevnosti Braune." , .
"Pro tuto chvíli ano, ale nejmenoval jsem se tak vždy a ani takový titul jsem neměl vždy. Často jsem změnil své jméno a vystupoval v různých hodnostech. Jednou jsem se například jmenoval baron de Canolles právě jako vy."
Baron pohlédl Cauvignacovi do tváře.
"Ano," pokračoval dále, "rozumím. Ptáte se sám sebe, nejsemli blázen, viďte? Uklidněte se, prosím, vládnu všemi svými duševními schopnostmi."
"Vyjádřete se tedy!"
"Nic snadnějšího. Pan vévoda ĎÉpernon... znáte vévodu ĎEpernon, ze ano

320
321

"Podlejména, ale nikdy jsem ho neviděl."
"Naštěstí pro mě. Když mě jednou vévoda zastihl u jisté dámy, kde jste býval vždy dobře přijat, dovolil jsem si vypůjčit vaše jméno."
"Co tím chcete říct, pane?"
"Jděte! Snad nejste tak sobecký, že byste žárlil na jednu ženu právě ve chvíli, kdy se máte oženit s jinou. A i kdybyste žárlil je to konečně v povaze muže, jenž je rozhodně ošklivým zvířetem ihned mi odpustíte. Jsem vám příliš blízký, než abychom se spolu pohádali."
"Nechápu ani slovo z toho, co mi tu povídáte."
"Říkám vám, že mám právo, abyste se mnou jednal jako s bratrem, nebo alespoň jako se švagrem."
"Nerozumím vám, mluvíte v hádankách."
"Ihned porozumíte. Moje pravé jméno je Roland de Lartigues Nanon je moje sestra."
Canolles přešel rázem ze zdrženlivosti do sdílnosti.
"Vy jste Nanonin bratr?" zvolal. "Ach, ubohý hochu!"
"Ano, ano, ubohý hoch," pokračoval Cauvignac. "Řekl jste pravé slovo a je vidět, že na celou věc pohlížíte správně, protože kromě spousty jiných nepříjemností, které budou mít rozhodující vliv na ukončení mého malého soudního procesu, mám ještě tu nevýhodu, že se jmenuji Roland de Lartigues a že jsem Nanonin bratr. Víte, že moje drahá sestra nemá u bordeauxských pověst světice. Až se dozvědí, že jsem její bratr, jsem třikrát ztracen. Vždyť je tu de la Rochefoucauld a Lenet, kteří o tom vědí."
"Ach," povzdychl si baron, v němž vzbudila Cauvignacova slova staré vzpomínky, "nyní rozumím, proč mě kdysi Nanon v jednom dopise nazvala svým bratrem. Výborná přítelkyně!"
"Ano," přisvědčil Cauvignac, "byla to dobrá žena a lituji toho, že jsem se vždy neřídil jejími radami. Ale co chcete, kdyby mohl člověk uhodnout budoucnost, nepotřeboval by Boha."

"Co se s ní stalo?" tázal se Canolles.
"Kdo může vědět? Ubohá žena, jistě si zoufá ne pro mě, o jehož zatčení neví, ale pro vás, jehož osud jí je nepochybně znám."
"Uklidněte se," řekl Canolles. "Lenet neprozradí, že jste Nanonin bratr, a pan de la Rochefoucauld proti vám rovněž nic nemá. Bordeauxští se o tom nedozvědí."
"Nedozvědíli se to, dozvědí se, věřte mi, jinou věc, a to, že jsem jim dal například jistý blanket s podpisem a že tento blanket... Eh, raději zapomeňme, půjdeli to! Jak je hloupé, že nenesou víno!" obrátil se ke dveřím. "Nic tak nepomáhá zapomenutí jako víno."
"Jen odvahu!" povzbuzoval Canolles.
"Pardieu, myslíte si snad, že mi chybí? To se na mě podíváte v ten

slavnostní okamžik, až se projdeme po esplanádě. Jen jedno mi vrtá hlavou: budeme zastřeleni, sťati, nebo pověšeni?"
"Oběšeni?" zvolal Canolles. "Spravedlivý Bože, jsme přece šlechtici a šlechtu by tak nepotupili."
"Dobrá. Uvidíte, že jsou ještě schopni činit mi potíže kvůli mému rodokmenu... a pak... rád bych věděl..."
"Co?"
"Kdo z nás půjde první, zda vy, nebo já."
"Ale, proboha, drahý příteli, neberte si do hlavy takové věci...! Není nic méně jistého než tato smrt, kterou se předem v duchu zabýváte. Nesoudí se, neodsuzuje a nepopravuje za jedinou noc."
"Poslyšte," řekl Cauvignac, "byl jsem u toho, když soudili toho ubohého Richona. Bůh buď milostiv jeho duši! A vidíte, soud, vynesení rozsudku i jeho pověšení netrvalo dohromady déle než tři nebo čtyři hodiny. Předpokládejme zde více rychlosti, protože Anna Rakouská je královnou Francie a paní de Condé pouhou urozenou princeznou, a tak máme k lepšímu čtyři nebo pět hodin. Jelikož jsou to už tři hodiny, co jsme byli zatčeni, dvě hodiny, co jsme stanuli před svými soudci, zbývá nám, správně počítáno, jedna, nanejvýš dvě hodiny života. Trochu málo!"
"Snad počkají s naší popravou, až se rozední?"
"Ó, to není tak jisté. Poprava při světle pochodní se také pěkně vyjímá. Přijde to ovšem dráže, to je pravda, ale protože princezna nyní bordeauxské velice potřebuje, není vyloučeno, že se odhodlá k tomuto výdaji."
"Ticho!" upozorňoval Canolles. "Slyším kroky..."
"K čertu!" zvolal Cauvignac a poněkud zbledl.
"Nepochybně nám přinášejí víno."
"Ach, ano," řekl Cauvignac a upíral na dveře víc než pozorný pohled, "objevíli se žalářník s láhvemi, je to dobré, ale vejdeli bez nich..."
Dveře se otevřely a na prahu se objevil žalářník bez lahví.
Zajatci si vyměnili významný pohled, ale žalářník si toho nevšímal. Zdálo se, že velice spěchá. Čas tak rychle míjel a v kobce bylo takové temno...
Zavřel za sebou dveře a vstoupil. Vytáhl z kapsy nějaký papír a přistoupil blízek vězňům.
"Kdo je z vás dvou baron de Canolles?" tázal se.
"Ach, u čerta!" zvolali oba mladí muži jednohlasně a vyměnili si nový, neméně významný pohled.
Canolles s odpovědí váhal a Cauvignac rovněž. První nosil to jméno příliš dlouho, než aby pochyboval, že ta otázka platí jemu, a druhý je zase nosil dost dlouho, aby se mohl obávat, že se týká jeho.
Canolles viděl, že je nutné odpovědět.

322
323

"To jsem já," řekl. >,. ' ,,, . , , ,
Žalářník k němu přistoupil. ;:: ,;:,>: v ,
"Jste velitelem pevnosti?" : " '. Hr,
"Ano."
"Ale já byl také guvernérem pevnosti a také jsem se jmenoval Canolles," řekl Cauvignac. "Domluvme se dobře, ať se nestane omyl... Je dost na tom, co se mi přihodilo s ubohým Richonem," dodal v duchu, "než abych měl ještě na svědomí smrt druhého."
"Jmenujete se tedy Canolles?" ptal se ho žalářník.
"Ano," odpověděl baron.
"A vy jste se jmenoval dříve Canolles?" tázal se Cauvignaca.

"Ano, dříve, pouze jeden den a začínám věřit, že to byl ode mne hloupý nápad."
"Jste oba veliteli pevností?"   ,   ;
"Ano," odpověděli Canolles i Cauvignac zároveň.
"Nyní ještě poslední otázku, která vše objasní."   ;
Oba zajatci mlčeli v napjatém očekávání.
"Který z vás dvou je bratrem slečny Nanon de Lartigues?"
Cauvignac se ušklíbl, což by v méně vážné chvíli vypadalo komicky.
"Neříkal jsem vám to, milý příteli," obrátil se ke Canollesovi, "že mě napadnou z této strany?" Potom se otočil k žalářníkovi: "A kdybych byl bratrem slečny Nanon de Lartigues, co byste mi řekl, příteli?"
"Řekl bych vám, abyste mě okamžitě následoval."
"Hrome!" zvolal Cauvignac.
"Ale mě rovněž nazývala svým bratrem," hlásil se Canolles, neboť se snažil poněkud odvrátit bouři, stahující se nad hlavou jeho nešťastného druha.
"Počkejte," řekl Cauvignac a odvedl Canollese stranou, "počkejte, můj milý šlechtici. Nebylo by spravedlivé, abyste byl v podobném okamžiku bratrem Nanon. Dosud jsem za sebe nechával pykat jiné a nyní je čas, abych vše odpykal sám."
"Co tím myslíte?" tázal se Canolles.
"Ó, to by trvalo příliš dlouho a vidíte, že náš žalářník netrpělivě přešlapuje... Dobrá, příteli, mějte strpení, hned jdu za vámi... Tak sbohem, milý druhu! Nyní jsem zbaven alespoň jedné pochybnosti: jdu první. Dej Bůh, abyste mě nenásledoval příliš brzy. Zbývá jen znát druh smrti. Hrome, jen aby to nebylo oběšení...! Už jdu, už jdu! Příliš spěcháte, můj dobrý muži... Sbohem tedy, můj drahý bratře, švagre, druhu, můj drahý příteli! Poslední sbohem a dobrou noc!"
Cauvignac přistoupil ke Canollesovi a podával mu ruku. Baron ji uchopil a vřele stiskl.
Cauvignac na něho pohlížel se zvláštním výrazem.
"Chcete mi snad něco říct?" zeptal se Canolles.
324

"Ano." "   .'"   ;   ..".: '..
"Tak mi to směle povězte!"
! "Modlíte se někdy?"   ;   ;   °   ' '
"Ano," přisvědčil baron.   ;   '   ' '
"Až se tedy budete modlit... vzpomeňte slůvkem na mě." A obrátil se k žalářníkovi, jenž dával najevo stále větší netrpělivost. "Já jsem bratrem Nanon de Lartigues. Pojďte, příteli."
Žalářník se nedal dvakrát pobízet a rychle odváděl Cauvignaca, jenž ještě na prahu dveří naposledy pokynul Canollesovi.
Pak se zavřely dveře a jejich kroky se vzdalovaly. Znovu zavládlo ticho, které se zdálo být tichem smrti.
Na Canollese padl těžký smutek, podobající se děsu. Odvést takto člověka v noci, bez hluku, bez stráží, to bylo strašnější než přípravy k popravě konané za jasného dne. Canollesovo zděšení však vyplývalo z obavy o Cauvignaca. Měl tak velikou důvěru v paní de Cambes, že přes osudnou zvěst, kterou mu sdělila, se o sebe od té chvíle, co ji uviděl, nestrachoval.
Jediná věc, která zaujímala jeho mysl, byl osud chystaný jeho druhovi.
Tu si vzpomněl na Cauvignacovu poslední prosbu. Poklekl a modlil se. Po chvilce povstal a cítil se klidnější. Nyní čekal pouze najedno: na slíbenou pomoc a příchod paní de Cambes.
Cauvignac kráčel mlčky za žalářníkem a usilovně uvažoval.
Na konci chodby žalářník uzamkl dveře stejně pečlivě jako dveře Canollesovy cely. Chvíli pozorně naslouchal neurčitému hluku, doléhajícímu sem z hořejšího patra. Potom se prudce obrátil ke Cauvignacovi a řekl:
"Nuže, na cestu, můj šlechtici!"
"Jsem připraven," odpověděl Cauvignac důstojně.
"Nemluvte tak nahlas," napomenul ho žalářník, "a pojďte rychle!"
Začal sestupovat po schodech vedoucích do podzemních kobek.
"Ó," řekl si v duchu Cauvignac, "zamýšlejí mě snad uškrtit mezi čtyřmi stěnami nebo mě vstrčit do hladomorny? Slyšel jsem, že se také někdy spokojí s rozčtvrcením člověka a vyvěšením jeho údů na veřejném místě, jak to udělal César Borgia donu Ramirovi ĎOrco... Hleďme, ten žalářník je úplně sám klíče má za pasem... Ty klíče by mi mohly otevřít některé dveře. Je malý, já jsem velký, je slabý, já jsem silný, jde napřed a já vzadu. Mohl bych ho hravě zardousit, kdybych chtěl. Ale chci?"
Odpověděl si, že chce, a už vztahoval kostnaté ruce, aby uskutečnil svoje rozhodnutí, když se žalářník náhle vyděšeně obrátil.

"Pst!" řekl. "Neslyšíte nic?"
"Za touto tajemností rozhodně něco vězí," pomyslel si Cauvignac. "A pokud mě tolik opatrnosti neuklidňuje, mělo by mě to velice znepokojovat." Zastavil se a náhle se zeptal: "Kam mě vlastně vedete?"
325

"Nevidíte to?" odpověděl žalářník. "Do sklepa." "Ouvej!" zvolal Cauvignac. "Chtějí mě snad pohřbít zaživa?" Žalářník pokrčil rameny a ubíral se dále bludištěm chodeb, až stanul před nízkými, klenutými, vlhkými dvířky, za nimiž bylo slyšet podivný šum a hukot. Otevřel je.
"Řeka?" vykřikl Cauvignac zděšeně, když viděl vodu, která se za nimi valila, temná a chmurná jako vody Acheronu.
"Nu ano, řeka. Umíte plavat?"
"Ano... ne... totiž... Proč se mě, k čertu, na to ptáte?"
"Kdybyste totiž neuměl plavat, museli bychom počkat na loď, která je tamhle uvázána, čímž bychom ztratili dobrou čtvrthodinku, nehledě k to mu, že by mohlo být slyšeno moje zahvízdnutí a mohli by nás chytit."
"Chytit?" zvolal Cauvignac. "Copak utíkáme?"
"To si myslím, že utíkáme."
"Akám?"
"Kam chcete."
"Jsem tedy volný?"
"Jako pták."
"Můj Bože!" zajásal Cauvignac.
Nepřipojil už ani slovo k tomuto výmluvnému zvolání, nerozhlédl se kolem sebe, nestaral se, jestli ho jeho společník následuje vrhl se do řeky a ponořil rychleji než pronásledovaná vydra. Žalářník učinil totéž a po čtvrthodinovém usilovném namáhání, aby přemohli proud, se ocitli v blízkosti člunu. Žalářník třikrát zapískl a na toto znamení jim veslaři přijeli vstříc. Vytáhli je do loďky, a aniž promluvili jediné slovo, začali horlivě veslovat. Po pěti minutách je vysadili na protější břeh.
"Uf!" oddychl si Cauvignac, jenž od okamžiku, kdy se tak odhodlaně vrhl do řeky, ani nehlesl. "Uf! Jsem zachráněn. Bůh vám odplať, milý žalářníku!"
"Abych mohl klidně čekat, až mi Pánbůh odplatí," odpověděl žalářník, "odnáším si zatím čtyřicet tisíc liber. Ty mě naučí trpělivosti."
"Čtyřicet tisíc liber?" zvolal Cauvignac ohromeně. "Kdo za mě, k čertu, mohl vydat čtyřicet tisíc liber?"

Peyssacké opatství
i.
Je čas, abychom se vrátili kNanon de Lartigues, jež padla do mdlob při pohledu na nešťastného Richona, skonávajícího na libournském tržišti.
Pí A přece Nanon nebyla, jak jsme si už mohli všimnout, ženou slabé po vahy. Přes něžnost svého těla a drobnou postavu dobře snášela dlouhý zármutek, únavu a uměla vzdorovat velkým nebezpečím. Tato silná, mi lující duše, pevná jako kalená ocel, nadaná obzvláštní pružností, se do vedla ohnout tam, kde to vyžadovaly okolnosti, a opět se silněji vymrštit při každém oddechu, který jí osud dopřál.
Vévoda ĎÉpernon, jenž ji znal, či se spíše domníval, zeji zná, se tedy mohl právem podivit, když ji viděl zdrcenou při pohledu na fyzické utrpení ji, která málem uhořela při požáru svého paláce v Agenu a ani nevykřikla, aby neudělala radost svým nepřátelům bažícím po její smrti, kterou chtěli připravit milence nenáviděného guvernéra; Nanon, jež viděla zahynout v tom zmatku dvě ze svých žen a nehnula ani brvou...
Její mdloba trvala přes dvě hodiny a skončila strašnými nervovými záchvaty, kdy ze sebe vyrážela pouze nesrozumitelné zvuky. Záchvaty dostoupily takového stupně, zeji přišla navštívit sama královna. Pan Mazarin usedl v hlavách jejího lože, aby ji léčil velice si totiž zakládal na svých medicínských znalostech. Tělo ohrožené nemocí léčil léky, ohroženou duši náboženstvím.
Nanon nabyla vědomí teprve v noci a trvalo ještě dlouho, než se úplně vzpamatovala. Tiskla si hlavu oběma rukama a srdcervoucím hlasem vykřikla:
"Jsem ztracena! Zabili mi ho!"
Naštěstí byla ta slov dost podivná, aby je přítomní přičítali na účet blouznění, což se také stalo.
Přestože ta slova vymizela z mysli těch, kdo je slyšeli, druhého dne se vévoda, jenž se vrátil z krátké výpravy, která ho na celou noc vzdálila z Libournu,

dozvěděl o Nanonině blouznění i jaká slova pronesla. Vévoda znal Nanoninu vznětlivou duši, aby porozuměl, že je v tom víc než pouhé blouznění. Využil první chvíle, kdy je nechali návštěvníci o samotě, a řekl:

326
327

"Drahá přítelkyně, vím, jaké rozčilení vám způsobila Richonova smrt. Byli tak neprozřetelní, že ho pověsili před vašimi okny."
"Ano, je to hrozné. Je to hanebné."
"Jen se uklidněte, drahoušku," chlácholil ji, "nyní, kdy vím, jak to na vás působí, dám příště věšet rebely na hlavním náměstí a ne na tržišti. Ale o kom jste to mluvila, když jste řekla, že vám ho zabili? Předpokládám, že to nemohl být Richon vždyť vám nebyl ničím a ani jste ho neznala."
"Ach, to jste vy, pane vévodo?" zvolala Nanon, opřela se o loket a vzala ho za ruku.
"Ovšem, já, a mám radost, že mě poznáváte. Dokazuje to, že je vám lépe. Ale o kom jste to mluvila?"
"O něm, pane vévodo, o něm," křičela Nanon, jako by ještě blouznila. "To vy jste ho zabil! Ó, ten nešťastník!"
"Děsíte mě, drahá přítelkyně. Co to říkáte?"
"Říkám, že jste ho zabil. Nechápete, pane vévodo?"
"Ne, drahoušku," odpověděl pan ďÉpernon, jenž by Nanon rád přiměl k řeči. "Jak jsem ho mohl zabít, když ho neznám?"
"Nevíte, že je válečným zajatcem, že byl kapitánem, že byl guvernérem, že měl tentýž titul i tutéž hodnost jako ten ubohý Richon a že na něm bordeauxští pomstí vraždu toho, jehož jste dal popravit? Mluví se vám krásně o konání spravedlnosti, aleje to přece opravdová vražda, pane vévodo."
Pan ďÉpernon, zmaten jejími slovy, planoucími pohledy jejích lesknoucích se očí a horečným rozčilením, ucouvl a zbledl.
"Máte pravdu," udeřil se do čela. "Ten ubohý Canolles, zapomněl jsem na něho."
"Můj bratr! Můj nešťastný bratr!" křičela Nanon, spokojená, že může vybuchnout, a přikládala svému milenci titul, pod jakým ho znal vévoda.
"Máte, pravdu, mordieul" zvolal vévoda. "Kam jsem dal hlavu? Jak jsem, k čertu, mohl zapomenout na našeho ubohého přítele? Ale dosud není nic ztraceno. Mohli se teprve nyní dozvědět o Richonově smrti. Musí nejdříve svolat soud, soudit ho... Ostatně budou váhat."
"Váhala královna?"
"Královna je královna, má právo nad životem i smrtí. Oni jsou pouhými vzbouřenci."
"Mají, bohužel, o důvod víc, aby ho nešetřili. Ale co uděláte?"
"Ještě nevím, ovšem spolehněte se na mě."
"On nezemře," zvolala Nanon a pokoušela se vstát, "i kdybych se měla bordeauxským vydat místo něho."
"Uklidněte se, miláčku, to je moje věc. Způsobil jsem zlo a napravím je, na mou šlechtickou čest. Královna má ve městě ještě několik přátel, jen buďte bez starosti," sliboval vévoda z upřímného srdce.
Nanon četla v jeho očích přesvědčení, opravdovost a především vůli.
328

Zmocnila sejí taková radost, že uchopila vévodovy ruce a tiskla na ně své rozpálené rty.
"Ó, Milosti, jak vás budu milovat, pokud se vám to podaří!"
Vévoda byl dojatý až k slzám. Bylo to poprvé, co k němu Nanon mluvila s takovou vřelostí a dala mu podobný slib.
Znovu Nanon ujistil, že se nemá čeho bát, a ihned odešel.
Dal si zavolat jednoho ze svých služebníků, jehož věrnost a oddanost dobře znal, a nařídil mu, aby se vydal okamžitě do Bordeaux, dostal se do města, i kdyby měl přelézt hradby, a odevzdal advokátovi Lavieovi dopis psaný jeho vlastní rukou:
" Zabránit, aby se panu de Canolles, kapitánovi a veliteli pevnosti ve službě Jeho Veličenstva, nestalo nic zlého.
Jeli tento důstojník zajat, jak se předpokládá, osvobodit ho všemi možnými prostředky. Svést stráže nabídkou tolika zlata, kolik budou chtít, třeba milion, budeli to nutné, a zavázat se slovem vévody ďÉpernon.
Selželi podplacení, užít moc a nezastavit se před ničím. Za násilí, žhářství, ba i vraždu se zaručuje beztrestnost.
Popis: vysoká postava, černé oči, zahnutý nos. Budeli pochybnost, otázat se:

,Jste Nanonin bratr?'"
Posel se vydal na cestu a za tři hodiny dorazil před Bordeaux. Vešel do jednoho statku, navlékl přes svůj oděv plátěnou selskou halenu a dostal se do města tak, že vezl káru naloženou moukou.
Lavie obdržel dopis čtvrt hodiny po vynesení rozsudku válečného soudu. Docílil toho, že byl vpuštěn do pevnosti, mluvil s vrchním žalářníkem, nabídl mu dvacet tisíc liber, které však odmítl, pak mu nabídl třicet tisíc, které rovněž odmítl, a nakonec čtyřicet tisíc, které přijal.
Už víme, jak zmýlen otázkou: "Jste Nanonin bratr?", která měla podle mínění vévody ďÉpernon zabránit každému omylu, odpověděl Cauvignac v náhlém a snad jediném hnutí šlechetnosti v celém jeho životě "ano", čímž zaujal Canollesovo místo a ocitl se ke svému velikému údivu na svobodě.
Nyní ho unášel rychlý kůň k vesnici SaintLoubès, která náležela épernonistům. Tam se setkal s vévodovým poslem, jenž přijel uprchlíkovi vstříc na vévodově vlastním jezdeckém koni, španělské klisně nesmírné ceny.
"Je zachráněn?" volal na vůdce eskorty, přivážející Cauvignaca.
"Ano, přivážíme ho."
To bylo vše, co chtěl posel vědět. Otočil se s koněm a letěl jako povětroň k Libournu. Po půl druhé hodině klesl zchvácený kůň před městskou branou a shodil jezdce k nohám pana ďÉpernon, jenž zde netrpělivě čekal, aby uslyšel slovo "ano". Polomrtvý posel měl ještě tolik síly, aby je
329

vyslovil, a vévoda se hnal k obydlí Nanon, která se vytřeštěnýma skelnýma očima dívala jako šílená na dveře, u nichž se tísnilo mnoho sluhů.
"Ano," volal vévoda, "ano, je zachráněn, drahá přítelkyně. Jede za mnou, uvidíte ho."
Nanon radostí vyskočila. Těchto několik slov sňalo z jejích prsou tíži, která ji dusila. Vztáhla obě ruce k nebi a potom s tváří zkropenou slzami, které jí štěstím vytryskly z očí vyprahlých zoufalstvím, zvolala s nepopsatelným výrazem: "Ó, děkuji ti, můj Bože!"
Když se její pohled svezl opět k zemi, spatřila vedle sebe vévodu ďÉpernon. Tak zářil nad Nanoniným štěstím, že by každý řekl, zeje mu zajatec dražší než jí.
Teprve nyní se dostavila tato znepokojující myšlenka:
"Jak bude ubohý vévoda odměněn za svou dobrotu, za svou obětavost, až uvidí místo bratra cizího muže, až pozná její podvod, že místo čisté bratrské lásky jde o lásku téměř cizoložnou?"
Nanonina odpověď byla krátká a energická:
"Co na tom? Už ho nebudu klamat, všechno mu povím. Bude mi zlořečit, vyžene mě, ale já mu padnu k nohám, abych mu děkovala za vše, co pro mě za tři roky udělal. A pak odtud odejdu, chudá, pokořená, ale šťastná, odejdu odtud bohatá svou láskou a těšící se na nový život, který nás bude čekat."
Zatímco se vžívala do svého snu o odříkání a obětování ctižádosti lásce, skupina služebnictva se rozestoupila a do komnaty vpadl jakýsi muž.
"Sestřičko, má drahá sestřičko!" volal.
Nanon se vztyčila na lůžku, v nejvyšším děsu vytřeštila oči a zbělela ještě víc než vyšívaná poduška pod její hlavou.
"Cauvignac?" vykřikla. "Ježíši Kriste! Cauvignac!"
"Cauvignac?" opakoval vévoda a udiveně se rozhlížel kolem sebe. "Cauvignac?" podivoval se. "Kdo se tady jmenuje Cauvignac?"
Cauvignac s odpovědí nespěchal byl totiž příliš málo zachráněný, než aby si dovolil upřímnost, která nenáležela ani za nejobyčejnějších životních okolností k jeho vlastnostem. Pochopil, že by svou odpovědí zničil sestru, a kdyby zničil ji, neodvratně by tím zničil také sebe. Proto mlčel a nechával na Nanon, aby opravila svá slova.
"A pan de Canolles?" vykřikla Nanon tónem zuřivé výčitky a probodávala Cauvignaca blesky svých pohledů.
Vévoda svraštil obočí a začal si kousat knír. Přítomní, kromě Francinetty, jež tu stála bledá, a Cauvignaca, jenž se všemožně ovládal, aby nezbledl, nechápali, co znamená tento neočekávaný hněv, a pohlíželi na sebe.
"Ubohá sestra," zašeptal Cauvignac vévodovi do ucha. "Ze strachu o mě blouzní a nepoznává mě."
330

"Odpovídej mně, bídáku!" zuřila Nanon. "Mně! Kde je pan de Canolles? Co se s ním stalo? Mluv! Odpověz přece!"
Cauvignac pojal zoufalé odhodlání. Bylo nutné sehrát úlohu do konce a pevně setrvat v drzé nestoudnosti, neboť hledat spásu v upřímném doznání, povědět

vévodovi, že nepravý Canolles, kterého zahrnoval svou přízní, a Cauvignac, jenž sebral vojsko proti královně a pak jí tytéž vojáky prodal, znamenalo následovat Richona na šibenici na libournském tržišti. Přistoupil tedy se slzami v očích k panu ĎÉpernon a řekl:
"Ó, pane, to už není pouhé blouznění, to je šílenství, a jak vidíte, bolest jí tak pomátla smysly, že nerozeznává své nejbližší. Můželi jí někdo vrátit ztracený rozum, tak to mohu být jedině já. Pošlete pryč všechno služebnictvo kromě Francinetty, která tady může zůstat, aby sestře posloužila, kdyby něco potřebovala. Jistě by vám bylo stejně nepříjemné jako mně, kdyby se měli cizí lidé bavit na úkor mé ubohé sestry."
Snad by vévoda Cauvignacovi, proti němuž už začínal pojímat nedůvěru, tak snadno neuvěřil, nebýt toho, že právě přišel posel od královny se zprávou, že se má ihned dostavit na radnici, kam pan Mazarin svolal mimořádnou poradu.
Zatímco vévoda mluvil s poslem, Cauvignac se naklonil k Nanon a rychle j í pošeptal:
"Pro milosrdné nebe, uklidněte se, sestro, ať spolu můžeme hovořit beze svědků! Všechno bude zase v pořádku, všechno napravím."
Nanon klesla zpět na lůžko, když ne uklidněna, tedy alespoň povzbuzena, neboť naděje je balzámem tišícím bolesti srdce.
Vévoda se vrátil k Nanon a políbil jí ruku.
"Doufám, že záchvat přešel, drahá přítelkyně," řekl. "Vzpamatujte se, nechámvás tady s bratrem, kterého tak milujete. Královna pro mě poslala. Věřte, nebýt královnina rozkazu, neopustil bych vás v takové chvíli."
Nanon cítila, že ztrácí odvahu. Neměla sílu odpovědět. Jen pohlédla na Cauvignaca a stiskla mu ruku, jako by chtěla říci:
"Nelžete mi, bratře, smím skutečně doufat?"
Cauvignac jí odpověděl rovněž stisknutím a obrátil se k panu ĎÉpernon.
"Ano, pane vévodo, nejsilnější záchvat už přešel a sestra je přesvědčena, že má u sebe věrného přítele a oddané srdce."
Nanon se nemohla déle zdržet a propukla v hlasitý vzlykot ona, jež nikdy neplakala, ona, ten silný duch. Tolik dojmů ji však zdrtilo, takže už byla jen obyčejnou ženou, slabou, potřebující slzy.
Vévoda potřásl hlavou, doporučil Cauvignacovi pohledem, aby nad Nanon bděl, a odešel. Sotva za sebou zavřel dveře, Nanon zvolala:
"Ach, jak mě ten člověk rozčiluje! Nevím, co bych udělala, kdyby tu ještě chvíli zůstal."
331

Ě
Cauvignac jí dával znamení, aby byla zticha. Pak šel přiložit ucho na dveře, aby se přesvědčil, že vévoda skutečně odchází.
"Eh, co na tom záleží, jestli naslouchá, nebo ne?" křičela Nanon. "Pošeptal jste mi několik slov, abyste mě uklidnil. Mluvte! Co myslíte? Je naděje?"
"Sestro," odpověděl Cauvignac vážně, což nemíval ve zvyku, "nemohu vám tvrdit, že se mi to podaří, ale ujišťuji vás, že udělám všechno na světě."
"Že se vám to podaří? A co? Rozumíme si dobře? Není mezi námi nějaké strašné nedorozumění?"
"ZachránitnešťastnéhoCanollese." ; >, ;
Nanon vytřeštila oči. '< :
"Je ztracen, že ano?"
"Ptáteli se na moje mínění, řeknu vám upřímně, že se mi to zdá být špatné."
"Jak o tom mluví!" vykřikla Nanon divoce. "Víte, vy nešťastníku, co pro mne ten člověk znamená?"
"Vím, že je to muž, kterého máte raději než svého bratra, protože ho chcete zachránit, kdežto mě jste uvítala proklínáním."
Nanon dala najevo svoji netrpělivost.
"Ostatně máte pravdu," pokračoval, "a neříkám vám to jako výčitku, ale jako pouhé pozorování. Podívejte, kladu ruku na srdce a nelžu, když říkám: kdybychom byli dosud oba v pevnostní kobce a já věděl to, co vím nyní, řekl bych panu Canollesovi: ‚Pane, vás nazvala Nanon svým bratrem, vás chce, ne mě.' A přišel by místo mě on a já bych zemřel místo něho."
"On tedy zemře?" vykřikla Nanon s výbuchem bolesti. "On zemře?"
"Sestřičko, to je vše, co vám mohu říct, a podle toho se musíme na něčem ustanovit. Jsou to dvě hodiny, co mě nechali uprchnout. Za tu dobu se mohlo stát mnoho věcí. Ale nezoufejte, morbleu, také se nemuselo stát vůbec nic. Mám nápad."
"Mluvte rychle!"
"Mám na míli od Bordeaux sto mužů a svého poručíka."

"Spolehlivý člověk?"
"Ferguzon."
"A co dál?"
"Nuže, sestřičko, ať tomu řekne pan de Bouillon cokoliv, ať udělá pan de la Rochefoucauld, co chce, ať si o tom princezna, jež se považuje za lepšího důstojníka, než jsou oba tito generálové, pomyslí cokoliv já proniknu s těmito sty muži až k panu Canollesovi, i kdybych j ich měl polovinu obětovat."
"Ó, mýlíte se, bratře! Nedostanete se k němu, nedostanete..."
"Dostanu se až k němu, hrome! Nebo se dám zabít."
332

"Vaše smrt dokáže jen vaši dobrou vůli, ale nezachrání ho. Je ztracen..."
"A já vám povídám, že není, i kdybych se jim měl vydat místo něho," křičel Cauvignac, neboť se dal strhnout náhlou šlechetností, která ho samého překvapila.
"Vy že byste se jim vydal?"
"Ano, zajisté. Nikdo totiž nemá důvod nenávidět toho dobrého pana de Canolles. Všichni ho naopak milují, zatímco mě nenávidí."
"A proč vás nenávidí?"
"To je zcela prosté. Protože mám čest být k vám připoután příbuzenským svazkem. Pardon, milá sestřičko, ale to, co vám tady povídám, je pro dobrou roajalistku neobyčejně lichotivé."
"Počkejte," řekla Nanon zvolna a položila si prst na úst.
"Čekám."
"Říkáte, že mě bordeauxští nenávidí?"
"Proklínají vás."
"Opravdu?" zeptala se napůl zamyšleně a napůl radostně.
"Nemyslel jsem, že vám povím něco tak příjemného."
"Ano, neníli to příjemné, je to alespoň velmi rozumné. Ano, máte pravdu," mluvila spíše k sobě než k bratrovi, "nechovají nenávist k panu de Canolles, ale ke mně. Počkejte...!
Vstala, přehodila přes ramena hedvábný župan, usedla ke stolu a v rychlosti napsala několik řádek, o nichž Cauvignac podle jejího svraštěného čela a dmoucích se ňader soudil, že jde o velice důležitou věc.
"Vezměte toto," řekla a zalepila dopis, "a ujíždějte bez vojáků do Bordeaux. Ve stáji stojí kůň rousňák, který tu cestu urazí do hodiny. Jeďte tak rychle, jak to dovolí všechny lidské prostředky, odevzdejte tento list princezně de Condé a pan de Canolles bude zachráněn."
Cauvignac udiveně pohlédl na sestru, ale protože znal správnost toho silného ducha, nemařil čas vyptáváním. Vpadl do stáje, vyskočil na označeného koně a v půlhodině urazil přes polovinu cesty.
Nanon se za ním dívala z okna, a když jí zmizel z očí, klesla na kolena ona, nevěřící a pomodlila se. Pak uzamkla své skvosty i diamanty do kované truhlice, nařídila zapřáhnout do kočáru a dala se Francinettou obléci do svých nejkrásnějších šatů.
druhý
Bordeaux bylo zahaleno temnotou. Kromě městské čtvrti v okolí esplanády, kde se tísnil nedočkavý lid, se zdálo být všude pusto. V ulicích vzdálenějších od tohoto místa se občas rozlehl krok hlídek.
Kolem esplanády byl stále slyšet temný hluk a šum.
333

Princezna neulehla. Právě skončila svou korespondenci a oznámila vévodovi de la Rochefoucauld, že ho může přijmout.
Na koberci u princezniných nohou seděla pokorně schoulená paní de Cambes a napjatě a s úzkostí pozorovala její tvář i náladu. Čekala, až bude moci promluvit, aniž by se stala dotěrnou. Ale tato zdánlivá trpělivost, tato nastudovaná mírnost a poddajnost byla v odporu s jejíma rukama, které křečovitě mačkaly a rvaly batistový kapesníček.
"Sedmdesát sedm podpisů!" zvolala princezna. "Vidíte, milá Kláro, že to není žádná radost, hrát si na královnu."
"Ano, madame," odpověděla vikomtesa. "Tím, že jste zaujala královnino místo, jste si však osvojila i její nejkrásnější privilej udílet milost."
"A trestat, Kláro," dodala princezna de Condé pyšně, "neboť jeden ze sedmdesáti sedmi podpisuje ortelem smrti."
"A sedmdesátým osmým podepíšete milost, že ano, madame?" pronesla vikomtesa prosebně.
"Co říkáš, drahoušku?"

"Říkám, zeje čas, madame, abych šla osvobodit svého vězně. Nechcete, abych ho ušetřila hrozného pohledu, jak jeho druha povedou na smrt? Ach, Výsosti, chceteli udělit milost, udělte ji úplnou a bezvýhradnou."
"Máš, na mou věru, pravdu, děťátko. Uprostřed vážných záležitostí bych zapomněla na svůj slib a dobře, že jsi mě na to upozornila."
"Tedy...?" vykřikla Klára radostně.
"Udělej, co chceš."
"Tak ještě jeden podpis," řekla vikomtesa s úsměvem, který by obměkčil nejtvrdší srdce, s úsměvem, který by nedovedl zvěčnit žádný malíř, protože náleží jen ženě, která miluje.
Položila před princeznu papír a prstem označila místo, kde měla začít.
" Rozkaz panu guvernérovi zámku Trompette, aby nechal vejít vikomte su de Cambes k panu baronovi de Canolles, jemuž dáváme úplnou svo bodu. " '
To jsi chtěla?" usmála se princezna. ' "''
"Ach, ano, madame!" zajásala paní de Cambes. : o
"A musím podepsat?"
"Rozhodně."
"Musí se tedy stát všechno, co chceš, dušičko." řekla paní de Condé se svým nejroztomilejším úsměvem a podepsala se.
Vikomtesa se vrhla na papír jako orel na svou kořist. V největším spěchu Její Výsosti poděkovala, přitiskla si papír na srdce a téměř letěla z komnaty. Na schodech potkala vévodu de Rochefoucauld, jehož vždy provázel na jeho vycházkách po městě četný zástup důstojníků a lidu.
334

Paní de Cambes mu radostně pokynula na pozdrav. Vévoda se zastavil a udiveně pohlížel za vikomtesou. ,.... ' ,! ,
Pak vešel k princezně.
"Madame," hlásil, "všechno je připraveno."
"Kde?"
"Tam." ; ;;,;':;:
Princezna vzpomínala.
"Na esplanádě," dodal vévoda.
"Dobrá," odpověděla paní de Condé se strojeným klidem. Cítila, že se na ni dívá, a proto zapřela svoji ženskost, jež jí kázala zachvět se, a dala přednost důstojnosti vůdce strany, která jí nedovolovala žádnou slabost. "Jeli tedy všechno připraveno, jděte, pane vévodo!" Pan de Rochefoucauld váhal.
"Považujete snad za vhodné, abych byla přítomna?" zeptala se princezna s lehkým zachvěním v hlase, které nedovedla potlačit.
"Jak je vám libo, madame," odpověděl vévoda, jenž v tomto okamžiku možná konal jednu ze svých fyziologických studií.
"Uvidíme, vévodo. Víte, že jsem už mnoha odsouzencům udělila milost?" , ... ; .. ..
"Ano, madame." "A co tomu říkáte?"
"Říkám, že vše, co Vaše Výsost dělá, dělá dobře." "Ano, tak to bude nejlepší," pokračovala princezna. "Bude pro nás důstojnější, když épernonistům ukážeme, že se nebojíme použít represálie, že se naše moc rovná moci Jejího Veličenstva, ale že zlo neodplácíme zběsile, protože důvěřujeme v naši sílu." "To je velmi politické."
"Nemám pravdu, vévodo?" řekla princezna a snažila se z přízvuku vévodova hlasu uhodnout jeho pravý úmysl.
"Vaše Výsost je však, doufám, rozhodnuta, že jeden ze zajatců odpyká Richonovu smrt? Kdyby zůstala nepomstěna, vzbudilo by to dojem, že si Vaše Výsost dost neváží statečných lidí, kteří se zasvětili její službě."
"O, zajisté, jeden z nich zemře, ručím vám zato ctí princezny."
"Smím vědět, kterému z těch dvou ráčila Vaše Výsost udělit milost?"
"Panu de Canolles." : "Ach!" pronesl vévoda zvláštním způsobem.
"Máte snad něco proti tomuto šlechtici, pane vévodo?" tázala se paní de Condé.
"Já, madame? Copak mám někdy něco proti někomu? Dělím lidi na dvě kategorie: překážky a opory. Ty první je třeba porážet, druhé podporovat... pokud nás ovšem podpírají. To je moje politika, madame, a řekl bych, skoro zásada."
335

"Jaké překážky, k čertu, hledá a kam směřuje?" ptal se Lenet sám sebe. "Zdá se mi, že toho ubohého Canollese nenávidí."

"Vaše Výsost pro mě nemá jiné rozkazy?" tázal se de la Rochefoucauld.
"Ne, pane vévodo."
"V tom případě se Vaší Výsosti poroučím."
"Bude se to odbývat dnes ráno?" ptala se paní de Condé.
"Za půl hodiny.
Lenet se chystal následovat vévodu.
"Půjdete se podívat, Lenete?" zeptala se princezna.
"Ne, madame. Vaše Výsost ví, že nemám rád silné dojmy. Spokojím se s tím, že půjde jen na půl cesty, to je k vězení, abych viděl dojemný obraz, jak je Canolles osvobozen ženou, kterou miluje."
Vévoda se filozoficky ušklíbl. Lenet pokrčil rameny a oba se dali na cestu k vězení.
Paní de Cambes nepotřebovala mnoho času, aby uběhla ten kus cesty. Ukázala rozkaz stráži u zvedacího mostu, pak klíčníkovi pevnosti, který zavolal velitele.
Ten prozkoumal rozkaz chladným pohledem guvernéra vězeňské pev
nosti, který neoživne ani ortelem smrti, ani udělením milosti, a když po znal pečeť i podpis paní de Condé, pozdravil vikomtesu a obrátil se ke dveřím. >
"Zavolejte poručíka!" rozkázal.
Potom pokynul vikomtese, aby se posadila. Paní de Cambes však byla příliš rozčilená, než aby se vzdala všeho pohybu. Zůstala stát. >
Guvernér považoval za svou povinnost navázat rozhovor.
"Vy znáte pana de Canolles, madame?" zeptal se týmž tónem, jako by se ptal, jestli venku prší.
"Zajisté, pane," odvětila vikomtesa. :.; ' ;
"Je to snad váš bratr, madame?" ;
"Ne, pane."
"Váš přítel?"
"Je to... můj ženich," řekla paní de Cambes v naději, že si guvernér po tomto přiznání trochu pospíší s propuštěním vězně.
"Ach," podivil se stejným tónem, jakým hovořil doposud. "Skládám vám svoji poklonu, madame."
A protože se už neměl na co ptát, upadl do své dřívější nevlídnosti a zamlklosti.
Vešel poručík.
"Pane ďOrgemont," řekl guvernér, "zavolejte vrchního žalářníka a propusťte pana de Canolles na svobodu. Zde je propouštěcí rozkaz."
Důstojník se uklonil a vzal papír.
"Chcete počkat tady?" tázal se guvernér vikomtesy.
336

"Mohla bych jít s tím pánem?" "Ano, madame."
"Tak půjdu s ním. Zajisté chápete, že mu chci jako první zvěstovat, že je zachráněn."
"Jděte tedy, madame, a přijměte moje blahopřání." Paní de Cambes se guvernérovi rychle uklonila a spěchala za důstojníkem.
Náhodou to byl týž mladý muž, jenž hovořil s Canollesem a Cauvignacem a měl s nimi živou účast.
Za okamžik se ocitli na vězeňském dvoře.
"Vrchní žalářník!" zavolal poručík a obrátili se k paní de Cambes.
"Buďte bez starosti, madame, bude tu ihned." .,.,.,
Přiběhl druhý žalářník.
"Pane poručíku," hlásil, "vrchní žalářník zmizel." "To nás zase zdrží, pane?" zvolala paní de Cambes polekaně. "Ne, madame, uklidněte se, rozkaz je výslovný."
Vikomtesa mu poděkovala jedním z těch pohledů, jaké náležejí jen ženě nebo andělovi.
"Máte dvojí klíče od všech cel?" tázal se pan ďOrgemont žalářníka. "Ano, pane."
"Otevřete celu pana de Canolles!" "Pan de Canolles číslo dvě?" "Zajisté, jen rychle otevřete."
"Myslím, že jsou oba zajatci spolu. Vybereme toho pravého." Žalářníci všech dob rádi žertovali.
Paní de Cambes byla příliš šťastná, než aby se pro ten žert hněvala. Naopak se mu usmála klidně by toho muže objala, kdyby to bylo nutné, aby si pospíšil a ona uviděla Canollese o vteřinu dříve.
Konečně se dveře otevřely. Canolles uslyšel na chodbě kroky a poznal hlas paní de Cambes. Vrhl se jí do náruče a ona, povznesena nad všechny ohledy, zapomněla, že není ani jejím manželem, ani jejím milencem, a vroucně ho tiskla k sobě.

Nebezpečí, které mu hrozilo, odloučení navždy, jemuž stáli tak blízko jako nad propastí, omluvilo vše.
"Nuže, drahý příteli," zářila radostí a pýchou, "vidíte, že držím slovo. Vyprosila jsem pro vás milost, jak jsem slíbila, a přicházím si pro vás. Odejděme!" a vlekla Canollese na chodbu.
"Pane," řekl poručík, "zasvěťte celý svůj život madame, neboť za něj vděčíte jenom jí!"
Baron neodpověděl, jen jeho pohled utkvěl s nevýslovnou něhou na andělovioosvoboditeli a jeho ruka stiskla její.
"Nespěchejte tak," usmál se důstojník, "jste svobodný. Dopřejte si čas k rozpětí svých křídel."
337

Ale paní de Cambes nedbala na tato těšivá slova a vlekla Canollese dále chodbami. Baron se dal vést a pokynul poručíkovi na rozloučenou. Doběhli ke schodům. Přelétli je, jako by měli oba milenci skutečná křídla, o nichž důstojník prve mluvil. Ocitli se na dvoře. Ještě jedny dveře a žalářní ovzduší přestane tížit dvě ubohá srdce...
Konečně se brána otevřela. Na zvedacím mostě se tísnila skupina důstojníků. Byl to pan de la Rochefoucauld se svojí družinou.
Paní de Cambes zamrazilo, aniž věděla proč. Vždy ji potkalo neštěstí, kdykoli jí přišel tento muž do cesty.
Co cítil baron, zůstalo skryto na dně jeho srdce a nejevilo se ve tváři.
Vévoda pozdravil paní de Cambes i Canollese a dokonce se zastavil, aby jim učinil několik poklon. Potom pokynul řadám šlechticů i stráží a ty řady se rozestoupily.
Náhle sem dolehlo volání. Kdosi křičel:
"Číslo jedna je prázdné, druhý zajatec není ve své cele. Marně ho všude hledáme. Není k nalezení."
Slova zachvěla všemi, kdo je slyšeli. Zachvěl se i vévoda de la Rochefoucauld, a protože nemohl potlačit první hnutí, vztáhl po Canollesovi ruku, jako by ho chtěl zadržet.
Vikomtesa zahlédla ten pohyb a zbledla.
"Pojďte!" pohádala barona. "Pospěšme si!"
"Odpusťte, madame," řekl vévoda, "vyžaduji od vás okamžik strpení. Ať se tento omyl vysvětlí. Ručím vám, že to nebude trvat déle než minutu."
Na jeho druhý pokyn se řada vojska opět zavřela.
Canolles pohlédl na Kláru, na vévodu, ohlédl se, odkud přicházel ten hlas, a rovněž zbledl.
"Nač mám však čekat, pane?" tázala se vikomtesa. "Princezna de Condé napsala vlastnoručně rozkaz, aby byl pan de Canolles propuštěn na svobodu. Rozkaz je výslovný."
"Nepochybuji o tom,madame, a také nemám v úmyslu popírat jeho platnost. Za minutu se nezmění, bude stále stejný. Mějte tedy chviličku strpení, právě jsem poslal pro někoho, kdo se co nevidět objeví."
"To se nás však netýká," namítala vikomtesa. "Co má pan de Canolles společného s vězněm číslo jedna?"
"Hledali jsme marně, pane vévodo," hlásil gardový kapitán, kterého pan de la Rochefoucauld poslal do vězení, "druhý zajatec skutečně není k nalezení, vrchní žalářník také zmizel a jeho dítě, kterého jsme se dotazovali, řeklo, že jeho otec a vězeň odešli tajnými dvířky vedoucími k řece."
"Ó!" zvolal vévoda. "Víte něco o tom, pane de Canolles? Vězeň uprchl!"
Po těchto slovech Canolles vše uhodl. Porozuměl, že nad ním bděla
338

Nanon. Pochopil, že pro něj přišel žalářník; že to jeho nazvali bratrem slečny de Lartigues; že aniž o tom věděl, zaujal Cauvignac jeho místo a nalezl svobodu tam, kde myslel, že nalezne smrt. Všechny tyto myšlenky se mu vyrojily v hlavě. Vznesl ruku k čelu, zbledl, zavrávoral a vzpamatoval se teprve při pohledu na vikomtesu, jež se chvěla, těžce oddychovala a svírala jeho rámě. Tyto bezděčné známky děsu vévodovi neušly.
"Zavřete bránu!" velel. "Pane de Canolles, počkáte laskavě zde! Uznáte, že se to musí vysvětlit."
"Ale, pane vévodo," vykřikla mladá žena, "doufám, že nemáte v úmyslu jednat proti vůli princezny?"
"To ne, madame. Považuji však za nezbytné, aby byla informována o tom, co se děje. Neříkám, že tam půjdu sám mohla byste se domnívat, že zamýšlím použít vliv na naši vznešenou velitelku, ale radím vám, abyste tam šla sama. Dovedete

lépe než kdo jiný vyprosit na paní de Condé milost."
Lenet dal vikomtese nepozorovatelně znamení.
"Neopustím ho!" vykřikla Klára a křečovitě tiskla rámě mladého muže.
"Já doběhnu k Její Výsosti," řekl Lenet. "Pojďte se mnou, kapitáne, nebo raději vy, pane vévodo."
"Budiž, doprovodím vás. Pan kapitán zůstane zde a bude za naší nepřítomnosti pokračovat v hledání. Snad se zatím druhý vězeň najde." A jako by chtěl ještě k poslední větě něco dodat, řekl tiše důstojníkovi několik slov a odešel s Lenetem.
V té chvíli byli oba mladí lidé zatlačeni do dvora vlnou šlechticů, kteří provázeli vévodu a za nimiž se zavřela brána.
V posledních deseti minutách nabyla tato scéna tak vážný, chmurný ráz, že přítomní, bledí a němí, tázavě pohlížejí na sebe a snaží se vyčíst ze zraků Canollese a vikomtesy, kdo z nich více trpí.
Canolles pochopil, že musí dát najevo, že je silný. Domlouvá něžně a láskyplně své přítelkyni, která se k němu tiskne, zsinalá, se zarudlýma očima. Kolena pod ní klesají, vine se k němu, něžně se na něho usmívá, ale pak se rozhlíží vyděšenými zraky po všech těch mužích, mezi nimiž marně hledá přítele, a zavrávorá...
Kapitán, jenž dostal rozkaz od vévody de la Rochefoucauld, tiše hovoří se svými důstojníky. Canolles, jehož sluch je napjatý, aby mu neušlo ani slůvko, které by mohlo změnit jeho tušení v jistotu, ho slyší, třebaže mluví co nejtišeji, pronášet slova:
"Musíme nějakým způsobem vzdálit tu ubohou ženu."
Pokouší se tedy nepozorovaně vyvinout svoji paži z jejího pevného objetí. Vikomtesa však poznává jeho úmysl a křečovitě se k němu tiskne.
"Ještě hledejte!" křičí zoufale. "Snad hledali špatně, snad ještě toho muže najdou. Hledejme, hledejme všichni, není možné, aby uprchl. Proč
339

by pan de Canolles neuprchl s ním? Pane kapitáne, prosím vás, nařiďte, ať hledají."
"Hledali ho, madame, a pátrají po něm dosud," odpověděl kapitán. "Žalářník ví dobře, že to zaplatí životem, pokud nepředvede svého vězně. Chápete tedy, zeje v jeho zájmu, aby usilovně hledal."
"Můj Bože," šeptala Klára, "pan Lenet se nevrací!"
"Jen trpělivost, drahá přítelkyně," chlácholil ji Canolles laskavým tónem, jakým se mluví k dětem. "Pan Lenet teprve odešel a sotva stačil dojít k princezně. Dopřejte mu čas, aby jí mohl vysvětlit, co se stalo, a přinesl nám odpověď."
Když uviděl upřený pohled důstojníka, velícího místo pana de la Rochefoucauld, a jeho netrpělivost, zeptal se ho:
"Přejte si snad se mnou mluvit, kapitáne?"
"Zajisté, pane," odpověděl muž, jemuž působila Klářina bdělost pravá muka.
"Pane," žádala vikomtesa, "doveďte nás k princezně, zapřísahám vás! Co vám to udělá? Lépe nás dovést k ní, než zůstat takto v nejistotě. Uvidí ho, pane, uvidí i mě, promluvím s ní a ona mi potvrdí svůj slib."
"To je znamenitá myšlenka, madame," chopil se důstojník jejího návrhu. "Jděte k ní sama, vám se to jistě podaří."
"Co tomu říkáte, barone?" tázala se vikomtesa. "Myslíte, že udělám dobře? Povězte mi pravdu, řekněte, co mám dělat?"
"Jděte, madame," radil jí Canolles s nejvyšším přemáháním.
Vikomtesa pustila jeho rámě, učinila několik kroků, ale okamžitě se vrátila k milovanému muži.
"Ne, ne, neopustím ho!" Náhle slyšela otvírat bránu. "Díkybohu, pan Lenet s panem vévodou se vracejí."
Za vévodou de la Rochefoucauld, jehož bledá, nehybná tvář se objevila v bráně, přicházel Lenet se strhaným obličejem a chvějícíma se rukama. Z jediného pohledu, který mu vyslal ubohý rádce, Canolles vyčetl, že není naděje a zeje odsouzen.
"Nuže?" tázala se dychtivě mladá žena a prudce se k němu vrhla, přičemž CanoIIese vlekla za sebou.
"Princezna je v rozpacích..." vypravil ze sebe Lenet.
"V rozpacích? Co to znamená?"
"To znamená, že se po vás ptá, že si s vámi přeje mluvit," odpověděl vévoda.
"Je to pravda, pane Lenete?" tázala se ubohá vikomtesa, aniž by se starala, jestli touto otázkou urazí vévodu.
"Ano, madame," zakoktal rádce.
"A co on?" tázala se úzkostlivě. >

"Kdo on?"
"Pan de Canolles."
340

"Pan de Canolles se vrátí do svého vězení a vy mu přinesete princezninu odpověď."
"Zůstanete s ním, pane Lenete?" ptala se Klára.
"Madame..."
"Zůstanete s ním?" opakovala.
"Neopustím ho."
"Neopustíte ho přísaháte?"
"Můj Bože!" zašeptal Lenet a pohlédl na mladého muže, očekávajícího svůj ortel, a na nebohou ženu, kterou jediné jeho slovo usmrtí. "Jeli už jeden z nich odsouzen, dej mi sílu, ať mohu zachránit druhého!"
"Vy mi neodpovídáte, pane Lenete..."
"Přísahám," odpověděl rádce, jehož srdce mocně bilo.
"Děkuji vám, pane," řekl tiše Canolles. "Rozumím." Potom se obrátil k vikomtese.
"Jen jděte, madame," domlouval jí, "vždyť vidíte, že mi u pana Leneta a pana vévody nehrozí žádné nebezpečí."
"Nenechte ji odejít bez polibení," pošeptal mu Lenet.
Canollesovi vyvstal na čele studený pot a zatmělo se mu před očima. Zadržel Kláru, která už chtěla odběhnout. Přivinul ji na svá prsa, naklonil se k jejímu uchu a pošeptal:
"Proste, ale neponižujte se. Chci žít pro vás, avšak se ctí."
"Budu prosit tak, abych vás zachránila. Copak nejste před Bohem mým chotěm?"
Canolles ji pouštěl ze své náruče a přitom se rty lehce dotkl její šíje, takže to ani neucítila. Ubohá žena odběhla jako smyslů zbavená bez posledního polibení. Před branou se obrátila, ale řada šlechticů utvořila mezi ní a vězněm zeď.
"Kde jste, příteli?" volala. "Nevidím vás! Ještě slovo, slovíčko, ať si odnesu zvuk vašeho hlasu!"
"Jděte, Kláro, čekám tu na vás!"
"Jděte, jděte, madame," pobízel ji jakýsi soucitný důstojník. "Čím dříve odejdete, tím dříve se vrátíte."
"Pane Lenete, drahý pane Lenete," volal ještě Klářin hlas, "spoléhám na vás, ručíte mi za něho!"
Brána se za ní zavřela.
"Nebyla to, na mou věru, snadná práce," řekl si vévoda filozof, "ale konečně můžeme přikročit k dílu."
třetí
Sotva vikomtesa zmizela, důstojníci obstoupili CanoIIese a vedle vévody se objevili, aniž kdo věděl jak, dva muži, jejichž tvář nevěstila nic dobrého, a pokorně se tázali po rozkazech.
341

Místo odpovědi vévoda ukázal na zajatce.
Potom k němu přistoupil, pozdravil ho se svou obvyklou ledovou zdvořilostí a řekl:
"Jistě jste pochopil, že po útěku vašeho druha v neštěstí vás stihne osud, který byl určen jemu."
"Ano, pane," odpověděl Canolles, "vytušil jsem to. Jsem si však jistý, že princezna udělila mojí osobě milost. Viděl jsem a vy sám jste právě mohl vidět propouštěcí rozkaz v rukách paní de Cambes."
"To je pravda, pane, ale princezna nemohla předvídat útěk vašeho spoluvězně."
"Paní de Condé tedy odvolává to, co podepsala?"
"Ano," přisvědčil vévoda.
"Princezna tak vznešeného rodu nedostojí svému slovu?"
Vévoda zůstal chladně lhostejný.
Canolles se rozhlédl kolem sebe.
"Nadešla tedy chvíle?" tázal se.
"Ano, pane."
"Myslel jsem, že čekáme na návrat vikomtesy de Cambes bylo jí přece slíbeno, že se za její nepřítomnosti nic nestane. Copak dnes nikdo nedostojí danému slovu?"
Zajatec upřel vyčítavý pohled nejen na vévodu, ale i na Leneta.
"Odpusťte nám, pane," řekl Lenet se slzami v očích. "Princezna rozhodně odepřela, a přece jsem ji tolik prosil. Pan vévoda je mým svědkem a Bůh rovněž.

Musí se však sáhnout k represáliím za smrt ubohého Richona a ona byla z kamene. A teď posuďte sám, pane barone: místo abych nechal tíhu této strašlivé situace spočinout na vás obou polovinu na vás a polovinu na vikomtese odvážil jsem se, odpusťte mi to cítím, že velice potřebuji vaše odpuštění odvážil jsem seji vložit jen na vás. Jste voják, jste šlechtic."
"Takže ji už neuvidím?" zeptal se Canolles přerývaným hlasem. "Proto jste mi řekl, abych ji políbil...? Políbil jsem ji tedy naposledy!"
Z Lenetových prsou se vydral vzlyk mocnější než stoicismus, rozum i pýcha. Odešel stranou a hořce zaplakal.
Canolles se rozhlížel pronikavým pohledem po všech přítomných. Viděl jen muže zatvrzelé Richonovou krutou smrtí, kteří pozorovali jeho chování a pásli po známce slabosti, a vedle nich lidi dobrého srdce, kteří napínali své svaly, aby zakryli pohnutí, a polykali slzy a vzdechy.
"Strašné pomyšlení," říkal si v duchu mladý muž v okamžiku nadlidské jasnozřivosti, jež duši otvírá nekonečné obzory nad vším, co se zve životem, to je nad několika krátkými chvílemi štěstí, rozhozenými jako ostrůvky uprostřed oceánu slz a běd. "Měl jsem tu zbožňovanou ženu, která mi řekla, jak mě miluje; měl jsem dlouhou a šťastnou budoucnost,

splnění nejkrásnějšího snu mého života, a hle! Stačí okamžik, vteřina a na místo toho všeho nastupuje smrt..."
Srdce se mu sevřelo bolestí a v očích pocítil palčivost, jako by měl plakat. Tu si vzpomněl, že je šlechtic a voják, jak řekl Lenet.
"Pýcho," pomyslel si, "ty jediná odvaho, jež skutečně existuješ, přijď mi na pomoc! Já, a plakat pro tak malichernou věc, jako je život? Jak by se všichni smáli, kdyby mohli říct: ‚Když se Canolles dozvěděl, že má zemřít, plakal.' Jak jsem se choval v den, kdy mě přišli obléhat na SaintGeorge a kdy mě chtěli bordeauxští zabít jako dnes? Bojoval jsem, žertoval, smál se... Při Bohu, jenž mě slyší a jenž se mnou dnes nenakládá právě dobře; u ďábla, jenž snad v tuto chvíli zápasí s mým dobrým andělem, zachovám se jako toho dne, a jestliže dnes nebojuji, alespoň budu žertovat a smát se."
Jeho tvář na sebe vzala ihned klidný výraz, jako by z jeho srdce ulétlo všechno pohnutí. Přejel rukou po svých krásných černých vlasech a přistoupil pevným k rokem k panu de la Rochefoucauld a Lenetovi.
"Pánové," řekl, "víte, že v tomto světě, plném různých bizarních a neočekávaných příhod, se člověk musí spřátelit se vším. Já jsem potřeboval minuty promiňte, že jsem vás o to nepožádal dříve abych se spřátelil s myšlenkou na smrt. Jeli to snad příliš mnoho, prosím vás o odpuštění, že jsem vás nechal tak dlouho čekat."
Nesmírný úžas proběhl skupinami všech přítomných. Zajatec cítil, že ten úžas přechází v obdiv, a toto lichotivé vědomí zdvojnásobilo jeho síly.
"Až si budete přát, pánové, jsem vám k službám."
Ohromený vévoda opět nabyl svůj obvyklý klid a pokynul. Otevřela se brána a průvod se chystal na cestu.
"Okamžik!" zvolal Lenet, aby získal čas. "Okamžik, pane vévodo. Vedeme pana de Canolles na smrt, že ano?"
Vévoda sebou překvapeně trhl a Canolles udiveně pohlédl na Leneta.
"Ovšem," odpověděl vévoda.
"Jeli tomu tak," pokračoval rádce, "pak se tento úctyhodný šlechtic nemůže obejít bez zpovědníka."
"Pardon, pane," odpověděl Canolles, "naopak se bez něho obejdu."
"Jak to?" tázal se Lenet a dával zajatci znamení, kterému nechtěl porozumět.
"Protože jsem hugenot," odvětil baron, "a to zuřivý hugenot, upozorňuji vás na to. Chceteli mi učinit poslední potěšení, nechtě mě umřít tak, jak jsem."
Pokynul vděčně Lenetovi, aby mu dal najevo, že jeho myšlence porozuměl.
"Pokud vás už nic nezdržuje, můžeme kupředu," řekl pan de la Rochefoucauld.

342
343

"Ať se vyzpovídá!" křičelo několik zuřivců.
Canolles se nadzvedl na špičkách a rozhlédl se klidně a hrdě kolem sebe. Potom se obrátil k vévodovi.
"Má zde být spáchána nějaká podlost, pane?" zeptal se přísně. "Myslím, že pokud zde má někdo právo projevit svoji vůli, jsem to já, hrdina slavnosti. Odmítám zpovědníka, ale žádám popraviště, a to co nejdříve. Mám už dost čekání."
"Ticho tam!" okřikl vévoda shromáždění. Když si zjednal mocí svého hlasu i

pohledu ticho, řekl Canollesovi: "Stane se, jak si přejete, pane."
"Děkuji vám. Pojďme tedy a pospěšme si."
Lenet uchopil Canollese za ruku.
"Jděte pomalu," radil mu. "Kdo ví? Něco se může stát. Jděte pomalu, zapřísahám vás jménem té, jež vás miluje a která by příliš plakala, kdybychom šli rychle."
"Nemluvte o ní, prosím vás," žádal Canolles. "Všechna moje odvaha mizí při pomyšlení, že od ní mám být navždy odloučen... Ale co to říkám, naopak mluvte o ní, pane Lenete, opakujte mi, že mě miluje, že mě bude stále milovat, a zejména, že mě bude oplakávat."
"Pojďme, drahé, nešťastné dítě," řekl Lenet. "Nedávejte na sobě znát pohnutí, nezapomínejte, že se na nás dívají a nevědí, o čem hovoříme."
Canolles zvedl hrdě hlavu a elegantním pohybem odhodil krásné kadeře svých černých vlasů dozadu.
Vyšli do ulic. Bylo ještě temno. Četné pochodně osvětlovaly baronovu klidnou, usmívající se tvář. Viděl několik žen plakat a zaslechl, jak jedna z nich řekla: "Chudák, tak mladý a krásný!"
Kráčeli mlčky dále.
"Pane Lenete," promluvil náhle Canolles, "přál bych si ji ještě spatřit."
"Chcete, abych ji přivedl?" tázal se Lenet, jenž už neměl vlastní vůli.
"Ano," šeptal baron.
"Běžím tedy pro ni, ale zabijete ji."
"Tím lépe," našeptávalo sobectví srdci mladého muže, "zabiješli ji tím, nedostane ji jiný." Přemohl však tuto poslední slabost. "Ne," zadržel Leneta, "slíbil jste jí, že zůstanete se mnou, tak zůstaňte."
"Co říká?" ptal se vévoda gardového kapitána.
"Říkám, pane vévodo," odpověděl Canolles, protože zaslechl jeho otázku, "že jsem nevěděl, zeje z vězení k esplanádě tak daleko."
"Nestěžujte si, ubohý mladý muži," řekl Lenet, "už jsme, bohužel, na místě."
Oddíl lučištníků, ubírající se v čele průvodu, již skutečně zmizel za rohem.
Lenet stiskl odsouzenci ruku, a jelikož chtěl učinit poslední pokus, než dojdou na popraviště, přistoupil k vévodovi.
344

"Pane," řekl tiše, "zapřísahám vás, udělte milost! Dáteli Canollese popravit, zabijete naši věc."
"Naopak," odpověděl vévoda, "dokazujeme, zeji považujeme za spravedlivou, nebojímeli se užít represálií."
"Represálií se však užívá pouze mezi sobě rovnými, pane vévodo, a můžete říkat, co chcete, královna zůstane přece královnou a my jejími poddanými."
"Nehádejme se o takových věcech před panem Canollesem," odpověděl vévoda nahlas, "víte přece, že se to nesluší."
"Nemluvte před panem vévodou o milosti," řekl Canolles, "víte přece, že se chystá provést svůj státní převrat, tak ho nevyrušujte kvůli takové maličkosti."
Vévoda neodpověděl, ale na jeho sevřených rtech a zlostném pohledu bylo znát, že baron ťal do živého.
Zatím průvod dospěl na esplanádu. Canolles uviděl na jejím druhém konci tísnící se dav a kruh utvořený lesknoucími se hlavněmi mušket. Uprostřed se zdvíhalo cosi černého, beztvárného, co nemohl v temnu rozeznat. Domníval se, zeje to obyčejné popraviště. Když však ten předmět náhle osvítila zář pochodní, objevily se strašlivé obrysy šibenice.
"Šibenice?" vykřikl Canolles, zastavil se a vztáhl ruku proti té hrozné věci. "Je to šibenice, co tam vidím, že ano, pane vévodo?" "Ano, nemýlíte se," odpověděl vévoda chladně.
Ruměnec zlosti zbarvil čelo mladého muže. Odstrčil oba vojáky, mezi nimiž kráčel, a jediným skokem se ocitl tváří v tvář vévodovi de la Rochefoucauld.
"Pane, zapomínáte, že jsem šlechtic?" zeptal se. "Ví to každý, i samotnému katovi je známo, že šlechtic má právo na stětí." "Za jistých okolností, pane"
"Nemluvím k vám svým jménem," přerušil ho Canolles, "ale jménem celé šlechty, mezi níž zaujímáte tak vysoký stupeň, vy, jenž jste byl princem a nyní jste vévodou. Nebude to zneuctěním pro mne, nevinného, ale pro vás všechny, že jeden z vás zemřel na šibenici." "Král dal pověsit Richona, pane."
"Richon byl statečný voják, pane, možná ušlechtilejší než kdokoli na tomto světě, ale nebyl šlechticem. Já jím jsem."
"Zapomínáte, že se jedná o represálie," odpověděl vévoda. "I kdybyste byl princem z královského rodu, šibenici byste neušel."
Canolles sáhl nerozvážným pohybem po meči po svém boku, ale nenalezl ho tam a uvědomil si svoje postavení. Přešel ho hněv a poznal, že jeho nadvláda spočívá právě ve slabosti.

"Pane filozofe," řekl vévodovi, "běda těm, kdo užívají represálií, a třikrát běda těm, kdo je užívají a nedbají při tom na lidskost! Nežádám o milost, dožadoval jsem se pouze spravedlnosti. Existují lidé, kteří mě milují,
345

pane, dávám důraz na to slovo, protože vy nevíte, co je to milovat. Do srdcí těch lidí navždy vryjete při vzpomínce na mou smrt potupný obraz šibenice. Prosím vás o ránu mečem, kulku z muškety; půjčte mi svou dýku, bodnu se sám a pak pověste moji mrtvolu, působíli vám to potěšení."
"Richon byl oběšen zaživa, pane," odpověděl vévoda chladně.
"Dobrá. Poslouchejte mě tedy: jednoho dne vás potká hrozné neštěstí a toho dne si vzpomenete, že toto neštěstí je božím trestem umírám totiž s přesvědčením, že moje smrt je vaším dílem."
A přistoupil bledý, ale plný zanícení k šibenici. Hrdě a s opovržením položil nohu na první stupeň žebříku.
"A nyní konejte svoje dílo, páni katané!" zvolal.
"Je tu jen jeden!" křičel překvapený dav. "Kde je druhý? Byli nám slíbeni dva!"
"Ach, přece něco, co mě těší," usmál se Canolles. "Ten vzácný lid není spokojený s tím, co pro něj děláte. Slyšíte je, pane vévodo?"
"Na smrt! Pomstu za Richona!" řvalo deset tisíc hlasů.
"Rozzuřímli je, jsou schopni mě roztrhat na kusy a pan vévoda se vztekne," pomyslel si Canolles. "Jste zbabělci!" vykřikl nahlas. "Poznávám mezi vámi ty, kteří šli obléhat SaintGeorge a které jsem viděl utíkat. Dnes se mi mstíte zato, že jsem vám napráskal."
Odpovědělo mu zavytí.
"Jste zbabělci, buřiči, rebelové, bídáci!" opakoval.
Zablesklo se tisíce nožů a pod šibenici začalo dopadat kamení.
"Daří se to," řekl si Canolles a nahlas zvolal: "Král dal pověsit Richona a udělal dobře. Až dobude Bordeaux, dá vás pověsit víc..."
Po těchto slovech se dav vrhl jako dravý proud na esplanádu, odhodil a porazil stráže a sápal se s řevem po odsouzenci.
Jeden z katů však zatím Canollese vyzdvihl a druhý mu hodil oprátku na krk.
Baron ucítil tlak provazu a dvojnásobně spílal lidu. Pokud jím chtěl být rozsápán včas, nesměl ztratit ani vteřinu. V tom vrcholném okamžiku se rozhlédl kolem sebe. Všude uviděl jen planoucí oči a napřažené ruce.
Pouze jeden muž, voják na koni, mu ukázal svou mušketů.
"Cauvignac...? To je Cauvignac!" vykřikl Canolles a držel se křečovitě žebříku.
Cauvignac dával svou zbraní znamení tomu, jehož už nemohl zachránit, a zamířil.
Canolles pochopil.
"Ano, ano!" křičel a kýval hlavou. :
Povězme, kde se tu Cauvignac vzal... '>;... , ''.

Čtvrtý
Viděli jsme Cauvignaca odjíždět z Libournu a víme, proč odjel.
Když dorazil ke svým vojákům, jimž velel Ferguzon, na chvilku se zastavil, ne snad, aby si oddechl, ale aby provedl plán, který sestavil při zběsilé jízdě jeho vynalézavý duch.
Nejprve si řekl, a to zcela správně, že kdyby se nyní objevil před princeznou, která dala pověsit Canollese, jenž se proti ní ničím neprovinil, neváhala by dát oběsit jeho, jemuž měla co vyčítat, a jeho poslání, aby byl Canolles zachráněn, by se nezdařilo.
Vyměnil si tedy rychle oděv s jedním svým vojákem, nařídil, aby oblékli Barabáše do nejkrásnějšího oděvu, a za okamžik se hnali v divém cvalu po silnici k Bordeaux.
Jedna věc Cauvignaca znepokojovala: obsah dopisu, který vezl a v nějž kladla sestra tak velikou důvěru, že jen stačilo odevzdat jej princezně, aby byl Canolles zachráněn. Jeho neklid vzrůstal do té míry, že se rozhodl přečíst si obsah dopisu, přičemž se sám sobě omlouval, že dobrý vyjednavatel může mít úspěch jen tehdy, jeli dokonale zasvěcen do záležitosti, jíž byl pověřen.
Cauvignac totiž svým bližním nikdy příliš nedůvěřoval, a přestože byla Nanon jeho sestrou, a snad právě proto, zejí byla, mohla chovat ke svému bratrovi zášť předně pro dobrodružství na Dordogně a zvláště pro jeho neočekávaný útěk z pevnosti Trompette; mohla si zahrát na náhodu a napravit svůj omyl tím, že by ho vydala bordeauxským místo Canollese.
Cauvignac dopis snadno otevřel, a když si přečetl jeho obsah, byl bolestně dojat.
"Princezno, smrt nebohého Richona vyžaduje oběti. Neberte nevinného, vezměte pravou vinici! Nechci, aby pan de Canolles zemřel popravit ho by znamenalo

tolik, jako mstít vraždu vraždou. Až budete číst tento list, budu jen na míli od Bordeaux, kam se ubírám s celým svým jměním. Vydáte mě lidu, který mě nenávidí, protože mě chtěl už dvakrát usmrtit, a ponecháte si moje bohatství, čítající asi dva miliony. O, madame, na kolenou Vás prosím o tuto milost! Jsem totiž částečně vinna touto válkou; až budu mrtvá, provincie se uklidní a Vaše Výsost zvítězí. Žádám jen čtvrthodinový odklad, madame! Propustíte Canollese teprve tehdy, až budu ve Vaší moci, ale propustíte ho, při spáse své duše, že ano?
A já budu Vaší uctivou a vděčnou
. ,. Nanon de Lartigues"
Cauvignac s úžasem zpozoroval, že mu srdce rychleji bije a že má vlhko v očích.

347
346

Zůstal chvíli ohromený a němý, jako by nemohl uvěřit tomu, co četl. Najednou zvolal:
"Je tedy pravdou, že jsou na světe šlechetná srdce! Nuže, uvidí, morbleu, že dovedu být stejně šlechetný jako jiní, jeli to třeba!"
Když dojeli k městské bráně, odevzdal Barabášovi dopis s tímto nařízením:
"Budouli se tě ptát, na všechno odpovídej: ‚Od krále!' A nedávej ten list nikomu jinému než do rukou paní de Condé."
Zatímco se Barabáš hnal tryskem k princeznině sídlu, Cauvignac se obrátil k vězení.
Barabášovi se nic nestavělo do cesty. Ulice byly pusté, v městě bylo jako po vymření, všechno obyvatelstvo se tísnilo na esplanádě.
Před vraty princeznina obydlí ho chtěla zadržet stráž, ale řídil se Cauvignacovou radou zamával dopisem a volal:
"Od krále! Od krále!"
Stráže ho považovaly za posla od dvora a pozvedly halapartny. Barabáš se tedy dostal k princezně tak snadno, jak se dostal do města. Nebylo to poprvé, co měl úctyhodný člen Cauvignacovy družiny čest jít k paní de Condé. Seskočil tedy z koně, a jelikož cestu dobře znal, řítil se po schodech a vnikl středem služebnictva až do princezniny komnaty. Teprve tam se zastavil, neboť se ocitl tváří v tvář ženě, v níž poznal paní de Condé, u jejíchž nohou klečela jiná žena.
"Ó, madame, pro milosrdenství boží, milost!" prosila vikomtesa.
"Nech mě, Kláro," odbývala ji princezna. "Měj rozum! Pomysli, že jsme odložily svoji ženskost, jako jsme odložily ženský šat. Jsme důstojníky princů a rozhoduje prospěch státu."
‚O, madame, pro mě už státní prospěch neexistuje," křičela vikomtesa, "pro mě nejsou politické strany, není smýšlení, pro mě je na tomto světě, který má opustit, jen on, a až ho opustí, nezbude pro mě nic jiného než smrt..."
"Kláro, dítě, už jsem ti řekla, zeje to nemožné," odpovídala princezna. "Zabili nám Richona, a pokud jim neodplatíme stejným způsobem, budeme zneuctěni."
"Madame, nikdy nejsme zneuctěni, udělímeli milost; nejsme zneuctěni, protože jsme použili privileje vyhrazené králi nebes a pozemským králům. Jen jedno slovo, madame, slovo! On čeká, nešťastný..."
"Ale, Kláro, ty šílíš! Říkám ti, zeje to nemožné."
"Řekla jsem mu, zeje zachráněn, ukázala jsem mu listinu podepsanou vaší vlastní rukou, slíbila jsem mu, že přinesu potvrzení této milosti."
"Udělila jsem ji pod podmínkou, že za něho odpyká druhý vězeň. Proč ho nechali uprchnout?"
"On není vinen jeho útěkem, přísahám. Snad ten druhý ani neuprchl, snad se najde..."
348

"Dej si pozor!" řekl si Barabáš, jenž právě vtom okamžiku vstoupil.
"Ach, madame, čas kvapí, oni ho odvedou."
"Máš pravdu, nařídila jsem, aby se to odbylo rychle snad už je po všem."
Vikomtesa strašlivě vykřikla a povstala. Proti ní stál Barabáš.
"Kdo jste? Co tady chcete?" volala. "Už přicházíte oznámit jeho smrt?"
"Ne, madame," odpověděl Barabáš. "Přicházím ho naopak zachránit."
"Jak? Mluvte rychle!"
"Tím, že odevzdám tento dopis Její Výsosti."
Paní de Cambes vyrvala list z rukou posla a podala jej princezně se slovy:
"Nevím, co obsahuje, ale, pro živého Boha, čtěte!"
Princezna rozevřela dopis a nahlas četla, zatímco paní de Cambes dychtivě lapala

slova vycházející z princezniných úst a při každé řádce bledla.
"Od Nanon!" zvolala paní de Condé, když dočetla. "Nanon je zde. Nanon se vydává bordeauxským...! Kde je Lenet? Kde je vévoda? Rychle sem někdo!"
"Pojedu, kam Vaše Výsost poručí," řekl Barabáš.
"Jeďte na esplanádu, řekněte, ať popravu odloží...! Ale ne, neuvěřili by vám."
Princezna se rychle chopila pera a připsala na dopis:
"Odložte popravu!"
Podala otevřený dopis Barabášovi, který se vyřítil z komnaty.
"Ó," šeptala vikomtesa, "ona ho miluje víc než já! Jí bude vděčit za svůj život..."
Při tomto pomyšlení padla jako zasažená bleskem do křesla, ona, jež dosud snesla vestoje všechny rány, které na ni toho strašného dne do padly.
Barabáš neztratil ani vteřinu. Seběhl ze schodiště, jako by měl křídla, vyšvihl se na koně a hnal se nejprudším cvalem k esplanádě.
V tutéž chvíli, co se Barabáš blížil k princezninu obydlí, ujížděl Cauvignac přímo k vězení. S tváří zastíněnou širokou střechou svého klobouku, naraženého téměř až na oči, a chráněný tmou se vyptal a dozvěděl všechny podrobnosti vlastního útěku i to, že za něho má odpykat Canolles.
Náhle se instinktivně vydá k esplanádě, aniž ví, co tam bude dělat. Zuřivě bodá koně ostruhami, prodírá se davem a přitom šlape, poráží a drtí vše, co se mu namane do cesty. Tak dojíždí k esplanádě. Spatří šibenici, vyráží výkřik, jenž zaniká v řevu lidu, který Canolles dráždí a popuzuje, aby jím byl roztrhán.
349

Vtom ho spatří Canolles. Uhodne jeho úmysl a dá mu kývnutím hlavy znamení, že přišel v pravý čas.
Cauvignac se vztyčuje v třmenech, rozhlíží se kolem, jestli uvidí přijíždět Barabáše nebo princeznina posla, napíná sluch, zaslechneli slovo: "Milost!", ale nevidí nic, neslyší nic kromě křiku lůzy; vidí jen Canollese, jehož se kat snaží odtrhnout od žebříku a rozhoupat v prázdnu a jenž mu jednou rukou ukazuje na srdce.
Tu Cauvignac sklání svou mušketu, přikládá k líci, míří a vystřelí.
"Děkuji," zvolal Canolles a rozevřel paže, "alespoň zemřu jako voják."
Kulka ho zasáhla do prsou.
Kat vytáhl tělo, které zůstalo viset na potupném provaze, byla to však jen mrtvola.
Vtom nějaký hlas křičí:
"Zastavte! Zastavte! Přeřízněte pro vaz!"
Hlas však zaniká v řevu lidu. Provaz ostatně přeřízla kulka, stráže podléhají, nemohou odolat rozvášněnému davu a jsou pohlceny jeho přívalem. Šibenice je rozlámána, vytržena, rozdupána. Kati prchají, dav se rozlévá jako dravý proud, zmocňuje se mrtvoly, rve ji, trhá a vláčí její kusy městem.
Hloupý, nenávistí zaslepený lid se domníval, že tím zvětší potupu šlechtice, ale zatím ho naopak zbavil pohany, které se Canolles tak obával.
Za této vřavy dorazil Barabáš k vévodovi, a ačkoliv viděl, že přijíždí pozdě, přece mu odevzdal list, který přinášel.
Vévoda, klidný a chladný ve všem, co dělal, popojel s koněm poněkud stranou, rozevřel dopis a četl.
"To je škoda," obrátil se ke svým důstojníkům, "věc, kterou navrhuje Nanon de Lartigues, by snad stála za víc, ale už se stalo." A po chvilce přemýšlení dodal: "Čeká za řekou snad bychom si nemuseli nechat ujít ani tuto příležitost."
Aniž se staral o posla, bodl koně a vracel se se svou družinou k princezně.
Najednou se nad Bordeaux rozpoutala bouře, k níž se už dlouho schylovalo hrom burácel a na esplanádu dopadal hustý déšť, jako by měl smýt krev nevinného.
pátý
Zatímco se odehrávaly tyto události, zatímco dav vláčel tělo nešťastného Canollese ulicemi, zatímco vévoda de la Rochefoucauld spěchal zalichotit pýše princezny tím, že jí řekne, že je v konání zla stejně mocná jako králpvna, zatímco Cauvignac cválal s Barabášem k městské bráně,
350

neboť považoval za zbytečné pokračovat ve svém poslání, zastavil na břehu Garonny, mezi vesnicí Belacroix a Bastide, kočár tažený čtyřmi těžce oddychujícími koňmi, jejichž těla byla pokryta pěnou.
Běhoun jedoucí za kočárem rychle seskočil z koně a otevřel dvířka.
Kvapně vystoupila mladá, krásná žena, jež tázavě pohlédla k obloze, rdící se

krvavým odleskem, a naslouchala hluku a šumu.
"Jste si jistá," tázala se své komorné, "že nás nikdo nesledoval?"
"Ne, madame. Oba jízdní myslivci, kteří jeli z rozkazu madame v povzdálí, nás dojeli a nic neslyšeli."
"A vy také nic neslyšíte? Od města, myslím."
"Zdá se mi, že slyším v dálce hluk."
"Vidíte něco?"
"Vidím žár jako při požáru."
"To jsou pochodně."
"Ano, madame... pohybují se, běhají sem a tam jako bludičky. Slyšíte, madame...? Hluk stále roste, hned bychom rozeznaly výkřiky."
"Můj Bože!" šeptala mladá žena a klesla na kolena na vlhkou zem. "Můj Bože!" To bylo její celou modlitbou. Vzpomněla si jen na ta dvě slova, její ústa pronesla jen ta dvě slova, volala toho, jenž jediný pro ni mohl učinit zázrak. Komorná se nemýlila. Pochodně se skutečně pohybovaly a křik jako by se blížil. Uslyšely výstřel z ručnice, jemuž odpovídalo mnoho jiných. Potom dosáhl hluk a řev vrcholu, načež pochodně uhasínaly a křik tichl. Tu silně zahřmělo a spustil se hustý déšť. Na obloze se křižovaly blesky, ale mladá žena toho nedbala. Co jí na tom záleželo? Nebála se blesků...
Upírala horečně rozšířené oči směrem, odkud sem zalehl tak hrozný hluk. Noční temnota začínala ustupovat rannímu šeru, ale ona nemohla nic rozeznat. Hluk rovněž ustal.
"Déle to nesnesu!" zvolala. "Do Bordeaux! Dovezte mě rychle do Bordeaux!"
Náhle se ozval prudký cval koní, který se rychle blížil.
"Ach, konečně přijíždějí!" vykřikla. "Tady jsou...! Sbohem, Francinetto, opusť mě, musím zůstat sama... Vezměte ji za sebe na sedlo, Lombarde, a nechtě v kočáře vše, co jsem přivezla."
"Co zamýšlíte, madame?" zvolala poděšená komorná.
"Sbohem, Francinetto!"
"Proč sbohem, madame? Kam chcete jít?"
"Do Bordeaux."
"Ó, nedělejte to, pro živého Boha! Zabili by vás tam."
"Proč myslíš, že tam chci jít?"
"Ó, madame...! Pomoc, Lombarde! Pomozte mi zadržet madame! Nepusťte ji!"
351

"Zpátky, Lombarde...! Mlč, Francinetto! Pamatovala jsem na tebe, buď bez starosti. Vrať se nechci, aby tě potkalo neštěstí. Poslechni... Blíží se... Jsou tady!"
A skutečně. Jakýsi jezdec, sledovaný v malé vzdálenosti druhým, se sem hnal v šíleném trysku. Bylo slyšet supění jeho koně.
"Sestro!" vykřikl. "Ach, přijíždím ještě včas!"
"Cauvignac!" zvolala Nanon. "Nuže, ujednáno? Čekají mě? Pojedeme?"
Místo odpovědi Cauvignac rychle seskakuje z koně a uchopí do své náruče Nanon, jež na něho pohlíží se strnulou nehybností šílenců nebo přízraků. Cauvignac ji klade do kočáru, strká k ní Francinettu i Lombarda, přiráží dvířka a skáče na koně. Nanon se vzpamatuje, křičí a brání se.
"Držte ji!" poroučí Cauvignac. "Nepouštějte ji za nic na světě! Barabáši, hlídej druhá dvířka a ty, kočí, ujížděj tryskem, nebo ti rozpoltím lebku!"
Rozkazy následují tak rychle za sebou, že ti, kteří je mají uposlechnout, okamžik váhají. Těžký vůz se jen pomalu rozjíždí, sluhové se chvějí, koním se nechce do běhu.
"Pospěšte si, tisíc ďáblů!" řve Cauvignac. "Přicházejí! Přicházejí!"
V dálce se opravdu ozývá dusot mnoha koní a blíží se rychle a hrozivě jako temné hřmění bouře.
Strach je nakažlivý. Kočí vyrozumívá z Cauvignacova hlasu, že hrozí veliké nebezpečí, a chápe se otěží svých koní.
"Kam jedeme?" koktá.
"Do Bordeaux!" křičí Nanon uvnitř povozu.
"Do Libournu, tisíc hromů!" řve Cauvignac.
"Pane, koně padnou dřív, než urazí dvě míle."
"Nemusí ujet tolik," odpovídá Cauvignac a bije do koní svým mečem. "Chci, aby dojeli jen k Ferguzonovu stanovišti."
Těžká archa se otřásá, odjíždí a řítí se vpřed strašnou rychlostí. Muži i koně, zpocení, těžce oddychující, s očima podlitýma krví, se povzbuzují navzájem, první křikem, druzí rzaním.
Nanon odporuje, rve se se sloužícími, kteří ji drží, pokouší se vyskočit z vozu. V zápase však vyčerpala své síly a bezvládně klesá. Jak se snaží v té směsi

prchajících stínů poznat Cauvignaca, jímá ji závrať, vykřikne a omdlévá v náruči své komorné.
Cauvignac předjel kočár. Pod kopyty jeho koně srší jiskry, takže se zdá, jako by po sobě zanechával ohnivou stopu.
"Ke mně, Ferguzone!" volá.
V dálce se ozývá "hurá!".
"Peklo," zařve Cauvignac, "hraješ proti mně, ale myslím, že dnes prohraješ. Ferguzone! Ke mně, Ferguzone!"

Vzadu zazní dva nebo tři výstřely, ale vpředu jim odpovídá hromadná střelba. Kočár se zastavuje; dva koně padli únavou, třetího zabila kulka. Ferguzon a jeho lidé se vrhají na vojáky pana de la Rochefoucauld. Protože je počtem převyšují, bordeauxští se nemohou udržet, obracejí koně a vítězi i poražení, pronásledovatelé i prchající se ženou jako mrak unášený větrem, až zmizí v ranním šeru.
Cauvignac zůstal sám se sluhy a Francinettou u bezvědomé Nanon. Naštěstí nebyli dále než sto kroků od vesnice Carbonblanc. Cauvignac odnáší Nanon do prvního domu. Klade ji na lůžko, vyjme ze záňadří nějaký předmět, který Francinetta nemůže rozeznat, a vtiskne jej do křečovitě sevřené dlaně mladé ženy.
Když Nanon druhého dne procitla z mdlob a sáhla si na tvář, dotklo se jejích bledých rtů cosi vonného, jemného jako hedvábí. Byla to kadeř Canollesových vlasů, kterou Cauvignac vyrval s nasazením života bordeauxským tygrům.
šestý
Plných osm dní strávila paní de Cambes v horečce a blouznění na lůžku, kam ji odnesli v bezvědomí, když se dozvěděla o Canollesově smrti.
Její služebné bděly u ní; Pompejus střežil dveře. Jen tento starý sluha dovedl ve své nešťastné paní vzbudit jiskru rozumu. Dveře obléhaly četné návštěvy, ale věrný štolba, přísný na stráži jako starý voják, udatně bránil vstupu za prvé z přesvědčení, že by byla jeho velitelce každá návštěva na obtíž, a za druhé z rozkazu lékaře, jenž se u pacientky obával následků příliš silného vzrušení.
Každé ráno přicházel ke dveřím nebohé mladé ženy Lenet, ale rovněž nebýval vpuštěn. Také princezna se sem dostavila s celou družinou, když se jednoho dne vracela z návštěvy matky nešťastného Richona. Tato návštěva paní de Condé měla, kromě účasti s vikomtesou, projevit naprostou nestrannost.
Objevila se tedy, aby si zahrála na panovnici, ale Pompejus jí uctivě oznámil, že má rozkaz, kterým se musí řídit, a že nemohou činit výjimku ani vévodové a generálové, ba ani sama princezna, a ta tím méně, neboť její návštěva by mohla u nemocné vyvolat strašlivou krizi.
Princezna si nepřála nic jiného, než se vzdálit, a tak si to nedala dvakrát opakovat a odešla, provázena svou družinou.
Paní de Cambes nepřestávala celých těch osm dní plakat, ačkoli horečka obyčejně slzy vysušuje. Její slzy jí téměř vyryly rýhu pod zarudlý

má, modrými kruhy vroubenýma očima, jaké má slavná Rubensova Madona.
Devátého dne, ve chvíli, kdy se toho opatrovnice nejméně nadálý a kdy už začínaly zoufat, její nenadále vrátilo vědomí, slzy vyschly a její zrak bloudil kolem, až utkvěl se smutným úsměvem na ženách, které ji tak dobře ošetřovaly, a na Pompejovi, který ji tak věrně střežil. Několik hodin pohlížela němě před sebe a přemýšlela.
"Oblékněte mě!" řekla najednou, aniž se starala, jestli její síly odpovídají takovému rozhodnutí.
Služebné k ní přistoupily, ohromené úžasem. Pompejus učinil tři kroky a sepjal ruce, jako by ji prosil. Ale vikomtesa mírně, avšak pevně opakovala:
"Řekla jsem, abyste mě oblékly, tak mě oblékněte."
Služebné seji chystaly uposlechnout, Pompejus se uklonil a pozpátku odešel.
Ale bohužel růžové, plné tvářičky byly bledé a vyhublé jako tvář umírající; její stále krásná ručka rozkošného tvaru nyní spočívala průsvitná a nažloutlá na prsou a odrážela se od bílého batistu; pod kůží se modraly žilky; šaty, které před týdnem nosila, v nichž vynikalo její tělo, na ní visely v dlouhých záhybech. Oblékly ji tedy, jak si přála, ale trvalo dlouho, než byla její toaleta ukončena. Byla tak slabá, že málem třikrát omdlela. Pak přistoupila k oknu. Sotva však vyhlédla ven, prudce couvla, jako by ji modrá obloha i sluncem ozářené ulice poděsily. Usedla ke stolu, požádala o psací potřeby a napsala několik slov princezně, j imiž prosila o audienci.

Deset minut poté, co Pompejus donesl dopis paní de Condé, zahrčel před domem povoz a už za okamžik ohlašovali paní de Tourville.
"Vy jste žádala, milé dítě, její Výsost o audienci?" tázala se vikomtesy.
"Ovšem, madame. Odepřela mi ji snad?"
"Ó, naopak, spěchám vám vyřídit, že prý víte, že nemusíte žádat o au dienci, ale že můžete přijít k princezně v kteroukoli denní i noční ho dinu." ,j;,, .
"Děkuji, madame, využiji toho dovolení." :;. ..,, . ;
"Jak to?" zvolala paní de Tourville. "Snad nechcete vyjít tak ner mocná?" t ;, ,;. ;
"Uklidněte se, madame, je mi už docela dobře." .,
"A přijdete...?" vt : :... .; , ,;
"Za okamžik."
"Informuji tedy její Výsost o vašem příchodu," řekla paní de Tourville, učinila vikomtese obřadnou poklonu a odešla.
Zpráva o této neočekávané návštěvě způsobila u malého dvora veliký rozruch. Postavení vikomtesy de Cambes vzbudilo živou účast, neboť nechybělo mnoho, aby všichni odsuzovali jednání princezny za posledních
354

okolností. Zvědavost tedy dosáhla vrcholu. Dvořané, důstojníci a dvorní dámy zaplnili princezninu pracovnu, protože nemohli uvěřit slíbené návštěvě vždyťještě včera byl Klářin stav považován za beznadějný.
Najednou sluha ohlásil paní de Cambes a Klára vstoupila.
Při pohledu na tuto voskovou tvář, chladnou a nehybnou jako mramor, zapadlé, temnými kruhy vroubené oči, jejichž leskl pohasl, se kolem princezny ozval bolestný šepot.
Vikomtesa jako by to nepozorovala.
Lenet jí vyšel dojatě vstříc a nesměle jí podával ruku.
Vikomtesa ji nepřijala. Poklonila se s hrdou důstojností paní de Condé a zamířila k ní.
Princezna, velice rozechvělá a sama strašlivě bledá, se dívala na blížící se Kláru s pocitem podobným děsu. Neměla sílu skrýt ten pocit zračící se na jejím obličeji.
"Madame," řekla vikomtesa vážně, "prosila jsem Vaši Výsost o audienci, kterou mi ráčila povolit, abych její před tváří všech otázala, jestli byla po dobu, co jsem měla čest být v jejích službách, spokojena s mou věrností a oddaností."
Princezna si přitiskla kapesník k ústům a odpověděla přerývaným hlasem:
"Zajisté, drahá vikomteso, chválila jsem vás při každé příležitosti a nejednou jsem vám vyjádřila svoji vděčnost."
"Velice si vážím tohoto výroku, madame, neboť mi dovoluje žádat Vaši Výsost o propuštění."
"Jakže," zvolala princezna, "vy mě opouštíte, Kláro?"
Paní de Cambes se uctivě poklonila a mlčela.
Na tvářích všech přítomných se zračil stud, výčitky svědomí nebo bolest. Nastalo hrobové ticho.
"Ale proč mě opouštíte?" tázala se princezna.
"Zbývá mi jen málo dnů života, madame, a těchto dnů bych chtěla využít ke spáse své duše."
"Kláro, drahá Kláro, rozmyslete si to "
"Madame," přerušila ji vikomtesa, "žádám o dvě milosti mohu doufat, že mi je prokážete?"
"Ó, mluvte!" zvolala paní de Condé. "Budu šťastná, když pro vás budu moci něco udělat."
"Můžete, madame."
"Oč tedy žádáte?"
"Především prosím, abyste mě jmenovala abatyší opatství svaté Rodogondy, kteréžto místo je po smrti paní de Montivy volné."
"Vy, a abatyší, drahé dítě? Nemyslete na to!"
"Druhým mým přáním je," pokračovala vikomtesa s lehkým chvěním v hlase, "aby mi bylo dovoleno pohřbít na svém panství de Cambes tě
355

lesné pozůstatky mého ženicha, barona Ludvíka de Canolles, zavražděného bordeauxským obyvatelstvem."
Princezna se odvrátila, vévoda de la Rochefoucauld zbledl a ztratil svou chladnokrevnost, Lenet utekl ze sálu.
"Vaše Výsost neodpovídá," řekla vikomtesa. "Odmítá snad? Žádala jsem příliš

mnoho?"
Paní de Condé měla ještě tolik síly, aby kývla na znamení souhlasu, a pak klesla v mdlobě do křesla.
Klára se obrátila jako socha všichni před ní ustupovali a vzpřímeně odcházela řadou skloněných hlav. Teprve když vyšla ze sálu, uvědomili si, že nikoho nenapadlo pomoci princezně de Condé.
O pět minut později zahrčel na nádvoří kočár; vikomtesa odjížděla z Bordeaux.
"Jak se rozhodla Vaše Výsost?" tázala se paní de Tourville princezny, když procitla z mdloby.
"Splňte obě přání vikomtesy de Cambes a poproste ji, aby nám od pustila." ' .:i ' .. ;'.:;:>' <. f :...,,! '., ;   :" ' .... , . ; ,'fJ.V
356

Boslov
.   .''VÍ   "   .   I.   ':   ,' .   : .:::?   ,, ',
ABATYŠE KLÁŠTERA SVATÉ RODOGONDY PEYSSACKÉ
Od těchto událostí uplynul měsíc. Jednou v neděli večer, po požehnání, se abatyše kláštera svaté Rodogondy peyssacké vracela z kostela, stojícího na konci rozsáhlé klášterní zahrady, a chvilkami obracela své oči zarudlé pláčem k stinnému, jedlovému lesíku, a to s takovým výrazem lítosti, že se zdálo, jako by tam zůstalo její srdce a nemohla je odtamtud odtrhnout.
Před ní kráčely v dlouhé řadě řeholnice, mlčící a zahalené závoji. Podobaly se procesí duchů, vracejících se do svého hrobu, od nichž se oddělil jiný duch, želící světa.
Jeptišky mizely jedna za druhou pod temnými arkádami kláštera. Představená je sledovala pohledem, dokud nezašla poslední, a pak klesla v nevýslovném zoufalství na lavici gotického sloupu pohřbeného v trávě.
"Ach, můj Bože!" zaštkala a tiskla si ruku na srdce. "Ty jsi svědkem, že nemohu snést tento život, jenž jsem neznala. Hledala jsem tady samotu a klid a ne pohledy, které se na mě upírají."
Povstala a popošla ke skupině jedlí.
"Co mi ostatně záleží na světě, jehož jsem se zřekla? Způsobil mi jen bolest a ta společnost ke mně byla tak krutá. Proč bych se starala o její úsudek, já, jež jsem se obrátila k Bohu? Ale snad Bůh zavrhuje lásku, která žije v mém srdci a zžíraje. Ať mi ji tedy vyrve z duše, nebo raději duši z těla!"
Sotva pronesla zoufalá žena tato slova, svezl se její zrak na roucho, jímž byla oděna, a zhrozila se svého rouhání; tak málo harmonovalo s posvátným oděvem, který nosila. Setřela vyhublou rukou slzy řinoucí se z očí a pozvedla zrak k nebi.
Vtom se za ní ozval hlas. Abatyše se obrátila.
"Madame," hlásila sestra vrátná, "v hovorně čeká žena, která prosí o dovolení, aby s vámi mohla mluvit."
"Její jméno?"
"Chce je říct pouze vám."
357

"K jakému stavu asi patří?"
"Ke vznešenému."
"Ještě svět," zašeptala abatyše.
"Co jí mám vyřídit?" tázala se vrátná.
"Zeji očekávám."
"Kde, madame?"
"Uveďte ji sem, vyslechnu ji v zahradě. Dusím se, když nejsem pod širým nebem."
Vrátná odešla a po chvilce se vrátila s mladou ženou, jejíž oděv, bohatý ve své temné jednoduchosti, označoval dámu z vyšších kruhů.
Byla malé, drobné postavy. Její rychlé chůzi scházelo trochu noblesy, ale byla nejvýš půvabná. Pod paží nesla skříňku ze slonové kosti, která se svou matnou bělostí odrážela od jejího červeného šatu.
"Madame," řekla vrátná, "zde je představená kláštera."
Abatyše, jež zatím usedla na zahradní lavičku, spustila svůj závoj a obrátila se k neznámé.
Mladá žena sklopila oči.
Když na ni představená kláštera pohlédla a viděla ji bledou a chvějící se rozčilením, laskavě řekla:
"Žádala jste mě o rozmluvujsem ochotna vás vyslechnout, sestro."
"Madame," promluvila neznámá, "byla jsem tak šťastná, že jsem se ve své pýše domnívala, že Bůh nemůže zničit mé štěstí. Bůh je však odvál jediným dechem.

Potřebuji se vyplakat, potřebuji se kát. Přicházím vás prosit o útulek, aby silné zdi vašeho kláštera tlumily moje vzlyky, aby nebyl můj pláč pro posměch světu, aby Bůh, jehož oko mě snad hledá veselící se na zábavách, mě nalezl v slzách v posvátném ústraní, na kolenou před svými oltáři."
"Vaše duše je těžce raněna, vidím to, neboť i já vím, co je to trpět," odpověděla mladá představená, "a ve svém zmatku nemůže dobře rozeznat, po čem opravdu touží. Potřebujete1 i ticho, umrtvování těla, pokání, pak vstupte, sestro, sem a trpte s námi. Hledáteli však místo, kde byste mohla ulehčit svému srdci volnými, nezadržovanými vzlyky, místo, kde můžete křičet ve svém zoufalství, kde na vás nespočine žádný pohled, ubohá oběti, pak, madame, nechoďte sem, ale uzamkněte se ve svém pokoji, kde budete méně viděna než zde, a čalouny vaší oratoře utlumí váš pláč lépe než stěny našich cel. A pokud se od vás Bůh kvůli velkým zločinům neodvrátí, uvidí vás všude."
Neznámá pozvedla hlavu a udiveně se zadívala na mladou abatyši.
"Madame, copak nemají ti, kdo trpí, přijít k Pánu a copak není tento dům posvátnou zastávkou na cestě k nebi?" zeptala se.
"K Bohu vede jenom jedna cesta," řekla řeholnice, která se dala strhnout svým zoufalstvím. "Čeho litujete? Co oplakáváte? Co chcete? Ra

nil vás svět, zradilo vás přátelství, nedostávalo se vám zlata, nebo vám pomíjející bolest vnukla víru ve věčnou bolest? Vy trpíte v této chvíli, že ano, a domníváte se, že takto budete trpět ustavičně jako ten, kdo vidí otevřenou ránu a myslí si, že se nikdy nezavře. Mýlíte se však. Každá rána, neníli smrtelná, se zahojí. Trpte tedy a nechtě jít utrpení svou cestou! Vyléčíte se z něho, ale pokud se připoutáte k nám, začne jiné utrpení, které však bude skutečně věčné, neúprosné, neslýchané. Železnými mřížemi se budete dívat na svět, do něhož se nebudete moci vrátit, a budete proklínat den, kdy se za vámi zavřela vrata tohoto posvátného útulku, který považujete za zastávku na cestě k nebi. To, co vám říkám, je snad v rozporu s našimi předpisy není tomu dlouho, co jsem zde abatyší, a dosud je dobře neznám, ale káže mi tak mluvit srdce, neboť to vidím každou chvíli, ne na sobě, díkybohu, ale kolem sebe."
"Ó, ne," zvolala neznámá, "pro mě už není svět ztratila jsem všechno, co jsem na tom světě milovala ne, madame, buďte bez starosti, já toho nebudu nikdy litovat. Jsem si tím jistá nikdy."
"Je tedy důvod vašeho zármutku vážný? Opravdu jste ztratila místo iluze skutečnost? Jste navždy odloučena od manžela, dítěte... nebo přítele? Ó, pak vás skutečně lituji, madame, protože v tom případě je vaše srdce probodnuto a vaše bolest nevyléčitelná. Pojďte k nám, madame, a Pán vás potěší nahradí vám naším prostřednictvím vaše drahé nebo příbuzné, které jste ztratila, a nepotěšíli vás, což je možné," dodala představená kláštera šeptem, "pak vám zbude jediná útěcha, že tady budete plakat se mnou, jež sem přišla, aby tu hledala útěchu, kterou dosud nenalezla."
"Ach," zvolala neznámá, "taková slova jsem měla slyšet? Takovou útěchu zde dostávají nešťastní?"
"Madame," odpověděla řeholnice a vztáhla proti mladé ženě ruku, jako by od sebe chtěla oddálit pronesenou výtku, "nemluvte přede mnou o neštěstí. Nevím, kdo jste, nevím, co vás potkalo, a vy nevíte, co je to neštěstí."
"Ó!" zalkala neznámá tak bolestně, že se řeholnice zachvěla. "Vy mě neznáte, madame, protože kdybyste mě znala, nemluvila byste tak. Nemůžete ostatně posuzovat stupeň mého utrpení. Přijměte mě mezi sebe, otevřete mi dveře božího domu a moje každodenní slzy, můj nářek, moje smrtelné úzkosti vás přesvědčí, jsemli skutečně nešťastná."
"Z vašeho přízvuku a nářku poznávám, že jste ztratila milovaného muže. Mám pravdu?"
Neznámá zaštkala a zalomila rukama.
"Ó, ano!"
"Přejeteli si to tedy, vstupte sem," řekla představená. "Upozorňuji vás však pro případ, že trpíte stejně jako já co v klášteře naleznete: dvě

359
358

nekonečně dlouhé, neúprosné zdi, které místo toho, aby vašim myšlenkám dopřávaly vzlétnout k nebi, kam se mají pozvedat, jim v tom brání a srážejí je ustavičně k zemi, od níž budete odloučena, neboť nic, v čem obíhá krev, bijí tepny a miluje srdce, neodumírá, a když se domníváme, že jsme osamělé a skryté, volají nás k sobě mrtví z hloubi svých hrobů. Proč opouštíte hroby svých drahých?"

"Protože to, co jsem na tom světě milovala, je zde," odvětila neznámá přerývaným hlasem a vrhla se na kolena před představenou kláštera, jež na ni pohlížela v nejvyšším údivu. "Nyní znáte moje tajemství, sestro, nyní můžete ocenit mou bolest, matko. Na kolenou vás prosím, přijměte oběť, kterou přináším Bohu, smilujte se! Je pohřben v peyssackém kostele, dovolte mi plakat na jeho hrobě!"
"Kdo je tady? Čí hrob? O kom to mluvíte? Co tím chcete říct?" volala představená a couvala před klečící ženou, na kterou pohlížela téměř s děsem.
"Tehdy, když jsem byla šťastná," pokračovala kajícnice tak tiše, že vánek šelestící ve větvích stromů mohl přehlušit její slova, "a byla jsem velice šťastná, jsem se jmenovala Nanon de Lartigues. Nyní víte, kdo jsem a oč prosím?"
Abatyše prudce povstala, sepjala ruce a zůstala chvíli jako zkamenělá.
"Ó, madame," promluvila posléze zdánlivě klidným hlasem, "nepoznáváte mě? Přicházíte mě prosit, abyste směla plakat na jeho hrobě, a nevíte, že jsem svou svobodou, svým pozemským štěstím, bolestí svého srdce a všemi svými slzami vykoupila tu smutnou radost, jejíž polovinu požadujete pro sebe? Jste Nanon de Lartigues. Když jsem já měla jméno, nazývali mě vikomtesou de Cambes."
Nanon vykřikla, přiskočila k abatyši, nadzvedla závoj zakrývající bledou tvář a vyhaslé oči řeholnice a poznala svou sokyni.
"Bože!" šeptala. "Jak byla krásná, když přišla na SaintGeorge! Ach, ubohá žena!"
A s upřeným pohledem na vikomtesu o krok ustoupila.
"Právě jste mi řekla slovo, které mě blaží," řekla vikomtesa, spokojená, že se dostalo zadostiučinění její pýše, která chce slyšet, že jsme trpěli více než jiní. "Trpěla jsem strašlivě, a proto jsem strašlivě změněna; mnoho jsem plakala. Jsem tedy nešťastnější než vy, neboť vy jste ještě krásná."
V jejích očích se poprvé po čtyřech nedělích objevil záblesk radosti.
Nanon si zakryla tvář rukama a dala se do pláče.
"Nevěděla jsem, bohužel, ke komu se obracím, madame," řekla po chvilce, "také jsem celý měsíc nevěděla, co se stalo, a to mi možná zachovalo moji krásu. Bylajsem snad šílená. Nyní jsem zde, ale nechci ještě po jeho smrti vzbudit vaši žárlivost. Prosím jen, abych sem mohla vstoupit jako nejpokornější z vašich řeholnic. Uděláte se mnou, co vám bude libo

budete mít pro mě přísnou kázeň, temnou komůrku, kobku inpace), nebuduli poslušná. Ale dovolíte mi alespoň občas," dodala chvějícím se hlasem, "dovolíte mi, že ano, spatřit místo, kde odpočívá muž, jehož jsme tak milovaly." A bezvládně padla na trávník.
Vikomtesa neodpověděla. Opřela se o kmen moruše a zdálo se, jako by měla každým okamžikem skonat.
"Madame," zaúpěla Nanon, "vy mi neodpovídáte? Odmítáte mě? Zbyl mi jediný poklad a vy možná od něho nemáte nic. Nuže, splňte, oč vás prosím, a je váš!"
Sňala z krku veliký medailon, zavěšený na zlatém řetízku, otevřela jej a podávala paní de Cambes.
Klára vykřikla, vrhla se na tuto relikvii a se zanícením líbala tu chladnou kadeř vlasů.
"Myslíte," sténala Nanon u jejích nohou, "že jste kdy trpěla víc než já v tomto okamžiku?"
"Překonala jste mě," odvětila vikomtesa, zvedla Nanon a objala ji. "Pojďte, sestro. Nyní, kdy jste se se mnou rozdělila o svůj poklad, vás miluji nade všechno na světě." Přitiskla rty na tvář své bývalé sokyně. "Budete mou sestrou a přítelkyní," pokračovala, "ano, budeme žít a zemřeme spolu, budeme na něho vzpomínat a modlit se za něho. Pojďte, máte pravdu, on spí v našem kostele. Je to jediná milost, kterou jsem si vymohla na té, jíž jsem zasvětila život. Bůh jí odpusť!"
Po těchto slovech vzala Nanon de Lartigues za ruku a kráčely k hustému jedlovému houští, za nímž se skrýval kostel.
Vikomtesa zavedla Nanon do jedné z postranních kaplí. Uprostřed se zvedal asi čtyři palce vysoký, prostý kámen, do něhož byl vytesán kříž. Paní de Cambes ukázala mlčky na náhrobek.
Nanon poklekla a políbila mramor. Paní de Cambes se opřela o oltář a líbala kadeř vlasů. Jedna se pokoušela zvyknout si na smrt, druhá naposledy snít o životě.
Po čtvrt hodině se obě ženy vrátily do kláštera. Po celou tu dobu nepromluvily ani slovo.
"Madame," řekla vikomtesa, "ode dneška zde máte svou celu přejete si celu sousedící s mojí, abychom od sebe nebyly daleko?"
"Pokorně vám děkuji za vaši nabídku, madame," odpověděla Nanon, "přijímám s vděčností. Ale než navždy opustím svět, dovolte mi, abych se rozloučila s bratrem, jenž mě očekává u klášterních vrat a je také zdrcen bolestí."

"Ach!" zvolala paní de Cambes, neboť si bezděčně vzpomněla, že Cauvignacova spása stála jeho spoluvězně život. "Jděte, sestro!"
) Kobka inpace byla podzemním žalářem, kde bývali uvěznění ponecháni svému osudu.

361
360

druhý
:':.< ' ."..'".'' BRATR A SESTRA ' . ., .'
Nanon řekla pravdu. Cauvignac ji očekával. Seděl na kameni a dva kroky od něho se pásl jeho kůň okusoval suchou trávu, pokud mu to délka uzdy dovolovala, a občas zvedl hlavu a díval se na svého pána, jako by mu rozuměl.
Před dobrodruhem se táhla zaprášená cesta, ztrácející se asi míli odtud v jilmech na pahorku, takže se zdálo, že vychází z kláštera proto, aby mizela v nekonečnu.
Mohlo se říci, a snad si to pomyslel i náš dobrodruh, přestože jeho duch nebyl nakloněn filozofickým úvahám, zeje tam dole svět a že jeho hluk pokorně zaniká u této železné mříže, nad níž se tyčil kříž.
Cauvignac skutečně dospěl k tomu stupni citlivosti, že je pravděpodobné, že myslel na podobné věci.
Na povahu, jakou byla jeho, setrval až příliš dlouho pohroužen v tomto sentimentálním snění. Vytrhl se z něho, neboť si připomněl, že to není důstojné muže.
"Cože," řekl si, "já, povýšený duchem nad všechny ty citově založené lidi, že se jim nevyrovnám srdcem, či spíše nedostatkem srdce? K čertu! Richon je mrtvý, to je pravda; Canolles je mrtvý, to je také pravda, ale já žiji, a to je, myslím, to hlavní. Ano, ale právě proto, že žiji a připomínám si to, jsem smutný. Ubohý Richon, tak statečný kapitán! Ubohý Canolles, tak krásný šlechtic! Oba oběšeni, a to, tisíc hromů, mou vinou, vinou Rolanda Cauvignaca! Uf! Jak je to smutné, dusím se!
Nehledě k tomu, že moje sestra, která neměla nikdy důvod mě přechválit, už nemá žádný důvod, aby mě šetřila, jeli Canolles mrtvý a ona provedla tu hloupost, že se rozešla s panem ĎÉpernon; nehledě k tomu, zeje na mě sestra jistě k smrti rozhněvaná, a že jakmile bude mít volnou chvilku, využije ji k tomu, aby mě vydědila.
V tom spočívá pravé neštěstí a ne v těch čertovských myšlenkách, které pronásledují. Canolles, Richon, Richon, Canolles! Ale copak jsem neviděl umírat lidi po stech a copak byli ti dva něčím jiným než lidmi? Co na tom, ale mám, na mou čest, chvíle, kdy myslím, že lituji, že jsem nebyl pověšen s nimi aspoň bych zemřel v dobré společnosti, zatímco takto nevím, v jaké společnosti zemřu."
Vtom odbíjely klášterní hodiny sedmou a ten zvuk Cauvignaca vzpamatoval. Připomněl mu, že mu sestra řekla, aby na ni čekal do sedmi hodin, a tento zvuk oznamoval, že se Nanon brzy objeví a že on musí sehrát svoji úlohu těšitele až do konce.
Klášterní branka se skutečně otevřela a Nanon se vracela. Prošla malým dvorem, kde by mohl Cauvignac čekat, neboť tam byl dovolen vstup
362

i cizím. Třebaže už ten dvůr nebyl zcela světským místem, přece ještě nebyl místem posvátným. Dobrodruh však neměl chuť tam vstoupit. Řekl si, že v blízkosti klášterů, a to zejména klášterů ženských, ho vždy napadají ošklivé myšlenky, a raději usedl venku u cesty.
Zaslechl zaskřípání písku pod jejími kroky. Obrátil se, a když viděl Nanon, od níž ho dělila ještě mříž, s hlubokým povzdechem řekl:
"Ach, konečně jste tady, sestřičko! Vidímli zavírat se takovou nešťastnou mříž za některou mladou ženou, pokaždé se mi zdá, že vidím zapadat náhrobní kámen za mrtvou."
Nanon se smutně usmála.
"Dobrá," řekl Cauvignac, "už nepláčete, a to něco znamená."
"Máte pravdu, už nemohu plakat."
"Můžete se však ještě usmívat. Ale s dovolením, vydáme se opět na cestu? Nevím, čím to je, ale toto místo ve mně vzbuzuje myšlenky všeho druhu."
"Spasitelné?"
"Spasitelné? Myslíte? Nebudeme se o to přít a těší mě, že ty myšlenky shledáváte takovými, jak říkáte. Vy jich asi máte pěknou zásobu, drahá sestro, a proto je nemusíte dlouho hledat."

Nanon neodpověděla. Dívala se zamyšleně před sebe.
"A k těm spasitelným myšlenkám počítáte také zapomenutí všech křivd, které vám byly učiněny?" odvážil se zeptat Cauvignac.
"Pokud j sem na ně nezapomněla, alespoň jsem j im odpustila."
"Mně by bylo milejší zapomenutí, ale jaká pomoc, nesmíme žádat příliš, nejsmeli v právu. Odpustíte mi tedy všechna moje provinění, sestřičko, kterých jsem se vůči vám dopustil?"
"Už je odpuštěno," odpověděla Nanon.
"Ó, uvádíte mě v nadšení! Budete mě tedy od nynějška vídat bez od poru?" ' .)!',: .'.'' '':
"Nejen bez odporu, ale s potěšením." . ;, , ; , ,.;.., , ,;
"S potěšením?" ;
"Ano, příteli."
"Příteli...? Nanon, toto pojmenování mě skutečně blaží, neboť nejste nucena mi tak říkat, jako jste nucena nazývat mě svým bratrem. Nyní mě tedy strpíte ve své blízkosti?"
"To neříkám," odpověděla Nanon, "protože jsou nemožnosti, Rolande, na které musíme brát oba ohled."
"Chápu," řekl Cauvignac s ještě hlubším povzdechem, než byl ten první. "Vyhnán! Posíláte mě do vyhnanství, viďte? Už vás neuvidím. Ačkoliv mi to, Nanon, na mou čest, působí veliký zármutek, přece si to zasloužím a odsoudil jsem se sám. Co bych ostatně dělal ve Francii, když je uzavřen mír a v Guyenně zavládl klid, když královna a paní de Condé jsou na nejlepší cestě stát se přítelkyněmi? Moje domýšlivost nesahá tak daleko,
363

abych věřil, že se těším přízni jedné, nebo druhé. To nejlepší, co mohu udělat, je vystěhovat se, jak říkáte. Nuže, sestřičko, rozlučte se tedy se mnou, dejte sbohem věčnému poutníkovi! V Africe je válka, pan de Beaufort bude bojovat proti nevěřícím půjdu tam s ním. Abych vám řekl pravdu, nevěřící mají stovky příčin proti věřícím, ale co na tom? To je věc králů a ne naše. Mohu tam být zabit, a to potřebuji. Půjdu! Budete mě méně nenávidět, až se dozvíte, že jsem mrtvý."
Nanon, jež naslouchala tomuto přívalu slov se skloněnou hlavou, pozvedla své velké černé oči ke Cauvignacovi.
"Je to pravda?" tázala se.
"Co?"
"Že takto uvažujete, bratře."
Cauvignac se dal unést svou řečí, jako se člověk z nedostatku citlivosti rozehřívá zvukem vlastních slov. Nanonina otázka ho vrátila skutečnosti. Ptal se sám sebe, máli z tohoto nadšení přejít k nějakému obyčejnému výpočtu.
"Nu ovšem, sestřičko," odpověděl. "Přísahám vám to sám nevím, při čem. Podívejte, přísahám při Cauvignacově cti, že jsem skutečně smutný a nešťastný od Richonovy smrti a zejména od smrti... Právě jsem na tomto kameni rozjímal a uváděl si všemožné důvody, abych zatvrdil své srdce, které jsem až dosud neslyšel nikdy promluvit a které se už nespokojuje s tím, že bije, ale ono mluví, křičí a pláče! Povězte mi, Nanon, nebylo by to snad to, co se nazývá výčitkami svědomí?"
Toto zvolání bylo tak přirozené a bolestné, že Nanon přes jeho výstřední fanfarónství poznala, že vychází z hloubi jeho srdce.
"Ano," odpověděla, "to jsou výčitky svědomí a vy jste lepší, než jsem si myslela."
"Jsouli to tedy výčitky svědomí, půjdu do války. Dáte mi nějakou maličkost na cestovní výlohy a výstroj, viďte, sestřičko? Kéž bych mohl donést všechen váš zármutek s sebou!"
"Vy neodjedete, příteli," řekla Nanon, "ale ode dneška budete žít v blahobytu, jaký vám může dopřát jen příznivý osud. Plných deset let zápasíte s bídou a ani nemluvím o nebezpečích, která vám hrozila a která jsou údělem každého vojáka. Tentokrát jste zachránil život, kdy o něj jiný přišel. Je v tom tedy vůle boží, abyste žil, a mým přáním je, abyste ode dneška žil šťastně."
"Co to říkáte, sestřičko?" podivil se Cauvignac. "A co tím myslíte?"
"Chci tím říct, abyste se bez prodlení vydal do mého domu v Libournu, než bude vyloupen. V tajné schránce za benátským zrcadlem najdete "
"V tajné schránce?" opakoval Cauvignac.
"Ano. Znáte ji, že?" usmála se Nanon. "Je to schránka, z níž jste si minulý měsíc vzal dvě stě pistolí."
"Nanon, uznejte, že jsem si mohl vzít víc, kdybych chtěl, neboť ta
364

schránka byla plná zlata, a já si vzal pouze tolik, kolik jsem nezbytně potřeboval."
"To je pravda," řekla Nanon, "a pokud vás to ve vašich vlastních očích ospravedlňuje, uznávám to."
Cauvignac se zarděl a sklopil zrak.
"Eh, můj Bože, už na to nemysleme," pokračovala Nanon, "víte dobře, že vám odpouštím."
"A důkaz?"
"Na důkaz toho pojedete do Libournu, otevřete tu schránku a najdete tam vše, co jsem mohla uvolnit ze svého jmění: dvacet tisíc tolarů ve zlatě."
"Co mám s nimi udělat?"
"Vezmete si je."
"Ale komu je těch dvacet tisíc tolarů určeno?"
"Vám, mému bratrovi. To je všechno, čím mohu disponovat, protože víte dobře, že když jsem opouštěla pana dÉpernon, nežádala jsem pro sebe nic, a proto byly moje domy a statky zabrány."
"Co to říkáte, sestro, a co vám to vlezlo do hlavy?" zvolal Cauvignac vyděšeně.
"Jen to, Rolande, že si těch dvacet tisíc tolarů vezmete pro sebe."
"Já? A co vy, Nanon?"
"Nepotřebuji ty peníze."
"Ach, rozumím, máte jiné, tím lépe. Ale je to obrovská suma, sestřičko, rozmyslete si to! Je to pro mě příliš mnoho, alespoň najednou."
"Nemám jiné peníze, nechala jsem si jen své drahokamy. Chtěla jsem vám je také dát, ale jsou mým věnem při vstupu do tohoto kláštera."
Překvapením Cauvignac vyskočil.
"Do tohoto kláštera?" vykřikl. "Vy chcete, sestro, vstoupit do kláštera?"
"Ano, bratře."
"Pro živého Boha, nedělejte to, sestřičko! Klášter! Vy nevíte, jak je to nudné! Já to zkusil. Nanon, nedělejte to, prosím vás, bude to vaše smrt."
"V to také doufám."
"Za takovou cenu nechci vaše peníze, sestro, slyšíte? Pálily by mě, morbleul"
"Nevstupuji sem proto, Rolande, abych vás učinila bohatým, ale proto, abych sebe učinila šťastnou."
"Ó, to je šílenství, Nanon! Jsem vaším bratrem a nedovolím to."
"Moje srdce už dlí zde, co by dělalo moje tělo jinde?"
"To je hrozné... Ó, sestro, moje dobrá Nanon, mějte slitování!"
"Už ani slovo, Rolande? Slyšel jste mě dobře? Peníze jsou vaše, užívejte je s rozumem, protože tu už nebude vaše ubohá Nanon, aby vám dávala nové, ani z přinucení, ani dobrovolně."
365

i
"Co jsem vám však udělal dobrého, nebohá sestro, že se ke mně chováte tak šlechetně?"
"To jediné, co jsem mohla očekávat, to jediné, po čem jsem toužila, to nejlepší ze všeho, co jste mi přivezl z Bordeaux v den, kdy on zemřel ajá zemřít nemohla."
"Ach ano, pamatuji se... ta kadeř vlasů..."
Dobrodruh sklonil hlavu. Cítil v oku nezvyklý pocit. Dotkl se ho rukou.
"Jiný by plakal," řekl,, já plakat neumím, ale trpím stejně, neli víc."
"Sbohem, bratře," řekla Nanon a podávala mladému muži ruku.
"Ne, ne!" zvolal Cauvignac. "Nedám vám dobrovolně sbohem! Žene vás snad do kláštera bázeň? Opustíme tedy Guyennu a půjdeme spolu světem. Mám také v srdci šíp, který ponesu všude s sebou, a ta bolest mě činí citlivým k vaší bolesti. Budete se mnou hovořit o něm a já s vámi o Richonovi. Vy budete plakat a snad se mi to podaří také. Bylo by to pro mě dobrodiním. Chceteli, uchýlíme se spolu někam do samoty a tam vás budu ctít. Jste svatá! Mám se stát mnichem? Ale ne, to bych nemohl, přiznávám se. Nechoďte do kláštera a nedávejte mi sbohem!"
"Sbohem, bratře!"
"Chcete zůstat přes nenávist bordeauxských a navzdory Gaskoňcům a všem jiným v Guyenně? Nemám už svou setninu, ale mám Ferguzona, Barabáše a Carrotela. My čtyři můžeme provést pěkné věci. Budeme vás střežit, že ani královna nebude střežena lépe. Přiblížíli se k vám někdo a dotkneli se vlásku na vaší hlavě, pak můžete říct: .Všichni čtyři jsou mrtví.' Requiescant inpace!"
"Sbohem!" opakovala Nanon.
Cauvignac chtěl vyslovit novou prosbu, když zaslechli hrčení kočáru, přijíždějícího po silnici. Před kočárem cválal běhoun v livreji v královniných

barvách.
"Copak je to?" tázal se Cauvignac a obrátil se k silnici, aniž však pustil sestřinu ruku, kterou mu podávala skrze mříž.
Kočár, stavěný podle tehdejšího způsobu, po stranách otevřený a zdobený masivními znaky, byl tažen šesti koňmi. Sedělo v něm osm osob s celou družinou lokajů a pážat. Za kočárem jeli dvořané a stráže na koních.
"Z cesty! Z cesty!" volal běhoun a šlehl bičem Cauvignacova koně, jenž se pásl se skromnou zdrženlivostí na okraji cesty. Kůň zděšeně vyskočil.
"Hej, příteli," vykřikl na něho Cauvignac a pustil ruku své sestry, "dejte pozor na to, co děláte!"
"Místo královně!" křičel běhoun a pokračoval ve své cestě.
"Královna? K čertu!" zvolal Cauvignac. "Nespíškejme si ještě mrzutost na této straně."
366

Přitiskl se k mříži, jak nejvíce mohl, a svého koně držel za uzdu. Vtom praskl postraněk u spřežení kočáru a kočí mocným trhnutím zastavil koně.
"Co se stalo?" tázal se někdo se silným italským přízvukem. "A proč zastavujete?"
"Přetrhl se postraněk, Milosti," odpověděl kočí. "Otevřete!" poroučel týž hlas. Dva lokajové se vrhli k dvířkám a otevřeli je. Než však mohli opustit stupátko, stál už muž s italským přízvukem na zemi.
"Ach, il signor Mazarini," řekl si Cauvignac. "Zdá se, že se nedal prosit, aby vystoupil první."
Za ním vystoupila královna, za královnou pan de la Rochefoucauld. Cauvignac si mnul oči.
Po panu de la Rochefoucauld vystoupil pan ďÉpernon. "Ach," šeptal Cauvignac, "proč raději nepověsili tohoto mého švagra než toho druhého?"
Po panu ďÉpernon vystoupil pan de la Meilleraie, po panu de la Meilleraie vévoda de Bouillon a nakonec dvě dvorní dámy.
"Věděl jsem dobře, že se už nebijí," poznamenal Cauvignac tiše, "ale nevěděl jsem, že by spolu byli tak zadobře."
"Pánové," řekla královna, "místo abychom tady čekali, až spraví postraněk, pojďme se raději trochu projít, je tak krásný večer."
"Jak Vaše Veličenstvo poroučí," odpověděl pan de la Rochefoucauld a uklonil se. "Pojďte vedle mne, vévodo, povíte mi o některých ze svých nejpěknějších zásad. Od doby, co jsme se viděli naposledy, jich můžete mít hezkou zásobu."
"Přijměte moje rámě, vévodo," řekl kardinál Mazarin panu de Bouillon, "vím, že máte dnu."
Pan ďÉpernon a maršálek de la Meilleraie uzavírali s oběma dvorními dámami průvod.
Všichni ti dvořané se smáli a bavili v teplých paprscích zapadajícího slunce jako hlouček přátel, kteří se sešli k nějaké slavnosti.
"Je odtud ještě daleko do Bourcy?" tázala se královna. "Vy mi to budete moci říci, pane de la Rochefoucauld, studoval jste zdejší kraj." "Tři míle, madame. Dorazíme tam ještě před devátou." "Dobrá, a zítra časně ráno odjedete, abyste vyřídil naší milé sestřence de Condé, že se velice těšíme na setkání s ní."
"Vidí Vaše Veličenstvo," upozorňoval vévoda ďÉpernon, "toho krásného jezdce, jenž obrací hlavu ke zdi, a tu rozkošnou dámu, jež zmizela, když jsme vystoupili z vozu?"
"Ano," odpověděla královna, "vidělajsem je. Zdá se, že mají v klášteře svaté Rodogondy peyssacké zlaté časy."
367

Zatím byl postraněk opraven a kočár tryskem dojel vznešené panstvo, které už minulo klášter.
"Pojďme si sednout, pánové," vyzvala Anna Rakouská své dvořany. "Neunavujme se, víte dobře, že král dnes večer pořádá ples."
Všichni usedli do kočáru za veselého smíchu, který brzy zanikl v rachotu kol. Cauvignac, dotčen děsným kontrastem mezi tímto veselím, ujíždějícím hlučně po silnici, a onou tichou bolestí, uzavřenou za klášterní mříží, se díval, jak se vzdalují.
"Nezáleží na tom," řekl si, když je ztratil z očí, "ale jsem spokojený, že jsem se dozvěděl jedno: třebaže jsem špatný, přece jsou lidé, kteří se mi nevyrovnají. A při svaté Panně, vynasnažím se, aby se mi nikdo nevyrovnal! Jsem nyní bohatý, půjde to snadno."
Obrátil se, aby se rozloučil se sestrou, ale Nanon zmizela.
Vsedl tedy s povzdechem na koně, naposledy pohlédl na klášter a pustil se

tryskem k Libournu, až zmizel v protějším záhybu silnice, kde právě zmizel i povoz odvážející vznešené osobnosti, jež hrály hlavní úlohu v našem vypravování. Snad se s nimi ještě někdy setkáme, neboť tento domnělý mír, tak špatně zpečetěný Richonovou a Canollesovou krví, byl pouhým příměřím a válka žen dosud neskončila. u.